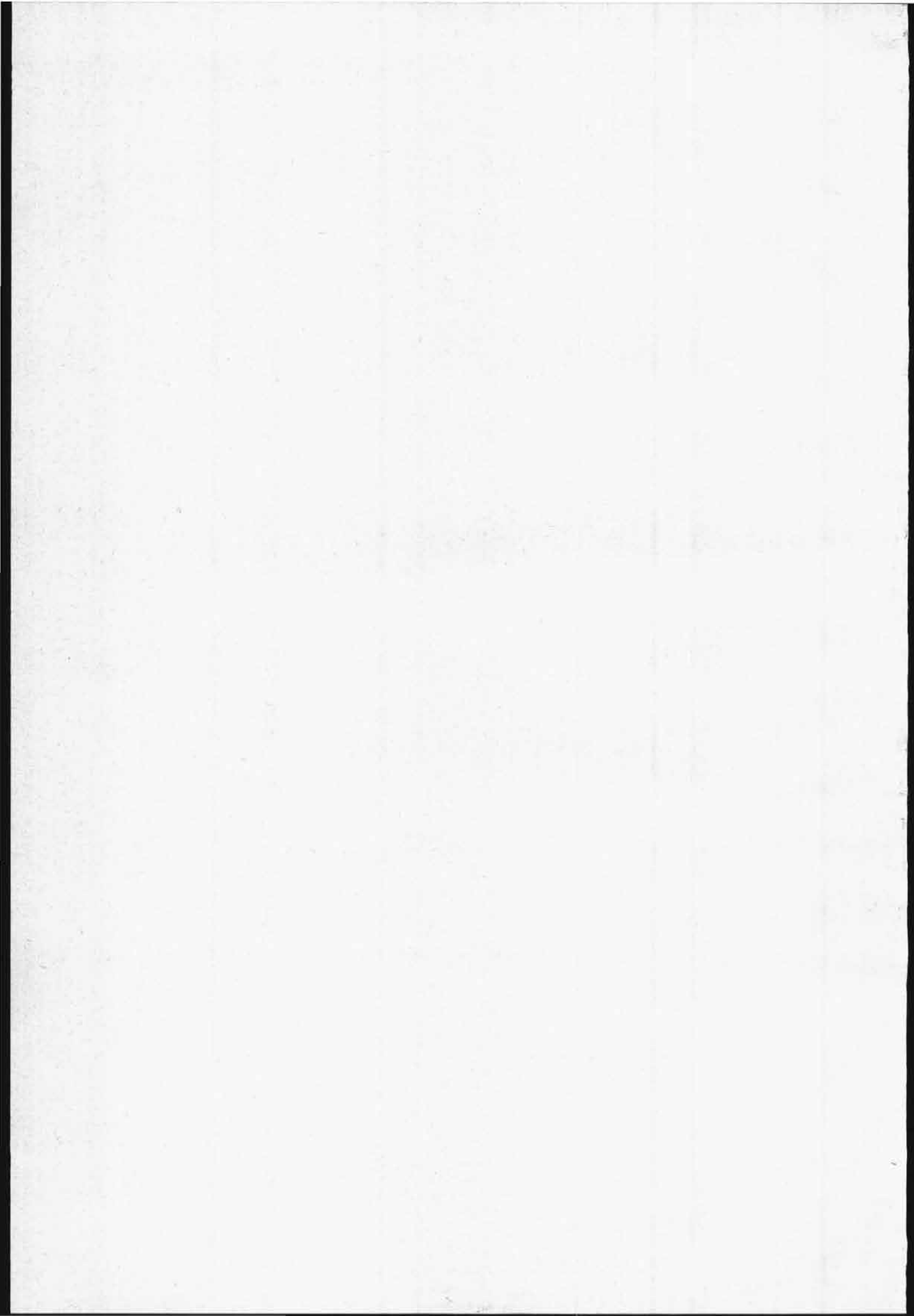

1928/29 (dl 3)

De bladzijden 185-196, ontbreken.

CHRONOLOGISCH OVERZICHT VAN HET BEHANDELDE IN HET COLLEGE VAN GEDELEGEERDEN.

ZITTINGSJAAR 1928—1929.

Blz. der
Handelingen.

- 3 Benoeming vaste commissies. — Mededeeling van de samenstelling der stenografische commissie en fondscommissie. — Bekrachtiging leeningsbesluit gemeente Probolinggo. — Wijziging bepalingen betreffende begraven van lijken. — Naleving verordeningen op het gebruik van wegen.
- 3— 4 Wijziging verlofsverleening aan militairen.
- 5 Wijziging kustvisscherij-ordonnantie. — Wijziging verlofssubsidieregeling. — Vaststelling tarief suikerbelasting 1923. — Bekrachtiging leeningsbesluit van den gew. raad van Madioen. — Vrijstelling van belasting in bijzondere gevallen.
- 6 Wijziging weeskamertarieven, enz. — Voorzieningen in verband met vorming afdeling Boeloengan. — Aanvulling dienstplichtregeling voor Europeanen en Inkwartieringsordonnantie. — Nadere regeling bevoegdheden hoofden van gewestelijk bestuur in het hervormde gebied.
- 7 Aanvulling art. 8 van het Wetboek van Strafrecht. — Hoofdgeldregeling voor Billiton. — Vervaardiging en uitvoering van tinnen voorwerpen. — Administratieve voorzieningen in verband met de bestuurshervorming.
- 8 Voorzieningen in verband met de invoering der bestuurshervorming in Midden- en Oost-Java, Soerakarta en Jogjakarta, redevoering van den Directeur van Justitie.
- 9— 10 Regeling overdracht van bevoegdheden in de gouvernementen Soerakarta en Jogjakarta, redevoeringen van de heeren Koesoemo Joedo, Dwidjosewojo en Blaauw.
- 10— 11 Regeling overdracht van bevoegdheden in de gouvernementen Soerakarta en Jogjakarta, antwoord van den Regeeringcommissaris voor de Bestuurshervorming.
- 11 Regeling overdracht van bevoegdheden in de gouvernementen Soerakarta en Jogjakarta, redevoering van den heer Blaauw en antwoord van den Regeeringcommissaris voor de Bestuurshervorming.
- 11— 12 Regeling overdracht van bevoegdheden in de gouvernementen Soerakarta en Jogjakarta, redevoeringen van den Voorzitter.
- 13 Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Kediri.
- 14 Bekrachtiging leeningsbesluit Barabai. — Bekrachtiging leeningsbesluit Tebing Tinggi. — Vergunningen voor grondontginning aan Inlanders.
- 14— 15 Toepasselijkverklaring van „Ten Tweede” der ordonnantie in Staatsblad 1911 No. 540 op ondernemingen, werkende met werklieden uit het betrokken gewest afkomstig, redevoeringen v/d heeren Fruin en Stokvis.
- 15— 16 Toepasselijkverklaring van „Ten Tweede” der ordonnantie in Staatsblad 1911 No. 540 op ondernemingen, werkende met werklieden uit het betrokken gewest afkomstig, antwoord van den Directeur van Justitie.
- 16— 17 Toepasselijkverklaring van „Ten Tweede” der ordonnantie in Staatsblad 1911 No. 540 op ondernemingen, werkende met werklieden uit het betrokken gewest afkomstig, redevoeringen v/d heeren Fruin en Stokvis.
- 17— 18 Toepasselijkverklaring van „Ten Tweede” der ordonnantie in Staatsblad 1911 No. 540 op ondernemingen, werkende met werklieden uit het betrokken gewest afkomstig, antwoord van den Directeur van Justitie.
- 19 Wijziging ervenbelasting op het land Bloeboer.
- 19— 20 Wijziging zegelverordening 1921, redevoering van den heer Fruin.
- 20— 22 „ „ „ „ , antwoord van den Directeur van Financiën.
- 22— 23 „ „ „ „ , redevoering van den heer Fruin.
- 23— 24 „ „ „ „ , antwoord van den Directeur van Financiën.
- 24— 31 Wijziging Hooger-onderwijs-ordonnantie, redevoeringen van de heeren Dwidjosewojo, Koesoemo Oetoyo, Djajadiningrat, Koesoemo Joedo, Kan, Soejono, Stokvis en Roep.
- 31— 34 „ „ „ „ , antwoord van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst.
- 34— 35 „ „ „ „ , redevoeringen van de heeren Dwidjosewojo, Koesoemo Oetoyo, Soejono en Stokvis.
- 35— 36 „ „ „ „ , antwoord van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst.
- 38 Wijziging instellingsordonnantie regentschap Malang.
- 38 Bekrachtiging leeningsbesluiten Soerabaja, redevoering van den heer Fruin.
- 38— 39 „ „ „ „ , antwoord van den adviseur voor de Decentralisatie.
- 39— 40 „ „ „ „ , redevoering van den heer Fruin.
- 40 „ „ „ „ , antwoord van den adviseur voor de Decentralisatie.

Tz b
9390
T

Cb	g	3986
----	---	------

Blz. der
Handelingen.

40— 41	Bekrachtiging leeningsbesluiten Soerabaja,	redevoeringen van de heeren Fruin en Kiès.
41	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, antwoord van den adviseur voor de Decentralisatie.
41— 42	Overdracht slachthuis te Tjimahi aan het regentschap Bandoeng,	redevoeringen van de heeren Stokvis en Blaauw.
42— 43	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, antwoord van den Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming.
43— 44	Overdracht bevoegdheden aan Gedeputeerden en Regentschappen,	redevoeringen van de heeren Blaauw en Dwidjosewojo.
44	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, antwoord van den Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming.
44— 46	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, redevoeringen van de heeren Blaauw en Stokvis.
46— 47	Bekrachtiging leeningsbesluiten Soerabaja,	redevoeringen van de heeren Stokvis, Kiès en Fruin.
47— 48	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, antwoord van den adviseur voor de Decentralisatie.
48— 50	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, redevoeringen van de heeren Stokvis, Kan en Fruin.
50	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, antwoord van den adviseur voor de Decentralisatie.
50— 51	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, redevoeringen v/d heeren Stokvis, Kiès en den Voorzitter.
52	Uitbreiding belastingvrijstellingen.	
53	Wijziging art. 79 strafwetboek.	
53	Bepalingen betreffende het bekomen van wapens door openbare gemeenschappen, rede v/d heer Kiès.	
53	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, antw. v/d adv. v/d Decentralisatie.
53— 58	Toezicht op uitvoering van openbare werken onder beheer van provincies enz.,	redevoeringen v/d heeren Dwidjosewojo, Stokvis, Fruin, Djajadiningrat, Roep en Blaauw.
59	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, verzoek van den Reg Comm. v/d Bestuurshervorming om uitstel van behandeling.
60	Mededeeling door den Voorzitter van de aanwijzing van den heer Moelia als lid van het College van Gedelegeerden.	
61— 64	Instelling burgemeestersambt voor eenige gemeenten in Oost- en Midden-Java,	redevoeringen v/d heeren Fruin, Roep, Stokvis, Djajadiningrat, Soejono en De Hoog.
64— 67	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, antw. v/d adv. v/d Decentralisatie.
67— 70	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, redevoeringen v/d heeren Roep, Djajadiningrat, Stokvis, Voorzitter, Soejono en De Hoog.
70— 72	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, antw. v/d adv. v/d Decentralisatie.
72	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, redevoeringen v/d Voorzitter en den heer Djajadiningrat.
74	Aanwijzing assistent-resident Menado als voorzitter van den Minahassaraad. — Wijziging reglement op de Rechtsvordering.	
74— 75	Nadere wijziging van de Dienstplechtigheid, rede van den heer Fruin.	
75	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, antwoord van den Commandant der Zeemacht.
75— 76	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, antw. van den Legercommandant; uitstel van behandeling.
77	Verhooging of vermindering der vaste uitkeering aan enkele locale ressorten. — Wijziging reglement pakketpostdienst. — Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Malang.	
77— 79	Nadere wijziging van de Dienstplechtigheid, antwoord van den Commandant der Zeemacht.	
79— 81	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, rede van den heer Fruin.
81— 82	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, antwoord van den Commandant der Zeemacht.
83— 84	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	, rede van den heer Stokvis.
86	Vrijstelling van zegelkosten betreffende voorwaardelijke veroordeeling enz.	
86	Aanwijzing van den onderafdeelingsbestuurder van Banda als overschrijvingsambtenaar.	
86— 88	Verzoekschriften.	
89	Bekrachtiging leeningsbesluit plaatselijken raad Kediri en Blitar.	

EX LIBRIS
UNIVERSITATIS
NOVIMAGENSIS
A. 682. 707

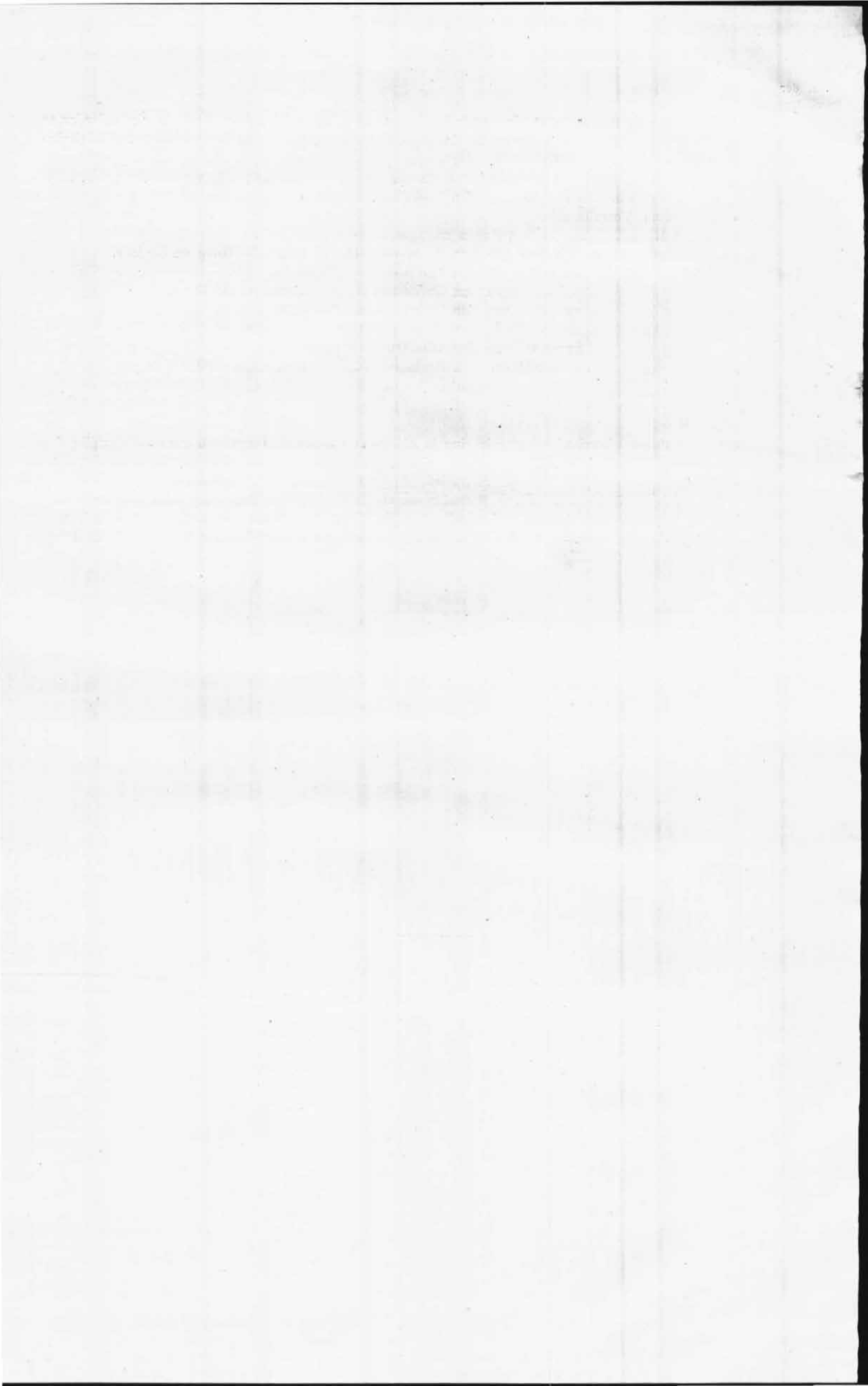
Blz. der
Handelingen.

- 90 Vervanging van eenige bestuursambtenaren als landraadsvoorzitters door rechterlijke ambtenaren.
- 91 Regeling van een in te stellen onderzoek naar het Levensverzekeringsbedrijf. — Instelling stadsgemeenten in Oost-Java.
- 91— 92 Begrootingen van de prov. Oost-Java en de daarbinnen gelegen regentschappen, redevoeringen v/d heeren Koesoemo Joedo en Stokvis.
- 92— 93 " " " " " " " " " " " " , antw. v/d Reg. Comm. v/d Bestuurshervorming.
- 94 Toepasselijkverklaring van rechten-ordonnantie op Palembang. — Bekrachtiging leeningsbesluit plaatselijken raad Banjoemas.
- 94— 97 Subsidieregeling particuliere ziekenhuizen, redevoeringen van het Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid en de heeren Koesoemo Oetoyo, Fruin, Dwidjosewojo en Aay.
- 97—100 " " " " " " " " " " " " , antwoord van het Hoofd van den D. V. G.
- 100—101 " " " " " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Koesoemo Oetoyo, Fruin en Dwidjosewojo.
- 101—102 " " " " " " " " " " " " , antwoord van het Hoofd van den D. V. G.
- 104 Subsidieregeling schoolopzieners in Timor. — Vrijstelling van zegelrecht betr. arbeidsovereenkomsten. — Wijziging koelie-ordonnantie buitengewesten.
- 104—107 Wijziging Vorstenlandsche Grondhuurreglement, redevoeringen van de heeren Bruineman, Voorzitter, Fruin, Koesoemo Oetoyo en Schmutzer.
- 107—109 " " " " " " " " " " " " , antwoord van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur.
- 109—112 " " " " " " " " " " " " , redevoeringen van de heeren Bruineman, Voorzitter, Fruin, Koesoemo Oetoyo en Schmutzer.
- 112—114 " " " " " " " " " " " " , antwoord van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur.
- 114 " " " " " " " " " " " " , rede van den Voorzitter.
- 115 Uitreiking van het officieele bewijs der Kon. onderscheiding, verleend aan de heeren De Hoog en Soejono.
- 115—116 Uitbreiding taak en bevoegdheden der prov. Oost-Java, redevoeringen van de heeren Dwidjosewojo en den Voorzitter.
- 116 Bekrachtiging leeningsbesluit van den gemeenteraad van Semarang. — Muntzuivering in Timor. — Wijziging van de Vorstenlandsche motorrijtuigenbelasting en van de Vorstenlandsche voertuigenbelasting. — Aanvulling van de Provincie- en Regentschapsordonnantie.
- 116—117 Overdracht aan prov. Oost-Java van verkoop en distributie van het zout, redevoeringen v/d heeren Bruineman, De Hoog en den Voorzitter.
- 117 " " " " " " " " " " " " " " , antw. v/d Reg. Comm. voor de Bestuurshervorming.
- 117 Aanvulling van de instellingsordonnantie voor West- en Oost-Java, redevoering v/d Voorzitter.
- 117—118 " " " " " " " " " " " " , antw. v/d Reg. Comm. v/d Best. Herv.
- 118—119 " " " " " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Roep en De Hoog.
- 119—120 " " " " " " " " " " " " , antw. v/d Reg. Comm. v/d Best. Herv.
- 120—122 " " " " " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Roep en De Hoog.
- 122 " " " " " " " " " " " " , antwoord van den Reg. Comm. v/d Bestuurshervorming.
- 123—127 Verzoekschriften.
- 127—135 Aanvulling van de Mulo-subsidie-regeling, redevoeringen van de heeren Soejono, Schmutzer, Bruineman, Koesoemo Oetoyo, Dwidjosewojo en Kan; schorsing der behandeling.
- 135 Voortzetting behandeling Aanvulling van de instellingsordonnanties voor West- en Oost-Java, redevoering van den Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming.
- 135—136 Aanvulling van de Mulo-subsidie-regeling, redevoeringen van de heeren Soekawati, De Hoog en Moelia.
- 137—141 " " " " " " " " " " " " , antwoord van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst.
- 141—144 " " " " " " " " " " " " , redevoeringen van de heeren Soejono, Schmutzer, Bruineman, Dwidjosewojo, Kan, De Hoog en Ali Moesa.
- 144—146 " " " " " " " " " " " " , antwoord van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst.
- 148—149 Redevoering van den Voorzitter ter verwelkoming van den heer 's Jacob; tot herdenking van het 50-jarig Nederlandsch staatsburgerschap van H. M. de Koningin-Moeder, en van het 250-jarig verbond van de Minahassa met het Nederlandsch gezag.
- 149 Redevoering van den heer Mandagie ter beantwoording van den Voorzitter.

Blz. der Handelingen.	
149—150	Bekrachtiging leeningsbesluiten Padang.
150	Wijziging dwangopvoedingsregeling en nadere wijziging zegelverordening 1921, rede v/d heer Dwidjosewojo.
150—151	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ , antw. v/d wdn. Directeur van Justitie.
152—156	Verzoekschriften.
157—163	Wijziging ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925, redevoeringen v/d heeren Fruin, Dwidjosewojo, Koesoemo Joedo, Soekawati, Djajadiningrat, Kan, De Hoog en Bruineman.
163—166	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ , antwoord van den Directeur van Financiën.
166—167	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ , redevoeringen v/d heeren Fruin, Dwidjosewojo, Soekawati en Kan.
167—168	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ , antwoord van den Directeur van Financiën.
169	Verhooging van de vaste uitkeering aan eenige plaatselijke raden.
170	Onteigening ten name der gemeente Semarang.
170—172	Nadere aanvulling van het K. B., houdende instelling van een Centrale Kas voor het Volkscredietwezen, redevoeringen van de heeren Dwidjosewojo en Fruin.
172	Nadere aanvulling van het K. B., houdende instelling van een Centrale Kas voor het Volkscredietwezen, antwoord van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur.
173	Nadere aanvulling van het K. B., houdende instelling van een Centrale Kas voor het Volkscredietwezen, redevoeringen van de heeren Dwidjosewojo, Fruin, Voorzitter en Koesoemo Oetoyo.
173—174	Nadere aanvulling van het K. B., houdende instelling van een Centrale Kas voor het Volkscredietwezen, antwoord van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur.
174	Nadere aanvulling van het K. B., houdende instelling van een Centrale Kas voor het Volkscredietwezen, redevoeringen van de heeren Soejono, Voorzitter, Roep en Fruin.
175	Nadere aanvulling van het K. B., houdende instelling van een Centrale Kas voor het Volkscredietwezen, antwoord van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur.
175	Nadere aanvulling van het K. B., houdende instelling van een Centrale Kas voor het Volkscredietwezen, redevoeringen van den Voorzitter en de heeren Blaauw, Soekawati, Koesoemo Joedo en Fruin.
176	Aanvulling en wijziging Locale-raden-ordonnantie en Stads-gemeente-ordonnantie. — Wijziging artt. 40 en 83 der herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920. — Wijziging art. 81 der herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920.
177	Toepasselijkverklaring regeling betreffende paal- en vlotwoningen op Djambi.
177—183	Verzoekschriften.
184—185	Wijziging verpondingsordonnantie 1928, rede van den heer Blaauw.
185	Nadere aanvulling van de petroleum-accijns-ordonnantie.
186	Mededeeling van de aanwijzing van den heer Kerkkamp als lid van het College van Gedelegeerden.
188	Veiligheid bij het opstijgen en landen van watervliegtuigen. — Wijziging algemeen reisreglement.
188—189	Intrekking van drie reglementen betreffende de heffing van havengeld, rede van den heer Blaauw.
189—191	Wijziging samenstelling stadsgemeenteraad Malang, redevoeringen v/d heeren Dwidjosewojo, Roep, Kan, De Hoog en Soejono.
191—192	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ , antwoord v/d Adviseur v/d Decentralisatie.
192	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ , rede van den heer Dwidjosewojo.
192—194	Verzoek aan den Gouverneur-Generaal om verlenging van den termijn van beslissing omtrent de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de toelatings-ordonnantie, redevoeringen van den Voorzitter en de heeren Roep, Bruineman, Fruin en Moelia.
194	Verzoek aan den Gouverneur-Generaal om verlenging van den termijn van beslissing omtrent de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de toelatings-ordonnantie, antwoord van den Directeur van Justitie.
195	Intrekking van drie reglementen betreffende heffing van havengeld.
195	ordonnantie tot nadere wijziging van de toelatings-ordonnantie, rede van den heer Roep.
195	Hervatting behandeling Intrekking van drie reglementen betreffende de heffing van havengeld.
197	Toepasselijkverklaring regeling paal- en vlotwoningen op Djambi.
198	Verlof en overtocht mindere militairen naar Suriname en Curaçao.
198—200	Belasting-ordonnantie en strafverordenings-ordonnantie voor de Inlandsche gemeenten in de buitengewesten, redevoeringen van de heeren Dwidjosewojo en Mandagie.
200—201	Belasting-ordonnantie en strafverordenings-ordonnantie voor de Inlandsche gemeenten in de buitengewesten, antwoord van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur.
201	Belasting-ordonnantie en strafverordenings-ordonnantie voor de Inlandsche gemeenten in de buitengewesten, rede van den heer Dwidjosewojo.
202	Mededeeling van de aanwijzing van den heer Middendorp als lid van het College van Gedelegeerden.

Blz. der
Handelingen.

- 203 Aanvulling van de binnenschepen-ordonnantie-1927. — Aanwijzing van den Voorzitter van de landraden te Telock Betocng c. a. tot Voorzitter van den landraad te Kota Agoeng. — Indienststelling van Maleische en dienaarstenografen bij den Volksraad.
- 203—206 Afscheid van den Voorzitter; redevoeringen van de heeren s' Jacob, Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken, Directeur van Financiën en den Voorzitter.
- 207 Intreerede nieuwen Voorzitter.
- 207 Nagedachtenis Mr. Dr. Talma; redevoeringen van den Voorzitter en den Directeur van Financiën.
- 208—211 Wijziging vendureglement, redevoeringen van de heeren Blaauw, Fruin, De Hoog en Soejono.
- 211—214 " " , antwoord van den Directeur van Financiën.
- 214—216 " " , redevoeringen van de heeren Blaauw, Fruin en De Hoog.
- 216—217 " " , antwoord van den Directeur van Financiën.
- 218 " " , redevoeringen van de heeren Blaauw en Kerckamp.
- 218—219 " " , antwoord van den Directeur van Financiën.
- 219 " " , redevoeringen van de heeren Blaauw, Bruineman en Kerckamp.
- 220 Bekrchtiging besluit plaatselijken raad Madioen en Ponorogo tot wijziging leeningsbesluit gewestelijken raad Madioen.
- 220—225 Verzoekschriften.
- 226 Wijziging ordonnantie houdende muntzuivering in Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. — Wijziging der ordonnantie op het statistiekrecht.
- 227 Mededeeling van de aanwijzing van een nieuw lid.
- 228 Voorzieningen i. v. m. de definitieve vaststelling der administratieve indeeling van Timor. — Voorzieningen i. v. m. een nieuwe administratieve indeeling van S. W. K. — Afschaffing peperpacht in de residentie Riouw en Onderhoorigheden. — Intrekking art. 2 der ordonnantie houdende aanwijzing van tolkantoren voor den invoer van gedistilleerd.

VOLKSRAAD.

VOLUME 1

HANDELINGEN

VAN HET

COLLEGE VAN GEDELEGEERDEN

ZITTINGSJAAR 1928—1929.

Iste VERGADERING — WOENSDAG 16 MEI 1928.

Benoeming vaste commissies. — Mededeeling van de samenstelling der stenografische commissie en fondscommissie. — Bekrachtiging leeningsbesluit gemeente Probolinggo. — Wijziging bepalingen betreffende begraven van lijken. — Naleving verordeningen op het gebruik van wegen. — Wijziging verlofsverleening aan militairen.

Iste VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 16 Mei 1928.

(Bijeenroepingsuur 11 voormiddag).

Benoeming vaste commissies. — Mededeeling van de samenstelling der stenografische commissie en fondscommissie. — Bekrachtiging leeningsbesluit gemeente Probolinggo. — Wijziging bepalingen betreffende begraven van lijken. — Naleving verordeningen op het gebruik van wegen. — Wijziging verlofsverleening aan militairen.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig met den Voorzitter, 20 leden, te weten de heeren:

Aay, Alimoesa, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeeringsgemachtigde: de Wd. Legercommandant, de heer Cramer.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de benoeming van de vaste commissies (art. 97 R. v. O.).

Ik heb aan de heeren voorgesteld, de bestaande indeeling te handhaven en waar ik van geen der leden tegen dat voorstel bezwaren heb vernomen, kunnen wij zoowel de eerste als de tweede commissie in haar huidige samenstelling handhaven.

Aldus wordt besloten.

(VOORZITTER.)

De Voorzitter: Aan de orde is de mededeeling van de door mij benoemde stenografische commissie (art. 93 (2) R. v. O.).

Ik deel aan de heeren mede, dat door mij in de commissie voor de stenografische verslagen zijn benoemd de heeren Schmutzer en Van Helsdingen, terwijl ik de commissie zal voorzitten.

Aan de orde is de mededeeling van de door mij benoemde fondscommissie.

In de fondscommissie zijn door mij benoemd de heeren Blaauw en Soejono en als plaatsvervangend lid de heer Kan, terwijl ook deze commissie door mij wordt voorgezeten.

Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van art. 1 van het besluit van den gemeenteraad van Probolinggo van 3 Februari 1928 No. 16/F, enz., tot het aangaan van een geldleening (Ond. **126**);
2. de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging der bepalingen omtrent het begraven van lijken (Ond. **128**);
3. de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot nadere regeling van de bevoegdheden, bedoeld in de ordonnantie van 10 Januari 1925 (Stbl. No. 23) betreffende naleving van de verordeningen op het gebruik van wegen en passers (Ond. **112**);
4. de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van het reglement op het verlee-

Iste VERGADERING — WOENSDAG 16 MEI 1928.

Wijziging verlofsverleening aan militairen.

(VOORZITTER.)

nen van verlof, na opzending naar Nederland, aan militairen beneden den rang van onderluitenant van het Nederlandsch-Indische leger (Ond. 119).

Deze ontwerpen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek de tweede commissie, na sluiting dezer vergadering bijeen te willen komen.

De vergadering wordt te 11.09 uur v. m. gesloten.

2de VERGADERING — DONDERDAG 24 MEI 1928.

Wijziging kustvisserij-ordonnantie. — Wijziging verlofssubsidieregeling. — Vaststelling tarief suikerbelasting 1923. — Bekrachtiging leeningsbesluit van den gew. raad van Madioen. — Vrijstelling van belasting in bijzondere gevallen.

2de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 24 Mei 1928.

(Bijeenroepingsuur 11.30 voormiddag).

Wijziging kustvisserij-ordonnantie. — Wijziging verlofssubsidieregeling. — Vaststelling tarief suikerbelasting 1923. — Bekrachtiging leeningsbesluit van den gew. raad van Madioen. — Vrijstelling van belasting in bijzondere gevallen.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 20 leden, te weten de heeren:

Aay, Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de kustvisserij-ordonnantie (Staatsblad 1927, No. 144) (Ond. 5);
2. de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de verlofssubsidieregeling met betrekking tot de toekenning van voorschot op de ondersteuning voor verlofsbezoldiging van particuliere leerkrachten (Ond. 6);

(VOORZITTER.)

3. de ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van het tarief voor de suikerbelasting voor het belastingjaar 1923 (Ond. 123, zittingsjaar 1927—1928; Ond. 8, zittingsjaar 1928—1929);
4. de ontwerp-ordonnantie houdende bekrachtiging van artikel 1 van het besluit van den gewestelijken raad van Madioen van 29 December 1927, No. 56/G.R., strekkende tot het aangaan van een geldleening (Ond. 125, zittingsjaar 1927—1928; Ond. 18, zittingsjaar 1928—1929);
5. de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot regeling van de bevoegdheid tot teruggave en vrijstelling van belasting in bijzondere gevallen (Ond. 127, zittingsjaar 1927—1928; Ond. 17, zittingsjaar 1928—1929).

Deze ontwerpen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den leden, na sluiting dezer vergadering in de commissies te willen bijeenkomen.

De vergadering wordt te 11.40 uur v.m. gesloten.

3de VERGADERING — DONDERDAG 8 JUNI 1928.

Wijziging weeskamertarieven enz. — Voorzieningen in verband met vorming afdeeling Boeloengan. — Aanvulling dienstplichtregeling voor Europeanen en Inkwartierings-ordonnantie. — Nadere regeling bevoegdheden hoofden van gewestelijk bestuur in het hervormde gebied.

3de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 8 Juni 1928.

(Bijeenroepingsuur 11.30 voormiddag).

Wijziging weeskamertarieven enz. — Voorzieningen in verband met vorming afdeeling Boeloengan. — Aanvulling dienstplichtregeling voor Europeanen en Inkwartierings-ordonnantie. — Nadere regeling bevoegdheden hoofden van gewestelijk bestuur in het hervormde gebied.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 17 leden, te weten de heeren:

Aay, Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Mandagie, Roep, Soejono, Soekawati en Stokvis.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het tarief van belooningen voor de Weeskamers en van eenige artikelen van het Burgerlijk Wetboek (Ond. 4);

2. de ontwerp-ordonnantie, houdende eenige voorzieningen in verband met de splitsing van de afdeeling Samarinda en opheffing van de onderafdeeling Boentok ter vorming van een nieuwe afdeeling Boeloengan (Ond. 7);

3. de ontwerp-ordonnantie betreffende een aanvulling van de Dienstplichtregeling voor Europeanen in Nederlandsch-Indië en van de Inkwartieringsordonnantie (Ond. 10);

4. de ontwerp-ordonnantie tot nadere regeling van de bevoegdheden der hoofden van gewestelijk bestuur in het hervormde gebied (Ond. 11).

Deze ontwerpen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den leden, na sluiting dezer vergadering in de commissies te willen bijeenkomen.

De vergadering wordt te 11.38 uur v.m. gesloten.

4de VERGADERING — VRIJDAG 22 JUNI 1928.

Aanvulling art. 8 van het Wetboek van Strafrecht. — Hoofdgeldregeling voor Billiton. — Vervaardiging en uitvoer van tinnen voorwerpen. — Administratieve voorzieningen in verband met de bestuurshervorming.

4de VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 22 Juni 1928.

(Bijeenroepingsuur 11.30 voormiddag).

Aanvulling art. 8 van het Wetboek van Strafrecht. — Hoofdgeldregeling voor Billiton. — Vervaardiging en uitvoer van tinnen voorwerpen. — Administratieve voorzieningen in verband met de bestuurshervorming.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Aay, Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Soejono, Soekawati en Stokvis.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van art. 8 van het Wetboek van Strafrecht (Ond. **3**);
2. de ontwerp-ordonnantie tot vervanging van de ordonnantie van 21 Januari 1920 (Staatsblad No. 33) betreffende de heffing van eene belasting in geld ter bestrijding van de uitgaven, in verband staande met de bij de ordonnantie van gelijke dagteekening (Staatsblad

No. 32) tot stand gebrachte afschaffing van eenige groepen van heerendiensten in het gewest Billiton, door de Hoofdgeldordonnantie voor de Buitengewesten (Staatsblad 1921 No. 225) (Ond. **19**);

3. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het „Reglement betreffende het recht tot winning, bezit, vervoer en uitvoer van tin, tinerts en tinslakken en tot vervaardiging en uitvoer van tinnen voorwerpen” (Staatsblad 1927 No. 219) (Ond. **129** zitting 1927—1928, Ond. **21** zitting 1928—1929);

4. de 5 ontwerp-ordonnanties, houdende voorzieningen in verband met de bestuurshervorming in Midden- en Oost-Java (Ond. **23**).

Deze ontwerpen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren, na afloop der vergadering eenige oogenblikken in commissie bijeen te willen blijven.

De vergadering wordt te 11.34 uur v.m. gesloten.

5de VERGADERING — MAANDAG 25 JUNI 1928.

Voorzieningen in verband met de invoering der bestuurshervorming in Midden- en Oost-Java, Soerakarta en Jogjakarta.

5de VERGADERING.

Vergadering van Maandag 25 Juni 1928.

(Bijeenroepingsuur 11.30 voormiddag).

Voorzieningen in verband met de invoering der bestuurshervorming in Midden- en Oost-Java, Soerakarta en Jogjakarta.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 18 leden, te weten de heeren:

Aay, Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Roep, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeeringsgemachtigde: de heer Rutgers.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van een drietal ordonnanties betreffende de voorzieningen in verband met de bestuurshervorming in Soerakarta en Joejakarta, enz. (Ond. 26).

Mijne heeren, in verband met den korten termijn heeft de Regeering besloten, op de gestelde vragen niet schriftelijk, maar in deze vergadering mondeling te antwoorden. Ik verleen daarom in de eerste plaats het woord aan den Regeeringsgemachtigde voor Justitie.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Er is in het Afdeulingsverslag een opmerking gemaakt over het gebruik van het woord „regentschap” in de ordonnantie, die voorziet in de wijziging in het rechtswezen in de Vorstenlanden. Oorspronkelijk stond in art. 89 van het reglement op de rechterlijke organisatie, dat er in elke afdeeling een landraad was. Dat was toen juist voor de Vorstenlanden, omdat de indeeling aldaar in afdeelingen op gelijken voet was geregeld als in de Gouvernementslanden. Toen de bestuurshervorming kwam, is op voorstel van den heer Stibbe destijds in 1925 het woord „afdeeling” in art. 89 van het reglement op de rechterlijke organisatie, vervangen door het woord „regentschap”. Die wijziging is niet bij het departement

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

van Justitie voorgebracht en is het departement ontgaan. Daardoor is het woord „regentschap” gebruikt in dit art. 89, alsof dit woord voor geheel Nederlandsch-Indië dezelfde beteekenis zou hebben. Het woord „regentschap” heeft echter voor de Vorstenlanden een andere beteekenis dan voor de Gouvernementslanden. Toen nu deze zaak onder de aandacht van de Regeering kwam, is het wenschelijk gebleken, voor de Vorstenlanden een andere terminologie te bezigen. Daarom is nu voor de Vorstenlanden apart uitgemaakt, waar de landraden gevestigd zullen zijn. Daarbij is omschreven het rechtsgebied van die landraden. Nu het woord „regentschap” terecht was gekomen in deze ordonnantie, waar het alleen gaat over de Vorstenlanden en waar het vaststaat, dat de landraden gevestigd zijn te Klaten, Bojolali, Sragen en Wonogiri in Solo en in Djokja, is het woord „regentschap” alleen gebruikt als omschrijving van het rechtsgebied van de landraden, specifiek in de Vorstenlanden. Het is dus duidelijk, dat in deze ordonnantie het woord „regentschap” gebruikt wordt in de beteekenis, die het noodwendig moet hebben voor de Vorstenlanden. Dat hierin eenige onduidelijkheid schuilt, omdat de klank van het woord dezelfde is, kan de Regeering niet toegeven.

Verder is gevraagd, waarom aan deze ordonnantie terugwerkende kracht moet worden verleend. Dit volgt reeds uit het voorgaande. Sedert de wijziging van 1925 bij de bestuurshervorming aangebracht, was eigenlijk het woord „regentschap” in art. 89 niet geheel juist. Nu wordt terugwerkende kracht aan de ordonnantie verleend, omdat in 1925 eigenlijk een onregelmatigheid is begaan. Practisch is die onregelmatigheid nooit gevoeld. In de jurisprudentie is van die onregelmatigheid nooit gebleken. Het is alleen logisch bij deze gelegenheid de begane onregelmatigheid te herstellen, door aan die ordonnantie terugwerkende kracht te verlenen. Daardoor wordt de begane fout weer ongedaan gemaakt.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De ontwerp-ordonnanties worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren leden van de eerste commissie na het sluiten van de vergadering bijeen te komen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, welke ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 11.39 uur v.m. gesloten.

Regeling overdracht van bevoegdheden in de gouvernementen Soerakarta en Jogjakarta.

6de VERGADERING.

Vergadering van Zaterdag 30 Juni 1928.

(Bijeenroepingsuur 11.30 voormiddag).

Regeling overdracht van bevoegdheden in de gouvernementen Soerakarta en Jogjakarta.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Aay, Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Octoyo, Mandagic, Roep, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeringsgemachtigde de heer Staargaard.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

Aan de orde zijn de twee gewijzigde ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk tot regeling van de bevoegdheden der Gouverneurs en Residenten-afdeelingshoofd in de Gouvernementen Soerakarta en Jogjakarta en tot het treffen van eenige nadere voorzieningen in verband met de instelling van deze Gouvernementen (Ond. 31).

De heer Koesoemo Joedo: Mijnheer de Voorzitter! Blijkens het Gedelegeerdenverslag nopens de twee thans aan de orde zijnde ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk tot regeling van de bevoegdheden der Gouverneurs en Residenten-afdeelingshoofd in de Gouvernementen Soerakarta en Jogjakarta en tot het treffen van eenige nadere voorzieningen in verband met de instelling van deze Gouvernementen, gaf art. 2 van de eerstbedoelde ontwerp-ordonnantie (vervat in stuk 2A) aan sommige leden aanleiding tot het opperen van bezwaren van juridischen aard. Immers, in de betreffende passage lezen wij woordelijk het volgende:

„De ordonnantie-wetgever, die feitelijk de overdracht moest bewerkstelligen, omdat het hier bevoegdheden betreft, welke aan ordonnanties werden ontleend en niet dan door wijziging der betrekkelijke ordonnanties op andere autoriteiten kunnen overgaan, delegeert bij dit artikel zijn bevoegdheid aan den Gouverneur-Generaal, den Raad van Nederlandsch-Indië gehoord. Het lijkt — aldus sommige leden — in strijd met het karakter van een Regeeringsverordening van Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(KOESOEMO JOEDO.)

uitsluitend te zijn een uitvoeringsregeling, dat deze „in de plaats treedt” van de ordonnantie.

Daarbij lijkt het ook onwenschelijk dat de ordonnantie-wetgever zijne bevoegdheid zonder meer delegeert, hetgeen bovendien een niet aan te bevelen praecedent kan scheppen”.

Op deze passage reageerende, wijst de Memorie van Antwoord erop, dat de „leden, die het als een bezwaar voelen dat de ordonnantie-wetgever bij dit artikel bevoegdheid tot overdracht aan den Gouverneur-Generaal delegeert, zien naar de meening van de Regeering over het hoofd, dat deze bevoegdheid tot overdracht beperkt is door de verschillende ordonnanties, welke in andere gewesten de bevoegdheden aan den Gouverneur, e.q. College van Gedeputeerden voorbehouden”

m.a.w., zooals in de volgende alinea staat, dat het terrein, waarop de overdracht plaats heeft, dus wordt afgebakend door de bedoelde ordonnanties en dat van een zonder meer delegeeren door den ordonnantie-wetgever van zijn bevoegdheid dan ook naar het inzien der Regeering geen sprake is. Binnen het juist bedoelde terrein bevoegdheden overdragende, geeft de Gouverneur uitvoering aan de voorliggende ordonnantie, hoezeer dan ook daarbij in de plaats tredende van den ordonnantie-wetgever.

Mijnheer de Voorzitter! Na deze nadere toelichting van Regeeringszijde valt het mij, die van meet af aan reeds het gevoelen deelde van de enkele leden, die blijkens het Gedelegeerden-verslag verklaarden, over de juridische bezwaren in deze te willen heenstappen en om practische overwegingen met de voorgestelde bepaling te kunnen instemmen, omdat daarmee in de gegeven omstandigheden mogelijk wordt gemaakt, dat de hoofden van gewestelijk bestuur ontlast zullen kunnen worden van verschillende bemoeienissen, die gevoegelijk aan de lagere autoriteit kunnen worden toevertrouwd, minder zwaar om aan art. 2, zooals het voor ons ligt, mijn stem te geven.

De Voorzitter: Bedoelt U daarmee het gewijzigde artikel 2?

De heer Koesoemo Joedo: Mijnheer de Voorzitter! Ik bedoel het ongewijzigde art. 2, zooals het thans voor ons ligt.

De Voorzitter: U bedoelt dus niet art. 2, zooals de Regeering het blijkens de Memorie van Antwoord wenscht te wijzigen?

De heer Koesoemo Joedo: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou in deze gaarne een nadere toelichting van de Regeering hebben. Ik weet niet of de Regeering dat artikel wenscht te wijzigen, maar zou de Regeering dat artikel inderdaad een wijziging willen doen ondergaan in den geest als in de Memorie van Antwoord aangegeven, dan zou ik daartegen bezwaar moeten maken, omdat m.i.

Regeling overdracht van bevoegdheden in de gouvernementen Soerakarta en Jogjakarta.

(KOESOEMO JOEDO, DWIDJOSEWOJO, BLAAUW.)

door de nieuwe redactie niet vaststaat, dat de bevoegdheidsoverdracht zou moeten plaats vinden bij Regeeringsverordening, tenzij de Regeering de woorden „bij regeeringsverordening” daarin wil lasschen.

De Voorzitter: Dus U zoudt kunnen meegaan met het oorspronkelijke artikel?

De heer Koesoemo Joedo: Het oorspronkelijke artikel is mij veel sympathieker dan de eventueel nieuwe redactie en zonder bijvoeging van de woorden „bij regeeringsverordening” zou ik daarmee niet kunnen meegaan.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet beginnen met er mijn diep leedwezen over te betuigen, dat over de voorliggende ontwerpen de Vorstenlandsche zelfbesturen niet zijn gehoord. Dit oogenschijnlijk geringe verzuim, Mijnheer de Voorzitter, kan voor de Vorstenlanden bijzondere beteekenis en gevolgen hebben. Als er nog eenigszins voldoende tijd was om de behandeling van deze aangelegenheid uit te stellen, teneinde de Zelfbestuurders alsnog in de gelegenheid te stellen, over de ontwerpen-ordonnanties hun meening kenbaar te maken, dan zou ik op bedoeld uitstel bij de Regeering willen aandrigen. Nu zulks niet het geval is, wil ik alleen de hoop uitspreken, dat bedoeld verzuim zich in den vervolge niet zal herhalen.

Voor de tegemoetkomende houding van de Regeering ten opzichte van de in het Gedelegeerdenverslag bepleite wenschelijkheid om de overdacht van bevoegdheden niet zoover door te voeren, dat deze tot gevolg heeft, dat mogelijk noodige onderhandelingen met de Zelfbestuurders zouden worden gevoerd door de residenten-afdeelingshoofd, ben ik zeer erkentelijk. Want door bedoelde houding zullen gevoeligheden in de Vorstenlanden worden voorkomen.

Ik betreur het alleen, dat — om zekerheid te verschaffen aan de Vorstenlandsche Zelfbestuurders, dat van regeeringszijde aan de aldaar bestaande tradities niet zal worden getornd — een en ander niet in de ordonnanties is vastgelegd.

Ik zou daarom aan de Regeering de pertinente vraag willen stellen, of Zij garandeert, dat bij de uitvoering der bedoelde eventueel overgedragen bevoegdheden steeds rekening zal worden gehouden met de ten deze door de Regeering in de Memorie van Antwoord gegeven verklaring.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! In art. 1 van de ontwerp-ordonnantie in stuk 2 A wordt gesproken van „de bij of ingevolge de bestaande ordonnanties aan de Hoofden van gewestelijk bestuur in de Vorstenlanden opgedragen bevoegdheden”. Nu zijn er aan de hoofden van gewestelijk bestuur ook bevoegdheden opgedragen bij wettelijke producten, die ongeveer gelijk staan met ordonnanties, zooals bv. het burgerlijk wetboek, het wetboek van koop handel e.d., oorspronkelijk algemeene maatregelen van

(BLAAUW, REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

bestuur, maar die nu niet aanspraak kunnen maken op de betiteling van ordonnantie. Wanneer het de bedoeling is — en ik geloof, dat dit inderdaad ook het geval is — om bevoegdheden mede te betrekken in de regelingen van art. 1, dan zou ik graag de meening van den geachten Regeeringsgemachtigde willen vernemen, of het niet, om deze kwestie boven allen twijfel te stellen, gewenscht zou zijn, in art. 1 na de woorden „bij of ingevolge de bestaande ordonnanties” enkele woorden te voegen, waardoor het zeker is, dat die reglementen mede hierin betrokken zijn.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dus U zoudt er waarschijnlijk aan willen toevoegen „de bestaande Koninklijke besluiten en ordonnanties”.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou geen bepaalde producten willen noemen, maar in het algemeen aanduiden de producten, die krachtens de nieuwe staatsinrichting in wettelijk opzicht gelijk staan met ordonnanties. Ik meen, dat het Inlandsch reglement bijvoorbeeld niet is een algemeene maatregel van bestuur, maar, als ik mij niet vergis, een resolutie. Dus wanneer men spreekt van „Koninklijk besluit” of „algemeenen maatregel van bestuur” zou men nog moeilijkheden kunnen krijgen, door de vraag, of de bevoegdheden, waarvan sprake is in dit reglement behooren tot die bedoeld bij art. 1 der ordonnantie in stuk 2 A, maar het is m.i. niet aan twijfel onderhevig, of ook het Inlandsch Reglement kan op het oogeblik door den ordonnantie-wetgever gewijzigd worden.

De heer Van Helsdingen: Er zou wellicht ingelascht kunnen worden: „of daarmee gelijkstaande algemeene verordeningen”.

De Voorzitter: Men zou wellicht kortweg in plaats van „bestaande ordonnanties” kunnen zeggen „bestaande algemeene verordeningen”.

Wenscht de Regeeringsgemachtigde dadelijk te antwoorden?

De heer Staargard, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord op het Gedelegeerdenverslag een nieuwe redactie van artikel 2 der ontwerp-ordonnantie stuk 2 A voorgesteld, niet omdat Zij deze zooveel fraaier vindt, maar alleen om aan de geopperde juridisch-staatsrechtelijke bezwaren tegemoet te komen.

In die nieuwe redactie is niet gerept van Regeeringsverordeningen, maar het heeft wel in de bedoeling gelegen, deze opdracht van bevoegdheden enz. bij Regeeringsverordening te doen geschieden, zoodat er geen bezwaar tegen bestaat, de woorden „bij Regeeringsverordening” alsnog in de redactie op te nemen als daarmee het bezwaar van den heer Koesoemo Joedo vervalt. Artikel 2 zou dan komen te luiden:

Regeling overdracht van bevoegdheden in de gouvernementen Soerakarta en Jogjakarta.

(REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV., VOORZ.)

„Voorzoover de bijzondere toestanden in de Vorstenlanden dit toelaten, draagt de Gouverneur-Generaal bij Regeeringsverordening de in artikel 1 bedoelde bevoegdheden” enz.

De Voorzitter: Wij kunnen dus aannemen, dat de Regeering de nieuw-voorgestelde redactie van artikel 2 der ontwerp-ordonnantie stuk 2 A handhaaft met insereering van de woorden „bij Regeeringsverordening”, als aangegeven?

De heer Staargard, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming: Ja, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Dwidjosewojo heeft het betreurd, dat de zelfbesturen niet gehoord zijn. In de Memorie van Antwoord heeft ook de Regeering haar spijt erover betuigd, dat dit in verband met den tijd niet is geschied, maar er moge toch ook nog op worden gewezen, dat de geheele bestuurs-hervorming met de zelfbesturen is besproken, zoodat deze consequentie toch wel door hen voorzien kan zijn en dat bovendien deze regeling veel minder ver gaat dan zulks in ander hervormd gebied — in andere gouvernementen en provincies — het geval zal zijn. In elk geval zal deze werkwijze echter niet een voorbeeld zijn voor volgende gevallen; het is werkelijk uit gebrek aan tijd, dat het aldus is gegaan.

Wat betreft de uitvoering, die aan deze ordonnantie zal worden gegeven, de Regeering is inderdaad van plan, de zelfbesturen voortdurend op de hoogte te houden van wat gebeuren zal, zoodat zij in de gelegenheid zullen zijn in elk geval eventueele bezwaren voor te brengen.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Met mijn vraag heb ik op de laatste alinea van de Memorie van Antwoord gedoeld.

De heer Staargard, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming: De heer Dwidjosewojo heeft dus gedoeld op de alinea:

„Met de door een lid bepleite wenschelijkheid om de overdracht van bevoegdheden niet zoover door te voeren, dat deze tot gevolg heeft, dat mogelijk noodige onderhandelingen met de Zelfbestuurders zouden worden gevoerd door de residenten-afdeelingshoofden, kan de Regeering Zich vereenigen”.

Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen hier bepleit wordt is ook uitdrukkelijk de bedoeling. Ik zou haast kunnen zeggen, dat o.a. in Soerakarta de verdeling van het gouvernement in residentsressorten dwars door de zelfbesturen heen, er toch wel op wijst, dat de leiding in alle zaken inderdaad bij den Gouverneur moet blijven; dat is een gevolg van die indeeling.

De heer Blaauw veronderstelde, dat het de bedoeling zou zijn geweest, ook Koninklijke besluiten onder het woord „ordonnanties” in art. 1 te brengen. Inderdaad is dit de bedoeling geweest; mocht een andere redactie deze

(REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV., VOORZIT-TER, BLAAUW.)

bedoeling beter tot haar recht doen komen, dan zou deze daarvoor in de plaats kunnen worden gesteld.

De Voorzitter: Wat denkt de heer Blaauw van een vervanging van het woord „ordonnanties” door de woorden „algemeene verordeningen”?

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne even antwoord willen geven op deze vraag en wijs dan op de omstandigheid, dat er op het oogenblik toch wel Koninklijke Besluiten zijn, die aan de wijzigingsbevoegdheid van den ordonnantie-wetgever zijn onttrokken. Ik meen bv. dat dit het geval is met het dienstplichtbesluit. Vervangt men nu het woord „ordonnanties” door de woorden „algemeene verordeningen”, dan betreft men ook bv. het dienstplichtbesluit erin en dat gaat op het oogenblik toch wel de bevoegdheid van den ordonnantie-wetgever te boven.

De Voorzitter: Wat wilt U dan? Indien achter „ordonnanties” wordt ingelascht „of daarmee gelijkstaande algemeene verordeningen”, zijn wij er geloof ik wel.

De heer Blaauw: Dat geloof ik ook, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Kan ik aannemen, dat de Regeering-gemachtigde deze redactie-wijziging in art. 1 der ontwerp-ordonnantie stuk 2 A ook wil overnemen?

De heer Staargard, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming: Jawel, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Kan ik, wat den considerans der ontwerp-ordonnantie stuk 2 B betreft, aannemen, dat de Regeering daarin insereert de in de Memorie van Antwoord aangegeven verandering?

De heer Staargard, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming: Jawel, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan zijn dus van Regeeringswege overeenkomstig de Memorie van Antwoord en de mondelinge mededeelingen drie veranderingen in de ontwerp-ordonnanties aangebracht.

In de eerste plaats zijn in den considerans van ontwerp-ordonnantie stuk 2 B de woorden „in de gewesten der Vorstenlanden” vervangen door „in de Vorstenlanden”, waardoor deze considerans op dit punt gelijkkluidend is aan dien van ontwerp-ordonnantie stuk 2 A. In de tweede plaats is in de ontwerp-ordonnantie stuk 2 A, artikel 1, achter „ordonnanties” ingevoegd „en andere, daarmee gelijkstaande verordeningen” en voorts is een wijziging aangebracht in het gewijzigde artikel 2 der ontwerp-ordonnantie stuk 2 A, waarbij achter de woorden „Gouverneur-Generaal” is ingevoegd „bij Regeeringsverordening”.

6de VERGADERING — ZATERDAG 30 JUNI 1928.

Regeling overdracht van bevoegdheden in de gouvernementen Soerakarta en Jogjakarta.

(VOORZITTER.)

Wenscht een van de heeren, die in eersten termijn hebben gesproken, thans nog nader het woord te voeren? Zoo niet, dan breng ik deze ontwerp-ordonnanties, gelijk zij bij Memorie van Antwoord en in openbare vergadering zijn gewijzigd, in stemming.

De ontwerp-ordonnanties, zooals zij bij Memorie van Antwoord en in openbare vergadering zijn gewijzigd, worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, welke ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 12.48 uur n.m. gesloten.

7de VERGADERING — VRIJDAG 13 JULI 1928.

Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Kediri.

7de VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 13 Juli 1928.

(Bijeenroepingsuur 11.30 voormiddag).

Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Kediri.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Aay, Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Soejono, Soekawati en Stokvis.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van het besluit van den gemeenteraad van Kediri van 19 Maart 1928, No. 47, strekkende tot het aangaan van een geldleening (Ond. 27).

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 11.38 uur v.m. gesloten.

8ste VERGADERING — DINSDAG 7 AUGUSTUS 1928.

Bekrachtiging leeningsbesluit Barabai. — Bekrachtiging leeningsbesluit Tebing Tinggi. — Vergunningen voor grondontginning aan Inlanders. — Toepasselijkverklaring van „Ten tweede” der ordonnantie in Staatsblad 1911 No. 540 op ondernemingen, werkende met werklieden uit het betrokken gewest afkomstig.

8ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 7 Augustus 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Bekrachtiging leeningsbesluit Barabai (Ond. 52). — Bekrachtiging leeningsbesluit Tebing Tinggi (Ond. 53). — Vergunningen voor grondontginning aan Inlanders (Ond. 48). — Toepasselijkverklaring van „Ten tweede” der ordonnantie in Staatsblad 1911 No. 540 op ondernemingen, werkende met werklieden uit het betrokken gewest afkomstig (Ond. 16).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Ten Berge, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeringsgemachtigde: de heer Rutgers.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van:

- 1o. de ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van artikel 1 van het besluit van den plaatselijken raad der onderafdeeling Barabai van 20 October 1927 No. 63, zooals dit is gewijzigd bij het raadsbesluit van 19 December d.a.v. No. 72, strekkende tot het aangaan van een geldleening (Ond. 52);
- 2o. de ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van art. 1 van het besluit van den gemeenteraad van Tebing Tinggi van 24 April 1928 No. 10 strekkende tot het aangaan van een geldleening (Ond. 53);
- 3o. de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie van 18 December 1925 (Staatsblad No. 649) betreffende het uitreiken van vergunningen tot grondontginning aan Inlanders (Zittingsjaar 1927—1928, Ond. 130; Zittingsjaar 1928—1929, Ond. 48).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot toepasselijkverklaring van „Ten tweede” der or-

(FRUIN.)

donnantie van 3 October 1911 (Staatsblad No. 540) op ondernemingen, werkende met uit het betrokken gewest afkomstige werklieden (Ond. 16).

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil gaarne beginnen met een woord van verontschuldiging, dat ik het ditmaal zal hebben over een regeling betreffende den vrijen arbeid en nu eens niet over een regeling betreffende de poenale sanctie. Ik hoop evenwel, dat de heeren de overtuiging zullen hebben, dat ik deze zaak met denzelfden ernst beschouw als de poenale sanctie.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou hieraan willen toevoegen, dat het mij spijt, dat de Regeering geen aanleiding heeft gevonden om ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie het advies in te winnen van de permanente arbeidscmissie. In art. 24a derde lid der Koelie-ordonnantie lees ik het volgende:

„De in het eerste lid bedoelde commissie dient, al dan niet daartoe uitgenoodigd, der Regeering, den Directeur van Justitie, den Gouverneur van Sumatra's Oostkust en het Hoofd van het Kantoor van Arbeid van raad nopens alle zoodanige maatregelen, welke in het belang van de verbeteringen van de arbeidstoestanden kunnen worden getroffen”.

Ik geloof dus, dat ook de taak van die permanente arbeidscmissie niet is beperkt tot het geven van adviezen over de koelie-ordonnanties, maar dat die zich uitstrekt over alle zoodanige maatregelen, welke in het belang van de verbetering van arbeidstoestanden kunnen worden getroffen. Daarom spijt het mij dat, nu wij een deskundige commissie hebben, de Regeering geen aanleiding heeft gevonden, in deze van de voorlichting dier commissie gebruik te maken.

Nu heeft de Regeering wel gezegd, dat deze ontwerp-ordonnantie niet speciaal betrekking heeft op de Oostkust van Sumatra, maar in ieder geval heeft de ordonnantie, die thans bij aanneming van de onderwerpelijke ordonnantie op andere werklieden zal worden toegepast, al jarenlang ter Sumatra's Oostkust gewerkt en heeft men daar in dit opzicht dus eenige ondervinding en bovendien is het ook mogelijk, dat deze maatregelen te eeniger tijd voor de Oostkust van Sumatra zullen gelden. Op grond van een en ander meen ik dus, dat een advies van de permanente arbeidscmissie in deze wenschelijk is en dat het ook voor ons college nuttig geweest zou zijn, als het daarvan kennis had kunnen nemen.

In de tweede plaats wil ik iets zeggen over de ordonnantie zelf en ik wil dan allereerst gaarne verklaren, dat ik het toejuich wanneer er misstanden zijn, dat getracht wordt, door middel van bepalingen aan die misstanden een einde te maken. Tegen de zaak op zichzelf heb ik dus niets. Maar het komt mij aan den anderen kant voor, dat de wijze, waarop deze zaak geregeld is, niet buitengewoon gelukkig geweest is.

Wat wil nl. de hier voor ons liggende regeling? Deze wil op ondernemingen, waar vooral gewerkt wordt met inheemsche werklieden, een regeling van toepassing verklaren, die tot nu toe eigenlijk alleen daar gold, waar on-

8ste VERGADERING — DINSDAG 7 AUGUSTUS 1928.

Toepasselijkverklaring van „Ten tweede” der ordonnantie in Staatsblad 1911 No. 540 op ondernemingen, werkende met werklieden uit het betrokken gewest afkomstig.

(FRUIN, STOKVIS.)

der de koelie-ordonnanties werd gewerkt, en toch voornamelijk voor arbeiders, wier contract was afgelopen en die op de onderneming bleven als kolonisten of als vrije werklieden en te wier behoefte een regeling was gemaakt.

Wanneer de Regeering nu zegt, dat ook elders op ondernemingen, waar met vrije koelies wordt gewerkt toestanden kunnen voorkomen, die de toepassing der bepalingen der ordonnantie van Staatsblad 1911 No. 540 wenschelijk maken, geef ik dat gaarne toe, maar ik heb bezwaar tegen de algemeenheid van deze ordonnantie, want deze zal op de betrokken ondernemingen niet alleen gelden voor lieden uit de inheemsche bevolking, die van verren afstand naar de onderneming komen, maar bv. ook voor de menschen, die uit de in de nabijheid van de onderneming gelegen kampongs komen. Wanneer men nu Staatsblad 1911 No. 540 leest, ziet men, dat de bepalingen van dit Staatsblad zich minder goed eigenen voor de losse werklieden uit de naburige kampongs, die op de ondernemingen gaan werken. In de eerste plaats immers gaat dat Staatsblad ervan uit, dat altijd gesloten wordt een overeenkomst voor een bepaalden duur en wanneer dat toevallig niet wordt gedaan, wordt aangenomen, dat de overeenkomst toch minstens drie maanden zal duren. Maar hoe gaat het dan met die lieden, die uit een naburige kampong komen, zich misschien voor één of anderhalven dag op de onderneming verhuren en dan weer wegtrekken? Moeten voor hen nu ook de bepalingen van deze ordonnantie gelden? Moeten al die menschen worden geregistreerd? Moet met hen een overeenkomst voor een bepaalden duur worden aangegaan? Moeten zij eventueel in het hospitaal ter verpleging worden opgenomen en moeten zij eventueel naar hun kampongs worden teruggezonden? Ik geloof, dat de Regeering met deze ordonnantie ten opzichte van dergelijke losse werklieden haar doel te eenemale heeft voorbijgestreefd.

En nu kan de Regeeringsgemachtigde niet tegen mij zeggen: het artikel geldt tenslotte alleen voor menschen, die op een verren afstand wonen, want deze ordonnantie zal gelden voor bepaalde, daartoe door het betrokken hoofd van gewestelijk bestuur aangewezen ondernemingen en dus niet alleen voor menschen, die van verre komen en die langen tijd op zoo'n onderneming werken, maar ook voor alle losse inheemsche werklieden. Het lijkt mij ook bezwaarlijk voor de werklieden zelf, wanneer deze ordonnantie ook op de losse werklieden moet worden toegepast.

Ten slotte zou ik nog de vraag willen stellen of de geachte Regeeringsgemachtigde het een gewenschte delegatie van bevoegdheden vindt, wanneer het hoofd van gewestelijk bestuur tenslotte gaat uitmaken, op wie bepaalde strafbepalingen van toepassing zullen zijn; want daarop komt deze regeling neer. Het hoofd van gewestelijk bestuur wijst in een met redenen omkleed besluit aan, op welke ondernemingen deze ordonnantie van toepassing zal zijn en daardoor maakt hij dus uit, wie uiteindelijk wel en wie niet onder deze strafbepalingen vallen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! In tegen-

(STOKVIS, DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

stelling met den heer Fruin zou ik willen opmerken, dat wij wel te maken hebben met de poenale sanctie en niet met vrije arbeiders. Laat ik erbij zeggen, dat formeel de heer Fruin kan spreken, zooals hij deed, maar dat er ook een poenale sanctie is, die niet van de wet afhankelijk moet worden geacht, maar van de werkelijkheid. Wanneer het — zooals dit hier is bedoeld — gaat om afgelegen ondernemingen, waarbij de arbeiders door die afgelegenheid feitelijk vaak niet in staat zijn, zich van hun onderneming te verwijderen, hebben wij te maken met een natuurlijke poenale sanctie in tegenstelling met de wettelijke; en ik meen mij niet te vergissen, wanneer het juist de bedoeling van de Regeering is, om ook terzake van deze natuurlijke poenale sanctie in te grijpen.

Mijnheer de Voorzitter! Dat de Permanente Commissie voor de Arbeidstoestanden ter Sumatra's Oostkust in deze zaak niet is gehoord, vind ik in de eerste plaats al om plaatselijke redenen gerechtvaardigd, omdat het hier niet gaat om arbeidstoestanden ter Sumatra's Oostkust, waarvoor deze commissie dan toch speciaal is ingesteld, maar om arbeidstoestanden op Celebes.

Bovendien — en nu spreek ik natuurlijk weer van wettelijk standpunt — de heer Fruin dacht het verband tusschen de instelling van die permanente arbeidscmissie en de poenale sanctie blijbaar niet zoo groot. Ik echter acht dat verband zeer nauw gelegd. Het artikel toch, omtrent de arbeidscmissie is opgenomen in de koelie-ordonnantie en reeds om formeele redenen zou men dus zeggen, dat de commissie buiten hetgeen de koelie-ordonnantie bestrijkt nonactief moet blijven.

Mijnheer de Voorzitter! Het ontwerp juich ik toe, echter met één beperking, gelegen in het feit, dat de Regeering, ofschoon Zij het contrôlegebied uitbreidt en wel, naar Zij zelve zegt, voor verafgelegen ondernemingen, uitbreiding van den dienst der arbeidsinspectie daarbij niet noodig acht. De Regeering heeft zelve eigenlijk al de motieven aangevoerd, waarom de uitbreiding wèl gewenscht zou moeten heeten. Waar het corps van de arbeidsinspectie toch al een zeer zware taak heeft en numeriek klein moet heeten, begrijp ik niet, hoe men werkelijk effect van deze ordonnantie zal verwachten, wanneer de inspectie niet wordt uitgebreid, althans naar evenredigheid tot de uitbreiding van het gebied, waarover zij zal moeten werken. Ik zou daarom aan den geachten Regeeringsgemachtigde nog eens ernstig in overweging willen geven om tegelijk met de instelling van deze ordonnantie, tevens het corps van de arbeidsinspectie naar evenredigheid uit te breiden.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De bezwaren, die de heer Fruin tegen dit ontwerp heeft genoemd, zijn in hoofdzaak reeds door den heer Stokvis weerlegd. De Regeering is den heer Stokvis voor zijn hulp in deze dan ook zeer dankbaar.

Inderdaad is, ook naar het oordeel van de Regeering de band tusschen de poenale sanctie en de permanente arbeidscmissie te Medan wel niet zoodanig, dat zij zich met niets anders zou mogen bemoeien, maar die band is

8ste VERGADERING — DINSDAG 7 AUGUSTUS 1928.

Toepasselijkverklaring van „Ten tweede” der ordonnantie in Staatsblad 1911 No. 540 op ondernemingen, werkende met werklieden uit het betrokken gewest afkomstig.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

van nature zeer eng geweest. Bovendien is de permanente arbeidscommissie in Medan, gelijk de heer Stokvis terecht heeft opgemerkt, een plaatselijke commissie, terwijl de toestanden, die de Regeering hier op het oog heeft, al was het alleen maar, omdat het Celebes betreft, geen voldoende aanleiding geven de permanente arbeidscommissie in deze zaak te kennen.

De heer Fruin heeft gezegd, dat hij zich met de strekking van de ordonnantie kan vereenigen, aangezien hij het goed vindt, wanneer misstanden worden tegengegaan. Daaraan viel natuurlijk niet te twifelen. Hij vindt alleen de regelingen niet gelukkig, omdat, zonder veel onderscheid te maken, de regelingen, die gemaakt zijn voor menschen afkomstig van buiten het gewest, zonder meer worden toepasselijk verklaard voor menschen ook uit het gewest afkomstig. Zoo kan het voorkomen, zegt de heer Fruin, dat losse arbeiders, die op de plaats hunner aanneming thuisbehooren, ook onder de regeling vallen. De practijk zal echter waarschijnlijk anders zijn, omdat het hier betreft ondernemingen, die juist hun werkvolk van elders aanvoeren, omdat geen plaatselijke werklieden te krijgen zijn. Zijn er nu echter toch plaatselijke, halve of drie kwart plaatselijke arbeiders, die onder de regelingen vallen, dan zal het bezwaar van den heer Fruin zich tot op zekere hoogte voordoen. Het bezwaar van den heer Fruin zal ik in theorie geenszins ontkennen, maar in de practijk zal het zeer licht wegen, omdat de eischen, die aan den werkgever worden gesteld, absoluut minimaal zijn. In deze regeling staat eigenlijk niets anders, dan dat de werkgever goed voor zijn personeel moet zijn en een register moet bijhouden.

Terugzending naar de plaats van herkomst zal voor plaatselijk personeel niet behoeven te geschieden en als het toch mocht geschieden, drukken de kosten in geen enkel opzicht. Dat zal de heer Fruin wel met de Regeering eens zijn.

De heer Fruin heeft ook gevraagd, of het wel goed is, dat de bevoegdheid tot aanwijzing van de plaatsen, waarvoor deze regeling van kracht is, gelegd wordt in handen van het hoofd van gewestelijk bestuur. De Regeering weet niet, aan wien anders Zij die bevoegdheid zou moeten opdragen. Het hoofd van gewestelijk bestuur kent de toestanden in zijn gewest het beste en kan deze ook het best beoordeelen.

Tenslotte heeft de heer Stokvis nog gesproken van een zekere natuurlijke poenale sanctie in deze omstandigheden. De uitdrukking „poenale sanctie van nature” lijkt de Regeering een minder gelukkige. Er is overigens wel een zeer groote afhankelijkheid, een zekere hulpeloosheid van de menschen op de afgelegene ondernemingen. Dit is voor de Regeering dan ook het motief geweest deze regeling te ontwerpen.

Dat hieraan rechtstreeks zou moeten worden verbonden een uitbreiding van de arbeidsinspectie kan de Regeering niet toegeven. De Regeering stelt zich niet voor, dat het aantal gevallen, waarin deze ordonnantie toepasselijk wordt verklaard, zoo groot zal zijn, dat daardoor redelijkerwijs gesproken kan worden van een uitbreiding van het gebied van

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE, FRUIN.)

de arbeidsinspectie. Het zijn slechts enkele speciale gevallen, die zich zullen voordoen en daarbij zal de arbeidsinspectie slechts zoo nu en dan een inspectie moeten houden. Het werkelijke toezicht kan in voldoende mate worden uitgeoefend door het plaatselijk bestuur, daar hier juist het hoofd van gewestelijk bestuur de man is, die door het aanwijzen van de ondernemingen, welke onder de regeling vallen, kan zorgdragen, dat de bestuursambtenaren toezicht houden, wat niet uitsluit, dat, als de omstandigheden van de arbeidsinspectie het toelaten, ook van de zijde van de arbeidsinspectie toezicht zal worden geoeffend.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof hiermede de sprekers te hebben beantwoord, ik dank U.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! De heer Stokvis heeft als zijn meening te kennen gegeven, dat hier gesproken moet worden van een natuurlijke poenale sanctie. Ik geloof, dat die meening wel afdoende weerlegd is door het betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde, waarbij ik mij in dit opzicht gaarne aansluit.

In de tweede plaats heeft de heer Stokvis — en de geachte Regeeringsgemachtigde heeft zich daarbij aangesloten — de meening geuit, dat dit inderdaad geen onderwerp was, waarbij de permanente arbeidscommissie te Medan zou moeten worden geraadpleegd en het eerste punt, waarop de heeren — als ik het zoo noemen mag — deze kwestie werpen is, dat de ondernemingen, waarop men niet het oog heeft, zoo'n eind van Sumatra's Oostkust af liggen. Dat neemt niet weg, dat wij hier te doen hebben met een algemeene ordonnantie, die niet alleen geldt voor een bepaalde onderneming, maar die zich kan uitstrekken tot alle buitengewesten, ook tot Sumatra's Oostkust, dus in zoverre is dit argument voor mij van weinig beteekenis.

Verder heeft de heer Stokvis de meening verkondigd, die slechts gedeeltelijk door den geachten Regeeringsgemachtigde is bestreden, dat de taak van de permanente arbeidscommissie zich zou bepalen tot de koelie-ordonnantie. De reden daarvan zou vooral deze zijn, dat de instructies van de permanente arbeidscommissie zijn neergelegd in de koelie-ordonnantie. Ik geloof, dat hiermede de taak van de arbeidscommissie wordt miskend, want die commissie is juist ingesteld met de bedoeling, dat zij advies zal uitbrengen, teneinde te komen tot vrijen arbeid. Wat is dan meer natuurlijk, dan dat deze permanente arbeidscommissie over een dergelijke, aan de poenale sanctie verwante regeling, de vrije arbeiders betreffende, moet adviseeren?

Mijnheer de Voorzitter! Er is nog een kwestie, die mij en den geachten Regeeringsgemachtigde verdeeld houdt, de kwestie nl., dat deze regeling niet zou gelden voor losse arbeiders.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft dit niet zoo'n bezwaar genoemd. In de practijk zal dat wel meevallen, zei hij en hij heeft erop gewezen, dat tenslotte de eischen, die hier worden gesteld, niet zoo buitengewoon zwaar zijn. Ik wil over die eischen niet te veel zeggen, maar in elk geval betreft het hier geheel nieuwe eischen ten aanzien

8ste VERGADERING — DINSDAG 7 AUGUSTUS 1928.

Toepasselijkverklaring van „Ten tweede” der ordonnantie in Staatsblad 1911 No. 540 op ondernemingen, werkende met werklieden uit het betrokken gewest afkomstig.

(FRUIN, STOKVIS, DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

van inheemsche arbeiders. Ik leg den nadruk erop, dat deze ordonnantie, zooals ik in eerste instantie ook al gezegd heb, uitgaat van de veronderstelling, niet dat op een onderneming losse arbeiders werkzaam zijn, maar arbeiders, die zich verbinden aan een onderneming voor een bepaalden tijdsduur. Wanneer die arbeiders eventueel niet voldoen, dan zit niet alleen de werkgever drie maanden aan deze menschen vast, maar ook de werknemers zitten, wanneer het hun niet bevalt, drie maanden aan den werkgever vast, die de menschen in dienst genomen heeft. Wanneer zij hun verplichtingen ten aanzien van de arbeidsovereenkomst niet nakomen, is degeen, die hen in dienst neemt, strafbaar. De regeling is hier dus niet alleen van beteekenis voor de betrokken werkgevers, maar ook voor de werknemers. Er wordt bij deze regeling een toestand verondersteld, die m. i. niet altijd zoo zal zijn en daarom hoop ik, dat — wanneer in de praktijk mocht blijken, dat mijn bezwaren gegrond zijn — de Regeering niet zal aarzelen, een aanvullende regeling te dien aanzien te maken. Ik geloof, dat ik dat wel van dezen Regeeringsgemachtigde kan vragen.

Wat tenslotte betreft de delegatie van de wetgevende bevoegdheden, heeft de geachte Regeeringsgemachtigde geantwoord, dat de resident de meest aangewezen persoon daartoe is. Dat ben ik volkomen met hem eens, die kent tenslotte de plaatselijke toestanden het beste en kan er ook het beste over oordeelen, of deze regeling kan worden toegepast of niet, maar ik zou aan den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, of hij daartegen geen bezwaren gevoelt, uit juridisch oogpunt beschouwd.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil alleen verklaren, dat ik het niet eens ben met den geachten Regeeringsgemachtigde, dat deze ordonnantie een uitbreiding van de arbeidsinspectie niet noodzakelijk zou maken.

Het gaat hier, zooals uit de stukken blijkt, om bijzonder ver afgelegene ondernemingen en die zullen maken, dat het personeel van de arbeidsinspectie zeer veel zal moeten reizen en trekken, zal de inspectie werkelijk afdoende zijn.

Wij moeten er dus niet mede tevreden zijn, dat zoo maar een enkelen keer de arbeidsinspectie zich daar zal vertoonen. Trouwens, de geachte Regeeringsgemachtigde voelt zelf ook wel, dat een ruimer toezicht noodig is, want hij verwijst naar het B. B., dat dan toch mede voor de naleving dezer ordonnantie zal moeten waken. Ik denk dan echter bijzonder aan de Soeban Ajam gebeurtenissen, welke buiten weten van het B. B. konden plaats hebben. Het B. B. is reeds zoo overladen met zijn eigenlijken bestuursarbeid, dat wij een goede uitvoering der arbeidsinspectie van het B. B. niet kunnen verwachten.

Wanneer de Regeering deze ordonnantie werkelijk tot effect wil zien gebracht, dan verbaas ik er mij toch over, dat het bijna eenig noodige, de waarborg van een voldoende arbeidsinspectie, in de waagschaal wordt gesteld.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De heer Fruin is nog nader teruggekomen op de kwestie, dat de eventuele losse arbeiders, die op de

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE, FRUIN.)

ondernemingen, waarop dit Staatsblad toepasselijk wordt verklaard, niet daaronder zouden behooren te vallen. Het is zoeven mijn bedoeling geweest, Mijnheer de Voorzitter, om de mogelijkheid van dat bezwaar aan den heer Fruin toe te geven. Dit is inderdaad zoo, maar het gaat hier om ondernemingen, waarbij tot nu toe is gebleken, dat van een plaatselijken arbeidersstand, namelijk die der losse arbeiders op een onderneming, eigenlijk geen sprake is.

Ik wil den heer Fruin, namens de Regeering, echter gaarne toezeggen, dat, wanneer inderdaad in de praktijk bij de toepassing dezer ordonnantie mocht blijken, dat er ondernemingen zijn, waarop dit Staatsblad wordt toegepast, die in belangrijke mate ook van plaatselijke werkkrachten gebruik maken en dit eenig bezwaar zou opleveren, de Regeering dit bezwaar onder de oogen wil zien en dan een eventuele verandering der ordonnantie zal overwegen.

Mijnheer de Voorzitter! Tot mijn spijt heb ik de laatste opmerking van den heer Fruin in verband met de beslissing van het hoofd van gewestelijk bestuur niet geheel kunnen volgen. Misschien wil de heer Fruin deze opmerking nog wel even herhalen.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! De regeling, zooals die nu luidt, komt hierop neer, dat de mogelijkheid van toepassing van bepaalde strafartikelen wordt overgelaten aan het besluit van het hoofd van gewestelijk bestuur.

Nu is mijn vraag, of de geachte Regeeringsgemachtigde van meening is, of de delegatie van deze bevoegdheid aan die autoriteit juridisch geoorloofd is.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De geachte spreker vraagt mij naar de strafbepalingen, vervat in de ordonnantie van Staatsblad 1911 No. 540. Artikel 6 van deze ordonnantie luidt:

„Verzet, belediging of bedreiging tegen den werkgever of zijn personeel, rustverstoring, vechterij, dronkenschap en dergelijke vergrijpen tegen de goede orde, worden, indien het feit niet als misdrijf is aan te merken, gestraft met hechtenis van ten hoogste twaalf dagen of geldboete van ten hoogste vijf en twintig gulden.

Artikel 7. Het aanmoedigen of het op eenigerlei wijze begunstigen daarvan wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste eene maand of geldboete van ten hoogste honderd gulden”.

De Regeering weet er juridisch geen bezwaar tegen, dat deze strafbepalingen worden ingeschakeld krachtens besluit van den resident.

De heer Stokvis is nog teruggekomen op de uitbreiding van de arbeidsinspectie. Ik heb den heer Stokvis reeds gezegd, dat er nu en dan wel een arbeidsinspecteur in die streken zal komen. Wanneer het in dergelijke streken noodig blijkt, dat deze ordonnantie op de inheemsche werklieden toepasselijk wordt verklaard — hierover heeft ook de heer Fruin gesproken — wordt dit wel is waar vastgesteld door een bestuursambtenaar, nl. het hoofd van gewestelijk bestuur, maar de heer Stokvis zal mij wel willen gelooven, wanneer ik zeg, dat het kantoor van arbeid toch volkomen

8ste VERGADERING — DINSDAG 7 AUGUSTUS 1928.

Toepasselijkverklaring van „Ten tweede” der ordonnantie in Staatsblad 1911 No. 540 op ondernemingen, werkende met werklieden uit het betrokken gewest afkomstig.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

van een en ander op de hoogte is en dit zal er dan natuurlijk toe leiden, dat dergelijke ondernemingen speciaal in het oog worden gehouden. Ik heb met opzet niet willen zeggen, dat de arbeidsinspectie daar geregeld heen zal gaan, omdat ik in elk geval het verwijt wilde ontgaan, dat ik het vermogen en de capaciteit van de arbeidsinspectie wil flatteeren. Maar dat deze ordonnantie een zoodanigen omvang zou krijgen en in zoodanig groote landstreken zou moeten worden toegepast, dat daarvoor op zichzelf al een uitbreiding van den dienst der arbeidsinspectie geboden zou zijn, kan de Regeering den heer Stokvis niet toegeven.

De heer Stokvis begrijpt wel, dat ik daarmee niet wil zeggen, dat uitbreiding van de arbeidsinspectie niet wenschelijk zou zijn, de Regeering denkt over die wenschelijkheid zeker niet anders dan de heer Stokvis, maar, zooals bij de behandeling van de begrooting ook herhaaldelijk is voorgekomen, moet ik den heer Stokvis ook hier weer verwijzen naar de financieele draagkracht van den toestand van het oogenblik en het is den geachten spreker bekend, dat die

toestand een belangrijke uitbreiding van dezen dienst thans niet toelaat.

Ik wil echter den heer Stokvis gaarne toezeggen, dat, wanneer een dergelijke toepasselijk-verklaring in de praktijk plaats heeft, alles zal worden gedaan van den kant der arbeidsinspectie om speciaal op die ondernemingen toezicht te houden, zoolang dit noodig is.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 9.36 uur v.m. gesloten.

9de VERGADERING — WOENSDAG 8 AUGUSTUS 1928.

Ingekomen stukken. — Wijziging ervenbelasting op het land Bloeboer. — Wijziging zegelverordening 1921.

9de VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 8 Aug. 1928.

(Bijeenroepingsuur 8.30 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Wijziging ervenbelasting op het land Bloeboer (Ond. 14). — Wijziging zegelverordening 1921 (Ond. 30). — Wijziging Hooger onderwijs-ordonnantie (Ond. 38).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Ten Berge, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Octoyo, Mandagie, Roep, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Hardeman en Van den Bussche.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Brieven van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 3 Augustus 1928 Nos. 1707/Begr., 1708/Begr. en 1709/Begr. met bijbehorende besluiten houdende mededeeling van de vaststelling van de tweede aanvullingsbegrotingen voor 1928 betreffende de afdelingen VII, IX en X (Ond. 44, 46 en 47).
2. Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 3 Augustus 1928 No. 1710/Begr. met bijbehorend besluit houdende mededeeling, dat afdeling IV der begrooting voor 1929 is vastgesteld met uitzondering van den door den Volksraad in hoofdstuk II ingevoegden Post 458 A, waarmede de Gouverneur-Generaal zich niet heeft vereenigd.
3. Brieven van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 3 Augustus 1928 Nos. 1711/Begr. en 1712/Begr. met bijbehorende besluiten houdende mededeeling van de vaststelling in overeenstemming met den Volksraad van de afdelingen IX en X der begrooting voor 1929.
4. B. G. S. van 1 Augustus 1928 No. 1703/II betreffende de interpretatie van het woord „bezwaren” in de artikelen 93 en 94 der Stadsgemeenteordonnantie.
5. B.G.S. van 6 Augustus 1928 No. 1732/II houdende mededeeling, dat de heer R. Otto Koesoema Soebrata ter kennis van den Gouverneur-Generaal heeft gebracht, dat hij met ingang van 15 September a.s. ontslag neemt als lid van den Volksraad.

De stukken sub 1 t/m 5 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

(FRUIN.)

6. B.G.S. van 4 Augustus 1928 No. 1722/II betreffende benoeming tot voorzitters van locale raden in de Buitengewesten van bestuursambtenaren, die in geenerlei ambtelijke verhouding tot de leden staan.

Wordt gedrukt.

7. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 31 Juli 1928 No. 4x houdende benoeming van Mr. H. J. Spit tot voorzitter van den Verzoeningsraad voor de Spoor- en Tramwegen op Java en Madoera.
8. Idem van 1 Augustus 1928 No. 3 tot wijziging van de Regeling betreffende de toekenning van tegemoetkomingen aan nagelaten betrekkingen van overleden Landsdienaren.
9. Idem van 1 Augustus 1928 No. 5 ter verbetering van een vorig besluit tot toekenning van een geldelijke belooning aan ambtenaren der Gouvernements Marine, belast met de opleiding van mindere schepelingen van dien diensttak voor het examen van stuurman voor de loeaalvaart en machinedrijver.
10. Idem van 2 Augustus 1928 No. 17 tot instelling van een Raad voor de Scheepvaart en tot benoeming van de leden van dien Raad.

De stukken genoemd sub 7 t/m 10 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. Telegrafisch verzoek van de besturen van de AVROS en de D.P.V. om in de aanhangige wijziging van de Zegelverordening op te nemen vrijstelling van handelszegel voor importgoederen, speciaal geïmporteerde rijst.

Wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling der ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de regeling der ervenbelasting op het land Bloeboer (zittingsjaar 1927—1928, Ond. 98; zittingsjaar 1928—1929, Ond. 14).

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling der gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot aanvulling en wijziging van de zegelverordening 1921 (zittingsjaar 1927—1928, Ond. 82; zittingsjaar 1928—1929, Ond. 30).

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil gaarne beginnen met te constateeren, dat de Regeering naar aanleiding van verschillende opmerkingen, in het Gedelegeerdenverslag gemaakt ten aanzien van de voorgestelde gewijzigde artikelen van de zegel-ordonnantie, alsnog verschillende belangrijke veranderingen heeft aangebracht in de ons aangeboden ontwerp-ordonnantie. Ik wil er echter bijvoegen, dat ik door deze nadere wijzigingen niet geheel en al ben

Wijziging zegelverordening 1921.

(FRUIN.)

bevredigd. Intusschen komt het mij voor, dat de Regeering van haar kant gedaan heeft, wat Zij kan en eventueel verdere wijzigingen zich thans moeilijk voor een discussie leenen, omdat het hier vooral gaat om een technische uitwerking van bepalingen en minder om beginselen.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, ten aanzien van één punt ben ik in het geheel niet bevredigd, nl. ten aanzien van de in het verslag gestelde vraag, of de Regeering van deze gelegenheid geen gebruik wil maken om het invoerrecht op geïmporteerde rijst hetzij geheel af te schaffen, hetzij althans belangrijk te verminderen. Juist de indiening van deze ontwerp-ordonnantie met de daarop gegeven toelichting en vooral ook de toelichting, gegeven in de Memorie van Antwoord, hebben mij versterkt in de meening, die ik al lang koesterde, dat het handelszegelrecht op geïmporteerde rijst feitelijk valt buiten het kader van het handelszegelrecht op producten en effecten, omdat dit laatste in de eerste plaats en voornamelijk beoogt, niet den importhandel te treffen maar den werkelijken handel in den zin van een verhandeling op de markt van producten van dit land, vooral ook op speculatieven grondslag. Het komt mij voor, dat de handel in de geïmporteerde rijst een geheel ander karakter draagt. Wanneer men die geïmporteerde rijst — die door de importeurs als het ware onmiddellijk verdeeld wordt onder de kleinhandelaars en vandaar naar de consumenten gaat — belast met het handelszegel, is dat eigenlijk geen belasting op den handel, maar een soort invoerrecht, al is het dan ook een invoerrecht op kleine schaal. Maar juist waar de Regeering alle andere importartikelen vrijlaat van een dergelijk zegelrecht, lijkt het mij een billijk verlangen, dat ook voor geïmporteerde rijst geen handelszegel zal behoeven te worden voldaan. Het is toch wel merkwaardig, dat dit zegelrecht juist wel moet worden voldaan voor een artikel, dat een voedingsmiddel is en in deze gemeenschap zelfs het eerste en voornaamste voedingsmiddel. Het komt mij dan ook voor dat, wanneer de Regeering consequent zou willen zijn, Zij alle artikelen, die hier in het groot worden geïmporteerd, met een handelszegel zou moeten belasten, hetgeen naar mijn meening niet in overeenstemming is met de strekking van het handelszegel.

Maar de zaak gaat mij vooral daarom ter harte, omdat het vooral de buitengewesten zijn, die dezen last moeten dragen. Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof niet dat ik ver mis ben, wanneer ik aanneem, dat de import van rijst voor de buitengewesten drie maal zoo groot is als die voor Java en ik geloof ook niet dat ik ver van de waarheid af ben, wanneer ik zeg, dat de bevolking van Java in totaal driemaal zoo groot is als die van de buitengewesten. Dat komt dus hierop neer, dat deze last op de buitengewesten negenmaal zoo zwaar drukt als op Java. Het komt mij voor, dat het ook uit dat oogpunt beschouwd, alleszins aanbeveling verdient, dezen last weg te nemen.

Mijnheer de Voorzitter! Nu zoudt U misschien meenen, dat het buiten het kader van deze ordonnantie valt, een dergelijke vrijstelling thans ter sprake te brengen, maar ik geloof, dat ik dat met een gerust geweten kan doen, omdat de Regeering hierin zelf het voorbeeld heeft gegeven door

(FRUIN, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

blijkens punt XIV vrijstelling van zegelrecht te geven voor transacties in producten, die op een bepaalde wijze zijn verpakt, bv. Van Nelle's thee en dergelijke producten en ik gevoel mij juist daarom zoo sterk in het punt, dat ik naar voren breng, omdat daarbij uitdrukkelijk wordt gememooreerd, dat de bedoeling van het handelszegelrecht in de eerste plaats is, zooals reeds opgemerkt, speculatieve handelstransacties te treffen. Welnu, evenmin als de handel in dergelijke verpakte handelsproducten aanleiding zal geven tot speculatieve handelstransacties, evenmin geeft de import van rijst, althans voor zoover het de buitengewesten betreft, aanleiding tot speculatieve transacties en dan komt het mij voor, dat, waar de Regeering dit standpunt inneemt, Zij ook wel eenige tegemoetkoming kan toonen ten opzichte van mijn standpunt.

Nu heeft de Regeering in de Memorie van Antwoord inderdaad een zekere toezegging gedaan, maar dat is een belofte, die nogal vaag is. Ik lees daar n.l.:

„Op de vraag of voor geïmporteerde rijst van het heffen van zegelrecht afgezien zal kunnen worden, dan wel of ten aanzien van dit product met het vorderen van een geringer recht kan worden volstaan — waarvan nadere overweging in de voorjaarszitting 1925 in uitzicht werd gesteld — zal t.z.t. gaarne worden teruggekomen”.

Mijnheer de Voorzitter! Als men nu weet, dat reeds in 1923 bij de vaststelling van het handelszegelrecht op deze zaak speciaal de aandacht is gevestigd en als men bovendien weet, dat in 1925 de Regeering heeft toegezegd, deze zaak te zullen overwegen, zal men zich wel kunnen voorstellen, dat ik nu niet zoo buitengewoon verblijd ben met deze vage belofte, die ik nu eindelijk in 1928 van de Regeering krijg. Van het antwoord van den Regeeringsgemachtigde op de vraag of hij deze vage belofte wil omzetten in min of meer klinkende munt, zal het afhangen of ik in een motie het oordeel van dit college over het door mij aangeroerde vraagstuk zal vragen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Aan het slot van zijn betoog heeft de heer Fruin even in herinnering gebracht, de eventuele vermindering of afschaffing van het handelszegel op transacties in rijst, zooals die in de verschillende stadia in den Volksraad ter sprake is gekomen. Met name is dit het geval geweest in 1923, toen een wijziging van de zegelordonnantie aan de orde is gesteld en toen door de heeren Van Gennep en Buffart ook op deze aangelegenheid de aandacht is gevestigd. Maar de heer Fruin heeft niet zeer duidelijk naar voren gebracht — en ik kan mij dat vanaf zijn standpunt ook wel verklaren — dat in 1923 mijn toenmalige ambtsvoorganger tegenover die zaak een zeer bepaald afwijzende houding heeft aangenomen. Voor de tweede maal is de kwestie ter sprake gekomen in de voorjaarszitting van 1925, toen de heer Fruin daarover een korte gedachtenwisseling heeft gehad met mijn ambtsvoorganger. Ook die gedachtenwisseling heeft de heer Fruin hier in herinnering gebracht en hij heeft daarin een zekere

Wijziging zegelverordening 1921.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

belofte gevonden. Inderdaad lag daarin ook een belofte n.l., dat de zaak nader onder de oogen zou worden gezien, maar er was aan die belofte een kleine restrictie verbonden. Aan het slot van wat de heer Bodenhausen daar heeft gezegd, lezen wij n.l.:

„Wanneer de herziening van de zegelordonnantie, die al onder handen is genomen, in een daarvoor ver genoeg stadium is gekomen, wil ik aan deze kwestie nog wel eens mijn aandacht schenken, maar ik kan thans in dit opzicht niet de minste toezegging doen”.

Een groote verwachting was er op deze uitspraken inderdaad niet te baseeren.

Wanneer men nu de stukken, waarnaar ook in die laatste gedachtenwisseling is verwezen, nog eens nagaat, ziet men, dat er ernstige en zeer overwegende bezwaren waren, die mijn ambtsvoorganger in 1923 reeds noopten, ten aanzien van de rijst geen afwijkend standpunt in te nemen en die hem voor oogen moeten hebben gestaan, toen door hem bij de incidenteele behandeling van 1925 naar die gedachtenwisseling werd verwezen.

Die bezwaren liggen op verschillend gebied. In de eerste plaats is bij de totstandbrenging van het handelszegel zeer duidelijk naar voren gekomen, dat wel een van de belangrijkste aanleidingen tot de instelling van de belasting is geweest de wenschelijkheid van het treffen van den termijnhandel, den z.g. speculatiehandel, maar dat het volstrekt uitgesloten werd geacht, de elementen in den handel, gelegen in den eersten overgang van de producten naar den koopman en den laatsten overgang van den expediteur naar de buitenlandsche koopers of den verbruiker, te onttrekken aan het zegelrecht.

Integendeel, toen is duidelijk betoogd, dat op iedere handelstransactie dat zegelrecht gelegd zou moeten worden, omdat men anders zou komen tot zeer ongewenschte consequenties.

Wanneer ik nu eens naga of er aanleiding zou zijn, den handel in rijst als zoodanig van de heffing van zegelrecht uit te sluiten, moet ik er op wijzen, dat de heer Fruin in het feit, dat de rijsthandel voor een deel betrekking heeft op geïmporteerde rijst, een aanleiding vindt om ten aanzien van het zegelrecht zeer tegemoetkomend te zijn, maar dat de rijst niet alleen als importartikel, maar ook als artikel van Inlandsche productie een groote betekenis heeft. De heer Fruin toch ziet geheel over het hoofd, dat in de hier geproduceerde rijst evenzeer als in geïmporteerde rijst doorlopend handelstransacties afgesloten worden, waarvoor zegelrecht betaald moet worden. De voorstelling van zaken van den heer Fruin, dat de import van rijst op de buitengewesten driemaal zoo groot is als op Java, terwijl de bevolking op de buitengewesten slechts een derde van die van Java bedraagt, waardoor dus de last voor de bewoners der buitengewesten negen maal zoo groot zou zijn als voor die van Java, is volkomen onjuist. De hoeveelheid rijst, die hier op Java na den oogsttijd van hand tot hand gaat en de hoeveelheid rijst, die hier ingevoerd wordt en in groote partijen eveneens van hand tot hand gaat, voordat zij tot den consument komt

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

De heer Kan: De eerstbedoelde hoeveelheid is vele malen grooter.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Na deze positieve bevestiging van den heer Kan zou ik eigenlijk wel kunnen eindigen. De eerstbedoelde hoeveelheid is zóó belangrijk, dat ik er zeker van ben, dat hetgeen op Java door den rijsthandel aan handelszegel wordt betaald vele en vele malen grooter is dan hetgeen daaraan in de buitengewesten wordt betaald. Een uitsluiting van de rijst, een artikel, waarin doorlopend groothandel wordt gedreven en waarin ook steeds speculatieve transacties loopende zijn, zou om de aangegeven reden dan ook zeer weinig aantrekkelijk zijn.

Maar er is nog een ander bezwaar. Ik kan mij voorstellen, dat de heer Fruin zegt, dat de rijst in het geval, hetwelk het geachte lid voor oogen had — de import in de buitengewesten en zeer speciaal ter S. O. K. waar het landbouwbedrijf reeds zulk een groote ontwikkeling heeft doorgemaakt — speciaal een belangrijk artikel is, omdat het een middel is om de productie mogelijk te maken. Maar dan zou ik erop willen wijzen, dat er onder de artikelen, die aan zegelrecht zijn onderworpen, ook verschillende voorkomen, die in de Inlandsche productie een zekere rol spelen. Ik noem o.a. huiden, die als belangrijke grondstoffen voor de looiindustrie in groote partijen kunnen worden verhandeld en dan door het zegelrecht worden getroffen. Ik wijs op den grondstof voor de olieindustrie hier, de coprah, die evenzeer in groote partijen van hand tot hand gaat.

Nu kan de heer Fruin daartegenover wellicht opmerken: dat zijn bepaald grondstoffen, maar het gaat hier om de rijst, die voor de ondernemers ter S. O. K. en op andere plaatsen in de buitengewesten alleen dient ter verstreking aan de bevolking, dus tot hulpmiddel in het bedrijf; is dat dan niet een ander geval? Ook daartegenover zijn voorbeelden te stellen, die er toch zeer dicht bijkomen. Ik zou willen wijzen op de mais, die ook een belast artikel is en voor den veefokker dezelfde betekenis heeft als de rijst voor den landbouwproducent; op de boekil, die in de landbouwbedrijven wel als mest wordt gebezigd en dan — al ligt de analogie wellicht wat ver — een analoge functie vervult als de rijst in het landbouwbedrijf der ondernemingen in de buitengewesten.

Ik wil hiermede alleen aantoonen, dat de uitsluiting van de rijst wel een bijzondere bevoordeeling zou zijn der betrokken landbouwindustrielen. En wanneer het nu ging om een zeer belangrijke belasting, die in het grootbedrijf als een groot bezwaar zou kunnen worden gevoeld, zou ik wellicht nog geneigd zijn, de zaak van een iets andere zijde te bezien, omdat wanneer aan de landbouwindustrie in welk gebied ook een bepaalde belemmering in den weg wordt gelegd door een element van ons belastingstelsel, dit reden zou kunnen zijn voor een uitzonderlijke regeling. Maar doet dat geval zich hier voor? Ik heb eens laten nagaan welk bedrag ter S. O. K. aan handels-

Wijziging zegelverordening 1921.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

zegelrecht voor rijst wordt betaald en kreeg van de Inspectie van Financiën bericht, dat dit in de jaren 1926 en 1927 een bedrag van f 15 000 per jaar zou zijn geweest. Ik heb dit cijfer gecontroleerd aan de hand van den rijstinvoer ter S. O. K., die in 1922 tot en met 1926 ongeveer 100 000 ton per jaar heeft bedragen, met waarden die uiteenloopen van f 12.4 miljoen in 1923 als minimum tot f 16.6 miljoen in 1926 als maximum. Waar over deze transacties maar eenmaal, en dat is door den kooper, zegelrecht wordt betaald, komt dat zeer goed uit; een pro mille komt als handelszegel in 's Lands Kas, hetgeen op een bedrag van ongeveer f 15 000 komt. Het komt dus eigenlijk hierop neer, dat wij voor een tegemoetkoming van slechts zeer ondergeschikte beteekenis, tot een regeling zouden moeten overgaan, die zeer principieel van het systeem van de zegelordonnantie afwijkt en die ongetwijfeld ook op ander terrein consequenties moet hebben. Ik kan dat werkelijk niet aanbevelenswaardig achten. De moeilijkheden die zouden voortvloeien uit het voorstel van den heer Fruin, zijn werkelijk grooter dan de reële beteekenis van dat voorstel.

Tenslotte zou ik nog willen opmerken, dat de heer Fruin rijst schijnt te beschouwen als een product, dat op dit terrein een zeer afzonderlijke plaats inneemt, alsof er eigenlijk geen ander importartikel is, dat door het handelszegel wordt getroffen.

Ik zou het geachte lid erop willen wijzen, dat enkele jaren geleden een vrij belangrijke import van Santos koffie heeft plaats gevonden. De bedoeling waarom dit geschiedde, doet thans minder ter zake. De koffie werd hier in de markt opgenomen en er werd evenzeer in gehandeld en er werden ook termijnleveringen afgesloten, als met de inheemsche koffie het geval is. Dat de rijst dus hier een op zichzelf staande plaats zou innemen, moet ik betwijfelen.

Ook de talrijke andere artikelen die aan handelszegel zijn onderworpen, worden voor een gedeelte ongetwijfeld ingevoerd. Ik zie in de lange lijst van artikelen bv. huiden, getah, al dergelijke producten, die niet zelden van buiten worden ingevoerd en hier in het handelsverkeer worden opgenomen en evenzeer door de speculatie kunnen worden omvat.

Wanneer de heer Fruin tenslotte nog opmerkt, dat reeds in 1923 een nadere overweging in uitzicht werd gesteld en dat in 1925 nog eens, en dat ook ditmaal in de Memorie van Antwoord werd gezegd, wij zullen te zijner tijd nog eens aandacht aan de zaak schenken, dan is dat een tegemoetkoming geweest in dien zin, dat noch in 1925 mijn ambtsvoorganger, noch ik bij de behandeling van het voorliggend ontwerp, waar de onderhavige kwestie, van onzen kant bezien, buiten beschouwing stond, aanleiding vond al dadelijk een non possumus verklaring af te geven.

De Memorie van Antwoord is eenigszins langer onderweg gebleven dan gebruikelijk is, maar zij was in eerste instantie zeer snel door het departement van Financiën afgehandeld, maar, gevolg gevende aan de aanwijzing in het afdeeliningsverslag gegeven, is ook het departement van Justitie geraad-

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN, FRUIN.)

pleegd, terwijl ook bij de Regeering de behandeling iets langer heeft geduurd dan gebruikelijk is. Ons antwoord is zeer snel opgesteld na het Afdeeliningsverslag en bij dat antwoord heeft zich nog een oogenblik de vraag voorgedaan, moeten wij op het gebied van de rijst tegemoetkomen? Dat is toen niet dadelijk ontkend doch, zooals uit mijn antwoord van nu gebleken is, nader onderzocht en thans sta ik op het zeer besliste standpunt, dat er geen aanleiding bestaat de rijst vrij te stellen van het handelszegel, noch ook t.a.v. dit product een lager maatstaf aan te leggen van het zegelrecht, dan voor andere producten is aangegeven.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Er bestaat tusschen den geachten Regeeringsgemachtigde en mij een afschuwelijk misverstand. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft voortdurend op den voorgrond gesteld, dat ik pleit voor vrijstelling van den import van rijst op Sumatra.

Ik heb het vraagstuk echter algemeen gesteld. Ik heb gesproken van geïmporteerde rijst voor de buitengewesten, omdat lang niet alleen ter Oostkust van Sumatra, maar ook in ettelijke andere deelen van de buitengewesten men de rijst noodig heeft als volksvoedsel.

Verder komt het mij voor, Mijnheer de Voorzitter, dat de geachte Regeeringsgemachtigde en mijn persoon nogal langs elkaar heen hebben gepraat, omdat ik, bij mijn vergelijking mij beperkt heb tot den import en te dien aanzien een vergelijking heb gemaakt tusschen Java en de buitengewesten en in het geheel geen vergelijking heb gemaakt ten aanzien van de niet geïmporteerde rijst.

Als dus de geachte Regeeringsgemachtigde wat dat betreft mij verwijt, dat ik de zaak niet juist heb voorgesteld, dan zeg ik, dat de Regeeringsgemachtigde zich schromelijk vergist, want ik heb een vergelijking gemaakt, die volkomen begrijpelijk en duidelijk was. Want waar gaat het nu eigenlijk om? Ik krijg den indruk, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regeering juist dat een klein beetje op den achtergrond tracht te schuiven. Het gaat hierom, dat het handelszegelrecht beoogt een belasting vast te stellen op de producten van het Land en een van die producten is natuurlijk rijst. Als zoodanig zal ik mij in het algemeen niet verzetten tegen de zegelbelasting op de rijstransacties, maar wel voorzoover betreft geïmporteerde rijst omdat die zegelbelasting in het algemeen niet beoogt de geïmporteerde producten te treffen.

Nu heeft de geachte Regeeringsgemachtigde met eenige moeite — ik zeg met eenige moeite, Mijnheer de Voorzitter, want de Regeeringsgemachtigde had een heele lange lijst bij zich — enkele producten kunnen ontdekken, die onder deze belasting vallen, en dan toch ook misschien wel zouden kunnen worden geïmporteerd. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft daarbij gezegd, dat het nu toch wel duidelijk was, dat ten aanzien van deze producten hetzelfde standpunt wordt ingenomen als ten aanzien van de rijst. De Regeeringsgemachtigde vraagt mij daarbij, wat ik dan eigenlijk wel te klagen en te vragen heb.

Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij voor, dat dit niet een zeer juiste opmerking van dezen Regeeringsgemachtig-

Wijziging zegelverordening 1921.

(FRUIN.)

de was. Het gaat er hier n.l. om, dat het feit hier nu eenmaal bestaat, dat een groot deel van Indië voor zijn rijst is aangewezen op den import. Juist waar het handelszegel in de eerste plaats beoogt te treffen de producten van het Land, mag ik er hier toch wel op wijzen — de geachte Regeeringsgemachtigde kan dan honderdmaal zeggen, dat, waar het gaat om kleine hoeveelheden, ook andere producten, die geïmporteerd worden door dit handelszegelrecht worden getroffen, dat laat mij onverschillig, — dat de import van rijst, die een zeer grooten omvang heeft gekregen, toch hier wel verkeert in een uitzonderlijke positie.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft ook nog iets verteld over de geschiedenis van deze zegelheffing en heeft daarbij terecht opgemerkt, dat in 1923 de Regeering afwijzend heeft gestaan tegenover elke afwijking en dat Zij in 1925 haar standpunt eenigszins heeft gewijzigd, in zoverre, dat de Regeering gezegd heeft, dat Zij de zaak zou overwegen en nu in 1928 heeft de Regeering wederom gezegd, dat Zij de zaak zou overwegen, maar nu ik het antwoord van dezen geachten Regeeringsgemachtigde heb gehoord, ben ik bang, dat er van die overweging niets zal komen. Hij heeft n.l. gezegd, dat hij er heelemaal niets voor voelt de zaak nog eens te overwegen.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: De overweging is ten einde.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Dit klopt eigenlijk niet met deze Memorie van Antwoord, want daarin staat duidelijk, dat er t.z.t. gaarne op zal worden teruggekomen. Nu hoor ik ineens van den geachten Regeeringsgemachtigde, dat de overweging ten einde is. De Regeeringsgemachtigde heeft hier iets in het debat gebracht, wat mij in ieder geval wel eenigszins heeft verrast.

De Voorzitter: Het is toch geen rechtszaak.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik geef direct toe, dat dit geen rechtszaak is, maar ik hoor nu den Regeeringsgemachtigde een standpunt verkondigen, wat ik in ieder geval niet had verwacht als te zijn het standpunt van de Regeering.

Tenslotte, Mijnheer de Voorzitter, zou ik toch nog wel even willen terugkomen op de Van Nelle's thee. Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, waarom producten, die van speculatieve transacties zijn uitgesloten, zooals Van Nelle's thee, nu maar moeten worden vrijgesteld en geïmporteerd rijst niet. Bij mij wordt inderdaad de indruk gewekt, dat wanneer men maar dicht bij het vuur zit, i.e. hier op Java, men veel meer kans van slagen heeft in allerlei zaken, dan wanneer men ver weg op de buitengewesten zit, omdat met de betreffende belangen van de buitengewesten niet voldoende rekening wordt gehouden, in ieder geval niet met denzelfden ernst, als men dat hier doet inzake van Nelle's thee.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN, FRUIN.)

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De heer Fruin meent, dat er eenig misverstand bestaat, waar het geachte lid zeer in het algemeen gesproken heeft van den rijstimport in de buitengewesten en ik in mijn antwoord, om nader te definiëren, waarom het hier eigenlijk ging, meer naar voren gebracht heb den import in Sumatra's Oostkust. Dat geschiedde in hoofdzaak, omdat de kwestie in het overige gedeelte van de buitengewesten werkelijk niet van veel beteekenis is, zoodat ik heb volstaan met aan te toonen van hoe gering belang de kwestie voor Sumatra's Oostkust is. Ik noemde het bedrag van f 15 000. Daaruit blijkt echter tevens, hoe gering de belangen zijn, die andere streken, die erbij betrokken zijn, hebben en hoe weinig aanleiding er kan bestaan om het systeem van de handelszegelwetgeving daarvoor te doen wijken. Dat daaraan principieele bezwaren verbonden zijn, kan de heer Fruin niet geheel ontkennen.

Dat het alleen in de bedoeling zou hebben gelegen om speculatieve transacties te treffen, is in 1923 ook door den heer Van Gennep met veel nadruk in den Volksraad naar voren gebracht, maar toen is het ook in het debat nadrukkelijk ontkend. Uit de stukken, die ik onlangs heb doorgelezen, blijkt duidelijk, dat van Regeeringszijde zeer nadrukkelijk is gezegd, dat het niet in de bedoeling ligt verschil te maken tusschen export en import en dat ook groote transacties voor binnenlandseh gebruik door het handelszegel zouden worden getroffen, dus dat noch de consumenten noch de importeurs noch de handelaars zouden worden uitgesloten. Bepaaldelijk was het ook noodzakelijk — het is toen ook zeer uitvoerig betoogd — om den overgang van goederen van den producent in handen van den handel door het handelszegel te treffen. De bedoeling van deze wetgeving is dus niet uitsluitend of nagenoeg uitsluitend te treffen de speculatie, den termijnhandel. Wordt dat niet gedekt door de geschiedenis van de totstandkoming der betrekkelijke bepalingen?

De heer Fruin: Dat wordt wel gedekt en nog wel door de eigen toelichting van de Regeering. Er staat zeer duidelijk in de Memorie van Antwoord:

„De wensch van den handel om vrijstelling van zegelrecht voor transacties in producten, op de aangegeven wijze verpakt, is naar het oordeel der Regeering redelijk, immers niet in strijd met het karakter der heffing.

De bedoeling van het handelszegelrecht is in de eerste plaats, zooals'' — dat heb ik reeds betoogd en dat ontkent de Regeeringsgemachtigde — „reeds hierboven wordt opgemerkt, om speculatieve transacties te treffen''.

Mijnheer de Voorzitter! Wat hebben wij aan een dergelijke toelichting?

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: In de eerste plaats, maar niet uitsluitend. Juist in

Wijziging zegelverordening 1921. — Wijziging Hooger onderwijs-ordonnantie.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN, FRUIN.)

1923, is zeer uitdrukkelijk naar voren gebracht, dat die transacties, die inderdaad geen speculatief karakter dragen, maar op dezelfde producten betrekking hebben, inbegrepen moesten worden in de zegelordonnantie.

De heer Fruin: Dan bestaat er voor deze vrijstelling geen reden.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: De vrijstelling voor Van Nelle's tabak en Van Houten's Cacao en dergelijke artikelen wordt door den heer Fruin aangevochten; ik kan mij voorstellen, dat het geachte lid er bezwaren tegen heeft om die vrijstelling te verleenen. Die vrijstelling is niet afkomstig van den aandrang uit de naaste omgeving. Integendeel, die aandrang is zeer sterk uitgeoefend door en van de verst afgelegene handelsstad op Java, Soerabaja. Het is duidelijk, dat in het klein verpakte artikelen niet vallen onder het begrip: producten, dat handel in dergelijke verpakte artikelen, die direct gereed zijn voor den consument, niet kan vallen onder het begrip: productenhandel. In dergelijke artikelen wordt niet gespeculeerd, maar ook lijkt het vanzelf sprekend, dat, wanneer iemand toevallig voor meer dan f 4000 aan Van Houten's cacao betaalt, het onredelijk is hem het handelszegel te laten betalen, terwijl bij transacties van geringeren omvang dat handelszegel niet betaald zou worden. Door de handelsvereenigingen en speciaal door de Handelsvereeniging te Soerabaja wordt het als een groot bezwaar gevoeld, dat in enkele gevallen voor dergelijke verpakte goederen, wanneer de kosten van een partij iets meer dan f 4000 bedragen, een handelszegel wordt geheven, waardoor de iets grootere detailverkoop in ongunstiger conditie komt dan de kleinverkoop. Aan deze grief is tegemoet gekomen. Ik vond, dat daartoe alle aanleiding was.

Aan de bezwaren van den heer Fruin meen ik niet te mogen tegemoet komen, omdat de handel in rijst als geheel een ander karakter draagt dan de handel in dergelijke verpakte goederen. Wanneer de heer Fruin terugkomt op de Memorie van Antwoord en zegt: in de Memorie van Antwoord staat, dat er toch wel aandacht aan zal worden geschonken, dan mag ik wel in herinnering brengen, dat ik juist heb doen uitkomen, dat tusschen het opstellen van de Memorie van Antwoord en deze besprekingen hier, de gelegenheid heeft bestaan de zaak nader onder de oogen te zien, en daaromtrent het standpunt van de Regeering vast te stellen. In dit stadium van de zaak meende ik, een stap verder te kunnen gaan dan in de Memorie van Antwoord ten einde den heer Fruin de moeite te besparen, het volgend jaar opnieuw op deze aangelegenheid terug te komen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Wij kunnen thans overgaan tot stemming over de ontwerp-ordonnantie in haar geheel met inbegrip van de door de Regeering daarin aangebrachte wijzigingen.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen

(FRUIN, ROEP. DWIDJOSEWOJO.)

goed te doen hier te verklaren, dat ik te zijner tijd op de door mij aangerode punten zal terugkomen en dat ik dus geen gevolg zal geven aan den wensch van den geachten Regeeringsgemachtigde, die verwacht, dat ik dit niet zal doen.

Bovendien verzoek ik aanteekening, Mijnheer de Voorzitter, dat ik geacht wil worden, tegen de ontwerp-ordonnantie te hebben gestemd.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik zou gaarne zien aangeteekend, dat ik geacht worden tegen de ontwerp-ordonnantie te hebben gestemd.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening, dat de heeren Fruin en Roep geacht willen worden te hebben toegestemd.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de hooger-onderwijsordonnantie (Ond. 38).

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ondanks de zeer positieve verklaring van de Regeering ten aanzien van de overhavige aangelegenheid, als vermeld in de Memorie van Antwoord en met waardeering voor haar standpunt om de Rechtshoogeschool hier te lande op gelijkwaardig peil te houden als haar zusterinrichtingen in Nederland, blijf ik tegen de voorliggende ontwerp-ordonnantie bezwaren maken. Immers, de kosten van de rechtsstudie alhier zullen, zooals reeds is vermeld in het Gedelegeerdenverslag door de voorgestelde verlenging van den duur der studie, belangrijk worden verhoogd, hetgeen door het overgrote deel van de Inheemsche ouders, wier beurzen niet erg ruim zijn, voorwaar als een groot bezwaar zal worden gevoeld.

De in bedoeld verslag gemaakte opmerking, dat wanneer een der voordeelen van de studie aan de Rechtshoogeschool komt te vervallen, velen de voorkeur zullen geven aan de kortere studie in Holland, is volkomen juist. Voor zoover ik weet, hebben sinds de oprichting dier hoogeschool eenige studenten hun studie alhier, na hun tweede candidaats-examen met goed gevolg te hebben afgelegd, afgebroken, en zijn daarna naar Holland vertrokken, alwaar twee van hen reeds na één jaar voortgezette studie hun meesterstitel hebben kunnen behalen.

Dat deze voorbeelden bij verlenging van den studieduur hier te lande tot 5 jaren door meerdere zullen worden gevolgd, is uiteraard te voorzien. In dit geval zou het doel, dat aan de oprichting der Rechtshoogeschool hier te lande ten grondslag ligt, niet tot zijn recht komen en daardoor illusoir worden gemaakt.

Er is echter nog meer, Mijnheer de Voorzitter! Door eventueele verlenging van den studietijd zal de Indische gemeenschap ook nadeelen ondervinden, aangezien daardoor de aflevering van de Indische juristen zal worden ver-

Wijziging Hooger onderwijs-ordonnantie.

(DWIDJOSEWOJO, KOESOEMO OETOYO.)

traagd, terwijl zij bovendien den Lande meer zullen kosten dan wanneer zij na vier jaren kunnen worden afgeleverd.

Voor de betrokkenen, ik bedoel de abiturienten der Rechtshoogeschool die in 's Lands dienst komen, beteekent de verlenging van hun studietijd met één jaar een financiële achteruitgang. Immers, zij zullen in normale omstandigheden één jaar later in gouvernementdienst worden geplaatst, welke tijd van invloed zal zijn op de toekenning van weddeverhoogingen en pensioen.

Op grond van een en ander is het gevaar volstrekt niet denkbeeldig, dat aan de Indische Rechtshoogeschool afbreuk zal worden gedaan, zooals ook in het Gedelegeerdenverslag terecht is opgemerkt.

In dit verband mag hierbij worden gestipuleerd, dat mocht later de toeloop der studenten naar de Indische Rechtshoogeschool niet zoo groot zijn als het behoort, hiervan niet gezegd moet worden, dat hier te lande nog geen voldoende behoefte bestaat aan die onderwijsrichting.

Verder heeft de Regeering naar aanleiding van een in het Gedelegeerdenverslag gemaakte opmerking, dat door een juistere verdeling van de leerstof over de verschillende jaren het 3de studiejaar, dat thans inderdaad te zwaar is, zeer waarschijnlijk zou kunnen worden ontlast, verklaard, dat een zoodanige verdeling binnen het kader der vierjarige studie niet mogelijk is. Ook zeide de Regeering, dat de ontlasting van het thans overbelaste derde studiejaar, noodwendig overbelasting van de andere studie-jaren zou meebrengen. Van dit laatste punt ben ik nog niet overtuigd, Mijnheer de Voorzitter, want van verschillende zijden heb ik vernomen, dat het eerste studiejaar nog licht is, zoodat naar mijn bescheiden meening een of twee vakken van het 2de studiejaar aan de vakken van het 1ste zouden kunnen toegevoegd, terwijl het 3de studiejaar met hetzelfde aantal vakken zou kunnen worden ontlast door die vakken in het 2de studiejaar te doen doceeren, zonder dat van overbelasting van de 1ste en 2de studie-jaren sprake kan zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik de Regeering in overweging willen geven om, ter oplossing van de zich voordoende bezwaren, de door mij voorgestane verdeling der leerstof over de verschillende studie-jaren bij wijze van proef in toepassing te willen brengen. Want de tegenwoordige regeling der rechtsstudie hier te lande acht ik in elk geval beter dan de voorgestelde. Immers, nu bestaat er voor de besten onder de beste studenten gelegenheid, om hun studie in vier jaren te voleindigen, terwijl aan de studenten met normale capaciteiten is geoorloofd, om zulks in vijf jaren te doen, door de vakken van het derde jaar in twee jaren af te werken.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb op het oogenblik drie zoons in de hoogste klasse der Algemeene Middelbare School, wiskundige afdeling, hier ter stede zitten. Alliecht dat, als zij het vol-

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(KOESOEMO OETOYO.)

gende jaar voor hun eindexamen slagen, er één de rechtsstudie gaat volgen.

U begrijpt dus, Mijnheer de Voorzitter, dat de thans in behandeling zijnde aangelegenheid mij zeer na aan het hart gaat. U veroorlove mij dus, er langer over te spreken dan ik gewoonlijk in dit College doe.

Mijnheer de Voorzitter! Persoonlijk ben ik vóór een rustige, niet overhaaste, universitaire studie. Ik kan mij echter heel goed indenken, dat er ouders zijn, die om financiële of andere redenen, die studie zoo kort mogelijk zouden willen hebben. Ook kunnen er jongelui zijn, die zoo spoedig mogelijk klaar willen komen, om hun ouders niet op kosten te jagen of — wat ook wel eens zal voorkomen, Mijnheer de Voorzitter — om zich zoo gauw mogelijk een aardige levensgezellin te kunnen kiezen.

Ben ik wel ingelicht, dan staat het den student in Nederland als het ware volkomen vrij, om zoo lang of zoo kort mogelijk te studeeren als hij wil. Dáár toch kan hij — behoudens wellicht enkele uitzonderingen, geheel in den aanvang van zijn studie — te allen tijde examen doen. De gangbare meening aldaar is dan ook, dat vele studenten alleen in de, trouwens niet weinige en allermint korte, vacanties voor hun examen werken en de rest van het jaar niet veel anders doen dan college loopen of, misschien meer naar waarheid gezegd, géén college loopen.

En toch kunnen diezelfde studenten, hebben zij eenmaal de doctorsbul verworven, het in de wereld zeer ver brengen. Ik wil niet zeggen, Mijnheer de Voorzitter, dat zij allemaal als student boemelaars zijn geweest, maar sommigen groeien op tot uitnemende juristen; anderen brengen het tot b.v. Voorzitter van den Volksraad,

De Voorzitter: U wordt toch niet persoonlijk, hoop ik?

De heer Koesoemo Oetoyo: terwijl enkelen zelfs hun loopbaan op den landvoogdelijken troon eindigen.

Nu kan ik mij niet voorstellen, Mijnheer de Voorzitter, dat, waar deze zoogenaamde vrije studie bestaat, er vele studenten zijn, die de colleges geheel op den voet volgen. Wat zij aan parate kennis noodig hebben zijn zij verplicht te putten uit de bestaande handleidingen of uit dictaten, waarvan enkele, naar men mij verzekert, voor het doel heel goed zijn. Hoe zij daarbij tewerk moeten gaan, wordt hun door z.g. repetitors bijgebracht. Dit is ook geen werk voor hoogleeraren, die zich dus in hun colleges kunnen bepalen tot de groote lijnen van hun vak, hoofdzakelijk ten doel hebbende, om den studenten liefde voor dit vak bij te brengen. Om het vulgair uit te drukken: het klaarstoomen der studenten voor de examens is niet des hoogleeraars, maar wordt eenvoudig overgelaten aan repetitors.

Nu weet ik wel, Mijnheer de Voorzitter, dat er aan deze werkwijze bezwaren verbonden zijn, o.m. hierin bestaande, dat van de wetenschappelijke vorming, ook van de discipline, die de studie tot het eind hebben gevolgd, somwijlen

Wijziging Hooger onderwijs-ordonnantie.

(KOESOEMO OETOYO.)

niet veel terecht komt. Och, Mijnheer de Voorzitter, of men al of niet voor de wetenschap als zoodanig voelt, m.a.w. wetenschappelijk aangelegd is, ligt, geloof ik, meer in den aard van het beestje dan aan eenige methode van college geven. Vast staat echter, dat de vrije studie aan de Europeesche universiteiten schoone resultaten heeft afgeworpen, ook in den vorm van geleerden van naam, die de wetenschappelijke wereld sieren.

Mijnheer de Voorzitter! Hier te lande heeft men bij de invoering van het hooger onderwijs blijkbaar die bezwaren al dadelijk willen ondervangen. Men verdeelde de leerstof in bepaald afgebakende stukken — bij de Rechts-hoogeschool vier in getal — die de student in een bepaald tijdvak, één jaar, moet afwerken. Kortere mag het niet, terwijl, wie er langer over doet, gevaar loopt, colleges van het volgende studiejaar te missen of minstens voor zijn examen te verwaarloozen, met het gevolg dat hij weer het volgende examen heelemaal niet of niet op tijd kan afleggen. Dit is misschien een der redenen — want andere zijn er ook, Mijnheer de Voorzitter, — die de rechtsstudie hier te lande moeilijker maken dan in Nederland.

Een andere reden kan gelegen zijn in het volgende. In Nederland is het volgen der colleges niet verplicht. Een hoogleraar aldaar zal het waarschijnlijk dus niet in het hoofd krijgen, om op het examen over zoowat alles te vragen, wat hij in den loop van het jaar heeft gedoceerd. Hij zal zich eenvoudig tot de hoofdzaken bepalen en niet tot in kleinigheden afdalen. Hier echter, waar de docent van de studenten eischt, dat zij alle colleges bijwonen, voelt hij zich min of meer verplicht, om ook te onderzoeken of de examinandus alles in zich heeft opgenomen en verwerkt wat hij in den loop van het jaar ten beste heeft gegeven. En al doet hij het in werkelijkheid niet, toch vrees ik, dat de student althans verwacht, dat hij het zal doen. In die verwachting en bij gemis van een leider in den doolhof van onderwerpen, die hij denkt onder de knie te moeten hebben — den veel gesmaden repetitor — zal hij vóór het examen alle handleidingen en dictaten op het gebied van het examenvak doorvliegen om te eindigen met door de boomen het bosch niet te zien.

Mijnheer de Voorzitter! Er is nog een ander bezwaar tegen de verplichte colleges en wel dit. Een student, die als het ware dag in dag uit college moet loopen, heeft, thuis gekomen, nauwelijks den tijd om zijn vele, op het college gemaakte aantekeningen te ordenen en er een fatsoenlijk dictaat van te maken.

De heer Fruin: Die kan men koopen.

De heer Koesoemo Oetoyo: Hier nog niet. Aan een gezette studie van het vak aan de hand van de uitstekende handleidingen en lectuur die er bestaan kan hij — uitzonderingen daargelaten — eenvoudig niet denken.

Mijnheer de Voorzitter! Dat onder al deze omstandigheden de resultaten van de studie aan de Rechtshoogeschool onbevredigend zijn, laat zich zeer goed begrijpen. Ook de studenten en hun ouders zijn er minder goed over

te spreken. Dit bewijst o.m. het volgende citaat uit een artikel van een zekeren N. in „Jong Java” van Mei-Juni jl., het orgaan van de vereeniging van denzelfden naam van studeerende Javanen. Ik weet niet of de heer N. een student dan wel een leerling van een middelbare school is, maar in dat nummer zegt hij, over de Rechtshoogeschool schrijvende:

„dat de studiestof veel te zwaar is en veel te omvangrijk; dit bewijzen de slechte resultaten van de afgelegde examens. Vele van de studenten verlaten dan ook na korteren of langeren tijd de hoogeschool om, indien zij financieel daartoe in staat zijn, verder in Holland te studeeren Verlenging van de duur van de studie zal n.m.m.” — het is nog altijd de heer N. die aan het woord is, Mijnheer de Voorzitter — „slechts weinig verbetering brengen en de animo voor de studie aan de Rechtshoogeschool niet verhoogen.

Veel beter zou het zijn om de examens te verlichten, d.w.z. ze op gelijk peil te brengen met de examens in het Indische Recht in Holland, een studie, die in geen geval minderwaardig is; zij is voldoende voor praktijk en wetenschap Alle maatregelen, die de ontwikkeling en populariteit (van het hooger onderwijs hier te lande) tegenhouden moeten worden weggenomen”.

Tot zoover de heer N. in „Jong Java”, Mijnheer de Voorzitter! In hoeverre zijn bewering juist is, dat de studie aan de Rechtshoogeschool zwaarder is dan die voor het Indisch Recht in Holland, kan ik als leek niet beoordeelen. Maar mocht zij waar zijn, dan is het ook in mijn oog minder gewenscht. Alles moet worden aangewend om de rechtsstudie hier te lande op gelijk peil te brengen of te houden met die in Nederland, zoo noodig door verlenging van den studie-duur tot 5 jaar. Maar dit zal zeker gaan ten koste van haar populariteit, ook in dien zin dat zij voor een minder aantal beurzen bereikbaar zal zijn. Mocht het dus mogelijk zijn, door verlaging der exameneischen een 4-jarige studie te behouden zonder dat het peil beneden dat van de studie voor het Indisch Recht in Holland daalt, dan zou ik het van mijn kant zeer toejuichen.

Mijnheer de Voorzitter! Tot slot nog het volgende. Daareven heb ik gezegd dat ik leek ben op het gebied van het hooger onderwijs. Toch heb ik mij verstout, de onderwijsmethode aan de Rechtshoogeschool alhier aan een critische beschouwing te onderwerpen. Mocht ik daarbij, ongewild, minder redelijk zijn geweest, dan zal men mij zeker wel willen verontschuldigen. Hoofdzak voor mij is te doen uitkomen, dat althans naar mijn gevoelen de onbevredigende resultaten van die hoogeschool niet zijn toe te schrijven aan ondeugdelijkheid van het voorbereidend onderwijs, noch aan gebrek aan ijver en toewijding bij de studenten, doch voornamelijk aan het systeem zelf.

Dit systeem toch, eigenlijk bedoeld als een verbetering van het Nederlandsche, verdeelt de leerstof in 4 bepaald afgebakende stukken, aan het eind waarvan — en niet vroeger — examen moet worden gedaan. Tusschentijdsche

Wijziging Hooger onderwijs-ordonnantie.

(KOESOEMO OETOYO, DJAJADININGRAT.)

examens zijn dus niet geoorloofd, hetgeen niet bevorderlijk is voor de vrije studie. De wering van de repetitors is het evenmin. Deze repetitors toch plegen, naar ik hoor, de studenten voor het examen klaar te maken in die vakken, waarin zij geen liefhebberij hebben. Zijn de studenten in die vakken verzekerd van hulp, dan kunnen zij zich ook beter toeleggen op die vakken, waarvoor zij een zekere liefde gevoelen. De vrije studie in deze vakken wordt er dus door bevorderd.

In dit verband juich ik het ten zeerste toe, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regeering voornemens is meer assistenten aan te stellen. Voor mij rest alleen, de hoop uit te spreken, dat deze assistenten hun assistentschap niet zullen bezigen om voor professor te studeeren, maar dat zij zich weten te bepalen bij het werk waarvoor zij zijn aangesteld, t.w. evenals de repetitor, het klaar maken van de studenten voor de examens.

Mijnheer de Voorzitter! In het kort komt mijn suggestie hierop neer, dat de Rechtshoogeschool alhier zooveel mogelijk naar het beproefde Nederlandsche voorbeeld wordt ingericht, uiteraard met inachtneming van de wijzigingen, die de toestanden hier te lande eventueel noodig maken. De leerstof make men gelijk aan die voor de studie in Indisch Recht in Nederland; het verplichte college loopen schaffe men af; de studenten late men vrij te allen tijde examens te doen, terwijl zorg moet worden gedragen, dat hun bij de voorbereiding voor dat examen niet de noodige hulp ontbreekt.

Mogelijk dat, als de Rechtshoogeschool in dezen zin wordt gereorganiseerd, de duur der studie niet behoeft te worden verlengd tot 5 jaar, of misschien slechts tot 4½ jaar.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer *Djajadiningrat*: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb geen kinderen op de A. M. S., die verder zullen kunnen studeeren aan de Rechtshoogeschool.

De heer *Koesoemo Oetoyo*: Die kunnen nog komen.

De heer *Djajadiningrat*: Niettemin wil ik hier een enkel woord over deze kwestie zeggen. Ik doe dat, omdat ik mij niet kan vereenigen met de beschouwingen van de vorige sprekers, integendeel, ik meen het voorstel van de Regeering ten volle te moeten ondersteunen.

De vorige sprekers zijn eigenlijk van het verkeerde standpunt uitgegaan, dat alle jongelieden, die aan de Rechtshoogeschool studeeren, vlug en knap zijn en niet behooren tot de middelmatigen; het tegendeel is echter het geval. Verreweg het grootste gedeelte van de studenten behoort tot de middelmatigen.

De heer *Dwidjosewojo* begon met op te merken, dat door de verlenging van den studieduur de kosten van het studeeren aan de hoogeschool belangrijk verhoogd zouden worden. Inderdaad, maar in werkelijkheid brengt dit toch

(DJAJADININGRAT.)

weinig verandering, want er zijn er maar enkelen, die binnen vier jaar afgestudeerd zijn.

Verder heeft de heer *Dwidjosewojo* gezegd, dat wanneer de studieduur hier verlengd wordt, zeker veel van de studeerenden, na een jaar of twee gestudeerd te hebben, naar Holland zullen gaan om daar de studie voort te zetten. Dat is werkelijk in de practijk al gebeurd. Er zijn er al verscheidene naar Holland gegaan om de studie zoo kort mogelijk te doen zijn. In de Memorie van Antwoord is evenwel duidelijk uiteengezet, dat de studie voor het Indisch recht in Holland niet zoo omvangrijk is als hier, hetgeen hiertoe zou kunnen leiden, dat de appreciatie der juristen die in Holland zijn afgestudeerd, ten achter zou staan bij die dergenen, die hier hun studie hebben voleindigd.

Er is een punt in de Memorie van Antwoord, dat blijkbaar niet voldoende de aandacht heeft getrokken, namelijk dat wanneer men een vergelijking maakt tussehen de studie in Holland en de studie hier, men moet beginnen met de studie voor het Nederlandsch recht, waar bovenop komt een gedeeltelijke studie voor het Indisch recht. Degenen dus, die hier een behoorlijke plaatsing wenschen, moeten beginnen met voor het Nederlandsch recht te slagen en daarnaast moeten zij toch minstens één jaar voor het Indisch recht hebben gestudeerd.

Wanneer men den studieduur in Holland vergelijkt met den studieduur hier, is de duur der studie in Holland dus volstrekt niet veel korter. Integendeel, hij kan langer zijn dan vijf jaren. Ten slotte is er dus geen verschil, wanneer men de leerstof neemt zooals zij hier op de Rechtshoogeschool gegeven wordt en de leerstof in Holand.

Verder is hier nog gezegd geworden, dat de Indische gemeenschap nadeel zou ondervinden, wanneer de studie wordt verlengd tot vijf jaren.

Het tegendeel is waar, Mijnheer de Voorzitter! Ik verwacht, dat de gemeenschap daardoor juist meer voordeel zal krijgen, in de eerste plaats, omdat men min of meer de zekerheid heeft, dat de studenten na vijf jaren klaar zullen zijn.

Thans verwacht men dat zij na vier jaren de doktersbul zullen kunnen halen, welke verwachting echter, zooals de practijk heeft uitgewezen, in de meeste gevallen niet wordt vervuld. Dit werkt als vanzelfsprekend deprimeerend op de betrokkenen.

Dat de toeloop daardoor minder zou worden meen ik ook te moeten betwijfelen, want wanneer er eenige zekerheid bij de ouders bestaat, dat de studie op die manier een beetje lichter zal worden, juist door een betere verdeling van de leerstof, zullen er meer ouders zijn, die dan ook genegen zijn om hun kinderen naar de Rechtshoogeschool te sturen.

De heer *Koesoemo Oetoyo* heeft hierbij gepleit voor de vrije studie en dat is juist een zaak, die de ouders hier kunnen beoordeelen. Velen van de ouders, vooral zij, die ver van Batavia af wonen, meenen dat er meer contrôle moet worden uitgeoefend op de studie van de jongelieden, ook op die van jongelieden, die aan de hoogeschool studeeren.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer men daarop contrôle wil uitoefenen, moet men de jongelui toch in de eerste

Wijziging Hooger onderwijs-ordonnantie.

(DJAJADININGRAT.)

plaats verplichten tot college loopen en dan kan van de zijde der hoogleeraren daarop geregeld toezicht worden gehouden.

Dat door het verplichte college loopen de examens zwaarder zullen worden, meen ik ook te moeten betwijfelen want de wijze, waarop hier het examen wordt afgenomen, is n.h.v. precies dezelfde als die in Holland. Er worden hier alleen tentamens gehouden, waarbij de hoogleeraren misschien wat uitvoeriger op de verschillende vakken ingaan, dan in Europa het geval is, doch dat is hier van heel veel belang, omdat men op die manier juist contrôle kan uitoefenen op de wijze, waarop de studenten hier hebben gestudeerd.

Verder is voor de besten onder hen deze verlenging van den duur der studie volstrekt geen bezwaar, want uitdrukkelijk staat in de voorgestelde wijziging van de ordonnantie, die hier voor ons ligt vermeld, dat met toestemming van de Faculteit het examen ook in korter tijd dan vijf jaren kan worden afgelegd. Dus de besten, die korter dan vijf jaren kunnen studeeren, behoeven bij de bedoelde regeling geen nadeel te ondervinden.

Verder zou ik de leden van dit College nog willen verwijzen naar de Memorie van Antwoord. Ik neem daarbij natuurlijk aan, dat de heeren deze Memorie van Antwoord goed hebben gelezen. Er zijn hier verschillende argumenten aangevoerd, die zeer duidelijk naar voren doen komen, waarom de verlenging van den studieduur noodig is. Over de leerstof is bijv. gezegd, dat er een groot verschil bestaat tuschen de studie van het N.I. recht in Holland en de studie hier te lande en dan is ook gezegd, op welke wijze de hoogleeraar hieraan tegemoet komt.

Er is voorts nog opgemerkt, dat er te weinig contact bestaat tuschen de hoogleeraren en de studenten, doch Mijnheer de Voorzitter, dat is heelemaal niet het geval. Het is mij bekend, dat de hoogleeraren zich niet alleen bemoeien met de studie dezer studenten, doch zelfs met hun huisvesting. Dit is dus eerder een bewijs, dat het contact tuschen de hoogleeraren en studenten hier veel grooter is dan in Nederland. Wanneer men een vergelijking maakt tuschen de studenten hier en in Nederland, moet men niet te veel afgaan op de Nederlandse studenten.

Men moet een vergelijking maken tuschen de Indische studenten in Nederland en de studenten hier en dan komt men tot de conclusie, dat de mislukking, althans van de studenten, die uit Indië afkomstig zijn, in Nederland groot is. Ik heb daarvan geen eijfers, maar ik heb wel eens een stuk gelezen over de resultaten van de studie der Indische jongelui in Nederland, welke resultaten als geheel genomen werkelijk droevig zijn.

De heer Stokvis: Dat komt omdat zij niet studeeren.

De heer Djajadiningrat: Juist. Ik heb zoo juist gesproken over het verplicht college loopen. Misschien ligt het wel aan het feit, dat het college loopen niet verplicht is. De studenten denken: Ik behoef niet dagelijks college te loopen, ik wacht tot het laatste nippertje met mijn studie.

(DJAJADININGRAT, KOESOEMO JOEDO.)

Zij doen een geheel jaar niets aan hun studie en pas de laatste twee of drie maanden loopen zij naar den repetitor en andere studenten en koopen dietaten en beginnen dan eens met studeeren. Daaruit blijkt hoe noodzakelijk het is het college loopen verplichtend te stellen. Ik zeg nogmaals: Wanneer men hier een enquête houdt bij de ouders b.v., dan zal blijken, dat er veel meer ouders zijn, die voor het verplichte college loopen voelen, dan ouders, die een vrije studie voorstaan.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Koesoemo Joedo: Mijnheer de Voorzitter! Met betrekking tot het behandelingsontwerp eener ordonnantie tot wijziging van de Hooger Onderwijs-ordonnantie in dier voege, dat één jaar verlenging onderga de thans op vier jaren gestelde studieduur aan de Pechtschool, moge ik mijnerzijds het navolgende in de Handelingen van dit College doen vastleggen.

Mijnheer de Voorzitter! Het gaat hier om een wijziging, blijkens de toelichtende memorie, welke het ontwerp vergezelt, door de besturende organen der Hoogeschool op onderwijskundige gronden bepaald noodzakelijk geoordeeld, ter verzekering van een vruchtdragende en volwaardige studie van het Nederlandsch-Indisch recht. Een wijziging, Mijnheer de Voorzitter, waartegen in het Gedelegeerdenverslag bezwaren zijn geopperd, van welke bezwaren

„ook de Regeering” — blijkens haar Memorie van Antwoord — „zich terdege rekenschap heeft gegeven. toen Zij, in overeenstemming met het eenstemmig gevoelen van curatoren en faculteit der hoogeschool, besloot de onderhavige ordonnantie-wijziging bij den Volksraad aanhangig te maken”.

Tot dezen stap zou de Regeering — aldus eenige regels verder in bedoelde Memorie van Antwoord:

„zeker niet zijn overgegaan, indien een andere mogelijkheid had bestaan om, zonder de hand te lichten met den eisch van gelijkwaardigheid der rechtsstudie met die in Nederland, waarop het studieplan is ingesteld, de in de practijk gebleken onoverkomelijke bezwaren tegen de samenvatting van dit studieplan in een cursusduur van vier jaar te ondervangen”.

Het voorgaande, in het bijzonder het laatstgememoreerde, Mijnheer de Voorzitter, is voldoende om, waar ik mij immers reken tot die leden, die zich met de Regeering op het standpunt stellen, dat het van het hoogste belang is, dat de studie aan de Rechtshoogeschool op gelijk niveau staat als in Nederland, bij mij de overtuiging te doen postvatten, dat de voorgestelde uitbreiding van het aantal studie jaren tot vijf als een tengevolge van de dubbele eischen der opleiding in Oostersch en Westersch recht volstrekt onvermijdelijke maatregel, moeilijk anders dan aanvaard kan worden.

Het is op grond van die overtuiging, Mijnheer de Voorzitter, dat ik zonder eenige reserve mijn stem aan de voorliggende ontwerp-ordonnantie zal geven.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

Wijziging Hooger onderwijs-ordonnantie.

(KAN.)

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord slechts. Ik zou kunnen volstaan met hetgeen ons geacht medelid, de heer Djajadiningrat gezegd heeft, te onderschrijven, wanneer ik niet op een paar punten nog zou willen wijzen, waarop misschien en de heer Dwidjosewojo en de heer Koesoemo Oetoyo hun aandacht niet hebben gevestigd.

De heer Dwidjosewojo stelde op den voorgrond, dat de kosten hier van groot belang moeten worden geacht. Dat lijkt mij niet juist, omdat de primaire eisch moet zijn, dat de standing van de hoogeschoolen hier niet minder zal zijn dan die van de hoogeschoolen in Nederland.

De heer Koesoemo Oetoyo: Voor den heer Kan beteekenen de kosten misschien niets.

De heer Kan: Primair moet dus zijn, dat de eischen, die hier gesteld worden aan de opleiding, op gelijken voet staan met de eischen, welke in Nederland worden gesteld.

De heer Dwidjosewojo heeft verder gezegd, dat ook voor het land de kosten belangrijk meer zullen zijn, wanneer de studie van vier jaren uitgebreid zou worden tot een van vijf jaren.

Het is den heer Dwidjosewojo misschien bekend, dat het in de bedoeling ligt, zoo het niet reeds een voldongen feit is, om na vier jaren studie geen collegegeld meer te laten betalen. Dus wat de Rechtshoogeschool als zoodanig betreft, zal de Regeering het land door verlenging van dien studieduur niet op hoogere kosten jagen.

De heer Dwidjosewojo: En de andere kosten dan?

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! De heer Koesoemo Oetoyo sprak van de populariteit van de Rechtshoogeschool. Hij meende n.l. dat wanneer de studietijd zou worden verlengd, de populariteit van de hoogeschool daarmee zou verloren gaan.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat het geen aanbeveling verdient om de populariteit van de Rechtshoogeschool op die manier te handhaven, dus door de studie daaronder te laten lijden.

Verder zou ik willen wijzen op het deprimeerende, dat er in zit, wanneer de studenten in den vastgestelden tijd hun studie niet kunnen voleindigen, wanneer die termijn op vier jaren wordt vastgesteld.

Het is U bekend, Mijnheer de Voorzitter, dat van de eerste ploeg, die meer dan dertig studenten bedroeg, slechts twee in het derde jaar met goed gevolg examen hebben kunnen doen.

Over de vrije studie heeft de heer Djajadiningrat het noodige gezegd. Ik wil daaraan slechts toevoegen, dat ook ik aanvankelijk, toen ik als curator verbonden was aan de Technische hoogeschool, van meening was, dat een vrije studie te verkiezen zou zijn boven een verplichte studie. De bezwaren, die tegen de vrije studie zijn geopperd, met de ondervinding, die daarna nog is opgedaan te Bandoeng, versterken mij in het geloof, dat vooralsnog de vrije studie

(KAN, SOEJONO.)

niet de meest aanbevelenswaardige regeling moet worden geacht. Wanneer bij de Rechtshoogeschool de vrije studie zou worden ingevoerd, vrees ik, dat de resultaten ten aanzien van de afgeleverde abturiënten nog bedroevender zullen zijn, dan nu reeds het geval is.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! Na hetgeen de vorige sprekers reeds naar voren hebben gebracht, kan ik terzake kort zijn. Ik sluit mij in de eerste plaats aan bij het betoog van den heer Koesoemo Oetoyo, waar hij van meening is, dat de universitaire studie zoo rustig mogelijk moet worden gevolgd, althans onder deze voorwaarde, dat de studie natuurlijk niet al te rustig zijn voortgang zal hebben. Voor mij is het peil van het onderwijs — de heer Kan heeft in dit verband naar aanleiding van het betoog van den heer Dwidjosewojo gesproken van een voorname factor — het voornaamste element bij de beoordeeling van deze aangelegenheid, omdat dat maatgevend is voor de waardeering van het onderwijs door de maatschappij en door de abturiënten van welke hoogeschool ook. De andere factoren, die met betrekking tot dit hooger onderwijs zijn te berde gebracht, n.l. de maatschappelijke en financiële nadeelen, zoowel voor de ouders als voor de leerlingen, zijn voor mij in verband met de kwestie van het peil van het onderwijs, van secundaire aard.

Wat is toch het geval? De studie aan een hoogeschool moet volgens mij het optimum geven van de kennis in een bepaald vak, dat aan die school wordt gedoceerd. Zoo moet de Rechtshoogeschool een optimum van een door hooger onderwijs te verkrijgen rechtskennis geven, welke noodig is om het peil van de Rechtshoogeschool, vooral in vergelijking met andere universiteiten, zoowel in Nederland, als in het buitenland, te kunnen handhaven.

Mijnheer de Voorzitter! Aan dat optimum van rechtskennis mag niet, zooals ik reeds zeide, gederogerd worden door andere factoren, want wegens financiële bezwaren of bezwaren van maatschappelijke aard zouden de heeren Dwidjosewojo en Koesoemo Oetoyo toch hoogstwaarschijnlijk wel niet zoover willen gaan, dat het peil van het onderwijs, door aan die bezwaren tegemoet te komen, zou worden verlaagd. Deze geachte leden zouden toch niet willen zeggen, dat met het oog op die bezwaren de studieduur van 4 op 3 of op 2 jaar gesteld zou kunnen worden? Trouwens er is ook bij de leerlingen van haast alle onderwijsinrichtingen en bij hun ouders, vooral in den laatsten tijd, een streven merkbaar, misschien in verband met de B. B. L. 1925, om den studieduur dier inrichting verlengd te krijgen en aldus het peil daarvan te verhogen. Toen ik indertijd pleitte voor een driejarige studie voor de Mosviba stond ik zoo sterk, omdat ik de overtuiging had, dat achter mij als het ware de geheele Inlandsche maatschappij stond.

De studie aan de veeartsenschool duurt op het oogenblik vier jaar. Het congres van veeartsen heeft indertijd gepleit voor een verlenging daarvan tot vijf jaar, juist om de maatschappelijke waardeering van dat ambt te doen stijgen.

Wijziging Hooger onderwijs-ordonnantie.

(SOEJONO, STOKVIS.)

Uit een en ander volgt dus, dat ik met het regeeringsvoorstel kan meegaan, maar dat neemt niet weg, dat de bezwaren van den heer Dwidjosewojo op mij wel indruk hebben gemaakt, vooral waar het de practische zijde van de kwestie betreft; men moet op het oogenblik de zaak inderdaad vergelijken met de studie in Holland. Het feit is niet tegen te spreken, dat verschillende studenten hun studie in Holland gaan voltooien, omdat zij daar gemakkelijker examen kunnen afleggen.

Dit acht ik een anomalie. Nu is wel gezegd, dat men de rechtsstudie hier te lande niet moet vergelijken met de studie van het Indische recht in Nederland, maar met die van het Nederlandsche recht. Daarin ligt een grond van waarheid, want voor Nederland is normaal de studie in het eigen Nederlandsche- en voor Indië in het eigen Indische recht. Wanneer ik nu een en ander vergelijk, zou eigenlijk de abnormale studie — d.w.z. de studie van het Indische recht in Nederland — ten gevolge moeten hebben een verlenging van den studieduur in Holland, evengoed als de studie in het Javaansch in Nederland langer zal duren dan diezelfde studie in het eigen land, d.i. Indië. Als men een vergelijking maakt ten aanzien van de studie in Nederland voor het Engelsch of de een of andere vreemde Romaansche of Germaansche taal, moet die studie langer zijn dan voor die in de eigen taal, het normale vak.

Het is daarom verklaarbaar, dat de heer Dwidjosewojo gewezen heeft op den thans bestaanden toestand, dat de studie in Indisch recht — waarin een element van Nederlandsch of Westersch recht zit — in Nederland slechts 4 jaren duurt en die voor het Indisch recht in Indië 5 jaar zal moeten worden. Maar dit neemt niet weg, dat, nu de deskundigen een studieverlenging noodzakelijk achten ter verkrijging van het optimum rechtskennis, dat een hoogeschool dient te geven, ik het voorstel tot die verlenging aanvaard.

Maar het blijft vergelijkenderwijs toch een zonderlinge kwestie, dat men over de studie van hetzelfde recht vier jaar kan doen in Holland en in Indië vijf jaar. Misschien kan de geachte Regeeringsgemachtigde mij daaromtrent nadere inlichtingen verschaffen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Uit de mededeelingen van de Regeering zoowel als uit hetgeen verschillende sprekers hier in het midden hebben gebracht is wel komen vast te staan, dat op den grondslag van de tegenwoordige leerstof, een studietijd van vier jaar te kort is. Het blijkt, dat verscheiden studenten de Indische studie in de rechten verwisselen voor de studie in Holland

Uit de cijfers, die de heer Kan hier gegeven heeft, blijkt verder, dat bij de tegenwoordige wijze van verwerking der leerstof de resultaten van het onderwijs aan de Rechts-hoogeschool zeer teleurstellend zijn.

Het is dus in de Regeering te prijzen, dat Zij — zij het reeds kort na de instelling van de Rechts-hoogeschool — met voorstellen komt om in dezen toestand verbetering te brengen.

(STOKVIS.)

Vershil van meening kan, dunkt mij, alleen hieromtrent bestaan, of het geneesmiddel moet worden gezocht, in een verlenging van den studietijd, of dus de fout ligt in een te korten studieduur dan wel, of de oorzaak van de minder gunstige ervaringen moet worden gezocht in den omvang van de leerstof zelf.

Nu heb ik, in het bijzonder na de mededeelingen in de Memorie van Antwoord, den indruk gekregen, dat de leerstof aan de Indische Rechtshoogeschool zwaarder te verwerken — en ook van grooteren omvang — is dan die aan de Nederlandsche universiteit. Ik wil dat even door een enkel citaat uit de Memorie van Antwoord demonstreeren. Daarin staat dan o.m. het volgende:

„De onder de studenten heerschende meening, dat de studie hier te lande zwaarder zou zijn dan in Nederland, kan geen betrekking hebben op de normale rechtsstudie daar te lande, n.l. die voor het doctoraal-Nederlandsch recht. Wel is juist, dat het leerplan der Rechtshoogeschool meer omvat dan de in het Nederlandsch Academisch Statuut opgenomen regeling der studie van het Nederlandsch-Indisch recht. Zooals in de den Volksraad bekende nota van den organisator der Hoogeschool (1ste gew. zitting 1924 — Ond. 4 — stuk 5, blz. 5) omstandig werd betoogd, verdiende het geen aanbeveling bij de samenstelling van het Indisch leerplan de Nederlandsche regeling op dit punt slaafs na te volgen, omdat zij vakken opoffert, die bij een volwaardige rechtsstudie niet mogen worden gemist (een eenigszins wijsgeerige inleiding in de rechtsstudie, staathuishoudkunde) en overigens een der belangrijkste voordeelen laat varen, die het Academisch Statuut in vergelijking met de vroegere regeling voor het Nederlandsche recht vertoont: de differentiatie van de studie naar aanleg en bestemming”.

Mijnheer de Voorzitter! Bij lezing van dezen passus ontkomt men niet aan den indruk, dat de rechtsstudie hier te lande zwaarder is dan in Holland. Nu is dat, wat het Indisch recht betreft, vokomen begrijpelijk. Inderdaad behoort dit vak hier in het centrum van de studie te staan, maar daarnaast — vergis ik mij niet — zijn de eischen voor het eigenlijk westersche recht hier gelijk aan die van de Nederlandsche universiteit. Nu is bij mij de vraag gerezen, of deze volledige omvang voor de studie van het westersche recht, zooals deze in Nederland natuurlijk terecht wordt geëischt, ook hier moet worden gevorderd. Kunnen niet verschillende elementen in die studie, hier of worden geëlimineerd of in minderen omvang worden gedoceerd?

In de Memorie van Antwoord wordt ook erkend, dat de staathuishoudkunde hier een grooteren factor vormt dan in Holland en ook de rechtsfilosofie heeft hier de zeer bijzondere aandacht. Ik zou, wat de staathuishoudkunde betreft, inderdaad geen vermindering van de leerstof willen bepleiten, omdat dit juist aan de Nederlandsche universiteit een al te zeer verwaarloosd vak is. Omtrent de rechtsfilosofie sta ik, als leek, nog min of meer in

Wijziging Hooger onderwijs-ordonnantie.

(STOKVIS, ROEP.)

twijfel. De vraag rijst onwillekeurig of het, waar de studietijd van vier jaar te kort is gebleken, geen aanbeveling zou verdienen, bij rechtsfilosofie eenige beperking in acht te nemen.

Waar het nu vaststaat, dat in het algemeen de leerstof hier omvangrijker en zwaarder is dan die aan de Nederlandsche universiteit; en ook dat, ondanks een meer schoolse studie, waartegen ik zeker in de eerstkomende jaren geen overwegende bezwaren zou willen opperen, die leerstof toch niet in den aanvankelijk voldoende geachten tijd van vier jaren kan worden verwerkt, zou ik willen vragen, of dat niet wijst op overlading bij hetgeen toch nog maar is de introductie van een hogere rechtsstudie in Indië. Ik vraag mij dan natuurlijk ook af, of met een verlenging van den studieduur met een jaar inderdaad zal worden bereikt, wat men wenscht, en ik vraag mij tevens af, of het niet gewenscht zou zijn, om de leerstof eens te herzien in dien zin, dat men datgene eruit licht of vermindert, wat voor de normale rechtsstudie nu niet bepaald noodzakelijk kan worden geacht.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij bepalen tot deze enkele opmerkingen. Een eindoordeel is hier voor mij moeilijk te vestigen, omdat ik te weinig ingewijd ben, maar ik hoop, dat de Regeering erin zal slagen, met behoud van den bestaanden omvang der leerstof de zeer ernstige gebreken, wat de resultaten en ook wat de aantrekkelijkheid der studie aangaat, afdoende te overwinnen.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Allereerst een opmerking, die misschien niet zoo terzake is — maar de kwestie is nu eenmaal in het debat gebracht — over de vraag: vrije studie of schoolse studie. Ik persoonlijk gevoel meer voor vrije studie; het komt mij voor, dat deze uit een oogpunt van maatschappelijk belang de voorkeur verdient boven schoolse studie.

Wat betreft de in overweging zijnde voorstellen — de gehouden debatten hebben het reeds aangetoond — lijkt het mij, dat het hier gaat om een keuze tusschen twee systemen, n.l. eenerzijds het systeem, dat de Indische Rechtshoogeschool ongeveer gelijkheid en in elk geval gelijkwaardigheid geeft met de Nederlandsche studie, gelijkheid en gelijkwaardigheid in dezen zin, dat de in Nederland afgestudeerden en in Nederland en in Indië bevoegd zijn en de hier afgestudeerden en hier in Indië en in Holland bevoegd zijn ...

De heer Kan: Dat is niet mogelijk.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de keuze tusschen de systemen waarom het gaat, nog niet gesteld. Wij hebben de keuze tusschen gelijkheid ongeveer en in elk geval gelijkwaardigheid — als ik het korter mag formuleeren — tusschen de Nederlandsche en de Indische opleiding eenerzijds en een eigen Indische rechtsstudie anderzijds. De keuze gaat dus tusschen een Indische opleiding, die in hooge mate rekening houdt met de Nederlandsche normen en een opleiding, die uitsluitend rekening houdt

(ROEP, DIRECTEUR VAN O. EN E.)

met de Indische normen en losgemaakt wordt van de Nederlandsche normen.

Ik begrijp, dat een Indische studie, die gericht is op eigen Indische behoeften, ingesteld is op eigen Indische normen, een geheel andere kan zijn, een geheel anders ingerichte leerstof vraagt dan op het oogenblik in het leerplan voor de Rechtshoogeschool is neergelegd. Zou men een eigen Indische studie hebben met uitsluitend Indische normen dan lijkt het mij, dat vier jaar voor de volbrenging van de studie wel voldoende zouden zijn.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, wij zijn nu eenmaal in „Nederlandsch"-Indië en nu geloof ik, dat wij in dit stadium van Indië's ontwikkeling aan de hoogeschool en aan de studenten verplicht zijn, te kiezen de gelijkwaardigheid van de Indische opleiding aan de Nederlandsche en wel op grond van de practische overweging, dat de hier aan de Rechtshoogeschool afgestudeerden met de in Nederland afgestudeerden zullen hebben te concurreeren. Zonder gelijkheid tot op zekere hoogte van beide studies en althans zonder een volledige gelijkwaardigheid van die twee studies zullen naar mijn overtuiging de in Indië afgestudeerden in het gedrang komen en zullen zij in den strijd om het bestaan ten achter blijven. Ik geloof, dat dit gevoel ook de curatoren en de faculteit heeft geleid tot de overtuiging, dat het in het belang van de Rechtshoogeschool en van de studie is, de resultaten van de studie zoo goed mogelijk te doen zijn en dat het daarom gewenscht is den studietijd met een jaar te verlengen.

Zooals ik reeds zeide, in dit stadium van Indië's ontwikkeling geloof ik, dat het goed is den studietijd met een jaar te verlengen, maar ik wil er dan nog even dit aan toevoegen, dat in mijn gedachtengang dan tenslotte toch ook nog plaats is voor de overweging van de mogelijkheid, om de studie aan de Indische Rechtshoogeschool uitsluitend te richten op Indische behoeften en die uitsluitend te stellen op Indische normen. Zou dit mogelijk zijn — op het oogenblik betwijfel ik of dat mogelijk zou zijn; doch in elk geval is het een vraagstuk, dat de moeite waard is overwogen te worden — dan lijkt het mij, dat wij te zijner tijd tot een verkorting van den studieduur zouden kunnen overgaan; voorloopig is echter mijn overtuiging, dat een niet verlengen van den studieduur ten nadeele zou zijn van de toekomstige afgestudeerden in hun „struggle for life" en ten nadeele van de maatschappij, waarin zij zullen moeten werken.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Mijnheer de Voorzitter! Ik mag wel beginnen met een woord van dank aan de leden — in dit geval gelukkig de groote meerderheid van de sprekers — die het standpunt van de Regeering ten aanzien van dit ontwerp hebben willen steunen. De heeren Djajadiningrat, Koesoemo Joedo, Kan, Soejono en in zekeren zin ook de heeren Stokvis en Roep hebben met hun betoog mij mijn taak, dit ontwerp te verdedigen, wel aanzienlijk verlicht. Ook persoonlijk betuig ik hun daarvoor mijn dank.

Na hetgeen van regeeringswege over dit ontwerp is gezegd, zoowel in de Memorie van Toelichting als in de

Wijziging Hooger onderwijs-ordonnantie.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

Memorie van Antwoord, behoeft ik eigenlijk wel niet meer te verklaren, dat dit ontwerp niet met groote geestdrift door de Regeering aanhangig is gemaakt.

De heer Dwidjosewojo heeft hier nog eens uitvoerig de nadeelen van een verlenging van den studieduur in het algemeen in het licht gesteld. Het geachte lid zal daarbij vermoedelijk ook wel begrepen hebben, dat hij mij van die nadeelen niet meer behoeft te overtuigen. De heer Soejono heeft in dit verband in herinnering gebracht zijn aandeel in den arbeid van de commissie voor de reorganisatie van de Opleidingsscholen voor Inlandsche Ambtenaren. Hij zal dus ook wel weten, dat ik in mijn installatierede bij de instelling van deze commissie precies dezelfde nadeelen, die de heer Dwidjosewojo hier naar voren heeft gebracht en die verbonden zouden zijn aan een niet strict noodzakelijke verlenging van de vakstudie voor den Inlandschen bestuursambtenaar, in het licht heb gesteld. Van die nadeelen heeft de Regeering zich volkomen rekenenschap gegeven en niet alleen de Regeering, maar ook de faculteit en de curatoren, die dit voorstel bij de Regeering aanhangig hebben gemaakt. Ook de faculteit heeft zich niet ontveinsd, dat er bezwaren verbonden zijn aan de verlenging van den studieduur. Men kan er dus van overtuigd zijn, dat dit voorstel niet gedaan zou zijn, indien men niet eerst alle mogelijke andere middelen zou hebben overwogen, om aan dit bezwaar van de verlenging van den studieduur te ontkomen, maar dat men tenslotte geen andere middelen gevonden heeft.

Wat is bij deze overweging het uitgangspunt geweest? Het uitgangspunt is geweest, dat vooral moest worden voorkomen, dat de rechtsstudie hier te lande op zichzelf en ook in de publieke waardeering lager aangeslagen zou worden dan de normale rechtsstudie in Nederland.

De heer De Hoog: Zeer juist.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Met de normale rechtsstudie in Nederland bedoel ik hier ook zeer bepaald de studie voor het Nederlandsche recht. Inderdaad is in dit opzicht verschil tusschen den studiegang aan de universiteiten in Nederland en aan de hoogescholen hier te lande. Waar in Nederland de vrijheid van studie voor de studenten grooter is dan hier in Indië, brengt die vrijheid ook mede, dat de studiegang aldaar niet bepaald, zooals hier in Indië, is ingedeeld in bepaalde tijdvakken, afgesloten door examens, maar dat feitelijk aan het beleid van de studenten zelf is overgelaten, hoe lang zij over hun studie willen doen. Dat brengt intusschen mede, dat — ben ik wel ingelicht — in doorsnee de Nederlandsche jurist zijn graad behaalt na vijf jaren studie, zoodat ook volkomen juist is, hetgeen de heer Djajadiningrat heeft gezegd, dat de Nederlandsche jurist, die tevens dadelijk de bevoegdheid wenscht te erlangen, om hier in Indië benoemd te worden bij de rechterlijke macht, zeker langer dan vijf jaar moet studeeren, omdat hij voor die bevoegdheid eerst nog moet afleggen het doctoraal examen in het Nederlandsch-Indisch recht.

Nu is de vraag van sommige heeren, met name van de hee-

ren Koesoemo Oetoyo en Roep — en in zekeren zin ook van den heer Stokvis — geweest of het nu wel noodig is om hier in Indië het program van grooter omvang te doen zijn dan de Nederlandsche onderwijsautoriteiten noodig en voldoende hebben gevonden voor de studie van het Nederlandsch-Indisch recht in Nederland. Mijnheer de Voorzitter, ik zou den heeren, die dezen twijfel in zich hebben voelen opkomen, in overweging willen geven, om nog eens na te gaan, wat bij de ontwerp-hooger Onderwijsordonnantie in de voorjaarszitting van 1924 over het studie- en examenplan van de komende rechtshoogeschool werd opgemerkt in de nota van den organisator van deze hoogeschool, professor Scholten. In deze nota is uitvoerig aangegeven, welke gedachten prof. Scholten hebben bewogen bij het maken van een plan, dat niet slaafs navolgde hetgeen kort tevoren in Nederland was gebeurd, maar dat zich geheel richtte op de specifieke behoeften — en dit ook in antwoord aan den heer Roep — van Indië.

Wat zijn n.l. de Indische normen, zooals die hier door den heer Roep naar voren zijn gebracht? Wat zijn de specifiek Indische behoeften, waarin voorzien moet worden bij het opzetten van een academische studie in het recht? Die komen hierop neer, dat hier te lande geldt, zowel Oostersch als Westersch recht; in zeer sterke mate Westersch recht, maar daarnaast toch ook in groote mate Oostersch recht. Het is dus bepaald onvermijdelijk — en op dit standpunt heeft de organisator van de hoogeschool zich ook gesteld — dat de Indische jurist voor beide deelen van het recht een voldoende grondslag krijgt. Die dubbele eischen van Oostersch en Westersch recht zijn inderdaad zwaarder dan de normale eischen voor een opleiding in nationaal recht. De organisator van de hoogeschool heeft dan ook in zijn nota gezegd, dat de vraag: Westersch of Oostersch recht eenvoudig in dit verband niet kon worden gesteld; men had zich op die twee doeleinden in te richten. Dat daardoor het programma zwaarder moest zijn dan het programma voor het Nederlandsch-Indisch recht in Holland, is ook door professor Scholten breedvoerig betoogd. Hij heeft — het is er niet met zooveel woorden uit te lezen, maar tusschen de regels door leest men dat onmiddellijk — aangevoeld, dat het studieplan in het academisch statuut opgesteld voor de studie in het Nederlandsch-Indisch recht in Leiden, eigenlijk beneden de eischen bleef, die hier aan een behoorlijk gevormd jurist moesten worden gesteld. Hij heeft daarbij o.a. gewezen op het ontbreken in dat studieplan van een eenigszins wijsgeerige inleiding in de rechtsstudie, op het ontbreken van een zeer belangrijk vak — als zoodanig ook door den heer Stokvis erkend, — als de Staathuishoudkunde.

Ik noem als verder verschil, dat het studieplan ook omvat, wat het Nederlandsch studieplan niet heeft, de sociologie, — ook een zeer belangrijk vak, — en het intergentiel recht, en dan heb ik er nog niet eens bij gerekend de vakken, welke hier geëischt worden in het 4e gedifferentieerd studiejaar, waaronder ook verschillende voorkomen, die in Leiden niet worden geëischt.

Als men hier dus zou willen aandringen op een verlichting van het studieplan van de Rechtshoogeschool, en wan-

Wijziging Hooger onderwijs-ordonnantie.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

neer men met den heer Koesoemo Oetoyo zich op het standpunt zou willen stellen, dat wij al tevreden mogen zijn, wanneer dat studieplan niet verder reikt dan de studie voor het Nederlandsch-Indisch recht in Leiden, dan geloof ik, dat men zich toch niet voldoende rekenschap geeft van wat de gevolgen hiervan zullen zijn voor de toekomst.

Ik voor mij vrees althans zeer, Mijnheer de Voorzitter, dat deze Indische juristen, — indien zij op dien door wetenschappelijke mannen als eigenlijk ontoereikend erkenden grondslag hun functie hier moeten uitoefenen, en moeten mededingen met volwaardige juristen in Nederland opgeleid, — dan reden zouden kunnen hebben om de Regeering te verwijten dat Zij hen indertijd hier niet heeft opgeleid tot werkelijk volwaardige Indische juristen.

Wanneer men dit vooropstelt, dan ben ik overtuigd, dat er weinig meeningsverschil zal bestaan, dat het studieplan, dat met zorg door professor Scholten is ontworpen, niet voor verlichting vatbaar is zonder gevaar voor minderwaardigheid van de studie.

De vraag blijft dan nog te beantwoorden: Is het mogelijk, met behoud van het studieplan de studie zoodanig over de verschillende leerjaren te verdeelen, dat de bezwaren die gevoeld zijn, kunnen worden ondervangen, zonder dat men behoeft over te gaan tot verlenging van den studieduur?

Deze vraag is met name door den heer Dwidjosewojo gesteld. Ik zou den heer Dwidjosewojo willen antwoorden, dat het vanzelf spreekt, dat ook dit punt door de faculteit behoorlijk is overwogen, maar een dergelijke verdeling, als hij zou wenschen, is inderdaad niet mogelijk zonder de nadelen, die thans in sterke mate worden gevoeld in het derde studiejaar over te brengen naar het eerste en tweede studiejaar.

Ik zou in dit verband den heer Dwidjosewojo ook in herinnering willen brengen, dat door prof. Scholten in zijn schema voor de hoogeschool het een en ander hierover is gezegd. Hij heeft daarin verklaard, dat zijn plan ook uitging van deze gedachte, dat de studie zich in de eerste plaats moest bewegen van het gemakkelijke, eenvoudige tot het moeilijke, meer ingewikkelde, en in de tweede plaats van de gebondenheid tot de vrijheid. Op het oogenblik is de toestand zoo, dat in het eerste studiejaar dertien colleges worden gegeven, in het tweede vijftien en in het derde, meest overbelaste studiejaar twintig colleges. Wanneer men die twintig collegeuren zou willen overhevelen naar het eerste en tweede studiejaar, gesteld dat dit mogelijk zou zijn, zonder in de geregelde voortschrijding van het onderwijs belemmeringen aan te brengen, dan zou de studietijd in het eerste en tweede studiejaar inderdaad te lang worden om de studenten nog behoorlijk gelegenheid te geven voor vrije studie. De ervaring heeft de faculteit geleerd, dat een aantal van twaalf college-uren per week eigenlijk het meest gewenschte is om de studenten, ook buiten de vacaties, voldoende gelegenheid te geven tot zelf-werkzaamheid en tot eigen ontwikkeling.

Ik geloof daarom, Mijnheer de Voorzitter, dat ik den heer Dwidjosewojo geen bevredigend antwoord zal kunnen

geven op zijn vraag, of de verdeling van den studietijd, zooals hij zich die gedacht heeft, voorloopig niet eens, bij wijze van proef, in toepassing zou kunnen worden gebracht, want van te voren staat eigenlijk al vast, dat een dergelijke proef werkelijk groot nadeel zou toebrengen aan het onderwijs.

Voor meerdere vrijheid bij het onderwijs is, als ik het goed heb begrepen, ook door den heer Koesoemo Oetoyo gepleit. Ook daarop zou ik den geachten spreker willen antwoorden met een verwijzing naar hetgeen op dit punt door Prof. Scholten in zijn nota in het midden is gebracht en naar hetgeen ook door den heer Djajadiningrat en andere leden in deze zaal nog eens is aangevoerd ten betooge, dat er inderdaad hier in Indië wel aanleiding bestaat om niet de zeer groote vrijheid, die in Holland bij de studie is gelaten, toe te staan.

Dan heeft de heer Koesoemo Oetoyo ook nog in het vierde punt aan het slot van zijn rede er op aangedrongen, den studenten vrij te laten ten allen tijde examen te doen. Mijnheer de Voorzitter! Het is, geloof ik, den heer Koesoemo Oetoyo niet bekend, dat het reglement van de hoogeschool soepel genoeg is om de faculteit in de gelegenheid te stellen candidaten, die minder gelukkig zijn geweest bij een examen, ook binnen den voorgeschreven tijd voor de tweede maal in de gelegenheid te stellen, dat examen af te leggen. Wel is juist, dat art. 26 van dat reglement voorschrijft, dat in het algemeen tot de examens alleen worden toegelaten zij, die de colleges ter voorbereiding daarvan geregeld hebben gevolgd, maar de faculteit is ook op dit punt bevoegd, van de regeling af te wijken. Verder kunnen de examens worden afgenomen, zoowel vóór als na de vacaties en voorts heeft de faculteit ook vrijheid om op andere tijdstippen examens af te nemen. Dus zoo gebonden als de heer Koesoemo Oetoyo zich dat dacht, is de examenregeling voor de studenten niet.

Ik meen, dat ik ook den heer Soejono in wat ik zoeven heb gezegd, voldoende beantwoord heb op zijn opmerking, dat hij het toch eigenlijk een anomalie vond, dat de studietijd in het Indisch recht in Holland korter duurt dan de studie voor het Indisch recht hier te lande. De heer Soejono zal, meen ik, begrepen hebben, dat wanneer wij vasthouden aan het studieplan, zooals het met groote zorg is ontworpen door Prof. Scholten en zooals dit studieplan inderdaad het optimum geeft, dat dit geachte lid zoo noodzakelijk acht, wij hier dan meer moeten vragen dan thans in Holland wordt gevorderd van de studenten in het Indisch recht.

De heer Soejono: Wordt in Holland niet te weinig gevraagd?

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Dat is een conclusie, die ik aan den heer Soejono overlaat te trekken.

Mijnheer de Voorzitter! Het is misschien wel aardig hier in dit verband even de aandacht van de vergadering erop te vestigen, dat bij de uitvoerige bespreking, die het plan van Prof. Scholten in de voorjaarszitting van den Volks-

Wijziging Hooger onderwijs-ordonnantie.

(DIRECTEUR VAN O. EN E., DWIDJOSEWOJO.)

raad in het jaar 1924 gevonden heeft, reeds door eenige leden van den Volksraad de opmerking werd gemaakt, dat zij liever zouden zien, dat het studieplan der Rechtshoogeschool werd ingericht op een normalen studieduur van vijf jaren.

Bij de mondelinge beraadslaging was het Mr. Wiessing — dus iemand, die in deze met eenige kennis van zaken kon oordeelen — die zich tot tolk maakte van de gevoelens van deze leden en er opnieuw op aandrong het plan, waaraan hij zijn volledige adhaesie kon geven, over vijf jaar te verdeelen, in plaats van over vier jaar, omdat het hem voor vier jaar te gecompliceerd leek.

De Regeeringsgemachtigde — mijn ambtsvoorganger — heeft toen geantwoord, dat dat een zaak was, die beoordeeld moest worden door de faculteit en dat, als de faculteit t.z.t. zou oordeelen, dat het noodig was daartoe over te gaan, dit zou geschieden, dus als zoodanig komt dit voorstel niet geheel onvoorbereid of onverwacht.

Ook den heer Stokvis meen ik voldoende geantwoord te hebben op de vraag, of de leerstof eigenlijk niet voor vermindering vatbaar was. Inderdaad is dat niet het geval.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik hiermede alle sprekers beantwoord heb, maar tot slot zou ik nog wel even willen citeeren, wat de voorzitter van de faculteit bij het uitbrengen van zijn laatste jaarverslag over deze zaak gezegd heeft en meer speciaal naar voren willen brengen wat prof Van Kan als opvoedkundige winst van de verlenging van den studietijd heeft gestipuleerd. Prof. Van Kan zeide:

„..... dat van de studenten aldus zal worden weggenomen de druk eener al te bezwarende taak” en dat verder zou worden verkregen „deze zedelijke winst, dat veel teleurstelling hun zal worden bespaard”.

Ik meen, dat ook de heer Kan er zoeven op gewezen heeft, dat per slot van rekening als de ervaring leert, dat de studie in vier jaren niet kan worden volbracht, dat dus de overgrote meerderheid van de studenten er vijf jaar over moeten doen, het voor de betrokkenen al heel teleurstellend en deprimeerend moet zijn, wanneer zij dat doel moeten bereiken na enkele teleurstellingen te hebben ondervonden bij de examens. De kans daarop wordt in ieder geval zeer aanzienlijk verminderd door de voorgestelde verlenging van den studietijd tot vijf jaren, die gelegenheid zal bieden, de stof rustiger en volgens een meer geregeld tempo af te werken dan thans het geval is, terwijl aan den anderen kant de zeer begaafde studenten de gelegenheid blijven behouden, de studie toch in vier jaar te volbrengen.

Dus, Mijnheer de Voorzitter, uit dit oogpunt beschouwd geloof ik, dat ik de vergadering met volle overtuiging kan adviseeren, haar adhaesie aan dit ontwerp te geven.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Mijn bezwaren tegen de ontwerp-ordonnantie zijn gedeeltelijk door ons geacht medelid, den heer Djajadiningrat en gedeeltelijk door ons geacht medelid, den heer Kan bestreden, maar zij zijn alle door de Regeering gedeeld. Ik acht

(DWIDJOSEWOJO, KOESOEMO OETOYO.)

mij er dus van ontslagen, beide heeren van wederwoord te dienen.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat de Regeering eerst tot dit voorstel was overgegaan, nadat Zij zich rekenschap had gegeven van de bezwaren en dat Zij ook alle mogelijke middelen, dus ook het door mij naar voren gebrachte, heeft overwogen. Maar ik betreur het alleen, dat Zij niet genegen is, om daarmede een proef te nemen, want ik voorzie, Mijnheer de Voorzitter, dat na de verlenging van den studieduur hier te lande de studenten, na het eindexamen, veel meer dan tot nu toe het geval is geweest, naar Holland zullen gaan, om daar hun studie voort te zetten.

De heer Kan: Maar dat kost in elk geval meer.

De heer Dwidjosewojo: Dat is nog niet te zeggen. Maar het is een feit, dat een neef van mij, de heer Soewarso, nadat hij het tweede gedeelte van het eindexamen had afgelegd, en gedurende de eerste helft van het derde studiejaar hier college had geloopt naar Holland is vertrokken en aldaar zijn studie gedurende zes maanden heeft vervolgd, waarna hij slaagde voor het tweede gedeelte van zijn doctoraal examen.

De heer Fruin: Dat is zeker een erg knappe jongen!

De heer Dwidjosewojo: Dat is een feit.

Wat betreft de vraag van vrije studie of niet, schaar ik mij aan de zijde van de tegenstanders der vrije studie, maar alleen zolang hier in Indië de hoogeschoolsfeer nog niet is geschapen. Later, als die sfeer hier in Indië is tot stand gekomen, kan de vrije studie wel worden ingevoerd, omdat de studie daardoor gemakkelijker wordt gemaakt.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Ik vermoed, dat er nog vele leden zullen zijn, die in tweeden termijn het woord zullen willen voeren; ik acht het daarom beter, nu eerst te pauzeren.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 11.08 uur v.m. voor eenigen tijd geschorst en daarna hervat.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! In tweeden termijn zal ik zeer kort zijn, omdat mijn bedoeling, toen ik in eersten termijn het woord vroeg, alleen was, eenige suggesties te geven.

Alleen zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde nog dit willen vragen: Hij heeft gezegd, dat de studie voor het Indisch recht feitelijk voor de behoeften en de toestanden hier te lande niet toereikend is. Als dat zoo wordt toegegeven, zou ik willen vragen, waarom het statuut van het Indisch recht dan nog altijd wordt gehandhaafd.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

Wijziging Hooger onderwijs-ordonnantie.

(SOEJONO, STOKVIS.)

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! De heer Koesoemo Octoyo heeft voor mij de zaak wel gemakkelijk gemaakt.

Ik ben natuurlijk, zoals ik in eersten termijn reeds heb gezegd, vóór het Regeeringsvoorstel. Ik acht het bepaald noodzakelijk, dat het optimum gesteld wordt op hetgeen nu door de faculteit en door de Regeering wordt voorgesteld nl. een kennis, die verkregen kan worden met een 5-jarige studie.

Maar ik kom toch nog even terug op de vergelijking van de studie van het Indische recht hier te lande met die in Nederland. Als het juist is, dat een verlenging van den studieduur allernoodzakelijkst is — en daaraan twijfel ik niet, aangezien natuurlijk de faculteit in deze niet over één nacht ijs is gegaan en de directeur van Onderwijs en Eeredienst, die in het algemeen juist altijd voor verkorting van den studieduur gepleit heeft, ook met dit voorstel komt — moet ik, bij vergelijking van de studie hier te lande met de studie van het Indische recht in Nederland toch wel tot de conclusie gekomen, dat deze beide studies niet gelijkwaardig zijn. Een andere gevolgtrekking is niet mogelijk. Maar is dat een juiste toestand?

De Voorzitter: Over de studie van het Indisch recht in Nederland zullen wij ons nu maar niet druk maken; dat is niet aan de orde.

De heer Soejono: Maar de in Nederland afgestudeerden komen naar Indië, Mijnheer de Voorzitter en het gaat om de maatschappelijke waardeering van hun volbrachte studie.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! In mijn aanvankelijken indruk, dat de leerstof, in vergelijking met de normale rechtsstudie in Nederland, zeer omvangrijk en ook zwaar is, ben ik versterkt door het antwoord, dat ons hier van regeeringswege is gegeven.

De normale studie is reeds zwaarder, doordat Indisch recht en Westersch (Nederlandsch) recht beide in vollen omvang op het programma staan en ook behooren te staan. Maar bovendien zijn er nog verschillende vakken in het Indische leerprogramma, welke òf in Holland niet verplicht zijn, òf waaraan hier zwaardere eischen zijn gesteld. De sociologie bijv. wordt, vergis ik mij niet, als speciaal vak aan de Nederlandsche universiteiten niet gegeven. Sociologie is zoo simpel of zoo ingewikkeld als men het wenscht op te vatten. Mijn bezwaren zouden voor een deel reeds zijn weggenomen, wanneer men hier te lande slechts de sociologie niet al te ingewikkeld zou willen doceeren. Ik uit hier geen verwijt. Ik weet niet, hoe de sociologie wordt gedoceerd, maar wordt het vak gedoceerd in zijn vollen, en dan nog zeer onbestemden omvang, dan is het een nieuw en zwaar vak.

De leerstof van de Rechtshoogeschool hier is, dunkt mij, niet alleen gelijkwaardig aan de Nederlandsche studie, maar zelfs zwaarder.

Waar nu de geachte Regeeringsgemachtigde heeft ge-

(STOKVIS, DIRECTEUR VAN O. EN E.)

zegt, dat de normale duur van de studie in Holland, het Indisch recht inbegrepen, ook 5 jaar bedraagt en waar de stof daar minder omvangrijk is, gevoelt men toch wel, hoe het Indische programma, ook bij afwerking in 5 jaar, ernstig zal blijven drukken.

De heer Kan: Hier is een verplichte studie!

De heer Stokvis: Dit verzacht mijn opmerking geenszins.

Daar komt nog iets bij, waardoor mijn bezwaren klemmender worden. Men moet niet vergeten, dat in het Westen het volgen van hooger onderwijs reeds heeft plaats gehad gedurende vele eeuwen, door vele geslachten. Nu is er geen sprake van — dat is mijn overtuiging — dat de intelligentie, de aanleg en het opnemingsvermogen van de jongelui hier te lande in welk opzicht ook lager zouden moeten worden aangeslagen dan die van de westersche studenten; maar ze zijn toch in zooverre in het nadeel, dat zij nog niet beschikken over — wat ik zou willen noemen — de door vele generaties heen „verworven eigenschap“, om de voor hen nog betrekkelijk nieuwe leerstof meer volkomen en meer gedegen in zich op te nemen, hoewel dat met elke nieuwe generatie, ja, als het ware bij den dag verbetert.

Ik hoop ten zeerste, dat men met een vijfjarige opleiding zal slagen in een volkomen en deugdelijke verwerking van de leerstof, maar wellicht is er aanleiding tot dezen wenk: beperk de leerstof, wat de vakken betreft, niet, maar laten de hoogleeraren bij de toediening van de leerstof vooral rekening houden met de bezwaren, die hier zijn geopperd.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik kan met mijn antwoord in tweeden termijn kort zijn.

De heer Dwidjosewojo is nog eens even teruggekomen op het bezwaar, dat hij aanvoelt, dat bij behoud van dezen toestand het verschijnsel zich nog wel veel zal voordoen, dat candidaten, die hier het candidaatsexamen hebben afgelegd, naar Holland zullen gaan om verder af te studeeren. Inderdaad blijft dat een bezwaar, maar in dit opzicht verschil ik met den heer Dwidjosewojo van gevoelen, dat ik niet geloof, dat deze overgangen naar de studie in Nederland op den duur werkelijk een grooten omvang zullen aannemen. Ik heb nog genoeg vertrouwen in den nuchteren zin van onze studenten, dat zij ook zullen aanvoelen, dat hun belang „in the long run“ er zeer zeker meer mede gediend is, de volwaardige rechtsstudie in Indië te voltooien, dan de risico's te nemen van een studie in Leiden, die inderdaad niet van dien omvang is als de studie hier te lande.

De heer Dwidjosewojo heeft ook nog even de kwestie van de vrije of meer gebonden studie besproken en gezegd, dat hij zich voorloopig rekende onder de tegenstanders van de vrije studie voor het hooger onderwijs hier te lande, maar hoopte en verwachtte, dat men, wanneer maar eenmaal de

Wijziging Hooger onderwijs-ordonnantie.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

hoogeronderwijs-atmosfeer hier geschapen zou zijn, ook het z.i. juistere systeem van geheel vrije studie, zooals dat in Nederland bestaat, zou kunnen invoeren. Ik heb daar mijnerzijds eigenlijk weinig over te zeggen. In hoofdzaak ben ik het ook met den geachten spreker eens; alleen zou ik hem er nog wel even op willen wijzen, dat de studie, al is die hier te lande minder vrij dan in Holland, ook voldoende rekening houdt met dit belang van het hooger onderwijs, dat veel moet worden gevraagd van de zelfwerkzaamheid van de studenten. Ik heb zoeven reeds gezegd, dat dat ook de gedachtengang was van den ontwerper van het studieprogram van de Rechtshoogeschool, dat deze studie moest gaan van gebondenheid tot vrijheid. Inderdaad is dat ook het geval, want met name in het hoogste studiejaar, waarbij de differentiatie intreedt tussehen de vier verschillende studierichtingen, ziet men toch, dat de studie eigenlijk in wezen even vrij is als die in Nederland.

De heeren Koesoemo Oetoyo en Soejono hebben gevraagd of, wanneer nu blijkt, dat het studieplan van het academisch statuut in Nederland voor het Nederlandsch-Indisch recht niet geheel beantwoordt aan de eischen, die wij hier in Indië gemeend hebben te moeten stellen voor de vorming van volwaardige juristen en er dus geen gelijkwaardigheid, zooals deze heeren zeggen, bestaat tussehen de studie voor het Nederlandsch-Indisch recht te Leiden en de studie voor meester in de rechten hier te Batavia, daaraan verder niets meer is te doen.

Mijnheer de Voorzitter! Het is natuurlijk verbazend moeilijk om daaraan van onzen kant iets te doen, dat is een zaak, die de Nederlandsche onderwijsautoriteiten aangaat, maar ik kan in dit verband wel mededeelen, dat het in de bedoeling der Regeering ligt, om de bezwaren, die hier worden gevoeld tegen die ongelijkheid, onder de aandacht te brengen van de Nederlandsche autoriteiten. Verder kan ik den heeren mededeelen, dat, naar ik vernomen heb ook in Nederland in den laatsten tijd een uitgesproken streven bestaat om de eischen voor de studie in het Nederlandsch-Indisch recht te verzwaren.

De heer Stokvis is eigenlijk weer teruggekomen op de vraag: wordt hier niet te veel geëischt? De heer Stokvis heeft ook deel genomen aan de beraadslagingen in den Volksraad over de hooger-onderwijs-ordonnantie, toen het schema van professor Scholten hier zeer uitvoerig besproken is. Als de heer Stokvis zich nog eens de moeite zou willen getroosten, om dat schema van professor Scholten nader te bestudeeren, dan zou hij zien, dat professor Scholten inderdaad niet zoover is gegaan, als de geachte spreker het heeft voorgesteld, n.l., dat deze opleiding moest omvatten in den vollen omvang het Nederlandsch recht en in den vollen omvang het Nederlandsch-Indisch recht. Professor Scholten heeft zich zeer duidelijk en zeer nadrukkelijk op het standpunt gesteld, dat wij, waar wij hier bij het begin vrij waren, ons vooral moesten hoeden voor slaafsche navolging van Nederland ook ten aanzien van de studie voor het Nederlandsch recht. Hij zegt daaromtrent:

„De regeling van de studie van het Nederlandsch recht in dit statuut” — dat is het academisch statuut

(DIRECTEUR VAN O. EN E., VOORZITTER.)

— „was te zeer gebonden aan historisch geworden toestanden, zij is te veel het gevolg geweest van een compromis tussehen versehillende stroomingen, dan dat zij, waar hier te lande het Hooger Onderwijs in de rechtswetenschap geheel nieuw moet worden opgebouwd, onveranderd zou kunnen worden overgenomen. Trouwens, dat zou reeds hierom onmogelijk zijn, omdat zij uit den aard der zaak met de specifiek Indische belangen geen rekening houdt”.

Hieruit blijkt dus, dat de bedoeling en de opzet van het studieplan voor de Bataviasche Rechtshoogeschool is geweest het zoeken van een compromis tussehen hetgeen voor een zuiver Nederlandsch jurist, geplaatst in het Nederlandsche milieu, als minimum geëischt wordt en datgene, wat hier geëischt moet worden van den Nederlandsch-Indischen jurist, die ook het recht van Oosterschen oorsprong moet kennen.

Ik zou dus stelling moeten nemen tegen dezen indruk, die wellicht door de woorden van den heer Stokvis zou kunnen zijn gewekt, dat hier in Batavia eigenlijk nog meer gevraagd wordt dan in Nederland aan den Nederlandschen jurist, die daarna zich bekwaamd heeft voor het examen in het Nederlandsch-Indisch recht.

Mijnheer de Voorzitter! De geachte spreker heeft tenslotte nog den wenk willen geven aan de hoogleraren, dat zij niet de leerstof moeten beperken, maar het door hun onderwijsmethode — als ik den geachten spreker goed begrepen heb — den studeerenden gemakkelijker moeten maken om de leerstof te verwerken. Ik geloof, dat die wenk overbodig is, omdat ik wel den indruk heb, dat de hoogleraren steeds daarmede rekening houden, maar dat zij daarbij natuurlijk gebonden zijn aan den aard van het hooger onderwijs, dat in deze zeer wezenlijk verschilt van het middelbaar onderwijs en het voorbereidend hooger onderwijs. Ik behoef dit hier, geloof ik, niet nader te betoogen; ieder zal dit voor zichzelf wel aanvoelen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede alle sprekers in tweeden termijn voldoende te hebben beantwoord.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik deel de vergadering mede, dat de volgende vergadering vermoedelijk op 23 Augustus a.s. zal plaats hebben. Uiteraard kunnen echter urgente onderwerpen, die eventueel zouden binnenkomen, het noodzakelijk maken, reeds eerder te vergaderen.

Ik verzoek den heeren thans in de commissies te willen bijeenkomen.

De vergadering wordt te 11.55 uur voormiddag gesloten.

Ingekomen stukken.

10de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 23 Aug. 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Wijziging instellingsordonnantie regentschap Malang (Ond. **61**). — Bekrachtiging leeningsbesluiten Soerabaja (Ond. **62**). — Overdracht slaethuis te Tjimahi aan het regentschap Bandoeng (Ond. **55**). — Overdracht bevoegdheden aan Gedeputeerden en regentschappen (Ond. **20**).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 17 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Ten Berge, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, Kan, Kiës, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagic, Roep, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeringsgemachtigden de heeren: Staargaard en Cohen Stuart.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 6, 9, 10, 11, 12, 17 en 19 Augustus 1928 Nos. 14, 11, 29, 4, 14, 1 en 1 ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie houdende nonactiviteitsregeling voor mindere militairen (Ond. **56**);
 - b. een ontwerp-ordonnantie tot aanwijzing van den assistent-resident van Manado als voorzitter van van den Minahassaraad (Ond. **57**);
 - c. een ontwerp-ordonnantie tot verhooging van de vaste uitkeering aan de gemeenten Batavia en Magelang en tot vermindering van die aan den plaatselijken raad van Kedoe, Bagelen en Wonosobo (Ond. **58**);
 - d. een ontwerp-ordonnantie tot regeling van een in te stellen onderzoek naar het levensverzekeringbedrijf (Ond. **59**);
 - e. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het Reglement voor den pakketpostdienst in Ned.-Indië (Ond. **60**);
 - f. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie houdende aanwijzing van het regentschap Malang als zelfstandige gemeenschap (Ond. **61**);
 - g. een ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van leeningsbesluiten van den gemeenteraad Soerabaja (Ond. **62**).

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 7, 9, 9, 10, 10 en 15 Augustus 1928 Nos. 20, 1x, 21, 2, 36 en 5 houdende mededeeling van de vaststelling van:
 - a. de ordonnantie tot wijziging van de instellingsordonnantien van de gemeenten Manado en Padang (Ond. **35**);
 - b. de ordonnantie tot instelling van de Provincie Oost-Java zoomede van 32 ordonnanties tot aanwijzing van de binnen die provincie gelegen regentschappen als zelfstandige gemeenschappen (Ond. **51**);
 - c. de ordonnanties tot aanvulling en wijziging van de slachtbelastingregelingen in enkele der Buitengewesten (Zittingsjaar 1927—1928, Ond. **124**);
 - d. de ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den plaatselijken raad Barabai (Ond. **52**);
 - e. de ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den gemeenteraad Tebing Tinggi (Ond. **53**);
 - f. de ordonnantie tot wijziging van de Hooger-onderwijsordonnantie (Ond. **38**).
3. Brieven van den 1sten Gouvernemeents-Secretaris van 7 en 10 Augustus 1928 Nos. 1766/Begr. en 1767/Begr., met bijbehorende besluiten, houdende mededeeling van de vaststelling in overeenstemming met den Volksraad van Afdeling V der begroting voor 1929 en Afd. VIII der tweede aanvullingsbegroting voor 1928.
4. Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 10 Augustus 1928 No. 1739/Begr., met bijbehorend besluit, houdende mededeeling, dat Afdeling I der begroting voor 1928 is vastgesteld zonder den door den Volksraad verhoogden post 108 van hoofdstuk II.
5. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 31 Juli, 2 en 5 Augustus 1928 Nos. 2x, 1x en 1x tot interneering van de daarin genoemde personen.
6. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 7 Augustus 1928 No. 2x tot aanwijzing in de afdeling Gorontalo van landstreken, waar het reizen aan niet binnen die streken woonachtige personen, dan wel aan door het Hoofd van gewestelijk bestuur aan te wijzen categorieën daarvan, alleen geoorloofd is met een paspoort.
7. Als voren van 12 Augustus 1928 No. 7 houdende voorzieningen in verband met de instelling van de gouvernementen Oost- en Midden-Java.
8. Als voren van 12 Augustus 1928 No. 20 houdende instelling van een afdeling voor Comptabiliteit en Financiële Zaken bij het Hoofdkantoor van den Dienst der Volksgezondheid en voorzieningen i. v. m. die instelling.
9. Als voren van 14 Augustus 1928 No. 5 tot verleening met ingang van 2 October a.s., van een buitenlandsch verlof aan Mr. Dr. D. Rutgers, directeur van Justitie.

10de VERGADERING — DONDERDAG 23 AUGUSTUS 1928.

Ingekomen stukken. — Wijziging instellingsordonnantie regentschap Malang. —
Bekrachtiging leeningsbesluiten Soerabaja.

(VOORZITTER.)

10. Als voren van 16 Augustus 1928 No. 10 houdende machtiging krachtens art. 105 I. S., aan den Directeur van Gouvernementsbedrijven tot het doen van de daarin bedoelde uitgaven.
11. Als voren van 17 Augustus 1928 No. 9, tot aanvulling van de herziene B. B. L. 1925/1928.

De stukken genoemd sub 2 t/m 11 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

12. B. G. S. van 16 Augustus 1928 No. 310x houdende beantwoording van de opmerkingen van den Volksraad betreffende de wijziging der positie van de Rijksbestuurders in de Vorstenlanden.

Wordt gedrukt.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Nota van het Hoofdkantoor der Opiumregie ter aanbieding van 2 exemplaren van Staatsblad 1928 No. 251, waarbij het z.g. kringenbesluit werd gewijzigd.
2. Adhaesiebetuiging van den regentschapsraad van Serang met het verzoek van het Comité ter verkrijging van een meer uitgebreid lager onderwijs in Bantam.
3. Gezegeld schrijven van het bestuur der P. G. H. B. afdeling Semarang, ter aanbieding van een motie inzake de terugbrenging van de standplaatstoeelage voor de hoofdstad Semarang van 10% tot 5%.
4. Afschrift-rekest van Izaäc Tupamahu aan den Gouverneur-Generaal.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik meen te mogen aannemen, dat het college niet zal aandringen bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den door Z. E. voor het nemen van een beslissing omtrent de ontwerp-ordonnanties Ond. 61 en Ond. 62 gestelden termijn? Zoo niet, dan kunnen wij overgaan tot de rechtstreeksche openbare behandeling van deze ontwerp-ordonnanties.

Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie van 9 Augustus 1928 (Staatsblad No. 316) tot aanwijzing van het regentschap Malang buiten de gemeente van dien naam als zelfstandige gemeenschap (Ond. 61).

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie, houdende bekrachtiging van de besluiten van den gemeenteraad van Soerabaja van 13 Juni Nos. 180,

(FRUIN, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

180a en 180b, zooals gewijzigd bij het besluit van 18 Juli 1928, strekkende tot het aangaan van geldleeningen (Ond. 62).

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Het bezwaar, dat ik tegen het derde van de ons hier gedane voorstellen heb is vooral van formeelen aard. Er wordt ons voorgesteld, te bekrachtigen een drietal besluiten van den gemeenteraad van Soerabaja tot het aangaan van geldleeningen. Het eene besluit heeft betrekking op een geldleening van f 2,5 millioen, het andere op het aangaan van een geldleening van f 5 676 000, terwijl tenslotte het derde besluit een min of meer eigenaardig karakter draagt; dat derde besluit, ons hier ter bekrachtiging voorgedragen, gaat er van uit dat wanneer wordt overgegaan tot de combinatie van de beide eerstgenoemde geldleeningen, de aflossing op een bepaalde wijze zal geschieden.

Nu komt het mij in alle bescheidenheid voor, dat aan dat derde besluit het voornaamste element van een besluit tot het aangaan van een leening ontbreekt, n.l. het besluit om het geld te gaan leenen. Het derde voorstel bepaalt immers alleen dat wanneer tot het combineeren van de twee geldleeningen wordt besloten — wie daartoe moet besluiten blijkt niet uit het voorstel — de aflossing op een bepaalde wijze zal plaats hebben. Er wordt niet besloten de beide geldleeningen te combineeren, of dat te eeniger tijd zal plaats hebben wordt in het midden gelaten. Het bezwaar, dat ik tegen het voorstel heb, is dan ook, dat men evengoed aan ons kan voorleggen het besluit van een of anderen gemeenteraad om elke geldleening af te lossen in 20 jaar met jaarlijksehe annuïteiten, die op een bepaalde wijze worden vastgesteld. Ook zulk een besluit behoeft onze bekrachtiging niet. Wij hebben alleen te maken met besluiten tot het aangaan van geldleeningen en zolang daartoe niet besloten wordt, behoeft de ordonnantiewetgever niets te bekrachtigen. Tegen de beide eerste voorstellen heb ik dan ook geen bezwaar, maar ik kan mij niet vereenigen met het derde voorstel, het leeningsbesluit, dat geen leeningsbesluit is.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Het bezwaar van den heer Fruin tegen het aanhangige voorstel tot het bekrachtigen van drie besluiten van den gemeenteraad van Soerabaja tot het aangaan van geldleeningen, bestaat hierin, dat naar zijn meening in het derde besluit het hoofdelement van een dergelijk besluit, het aangaan van een leening, ontbreekt. Ik wil gaarne toegeven, dat hier een eenigszins ongewone vorm is gekozen om de zaak voor te brengen, doch dit houdt verband met het feit, dat de gemeenteraad, toen de besluiten werden genomen, nog niet zeker wist of de beide leeningen, waarop de besluiten 180 en 180a betrekking hebben, zouden worden gecombineerd. Ik meen echter, dat dit geen aanleiding behoeft te zijn, bezwaar te maken tegen de bekrachtiging der drie samenhangende besluiten, want het derde besluit, waartegen de heer Fruin

Bekrachtiging leeningsbesluiten Soerabaja.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

zijn bezwaar heeft aangevoerd, drukt niet het plan uit, te komen tot een geheel nieuwe leening, maar slechts het voor-nemen tot eventuele combinatie van twee afzonderlijke leeningen en geeft voorts een aflossingsplan, dat zou moeten worden gevolgd, wanneer de beide leeningen zouden worden gecombineerd. In het derde besluit staat:

„In het geval wordt overgegaan de leeningen, vast-gesteld bij Raadsbesluiten dd. 13 Juni 1928 No. 180 en 180a, in een gecombineerde leening uit te geven, de bij genoemde besluiten behoorende aflossingsplannen te vervangen door het bij dit besluit behoorende af-lossingsplan, bedoeld in artikel 5, lid 2 van de hiervoor genoemde besluiten, dd. 13 Juni 1928 Nos. 180 en 180a”.

Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben in het derde besluit dus een regeling, die een voorwaardelijke beteekenis heeft en nu is voorgesteld, den gemeenteraad van Soerabaja bij voorbaat te machtigen eventueel zijn uit dit besluit blij-kend voornemen uit te voeren. Het komt mij voor, dat daaraan geen enkel materieel bezwaar is verbonden. De kern der leeningsplannen ligt vervat in de besluiten Nos. 180 en 180a en wij hebben in het derde besluit in hoofdzaak alleen een voorziening met het oog op de com-binatie van die plannen en de eventuele vervanging van een artikel in die beide besluiten, n.l. het artikel waarbij het aflossingsplan wordt aangewezen. De bedoeling is volkomen duidelijk.

Nu heeft de heer Fruin opgemerkt, dat in het derde be-sluit niet is vermeld, welke autoriteit de beslissing zal hebben over de combinatie van de leeningen. Doch wan-neer voor die beslissing geen bepaalde autoriteit is aange-wezen, Mijnheer de Voorzitter, dan is die autoriteit volgens onze wetgeving altijd de gemeenteraad. Dat ook hier de gemeenteraad van Soerabaja de autoriteit is, die bij de uit-voerende werkzaamheden beslist, blijkt ten overvloede uit art. 1 van de leeningsbesluiten, waarin vermeld is, dat de koers van uitgifte der leeningen zal worden vastgesteld door den gemeenteraad, nadat hieromtrent vooraf overeen-stemming is verkregen met den door de Regeering daartoe aangewezen ambtenaar. Aan de geldschietters is ge-vraagd een bieding op de twee leeningen, in de twee afzon-derlijke besluiten vastgesteld, en een combinatie van beide; de bekrachtiging van den Voksraad strekt zich dus in de eerste plaats uit tot deze twee besluiten, terwijl het als een bijkomstigheid zou kunnen worden beschouwd, dat voor het geval die twee leeningen worden samengevoegd een wijziging van art. 1 lid 2 al bij voorbaat zal zijn goedge-keurd.

Misschien wordt een moeilijkheid hierin gezien, dat een nog niet definitief plan ter bekrachtiging aan den Volks-raad wordt aangeboden. Maar ik meen, dat art. 124, lid 3 van de Indische Staatsinrichting daartegen geen bezwaar kan opleveren. In dat artikel is n.l. het volgende bepaald:

„Ten laste van een gewest of een gedeelte van een gewest kan geen geldleening worden aangegaan of ge-waarborgd dan onder voorbehoud van bekrachtiging van het daartoe strekkend besluit bij een ordonnantie”.

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, FRUIN.)

Wij hebben hier nu twee besluiten en een derde besluit, strekkende tot het eventueel brengen van een zekere wijziging in de leeningsbesluiten met het oog op de combinatie daarvan. Dit besluit heeft een voorwaar-delijke beteekenis, hetgeen zeggen wil, dat nog niet zeker is of de wijziging zal worden aangebracht. Maar dit behoeft aan de bekrachtiging niet in den weg te staan, im-mers hetgeen bekrachtigd wordt is steeds een leeningsplan, waarvan de uitvoering niet vaststaat. Wanneer het samen-stel van besluiten nu wordt bekrachtigd, is daarmee niet anders gedaan dan toepassing geven aan het wettelijk voor-schrift. Het is toch niet noodzakelijk, dat omtrent de com-binatie bij voorbaat zekerheid wordt verkregen.

Wanneer bij het College van Gedelegeerden geen bezwaar bestaat tegen de twee afzonderlijke plannen, in de leenings-besluiten No. 180 en 180a vervat, zal, dunkt mij, ook geen bezwaar behoeven te bestaan tegen een combinatie van de plannen.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij te moeten constateeren, dat de geachte Regeeringsge-machtigde mij niet heeft kunnen overtuigen, want ik zou er toch wel op willen wijzen, dat de geachte Regeeringsge-machtigde heeft gezegd, dat eigenlijk de gemeenteraad van Soerabaja bij voorbaat machtiging vraagt, om deze beide leeningen te mogen combineeren.

Mijnheer de Voorzitter! Dat vraagt de gemeenteraad van Soerabaja niet. Hij zegt: Wanneer ik ertoe overga — de geachte Regeeringsgemachtigde heeft ons uitgelegd dat het de gemeenteraad van Soerabaja zou zijn, die over de combinatie beslist — wil ik de aflossing op een bepaalde manier doen plaats hebben en daarvoor wordt nu bekrach-tiging van de ordonnantie gevraagd.

Mijnheer de Voorzitter! Er wordt dus geen bekrachti-ging bij ordonnantie gevraagd van een besluit tot combi-natie en dat besluit tot combinatie — dat zal de geachte Regeeringsgemachtigde niet kunnen ontkennen — is een nieuw leeningsbesluit. Dat heeft niet alleen formeele, maar ook materieele beteekenis. Het kan zeker van materieele beteekenis zijn of de gemeenteraad te Soerabaja het op een gegeven oogenblik beter oordeelt, beide leeningen te ver-eenigen tot één leening.

Ik kan mij best voorstellen, dat men voor de ééne leening met een anderen koers van uitgifte genoeg zou moeten nemen dan voor een andere leening, omdat bv. de kans op rentabiliteit van de met de leening uit te voeren werken in het eene geval grooter is dan in het andere.

Wanneer men nu een leening combineert, is het zeer goed mogelijk, dat men een anderen koers van uitgifte zal krijgen.

De Voorzitter: Waarschijnlijk toch een voordeeli-ger koers!

De heer Fruin: Dat acht ik zeer goed mogelijk, maar wanneer wij nu zouden medewerken aan de bekrachtiging

Bekrachtiging leeningsbesluiten Soerabaja.

(FRUIN, VOORZ., ADV. V/D DECENTRALISATIE.)
 van het derde besluit, zouden wij tevens goedvinden — want dat begrijpt de Regeering gemachtigde ook wel — dat tenslotte tot die derde gecombineerde leening wordt overgegaan, zonder een nadere bekrachtiging van de Regeering en van den Volksraad, dus zonder nadere bekrachtiging van den ordonnantiewetgever. Het komt mij voor, dat wij dan zouden medewerken aan een behandeling, die in strijd is met de I.S. Daarom kan ik tot mijn spijt mijn stem aan het derde leeningsbesluit niet geven.

De Voorzitter: De drie leeningsbesluiten zijn toch eigenlijk als een geheel te beschouwen.

De heer Fruin: Indien dat de bedoeling is, zou men de besluiten moeten wijzigen.

De Voorzitter: Het College geeft bij aanname der ordonnantie zijn goedkeuring aan een en dezelfde leening, gescheiden of gecombineerd uit te geven.

De heer Fruin: Daarvoor heeft men een ander besluit van den Gemeenteraad nodig. Wij zijn gebonden aan de besluiten zooals ons die zijn voorgelegd. Ik kan de zaak niet anders inzien. Ik geloof inderdaad, dat, als wij deze ordonnantie aannemen, wij tegen de wet in handelen, want het is de bedoeling, dat de derde leening feitelijk tot stand komt zonder een bekrachtiging bij ordonnantie. Is dat niet de bedoeling, dan is het derde besluit niet nodig en kan men, zoodra de gemeenteraad alsnog tot één gecombineerde leening besluit, om bekrachtiging van het besluit tot combinatie vragen.

De Voorzitter: Maar er is één ontwerp-ordonnantie, waarin de drie besluiten zijn verwerkt.

De heer Fruin: Juist.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij voor, dat de geachte spreker niet heeft aangetoond — en dit lijkt mij ook heel moeilijk aan te toonen — dat wanneer een combinatie van de beide leeningen plaats heeft, hiervoor dan behoefte zou bestaan aan een geheel nieuw leeningsbesluit. Het zou inderdaad, zooals de heer Fruin heeft opgemerkt, kunnen zijn. — en het is ook zelfs waarschijnlijk, — dat wanneer men die beide leeningen combineert, men bij de uitgifte eenigszins voordeliger voorwaarden kan bedingen, dan wanneer men elke leening afzonderlijk aan de markt zou moeten brengen. Ik meen echter dat een dergelijk onzeker effect van de combinatie op zichzelf het definitieve besluit tot combinatie niet kan stempelen tot een geheel nieuw leeningsbesluit. Men heeft toch altijd bij het samenstellen van een leeningsbesluit een element van onzekerheid, nl. dat van den definitieven koers, volgens welchen de leening wordt uitgegeven en de rente, die daarvoor wordt bedongen. De voorwaarden, die tenslotte worden

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, FRUIN.)
 bedongen, geven, dunkt mij, aan de combinatie nog niet het karakter van een nieuwe leening.

Het komt mij dus voor, dat er geen enkel bezwaar tegen is, de twee eerste besluiten, nl. de Nos. 180 en 180a van den gemeenteraad van Soerabaja te beschouwen als de leeningen, die ter bekrachtiging aan den Volksraad worden aangeboden en het derde besluit No. 180b eenvoudig te beschouwen als in hoofdzaak de aanduiding van het voornemen tot eventuele combinatie en wijziging van een van de artikelen van de besluiten, waarbij het aflossingsplan wordt vastgesteld. Hiermede wordt, dunkt mij, de kern van het plan in het geheel niet aangetast. Het is nergens voorgeschreven, dat men zich wat betreft de inkleeding van het wijzigingsbesluit op een zoo eng en formalistisch standpunt moet stellen als door den heer Fruin blijkbaar onvermijdelijk wordt geacht.

Ik zou ook willen waarschuwen tegen een dergelijke te formeelle uitlegging van artikel 123 lid 3 van de Indische Staatsinrichting, omdat hier de ordonnantiewetgever is geroepen tot medewerking aan een daad van feitelijk administratieve beteekenis, als het aangaan van een geldleening is. Wij moeten ons daarbij naar mijne meening in het algemeen stellen op het practische standpunt en zeer voorzichtig zijn met het stellen van eischen van formeelen aard, die de afwikkeling van dergelijke transacties onnodig bemoeilijken. Ik meen, dat het stellen van een eisch als door den heer Fruin bedoeld onnodig is, omdat, zooals ik gezegd heb, in den aard en opzet van de leening zelf geen verandering wordt gebracht.

De bedoelde eisch zou in dit geval bepaald tot moeiliheden aanleiding geven, omdat het vanzelf spreekt, dat wanneer men voor die combinatie van de twee leeningsbesluiten een afzonderlijk leeningsbesluit zou moeten in het leven roepen, dit te weeg zou brengen een vertraging, die met het oog op den stand van de geldmarkt groote nadeelen met zich zou kunnen medebrengen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen dus te moeten aanraden om eenvoudig deze vraag te stellen: is de geldleening, die wij op het oogenblik ter bekrachtiging voor ons hebben, acceptabel van opzet? Een voorwaardelijke wijziging van een onderdeel met het oog op de mogelijke combinatie van de twee leenings- en aflossingsplannen zal dan in het standpunt, dat men bij het toezicht inneemt, geen verandering brengen.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou, alvorens tot stemming over deze ordonnantie over te gaan, nog gaarne even het woord willen hebben. Het is mijn bedoeling een amendement in te dienen teneinde te bereiken wat bereikt kan worden, en wel een amendement, om in artikel 1 der ordonnantie de woorden „en 180b” te schrappen.

Dit betreft dus het derde besluit. Het zou misschien aanbeveling verdienen dit amendement te behandelen na behandeling van de andere ordonnanties, tenzij de geachte Regeering gemachtigde met dit amendement mede zou kunnen gaan.

10de VERGADERING — DONDERDAG 23 AUGUSTUS 1928.

Bekrachtiging leeningsbesluiten Soerabaja. — Overdracht slachthuis te Tjimahi aan het regentschap Bandoeng.

(KIËS, VOORZITTER, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, FRUIN.)

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne een inlichting willen vragen. Wanneer de gemeente Soerabaja tot de groote leening overgaat, die bedoeld wordt in haar derde besluit, vindt dan die leening voldoende rechtsgrond in de formeel minder juiste ordonnantie, waarvoor thans onze goedkeuring wordt gevraagd? Ik zou dit gaarne willen vernemen, want eigenlijk is toch noodig een ordonnantie, die moet goedkeuren een zuiver gesteld besluit van den Gemeenteraad voor het aangaan van een leening van totaal 8 millioen gulden.

De Voorzitter: De geheele leening vindt men in de drie besluiten, maar toch zijn die als één geheel te beschouwen. Het betreft hier feitelijk één ordonnantie.

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben het eens met den heer Fruin, dat deze zaak formeel minder juist wordt voorgebracht, hetgeen trouwens ook door den geachtten Regeeringsgemachtigde is erkend.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De rechtskracht van het besluit tot bekrachtiging staat bij een combinatie van de twee leeningen m. i. niet op het spel. De kwestie is immers, dat in het derde besluit voorzien is in de mogelijkheid van een samenvoeging van de plannen van de leeningen, in de eerste twee besluiten bedoeld. Ik geloof niet, dat als men het derde besluit beschouwt in verband met de twee andere besluiten, eenige twijfel zal kunnen bestaan over de rechtskracht van de sanctie, door de bekrachtiging ook aan de combinatie van de twee leeningsbesluiten te verleenen.

De Voorzitter: Het gaat dus naar de meening van den Regeeringsgemachtigde over een leening, die of gescheiden, of gecombineerd wordt uitgegeven.

Neemt de Regeeringsgemachtigde het amendement, dat de heer Fruin heeft aangekondigd te zullen indienen, overgelijk de heer Fruin suggereert?

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij beter voor, dat het amendement niet wordt ingediend.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou U willen vragen de besprekingen over dit onderwerp voor eenigen tijd te schorsen, ten einde mij in de gelegenheid te stellen overleg te plegen met eenige leden van dit College omtrent de indiening van een amendement.

De Voorzitter: Daartegen bestaat geen bezwaar.

Aan de orde is de gewijzigde ontwerp-ordonnantie, houdende overdracht aan het regentschap Bandoeng van het aan de N.V. „Handel-maatschappij voorheen H. Jenne & Co. te Batavia” toebehoord

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(STOKVIS.)

hebbend, te Tjimahi gelegen slachthuis (Zittingsjaar 1928—1929, Ond. 55; Zittingsjaar 1927—1928, Ond. 84).

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou hierover gaarne een enkel woord willen zeggen. Een mooi stuk wetgeving wordt ons met deze ontwerp-ordonnantie niet voorgelegd. Er is een slachthuis van de firma Jenne te Tjimahi. Deze firma heeft dat destijds overgedaan aan den Gewestelijken Raad van de Preanger Regentschappen. Bij de intreding van de bestuurshervorming is in plaats van dien Gewestelijken Raad een Plaatselijken Raad gekomen, maar de overdracht van het slachthuis op den nieuwen Raad is nog niet geschied. Intusschen werd het Regentschap Bandoeng ingesteld. De Regeering zegt thans in de stukken, dat Zij het heel natuurlijk vindt, dat dat slachthuis zou zijn overgedragen aan het nieuwe Regentschap, doch bij de instelling van het Regentschap heeft die overdracht niet plaats gehad. Er bleef toen formeel niets anders over dan het maar over te dragen aan de nieuwe provincie. Niettemin wilde men het toch weer aan het regentschap Bandoeng zien toebedeeld, maar dat kon om formeele wettelijke redenen niet direct door de nieuwe provincie geschieden. Het slachthuis moest daarom eerst naar het Land overgaan. En nu hebben wij hier een ordonnantie voor ons liggen, om eindelijk het slachthuis van het Land weer terug te brengen naar het regentschap. Het ging dat slachthuis als met biljarten over de band.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, zoo langzamerhand moeten wij wat berustend worden ten aanzien van de elegantie van wetgeving betreffende de bestuurshervorming. Een grooter bezwaar was echter, dat men het regentschap Bandoeng wilde belasten met de kosten van dat slachthuis, f 25 000. Er is ook in de stukken gevraagd, of dat bedrag nu wel juist is geschat, of het niet te hoog is. Wij hebben daaromtrent geen inlichtingen gekregen, maar de zaak is afgedaan en ik kom er nu verder maar niet op terug, te minder omdat juist een wijziging door de Regeering is aangebracht, waarbij het zeer voorname bezwaar is weggenomen, dat het nieuwe regentschap Bandoeng een leelijk en duur stuk erfenis zou hebben te dragen van het vroegere ressort. In art. 1 is immers geschrapt de bepaling, dat het regentschap Bandoeng ook de financieele gevolgen van de overname zou moeten dragen. Ik vind dit een zeer groote concessie, die mij over andere bezwaren doet heenstappen.

Het verwondert mij alleen, dat de Regeering het in haar Memorie van Antwoord doet voorkomen, alsof hier eigenlijk van een concessie geen sprake is, en dat het hier de natuurlijke loop der dingen is. Want — redeneert de Regeering in de Memorie van Antwoord — wanneer het regentschap die f 25 000 wèl had moeten betalen, zou de begroting met een gelijk bedrag nadeelig hebben gesloten, zou de sluitpost met eenzelfde bedrag zijn verhoogd, dus ten slotte dan het land die f 25 000 langs indirecten weg toch hebben moeten betalen. Daarom — zegt de Regeering — heeft het voor ons materieel weinig beteekenis,

Overdracht slachthuis te Tjimahi aan het regentschap Bandoeng.

(STOKVIS, BLAAUW.)

of wij in die ordonnantie de materiele verplichting al dan niet tot uitdrukking doen komen.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik moet toch zeggen, dat de zaak er naar mijn inzicht anders voor staat. De Regeering moge zeggen, dat Zij met het schrappen van die verplichting eigenlijk niets anders gedaan heeft dan een formeele inschikkelijkheid betoonen, er is in het Gedelegeerdenverslag toch ook gewezen op het groote verschil voor het regentschap Bandoeng, als dat de financieele verplichting wèl had moeten aanvaarden, of het geld zou zijn gevonden uit buitengewone of uit gewone middelen, dus uit leening of uit de gewone kas. Ware de ordonnantie niet gewijzigd en had het regentschap dan voor die f 25 000 een leening aangegaan, dan was die schuld toch wel blijven drukken. Vergis ik mij niet, dan staat de buitengewone dienst immers buiten de sluitpostregeling. Nu wij verkregen hebben, dat het regentschap inderdaad van alle financieele verplichtingen zal worden vrijgesteld, is wel degelijk een groote concessie gedaan en daarvoor behoeft de Regeering zich niet te schamen — daar nu vaststaat, dat het regentschap Bandoeng geen nadeelige financieele gevolgen van de overname van het slachthuis zal hebben.

Dat vind ik een grooten vooruitgang, waarvoor ik de Regeering dank zeg; het spijt mij alleen, dat de Regeering op dien dank blijkbaar minder gesteïd is.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! In artikel 1 van de ontwerp-ordonnantie wordt uitdrukkelijk bepaald, dat de eigendom van het slachthuis wordt overgedragen aan het regentschap Bandoeng, terwijl in art. 2 wordt bepaald, dat deze overdracht zal plaats hebben met ingang van den dag na dien harer afkondiging, op welken dag deze ordonnantie in werking zal treden. Doch naast deze ordonnantie heeft men nog altijd de regeling der overschrijvingsordonnantie, waarin bepaald wordt, dat de eigendom van dergelijke zaken eerst overgaat, nadat de gerechtelijke acte is verleden. Deze twee regelingen zijn staatsrechtelijk van dezelfde waarde, doch ze geven omtrent dezelfde zaak verschillende verklaringen. Leest men de voorliggende ordonnantie onbevungen, dan zal men, omdat dit een „lex specialis” is, aan deze regeling de voorkeur moeten geven boven die van de overschrijvingsordonnantie, met andere woorden de civiel-rechtelijke eigendom van het slachthuis zal overgaan op den dag van afkondiging van deze ordonnantie. Blijkens de toelichting is dat echter niet de bedoeling, omdat, nadat deze ordonnantie in werking zal zijn getreden, nog voor de eigendomsoverschrijving zal worden gezorgd.

Dientengevolge heeft men twee tijdstippen, waarop eventueel later de rechter zijn standpunt kan baseeren ten aanzien van den eigendomsovergang zelf. Om die reden is in het Gedelegeerdenverslag een vraag gesteld, welke vraag de Regeering heeft beantwoord door te zeggen, dat deze eigendomsovergang krachtens de voorliggende ontwerp-ordonnantie moet worden beschouwd in dien zin, dat hij werkt met betrekking tot het regentschap tegelijk met de

(BLAAUW, REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

inwerkingtreding van de ordonnantie, doch tegenover derden eerst van kracht wordt na de overschrijving.

Dat kan mogelijk de interne bedoeling geweest zijn van de Regeering, maar in de ordonnantie zelf is daaromtrent niets te vinden en zooals de ordonnantie op het oogenblik luidt, zou dan ook te zijner tijd geen enkele rechter aan een dergelijke verklaring eenige waarde hechten. Het is dan ook niet juist wat in de laatste zinsnede van de Memorie van Antwoord staat, dat de vraag, op welk tijdstip de eigendomsovergang plaats heeft, een vraag van academische beteekenis is. Volgens hetgeen de Regeering zich hier voorstelt te doen houdt men twee tijdstippen van overgang, n.l. den dag van inwerkingtreding van de ordonnantie en den dag van de overschrijving van het slachthuis volgens de overschrijvingsordonnantie. Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij niet voorstellen, dat dit uitsluitend een vraag van academische beteekenis zou zijn en ik zou dan ook, om iederen twijfel ten opzichte van dit punt uit te bannen, de Regeering in overweging willen geven — het is geen mooie oplossing van de zaak, maar het is in elk geval een oplossing waardoor in de ordonnantie zelf iets zou zijn te vinden omtrent de bedoeling van de Regeering — artikel 2 aldus te laten luiden:

„Onverminderd het bepaalde bij de overschrijvingsordonnantie, treedt deze ordonnantie in werking met ingang van den dag na dien harer afkondiging”.

Ik geloof, dat men dan in de ordonnantie zelf eenig houvast zal hebben ten aanzien van de bedoeling der Regeering. Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer **Stargaard**, Regeeringscommissaris voor de bestuurs Hervorming: Mijnheer de Voorzitter! De heer Stokvis heeft deze ontwerp-ordonnantie geen mooi product van wetgeving genoemd; ik zal op die uitlating niet verder ingaan. We staan eenmaal voor het feit, dat op het moment de situatie ten aanzien van het slachthuis geregeld moet worden en daarvoor is een uitweg gezocht. De heer Stokvis heeft de wijze, waarop met het slachthuis gehandeld is, vergeleken bij een biljartspel; het slachthuis is van den een naar den ander gekaatst. Inderdaad is tengevolge van de typische omstandigheden, waaronder dit geval zich afspeelde, een vrij lange weg gevolgd, om tot de onderhavige regeling te komen. De heer Stokvis heeft opgemerkt, dat het slachthuis eerst naar de provincie is overgegaan, die het nu heeft willen overdragen en eerst een koopsom daarvoor heeft geëischt, die thans weer is geschrappt, doch dat de Regeering de zaak toch wel wat al te eenvoudig voorstelt, wanneer Zij zegt, dat het Gouvernement ongetwijfeld, hoe deze zaak dan ook geregeld zou zijn, voor deze koopsom had behooren op te komen. Ik wil in verband met deze opmerkingen nog even heel in het kort nagaan, hoe de zaak zich heeft toegedragen.

Het koopcontract bestond, voordat de gewestelijke raad werd opgeheven; slechts hadden de levering en de overschrijving nog niet plaats gehad. Nu heeft de Regeering zich op het standpunt gesteld, dat, toen de provincie en de regentschappen werden ingesteld, hiervoor een regeling

10de VERGADERING — DONDERDAG 23 AUGUSTUS 1928.

Overdracht slachthuis te Tjimahi aan het regentschap Bandoeng. — Overdracht bevoegdheden aan Gedeputeerden en regentschappen.

(REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

moest worden gevonden. Men vond het bezwaarlijk, deze in de instellingsordonnantie van het regentschap op te nemen en zoo is vanzelf door de instellingsordonnantie van de provincie het koopcontract van de firma Jenne op de provincie overgegaan, al blijkt echter uit de eerste begrooting van het regentschap Bandoeng, dat het de bedoeling is geweest, dat het slachthuis bij het regentschap zou komen. Men vindt in die begrooting een post voor huur, die betaald zal moeten worden aan de firma Jenne, totdat de levering van het slachthuis zal hebben plaats gehad. Het regentschap heeft den aankoop ook op zich genomen en tot nu toe exploiteert het regentschap ook het slachthuis. Dit is dus de situatie, waarvan de Regeering is uitgegaan. Toen de provincie, die rehtens voor de verplichtingen van het contract moest opkomen, de koopsom had betaald, heeft zij zich tot de Regeering gewend en om terugbetaling van die f 25 000 gevraagd; de provincie zeide: wij beheeren geen slachthuizen, draag dat slachthuis dus over aan het regentschap.

De Regeering is toen alleen als intermediair opgetreden en dit standpunt heeft Zij in de Memorie van Antwoord gehandhaafd.

Feitelijk stond de Regeering buiten het geval. Zij zag de zaak als volgt: had men dadelijk per 1 Januari 1926 de zaak willen en kunnen afwikkelen, dan had dit moeten geschieden, door in de instellingsordonnantie van het regentschap een regeling op te nemen, volgens welke alle rechten en verplichtingen van het koopcontract op het regentschap overgingen. Dan echter zouden die f 25 000, zooals in de Memorie van Antwoord is betoogd, op de begrooting van uitgaven van het regentschap Bandoeng zijn gekomen en zou daartegenover hebben moeten staan een verhooging van den sluitpost. Dit standpunt heeft de Regeering ingenomen, omdat volgens de toelichting van de ontwerp-begrooting van uitgaven en ontvangsten van het gewest der Preanger-Regentschappen over het jaar 1925, de vernieuwing en bouw van het slachthuis onder den gewonen dienst waren gebracht, zoodat het waarschijnlijk was, dat bij een op 1 Januari 1926 te treffen regeling voor het regentschap deze uitgaven ook onder den gewonen dienst zouden zijn gebracht. Ook echter wanneer de koopsom van het slachthuis uit buitengewoon was voldaan, zou men onder de gewone uitgaven op de begrooting een bedrag hebben moeten opbrengen voor rente en aflossing en ook dat zou een verhooging van den sluitpost ten gevolge hebben gehad.

Dit zijn nu alle theoretische beschouwingen. Daarnaast kwam de practische overweging, dat het regentschap Bandoeng een slachthuis kreeg, dat voor dat regentschap wel wat groot was. Ook dit was voor de Regeering aanleiding om in deze geen eng standpunt in te nemen. Ik hoop, Mijnheer de Voorzitter, dat de heer Stokvis zich door deze uiteenzetting van den gang van zaken bevredigd zal gevoelen.

Nu de kwestie, aangeroerd door den heer Blaauw, ten aanzien van art. 2 van de ontwerp-ordonnantie, waardoor eenige tegenstrijdigheden zouden ontstaan met de over-

(REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV., BLAAUW.)

schrijvingsordonnantie. Hij heeft daarom voorgesteld, een aanvulling te geven op artikel 2, luidende: „onverminderd het bepaalde bij overschrijvingsordonnantie”.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer deze aanvulling den heer Blaauw kan bevredigen, kan deze door de Regeering worden overgenomen. Het was natuurlijk de bedoeling, een en ander zooveel mogelijk te doen samenvallen. De Regeering heeft alleen gemeend, dat het snel na elkander kon gebeuren. De Regeering heeft er echter geen bezwaar tegen om de door den heer Blaauw voorgestelde invoeging in te lassen, al is het alleen in theorie mogelijk, dat uit de oorspronkelijke redactie verkeerde gevolgen zouden kunnen voortvloeien.

De Voorzitter: Art. 2 van de ontwerp-ordonnantie is dus door de Regeering gewijzigd en luidt nu:

„Onverminderd het bepaalde bij overschrijvingsordonnantie treedt deze ordonnantie in werking met ingang van den dag na dien harer afkondiging”.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van drie ontwerpen van ordonnaties, strekkende tot overdracht van bevoegdheden aan gedeputeerden en regentschappen (Ond. 20).

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag is de opmerking gemaakt, dat ten gevolge van de redactie van de ontwerp-ordonnanties, — ik zal mij alleen bepalen tot stuk 2A, — voor het vervolg in de provincies alleen bevoegd zullen zijn tot de in dit stuk bedoelde aanwijzingen de colleges van gedeputeerden.

Op het oogenblik is alleen de Gouverneur-Generaal daartoe bevoegd. De Gouverneur-Generaal heeft de betrokken aanwijzingen gedaan, maar van het moment van inwerking-treding van deze ordonnantie af zouden, volgens die bepalingen, wanneer de bevoegdheden van den Gouverneur-Generaal ophouden, daarvoor in de plaats treden die van de leden van het college van gedeputeerden.

Dientengevolge zouden dan ook vervallen de regelingen, die door den Gouverneur-Generaal zijn getroffen, in verband met den zeer stelligen tekst van art. 1 op dit punt. In de Memorie van Antwoord wordt daartegen stelling genomen en wordt zelfs ten behoeve van het standpunt der Regeering verwezen naar den tekst van den considerans. Nu ben ik in het algemeen wel gevoelig voor den considerans, maar ik moet toch bezwaren maken tegen de wijze van interpretatie van de Regeering van den voorliggenden considerans. In de Memorie van Antwoord staat nl.:

„Beschouwt men den tekst van artikel 1 in verband met den considerans, waarin wordt gezegd dat het wenschelijk is de thans aan den Gouverneur-Generaal toekomende bevoegdheid in provincies over te dragen op het College van Gedeputeerden, dan is het naar het oordeel der Regeering niet twijfelachtig, dat de uit-

Overdracht bevoegdheden aan Gedeputeerden en regentschappen.

(BLAAUW.)

oefening van die bevoegdheid slechts in de toekomst door het nieuwe orgaan kan geschieden”.

Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats wil ik erop wijzen, dat consideransen in het algemeen spreken voor de toekomst. Vooral wanneer men de oude staatsbladen opslaat, ziet men zeer geregeld in de verschillende consideransen, dat de Regeering wenscht deze of gene ordonnantie te wijzigen. Dat spreekt ook voor de toekomst, maar zoodra de wijzigingsordonnantie in werking is getreden, treedt de werkelijkheid in de plaats van de toekomst. Zoo ook hier. Op het moment, dat die considerans werd geschreven, bestond deze ordonnantie nog niet. Dus de Gouverneur-Generaal of de ontwerper van deze ordonnantie kon niet anders dan voor de toekomst spreken. Het beroep op den considerans acht ik dan ook volkomen misplaatst.

Ter ondersteuning van mijn betoog zou ik ook nog willen wijzen op de gewoonte om bijv. bij grondwetswijziging in de additioneele artikelen een bepaling op te nemen, waarin uitdrukkelijk wordt gezegd, dat de onder de oude grondwet afgekondigde wetten, regelingen en besluiten blijven bestaan, totdat zij door nieuwe zijn vervangen.

Dit artikel zou volgens het standpunt van de Regeering volmaakt overbodig zijn. Ik kan niet begrijpen, dat de Regeering het niet twijfelachtig oordeelt, dat voor het vervolg, zoolang als het College van Gedeputeerden die aanwijzingen niet heeft gedaan, toch nog de regelingen van den Gouverneur-Generaal blijven gelden. In het uiterste geval zou men daarvan een strijdvraag kunnen maken. Maar m.i. blijft het twijfelachtig, vooral in verband met het standpunt, gelijk ik zooeven heb uiteengezet, dat ook in Nederland wordt ingenomen ten aanzien van de grondwetswijziging. Ik geef daarom den Regeeringsgemachtigde in overweging, tusschen de artikelen 2 en 3 een bepaling in te voegen — dit is om iedere twijfelachtigheid weg te nemen — van ongeveer den volgenden inhoud:

„De besluiten, overeenkomstig lid 2 van art. 7 van meergenoemd reglement getroffen, blijven voor de provincie van kracht tot zij door andere, overeenkomstig deze ordonnantie, worden vervangen”.

Ik geloof, dat deze toevoeging geen kwade gevolgen zal kunnen hebben, doch integendeel van zeer veel nut kan zijn.

De Voorzitter: Als ik het dus goed begrepen heb is de stelling van den heer Blaauw, dat, door aanwijzing van een nieuwen regelaar, volkomen wettig tot stand gekomen regelingen van den vroegeren, bevoegden regelaar zouden komen te vervallen, althans verder onwettig zouden zijn.

De heer Blaauw: Ja, Mijnheer de Voorzitter, in verband met den stelligen tekst van de bepaling waarin staat:

„Voor de betrokken provincie heeft de in lid 1 bedoelde aanwijzing plaats door het betrokken College van Gedeputeerden”.

(BLAAUW, DWIDJOSEWOJO, REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

Derhalve is iedere andere aanwijzing, door andere autoriteiten gedaan, vanaf het oogenblik van inwerkingtreding van deze ordonnantie krachteloos.

De Voorzitter: Zeker, maar de reeds bestaande regelingen, worden die dan ook krachteloos althans onwettig?

De heer Blaauw: Naar mijn meening wel, omdat die getroffen zijn door autoriteiten, die volgens deze ordonnantie niet meer bevoegd zijn tot het treffen van regelingen bij de inwerkingtreding van deze ordonnantie.

De Voorzitter: Maar tot op dat oogenblik zijn die autoriteiten daar toch wel toe bevoegd.

De heer Blaauw: Dat geef ik toe.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Als leek op rechtskundig gebied kan ik de bezwaren van ons geacht medelid den heer Blaauw onderschrijven.

Ik vraag mij af, waar in de Locale raden-ordonnantie art. 48, 2e lid, het blijkbaar wel noodig wordt geacht om uitdrukkelijk te verklaren, dat de door het hoofd van gewestelijk bestuur vastgestelde reglementen en keuren van politie onder de daarbij vermelde restricties in 's raads ressort van kracht blijven, totdat zij voor dat ressort bij verordening van den raad worden ingetrokken of door andere vervangen, of het in het onderhavige geval ten aanzien van gouvernementsbesluiten niet des te meer urgent is om een dergelijke verklaring in de ontwerp-ordonnanties op te nemen.

De heer Staargaard, Regeeringsgemachtigde voor de bestuurshervorming: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering kan de noodzakelijkheid van opname van een artikel, als de heer Blaauw voorstelt, niet inzien. Ik kan mij voorstellen, dat als de autoriteit aan wie de bevoegdheid tot regeling is opgedragen, verandering of wijziging ondergaat, men het dan in dat geval noodzakelijk vindt ook de besluiten en regelingen, door die autoriteit getroffen, te bestendigen. Doch ten opzichte van besluiten en regelingen, getroffen door den Gouverneur-Generaal, ziet de Regeering dat niet in. Indien een bevoegdheid tot benoeming door den Gouverneur-Generaal wordt overgedragen op een departementschef, zal men in een besluit, dat deze materie regelt, toch ook niet een bepaling opnemen, dat alle voorgaande benoemingen en besluiten, die door den Gouverneur-Generaal zijn gedaan en genomen, van kracht zullen blijven. Dat spreekt van zelf. De Regeering acht de toevoeging, die door den heer Blaauw wordt voorgesteld, overbodig en handhaaft derhalve de ordonnantie ongewijzigd.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik blijf bij mijn oorspronkelijke meening. De verdediging van den Regeeringsgemachtigde van het standpunt der Regeering

(BLAAUW, STOKVIS.)

heeft mij niet voldoende bevredigd. Ik verzoek daarom om een oogenblik pauze, teneinde in samenwerking met enkele andere leden een amendement op deze ontwerp-ordonnantie op te stellen en daarna in te dienen.

De Voorzitter: Daartegen is geen bezwaar.

De vergadering wordt te 10.02 uur v.m. voor eenige oogenblikken geschorst en daarna hervat.

De Voorzitter: Ingediend is een amendement (Ond. 20-st. 6), ondertekend door de heeren Blaauw, Dwidjosewojo en Roep, dat luidt als volgt:

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen, tusschen de art. 2 en 3 van de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2A van Ond. 20, een nieuw artikel 3 (met vernummering van het volgende artikel) in te voegen van den volgenden inhoud:

„De besluiten, overeenkomstig lid 2 van art. 7 van meergenoemd Reglement geslagen, blijven voor provincies van kracht totdat zij door andere overeenkomstig deze ordonnantie worden vervangen”.

Toelichting.

Hiervoor moge worden verwezen naar de ter zake gehouden debatten.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik betwijfel, of dit amendement noodzakelijk is. Dat bij elke nieuwe regeling een bepaling zou moeten worden opgenomen, waarbij hetgeen onder de oude regeling werd verricht nog eens afzonderlijk van kracht wordt verklaard, kan ik niet begrijpen. In dat geval zou dus elke nieuwe regeling opnieuw moeten bepalen, dat hetgeen door de bevoegde autoriteit krachtens de oude regeling is verricht, wettig is. Ik kan mij voorstellen, dat bij een nieuwe regeling overgangsmaatregelen zullen moeten worden getroffen, om den overgang van het oude naar het nieuwe op de juiste wijze te doen plaats hebben, maar dat die overgangsmaatregelen zouden moeten inhouden de wettigverklaring van hetgeen al volkomen wettig is geschied, heb ik door den heer Blaauw nog niet overtuigend hooren aantonen.

Voor dit ontwerp is de zaak practisch van weinig belang, maar er zit voor ons deze consequentie in, dat wij geen enkele regeling zouden mogen treffen, waarin een nieuwe autoriteit in de plaats van de oude wordt gesteld, zonder tevens te erkennen, dat hetgeen die oude autoriteiten hebben verricht eigenlijk onwettig is geweest! Immers, dat doen wij hier, wanneer wij dit amendement aanvaarden, omdat er behoefte uit blijkt aan de wettigverklaring van hetgeen onder de oude regeling is geschied.

Hoe de heer Blaauw dat staatsrechtelijk verdedigt, heb ik nog niet kunnen vernemen en evenmin heeft hij de praktische noodzakelijkheid van hetgeen hij wenscht aange-toond. Ik zou dat alsnog gaarne van hem willen hooren.

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(BLAAUW, STOKVIS.)

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! De heer Stokvis heeft vooropgesteld, dat het niet noodig zou zijn, wanneer een nieuwe regeling treedt in de plaats van een oude, te bepalen, dat de krachtens de oude regeling getroffen bepalingen en dergelijke blijven bestaan. Ik ben het ten deze volkomen met den heer Stokvis eens; er zijn beginselen van overgangsrecht, krachtens welke een dergelijk standpunt zeer wel te verdedigen is.

De heer Stokvis zou echter nog van mij willen vernemen, waarom de genoemde opvatting in dit geval niet gehuldigd zou kunnen worden. Mijnheer de Voorzitter! Ik heb dit in eerste instantie reeds uiteengezet, maar wil er nog wel eens op wijzen, dat de oorzaak daarvan ligt in den stelligen tekst van art. 1 der voorliggende ontwerp-ordonnanties, waarin uitdrukkelijk bepaald wordt, dat de vroeger door de autoriteiten plaats gehad hebbende aanwijzingen in de provinciën zullen plaats hebben door het betrokken College van Gedeputeerden. Uit dezen stelligen vorm van den tekst kan worden geconcludeerd, dat zoodra deze regeling in werking treedt een aanwijzing door een andere overheid niet meer van kracht kan zijn.

Wij verkeeren hier dan ook in een uitzonderingsgeval en wanneer de genoemde tekst anders zou luiden, zou vermoedelijk de door mij in het amendement neergelegde toevoeging niet noodig zijn. Zoolang echter ongewijzigd blijft bestaan een tekst, die uitdrukkelijk de bevoegdheid van aanwijzing ontnemt aan de autoriteiten, die deze bevoegdheid tot de inwerkingtreding van de ordonnantie had en die deze bevoegdheid ontnemt vanaf het moment van de in werking treding van deze ordonnantie, is aanvulling van den tekst noodig.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen de heer Blaauw thans mededeelt heb ik inderdaad in eerste instantie ook van hem vernomen, doch dit is voor mij niet overtuigend. In elk geval: meent de heer Blaauw, dat er een fout zit in art. 1 van deze ordonnantie, had hij dààrop een amendement moeten indienen, waarin dan kon staan: met ingang van dien en dien datum zullen de te nemen beslissingen voor de provinciën worden genomen door het betrokken College van Gedeputeerden.

De heer Blaauw: Dat is natuurlijk ook mogelijk.

De heer Stokvis: Waar de heer Blaauw op het oogenblik staatsrechtelijk zeer fijngevoelig is — dat mag hij trouwens wezen — en zelfs min of meer overgevoelig, zou het van hem juister en eenvoudiger zijn geweest, de wijziging aan te brengen bij de bron, waar volgens hem de fout schuilt. Afgezien echter van deze bijzaak, heeft de heer Blaauw mij, als reeds gezegd, niet kunnen overtuigen. Wanneer er een nieuwe regeling wordt ingesteld en daarin geen terugwerkende kracht is opgenomen, kan zij alleen werken vanaf het moment, dat zij wettig is.

De heer Blaauw: Dat doet zij ook.

Overdracht bevoegdheden aan Gedeputeerden en regentschappen. — Bekrchtiging leeningsbesluiten Soerabaja.

(STOKVIS, VOORZITTER.)

De heer Stokvis: Dat wil echter niet zeggen, dat alle beslissingen van de vroeger aangewezen autoriteit vanaf het moment van inwerkingtreding der nieuwe regeling, alsnog wettig zouden moeten worden verklaard. Ik kan dit althans niet gevoelen en heb ook wel een klein weinigje staatsrechtelijke intuïtie.

Er staat ook niet in die nieuwe ordonnantie, dat alle vroeger wettig genomen besluiten nietig worden verklaard. In dat geval zou het vanzelf spreken, dat de oude besluiten zouden moeten worden herzien.

De Voorzitter: Wij kunnen thans overgaan tot stemming over het amendement-Blaauw e. s. Wenscht iemand zijn stem te motiveeren? Zoo niet, dan wensch ik zelf de volgende motiveering voor mijn stem te geven.

Ik acht het amendement overbodig en niet geheel onschadelijk. Waar wij hier te doen hebben met regelingen, afkomstig van een regelaar, die daartoe geheel wettig was aangewezen, den Gouverneur-Generaal, zijn de door dezen gemaakte regelingen ook volkomen wettig en zou ik niet kunnen inzien, hoe het mogelijk zou kunnen zijn, dat door de aanwijzing voor de toekomst van een nieuwen regelaar de producten van wetgeving van den vorigen regelaar onwettig zouden worden. Eerst als de nieuwe regelaar producten van wetgeving gaat maken, die in de plaats van de reeds bestaande komen, zullen deze laatste vervallen. Ik acht daarom, als gezegd, dit amendement overbodig en juist met het oog op de principieele zijde van de zaak niet onschadelijk en zal daarom tegen stemmen.

Het amendement-Blaauw e. s. wordt in stemming gebracht en verworpen met 5 stemmen voor en 12 stemmen tegen.

V ó r stemmen de heeren: Blaauw, De Hoog, Kiès, Dwidjosewojo en Roep.

Tegen stemmen de heeren: Soejono, Djajadiningrat, Koesoemo Joedo, Ten Berge, Fruin, Kan, Soekawati, Stokvis, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Ali Moesa en de Voorzitter.

De ontwerp-ordonnanties worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende bekrchtiging van de besluiten van den Gemeenteraad van Soerabaja van 13 Juni Nos. 180, 180a en 180b, zooals gewijzigd bij het besluit van 18 Juli 1928, strekkende tot het aangaan van geldleeningen.

Ingediend is een amendement (Ond. 62 — stuk 4) onder- teekend door de heeren Fruin, Blaauw en Roep luidende als volgt:

(STOKVIS.)

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen om in den considerans en art. 1 van de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot bekrchtiging van geldleeningen ten behoeve van de gemeente Soerabaja (Ond. 62 — stuk 2) onderscheidenlijk de zinsdeelen „180b” en „en 180b” te laten vervallen.

Toelichting.

Voor de toelichting wordt verwezen naar de in eersten en tweeden termijn gehouden besprekingen”.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij met dit amendement niet vereenigen. Laat ik er onmiddellijk bij zeggen, dat het in striet formeelen zin wel eenige redenen van bestaan heeft. De Regeering-gemachtigde heeft er echter reeds op gewezen, dat uit aanneming van het amendement voor de gemeente Soerabaja schadelijke consequenties zouden kunnen voortvloeien. Nu is het voor mij de vraag, of wij een striet formeel inzicht moeten stellen boven een waarschijnlijkheid van materiele schade.

Er zijn drie besluiten van den gemeenteraad van Soerabaja, nl. de besluiten 180 en 180a, waartegen hier in het College door niemand eenig bezwaar is geopperd en een derde besluit, dat mechanisch volgt uit de bekrchtiging van de beide eerste besluiten, nl. dat in het leeningsplan, waarop de beide oude leeningen hebben berust, noodzakelijk eenige wijziging, in het bijzonder wat de aflossing betreft, moet worden aangebracht.

Mijnheer de Voorzitter! Wat wordt ons nu gevraagd? Ons wordt gevraagd, naar aanleiding van de combinatie van de beide leeningen, waartegen geen bezwaar is geopperd ook een raadsbesluit van de gemeente Soerabaja te bekrchtigen voor de wijziging in het aflossingsplan in haar geheel.

Mijnheer de Voorzitter! Nu zegt de heer Fruin, dat dit feitelijk een nieuw leeningsbesluit is. Men zou toch wel erg formeel zijn door dit te blijven volhouden. Het gaat hier om de wijziging van reeds bestaande leeningsbesluiten. Er wordt hier niet het besluit tot het aangaan van een geheel nieuwe leening bekrchtigd. Dat blijkt uit den tekst van het derde besluit van den gemeenteraad van Soerabaja.

Wat zijn er nu voor overwegende bezwaren om nu reeds de onvermijdelijke consequenties te aanvaarden van de bekrchtiging van de beide combinatiebesluiten? Ik kan die bezwaren niet inzien. Er wordt ons hier bij voorbaat een bekrchtiging gevraagd van een maatregel, waarom-trent wij reeds bij voorbaat overtuigd zijn, dat die de consequentie is van hier te nemen besluiten en waarom-trent wij ook overtuigd zijn, dat wij die consequentie zullen aanvaarden.

Nu vraag ik mij af: waarom dezen gang van zaken in de wielen te rijden? Alleen uit striet formeelen overwegingen, waarover wellicht te praten zou zijn, maar waaruit met groote waarschijnlijkheid voor de gemeente Soerabaja financieele consequenties zouden voortvloeien?

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij met een dergelijke opvatting van zaken niet vereenigen.

Bekrachtiging leeningsbesluiten Soerabaja.

(KIËS, FRUIN.)

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! Ik wijs er op, dat ook de heer Stokvis begonnen is met te verklaren, dat er toch werkelijk wel redenen voor de indiening van dit amendement aanwezig zijn, wanneer wij de zaak bezien van de formeele zijde. En aangezien ons college moet medewerken aan de juiste uitvoering van den wettelijken arbeid, moet de heer Stokvis m. i. hieraan toch wel meer waarde hechten, dan hij in zijn later betoog heeft gedaan.

Mijn vraag aan den Regeeringsgemachtigde is nu: Waarop is gebaseerd dat ernstige bezwaar, die bedreiging bijna van Regeeringszijde, dat door de gemeente Soerabaja materiele schade zal worden geleden door het korte uitsstel, dat noodig zou zijn om het derde leeningsbesluit in een zuiveren vorm te gieten? Wat mij betreft, ik sluit mij aan bij de onderteekenaars van het amendement, die van oordeel zijn, dat, met normale kennis van de Nederlandsche taal, in deze ordonnantie niet bepaald is te lezen de bekrachtiging van een leeningsbesluit voor een totaalbedrag van de beide andere leeningen, met de daaraan verbonden voorwaarden. Als er dus niet een onmiddellijk gevaar voor ernstige materiele schade dreigt en het daarentegen in veertien dagen mogelijk is, ons een beter geformuleerd besluit voor te leggen, zou ik mij voor dit amendement willen verklaren.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne den heer Stokvis nog even willen antwoorden op zijn bezwaren, want ik krijg den indruk, dat het bedoelde voorstel den heer Stokvis niet geheel duidelijk voor oogen stond.

De heer Stokvis heeft n.l. gezegd, dat het derde voorstel een noodzakelijke consequentie zal zijn van de eerste twee voorstellen, maar dat is in het geheel niet het geval. Wanneer de eerste twee leeningen door ons bij ordonnantie worden bekrachtigd, gaat de gemeenteraad van Soerabaja alsnog overwegen: wat is nu voor ons voordeliger, deze leeningen afzonderlijk te plaatsen, of om van deze leeningen één groote leening te maken, terwijl, Mijnheer de Voorzitter, als de redeneering van den heer Stokvis juist was, dit niet meer een punt van overweging zou kunnen uitmaken, want dan zou eenvoudig na de aanneming van deze voorstellen mechanisch, zooals de heer Stokvis dat aangeeft, de gemeente Soerabaja komen met een groot leeningsplan.

Mijnheer de Voorzitter! Deze voorstelling van de zaak is geheel onjuist en dat zal ook de geachte Regeeringsgemachtigde moeten toegeven. Wanneer de heer Stokvis zelf het derde leeningsbesluit nog eens naleest, zal hij daarin uitdrukkelijk lezen, dat indien wordt overgegaan tot een combinatie van beide leeningen, een bepaald aflossingsplan zal worden gevolgd.

De Voorzitter: Dus een combinatie van de leeningen, vervat in de twee eerste besluiten.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Indien alsnog de gemeenteraad van Soerabaja besluit tot een combi-

(FRUIN, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

natie van de twee leeningen, waartoe hij nog in het geheel niet heeft besloten, zal de aflossing van deze gecombineerde leening plaats hebben op een bepaalde wijze. Ik heb dus, waar dit argument van den heer Stokvis naar mijn bescheiden meening in het geheel niet steekhoudend is, nog al vertrouwen, dat de heer Stokvis zijn bezwaren tegen mijn standpunt zal laten varen, vooral, omdat hij er dan toe moet komen de zaak in een geheel ander daglicht te bezien, nl. van uit den gezichtshoek, dat er een geheel nieuw besluit noodig is van den gemeenteraad van Soerabaja om te komen tot de uitgifte van een groote leening van f 6 miljoen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zie U het hoofd schudden, maar ik zou dan wel willen weten, op welke wijze men dan wel kan komen tot die gecombineerde groote leening. Daarvoor zal toch een besluit noodig zijn. De Regeeringsgemachtigde heeft het trouwens zelf gezegd. Mijnheer de Voorzitter. Ik wil nu nog even de aandacht vestigen op de materiele bezwaren van den heer Kiës. Dit geachte lid heeft er op gewezen, dat het mogelijk zou zijn, — doch hij begon al dadelijk te zeggen, dat hem dit niet heel waarschijnlijk leek — dat door de aanneming van het amendement een nadeel zou ontstaan voor de gemeente Soerabaja.

Mijnheer de Voorzitter! Ik mag er dan toch wel op wijzen, dat het vrij geruimen tijd heeft geduurd, eer de Regeering met deze voorstellen is gekomen en dat dus blijkbaar, terwijl de eerste drie besluiten al genomen zijn in Juni, de behandeling van de ontwerp-ordonnantie eerst in Augustus mogelijk werd geacht, om tenslotte te komen tot een uitvoering van het plan. En wanneer nu inderdaad juist is, hetgeen ik beweet, dat hier iets informeels zou worden gedaan, dan geloof ik dat het zeker mogelijk is, dat de gemeenteraad van Soerabaja zijn besluiten alsnog in een anderen vorm giet, en alsnog overweegt, te combineren en of het de voorkeur verdient over beide leeningen een daartoe strekkend besluit ter bekrachtiging aan den ordonnantiewetgever aan te bieden. Dat zal misschien een 10 of 14 dagen duren, doch niet veel langer.

Bovendien zou ik nog op een gevaar willen wijzen, nl. dat, indien de Volksraad in deze met de Regeering medegaat, hij daarmee zou erkennen, dat elke gemeenteraad, die met een tweetal leeningsvoorstellen ter bekrachtiging bij den Volksraad komt, altijd gerecht is, die leeningen, zonder de tusschenkomst van den ordonnantiewetgever, te combineren tot een groote leening. Ik geloof, dat een dergelijke handelwijze geheel in strijd is met de Indische Staatsinrichting.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De strekking van het amendement van den heer Fruin e.s. is, om de alternatieve strekking aan het voorstel te ontnemen ten aanzien van het complex van leeningsbesluiten, dat door den gemeenteraad van Soerabaja is aangenomen. Immers wanneer het amendement zal worden aanvaard, zal naar de bedoeling van de voorstellers, een nieuw leeningsbesluit noodig zijn om de twee leeningen in één groote leening onder te brengen.

Bekrachtiging leeningsbesluiten Soerabaja.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

Mijnheer de Voorzitter! Hiertegen zou ik juist ernstig willen waarschuwen. Men heeft gevraagd of de vertraging tengevolge van het eischen van een nieuw besluit nu wel zoo heel erg is. Mijnheer de Voorzitter! De gemeenteraad van Soerabaja zou dan, na aangeschreven te zijn, weer bijeen moeten komen en er zou een nieuw leeningsbesluit moeten worden gemaakt, hetgeen weer aanhangig zou moeten worden gemaakt bij de betrokken Regeeringsorganen en ten slotte bij het College van Gedelegeerden. Nu hebben sommige leden gezegd: Welnu wat zou dat dan beteekenen; een paar weken meer of minder zal hier niet zoo veel verschil uitmaken.

Dat moet ik ten sterkste tegenspreken. De gemeenteraad van Soerabaja heeft bij deze leeningen gebruik willen maken van een bijzonder gunstige conjunctuur van de geldmarkt, voortvloeiende uit de aflossing van andere leeningen tot aanzienlijke bedragen, als gevolg waarvan de condities, waarop thans gelden verkregen kunnen worden, bijzonder gunstig zijn. De maand Augustus is daarvoor een bijzonder geschikte maand. Ik kan den heer Fruin verzekeren, waar hij heeft gemeend, dat de behandeling van Regeeringszijde toch ook tijd heeft gevorderd, dat met den meesten spoed het onderzoek omtrent de leening heeft plaats gehad en dat de daarvoor noodige maatregelen met groote diligentie zijn genomen. Zoo is b.v. de burgemeester van Soerabaja ter bespoediging zelf naar Batavia overgekomen voor verdere besprekingen. Speciaal is aan het dekkingsvraagstuk nauwlettende zorg gewijd. Dat vloeit voort uit den eisch van het toezicht op de leeningen, n.l. dat geen leening mag worden aangegaan waarvan de dekking niet behoorlijk verzekerd is en waarvan niet vaststaat, dat de leening als zoodanig verantwoord is. De tijd die dat onderzoek heeft geëischt, is niet verloren geweest. Dit onderzoek heeft er toe geleid, dat men tot de conclusie gekomen is, dat de leening gezond is en dat er alle aanleiding is, dat deze leening wordt aangegaan. In deze omstandigheden moeten er dan toch motieven zijn, die zeer zwaar wegen, indien men de beslissing omtrent het aangaan van deze leening eenige weken zou willen uitstellen.

Ik heb reeds gezegd, dat de schade, die uit een dergelijk voorstel zou voortvloeien, niet gering te schatten is. Er is reeds aan de geldschietters om biedingen gevraagd tegen een vastgestelden datum in deze maand in afwachting van de bekrachtiging der leeningsbesluiten. Daarvoor zijn noodig geweest telegrammen naar Holland, om behalve van de geldschietters hier, ook in Nederland biedingen te vragen. Een complex van maatregelen is genomen om die leeningen te doen slagen. Daarom meen ik, dat het niet verantwoord is om eenvoudig op formeele gronden de geheele zaak aan te houden en den gemeenteraad uit te noodigen met andere besluiten te komen.

Ik vraag mij af, of men daarmee trouwens ooit het beoogde doel zal kunnen bereiken. Want het is er om te doen te komen tot een besluit van alternatieve strekking, om de geldschietters te verzoeken bij hun biedingen rekening te houden met twee mogelijkheden, om te bieden volgens het gesplitste plan, of te bieden volgens het gecombineerde

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, STOKVIS.)

plan. Is het nu niet begrijpelijk, dat, als men een dergelijke alternatieven opzet wil hebben, en voordat men een bieding uitlokt, men vooraf wil weten of bekrachtiging van de overheid is verzekerd? Dit is alleen bereikbaar door aan elk der overwogen alternatieve plannen een voorwaardelijk karakter te geven en de mogelijkheid open te houden, dat men kiest of voor het eene of voor het andere plan.

Is het bezwaar dat nu geopperd wordt werkelijk van zoe ernstigen aard, dat wijziging noodzakelijk is? Men moet zich toch vooral afvragen wat de bedoeling is van de bepalingen, die voor het toezicht op de leeningen in de wet zijn neergelegd. Die bedoeling is alleen, dat geen onberaden leeningen zullen worden afgesloten, doch dat men zal krijgen een leeningspolitiek die gezond is en die de gemeente niet belast met een te zware schuldenlast. Elk leeningsplan op zichzelf zal getoetst moeten worden aan de eischen die met het oog hierop dienen te worden gesteld.

Nu heb ik van den heer Fruin niet gehoord, dat hij tegen den opzet van de leening eenig bezwaar heeft gemaakt. De opzet is ook naar zijn meening gezond. Hij ziet ook evenals de andere leden, volkomen in de bedoeling van de alternatieve plannen, hij betwijfelt niet, dat het hier gaat om de vraag of de leeningen gesplitst dan wel of zij gecombineerd moeten worden. Het plan staat ons volledig voor oogen. Men weet volkomen wat er aan vastzit. Het gaat nu alleen om een formeele kwestie, n.l. het feit, dat in het derde leeningsbesluit wordt gesproken van „in het geval” enz. Het komt mij voor, dat het geen motief mag zijn om bezwaar tegen deze leening te maken en geen reden mag zijn om het amendement, dat is voorgesteld, aan te nemen.

Bovendien kan ik het formeele bezwaar niet zoo inzien als de geachte voorsteller van het amendement het opvat. Er is hier een ordonnantie, bestaande uit een complex van drie besluiten, dat een geheel vormt en waarvan de bedoeling onmiskenbaar is, aan de Regeering voor te leggen een plan voor een alternatieve leening, waaruit ook voor den raad, als het nu aan dit college voorgelegde besluit wordt aangenomen, geen enkele vrijheid voortvloeit, die tot bedenkelijke consequenties zou kunnen leiden of die men op het oogenblik niet volkomen overziet. Het geheele plan ligt klaar en duidelijk voor ons. Er zou alleen misschien strijd kunnen komen over een al dan niet betere redactie van het derde leeningsbesluit en het komt mij voor, dat dit een zeer zwak motief is, om een zoo groot belang voor de gemeente Soerabaja, als het leeningsplan is, door aanneming van het amendement, in gevaar te brengen. Ik meen dan ook de aanneming van het amendement ernstig te moeten ontraden.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou na het voor mij afdoende pleit van den geachten Regeeringsgemachtigde met een enkel woord den heer Fruin willen beantwoorden, omdat hij zegt, dat ik een onjuiste visie op het karakter van het derde besluit heb. De heer Fruin zegt, dat in het derde besluit vooropstaat, dat alleen in geval wordt overgegaan tot combinatie, er een nieuwe leening

Bekrachtiging leeningsbesluiten Soerabaja.

(STOKVIS, KAN.)

ning zal worden gesloten en daaruit concludeert de heer Fruin, dat wij dus het derde leeningsbesluit geheel op zichzelf moeten beschouwen. Er wordt aan de gemeente dus vrijheid verleend, in een bepaald geval zelfstandig een nieuwe leening te sluiten. Maar tegen deze opvatting van de zaak richtte zich nu juist mijn bezwaar, toen ik sprak van het te zeer hechten aan het striet formeele. Ik eijfer de beteekenis van het formeele nimmer weg, maar men moet zich toch hoeden tegen formalisme.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zooveen voor mij afdoend betoogd — en ook bevestiging gegeven van hetgeen ik heb beweerd — dat men het derde leeningsbesluit, dus de wijziging van het vroegere leeningsbesluit, niet zelfstandig kan beschouwen en dat het een consequentie is van datgene, waarvoor wij zelf gaarne sanctie willen verleen.

Men heeft natuurlijk het voorbehoud in het derde besluit moeten maken, omdat men, alvorens de combinatie van de leeningen rechtskracht kan hebben, de goedkeuring van ons College moest verwerven; daarom moest men ten aanzien van de redactie van het derde leeningsbesluit facultatief te werk gaan.

Waar nu vaststaat, dat er materieel tegen deze regeling van zaken geen enkel bezwaar bestaat en waar ook vaststaat dat er, als het derde leeningsbesluit zal worden uitgevoerd, niets zal gebeuren, dat wij niet reeds nu weten en waaraan wij onze goedkeuring hechten, zou ik willen vragen, welk overwegend bezwaar er nu nog tegen zou kunnen bestaan, over zulk een striet formeel argument heen te stappen, wetende — wij hebben het nogmaals gehoord — dat wij aan het financieel beheer van de gemeente Soerabaja moeilijkheden in den weg leggen. Ik blijf in deze drie besluiten één geheel zien en met het derde besluit doen wij naar mijn meening niet anders dan met volle wetenschap van den gang van zaken, bij voorbaat sanctionneeren datgene, waaraan wij gaarne onze sanctie willen geven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zie waarlijk de noodzakelijkheid van dit amendement niet in.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou den Regeeringsgemachtigde gaarne een vraag willen stellen, daar ik den gedachtengang van den geachten Regeeringsgemachtigde niet goed heb kunnen volgen.

Wij zijn het er, meen ik, over eens — de heer Stokvis heeft het al met een enkel woord gezegd — dat de gewone loop van zaken deze is, dat na het vaststellen van een leeningsbesluit door den gemeenteraad de leening door den ordonnantiewetgever wordt goedgekeurd. Nu heeft de geachte Regeeringsgemachtigde daartegenover ons de zgn. materiele consequenties voor oogen gehouden. Dat begrijp ik echter niet goed. Wat is toch de gewone gang van zaken? Dat door den lokalen raad onderhandelingen met den geldschieder worden gevoerd — wat in dit geval reeds moet gebeurd zijn — en dat die onderhandelingen worden beëindigd met het voorbehoud, dat de ordonnantiewetgever de leening later zal bekrachtigen. Dat heb ik meermalen

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(KAN, FRUIN.)

meegemaakt en ik geloof dan ook, dat ik in deze niet ver van de waarheid ben.

Welke materiele consequenties kunnen er nu uit voortvloeien, wanneer wij ons op het principieel juiste standpunt van den heer Fruin plaatsen en zeggen: laat ook deze kwestie behandeld worden op de gewone manier? Dat stel ik mij zoo voor, dat de biedingen van de geldschieders worden afgewacht, dat die biedingen vervolgens al dan niet worden aangenomen, en dat, wordt daarop ingegaan, dit geschiedt onder het voorbehoud, dat de leening zal worden goedgekeurd door den ordonnantie-wetgever. Welke materiele bezwaren kunnen er nu tegen zijn, dat de gemeenteraad dan nog een nader besluit ten aanzien van de combinatie van de twee leeningen slaat? Mijnheer de Voorzitter, dat heb ik niet goed begrepen.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft vooral den nadruk gelegd op het alternatieve karakter, dat deze besluiten zouden hebben of in elk geval bedoelden te hebben. Maar juist het woord „bedoeld” zou dan de juistheid bevestigen van mijn ontkenning, dat deze voorstellen eenig alternatief karakter zouden hebben. Mijnheer de Voorzitter! Er word hier uitdrukkelijk de bekrachtiging gevraagd van één besluit tot het aangaan van een geldleening van f 5 676 000 en van een ander besluit tot het sluiten van een leening van f 2 500 000; van een alternatief karakter ten aanzien van deze leeningen is dus geen sprake. Laat ik er bij zeggen, dat het een zeer klein kunstje zou zijn geweest, om dit alternatieve karakter principieel in deze voorstellen vast te leggen. In dat geval had men kunnen komen met een besluit voor het aangaan van een geldleening van f 8 176 000 met het beding, dat de gemeenteraad gemachtigd zou worden om eventueel die leening in twee deelen uit te geven.

De heer Stokvis: Dat mag dan óók niet!

De heer Fruin: De heer Stokvis zegt, dat dit ook niet mag; dat moet hij dan zelf maar verdedigen. Ik zou meenen, dat men op de door mij aangegeven wijze het alternatieve karakter, dat men zou wenschen, zou hebben verkregen.

Maar nu dit alternatieve karakter niet uitdrukkelijk in de voorliggende voorstellen ligt, gaat het toch maar niet aan, dat wij met voorbijgaan van, ik zou haast zeggen, alles wat wettig is, onze goedkeuring aan deze leeningsbesluiten hechten. Men kan zeggen, dat men — excuseert U deze uitdrukking — lak heeft aan zulk een formalisme, dat desnoods de regeling dan maar op onwettige manier moet geschieden, dat de formeele zijde der zaak heel aardig is voor juristen, doch dat daarmee de practici niets te maken hebben, maar wanneer tenslotte de gemeenteraad zou besluiten tot een combinatie van deze leeningen en nog altijd ten onrechte zou meenen, dat uit de bekrachtiging van de drie besluiten door den Volksraad zou volgen dat hij daarmee gemachtigd zou zijn deze leeningen

Bekrachtiging leeningsbesluiten Soerabaja.

(FRUIN, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

te combineren zonder de vereischte machtiging, acht ik het zeker niet onmogelijk, dat deze gecombineerde leening volgens den rechter onwettig tot stand zou zijn gekomen en de gevolgen hiervan in de practijk zouden dan voor rekening komen, ik zou haast zeggen van deze Regeering en van dezen Regeeringsgemachtigde. Dat lijkt mij toch werkelijk een wijze van handelen, waartoe wij onze medewerking niet mogen verleen.

Mijnheer de Voorzitter! Neemt U mij niet kwalijk, dat ik thans nog eens even terug kom op de redeneering van den heer Stokvis. Ik wil dan verklaren, dat de heer Stokvis mij nu is tegen gevallen. Ik had n.l. verwacht, dat hij openlijk zijn ongelijk zou hebben erkend. Vergissen is menschelijk en zoo kan zelfs de heer Stokvis zich wel eens een enkele maal vergissen. Zelfs Homerus dutte wel eens. Het komt mij voor, dat de wijze, waarop de heer Stokvis nu heeft getracht alsnog zijn standpunt te verdedigen, werkelijk niet buitengewoon gelukkig is. De heer Stokvis heeft o.m. als volgt geredeneerd: De woorden „in het geval wordt overgegaan, de leeningen, vastgesteld bij in een gecombineerde leening uit te geven” slaan hierop, dat eerst de Volksraad uitdrukkelijk moet bekrachtigen de eerste twee leeningen. De geachte Regeeringsgemachtigde zal echter kunnen bevestigen, dat deze redeneering niet juist is. De woorden „in het geval” slaan niet op de bekrachtiging door den ordonnantie-wetgever, maar vooral hierop, dat de gemeenteraad na aanneming van deze ordonnantie alsnog zal overwegen, wat hij zal doen en wat de geldschiet meer aantrekt: een gecombineerde leening of twee afzonderlijke leeningen.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Op de vraag van den heer Kan, of het niet mogelijk zou zijn, dat men nu eenvoudig biedingen vraagt op deze wijze, dat zij zullen moeten worden gedaan in afwachting van de door Regeering en ordonnantie-wetgever te nemen beslissing, zou ik het volgende willen antwoorden. Het komt inderdaad bij kleine leeningen voor, dat men een practijk ziet toegepast, als door den heer Kan bedoeld, n.l. dat de bekrachtiging van het besluit eenigen tijd uitblijft, terwijl de biedingen inmiddels zijn gedaan en tenslotte het opnemen van de geleende gelden veel later plaats heeft dan aanvankelijk de bedoeling was. Bij kleine leeningen ontmoet deze wijze van doen ook geen groot bezwaar. Ze hebben in financieel opzicht een geringe beteekenis en het komt daarbij niet zoozeer aan op een nauwkeurige becijfering als bij een groote leening, waarbij het moment, waarop de beslissing kan vallen, van groot belang is. De gemeente Soerabaja heeft dan ook bij het vragen van biedingen tevoren daaromtrent informaties ingewonnen en heeft toen gemeend in uitzicht te mogen stellen, dat vermoedelijk de beslissing nog zou vallen in Augustus en dat daarop dus de biedingen zouden mogen worden gebaseerd. Waar dit is geschied en waar het hier een leening van zoo groote beteekenis betreft, zou het zeer te betreuren zijn, als aan dien opzet achteraf zou worden getornd. Het zou ook aan de standing van de gemeente

(ADV. V/D DECENTRALISATIE, STOKVIS, KIËS.)

Soerabaja op de geldmarkt naar mijn meening stellig geen goed doen.

De heer Fruin heeft betwijfeld, dat in de combinatie van besluiten, die thans aan het College is voorgelegd, zou liggen een alternatief karakter; ik kan de zaak echter niet anders zien dan dat het hier bij den heer Fruin gaat om een redactiebezwaar. Hij heeft gevraagd: Waarom heeft men de zaak niet eenigszins anders geredigeerd en de constructie gekozen, volgens welke een besluit wordt gemaakt voor de geheele combinatie van leeningen met machtiging deze in twee deelen te splitsen? Hij heeft ons ook het schrikbeeld voorgehouden, dat als de leening, zooals die thans in de besluiten is neergelegd, in het Staatsblad zou komen, de rechter misschien de wettigheid dezer leening eventueel niet zou willen sanctioneeren. Zou de heer Fruin dit echter wel kunnen garandeeren, als een besluit zou zijn geredigeerd op de door hem voorgestelde wijze? Wij weten, dat hetgeen een rechter zal doen voor ons allen onbekend is, totdat het vonnis is gevallen. Voor dien tijd kunnen wij niet met volkomen zekerheid daarover spreken. Doch naar de overtuiging der Regeering en der verschillende geraadpleegde deskundigen kan het plan, zooals dit thans is opgezet, door den beugel en geeft het voldoende voorwaarden voor zekerheid, zoodat geen redelijke twijfel behoeft te bestaan omtrent de gevolgen.

De Voorzitter: Wij kunnen thans tot stemming over het amendement-Fruin e.s. overgaan.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou even mijn stem willen motiveeren. Al erken ik, dat inderdaad met de woorden „in het geval” (in het derde besluit) niet wordt bedoeld, onze bekrachtiging van de combinatie van de leeningen eerst af te wachten, niettemin is de strekking van het geheele ontwerp, om te komen tot een gecombineerde leening. Die bedoeling, Mijnheer de Voorzitter, ligt toch wel in het voorstel besloten, evenals het feit, dat het wachten met een besluit daartoe, afhankelijk is van hetgeen wij ten aanzien van de beide oude leeningsbesluiten zullen beslissen. Waar hier materieel tegen dit complex van voorstellen dus geen enkel bezwaar is geuit, waar de mogelijkheid van materiele schade voor de gemeente Soerabaja zeer groot blijkt, vind ik geen aanleiding om aan dit uiterst formeele amendement mijn stem te geven.

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal vóór het amendement stemmen, omdat ik ten eerste niet mede kan gaan met de opvatting omtrent den wetgevenden arbeid, dat het voldoende is als de bedoeling maar duidelijk uitkomt zooals door den Regeeringsgemachtigde zoeven is gezegd en de vorm maar bijzaak wordt genoemd; en ten tweede, omdat ik ook niet zulk een haast bij de zaak kan zien. Ik merk op dat het derde besluit van den Gemeenteraad van Soerabaja gedateerd is 13 Juni 1928 en de Regeering twee maanden voorbij heeft laten gaan, vóórdat Zij het ons heeft voorgelegd; dus geloof ik niet, dat hier periculum in mora is, zooals is voorgesteld.

Bekrachtiging leeningsbesluiten Soerabaja.

(VOORZITTER.)

De Voorzitter: Ik zou ook gaarne even mijn stem willen motiveeren. Ik vestig er dan in de eerste plaats de aandacht op, dat wij op het oogenblik niet met wetgevendende arbeid bezig zijn, maar met administratieve medewerking. Het komt mij voor, dat wij in deze goed doen, zoo coulant mogelijk te zijn en dat er alle practische redenen aanwezig zijn, om aan de totstandkoming van deze ordonnantie mede te werken. Het komt mij voor, dat het ingediende amendement uit elkaar haalt, wat ongetwijfeld bij elkaar behoort. De drie besluiten maken één geheel uit. Dat is de bedoeling, en ik geloof, dat wij daaraan ongetwijfeld moeten medewerken. Ik zal daarom tegen dit amendement stemmen.

Het amendement Fruin e.s. wordt in stemming gebracht en verworpen met 7 stemmen vóór en 9 stemmen tegen .

Vóór stemmen de heeren: Roep, Blaauw, Fruin, Kan, Kiès, Soekawati en Mandagie.

Tegen stemmen de heeren: Ali Moesa, Soejono, Djadjadiningrat, Koesoemo Joedo, Ten Berge, Dwidjosewojo, Stokvis, Koesoemo Oetoyo en de Voorzitter.

De ontwerp-ordonnantie in haar geheel wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen der vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren thans, in de commissies bijeen te willen komen.

De vergadering wordt te 11.06 uur v.m. gesloten.

11de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 30 Aug. 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Uitbreiding belastingvrijstellingen (Ond. 28). — Wijziging art. 79 strafwetboek (Ond. 32). — Bepalingen betreffende het bekomen van wapens door openbare gemeenschappen (Ond. 22). — Toezicht op uitvoering van openbare werken onder beheer van provincies enz. (Ond. 63).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 18 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Ten Berge, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeringsgemachtigden de heeren: Staargaard en Cohen Stuart.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 22 en 23 Augustus 1928 Nos. 9 en 20 ter aanbieding van
 - a. een ontwerp-ordonnantie tot instelling van het burgemeestersambt voor eenige gemeenten in Oost- en Midden-Java (Ond. 64);
 - b. een ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den gemeenteraad van Malang (Ond. 65).
2. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 18, 19, 23 en 23 Augustus 1928 Nos. 22, 30, 1 en 1x houdende mededeeling van de vaststelling van
 - a. de ordonnantie tot aanvulling en wijziging van de zegelverordening 1921 (Ond. 30);
 - b. de ordonnantie tot wijziging van de regeling der erfenbelasting op het land Bloeboer (Ond. 14);
 - c. de ordonnantie tot bekrachtiging van eenige leeningsbesluiten van den gemeenteraad van Soerabaja (Ond. 62);
 - d. de ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie tot aanwijzing van het regentschap Malang als zelfstandige gemeenschap (Ond. 61).
3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 17 Augustus 1928 No. 17 tot tijdelijke terbeschikkingstelling van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur, van Mr. B. Th. A. Westerouen van Meeteren, ten einde te worden toegevoegd aan den Adviseur voor de Decentralisatie en

tot benoeming met ingang van 2 October 1928 tot waarnemend Adviseur voor de Decentralisatie.

4. Als voren van 21 Augustus 1928 No. 47 houdende eervolle ontheffing van Ir. E. P. Wellenstein van zijne functiën als Gouvernements-Commissaris bij de Java'sche Bank en houdende benoeming van Prof. Dr. J. H. A. Logeman in zijn plaats.
5. Als voren van 22 Augustus 1928 No. 2x tot interneering van den daarin genoemden persoon.
6. Als voren van 23 Augustus 1928 No. 5, houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel om aan de Vereeniging „Algemeen Indisch Internaat” te Bandoeng uit te betalen een bedrag van ten hoogste f 25 000 voor den bouw en de inrichting van een door die vereeniging te exploiteeren internaat.
7. Als voren van 23 Augustus 1928 No. 34 houdende eervol ontslag aan Mr. C. C. van Helsdingen als lid tevens vervangend Voorzitter van het Volksraadstemkantoor en houdende benoeming in diens plaats van Prof. Dr. Raden Ario Hoesein Djajadiningrat.

De stukken genoemd onder 2 t/m 7 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

8. B. G. S. van 21 Augustus 1928 No. 1829/C ter aanbieding van het antwoord der Regeering op eenige opmerkingen van de Commissie uit den Volksraad voor de verslagen der Algemeene Rekenkamers over 1926.

Het antwoord der Regeering is gedrukt.

9. B. G. S. van 27 Augustus 1928 No. 115/D ter aanbieding van 2 exemplaren van het verslag van de opleidingscommissie.

Wordt uitsluitend voor de leden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden.

1. Een motie van den regentschapsraad van Bandoeng betreffende de onthouding van zijne goedkeuring door het College van Gedeputeerden aan de begroting van het regentschap Bandoeng over 1928.
2. Afschrift-rekest van D. C. Hage aan den Gouverneur-Generaal.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

1. de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot uitbreiding van belastingvrijstellingen voor locale ressorten en het toe

11de VERGADERING — DONDERDAG 30 AUGUSTUS 1928.

Uitbreiding belastingvrijstellingen. — Wijziging art. 79 strafwetboek. — Bepalingen betreffende het bekomen van wapens door openbare gemeenschappen. — Toezicht op uitvoering van openbare werken onder beheer van provincies enz.

(VOORZITTER, KIËS.)

passelijk maken van de vrijstellingen op provinciën en de andere, in artikel 121 der Indische Staatsregeling bedoelde zelfstandige gemeenschappen, alsmede op de waterschappen (Ond. 28);

2. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van artikel 79 van het Wetboek van Strafrecht (Ond. 32).

Deze ontwerpen worden achtereenvolgens zonder raadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie, houdende bepalingen betreffende het bekomen van wapens door openbare gemeenschappen, ingesteld op den voet van het zesde en twaalfde hoofdstuk der Wet op de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië (Ond. 22).

Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen of, waar de Memorie van Antwoord verschillende redactiewijzigingen aangeeft en ingaat op verschillende voorstellen, neergelegd in het Afdeelvingsverslag, van Regeeringswege verklaard kan worden, dat die verschillende redactiewijzigingen als geïnsereerd moeten worden beschouwd in den tekst.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Jawel, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan is de ontwerp-ordonnantie dus in den gewijzigden vorm in behandeling.

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! In het Afdeelvingsverslag werd aan de Regeering verzocht, den in art. V van de voorliggende ontwerp-ordonnantie genoemden termijn van drie maanden te willen veranderen in zes maanden, teneinde de voor het landsarchief bestemde teekeningen van reeds bestaande wapens desgewenscht in Nederland te kunnen bestellen.

De Regeering acht de termijnverlenging niet noodig, omdat van deze wapens hier zeker reeds teekeningen bestaan en het dus niet noodig zal zijn, daarvoor nog in Holland bestellingen te doen.

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, die teekeningen bestaan en zijn o.m. te bezichtigen op het kantoor van den adviseur voor de Decentralisatie. Maar, Mijnheer de Voorzitter, als U eventueel een verzameling heraldische misbaksels wilt zien, zou ik U aanraden eens op dat kantoor een bezoek te brengen. Juist omdat ik die teekeningen kende, raadde ik bestellingen van nieuwe in Nederland aan. Als voorbeelden van juiste teekeningen heb ik hier een kleine verzameling, door een heraldisch bureau in Nederland vervaardigd, en die mogen wel gezien worden.

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(KIËS, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, DWIDJOSEWOJO.)

Overigens is het immers toch ook gewenscht, dat ons landsarchief een inderdaad goed geteekend stel wapens zal krijgen.

Doch er is meer, Mijnheer de Voorzitter. Van de reeds bestaande Indische gemeentewapens zijn er meerdere, die een herziening noodig hebben, omdat zij heraldisch fout zijn. En het mag dus gewenscht genoemd worden, dat die foutieve wapens eerst verbetering ondergaan, alvorens ze in ons landsarchief worden opgenomen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal van deze aangelegenheid geen kwestie maken door het indienen van een amendement of een motie. Doch ik zou aan de Regeering wel in overweging willen geven, nu Zij met de voorliggende ordonnantie een zeer te waardeeren stap heeft gedaan, om het aannemen van wapens door openbare gemeenschappen aan algemeene regelen te binden en waarborgen te scheppen, dat die wapens zullen voldoen aan te stellen eischen, ook een maatregel te nemen, dat de in het landsarchief als standaard-teekeningen op te leggen exemplaren een goede en fraaie verzameling zullen vormen. Wellicht zou een kleine deskundige commissie in deze de Regeering behulpzaam kunnen zijn door centrale voorbehandeling van alle aangelegenheden betreffende de wapens.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter! Ik zou omtrent de door den heer Kiës besproken aangelegenheid willen mededeelen, dat het inderdaad de bedoeling is niet alleen de wapens zelf, maar ook de teekeningen bij inzending te doen beoordeelen, voordat bevestiging daarvan plaats heeft. Ik wil den heer Kiës dus gaarne toezeggen, dat met zijn wenschen zal worden rekening gehouden; ook zijn denkbeeld om voor dit doel een kleine commissie in te stellen, zal de Regeering gaarne in overweging nemen.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de gewijzigde ontwerp-ordonnantie, houdende voorzieningen inzake het toezicht op de uitvoering van openbare werken onder beheer van provincies, stadsgemeenten en regentschappen (Zittingsjaar 1927—1928, ond. 121; Zittingsjaar 1928—1929, ond. 63).

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Blijkens het Gedelegeerden-verslag is naar aanleiding van het bepaalde bij lid 2 van art. 3 der voorliggende ontwerp-ordonnantie de vraag gesteld of die bepaling wel noodig is naast art. 124 der Regeerings-ordonnantie.

Daarop is door de Regeering geantwoord, dat bedoelde bepaling naast art. 124 Regeerings-ordonnantie niet overbodig is, aangezien ze betreft het toezicht op het technische gedeelte van regentschapswerken en de resident hiervoor het noodige personeel mist.

Toezicht op uitvoering van openbare werken onder beheer van provincies enz.

(DWIDJOSEWOJO, STOKVIS.)

Tegen meerbedoelde bepaling meen ik bezwaar te moeten maken, wijl daardoor al te zeer afbreuk zal worden gedaan aan de autonomie van het regentschap. Immers het geldt hier het toezicht op de uitvoering van regentschapswerken, waarvoor zelfs geen tegemoetkoming uit de algemeene geldmiddelen wordt verleend.

Het algemeen toezicht op den regentschapsraad, aan den resident bij art. 124 Regeerings-ordonnantie opgedragen, is naar mijn bescheiden meening voldoende, vooral waar deze autoriteit volgens de ruime bewoordingen van dat artikel ter zake desgewenscht de noodige voorstellen kan doen aan het college van gedeputeerden.

Ik geloof niet, Mijnheer de Voorzitter, dat de nieuwe bepaling betreffende het toezicht op de uitvoering van regentschapswerken naast het bestaan van een sluitpost zal bijdragen tot bevordering van de ontplooiing van het autonome regentschap.

Op grond van een en ander zou ik der Regeering gaarne in overweging willen geven het bepaalde bij lid 2 van art. 3 der voorliggende ontwerp-ordonnantie te doen vervallen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben een tegenstander van de ons aangeboden ontwerp-ordonnantie, indien zij ongewijzigd blijft en wel, omdat een al te scherpe voorgedij zal worden uitgeoefend, nu ook over die zelfstandige rechtsgemeenschappen, die krachtens de Wet op de Bestuurshervorming in het leven zijn geroepen. Ik vind die bevoegdheid ten aanzien van de uitvoering van publieke werken daarom uit den boeze, omdat zij volstrekt in strijd is met het beginsel, dat heeft geleid tot de instelling van zelfstandige rechtsgemeenschappen. Het feit van die instelling beteekent een bewijs van vertrouwen, sluit in zich de overtuiging van de mogelijkheid van eenige ontplooiing van zelfstandigheid. En waaruit zou nu de zelfstandigheid in de eerste plaats moeten blijken? Ik zou zeggen, in de eerste plaats uit de mogelijkheid om eenige openbare werken aan te leggen en die, als men geen al te groote flaters begaat, tot stand te kunnen brengen.

Nu kan ik mij voorstellen, waar het b.v. de inpassing van lokaal verkeer betreft in een over grootere uitgestrektheid, het centraal gezag voor de desbetreffende werken de goedkeuring eischt van het departement der B. O. W. Ook kan ik mij voorstellen, dat men, wanneer militaire belangen in het spel zijn, de goedkeuring van de militaire autoriteiten als eisch stelt. Doch wanneer het bij werken inderdaad alleen gaat om een locale voorziening en men bepaalt dan — zooals hier feitelijk geschiedt — dat van stap tot stap bij de uitvoering van die locale werken gevolgd zullen moeten worden de voorschriften door B. O. W. en dat B. O. W. ook vanaf den aanvang de contrôle zal hebben, ach, dan zou ik bijna zeggen: had men dan die zelfstandige rechtsgemeenschappen maar niet ingesteld, want dan mist men in het centrum elk vertrouwen en de levensvatbaarheid van die rechtsgemeenschappen en had men met de instelling beter kunnen wachten, totdat dat vertrouwen in ruimere mate aanwezig zou zijn geweest.

(STOKVIS.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik sta te sterker tegenover dit ontwerp omdat, uitgezonderd voor de regentschapsraden, deze voorgedij van B. O. W. — waartegen de locale raden vanaf den aanvang hebben moeten vechten — zal worden gekoppeld aan het feit, of al dan niet subsidie of geldelijke bijdragen in eenigerlei vorm zal worden gegeven.

Dat begrijp ik niet.

Als de Regeering geen vertrouwen heeft in de technische prestaties van de zelfstandige rechtsgemeenschappen, moet Zij, onverschillig of haar geld er al of niet bij betrokken is, duidelijk verklaren, dat zij dat vertrouwen mist en dat Zij daarom dat toezicht, ongeacht welke tegemoetkoming ook, zal uitoefenen. Zegt de Regeering daartegen, dat zij dat toezicht alleen zal uitoefenen wanneer er geldelijke tegemoetkoming in eenigerlei vorm zal zijn verschaft, dan beschouwt Zij de zelfstandige rechtsgemeenschappen eigenlijk precies als een of andere particuliere vereeniging, die zich vanwege de genoten subsidie het toezicht van de Regeering moet laten welgevalen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom tegen deze gelijkstelling op, te eer, omdat het toezicht, dat aan gesubsidieerde particuliere vereenigen wordt opgelegd, in vele gevallen lang zoo sterk niet blijkt als dat, hetwelk nu zal worden uitgeoefend op gesubsidieerde openbare lichamen.

Wat wordt nu beschouwd als een rechtsgemeenschap, die geldelijke tegemoetkoming geniet? In de Memorie van Antwoord is de grens daarvoor zeer ruim getrokken.

Wij lezen daar n.l.:

„Met subsidie is hier bedoeld „bijzondere subsidie”, dus voor bepaald aangewezen werken, in tegenstelling met „vaste bijdrage”, die een algemeen karakter draagt”.

Mijnheer de Voorzitter! Die onderscheiding lees ik hier nu wel, maar wat deze nu aan het wezen van de kwestie toedoet, begrijp ik niet. Wanneer het Gouvernement gelooft, dat zijn geld niet veilig is in handen van een rechtsgemeenschap, waarom moet dan onderscheid gemaakt worden tussehen gelden, verstrekt in den vorm van een bijzondere subsidie en gelden, in den vorm van een vaste bijdrage? Dat begrijp ik niet goed.

Maar verder lees ik in de Memorie van Antwoord:

„In dit opzicht den sluitpost zooveel mogelijk op één lijn willende stellen met een vaste bijdrage, heeft de Regeering alleen voor die werken, waarvoor de uitkeeringen in karakter zouden overeenkomen met subsidies en uit dien hoofde verhooging van het als wisselvallig te beschouwen gedeelte van den sluitpost zouden moeten tengevolge hebben, het strengere toezicht als eisch willen stellen”.

Wel, Mijnheer de Voorzitter, de Regeering zelve stelt zich eigenlijk al een onmogelijken eisch bij bepaling van het criterium, dat moet gelden voor het al of niet in te stellen toezicht. Want hoe de Regeering nu uit dien sluitpost dat gedeelte zal kunnen halen, dat beschouwd kan worden als het verlenen van een bijzondere subsidie, zou ik van den geachten Regeeringsgemachtigde wel eens wil-

Toezicht op uitvoering van openbare werken onder beheer van provincies enz.

(STOKVIS.)

len vernemen, alsook, hoe hij uit het koffiedik van den sluitpost helderheid zal weten te verkrijgen omtrent de aanwezigheid daarin van een bijzondere subsidie. Nu neem ik het niet kwalijk, als de Regeering zich die opdracht wil stellen, maar de consequenties daarvan bestrijken het geheele ontwerp, want, van deze opvatting van de regeering zal het — als ik mij niet vergis — afhangen of een zeer strenge voorgedij al dan niet zal worden ingesteld. Men geeft die gemeenschappen zelfstandigheid, autonomie, of men geeft ze die niet. Vindt men het oogenblik gekomen, die autonomie te schenken, dan moet men niet opnieuw de lijdensgeschiedenis beginnen, die wij ten aanzien van de locale raden destijds ook hebben moeten doormaken, om bijna tegelijk met het uitreiken van een brevet van de zelfstandigheid, dat brevet op de voornaamste punten terug te nemen door een onduldbaar gebleken toezicht van B. O. W.

Ik kan mij voorstellen, dat er in zeker opzicht een represief toezicht zal worden gehouden, dat de werking van de zelfstandigheid eens zal worden nagegaan, en dat zal worden onderzocht of er een goed gebruik van is gemaakt, doch ik voel er niets voor om te zeggen: vóórdat gij zelfstandigheid krijgt, zal ik U die ontnemen. Ik beroep mij hiervoor op een staatsrechtelijk deskundige bij uitstek, Prof. Logeman, die reeds in de „Bestuursgids” van 15 Juni en 15 Juli 1925 heeft gewaarschuwd tegen de bemoeizucht, tegen de poging om een eens verkregen onafhankelijkheid ongedaan te maken, waarvan werden in 1925 was gebleken.

Prof. Logeman waarschuwt juist tegen hetgeen thans staat te geschieden en hij herinnert aan een regeeringsuitlating van 27 April 1925, in „Een staat van veranderingen”, waarin het volgende staat neergeschreven:

„Evenals tot dusver het departement der Burgerlijke Openbare Werken bemoeienis had met de subsidieaanvragen der locale raden ten behoeve van de totstandbrenging, verbeteringen, herstellingen en het onderhoud van bruggen en wegen, waarvan de kosten de middelen dier locale raden te boven gingen, zullen ook na de invoering van de nieuwe bestuursinrichting, althans zoolang de financieele verhoudingen nog niet nader geregeld zijn, de projecten der nieuwe zelfstandige gemeenschappen op het departement aan examinatie onderworpen moeten worden” — precies wat nu hier in wetsvorm wordt voorgesteld.

„Lees ik goed”? — zegt Prof. Logeman; nu, hij làs goed. — „Ik kan haast niet gelooven, dat men bedoeld heeft wat er geschreven staat. Ten gevolge van de — niet door de schuld van provincie en regentschap — nog ongeregelde financieele verhouding tot het land, berust o.a. de regentschapshuishouding in zijn geheel op één groote subsidie van den lande. Die stelling begrijp ik, al billijk ik haar niet. Maar wil men nu op dien grond „de”, d.w.z. alle projecten van regentschappen en provincie op het departement gaan examineeren? Te niet doen dus zelfs datgene, wat aan decentralisatie op de gewesten reeds was bereikt? Hier heeft dan toch de centraliseerende kracht alle

evenwicht verbroken en het is te hopen dat de Regeering althans op dit punt wederom terugwilt”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb wel eens het gevoel, dat, als ik hier wat zeg, het op de Regeering heel weinig indruk maakt. Gelukkig sta ik daarbij dan niet alleen, want zelfs Prof. Logeman, die drie jaar geleden heeft gewaarschuwd tegen hetgeen thans staat te geschieden, heeft óók tevergeefs zijn stem laten hooren.

Mijnheer de Voorzitter! Ik sta dus, gelukkig gemoedelijk, tegenover hetgeen ons hier wordt voorgelegd, en wel — om nog eens te resumeeren — omdat de thans in te stellen voorgedij, in het bijzonder wat betreft de regentschapswerken, volkomen in strijd is met het beginsel, waarvan men de verwerkelijking heeft aanvaard, in strijd n.l. met de geschonken zelfstandigheid aan lagere rechtsgemeenschappen, wier werkring noodzakelijk en voornamelijk zal moeten zijn bepaald juist tot de uitvoering van die werken, waartrent men haar de zelfstandigheid niet wenscht te laten.

Er is een lichtstraaltje n.l. de tweede alinea van artikel 3. De eerste alinea zegt:

„De uitvoering van werken als in artikel 1 bedoeld, waarvoor in eenigerlei vorm een tegemoetkoming uit de algemeene geldmiddelen wordt verleend, geschiedt onder het toezicht en volgens de regelen, bij regeeringsverordening voorgeschreven”.

terwijl de tweede alinea luidt:

„Eveneens kunnen bij regeeringsverordening voorschriften worden gegeven betreffende het door of vanwege het College van Gedeputeerden uit te oefenen toezicht op de uitvoering van regentschapswerken, waarvoor geen tegemoetkoming uit de algemeene geldmiddelen wordt verleend”.

Mijnheer de Voorzitter! Voor de regentschapsraden zal dat preventief toezicht op de uitvoering van openbare werken dus door Gedeputeerden worden uitgeoefend, ongeacht al of geen geldelijke tegemoetkoming. Gedeputeerden zullen dit toezicht moeten oefenen volgens voorschriften bij Regeeringsverordening te geven. Het staat echter nog met geheel niet vast, dat die Regeeringsverordening er inderdaad zal komen.

Nu zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde dit willen vragen: hoe is het standpunt van de Regeering ten opzichte van het uitvaardigen van een dergelijke Regeeringsverordening, dat wil dus zeggen: hoe staat de Regeering practisch tegenover het opleggen van een algemeen toezicht vanwege Gedeputeerden op de uitvoering van openbare werken door regentschapsraden? En in de tweede plaats, als die Regeeringsverordening er nu eens niet komt, hebben dan Gedeputeerden uit andere bevoegdheidsbron toch een recht van toezicht, dat hun bij Regeeringsverordening nog niet is gegeven? Hoe staat het dus met de bevoegdheid van het College van Gedeputeerden binnen het raam van deze ordonnantie als de Regeeringsverordening, waarvan sprake is in artikel 3(2) niet tot stand komt?

Verder zou ik nog een vraag willen stellen. Preventief toezicht op openbare werken, uit te voeren door andere dan de regentschapsraden zal alleen geschieden, wanneer er

Toezicht op uitvoering van openbare werken onder beheer van provincies enz.

(STOKVIS, FRUIN.)

geldelijke steun in een of anderen vorm van Gouvernementswege wordt verleend. Ik ben tegen elk preventief toezicht, maar ik heb reeds dadelijk gezegd, niet tegen eenig repressief toezicht. Ik zou nu dit willen vragen: de provinciale raad van West-Java voert uit een besluit, dat hij dezer dagen heeft genomen, tot het aanleggen van een provincialen haven aan den Preanger-Zuidkust, te Tjilant Eureun. Dat werk komt dus tot stand. Nu heb ik er geen enkel bezwaar tegen, dat de B. O. W. zich met het tot standkomen van dit werk in het geheel niet bemoeit, de provincie heeft haar eigen deskundigen voor dit werk. Maar bij zulk een haven zijn algemeener belangen betrokken dan die van de provincie alleen. Ik kan mij dus voorstellen, dat het Gouvernement zal zeggen: is de haven aangelegd, goed, dan zal ik toch eens repressief nagaan of er algemeener belangen dan die van de Zuidkust of van de provincie bij betrokken zijn, of erdoor kunnen worden geschaad. Hoe staat het nu in zoo'n geval? Mij dunkt, dat de ordonnantie hierin niet voorziet. Zij voorziet in geen enkel repressief toezicht, welk toezicht ik juist eenigermate zou kunnen rechtvaardigen. Hoe zal nu de gang van zaken zijn ten aanzien van een havenbesluit als ik zooeven noemde?

Ik heb nu gemotiveerd waarom ik, ook reeds als rechtgeaard decentralisatieman, mij zal verzetten tegen een ontwerp-ordonnantie, welke in die mate als hier is aangegeven, het eerst sedert korten tijd uitgereikte brevet van zelfstandigheid weder voor een groot gedeelte te niet zal doen.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! In tegenstelling met mijn geacht medelid, den heer Stokvis, ben ik van meening, dat het eerste lid van artikel 3 allerminst beteekent een aanslag op de autonomie van de zelfstandige gemeenschappen, want het komt mij juist voor, dat de Regeering zich beijverd heeft om het toezicht, bedoeld bij artikel 3, eerste lid, te bepalen tot die werken, welke worden betaald uit bijzondere subsidiën. Dat wil dus zeggen, dat de Regeering deze zelfstandige gemeenschappen geheel vrij wil laten ten aanzien van de beschikking over haar gewone begrooting en over de gewone werken, die als openbare werken ten laste van deze gemeenschappen worden verricht. Ik meen dus, in tegenstelling met den heer Stokvis, dat de Regeering zich beijverd heeft, om met deze bepaling de autonomie der zelfstandige gemeenschappen hoog te houden. Dit is, althans naar mijn gedachtengang, de juiste opvatting en ik geloof, naar hetgeen ik gelezen heb uit de Memorie van Toelichting en Memorie van Antwoord, dat dit ook de bedoeling van de Regeering is. Ik meen echter wel te mogen opmerken, dat het mij voorkomt, dat deze bedoeling tenslotte minder gelukkig in het eerste lid van artikel 3 is weergegeven, want dat artikel spreekt ervan dat „in eenigerlei vorm een tegemoetkoming uit de algemeene geldmiddelen wordt verleend” en dit is zoo algemeen gesteld, dat ook de gewone sluitpost daaronder zou vallen, dus dat elke bijdrage van het Land — ook elke vaste bijdrage — onder de redactie van het eerste lid van artikel 3 zou komen te vallen.

(FRUIN, DJAJADININGRAT.)

Ik heb daarom dan ook gemeend, den geachten Regeeringsgemachtigde in overweging te mogen geven om, ten einde de bedoeling van den wetgever beter tot haar recht te doen komen, vóór het woord „tegemeetkoming” in te lasschen het woord „bijzondere”. Ik geloof, dat dan wel vaststaat, dat alleen bij subsidies en bij verhooging van den sluitpost geldt het bepaalde bij artikel 3 lid 1.

In verband met hetgeen ik zooeven zeide zal het ook noodig zijn, in het tweede lid achter de woorden „uit de algemeene geldmiddelen” in te voegen de woorden: „als bedoeld in lid 1 van dit artikel”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou het zeer op prijs stellen, als de geachte Regeeringsgemachtigde deze wijzigingen zou willen aanbrengen.

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met te verklaren, dat ik mij geheel aansluit bij het betoog van den heer Stokvis; ik wil dat betoog slechts aanvullen met datgene, wat de praktijk mij heeft geleerd.

Wanneer een regentschapsraad het een of ander werk wil entameeren, begint hij, met zich zelf af te vragen of hij daartoe technisch in staat zal zijn. Wanneer dit inderdaad het geval is, wordt nagegaan, of de financieele omstandigheden van het college toelaten, om het voorgenomen werk tot uitvoering te brengen. Is dit niet het geval, dan pas vraagt men subsidie bij de Regeering aan en bij die subsidie-aanvraag wordt alles heel uitvoerig uiteengezet. In de eerste plaats belicht men den aard van het werk zelf en de noodzakelijkheid van de uitvoering ervan; in de tweede plaats de wijze, waarop dat werk moet worden uitgevoerd. Verder geeft men allerlei teekeningen en doet men mededeeling van het bedrag, dat moet worden aangevraagd. In dit alles vindt de Regeering altijd genoeg gegevens om te beoordeelen, of de regentschapsraad in technisch opzicht al dan niet in staat zal zijn, het werk in kwestie uit te voeren. Is dat het geval en wordt de noodzakelijkheid van de uitvoering door de Regeering ingezien, dan pas krijgt de regentschapsraad een bepaalde subsidie.

Ik zeide zooeven, dat de regentschapsraad begint, zichzelf af te vragen, of hij technisch in staat zal zijn, het werk uit te voeren. Is dat niet het geval, dan zal de regentschapsraad een ander voorstel indienen en een anderen weg volgen om dergelijke werken tot stand te zien komen. Dat geschiedt dan eenvoudig op deze wijze, dat de regentschapsraad de Regeering of den provincialen raad voorstelt, het werk of vanwege de Regeering of vanwege de provincie te doen aanleggen in het belang van het regentschap.

Mijnheer de Voorzitter! Naar mijn meening is artikel 3, sub 2 dus absoluut overbodig.

De bemoeienis van de provincie en van de Overheid in het algemeen is inderdaad dikwijls zeer hinderlijk. Men krijgt daarbij allerlei tegenstrijdigheden. Zoo krijgt de regentschapsraad bv. bij een werk, dat aangelegd kan worden in eigen beheer, een „hint” of van de provincie

Toezicht op uitvoering van openbare werken onder beheer van provincies enz.

(DJAJADININGRAT, ROEP.)

of van den dienst der B. O. W., om de uitvoering in aanneming te doen geschieden, hoewel de regentschapsraad overtuigd is, dat uitvoering in eigen beheer voordeelijker zal zijn. Het gevolg daarvan is, dat men allerlei bisbilles krijgt, die aanleiding kunnen geven tot onaangenaamheden en tot verkleining van de bevoegdheden der regentschapsraden.

Verder is het vaak gebeurd, dat een regentschapsraad al lang bezig was met een of ander werk en dat daarin ingegrepen werd zonder den raad er eerst in te kennen. Zoo heb ik, toen ik nog een regentschapsraad leidde, wel eens met den bouw van een pasar te maken gehad, welke met de provincie of met eenig provinciaal belang in geen enkel verband stond. Het was uitsluitend een belang van het betrokken regentschap en toch wilde het College van Gedeputeerden er zich mede bemoeien. Natuurlijk werd toen van den kant van den regentschapsraad gezegd: Dat is een zaak, die wij gerust zelf tot stand zullen kunnen brengen, een toezicht van boven af hebben wij absoluut niet noodig. De kwestie eindigde toen met een voorloopige staking van het werk. Opnieuw moest alles worden opgesteld, nieuwe teekeningen moesten worden gemaakt en zoo stagneerde het werk. Ik vrees dus, dat men, wanneer dit artikel wordt gehandhaafd en doorgevoerd, een schijn-autonomie krijgt ten opzichte van vele werken. Stel bv., dat er twee provinciale wegen parallel loopen en er tusschen die twee wegen een verbinding moet worden tot stand gebracht. Deze verbinding zou niet zoo belangrijk behoeven te zijn; het zou een kleine weg kunnen zijn zonder groote bruggen. Dan zou de provincie den regentschapsraad kunnen vragen, dat werk te entameeren onder aanbod van het leveren der teekeningen. Alleen in naam wordt het werk dan uitgevoerd door den regentschapsraad, in werkelijkheid is het een werk van de provincie. Mijnheer de Voorzitter! Op die manier krijgt men schijn-autonomie. Men zou den regentschapsraden printahs kunnen geven om allerlei werken tot stand te brengen al dan niet met regeeringssubsidie, maar in wezen hebben dergelijke werken niets te maken met het belang van den betrokken regentschapsraad. Zoals gezegd, zou dat kunnen leiden tot schijn-autonomie en dat zou een gezonde ontwikkeling van de autonomie zeer bemoeilijken.

In dit verband wil ik mij geheel bij het betoog van den heer Stokvis aansluiten, die aan de hand van een artikel van prof. Logeman uitvoerig heeft betoogd, dat het bepaalde bij artikel 3 sub 2 staatsrechtelijk niet juist is. Ik zou der Regeering willen aanbevelen, het artikel van prof. Logeman eens te lezen. Prof. Logeman heeft deze materie in verband gebracht met de bewoordingen van enkele artikelen in de Regentschapsordonnantie en de Indische Staatsregeling en ook hij heeft getracht aan te toonen, dat dergelijke regelingen min of meer in strijd zijn met de wettelijke bepalingen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen ik over dit ontwerp te berde heb hoor-

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(ROEP.)

ren brengen zou ik gaarne eenige opmerkingen willen maken.

Met groote belangstelling heb ik het betoog van ons geacht medelid, den heer Stokvis, aangehoord, op welk betoog mijn geacht medelid en geestverwant, de heer Fruin is ingegaan. Waar de heer Fruin de inzichten van den heer Stokvis daarbij heeft bestreden, stel ik er prijs op, te verklaren, dat ik in het algemeen kan medegaan met de opinie ten aanzien van dit ontwerp, zooals die door den heer Stokvis zoeven is ontvouwd. Het lijkt ook mij toe, dat er toch wel reeds zeer veel waarborgen bestaan dat de autonome gemeenschappen, zooals de provincies, de stadsgemeenten en de regentschappen, ook wanneer zij worden gesubsidieerd, de verschillende werken naar behooren zullen kunnen uitvoeren.

In de eerste plaats is daar, gelijk de heer Djajadiningrat reeds opmerkte, de veel-omvattende voorbereiding en het feit, dat de Overheid niet over één nacht ijs gaat alvorens de gevraagde subsidie wordt verleend. Dat brengt mede de indiening eener volledige begroting en volledig uitgewerkte teekeningen, het nagaan van de in rekening gebrachte prijzen etc. etc., totdat men dan tenslotte komt tot het feit, dat de Regeering een bepaalde subsidie verleent.

In de tweede plaats is de technische staf van heel veel autonome ressorten — en zeker wel van de provincie en van heel veel stadsgemeenten — ongetwijfeld in staat om de werken, waarvoor subsidie zal worden verleend, technisch juist uit te voeren, althans in dezelfde mate technisch juist als het Gouvernement daartoe in staat is. Want ik zou er wel op willen wijzen, dat tenslotte wel degelijk ook bij het centraal gezag ten aanzien van de uitvoering van werken later wel eens blijkt, dat hier of daar een fout zit of dat een of ander min of meer feilen vertoont.

Verder zijn de werken, waarvoor de regentschappen subsidie zullen genieten, dan toch niet van dien omvang, dat er heel groot gevaar bestaat, dat bij zelfstandige uitvoering daarvan groote bedragen te loor zullen gaan.

En dan, Mijnheer de Voorzitter, sta ik eigenlijk op het standpunt, dat men de zwemkunst al zwemmende het best leert. Al zou het dan met het een of ander werkje een beetje verkeerd marcheeren, en later eens blijken, dat hier of daar nog iets hapert, dan toch zou ik willen vragen: zou daarin niet een veel grootere les, een veel grootere vorming tot ware zelfstandigheid, tot waachtige autonomie zijn gelegen, dan wanneer tot in de puntjes alles wordt nagegaan en alles precies wordt gecontroleerd, dat de uitvoering van de werken door de regentschappen zoo nauwkeurig mogelijk plaats vindt. Het is natuurlijk verkeerd, wanneer een werk niet goed wordt uitgevoerd en ik wil dat hier niet goedpraten, doch ik wil alleen zeggen, dat het beter zou zijn en er een grootere opvoedkundige strekking in ligt, dat eventueel de gevolgen van de verkeerde uitvoering van werken op de autonome gemeenschappen zelf neerkomen, dan dat met man en macht getracht wordt, elke fout bij voorbaat reeds te voorkomen.

Mijnheer de Voorzitter! Deze opmerkingen wilde ik

Toezicht op uitvoering van openbare werken onder beheer van provincies enz.

(ROEP.)

maken ten aanzien van de eerste alinea van art. 3 van de ontwerp-ordonnantie. Het behoeft U nu niet te verwonderen, dat ik tegenover de tweede alinea van art. 3 afwijzend sta, want het betreft daar een regeling van het toezicht door of vanwege het College van Gedeputeerden op regentschapswerken, waarvoor zelfs geen tegemoetkoming uit de algemeene middelen zal worden verleend, werken dus, die geheel en al met de geldmiddelen van het regentschap zullen worden uitgevoerd. Het lijkt mij dan ook inderdaad een volledige aantasting van elk begrip van autonomie, dat men de uitvoering van dergelijke werken ook nog wil gaan bevoegden; het lijkt werkelijk zelfs wel een weinig op vermoording van de autonomie der regentschappen. Ik meen dus, dat ik niet accoord kan gaan noch met de eerste noch met de tweede alinea van het voorgestelde art. 3.

Mijnheer de Voorzitter, dan wil ik tenslotte nog één opmerking maken. Er bestaat al een toezicht op de handelingen van de regentschappen, want de betrokken resident kan volgens art. 124 van de Regentschaps-ordonnantie terzake aan het College van Gedeputeerden de voorstellen doen, die hij noodig acht. Dit artikel is dus wel van een zeer wijde strekking, want dat toezicht wordt op geen enkele manier beperkt. De resident heeft dus een algemeen toezicht op de handelingen van het regentschap en bijgevolg uit den aard der zaak ook op de uitvoering van alle technische werken door het regentschap en wanneer hij naar aanleiding van het een of ander mocht wenschen een bepaald voorstel te doen aan het College van Gedeputeerden, dan vloeit de bevoegdheid daartoe volkomen voort uit de competentie, hem bij art. 124 Regentschapsverordening verleend. Ik ben van meening — ik kan mij echter vergissen — dat het toezicht van het College van Gedeputeerden zich reeds uitstrekt tot de uitvoering van technische werken door het regentschap; dit toezicht is een min of meer repressief toezicht en heeft de strekking, na te gaan of inderdaad de regentschaps-autoriteiten een juiste uitvoering geven aan de besluiten van den regentschapsraad. Dat is, dunkt mij inbegrepen in het toezicht, uitgeoefend door het college van gedeputeerden.

Nu heeft mijn geacht medelid, de heer Stokvis, naar ik meen aan den geachten Regeeringsgemachtigde gevraagd, of inderdaad de staatsrechtelijke positie van het college van gedeputeerden zoodanig is, dat het college bevoegd is tot het uitoefenen van een repressief toezicht op technische werken van regentschapsraden.

De heer Stokvis: Mijn vraag was: wanneer deze regeeringsverordening niet tot stand komt, hoe staat het dan met de volle bevoegdheid van gedeputeerden?

De heer Roep: Dat bedoel ik ook. Ik zou gaarne op de vraag, die de heer Stokvis aan de Regeering gesteld heeft, antwoord ontvangen en het zou mij aangenaam zijn, als ik mag vernemen, dat gedeputeerden inderdaad bevoegd zijn, een repressief toezicht uit te oefenen op de technische taak van het regentschap.

(BLAAUW.)

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik een korte opmerking willen maken omtrent de redactie van het nieuwe door de Regeering voorgestelde art. 2 lid 1. Krachtens de nieuwe redactie zal de noodzaak van goedkeuring door den Gouverneur-Generaal van de daarin bedoelde besluiten afhankelijk zijn van het opnemen in het besluit van een clause of al dan niet met den Legercommandant overeenstemming is verkregen. Nu geloof ik, dat de werkelijkheid wel een beetje anders zal zijn. De bedoeling zal wel zijn, dat goedkeuring van den Gouverneur-Generaal alleen niet vereischt wordt in die gevallen, waarin inderdaad overeenstemming met den Legercommandant zal zijn verkregen, ongeacht of het al dan niet uit het besluit blijkt.

De Voorzitter: Als het er nu eens niet uit blijkt?

De heer Blaauw: Als het niet uit het besluit blijkt, maar die overeenstemming toch een feit is, zou krachtens den tekst, goedkeuring van den Gouverneur-Generaal vereischt zijn en dat zal toch niet de bedoeling zijn. De quintessens ligt in het al of niet bereikt zijn van de overeenstemming en niet in het al of niet daarvan blijken in het besluit.

Nu is dit een opmerking, die niet geheel van practisch belang ontbloomt is, omdat het, wanneer er overleg heeft plaats gehad tusschen den provincialen raad en den Legercommandant, na afloop van dat overleg nog niet duidelijk is of overeenstemming verkregen is, ja dan neen. Het kan zijn, dat de provinciale raad denkt: nu is overeenstemming verkregen, dus nu kan ik het besluit wel uitvoeren zonder goedkeuring van den Gouverneur-Generaal, terwijl dit wellicht in werkelijkheid niet het geval is.

Teneinde dus meer in overeenstemming te kunnen komen met de werkelijke bedoeling der Regeering, zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, of het niet overweging verdient, het nieuwe art. 2 lid 1 te doen luiden als volgt:

„Besluiten van provinciale, stadsgemeente- en regentschapsraden, beoogende buiten bebouwde kommen verkeerswegen te doen aanleggen, verleggen, in anderen staat van bruikbaarheid te brengen of te doen vervallen dan wel moerassen in de nabijheid der zeekust te doen droogleggen, treden, voorzoover terzake geen overeenstemming is verkregen met den Legercommandant, niet in werking dan na voorafgaande goedkeuring van het desbetreffend besluit door den Gouverneur-Generaal”.

De eenige verandering is dus, dat de overeenstemming niet uit het besluit behoeft te blijken, maar inderdaad aanwezig moet zijn. Ik geloof, dat de Regeering wel in staat is, om langs administratieven weg te weten te komen of de overeenstemming er al dan niet is.

De Voorzitter: Is de Regeeringsgemachtigde bereid, dadelijk te antwoorden?

11de VERGADERING — DONDERDAG 30 AUGUSTUS 1928.

Toezicht op uitvoering van openbare werken onder beheer van provincies enz.

(REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV., VOORZ.)

De heer Staargaard, Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou liever niet dadelijk antwoorden. Vooral ten aanzien van het eerste lid van art. 3 schijnt eenig misverstand te heerschen. De bedoeling van de Regeering is geweest, de vrijheid, die de andere locale raden al hadden, over te nemen. Het misverstand is echter blijkbaar zoo groot, dat ik gaarne in de gelegenheid zou worden gesteld, daaromtrent eenige gegevens te verzamelen.

De Voorzitter: Dan wordt de verdere afhandeling van dit onderwerp uitgesteld tot 13 September a.s., omdat op 6 September a.s. geen vergadering zal worden gehouden.

Op grond van het bepaalde in art. 17, 1ste lid van het Reglement van Orde zou ik den heeren de vraag willen

(VOORZITTER.)

stellen, of bij den Gouverneur-Generaal zal worden aangedrongen op verlenging van den voor de behandeling van Onderwerp 64 gestelden termijn.

Mag ik aannemen, dat de vergadering dit niet wenscht? Zoo ja, dan zal dat onderwerp dus heden door de 1ste Commissie behandeld worden.

Ik verzoek den heeren, na sluiting van deze vergadering in de commissies te willen bijeenkomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 10.06 v.m. gesloten.

12de VERGADERING — DONDERDAG 13 SEPTEMBER 1928.

Ingekomen stukken. — Mededeeling van de aanwijzing van den heer Moelia als lid van het College van Gedelegeerden.

12de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 13 Sept. 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Mededeeling van de aanwijzing van den heer Moelia als lid van het College van Gedelegeerden. — Instelling burgemeestersambt voor eenige gemeenten in Oost- en Midden-Java (Ond. 64).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig met den Voorzitter 18 leden te weten de heeren:

Ali Moesa, Ten Berge, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Octoyo, Mandagie, Moelia, Roep, Soejono en Stokvis.

Regeringsgemachtigde: de heer Cohen Stuart.

De Voorzitter: Mijne heeren! Ik open de vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 25 en 30 Augustus en 7 September 1928 Nos. 30, 1x en 36 ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie tot het verleenen van vrijstelling van zegel betreffende voorwaardelijke veroordeeling, enz. (Ond. 66);
 - b. ontwerp-ordonnanties tot vaststelling van de eerste begrotingen van de provincie Oost-Java en de daarin gelegen regentschappen (Ond. 67);
 - c. een ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den plaatselijken raad van Kediri en Blitar (Ond. 68).

Deze stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 25 en 29 Augustus en 6 September 1928 Nos. 21, 26 en 2 houdende mededeeling van de vaststelling van:
 - a. de ordonnantie tot overdracht van het te Tjimahi gelegen slachthuis aan het regentschap Bandoeng (Ond. 55);
 - b. de ordonnantie tot overdracht van bevoegdheden aan gedeputeerden en regentschappen (Ond. 20);
 - c. de ordonnantie tot wijziging van artikel 79 van het Wetboek van Strafrecht (Ond. 32).
3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 24 Augustus 1928 No. 4x tot interneering van den daarin genoemden persoon.

(VOORZITTER.)

4. Als voren van 28 Augustus 1928 houdende overdracht van het dagelijksch beleid der zaken aan den Vice-President van den Raad van Indië gedurende een op 6 September 1928 aan te vangen dienstreis van den Gouverneur-Generaal.
5. Als voren van 30 Augustus 1928 No. 12 houdende benoeming van M. J. Kiveron tot Gouvernements-Secretaris.
6. Als voren van 31 Augustus 1928 No. 17 houdende eervolle ontheffing van Mr. C. C. van Helsdingen van het lidmaatschap van de Commissie tot herziening van de Stadsgemeente-ordonnantie en de Provincie- en Regentschapsordonnanties.
7. Als voren van 5 September 1928 No. 9 houdende machtiging krachtens artikel 105 I.S. van den Directeur der B. O. W. tot het doen van de daarin bedoelde uitgaven.
8. Als voren van 5 September 1928 No. 12 houdende eervolle ontheffing van Mr. Ir. J. A. M. van Buren en F. N. Houwing van het lidmaatschap van de Commissie van advies voor de reglementeering van de uitvoering van openbare werken en houdende benoeming tot lid dier Commissie van Ir. A. J. N. Nijman en G. A. van der Nagel.
9. Schrijven van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 24 Augustus 1928 No. A.I. 28/7/18 ter aanbieding van het vervolg-hervormingsverslag over 1927, betrekking hebbende op de Zelfbestuursgebieden in Jogjakarta.

De stukken genoemd onder 2 t/m 9 worden ter inzage gelegd ter Secretarie van den Volksraad.

10. B. G. S. van 7 September 1928 No. 1941/II houdende beantwoording van door eenige leden van het College van Gedelegeerden bij de behandeling der wijziging van de instellingsordonnantie en kiesregeling van den Ambonraad gestelde vragen.
11. Schrijven van den Legerecommandant van 8 September 1928 No. 106/I betreffende subsidieering van militaire sociëteiten en vervanging van het G. B. van 23 Juni 1881 No. 9 door eene ordonnantie.

De stukken 10 en 11 worden gedrukt.

De Voorzitter: Mijne heeren! Ik heb de eer mede te deelen, dat overeenkomstig de desbetreffende bepalingen de heer Moelia door mij is aangewezen om in stede van den heer Van Helsdingen in het College van Gedelegeerden zitting te nemen.

De heer Moelia heeft zich met deze aanwijzing vereenigd en ik heet hem dan ook van harte welkom in ons midden.

De behandeling van Onderwerp 63 (oud Ond. 121) moet worden aangehouden in verband met de mededeeling der Regeering, dat de hier gehouden debatten aanleiding hebben gegeven tot nadere overweging van dit onderwerp. Op dit oogenblik kan dus nog niet worden bepaald, wanneer de behandeling zal kunnen worden voortgezet.

12de VERGADERING — DONDERDAG 13 SEPTEMBER 1928.

Instelling burgemeestersambt voor eenige gemeenten in Oost- en Midden-Java.

(FRUIN, ROEP.)

Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot instelling van het Burgermeestersambt voor de gemeenten Tegal, Pekalongan, Kediri, Blitar, Pasoeroean, Probolinggo, Modjokerto, Madioen, Magelang en Salatiga. (Ond. 64).

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Over de voor ons liggende ontwerp-ordonnantie zelf zou ik niet willen spreken. Deze ordonnantie is ingediend naar aanleiding van een door den Volksraad aangenomen motie waar ik tegen heb gestemd. Ik heb verder geen reden op het ontwerp in te gaan.

Ik zou evenwel een enkele opmerking willen maken over de salariering van de burgemeesters. Bij de ontwerp-ordonnantie is ons toegezonden een schema betreffende de salarisregeling van de burgemeesters in de verschillende gemeenten. Blijkbaar is dit niet gedaan met de bedoeling, deze salarisregeling thans aan een breede bespreking te onderwerpen. Elders zal daartoe nog wel eens de gelegenheid zijn. Mijnheer de Voorzitter! De opmerking, die ik wil maken, betreft een punt, waarop mijn aandacht is gevestigd en dat ook mij minder juist voorkomt. Het gaat er n.l. om, dat de burgemeesters geruimen tijd noodig hebben om het maximum salaris te bereiken. Naar mijn meening, is het burgemeestersambt een dergelijk hoog ambt, dat er wel eenige speling in de salariering mag zijn maar waarbij het toch ook mogelijk moet zijn, dat het maximum salaris, waarop de burgemeester uiteindelijk recht heeft, binnen enkele jaren kan worden bereikt. Wat dit onderwerp aangaat, zal ik het hierbij laten, alleen zou ik nog een enkele vraag aan den geachten Regeeringsgemachtigde willen stellen.

Zijn bij de voor ons liggende salarieringsregeling van de nieuwe burgemeesters de betrokken gemeenteraden gehoord, ja of neen? Wanneer dat niet het geval mocht zijn, meen ik de Regeering te mogen verwijzen naar art. 26 van de Stadsgemeenteordonnantie, waarbij een dergelijk advies uitdrukkelijk wordt voorgeschreven. Ik voeg hier onmiddellijk aan toe, dat de Stadsgemeentenordonnantie nog niet op deze gemeenten van toepassing is, maar als er ditmaal geen advies gevraagd is aan de gemeenteraden, zal dit in ieder geval moeten gebeuren, wanneer deze gemeenten stadsgemeenten worden. Ik zou het zeer op prijs stellen, wanneer ik op deze vraag van den geachten Regeeringsgemachtigde zoo mogelijk een bevestigend antwoord zou kunnen ontvangen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb er met waardeering nota van genomen, dat de Regeering op zoo spoedige en op zoo vlotte wijze is ingegaan op en gehoor heeft gegeven aan mijn motie, die door den Volksraad met zoo overgroote meerderheid van stemmen is aangenomen. De Regeering deelt dus thans ook het inzicht, dat het het beste is, de gemeenten, waar nog geen burgemeester aan het hoofd staat, van dit instituut te voorzien.

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(ROEP.)

Hoevel ik eenige malen bezwaren heb geopperd tegen de combinatie van het ambt van burgemeester en secretaris, kan ik mij toch wel vereenigen met de instelling van het instituut van burgemeester-secretaris voor enkele kleine gemeenten, waarover in het Regeeringsontwerp, dat ons is voorgelegd, gesproken wordt.

Eén opmerking zou ik evenwel nog willen maken over de plaats Salatiga. Een burgemeester-secretaris zal worden aangesteld, als de gemeenteraad althans zich daarmee kan vereenigen, voor de plaatsen Blitar, Modjokerto, Probolinggo en Salatiga. Nu is mij opgevallen, dat Salatiga wel een andere positie inneemt in deze rij van kleine gemeenten, dan Blitar, Modjokerto en Probolinggo. Salatiga heeft een budget van den gewonen dienst van niet minder dan twee ton. Zij heeft ruim 1300 Europeesche inwoners en naar het mij voorkomt, is Salatiga wel reeds een plaats van zoodanige beteekenis, dat een aparte secretaris daar op zijn plaats zal zijn. Ik wil thans geen oppositie voeren, ook niet tegen eenig onderdeel van dit regeeringsvoorstel, omdat het geheel voor mij zoodanig sympathiek is, dat ik mij met deze kleine afwijking van mijn persoonlijke opinie wel kan vereenigen. Ik verwacht echter, dat de praktijk in de toekomst wel zal uitwijzen, of later voor Salatiga al dan niet een verandering gewenscht of noodzakelijk is.

Mijnheer de Voorzitter! Eén uitlating in de Memorie van Toelichting geeft mij aanleiding tot het maken van een enkele opmerking, ook over de salariering van enkele burgemeesters.

Aan het slot van de Memorie van Toelichting staat n.l.: het ligt echter in de bedoeling om, zoodra de toestand van 's Lands middelen zulks zal veroorloven, een nadere classering van enkele dezer gemeenten in overweging te nemen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de cijfers en de andere bijzonderheden omtrent verschillende gemeenten, die ons worden aangeboden als onderdeel van het regeeringsvoorstel, eens nagegaan en ik ben daardoor tot de opinie gekomen, dat het mij wel zeer dringend noodig blijkt, dat zoo spoedig mogelijk tot nadere classering van enkele gemeenten wordt overgegaan. Ik steun dus dat voornemen der Regeering tenvolle en wil alleen daarbij nog de hoop uitspreken, dat het niet bij dat voornemen blijft, maar dat de Regeering ook inderdaad zoo spoedig mogelijk tot nadere classering zal overgaan. Vooral voor gemeenten als bijv. Malang en Mr. Cornelis, zou ik een gelijkstelling met bijv. Medan en Makassar zeer redelijk achten.

De burgemeesters van de gemeenten Medan en Makassar worden bezoldigd volgens schaal C 20, kolom V en VI, terwijl de burgemeesters van de gemeenten Malang en Mr. Cornelis het niet verder brengen dan kolom III en IV.

Nu is het mij daarbij opgevallen, dat Malang en Mr. Cornelis eenige duizenden Europeesche inwoners meer hebben dan bijv. Medan en Makassar en dat ook het totaal aantal inwoners van Malang en Mr. Cornelis ettelijke duizenden meer bedraagt dan het totaal aantal inwoners van Medan en Makassar, terwijl tenslotte de budgetten van de vier door mij genoemde gemeenten ongeveer gelijk zijn, althans heel weinig verschil met elkaar vertoonen.

Instelling burgemeestersambt voor eenige gemeenten in Oost- en Midden-Java.

(ROEP.)

Zooals ik reeds zeide, ik hoop dat de Regeering zoo spoedig mogelijk zal willen overgaan tot het doen van een voorstel, dat een nadere classeering bevat, vooral van de zes gemeenten, die op het oogenblik in kolommen III en IV van schaal C 20 zijn geplaatst. Maar, Mijnheer de Voorzitter, afgescheiden van de financieele zijde van deze zaak, dus van de bezoldiging, heb ik nog een opmerking te maken en wel een opmerking van meer ideëelen aard. Ik zou n.l. aan de Regeering een verzoek willen doen, een verzoek — en dat is vooral voor de Regeering en natuurlijk ook voor onzen Raad wel zeer prettig — dat geen sou zal kosten.

De heer Stokvis: Dan is het geen verzoek!

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! De heer Stokvis zegt, dat een verzoek, dat geen sou zal kosten geen verzoek is, ik kan dus aannemen, dat het dan ook wel direct zal worden toegestaan, althans voorzover dit zal afhangen van het geachte lid, dat zoo juist interrumpceerde.

Volgens de stukken, die de Regeering heeft overgelegd, worden de burgemeesters van een zestal gemeenten bezoldigd volgens schaal C 20, kolommen III en IV. Zij bereiken dus een maximum-bezoldiging van f 1250, eenzelfde maximum-bezoldiging dus als een administrateur van een departement geniet. Nu geloof ik, dat de Regeering inderdaad een goede daad zou doen en een zeer groot genoegen zou doen aan de betrokken burgemeesters, indien aan deze functionarissen den rang zou worden toegekend van hoofdambtenaar. Een administrateur van een departement heeft ook een maximum-bezoldiging van f 1250 en is daarbij ook hoofdambtenaar. Het lijkt mij dan ook toe, dat de regeling, die thans bestaat, niet redelijk is en dat er alle grond voor bestaat om een burgemeester van een vrij groote plaats, die ook een maximum-salaris heeft van f 1250, den rang van hoofdambtenaar toe te kennen. Ik heb dit eens getoetst aan de grondslagen van het bezoldigingsbesluit en ik ben tot de conclusie gekomen, dat het toekennen van den rang van hoofdambtenaar kan geschieden geheel in de lijn van de beginselen van het bezoldigingsbesluit en wel, indien zou worden bepaald, dat aan de burgemeesters van die zes gemeenten — ik zal ze met name noemen, Mijnheer de Voorzitter, dat zijn Padang, Buitenzorg, Mr. Cornelis, Palembang, Cheribon en Malang — den rang van hoofdambtenaar zal worden toegekend, niet, zoolang zij beneden de f 1000.— salaris blijven en niet, zoolang zij niet zijn ingedeeld in dezelfde kolom als de administrateurs, maar vanaf het moment, dat zij worden bezoldigd volgens kolom IV van schaal C 20 en zij een bezoldiging hebben bereikt van f 1050.—, dus vanaf het moment, dat zij over de grens zijn, waar beneden de hoofdambtenaarsrang niet wordt toegekend. Dat heeft natuurlijk voor de betrokkenen zeer zeker een ideëele betekenis. Velen hunner zijn gewezen bestuursambtenaren; hun tijdgenooten, voor zoover zij op de bureaux werkzaam zijn, zijn administrateur of secretaris of bekleeden een dergelijken rang; hun tijdgenooten bij den actieven bestuurs-

(ROEP, STOKVIS.)

dienst zijn assistent-resident oude stijl of resident nieuwe stijl. Op het oogenblik gevoelen zij zich ten aanzien van de standing van hun ambt ten achter gesteld bij hun tijdgenooten, terwijl toch het beheer voeren over en het leiding geven aan een vrij groote gemeente in beteekenis heusch niet ten achter staat bij de functies der andere door mij genoemde ambtenaren.

Daarbij komt nog, dat in plaatsen als Mr.-Cornelis en Malang, waar groote garnizoenen liggen, hoofdofficieren, kolonels, oversten en majoors wonen, die alle den rang van hoofdambtenaar bezitten en het is voor de hoofden van dergelijke gemeenten niet prettig, dat zij te allen tijde, ongeacht hun salaris, in de waardeering van hun ambtelijke positie ten achter staan bij de door mij genoemde hoofdofficieren.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen besluiten met aan de Regeering te verzoeken om dezen maatregel — die dus niets anders inhoudt dan het toekennen van den hoofdambtenaarsrang bij het bereiken van een bepaalde bezoldiging en in een bepaalde kolom — welke niets kost en voor de betrokkenen van groote beteekenis is, zoo spoedig mogelijk in te voeren. Ik zeg „zoo spoedig mogelijk”, omdat het mij niet onbekend is, dat deze zaak al eenige maanden, wellicht langer, mischien zelfs al een klein jaar, sleepende is — ik zeg niet: sleepend gehouden wordt — en ik herhaal daarom, dat het voor de betrokkenen een groote voldoening zou zijn, indien hun zoo spoedig mogelijk, al zou dan de administratieve machine eens extra moeten worden aangezet, in bepaalde gevallen, de hoofdambtenaarsrang zal worden toegekend.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met te zeggen, dat ik mij in algemeene lijn gaarne aansluit bij hetgeen de heer Roep heeft gezegd over de positie van de burgemeesters. Slechts ten aanzien van zijn betoog over de toekenning van den titel van hoofdambtenaar sta ik nogal sceptisch. Ik vind de overwegende beteekenis daarvan voor het prestige van den burgemeester niet zoo buitengewoon groot. De burgemeester valt eigenlijk buiten de ambtelijke lijn en ik ben van meening, dat in zijn titel en werkzaamheid reeds het prestige ligt opgesloten, dat hij behoeft. Daarom ook is een vergelijking van het burgemeesterambt met dat van andere, meer zuiver ambtelijke figuren, dunkt mij, niet geheel zuiver.

Wat de salarieering betreft, gevoel ik veel meer voor het betoog van den heer Roep. Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde wel willen vragen, welke overwegingen er toe hebben geleid, om ten aanzien van de positie der burgemeesters de voorgestelde financieele schakeering te geven.

Er zijn hier vermoedelijk overwegingen in het spel betreffende het zielental en de grootte van het totale budget, maar daarmee kom ik toch nog niet tot een volkomen verklaring. Ik kan nu eenmaal de financieele waardeering van het burgemeestersambt niet afmeten alleen naar het aantal inwoners of het budget van een gemeente. Vermoe-

12de VERGADERING — DONDERDAG 13 SEPTEMBER 1928.

Instelling burgemeestersambt voor eenige gemeenten in Oost- en Midden-Java.

(STOKVIS.)

delijk zullen er bij de Regeering dan ook wel psychologische motieven hebben voorgezet en in het bijzonder naar een uiteenzetting van deze motieven, — als ze er inderdaad zijn — ben ik zeer belangstellend.

Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag komt de volgende passage voor:

„Nochtans zou een lid, naar aanleiding van de mededeeling in de Memorie van Antwoord betreffende Onderwerp 35 dat het denkbeeld om assistent-residenten (nieuwe stijl) met het raadsvoorzitterschap te belasten nader in overweging is genomen ook op grond van het streven, om voor deze ambtenaren in hervormd gebied een meer bevredigende positie te scheppen, gaarne vernemen, op welke wijze de Regeering zich thans voorstelt, bedoeld streven te moeten verwezenlijken.”

Mijnheer de Voorzitter! Toen indertijd de Volksraad de voorkeur heeft gegeven aan het bekleeden van het raadsvoorzitterschap door burgemeesters, is dat natuurlijk niet geschied uit gebrek aan belangstelling voor de positieverbetering van de assistenten-resident nieuwe stijl. Er waren bij deze kwestie twee elementen in het debat, n.l. dat van de beste wijze van leiding van den gemeenteraad en anderzijds de positie der assistenten-resident nieuwe stijl.

Waar nu de Regeering — en dat verheugt mij zeer — met den Volksraad tot het inzicht is gekomen, dat het beter is burgemeesters aan het hoofd van de gemeenten te plaatsen is daarmee de belangstelling van den Volksraad voor de positieverbetering van de assistenten-resident nieuwe stijl niet verdwenen. Dit element was met het oorspronkelijke voorstel van de Regeering zeer nauw verweven.

Nu lezen wij in het Gedelegeerden-verslag, dat verscheidene andere leden deze vraag, n.l. hoe men dan denkt de positie van de assistenten-resident nieuwe stijl te verbeteren, buiten de orde achten. Mijnheer de Voorzitter, ik vind het niet zoo heel natuurlijk, dat die verscheidene andere leden deze aangelegenheid buiten de orde achten en ik heb zooveel reeds gezegd, waarom. Veel natuurlijker vind ik het, dat de Regeering zich bij de meening van die verscheidene andere leden aansluit, want ik kan het de Regeering niet kwalijk nemen, wanneer Zij op dit waarlijk niet erg gemakkelijke punt thans liever geen inlichtingen geeft.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, er is dan nog altijd het ééne lid, dat van een andere opinie is dan de verscheidene andere leden en de Regeering; ik veroorloof mij daarom nog eens, er hier den geachten Regeeringsgemachtigde op te wijzen, dat, waar de kwestie van de leiding van de gemeenteraden in haar oorsprong vastzit aan een positie-regeling van de assistenten-resident nieuwe stijl, ik het volstrekt niet buiten de orde van het thans aanhangige onderwerp acht, wanneer ik nu de vraag opwerp hoe het, nu wij den gemeenten burgemeesters geven, thans is gesteld met de positieverbetering van de assistenten-resident nieuwe stijl?

Ik hoop Mijnheer de Voorzitter, dat U met mij zult inzien, dat deze vraag waarlijk niet buiten de materie ligt, die wij hier thans te behandelen hebben.

(VOORZITTER, DJAJADININGRAT.)

De Voorzitter: Misschien zoudt U op deze vraag te zijner tijd beter antwoord kunnen krijgen van den Regeeringsgemachtigde voor B. B. Nochtans kunt U de vraag thans natuurlijk wel stellen en wellicht kan de adviseur voor de Decentralisatie haar beantwoorden.

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen, met de Regeering mijn verontschuldiging aan te bieden, omdat ik hier een zaak ga bespreken, die niet in het Gedelegeerdenverslag is aangeroerd. De Regeering heeft natuurlijk het recht, niet op mijn betoog in te gaan, maar niettemin zou ik haar beleefd, doch dringend willen verzoeken, haar aandacht aan mijn opmerkingen te wijden en deze verder in overweging te nemen. Hetgeen ik naar voren wil brengen is m. i. van groot belang voor de ontwikkeling van het gemeentewezen hier te lande.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou, evenals de heeren Fruin en Roep, willen spreken over de bezoldiging van de burgemeesters, maar dan een andere richting in overweging willen geven en hier een bepaald voorstel willen doen.

Volgens de bijlage van de Memorie van Toelichting, het plan voor indeeling der gemeenten, waarvoor het burgemeestersambt wordt ingesteld, zijn de burgemeesters, wat de bezoldiging betreft, in zeven groepen verdeeld. Men heeft burgemeesters-secretarissen, welke ingedeeld zijn in kolom II, burgemeesters-secretarissen, die ingedeeld zijn in kolom II/III en verder burgemeesters, ingedeeld in kolom II/III, kolom III, kolom III/IV en kolom V/VI. Nu zou ik de aandacht van de Regeering willen vestigen op de tweede groep, de burgemeesters-secretarissen, die ingedeeld zijn in de kolom II/III en de burgemeesters, die eveneens in kolom II/III komen. De burgemeesters-secretarissen, die ingedeeld zijn in kolom II/III, zullen uiteraard in werkelijkheid meer salaris krijgen dan de burgemeesters, die zijn ingedeeld in kolom II/III, doordat eerstgenoemden een toelage als secretaris genieten. Wanneer zij later een promotie maken, zullen zij natuurlijk niet in de derde groep komen — de burgemeesters, ingedeeld in kolom II/III — maar zij zullen die groep moeten overslaan en komen in de groep van burgemeesters, die ingedeeld zijn in kolom III, hetgeen aanleiding kan geven tot ontevredenheid en onregelmatigheid.

Ik zou daarom de Regeering in overweging willen geven, de burgemeesters, die nu in kolom II/III zijn ingedeeld, direct in kolom III te brengen. Dan zouden dus de burgemeesters van Menado, Kediri, Pekalongan en Poesoeroean gebracht worden in de groep van burgemeesters van Magelang, Madioen, Soekaboemi en Tegal.

Mijn tweede voorstel is het volgende. De burgemeesters van Magelang en Madioen, komen voor in de vierde groep en zijn dus ingedeeld in kolom II. De budgetten van Magelang en van Madioen zijn inderdaad niet zoo heel hoog. Het budget van Magelang is b.v. zelfs lager dan dat van Soekaboemi. Neemt men het aantal zielen echter in beschouwing, dan ziet men, dat Magelang 3 446 Europeesche inwoners heeft en een totaal-aantal zielen van ruim 41 000. De gemeente Magelang is een gemeente, die zich geleidelijk wel zal uitbreiden, zowel kwalitatief als kwantitatief, juist

Instelling burgemeestersambt voor eenige gemeenten in Oost- en Midden-Java.

(DJAJADININGRAT, SOEJONO.)

in verband met het groote aantal Europeanen. Dit is eveneens het geval met de gemeente Madioen.

Ik zou de Regeering daarom in overweging willen geven, de gemeenten Magelang en Madioen, wat de bezoldigingen van de burgemeesters betreft, te brengen onder de groep burgemeesters van Padang, Buitenzorg, Meester-Cornelis Palembang, Cheribon en Malang, ingedeeld in kolom III/IV.

Mijnheer de Voorzitter! Ik acht deze kwestie van belang en hoop gaarne, dat de Regeering deze nog eens ernstig in overweging zal willen nemen.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats wil ik U mijn dank betuigen, dat U mij, ofschoon ik mij niet een dag te voren als spreker bij dit onderwerp heb opgegeven, toch in de gelegenheid stelt, naar aanleiding van hetgeen de vorige sprekers naar voren hebben gebracht het een en ander op te merken.

Waar ik veel gevoel voor de elevatie van het burgemeestersambt, sluit ik mij gaarne aan bij de woorden van de heeren Roep, Stokvis, Djajadiningrat en Fruin. Het is een verblijdend verschijnsel, dat zoo vele vogels van diverse pluimage voor de belangen van de burgemeesters zijn opgekomen. Daaruit blijkt, dat velen een juiste waardeering hebben voor de decentralisatie als zoodanig en voor instellingen der decentralisatie als de gemeenteraden en de burgemeesters-functiën.

Wij moeten niet vergeten, dat vóór de bestuurshervorming de burgemeester in rang direct kwam na het hoofd van gewestelijk bestuur althans in de groote hoofdplaatsen. Dit is dus de juiste waardeering van het ambt van burgemeester in die groote gemeenten. Nu de bestuurshervorming is ingevoerd en het hoofd van plaatselijk bestuur is de resident nieuwe stijl en het hoofd van gewestelijk bestuur de gouverneur, vervult de burgemeester een functie, die staat tusschen het ambt van gouverneur en dat van resident, hoofd van plaatselijk bestuur. Met het oog op de elevatie van het ambt van burgemeester, ook wat betreft de toekenning van den titel van hoofdambtenaar aan burgemeesters van belangrijke plaatsen als bv. Malang, sluit ik mij dan ook aan bij het betoog van de heeren Fruin en Roep.

De heer Stokvis heeft betoogd, dat de al of niet toekenning van den titel van „hoofdambtenaar” aan burgemeesters er niet veel toe doet. Mijnheer de Voorzitter, daarmee kan ik mij niet vereenigen. Wij hebben hier in Indië een belangrijke ambtenaarswereld, wat trouwens niet anders kan, waar Indië een kolonie is. En hoewel het er in abstracto voor mij niet veel toe doet of men „hoofdambtenaar” of „ambtenaar” genoemd wordt, in de gedachtenwereld van deze kolonie heeft men er een zekere waardeering voor en hecht men een zekere beteekenis aan het „hoofdambtenaarschap.” Een uitvloeisel daarvan is bv. de présence e.d. Het is dus niet zoo onlogisch, dat de heer Roep ervoor heeft gepleit, aan het ambt van burgemeester voor belangrijke plaatsen — als bv. Magelang, Malang enz. — te verbinden den titel van hoofdambtenaar.

Wat betreft de vergelijking met Medan, ben ik het na-

(SOEJONO, DE HOOG, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

tuurlijk met den heer Roep eens, dat Malang zeker een niet onbelangrijke gemeente is, althans wat betreft het geheele zielental en het aantal Europeanen. Er zijn evenwel nog andere factoren, die pleiten voor de waardeering die Medan nu geniet; het is nl. een hoofdplaats, waar de gouverneur zijn zetel heeft, terwijl er bovendien verschillende geldmagnaten wonen, administrateurs van verschillende tabaksondernemingen enz. Dit alles maakt van Medan een belangrijke plaats, zoodat vanzelf de burgemeester een zekere voorname positie zal innemen, die niet al te ver af moet staan van die van den gouverneur.

Naar aanleiding van hetgeen ik hiervoren heb gezegd zou ik de Regeering in overweging willen geven met de opmerkingen van mijn geachte medeleden, die vóór mij hebben gesproken, rekening te willen houden en op die wijze het ambt van burgemeester te eleveeren en naar de juiste waarde te schatten.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil mij in de eerste plaats aansluiten bij hetgeen de heer Roep heeft gezegd ten aanzien van de wenschelijkheid van een spoedige herelasseering der gemeenten. Ik zou echter nog verder willen gaan dan in de Memorie van Toelichting is aangegeven en zou mij niet willen bepalen tot enkele gemeenten, maar zou alle gemeenten daarin willen betrekken en wel op grond van het volgende. De oudere gemeenten en de burgemeesters daarvan hebben in de B.B.L. een waardeering gevonden, op grond van de toestanden, zooals die bestonden in 1923, uiterlijk 1924. In dien tijd heeft men de indeeling gemaakt in, schalen en een indeeling in verschillende kolommen ontworpen en het lijkt mij, dat sedert dien de toestand zoo is veranderd, dat het voor de Regeering van zeer veel belang zou zijn, ja zelfs dat het noodzakelijk is, de herziening van de burgemeesterspositie in beschouwing te nemen. Dit wat het eerste punt betreft.

Als tweede punt zou ik aan de Regeering een vraag willen stellen, die hier principieel echter nog niet behoeft te worden uitgevochten. Daarvoor zou de aanstaande najaarszitting kunnen dienen of anders de voorjaarszitting van het volgende jaar. Misschien is dit punt echter voor de Regeering wel van belang.

Wij staan hier dan voor de instelling van het burgemeesters- en van het burgemeester-secretarisambt in verschillende gemeenten. Nu zou ik gaarne van de Regeering willen vernemen of Zij zich reeds een idee heeft gevormd van de promotie-mogelijkheden, die hierbij zullen worden geschapen. Zal de Regeering bij de benoeming tot burgemeester van grootere plaatsen de voorkeur geven aan burgemeesters van kleinere gemeenten en zal Zij bij de benoeming van burgemeesters van de kleinere gemeenten de voorkeur geven aan een burgemeester-secretaris of niet? Ik zou gaarne vernemen of de Regeering zich in dit opzicht reeds een gedachtengang gevormd heeft of niet.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Door den heer Fruin

Instelling burgemeestersambt voor eenige gemeenten in Oost- en Midden-Java.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

is de vraag gesteld of over de bezoldiging van de burgemeesters en de burgemeesters-secretarissen in de verschillende plaatsen de betrokken gemeenteraden zijn gehoord.

Uit de Memorie van Toelichting blijkt reeds, dat voor de plaatsen, waar een burgemeester-secretaris zal worden aangesteld, overleg is gepleegd met de betrokken gemeenteraden. Ik kan hieraan toevoegen, dat dit overleg ook heeft plaats gehad met andere gemeenten. De zaak is door de betrokken gemeentebesturen nagegaan en ik heb van mijn reis in het begin van dit jaar door Midden- en Oost-Java ook gebruik gemaakt, om haar nog eens met verschillende gemeentelijke autoriteiten te bespreken.

De heer Stokvis heeft de vraag herhaald, die ook in het Gedelegeerden-verslag is gedaan, n.l. wat de bedoeling van de Regeering is wat betreft het treffen van maatregelen tot het scheppen van een meer bevredigende positie voor assistent-residenten in hervormd gebied.

Toen destijds in den Volksraad aanhangig was de voorloopige voorziening, waarbij werd aangekondigd, dat nog zou worden overwogen of eventueel assistent-residenten nieuwe stijl tot raadsvoorzitter zouden worden aangesteld, is medegedeeld, dat het denkbeeld van de aanstelling van assistent-residenten nieuwe stijl tot raadsvoorzitter in overweging was onder meer met het oog op het scheppen van een meer bevredigende regeling van de positie van die assistent-residenten.

Inmiddels is dit punt nog eens nader onder de oogen gezien en het standpunt van de Regeering is nu, dat het vraagstuk van het scheppen van een meer bevredigende regeling van de positie van de assistent-residenten nieuwe stijl beter kan worden losgemaakt van de kwestie, die thans aan de orde is. De Regeering meent, dat in het algemeen combinatie van het ambt van assistent-resident nieuwe stijl met het burgemeesterambt aan verschillende bezwaren onderhevig is, doordat de ambtenaar, die belast is met het raadsvoorzitterschap, niet voldoende tijd beschikbaar zou kunnen stellen voor het betrokken locale ressort en dat ook een zeker gemis aan continuïteit zou ontstaan door een dergelijke combinatie, zoodat voor de gemeenten een dergelijke combinatie minder gewenscht moet worden geacht. Het spreekt wel vanzelf, dat als men een bepaalde gemeente in oogenschouw neemt, ook de vraag, welke ontwikkeling van die gemeente te wachten is als daar een burgemeester wordt aangesteld, een factor is, die medetelt.

De Regeering is intusschen met den heer Stokvis van oordeel, dat dit scheppen van een meer bevredigende positie voor de assistent-residenten zeer zeker een zaak van belang is. Dit punt is dan ook bij Haar in studie en juist omdat de zaak nog in studie is, kan ik daaromtrent nog geen bepaalde mededeelingen doen. Waar dit vraagstuk op zich zelf moet worden beschouwd, ligt het overigens buiten de kwestie, die hier aan de orde is, het valt ook buiten mijn bemoeienis.

Door den heer Roep en ook door den heer Stokvis is waardeering uitgesproken voor de indiening van het voorstel, dat thans voor ons ligt. Met genoegen heb ik dit vernomen. Door de genoemde sprekers en anderen is ter sprake gebracht de salarisregeling.

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

De heer Roep kan zich vereenigen met de instelling van het burgemeester-secretarisambt in enkele kleinere gemeenten. Ik heb daarvan gaarne nota genomen.

De geachte spreker wees verder nog op een plaats, waar z.i. beter een afzonderlijke burgemeester en een afzonderlijke secretaris zouden kunnen worden aangesteld, n.l. Salatiga, een plaats, die naar zijn meening eenigszins meer op den voorgrond treedt dan de andere plaatsen der zelfde klasse. Bij de overweging van de vraag of op een plaats aan een burgemeester en een secretaris, dan wel een burgemeester-secretaris behoefte bestaat laten zich verschillende factoren gelden. Het is op een gegeven moment niet anders mogelijk, dan de beteekenis van een gemeente af te meten naar de indrukken, die men op grond van bepaalde gegevens krijgt en nu is de verkregen indruk deze, dat Salatiga een plaats is, die niet bijzonder op den voorgrond treedt als middelpunt van handel en nijverheid waar een tamelijk groot gedeelte der inwoners wordt gevormd door gepensioneerden en waar voorts het garnizoen een belangrijken invloed heeft op het aantal ingezetenen. Het gemeentebestuur is daar betrekkelijk niet ingewikkeld en draagt een rustig karakter, zoodat daar vermoedelijk de combinatie niet op moeilijkheden zal stuiten. Het is juist, dat in de toekomst de behoefte aan een aparten burgemeester en een aparten secretaris zich zal kunnen voordoen en de heer Roep heeft dan ook terecht de verwachting uitgesproken, dat in dat geval tot een herziening van de situatie zal worden overgegaan. Zulke gevallen zullen zich elders ook altijd voordoen. Men heeft deze regelingen natuurlijk te beschouwen als regelingen, die samenhangen met het ontwikkelingspeil der gemeenten, zoodat bij ontwikkeling van dat peil der gemeenten, ook altijd verandering in de instelling van het burgemeester-secretarisschap kan intreden.

De heer Stokvis heeft in het algemeen verklaard, dat het schema hem niet geheel duidelijk was en dat hij gaarne zou worden ingelicht over de motieven van de Regeering, die bij bepaling van de verschillende klassen hebben meegesproken, voorzover die dan niet konden worden verklaard uit de overgelegde budgetcijfers en de aantallen der ingezetenen.

Het is mij niet geheel duidelijk, waarop de heer Stokvis bij deze vraag gedoeld heeft, welke plaatsen m.a.w. op naar zijn meening niet voldoende sprekende gronden zijn geïnclassificeerd. Enkele toelichtingen zal hij vinden in de opmerkingen, die ik hier maakte over de gemeente Salatiga en sommige andere gemeenten, die ik hier nog ter sprake zal brengen.

De heeren Roep en De Hoog hebben aangedrongen op een zoo spoedig mogelijke herziening van de tegenwoordige classering van de burgemeesters, niet alleen — zooals de heer De Hoog eraan toevoegde — van de reeds aangestelde burgemeesters, maar ook van de burgemeesters die nog moeten worden aangesteld.

Uit de Memorie van Toelichting blijkt reeds, dat de Regeering van de wenschelijkheid daarvan ook overtuigd is, doch dat de toestand van 's Lands geldmiddelen op het oogenblik niet veroorlooft aan den wensch om tot herclas-

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

seering over te gaan, nu al dadelijk gevolg te geven en het ligt zeker in de bedoeling van de Regeering dit zoo spoedig mogelijk te doen. De Regeering kan niet anders dan de hoop uitspreken, dat de toestand van 's Lands geldmiddelen spoedig zóó zal zijn, dat deze wensch zal kunnen worden vervuld.

De heer De Hoog heeft hierbij nog gevraagd, of de Regeering nu al een gedragslijn heeft bepaald, wat betreft de mogelijke promotie van burgemeesters, n.l. of wanneer er burgemeestersplaatsen open komen op groote plaatsen, men dan bij de benoeming de voorkeur zal geven aan burgemeesters van kleine gemeenten en hoe dan de houding zal zijn ten opzichte van burgemeester-secretarissen.

Het is inzake burgemeestersbenoemingen moeilijk een algemeen geldende gedragslijn aan te geven. Er komen bij de bezetting van het burgemeestersambt zoovele kanten in beschouwing, waarmede men rekening heeft te houden, dat het niet wel aangaat om in het algemeen te zeggen welke gedragslijn gevolgd zal worden, dat bijv. alleen burgemeesters van kleine gemeenten voor promotie in aanmerking komen of dat althans alleen als er geen burgemeesters van kleine gemeenten zijn, personen benoemd zullen worden, die om welke redenen dan ook voor het ambt in aanmerking zouden wenschen te komen. Reserves moeten om de genoemde reden noodzakelijk altijd gemaakt worden. Men denke bijv. aan de aanraking met den gemeenteraad en dergelijke factoren, die een belangrijke rol spelen bij een benoeming. Men zal in de eerste plaats altijd rekening moeten houden met de mate van geschiktheid, die men meent, dat aanwezig zal moeten zijn en daarbij zal men ook zeer zeker in belangrijke mate rekening moeten houden met de ervaring, die de burgemeester in een kleinere gemeente heeft verkregen en met den indruk dien zijn bestuur in die gemeente heeft gemaakt.

Al kan ik den heer De Hoog dan ook verzekeren, dat dit een zeer belangrijk element zal zijn bij de beoordeeling van de geschiktheid, dit wil nog niet zeggen, dat in deze het volgen van een bepaalde gedragslijn mogelijk is, zoodat men met zekerheid zou kunnen weten dat personen, die dit ambt aanvaarden, ook op promotie door overplaatsing t. z. t. naar grootere gemeenten kunnen rekenen. Daarvoor heeft het burgemeestersambt een te speciaal karakter en daarvoor moet het zich te zeer aanpassen aan de behoeften van een bepaalde gemeente. Men kan dan ook niet zonder meer spreken van de vorming van een bepaald corps, dat voor geregelde promotie in aanmerking komt.

Mijnheer de Voorzitter! De heeren Roep, Soejono en Stokvis hebben voor de gemeenten, waarvan de burgemeesters gerangschikt zijn in de kolommen III/IV van schaal C 20, de vraag aan de orde gesteld, of deze burgemeesters niet zouden kunnen worden opgenomen onder de hoofdamttenaren, een titel, die daaraan volgens den algemeenen opzet van de bezoldigingsregeling nog niet direct verbonden is. De Regeering kan zich inderdaad voorstellen, dat deze zaak van belang wordt geacht met het oog — zooals de heer Soejono het uitdrukte — op de gedachtenwereld van deze kolonie, maar aan den anderen kant spreekt het toch ook

wel vanzelf, dat een dergelijke regeling samenhangt met de regeling, die men voor andere ambten treft.

Ik kan de geachte sprekers, die zich voor dit punt hebben geïnteresseerd, mededeelen, dat deze aangelegenheid al eenigen tijd geleden in beschouwing is genomen, voorts dat daarover overleg is gepleegd o. a. met het bezoldigingskantoor en dat het ook in de bedoeling ligt zoo spoedig mogelijk te komen tot een regeling, die bevredigend kan worden geacht.

De heer Djajadiningrat heeft een punt tersprake gebracht, dat wat meer voeten in de aarde heeft, n.l. de vraag, of het niet mogelijk zou zijn om een andere rangschikking bij de classeering aan te brengen. Zijn vraag is n.l.: is het nu niet mogelijk om in de classeering, zooals die door de Regeering is overgelegd, de burgemeesters, die zijn ingedeeld in de kolommen II/III en wel voor de gemeenten Manado, Kediri, Pekalongan en Pasoeroean in te deelen in een hogere kolom, n.l. in kolom III, waarin volgens het regeeringsvoorstel zijn geplaatst de gemeenten Magelang, Madioen, Soekaboemi en Tegal. Voorts wenscht de geachte spreker ook nog de gemeenten Magelang en Madioen over te brengen naar kolom III/IV, waarin zijn ingedeeld de gemeenten: Padang, Buitenzorg, Mr.-Cornelis, Palembang, Cheribon en Malang.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou den geachten spreker er in de eerste plaats op willen wijzen, dat de gemeente Manado, die hij op een hogere plaats zou willen brengen, na het gebruikelijk overleg met den gemeenteraad is geclassceerd in kolom II/III en dat deze rangschikking ook in de landsbegroting voor het jaar 1928 is verwerkt. De Volksraad heeft daaromtrent dus reeds een beslissing genomen; het komt mij voor, dat het niet zou aangaan die regeling nu eenvoudig weer te gaan veranderen op grond van de door den geachten spreker aangevoerde overwegingen.

Mijnheer de Voorzitter! Over die overwegingen zou ik nog het volgende willen zeggen. De geachte spreker meent, dat het ontevredenheid zou kunnen geven, als de burgemeesters-secretarissen, die volgens kolom II of III betaald worden en een toelage krijgen, zouden moeten worden overgebracht naar een andere kolom, terwijl daarvoor de plaatsen in kolom III beschikbaar zijn, als ik goed begrepen heb tot een kleiner aantal dan hij zich voorstelt. Ik meen, dat de portée van zijn argument is, dat het aantal plaatsen gerangschikt in kolom III, zooals hij zich dat denkt, zou bedragen zes, terwijl het aantal plaatsen volgens de rangschikking der Regeering op het oogenblik bedraagt vier, m.a.w. wanneer dus de overgang naar een hogere kolom zou plaats hebben, zou de kans op promotie wat geringer worden volgens het plan der Regeering dan volgens het plan van den geachten spreker. Ik meen, dat ik hiermede zijn bedoeling juist heb weergegeven.

Ik zou willen opmerken, dat die promotiekansen niet heel veel verschillen met wat de geachte spreker wenscht, maar bovendien zijn de promotiekansen toch ook niet het eenige, waarmede men heeft rekening te houden. Men moet ook aandacht schenken aan de beteekenis der verschillende plaatsen, waarom het hier gaat. Nu is de overweging der Regeering

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, FRUIN.)

deze geweest, dat plaatsen als Kediri, Pekalongan, Pasoeroean — ik laat Menado buiten beschouwing — toch niet zoo heel veel meer beteekenis hebben dan plaatsen als Modjokerto en Probolinggo. Ik vestig de aandacht op de begrotingscijfers; die voor plaatsen als Modjokerto en Probolinggo bedragen f 160 000 en f 150 000 per jaar bij den gewonen dienst, terwijl dat voor Kediri is f 182 000, dat voor Pekalongan f 199 000; het cijfer voor Pasoeroean is iets hooger, nl. f 332 000. Dat zijn toch niet zulke groote verschillen, dat men op grond daarvan zou moeten komen tot een hogere classeering. Wel is er eenig verschil, maar daarbij valt dan ook op te merken, dat het burgemeesterschap is gescheiden van het secretarisschap, zoodat men in deze gemeenten zal krijgen een splitsing van de werkzaamheden, waardoor ieder van de twee functionarissen voor het volle ambt beschikbaar komt. Aan het verrichten van de ietwat meerdere werkzaamheden in die gemeenten zal zodoende dan ook de noodige aandacht kunnen worden geschonken. Voor de kleinere gemeenten brengt het burgemeester-secretarisschap eenige bezuiniging mede, waaraan de gemeenten met een minder krachtig budget behoefte hebben.

Wat betreft de gemeente Magelang kan worden opgemerkt, dat men hier een grooter aantal Europeesche ingezetenen heeft, maar dat daarop van grooten invloed is het garnizoen, dat daar is gelegerd, zoodat men moet zeggen, dat de grootte een enigszins kunstmatig karakter heeft en dat men hier slechts tot zekere hoogte kan spreken van een vaste Europeesche vestiging.

Magelang is overigens ook niet een groote plaats en behoort, in aanmerking genomen het aantal Europeesche inwoners en zijn belang op het stuk van handel, nijverheid e.d. tot de geen al te hooge eischen stellende plaatsen, ten aanzien waarvan de Regeering gemeend heeft, dat het redelijk en voldoende is, deze gelijk te stellen met plaatsen van het type van Soekaboemi. Iets dergelijks geldt naar de meening van de Regeering ook voor Madioen. Het spreekt vanzelf, dat de Regeering zich kan vergissen en dat van die plaatsen missehien nog een grootere vlucht zal kunnen worden verwacht, dat daarin nog een grootere toekomst ligt, dan men op het oogenblik voorziet. In dat geval geldt, wat ik ook den heer Roep al heb medegedeeld, dan zal het oogenblik zijn aangebroken om de positierelating van de burgemeesters dier plaatsen te herzien. Doch op het moment heeft de Regeering, zooals ik reeds heb opgemerkt, gemeend, dat er voor plaatsen als Magelang en Madioen geen reden is om ten aanzien van de positie van het hoofd der gemeente verschil te maken met plaatsen van het type der gemeente Soekaboemi.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede de verschillende sprekers te hebben beantwoord.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde alleen willen vragen naar zijn meening over het denkbeeld, om het verschil tusschen het aanvangs- en eind-salaris van de burgemeesters zoo klein mogelijk te maken.

(ROEP, DJAJADININGRAT.)

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter. Ik zou gaarne willen vernemen, of ik goed heb begrepen, dat de Regeeringsgemachtigde heeft toegezegd dat de hoofdamtbenaar-rang, voorzoofer dat niet in strijd is met de bepalingen, zoo spoedig mogelijk zal worden toegekend aan de door mij in eersten termijn genoemde functionarissen, die daarop op het oogenblik wachten.

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! Bij mijn betoog in eersten termijn ging ik uit van het standpunt, dat men langzamerhand hier in Indië een corps van burgemeesters moet krijgen, waarin promotie zal kunnen plaats hebben, dus een toestand, waarbij de lager bezoldigde burgemeesters kunnen opklimmen in salaris, doordat het mogelijk is, dat burgemeesters van minder belangrijke gemeenten worden benoemd tot dat ambt in meer belangrijke gemeenten.

Mijnheer der Voorzitter. Uit het feit alleen, dat er gemeenten zijn, aan het hoofd waarvan een burgemeester staat, die tevens het werk van den secretaris verricht, blijkt wel, dat die gemeenten minder belangrijk zijn dan die, waarvoor een burgemeester en een secretaris vereischt zijn. Doch volgens het ons aangeboden schema zou de burgemeester van een gemeente, waar geen secretaris noodig is, omdat het werk daar door den burgemeester alleen kan worden verricht, even hoog worden bezoldigd als in andere ongeveer even groote gemeenten, waar men wel een aparten secretaris noodig heeft. In dit feit op zich zelf ligt reeds iets onbillijks.

Bovendien, wanneer men de belangrijkheid van de genoemde plaatsen nagaat en daarbij b.v. let op plaatsen als Kediri, Pekalongan en Pasoeroean, dan ziet men, dat men daar toch wel burgemeesters moet hebben, die hooger bezoldigd moeten worden dan de burgemeesters van plaatsen als Salatiga en Probolinggo. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft ook Menado nog even genoemd en gezegd, dat aldaar de bezoldiging van den burgemeester reeds is vastgesteld, ook volgens den wensch van den gemeenteraad van Menado. Dat is natuurlijk een kwestie, die nader onder de oogen kan worden gezien. Maar dit schema geldt niet alleen voor nu, doch ook voor de toekomst. Men zou nader in overweging moeten nemen, of het burgemeestersambt van Menado gebracht zou kunnen worden onder groep 2, dus in kolom II/III. Ik kan over die indeeling niet oordeelen, omdat ik de plaats Menado niet ken, doch de gemeenten Kediri, Pekalongan en Pasoeroean ken ik beter en ik ben er van overtuigd, dat de burgemeesters van deze laatste gemeenten veel meer te doen hebben en veel gewichtiger werk hebben te verrichten dan de burgemeesters b.v. van Probolinggo en Salatiga.

De Regeering heeft in de Memorie van Toelichting gezegd, dat bij de vaststelling van de bezoldigingen der burgemeesters met verschillende factoren rekening moet worden gehouden. In de Memorie van Toelichting lees ik n.l.:

„Daarnaast is met verdere factoren rekening gehouden, die niet in cijfers zijn uit te drukken, als: het belang van de plaats als afdeulings-centrum, als cen-

Instelling burgemeestersambt voor eenige gemeenten in Oost- en Midden-Java.

(DJAJADININGRAT, STOKVIS.)

trum van handel, landbouw of industrie, als haven-plaats".

Nu heb ik zoeven voorgesteld, de burgemeesters van Magelang en Madioen te plaatsen in de groep burgemeesters, ingedeeld in kolom III/IV, omdat ik de overtuiging heb, dat die twee gemeenten veel en veel belangrijker zijn dan gemeenten als Soekaboemi en Tegal. Men heeft te Magelang een groot garnizoen; er zijn dus veel hoofdofficieren, zoodat de burgemeester van die gemeente een gewichtiger ambt bekleedt dan de burgemeester van Soekaboemi of Tegal. Verder komen te Magelang steeds veel touristen, waaronder ook touristen van beteekenis, b.v. vorstelijke personen, en de burgemeester van die gemeente zal toch min of meer verplicht zijn, dergelijke personen te ontvangen.

Hetzelfde geldt voor Madioen. Madioen is een bevolkingscentrum in Midden-Java, met o. a. veel spoorwegpersoneel. Het heeft ook een achterland met verschillende ondernemingen aan den Zuidkant. Voorts is het een punt van samenkomst voor de verschillende deelen van Java. Daardoor alleen al is Madioen een belangrijker plaats dan b.v. Soekaboemi.

Ik vraag mij af, waarom Madioen niet zou kunnen worden gelijkgesteld met plaatsen als Meester-Cornelis, Palembang, Cheribon en Malang. Ik zou ook zeggen, dat Madioen veel belangrijker is dan Cheribon. Weliswaar heeft Cheribon een haven en Madioen niet, maar als binnenplaats is Madioen van veel meer beteekenis dan Cheribon.

Ik herhaal, dat het in het belang van de zaak is, de bezoldigingen van de burgemeesters anders te regelen dan de Regeering nu voorstelt. Ik zal daarom eenige medestanders zoeken, teneinde hierover gezamenlijk een motie in te dienen.

Mijnheer de Voorzitter! U zult mij zeker wel in de gelegenheid willen stellen, die motie samen te stellen.

De Voorzitter: Het komt mij wel wenschelijk voor, dat U, alvorens een motie in te dienen, eerst even het antwoord van den Regeeringsgemachtigde afwacht.

De heer Djajadiningrat: Dat is ook inderdaad mijn bedoeling, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij natuurlijk geheel vereenigen met het standpunt van den geachten Regeeringsgemachtigde, dat, waar de nieuwe positie-regeling van de assistent-residenten een aangelegenheid betreft, die thans nog in studie is, zij nog niet voor een openbare bespreking rijp is en ik zal dan ook niet verder op een uiteenzetting aandringen. Maar mijn motieven, die ik dus thans niet meer zal herhalen, zijn door den geachten Regeeringsgemachtigde niet volkomen weerlegd. Ik handhaaf mijn meening, dat deze zaak niet buiten de orde is. Dat moet men nu niet toeschrijven aan een zekere Rechtshaberei van mijn kant, want de zaak is van groote beteekenis. Het komt neer op de vraag, of wij bij de behandeling van ontwerp-ordonnanties in dit college ons strikt zullen moeten bepalen tot de letter van de ordonnantie zelf, of ons

(STOKVIS.)

ook zullen mogen begeven in de peripherie, die tenslotte toch bij elk ontwerp aanwezig is. Er zijn altijd onderwerpen, die wel niet in direct verband, maar dan toch wél in verband met een bepaalde ontwerp-ordonnantie staan.

Mijnheer de Voorzitter! Over het hoofdambtenaarschap van de burgemeesters heb ik de meeningen van den heer Soejono en den geachten Regeeringsgemachtigde gehoord en ik moet zeggen, dat ik die zaak buitengewoon simpel opvat, veel simpeler dan hier blijkbaar geoorloofd is, vooral, wanneer wij denken aan de peripherie, welke ook deze zaak heeft, zooals b.v. de préséance-regeling en dergelijke zeer gewichtige onderwerpen. Maar ik blijf de zaak toch maar iets eenvoudiger zien.

Ik heb zoeven gezegd, dat de burgemeester eigenlijk niet zuiver een ambtenaar is, maar dat het ambt in groote mate een waardigheid is. De burgemeester moet zijn préséance dan ook naar die waardigheid zien beoordeeld. Daarbij heeft men dan bovendien deze praktische moeilijkheid — de heer Roep heeft dat reeds te kennen gegeven — dat een burgemeester, die een salaris heeft van minder dan f 1050, géén hoofdambtenaar mag zijn en een burgemeester met een salaris van f 1050 en hooger wél. Wat voor wrijving zouden wij krijgen, wanneer de eene burgemeester wél hoofdambtenaar zou heeten en de andere niet? Dat wordt een préséance-kwestie op zichzelf, die waarlijk niet gemakkelijk zal zijn; dat voorspel ik.

De heer Koesoemo Oetoyo: Een desahoofd is ook al een burgemeester.

De Voorzitter: Is hij hoofdambtenaar?

De heer Ten Berge: In zijn omgeving wel.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Nu nog een enkel woord over de salarieringsrangorde. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zelf reeds opgemerkt, dat de zaak erg gecompliceerd is en dat men niet alleen met materiele argumenten moet rekening houden, maar ook met psychologische. De heer Djajadiningrat is er, dunkt mij, zeer in geslaagd om dat te laten gevoelen. Het is niet altijd het kwantum arbeid, dat de beteekenis van een gemeente bepaalt; het kan ook zijn de ligging van een gemeente, wanneer zij bijvoorbeeld ligt in een centrum van vreemdelingenverkeer; zij kan tevens zijn een afdelingshoofdplaats. Met al deze niet grijpbare factoren moet men ook bij de rangschikking rekening houden.

Nu treft mij het weinig systematische bij deze indeeling. In de groep der gemeenten met een burgemeester-secretaris, kolom II/III, zijn ingedeeld: Modjokerto, Probolinggo en Salatiga. Nu heeft de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd, dat de combinatie van burgemeester-secretaris voor Salatiga best mogelijk is, omdat die plaats geen centrum is van handel en verkeer en het bestuur van die gemeente betrekkelijk eenvoudig kan heeten. Maar in dezelfde schaal staan ook Probolinggo en Modjokerto en dat zijn wél centra van handel en verkeer, want beide zijn centra van

12de VERGADERING — DONDERDAG 13 SEPTEMBER 1928.

Instelling burgemeestersambt voor eenige gemeenten in Oost- en Midden-Java.

(STOKVIS, VOORZITTER, SOEJONO.)

de suikerindustrie. Nu zou ik den Regeeringsgemachtigde willen vragen of het bij deze veel moeilijker gemeenten dan wel gewenscht is, het burgemeesterschap en het secretariaat te vereenigen. De Regeering heeft ook blijkens dezen staat beproefd, in den omvang van het budget voor den gewonen dienst een maatstaf te vinden, maar deze cijfers zeggen op zichzelf ook nog niets. Het gaat om de objecten, waaraan deze bedragen worden besteed en dit kunnen voor de gemeenten, die staan in de centra van cultuur en handel veel moeilijker te beheeren objecten zijn, dan in andere gemeenten, al zijn misschien de kosten gelijk aan die van sommige andere. Men kan dus op de cijfers op zichzelf niet voortbouwen.

De heer Djajadiningrat heeft een voorloopige motie aangekondigd. Ik ken den inhoud van die motie natuurlijk nog heelemaal niet, maar wil reeds bij voorbaat zeggen, dat het mij zeer moeilijk lijkt, bij motie een afdoenden en duidelijk leiddraad te geven voor de indeeling van de verschillende burgemeesters. Ik zal er mij dan ook voorloopig toe bepalen, den geachten Regeeringsgemachtigde te verzoeken, juist met die psychologische momenten in het burgemeesterschap meer rekening te houden dan thans naar mijn meening is geschied.

De Voorzitter: Ik zou den geachten spreker willen doen opmerken, dat naar mijn indruk de besprekingen van hedenmorgen zich wel degelijk mede hebben bewogen in de peripherie van dit onderwerp, maar dat de assistent-residenten nieuwe stijl wel tijdelijk in de peripherie zijn betrokken, doch nu zij zijn losgelaten als mogelijke burgemeesters van deze gemeenten m.i. zich niet meer bevinden in die peripherie en zelfs niet binnen den gezichtscinder van dit ontwerp.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Dit is een kwestie van ruimte van blik.

De Voorzitter: Zeer zeker.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord vooral naar aanleiding van hetgeen de heer Stokvis zooveen heeft opgemerkt. De kwestie van den hoofdamttenaarsrang moet men toch niet te simpel en te filosofisch beschouwen. Wij leven hier nu eenmaal in een wereld, waarin het ambtelijk element sterk overweegt. Er is een B. B. L. en wij hebben behalve daarmee met allerlei factoren rekening te houden. Afgescheiden van het feit, dat de menschen zelf op den titel hoofdamttenaar prijs stellen, moet ook aan den gedachten gang van de geheele maatschappij invloed worden toegekend.

Wat betreft de verhouding tusschen de verschillende burgemeesters, — dat men verschillende soorten van burgemeesters kan krijgen, is toch zoo gek niet. Wij hebben toch indertijd bijv. gehad de indeeling van de verschillende assistent-residenten in de oudste helft, het oudste kwart enz. Ook in het leger wordt, meen ik, verschil gemaakt tusschen verschillende bekleeders van denzelfden rang.

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(SOEJONO.)

Men zou kunnen spreken van burgemeesters 1e, 2e en 3e klasse. De burgemeesters van belangrijke groote gemeenten met een hoogere bezoldiging zou men dan burgemeesters 1e klasse kunnen noemen.

De heer Fruin: Ze zijn allen eerste klas!

De heer Soejono: In uw gedachten gang zijn ze natuurlijk allen eerste klas, want U pleit voor elevatie van het burgemeestersambt, ik ga hier echter uit van den gedachten gang van den heer Stokvis en daarin kan men zeer wel de waardeering van het ambt bij verschillende groepen der bekleeders verschillend doen zijn.

Ik kom nu aan de kwestie, waarover de heer Djajadiningrat zooveen met een enkel woord heeft gesproken. Ik ben het helaas niet met hem eens, wanneer hij een vergelijking maakt tusschen de belangrijke gemeenten, waarvoor een burgemeester sec wordt vereischt en de minder belangrijke waar een burgemeester-secretaris wordt noodig geacht. Mijns inziens is het juist van de Regeering gezien, dat de salarissen voor beide functionarissen ongeveer gelijk moeten zijn, want tegenover de mindere belangrijkheid van de gemeente zelf, waarvoor een burgemeester-secretaris wordt aangewezen, staat de eenigszins grootere belangrijkheid van het werk. In een belangrijke gemeente heeft men een burgemeester, maar in de minder belangrijke gemeenten moet de burgemeester naast het burgemeestersambt de nevenfunctie van secretaris vervullen en voor het verrichten van die nevenfunctie moet toch ook betaald worden. Daarom ben ik het niet met de opvatting van de Regeering in deze eens.

Dan ben ik het ook niet eens met den heer Djajadiningrat, waar deze Pasoeroean in beteekenis hooger schat dan Probolinggo.

De Voorzitter: U kunt het weten.

De heer Djajadiningrat: De heer Soejono kent Probolinggo niet.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat de belangrijkheid van beide plaatsen ongeveer gelijk is. Wij moeten niet vergeten dat Probolinggo een belangrijker haven heeft, omdat het wat verder van Soerabaja af ligt en er daar in de buurt veel suikerindustrie is, terwijl Pasoeroean — ik bedoel dan het achterland daarvan — zijn suiker voor een deel afvoert naar Soerabaja. Het aantal Europeesche inwoners is in beide plaatsen ongeveer gelijk, n.l. 611 in Probolinggo en 619 in Pasoeroean. De cijfers van het budget zijn misleidend; daarbij heeft men met wisselvallige factoren te maken. Een gemeente kan meer doen dan een andere. Wellicht is in Pasoeroean den laatsten tijd veel gedaan en in Probolinggo niet zooveel als in Pasoeroean. Dat is voor mij geen maatstaf; uit het budget kan men de belangrijkheid van een gemeente niet afleiden.

De heer Koesoemo Joedo: Het is ongeveer: setali tiga oeang.

Instelling burgemeestersambt voor eenige gemeenten in Oost- en Midden-Java.

(SOEJONO, DE HOOG, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

De heer Soejono: Zeker! Daarom ben ik er evenals de heer Stokvis niet zoo voor, alle wenschen ter zake in een motie te belichamen. Ik geloof, dat wij de zaak beter eerst eens goed onder de oogen kunnen zien, voordat wij direct met een motie voor den dag komen, want wij moeten dan een duidelijk omljnd voorstel doen en in deze zal een motie weinig helpen.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil slechts een enkel woord nog spreken. Ik meen, dat de geachte Regeeringsgemachtigde een weinig te ver gaat, als hij uit mijn woorden den indruk heeft gekregen, dat ik sprak van een speciaal burgemeesterscorps. Zoover wil ik niet gaan. Ik heb alleen willen zeggen, dat men bij de keuze van een burgemeester voor een groote plaats „een streepje voor” zou moeten geven — als ik het zoo eens mag uitdrukken — aan een burgemeester van een kleine plaats, die daar voldaan heeft. Het lijkt mij, dat de Regeering in deze richting wel degelijk iets zal moeten doen en iets verder zal moeten gaan dan uitkwam in de algemeene beschouwing, die de geachte Regeeringsgemachtigde ten beste heeft gegeven. Het zal voor iemand, die het ambt van burgemeester of van burgemeester-secretaris ambieert, wel degelijk van veel belang zijn dat hij, als hij voldoet in zijn betrekking, meerdere aanspraken kan laten gelden op het burgemeesterschap van een groote plaats dan een persoon, die nooit in het corps geweest is. Het komt mij voor, dat de Regeering dit wel degelijk onder het oog moet zien en zich reeds spoedig niet meer zal kunnen bepalen tot de algemeene en vrij vage gedragslijn, zooals die door den geachten Regeeringsgemachtigde is toegelicht. Maar als de geachte Regeeringsgemachtigde zegt, dat de Regeering met de belangen van de betrokken burgemeesters en met hetgeen ik naar voren heb gebracht zeer zeker rekening zal willen houden, begrijp ik, dat wij op het oogenblik niet verder kunnen gaan en met die toezegging genoegen moeten nemen.

Ik dank U. Mijnheer de Voorzitter.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Tot mijn leedwezen heb ik in eersten termijn een vraag van den heer Fruin over het hoofd zien. De heer Fruin heeft erop aangedrongen, het aantal jaren, dat er moest verlopen tussehen het begin- en eindsalaris van een burgemeester zoo klein mogelijk te maken.

Het is mij niet geheel duidelijk of de heer Fruin bedoelt, dat de perioden van tractementsverhooging moeten worden verminderd, of dat hij bedoelt, dat de overgang van de eene kolom naar de andere vlugger moet gaan bij burgemeesters dan bij andere ambtenaren. Ik veronderstel, dat de heer Fruin het laatste bedoelt, maar in elk geval is het wel duidelijk, dat dit een desideratum betreft, dat ingrijpt in het geheele stelsel van de bezoldigingsregeling, waarbij juist het streven voorzit om aan de klachten van verschillende ambtenaren over ongelijke behandeling tegemoet te komen, door zoo groot mogelijke gelijkheid te betrachten. Ik kan dus tot mijn spijt den geachten spreker niet toezeggen,

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, ROEP.)

dat zijn wensch vervuld zal worden, ofschoon ik gaarne wil verklaren, dat ik ertoe zal medewerken, wanneer b.v. een onderscheid wordt gemaakt tussehen verschillende categorieën van ambtenaren wat betreft de regeling van den overgang van de eene kolom naar de andere, ook voor de burgemeesters de regeling zoo gunstig mogelijk te doen worden, wijl dit inderdaad kan bijdragen tot een zoo gunstig mogelijke bezetting van de burgemeestersplaatsen.

De heer Roep: Een dergelijke regeling behoeft toch niet te derogeeren aan de B. B. L. Men heeft voor Batavia en Soerabaja toch ook een salariering vastgesteld van f 1350 met een promotie na drie jaar tot f 1500. Op soortgelijke wijze zou het ook voor andere gemeenten kunnen worden geregeld.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Ik wil gaarne toezeggen, dat dit punt nog eens nader onder de oogen zal worden gezien en ik zou de verdere overweging ervan dan willen verwijzen naar de nadere beschouwing der herelasseering van de gemeenten die toch onvermijdelijk binnen afzienbaren tijd zal moeten plaats hebben.

De heer Djajadiningrat heeft gezegd, dat hij wellicht een motie met betrekking tot de salariering der burgemeesters zal indienen. Verschillende sprekers — met name de heeren Stokvis en Soejono — hebben al gewezen op het bezwaar, dat er in gelegen is, om in een motie verschillende wenschen betreffende die salarisregeling vast te leggen. Immers, het gaat hier om een juiste waardeering van niet altijd nauwkeurig te wegen en onderling te vergelijken verschillende factoren. De heer Stokvis heeft gesproken van psychologische factoren, die inderdaad niet zoo gemakkelijk in cijfers zijn uit te drukken. De heer Soejono heeft erop gewezen, dat men het nog volstrekt niet eens behoeft te zijn met den heer Djajadiningrat, wat betreft de onderlinge vergelijking van Probolinggo en Pasoeroean. Hij betoogde verder, dat Probolinggo een vooruitgaande plaats is, waar de haven veel belangrijker is dan te Pasoeroean, zoodat het mogelijk is, dat die plaats in de toekomst meer opkomt. Op het oogenblik is, zooals uit de budgetcijfers blijkt, Probolinggo nog de mindere, maar men kan toch de mogelijkheid zien, dat daarin in betrekkelijk korten tijd verandering zal komen. Door de aanstelling van burgemeesters in de plaatsen, die zich tot nu toe weinig hebben kunnen roeren, omdat de raadsvoorzitter zooveel andere belangen te behartigen had, zou in de verhouding verandering kunnen komen. Dit wijst er dus op dat deze heele classeering min of meer een voorloopig karakter heeft.

De geachte spreker heeft ook nog een vergelijking gemaakt tussehen de gemeenten Madioen en Soekaboemi en hij heeft daarbij aangevoerd, dat de gemeente Madioen een plaats is die het middelpunt vormt van de verschillende landbouwendernemingen in het achterland, en daardoor heel wat belangrijker is dan Soekaboemi. Mijnheer de Voorzitter! Het is altijd heel moeilijk in dit opzicht een juiste schatting te maken. De gemeente Soekaboemi is ook het middelpunt

Instelling burgemeestersambt voor eenige gemeenten in Oost- en Midden-Java.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

van tal van landbouwondernemingen. De geachte spreker heeft hierbij nog gezegd, dat Madioen een plaats van samenkomst voor verschillende deelen van Java is, doch hetzelfde kan ook van Soekaboemi worden gezegd, welke gemeente nog bovendien van belang is als plaats, war zich het toeristenverkeer concentreert en die daaraan ook veel van haar beteekenis ontleent.

Het zal dan ook hoogst moeilijk zijn hier met iets als mathematische zekerheid de gegrondheid aan te geven van een wenschelijkheid van afwijking van de classificatie, zooals deze door de Regeering is aangegeven. De classificatie zooals deze op het oogenblik voor ons ligt, is het resultaat van rijpe overweging en het nagaan van verschillende factoren, zooals die ook bij de besprekingen in de verschillende plaatsen tot uiting zijn gekomen. Ik meen, dat het daarom aanbeveling verdient het schema, zooals dat hier is samengesteld en dat op de hoofdpunten toch een begrijpelijke verklaring vindt in de daarbij overgelegde cijfers, te aanvaarden en verder een afwachtende houding aan te nemen, of het in de toekomst aanbeveling zal verdienen op grond van de ervaring, opgedaan met de nieuwe burgemeesters, om de classificatie te herzien.

Wanneer een plaats als gevolg van de instelling van het burgemeestersambt een groote vlucht neemt en zich snel ontwikkelt moet natuurlijk in overweging worden genomen, ook de salariering daarmede in overeenstemming te brengen.

Ik zou dus den heer Djajadiningrat wel in overweging willen geven om van de indiening van een motie af te zien. De argumenten, die ten aanzien van bepaalde plaatsen door hem zijn aangevoerd, zullen uit den aard der zaak bij de Regeering de volle aandacht hebben en dan zal er eventueel aanleiding kunnen bestaan tot herziening van de classificatie, zooals die thans is aangegeven.

De heer Stokvis is nog teruggekomen op de vraag of het assistent-residentschap hier buiten de orde is. Ik wil den geachten spreker gaarne toegeven, dat er aanleiding is voor zijn belangstelling in verband met de bespreking van het vraagstuk zooals dat in de maand Juli van dit jaar in den Volksraad aan de orde is geweest. Aan den anderen kant sluit ik mij aan bij de meening, dat nu de band tusschen dit vraagstuk en het vraagstuk van het burgemeestersambt door de Regeering is los gemaakt, niet meer op de regeling van de positie van den assistent-resident in dit verband behoeft te worden teruggekomen.

Verder is nog in bespreking gebracht de kwestie van een r s ance regeling tusschen de burgemeesters van groote en kleine plaatsen. Het komt mij voor, dat het niet onbillijk is, ok met het oog op de verschillende salarieringen, dit nader onder de oogen te zien. Het is altijd usance geweest, at lager gesalarieerde ambtenaren in het algemeen als zooanig in staat achterstaan bij de hooger gesalarieerden, zodat wat dit betreft, er ook inderdaad geen reden is, ezwaar te zien in de toekenning van den titel van hoofdambtenaar aan de groep van burgemeesters, die tot de hooger gesalarieerden behooren, wat ook samenhangt met de beteekenis van het ambt, dat door hen wordt vervuld.

De heer Soejono heeft er ook op gewezen, dat, al heeft

men geen salarisverschil tusschen een burgemeester, die, laat ik zeggen, bezoldigd wordt volgens kolom II of III en een burgemeester-secretaris, die in dezelfde kolommen is ondergebracht, toch het werk van den eerste belangrijker is, omdat het ambt is vrijgemaakt van de secretaris-functie. Naar mijn meening kan men inderdaad zeggen, dat in dat geval de standing van het ambt heeft gewonnen. De heeren zullen zich herinneren, dat bij de regeling voor Menado ook tot uiting is gekomen de wensch van de zijde dier gemeente om met behoud van dezelfde salariering het ambt belangrijker te maken, door daarvan het secretarisschap los te maken. Daaraan is gevolg gegeven en men kan ook zeggen, dat de plaatsen in het schema der Regeering gemeld, die plaatsen dus, waar het burgemeesterschap niet is verbonden aan het secretarisschap, eenigzins belangrijker zijn dan die, waar het burgemeesterschap is gecombineerd met het secretarisschap. Ik voeg erbij, dat dit onderscheid ook berust op overleg met de gemeenten, waar het secretarisschap met het burgemeesterschap werd verbonden. Dat zijn gemeenten, waar van gemeentewege zelf om die combinatie is gevraagd en waar men die combinatie heeft mogelijk geacht. De andere plaatsen hebben erop aangedrongen een afzonderlijken burgemeester te mogen hebben.

De heer Stokvis heeft gevraagd of in plaatsen als Modjokerto en Probolinggo, die centra zijn van handel en verkeer, het secretarisschap met het burgemeesterschap kan worden gecombineerd. Zooals ik reeds heb gezegd, hebben die gemeenten erop aangedrongen en ofschoon het juist is, dat die plaatsen zijn centra van handel en verkeer in suikerstreken, is het ook waar, dat die plaatsen niet zeer groot zijn. Probolinggo heeft ruim 26 000 inwoners, Modjokerto ruim 19 000 inwoners. Het aantal Europeanen is respectievelijk 611 en 679. Het budget is zeer gering. Het is mogelijk, dat die plaatsen zich in de toekomst in beteekenis uitbreiden, maar op het oogenblik hebben die plaatsen zelf gemeend, dat met een burgemeester-secretaris zeer wel kan worden volstaan, terwijl bij de Regeering als gevolg van het ingestelde onderzoek die indruk ook is gevestigd.

De heer Roep heeft een bepaalde vraag gesteld nl. of het de bedoeling der Regeering is om zoo spoedig mogelijk te komen tot een beslissing betreffende de toekenning van den titel van hoofdambtenaar. Ik kan verklaren, dat het inderdaad de bedoeling is om zoo spoedig mogelijk tot een beslissing te komen. Ik hoop dan ook dat de geachte spreker deze beslissing spoedig zal kunnen vernemen.

De heer De Hoog heeft nog eens nadruk gelegd op de beteekenis van het aanvaarden van een vaste gedragslijn, wat betreft de vooruitzichten van de burgemeesters van kleine plaatsen. Ik deel zijn meening, dat dit een zaak is van veel belang, maar ik moet opmerken, dat men zich altijd wel moet voorstellen, dat daarbij toch reserve moet worden gemaakt, juist met het oog op de plaatselijke toestanden. Intusschen heeft de heer De Hoog er nota van genomen, dat ernstig rekening zal worden gehouden met het belang van de burgemeesters van kleine plaatsen en hij verklaarde, dat hij met een dergelijke toezegging ge-

12de VERGADERING — DONDERDAG 13 SEPTEMBER 1928.

Instelling burgemeestersambt voor eenige gemeenten in Oost- en Midden-Java.

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, VOORZITTER, DJAJADININGRAT.)

noegen zou kunnen nemen. Zeer zeker zal ook met het oog op de wenschelijke verhoudingen bij de vervulling van dit ambt, aan het belang, dat hij op het oog heeft, steeds de grootst mogelijke aandacht worden geschonken.

De Voorzitter: Mag ik den heer Djajadiningrat vragen of hij gevoelt voor den uitweg, die door den Regeeringsgemachtigde is aangegeven? Ik vrees, dat een motie over dit onderwerp het College voor een zeer moeilijke beslissing zal stellen en dan vraag ik mij af of dit niet zal uitloopen op een betrekkelijk onzuivere stemming.

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! In verband met de hier gevoerde debatten en de daarin aangegeven suggesties, wil ik wel afzien van het indienen van een motie terzake. Ik behoud mij echter voor, in de najaarszitting op het voorliggend onderwerp terug te komen en in de ons dan aan te bieden suppletoire begroo-

(DJAJADININGRAT, VOORZITTER.)

ting zal ik een aangrijpingspunt vinden, terzake een reëel voorstel in te dienen. Tegen dien tijd zal de Volksraad zich dan ook een beter oordeel over deze kwestie kunnen hebben gevormd.

De Voorzitter: Dan kan thans tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Alvorens de vergadering te sluiten, zou ik den leden willen verzoeken in commissie bijeen te willen blijven.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 10.37 uur voormiddag gesloten.

13de VERGADERING — DONDERDAG 20 SEPTEMBER 1928.

Ingekomen stukken.

13de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 20 Sept. 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Aanwijzing assistent-resident Menado als voorzitter van den Minahassaraad (Ond. 57). — Wijziging reglement op de Rechtsvordering (Ond. 36). — Nadere wijziging van de Dienstplechtregeling (Ond. 34).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 17 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Ten Berge, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, Kan, Kiès, Koesomo Joedo, Koesomo Oetoyo, Mandagie, Moelia, Roep en Soejono.

Regeringsgemachtigden de heeren: La Lau en Ten Broecke Hoekstra.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrief van den Gouverneur-Generaal van 14 September 1928 No. 5 ter aanbieding van: een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de koelie-ordonnanties voor de Buitengewesten (Ond. 72).

Deze stukken worden gedrukt.

2. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 7 September 1928 Nos. 68 en 69 en 14 September 1928 No. 12 houdende mededeeling van de vaststelling van:
 - a. de ordonnantie houdende bepalingen betreffende het bekomen van wapens door openbare gemeenschappen, ingesteld op den voet van het zesde of twaalfde hoofdstuk der Indische Staatsregeling (Ond. 22);
 - b. de ordonnantie tot uitbreiding van belastingvrijstellingen voor locale ressorten en het toepasselijk maken van de vrijstellingen op provinciën en andere, in artikel 121 der Indische Staatsregeling bedoelde zelfstandige gemeenschappen, alsmede op de waterschappen (Ond. 28);
 - c. de ordonnantie tot instelling van het burgemeestersambt voor de gemeenten Tegal, Pekalongan, Kediri, Blitar, Pasoeroean, Probolinggo, Modjokerto, Madioen, Magelang en Salatiga (Ond. 64).
3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 1 September Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

1928 No. 1 houdende tijdelijke belasting van Mr. J. J. Spit met de waarneming van de betrekking van directeur van Justitie.

4. Als voren van 3 September 1928 No. 16 houdende machtiging krachtens artikel 105 I. S. aan den Commandant der Zeemacht, hoofd van het departement der Marine tot het doen van de daarin bedoelde uitgaaf.
5. Als voren van 3 September 1928 No. 19 houdende machtiging krachtens artikel 105 I. S. aan den directeur van Justitie tot het doen van de daarin bedoelde uitgaaf.
6. Als voren van 7 September 1928 No. 80, houdende goedkeuring van de verkiezing van den Voorzitter en houdende benoeming van de leden van den Natuurwetenschappelijken Raad voor Nederlandsch-Indië.
7. Als voren van 7 September 1928 No. 81, houdende eervolle ontheffing van a) J. E. Dambrink en b) J. Ch. de Bergh, van het lidmaatschap a) tevens voorzitterschap van de Medebestuurcommissie en houdende benoeming van a) Mr. H. Meyroos en b) G. J. ter Poorten tot lid a), tevens Voorzitter van genoemde Commissie.
8. Als voren van 11 September 1928 No. 2x tot interneering van den daarin genoemden persoon.
9. Als voren van 11 September 1928 No. 25, houdende wijziging van de bestuursindeeling van de afdeling Samarinda enz.
10. Als voren van 11 September 1928 No. 26, houdende machtiging krachtens art. 105 I. S. tot indienststelling van personeel bij de Arbeidsinspectie voor de Buitengewesten.
11. Als voren van 11 September 1928 No. 27, houdende eervolle ontheffing van B. Coops van het lidmaatschap van de commissie voor de financiële verhouding tusschen het Land, provincie, regentschappen, gemeenten en andere locale ressorten en houdende benoeming van Ch. F. Staargaard, Ir. J. E. A. von Wolzogen Kühr en Ir. A. J. N. Nijman tot lid van genoemde commissie.
12. Als voren van 11 September 1928 No. 28, houdende benoeming van W. N. Briel tot lid in de Commissie voor de Volkstelling.
13. Als voren van 12 September 1928 No. 24, houdende aanwijzing van J. Berendsen als plaatsvervangend Gouvernements Commissaris bij de Javasche Bank.
14. Als voren van 13 September 1928 No. 26, houdende eervol ontslag van J. F. van Rossem als Directeur, tweeden plaatsvervangend President van de Javasche Bank en houdende benoeming van K. W. J. Michiels in evengenoemde functies.
15. Als voren van 13 September 1928 No. 28, houdende eervol ontslag van D. ter Laan als plaatsvervangend lid van het Volksraadstemkantoor en houdende benoeming van Mr. W. A. H. Fuechter tot lid van dat kantoor.
16. B. G. S. van 10 September 1928 No. 1956/II ter aanbieding, naar aanleiding van een door den heer De

13de VERGADERING — DONDERDAG 20 SEPTEMBER 1928.

Ingekomen stukken. — Aanwijzing assistent-resident Manado als voorzitter van den Minahassaraad. — Wijziging reglement op de Rechtsvordering. — Nadere wijziging van de Dienstplichtregeling.

Hoog gedaan verzoek in de vergadering van den Volksraad van 5 Juli 1928, van een rapport van den Gouvernements-Accountantsdienst betreffende de gemeentelijke verantwoording van Cheribon over het jaar 1926.

De stukken genoemd onder 2 t/m 16 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

17. B. G. S. van 13 September 1928 No. 1976/B, ter aanbieding van het jaarverslag, de balans en de winst- en verliesrekening van de Nederlandsch-Indische Aardolie Maatschappij over 1927 (Ond. 71).
18. B. G. S. van 13 September 1928 No. 1980/C, houdende beantwoording van een opmerking der Commissie uit den Volksraad voor de verslagen der Algemeene Rekenkamers over 1926 (Ond. 24).
19. B. G. S. van 18 September 1928 No. 2012/B, betreffende de proef met de aanwerving van kolonisten voor de kolonie te Gedong-Tataän.

De stukken genoemd sub 17 t/m 19 worden gedrukt.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden.

1. Schrijven van den Burgemeester van Soerabaja van 14 September 1928 No. 3506/67, houdende dankbetuiging voor de spoedige behandeling van de ordonnantie tot bekrachtiging van de leening der gemeente Soerabaja 1928.
2. Afschrift-rekest aan den Gouverneur-Generaal van J. M. A. van Zeventer dd. Parakan 31 Juli 1928.
3. Idem dd. Parakan 13 September 1928.
4. Afschrift-rekest aan den Gouverneur-Generaal van D. C. Hage dd. Kandangan 9 September 1928.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

1. De ontwerp-ordonnantie, strekkende tot aanwijzing van den assistent-resident van Manado als Voorzitter van den Minahassaraad (Ond. 57);
2. De ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het reglement op de rechtsvordering (Ond. 36).

Deze ontwerpen worden achtereenvolgens zonder raadsdeling en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging

(FRUIN.)

van de dienstplicht-regeling voor Europeanen in Nederlandsch-Indië, betreffende verruiming van het recht op pensioen van dienstplichtigen, zoomede in verband met de nieuwe administratieve indeeling van de afdeeling Samarinda der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (Ond. 34, st. 4 en volgende).

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met een woord van verontschuldiging voor het feit, dat ik hier een kwestie ter sprake zal brengen, die niet is behandeld in het Gedelegeerdenverslag. Ik voel mij hierdoor evenwel minder bezwaard, omdat ik van meening ben, dat leger en marine altijd paraat moeten zijn, zelfs al komt de aanval onverwachts.

Mijnheer de Voorzitter! De eerste opmerking, die ik zou willen maken, is er een van redactioneelen aard en houdt verband met artikel 1, sub 1e. De bedoeling van art. 1, 1e is, om aan militieplichtigen, die tengevolge van een ongeval niet meer voldoen aan de vereischen voor de militie, een invaliditeitspensioen toe te kennen, zoomede aan landstormplichtigen, wanneer zij niet meer voldoen aan de eischen, die gesteld worden voor landstormplichtigen.

Het komt mij echter voor, dat deze bedoeling in artikel 1 minder gelukkig tot haar recht is gekomen; immers men leest daarin de woorden:

„..... welke hem ongeschikt maken voor de verdere waarneming, hetzij van den militairen dienst in het algemeen” — dat betreft dus de eischen voor de landstormplichtigen — „hetzij alleen van den dienst bij de militie”;

Het maakt op mij den indruk, dat nu de betrokken keuringcommissie geheel vrij is in de te stellen eischen, en zoowel die van den militairen dienst in het algemeen, als die van den dienst der militie alleen kan stellen, terwijl dat toch niet de bedoeling kan zijn. De bedoeling is, dat aan landstormplichtigen den maatstaf van ongeschiktheid voor den dienst in het algemeen wordt aangelegd en aan militieplichtigen dien van ongeschiktheid voor milieien. Het is wenschelijk, dat de bedoeling van den wetgever beter tot haar recht komt.

De tweede opmerking, die ik zou willen maken, is van meer principiëelen aard. Ik meen n.l., dat de redenen, waarom volgens deze bepalingen pensioen wordt toegekend, principieel onjuist zijn. Er wordt hier aan militieplichtigen of aan landstormplichtigen, dat wil dus zeggen aan niet-beroepssoldaten, een pensioen toegekend, omdat zij niet geschikt meer zijn voor het beroep van militair. Dit mag m.i. echter nooit het beginsel zijn, waarvan men mag uitgaan, wanneer men dezen menschen — wien ik het overigens gaarne gun — een pensioen toekent. De reden voor toekenning van pensioen moet zijn, dat zij een zekere schade hebben geleden. Deze kan echter nooit bestaan in het niet meer kunnen waarnemen van hun militairen dienst, hetzij als militieplichtige, hetzij als landstorm-

Nadere wijziging van de Dienstplichtregeling.

(FRUIN.)

plichtige, immers er zullen zelfs personen worden gevonden, die blij zijn, dat zij niet meer geschikt zijn voor het vervullen van hun militairen dienst. De schade, waarvoor zij pensioen toegekend krijgen, moet dan ook bestaan in het niet meer geschikt zijn voor hun burgerberoep.

Wanneer ik hier dus mijn betoog mag samenvatten, zou ik zeggen: pensioen moet worden toegekend, wanneer de betrokkenen een schade hebben geleden, welke er toe leidt, dat ze geheel ongeschikt, dan wel minder geschikt zijn geworden voor het verrichten van hun werk in de burgerlijke maatschappij.

Ik voeg hier direct aan toe, dat ik het met de Regeeringsgemachtigden eens zal zijn, wanneer zij zeggen dat de kwestie, zooals ik haar heb gesteld, lastig te regelen is en dat de zaak, zooals zij op het oogenblik is geregeld, n.l. dat eenvoudig de eischen voor militie-plichtigen en landstormplichtigen van toepassing zijn, veel eenvoudiger is. Doch ik geloof, dat mijn standpunt principieel veel juister is.

Mijnheer de Voorzitter! Tenslotte kom ik tot mijn derde en laatste punt en ik wil dan wijzen op een eigenaardige consequentie van de voorgestelde nieuwe regeling. Volgens de nieuw voorgestelde regeling zal ten aanzien van den militie-plichtige, wien een ongeval overkomt, worden nagegaan, of hij nog geschikt is voor de militie; blijkt dat niet het geval te zijn, dan krijgt hij pensioen. Ten aanzien van den landstorm-plichtige zal worden nagegaan, of deze nog geschikt is voor het dienen bij den landstorm en blijkt dat ook hier niet het geval te zijn, dan krijgt hij eveneens pensioen. Nu voeg ik hier direct aan toe, hetgeen ook blijkt uit de Memorie van Toelichting, dat de eischen aan den landstorm-plichtige gesteld, zoo onbelangrijk zijn, dat in een dergelijk geval practisch haast nooit pensioen kan worden verleend.

Wanneer ik nu dit bezwaar tegen de regeling, afgescheiden van de andere kwesties, met een voorbeeld mag toelichten, zou ik het liefst nemen het geval, dat ook staat vermeld in de Memorie van Toelichting. Er wordt in dat stuk medegedeeld, dat een militieplichtige in en door den dienst een ongeluk is overkomen n.l. een ongeval waarbij hij een onherstelbaar, bijna volkomen verlies van het gezichtsvermogen van een der oogen heeft te betreuren. De persoon van het voorbeeld is militie-plichtige en kan daarom volgens de tegenwoordig geldende regeling niet in aanmerking komen voor toekenning van pensioen, aangezien bij die regeling voor militie-plichtigen hetzelfde geldt. Als ten opzichte van de landstorm-plichtigen is bepaald. Volgens de ons thans aangeboden ontwerp-ordonnantie zal deze persoon, omdat aan hem de eischen voor de militie worden gesteld, pensioen krijgen, hetgeen slechts valt toe te juichen.

Mijnheer de Voorzitter! Nu neem ik echter eens als voorbeeld een zelfde geval, als in de Memorie van Toelichting is vermeld, n.l. dat onder de nieuw voorgestelde regeling een dergelijk ongeluk overkomt aan een landstorm-plichtige. Wanneer een landstormplichtige, tengevolge van een in en door den dienst overkomen ongeval, een

(FRUIN, BRUINEMAN, KIËS, COMMANDANT DER ZEEMACHT, LEGERCOMMANDANT, VOORZITTER.)

onherstelbaar, bijna volkomen verlies van het gezichtsvermogen van een der oogen heeft te betreuren, zal hij ook volgens de nieuw voorgestelde regeling geen recht op pensioen kunnen doen gelden. Het komt mij voor, dat het voor ons College moeilijk zal zijn, zijn goedkeuring te hechten aan een regeling, die met zulke verschillende maten meet bij het al dan niet toekennen van pensioen. Het komt mij bovendien voor, dat dit verkeerde standpunt alweer een gevolg is van het verkeerde beginsel, waarvan bij het samenstellen van deze regeling werd uitgegaan.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: De heer Bruineman heeft zich voorwaardelijk als spreker opgegeven; wenscht hij wellicht nog het woord?

De heer Bruineman: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mij als spreker opgegeven in verband met de mogelijkheid, dat de heer Fruin vandaag hier niet aanwezig zou zijn. Aangezien de heer Fruin echter wel het woord heeft gevoerd, kan ik volstaan met mij bij zijn opmerkingen aan te sluiten.

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij gaarne volkomen willen aansluiten bij het principieele bezwaar, dat de heer Fruin naar voren heeft gebracht.

De Voorzitter: Wenscht de Regeeringsgemachtigden dadelijk te antwoorden? Ik wijs er op, dat dit niet bepaald noodig is.

De heer Ten Broecke Hoekstra, Commandant der Zeemacht en hoofd van het departement der Marine: Mijnheer de Voorzitter! De heer Fruin heeft hier verschillende punten aangeroerd, die geheel buiten het verhandelde in de stukken gaan en nu mag de heer Fruin wel verwachten, dat de militaire macht altijd paraat is, ik stel daar tegenover, dat hier onderwerpen zijn besproken, welke eerst wel eens in beschouwing mogen worden genomen, vóór de Regeering in het mondeling debat van repliek dient.

De heer La Lau, Commandant van het Leger en hoofd van het departement van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik zou willen opmerken, dat hetgeen de heer Fruin naar voren heeft gebracht, door mij nog niet onder de oogen is gezien, zoodat ook mij uitstel van behandeling van deze zaak welkom zou zijn.

De Voorzitter: Indien de Regeeringsgemachtigden liever de volgende week van repliek dienen, bestaat daartegen geen bezwaar, aangezien hier inderdaad verschillende vragen zijn gesteld, welke het voor de Regeeringsgemachtigden noodzakelijk maken, de betrokken kwesties nog nader onder de oogen te zien.

Gaan de Regeeringsgemachtigden accoord met een week uitstel van behandeling?

13de VERGADERING — DONDERDAG 20 SEPTEMBER 1928.

Nadere wijziging van de Dienstplichtregeling.

**(LEGERCOMMANDANT, COMMANDANT DER ZEE-
MACHT, VOORZITTER.)**

De heer L a L a u, Commandant van het Leger en hoofd van het departement van Oorlog, en de heer T e n B r o e e k e H o e k s t r a, Commandant der Zeemacht en hoofd van het departement der Marine: Zeker, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan is de verdere behandeling van dit onderwerp uitgesteld tot Donderdag, 27 September.

(VOORZITTER.)

Alvorens de vergadering te sluiten, zou ik den leden willen verzoeken in de commissies bijeen te willen komen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 9.16 uur voormiddag gesloten.

14de VERGADERING — DONDERDAG 27 SEPTEMBER 1928.

Ingekomen stukken. — Verhooging en vermindering der vaste uitkeering aan enkele locale ressorten. — Wijziging reglement pakketpostdienst. — Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Malang. — Nadere wijziging dienstplichtregeling.

14de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 27 Sept. 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Verhooging en vermindering der vaste uitkeering aan enkele locale ressorten (Ond. 58). — Wijziging reglement pakketpostdienst (Ond. 60). — Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Malang (Ond. 65). — Nadere wijziging dienstplichtregeling (Ond. 34).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 17 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Ten Berge, Blaauw, Bruineman, Djajadinigrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Moelia, Roep, Soejono en Stokvis.

Regeeringsgemachtigden de heeren: La Lau, Ten Broecke Hoekstra en Cohen Stuart.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrief en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 18 September 1928 No. 17 ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie houdende vervanging van eenige bestuursambtenaren als landraadvoorzitters door rechterlijke ambtenaren (Ond. 73).

De stukken worden gedrukt.

2. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 14 September 1928 No. 16 tot wijziging van het besluit regelende de standplaatsen en het dienstwerk der Inlandsche leeraars ten dienste van de Inlandsche Christengemeenten.
 3. Als voren van 17 September 1928 No. 24 houdende indienststelling van een hoofdpolitieopziener boven de sterkte van het personeel der algemeene politie in het gewest Midden-Java, ten behoeve van de cultuurbewaking in de afdeeling Tegal.
 4. Als voren van 17 September 1927 No. 26 tot bekendmaking door plaatsing in het Staatsblad van de dit jaar gewisselde nota's tot voorloopige regeling van de handels- en vriendschapsbetrekkingen tusschen Nederland en Perzië.
 5. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 18 September 1928 Nos. 23 t/m 26 betreffende de invoering van de nieuwe spoorwegwetgeving.
 6. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 21 September 1928 No. 30 houdende aanwijzing van den plaatsvervanger
- Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

van den Commandant der Zeemacht en hoofd van het departement der Marine bij diens ontstentenis of tijdelijke verhindering in tijd van vrede.

De stukken genoemd sub 2 t/m 6 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Schrijven van het Volksraadstemkantoor van 19 September 1928 No. a 40/7/7 ter aanbieding van een afschrift van het proces verbaal tot vaststelling van de verkiezing van Tjipto Mangoenkoesoemo in de vacature-Koesoema Soebrata.
2. Schrijven van den directeur van Binnenlandsch Bestuur van 21 September 1928 No. A.I. 28/10/4 ter aanbieding van een vervolg-verslag omtrent den stand der hervormingen in het gouvernement Soerakarta.
3. Schrijven van Mas Darmo Wioto inzake gelijkstelling der burgerlijke pensioenen van vóór en na 1 Februari 1925.

De bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

1. De ontwerp-ordonnantie tot verhooging van de vaste uitkeering aan de gemeenten Batavia en Magelang en tot vermindering van die aan het ressort van den plaatselijken raad van Kedoe, Bagelen en Wonosobo (Ond. 58);
2. De ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het bij art. 1 van de ordonnantie van 30 September 1925 (Stbl. No. 515) vastgestelde reglement voor den pakketpostdienst in Nederlandsch-Indië (Ond. 60);
3. De ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van het besluit van den gemeenteraad van Malang van 27 April 1928 No. 1362/14, strekkende tot het aangaan van een geldleening (Ond. 65).

Deze ontwerpen worden achtereenvolgens zonder be- raadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de dienstplichtregeling voor Europeanen in Nederlandsch-Indië, betreffende verruiming van het recht op pensioen van dienstplichtigen, zoomede in verband met de nieuwe administra-

Nadere wijziging dienstplichtregeling.

(COMMANDANT DER ZEEMACHT.)

tieve indeeling van de afdeeling Samarinda der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (Ond. 34, st. 4 en volgende).

Het woord is aan de Commandant der Zeemacht.

De heer Ten Broecke Hoekstra, Commandant der Zeemacht en hoofd van het departement der Marine: Mijnheer de Voorzitter! De heer Fruin heeft naar aanleiding van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de dienstplichtregeling drie punten ter sprake gebracht, die ik achtereenvolgens moge behandelen. In de eerste plaats de redactie van artikel 1. Ter nadere toelichting van de bedoeling van dit artikel zoude ik het volgende willen opmerken.

Een landstormplichtige moet den dienst eerst verlaten, als hij niet meer voldoet aan de fysieke eischen voor den landstorm in het keuringsreglement vastgelegd. Een militieplichtige wordt ontheven van zijn dienst bij de militie, wanneer hij niet meer aan de bij bedoeld keuringsreglement vastgelegde eischen voor dien dienst voldoet, doch nog wel aan die voor den landstorm, waarbij hij dan wordt ingedeeld; voldoet hij ook niet meer aan deze laatste eischen, dan moet ook hij den dienst verlaten.

De Regeering meent, dat deze bedoeling voldoende duidelijk in de gegeven redactie uitkomt.

Wat aangaat het tweede punt — door den heer Fruin ter sprake gebracht — inderdaad is dit er een van principiele beteekenis. Een beteekenis, die ver uitgaat boven de strekking van het onderhavige voorstel tot wijziging der bestaande ordonnantie. Hier wordt immers de juistheid van de beginselen, waarop deze laatste berust in het geding gebracht.

In Nederland, waar het instituut van den dienstplicht op een lange geschiedenis kan terugzien, waar de daarop betrekking hebbende bepalingen historisch zijn gegroeid, is de pensionneering geregeld naar dezelfde beginselen. En nu behoeft het wel geen betoog, dat in het Moederland, waar alles wat den dienstplicht betreft, zoo in het volksleven ingrijpt en dan ook de belangstelling van alle partijen heeft, ook wel eens gevoeld zal zijn, dat het beginsel, den dienstplichtige bij in en door den dienst bekomen gebreken te pensionneeren op den zelfden voet als de beroepsmilitair, althans zeker op het eerste gezicht, aanvechtbaar is. Juist de bedenkingen van den heer Fruin zullen ongetwijfeld bij velen wel eens opgekomen zijn. Dat in Nederland het bedoelde beginsel desalniettemin is gehandhaafd, moet al bij voorbaat tot uiterste voorzichtigheid stemmen, als men zou willen trachten daarin hier verandering te brengen.

En inderdaad, als men zich indenkt in de consequenties, waartoe toepassing van het door den heer Fruin aangegeven stelsel zou leiden, dan komt men al spoedig tot de ontdekking, dat deze onaanvaardbaar zijn.

Geheel afgescheiden nog van financieele en principiele overwegingen zou het ten eenmale onmogelijk zijn, daarbij werkelijk rechtvaardig te zijn.

De door den heer Fruin terzake van de pensioenstoekening gemaakte opmerkingen betreffen feitelijk twee vragen en wel deze:

a. zal het criterium voor toekenning van pensioen — eventueel in den vorm van schadeloosstelling — afhankelijk moeten worden gesteld van het verlies van de geschiktheid voor de burger-betrekking dan wel voor den militairen dienst?

b. zal, indien een vergoeding moet worden toegekend, deze afhankelijk moeten zijn van de schade als burger geleden dan wel geregeld moeten worden volgens het militair pensioenreglement?

Dat het door den heer Fruin voorgestaan beginsel, om het al of niet toekennen van pensioen afhankelijk te stellen van het al of niet verliezen van de geschiktheid voor het burgerberoep, aanleiding kan geven tot zeer eigenaardige en veelal zeer onbillijke gevolgen, moge uit het volgende voorbeeld blijken.

Twee miliciens, van wie de een treincontroleur is en de ander klerk op een kantoor, verliezen bij een oefening — in en door den dienst dus — beide het linkerbeen. De treincontroleur wordt hierdoor uiteraard finaal ongeschikt voor zijn burger-beroep en zou volgens den heer Fruin recht op pensioen verkrijgen. De kantoor-klerk wordt door het gemis van het linkerbeen echter nog niet ongeschikt voor zijn burger-beroep en krijgt derhalve geen pensioen.

De in het genot van pensioen gestelde treincontroleur solliciteert, na zijn ontslag als zoodanig, naar een andere betrekking en wordt aangenomen als klerk op hetzelfde kantoor, waarop de niet gepensionneerde kantoorklerk werkzaam is. Men verkrijgt dan het zeer eigenaardige en uiteraard bepaald onbillijke geval, dat de eene kantoor-klerk wel, de andere niet in het genot is van pensioen voor hetzelfde letsel in en door den dienst als milicien, dus in denzelfden dienst, bekomen.

In verband hiermede moet, naar het oordeel der Regeering, de eerste vraag zoodanig worden beantwoord, dat als criterium nimmer zal kunnen gelden, de ongeschiktheid voor het burger-beroep.

Op grond hiervan zou de tweede vraag feitelijk verden buiten beschouwing kunnen blijven. Niettemin moge terzake nog op het volgende worden gewezen.

Het geldt hier niet alleen of zelfs niet in hoofdzaak lieden, die een gevestigde positie in de maatschappij hebben, doch veelal jongelui, wier toekomst nog allermits vaststaat, van tal van factoren afhankelijk is, meerendeels zich niet voor objectieve waardeering leenend.

Twee jongelui bv. verliezen door een ongeval het gezichtsvermogen; de een zou tevreden zijn, als hij een goed bankwerker of draaijer had kunnen worden; de ander is hoog begaafd, zou hoogst waarschijnlijk carrière gemaakt hebben en reeds op jeugdigen leeftijd een hooge positie in de maatschappij hebben bereikt. Wie zal nu naar billijkheid de betrekkelijke waarde schatten van de door beiden geleden schade, door het ongeval veroorzaakt?

Een ander voorbeeld. Het verlies van enkele vingers zal den jongeman, die bv. gaat studeeren in de rechten

Nadere wijziging dienstplichtregeling.

(COMMANDANT DER ZEEMACHT.)

weinig hinderen; voor den bijna uitsluitend muzikaal be-
geaafden jongen, die voorbestemd was een tweeden Harold
Bauer te worden en op geen ander gebied veel kan praes-
teeren dan juist als pianist, beteekent het het ineensstorten
van zijn toekomstidealen.

En zoo kan men doorgaan, met zich gevallen voor den
geest te halen — niet als uitzondering — integendeel, bijna
ieder geval zou de overheid, die de rechtvaardigheid tegen-
over de betrokkenen wil betrachten, voor dergelijke
dilemma's plaatsen.

Men zou, de grootst mogelijke rechtvaardigheid willende
betrachten, onvermijdelijk tot de meest stuitende onbillijk-
heden komen.

Ten slotte is principieel de opvatting, dat allen, die bij de
weermacht hun plichten als staatsburger vervullen, voor de
wet gelijk zijn, behoudens dan den rang, door hen als mili-
tair bekleed, zeer wel te verdedigen, al kan men zich ook in
een andere opvatting indenken.

Hoewel dus de Regeering gaarne toegeeft, dat het aan de
pensionneering van dienstplichtigen ten grondslag liggende
beginsel niet geheel onaanvechtbaar is, moet zij wijziging
daarvan in den door den heer Fruin bedoelden zin, mede
als practisch onaanvaardbaar, afwijzen. Intusschen is dit
een kwestie, die — zooals gezegd — feitelijk ligt buiten de
strekking van dit ontwerp, dat slechts beoogt, met behoud
van het beginsel, een mildere toepassing van de pensioens-
bepalingen mogelijk te maken.

En hiermede kom ik als vanzelf tot de derde door den
geachten spreker geopperde bedenking.

Opvolging van het denkbeeld, om een landstormplichtige,
die gedurende zijn opkomst een ongeluk krijgt, waardoor hij
niet ongeschikt wordt voor den landstorm, toch te pension-
neeren, zou het beginsel aantasten, waarop de bestaande
regelingen, ook die voor de burgerlijke landsdienaren,
steunen. Niet alleen de militaire dienst geeft kans op onge-
lukken. Dat een in en door den dienst ontstaan gebrek op
zichzelf recht zou geven op schadeloosstelling wordt in
beginsel in geen geval aanvaard. Alleen als het zoo ernstig
is, dat men den dienst ervoor moet verlaten, i.e. dus hetzij
den dienst in het algemeen, hetzij dien bij de militie, wordt
aanspraak gegeven op pensioen.

Als voorbeeld zij gewezen op het verschil tusschen een
zeeofficier en een ambtenaar, die door een gelijk ongeluk
worden getroffen; er zijn allerlei gebreken waarvoor een
zeeofficier wordt afgekeurd en pensioen krijgt, terwijl een
ambtenaar blijft doordienen en op geenerlei schadeloosstel-
ling recht heeft.

Overigens bestaat er, als gevolg van de vastgestelde be-
stemming der troepen, meer kans op ongelukken voor mili-
tieplichtigen dan voor landstormplichtigen.

Het door den heer Fruin gedachte geval zal zich in de
praktijk wel niet dan bij hooge uitzondering voordoen en
dan eventueel kunnen worden beschouwd als een buiten-
gewoon geval als bedoeld in artikel 37 van het reglement III
van Staatsblad 1920 No. 65, luidende:

„In buitengewone gevallen, waarin bij dat reglement
niet is voorzien, of waaromtrent zijne bepalingen geacht

(COMMANDANT DER ZEEMACHT, FRUIN.)

moeten worden geen billijken maatstaf tot vergelding
van bewezen diensten op te leveren, behoudt de Konin-
gin zich voor, daarin bij afzonderlijk besluit te voor-
zien”.

In verband met een en ander bestaat er naar het oordeel
der Regeering geen aanleiding tot wijziging of aanvulling
van de voorgestelde bepaling.

De Voorzitter: Wenscht de heer Fruin hierop nog
te antwoorden?

De heer Fruin: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter. Ik
ben den geachten Regeeringsgemachtigde dankbaar voor
de groote aandacht, die hij aan de door mij in eersten ter-
mijn gemaakte opmerkingen heeft willen besteden. Deze
Regeeringsgemachtigde zal het mij wel niet euvel duiden,
dat ik thans niet eenzelfde stroom van argumenten kan
voorbrenge, zooals hij op mijn hoofd heeft doen neerdalen,
want de geachte Regeeringsgemachtigde heeft — en ik
erken onmiddellijk, dat ik hiervan de oorzaak ben — de
gelegenheid gehad om de zaak nog eens rustig te overwe-
gen, terwijl ik op het oogenblik à bout portant moet ant-
woorden.

Om nu de zaak niet al te ingewikkeld te maken, zal ik
beginnen met mijn redactioneële bezwaren te laten varen.
In ieder geval hebben wij aan de mededeelingen van dezen
geachten Regeeringsgemachtigde, wat de redactie betreft,
voldoende aanknoopingspunten om te maken, dat deze be-
palingen werden uitgelegd naar de bedoeling van den wet-
gever. Wanneer dit thans is bereikt, hetgeen tenslotte ook
weer is de vrucht van de hier gehouden discussies, kan ik
hiervoor erkentelijk zijn en is in ieder geval mijn doel be-
reikt en ik behoef dan niet te blijven vasthouden aan een
bepaalde, misschien betere redactie van het ontwerp.

De Regeeringsgemachtigde heeft volkomen terecht ge-
zegd, dat, hetgeen ik eigenlijk beoogde, een zaak van prin-
cipieele beteekenis was. Hij heeft volkomen terecht opge-
merkt, dat het niet alleen gaat om een eventueele wijziging
van het artikel, dat hier thans voor ons ligt, maar dat feite-
lijk de heele regeling betreffende pensioen bij ongevallen
aan niet beroeps-militairen zou moeten worden omverge-
worpen en vervangen door een andere regeling, als men
het door mij voorgestelde beginsel zou doorvoeren.

Ter staving van zijn meening, dat principieel de opvat-
ting der Regeering omtrent gevallen, waarin pensioen zou
moeten worden uitgekeerd bij ongeval aan niet beroeps-
militairen, juist is, heeft de geachte Regeeringsgemachtig-
de verwezen naar Nederland en gezegd: dit is een zaak,
die in Nederland al lang geregeld is en historisch is ge-
groeid, waarom zouden wij in Indië nu wijzer willen zijn
en een zaak, die in Nederland zoo deugdelijk is gebleken,
hier veranderen?

Mijnheer de Voorzitter! Wat dit historisch argument
betreft, mag niet vergeten worden, dat deze bepalingen
juist in Holland nog al heel oud zijn, m. a. w. dat bij het
vaststellen van deze bepalingen te weinig rekening is ge-

Nadere wijziging dienstplichtregeling.

(FRUIN.)

houden met de meer moderne beginselen t. o. v. de ongevallenwetten. Nu zou de geachte Regeering-gemachtigde daarop kunnen antwoorden, dat de partijen in Holland deze bepalingen rustig hebben laten voortbestaan. Dat is volkomen juist. Wij zouden hier ook geen opmerkingen hebben gemaakt, wanneer niet toevallig door het aanhangig maken van deze bepalingen de zaak onder onze oogen was gekomen. Het spreekt immers vanzelf, dat wij niet de gelegenheid hebben om alle wetten en ordonnanties, die hier bestaan, na te pluizen en na te gaan of misschien de principes, die daarin zijn vastgelegd, wel juist zijn.

De geachte Regeering-gemachtigde vraagt dan ook de uiterste voorzichtigheid om hier veranderingen aan te brengen, gezien het voorbeeld van Nederland.

Nu moet ik al direct opmerken, dat er tenslotte een groot verschil is tusschen den toestand in Nederland ten aanzien van de dienstplichtigen en dien in Indië, omdat hier — ben ik goed ingelicht — het aantal dienstplichtigen zooveel geringer is; daarmede wilde ik zeggen, dat het noodig kan zijn, dat in Nederland ter wille van het groote aantal een betrekkelijk ruwe en weinig bevredigende regeling moet worden getroffen, terwijl het toch mogelijk kan zijn, dat hier in Indië een andere naar mijn gevoelen principieel meer juiste regeling wordt getroffen, omdat het hier gaat om een zooveel kleiner aantal mensen.

Mijnheer de Voorzitter! Vervolgens heeft de geachte Regeering-gemachtigde opgemerkt, dat de consequenties van het systeem, dat door mij wordt voorgestaan, onaanvaardbaar zijn. Hij heeft daarvoor eenige voorbeelden aangeroerd, waarop ik nu niet zal ingaan; maar ik zal van mijn kant een ander voorbeeld noemen, waaruit blijkt, dat de regeling, zooals die thans luidt, onrechtvaardig is. Ik neem nu het geval — en het spijt mij zulks te moeten doen, want mijn natuurlijke bescheidenheid zou mij dat eigenlijk beletten — waarbij ik persoonlijk betrokken ben en waarbij bovendien nog een van de geachte medeleden van dit College betrokken is. Ik heb het persoonlijk — wat den militairen dienst betreft — niet ver gebracht. Ik ben nog altijd eenvoudig gemeen soldaat, maar een van mijn geachte medeleden heeft den rang van officier. Nu krijg ik een ongeval en ontvang het pensioen van een gewoon soldaat; mijn geacht medelid daarentegen, die den rang van officier heeft, krijgt, wanneer hij eveneens door een ongeval in den dienst wordt getroffen, het pensioen van officier, terwijl wij toch inderdaad beiden de schoone taak hebben te dienen voor het vaderland en de schade, die wij in ons beroep ondervinden, ongeveer dezelfde is. Ik zou dezen geachten Regeering-gemachtigde willen vragen: Is nu een regeling juist, die leidt tot dergelijke consequenties?

De Voorzitter: Deze opmerking staat wel geheel buiten dit Regeeringsvoorstel.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Het betreft

hier alleen de vraag of de regeling principieel juist is, wat ik meen te mogen betwijfelen.

Wanneer de geachte Regeering-gemachtigde dan ook opmerkt, dat het voordeel van zijn regeling is, dat allen voor de wet gelijk zijn, is dat ook dan weer in zooverre juist, voorzover de heeren denzelfden rang in het leger bekleeden. Hebben zij echter een anderen rang, dan is die regeling inderdaad geheel verschillend.

Mijnheer de Voorzitter! In de rede van den geachten Regeering-gemachtigde heeft één opmerking mij genoegen gedaan, nl. zijn mededeeling, dat, hetgeen hij voorstelde, niet geheel onaanvechtbaar is. Daarmede erkent deze Regeering-gemachtigde dus, dat, hoe sterk zijn argumenten ook zijn, hij inderdaad wel gevoelt, dat er ook andere argumenten tegen te berde zijn te brengen.

Dit principieele punt is tenslotte de hoofdzaak. Ik heb daarover in eersten termijn eenige beschouwingen gegeven, maar, zooals gezegd, ook ik zou niet gaarne aanzien, dat de zaak zonder meer wordt geregeld op de manier als ik mij dat in eersten termijn voorstelde, omdat ik met den geachten Regeering-gemachtigde erken, dat een dergelijke regeling inderdaad praktische moeilijkheden oplevert.

Ik kan het echter niet met den Regeering-gemachtigde eens zijn, waar hij zegt, dat de regeling, zooals ik die voorstelde, absoluut onuitvoerbaar is. Integendeel, ik geloof zeker, dat men, ook aan de hand van de ongevallenwet e.d., tot een regeling zou kunnen komen, die naar mijn gevoelen principieel juist zou zijn. Ik gevoel echter zeer goed, dat het niet op zijn plaats is, te trachten, dit artikel gewijzigd te krijgen. Dit zou mij zeer weinig helpen. Waarschijnlijk zou er dan niets tot stand komen en de principieele regeling, die in de andere deelen van deze ordonnantie verscholen ligt, zou blijven zooals ze is.

Ik zou de Regeering nu slechts willen vragen om, ondanks de zeer sterke argumentatie van dezen Regeering-gemachtigde, toch te willen overwegen of, gehoord de gehouden debatten, niet een andere regeling mogelijk is. Komt de Regeering dan tot de conclusie, dat een andere regeling inderdaad niet mogelijk is, dan heeft Zij aan mijn verzoek voldaan en kan ik nog altijd zien, welke verdere stappen ik in deze eventueel nog moet nemen.

Ik heb daarom gemeend, mijn verzoek aan de Regeering te moeten gieten in den vorm van een motie, waarvan de indiening natuurlijk niet noodig zal zijn, wanneer de geachte Regeering-gemachtigde mij toezegt, dat aan dat verzoek zal worden voldaan. De motie zou dan ongeveer als volgt luiden:

Het College van Gedelegeerden,
gehoord de debatten,

van meening, dat de regeling betreffende pensionering van dienstplichtigen wegens in en door den dienst ontstane ziels- of lichaamgebreken nadere overweging behoeft,

verzoekt de Regeering dienovereenkomstig te handelen — dat handelen bestaat dan alleen uit overwegen — en gaat over tot de orde van den dag.

Nadere wijziging dienstplichtregeling.

(FRUIN, COMMANDANT DER ZEEMACHT.)

Tenslotte, Mijnheer de Voorzitter, nog een enkel woord naar aanleiding van wat de geachte Regeeringsgemachtigde mijn derde bedenking noemde. Zooals ik ook zelf reeds in eersten termijn zeide, wordt door mijn derde bedenking het principieele van de regeling van deze ordonnantie aangetast. Mijn bezwaar was nl. — als ik dit nog eens mag herhalen — dat, wanneer een landstormplichtige niet meer zou voldoen aan de eischen voor de militie, deze geen recht op pensioen zou hebben terwijl, wanneer een zelfde geval aan een militieplichtige zou overkomen, deze wel recht op pensioen zou hebben. Ik heb gezegd, dat dat onbillijk is en eigenlijk geloof ik, dat de geachte Regeeringsgemachtigde mij dat wel zal moeten toegeven, want hij heeft mij, naar aanleiding van dit bezwaar, verwezen naar art. 37 van het pensioensreglement, volgens hetwelk in buitengewone gevallen bij Koninklijk Besluit toch pensioen kan worden toegekend.

Mijnheer de Voorzitter! Nu betwijfel ik, of dit artikel in dit geval juist is aangehaald, omdat, wanneer in een ordonnantie als het ware opzettelijk voor deze beide categorieën een andere maatstaf wordt aangenomen, het m.i. niet op den weg kan liggen van het Koninklijk Besluit om uitdrukkelijk van die ordonnantie af te wijken.

Ik hoop, dat de geachte Regeeringsgemachtigde dit laatste bezwaar alsnog uit den weg zal willen ruimen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: De door den heer Fruin in uitzicht gestelde motie is dus nog niet ingediend.

Het woord is thans aan den Regeeringsgemachtigde.

De heer Ten Broecke Hoekstra, Commandant der Zeemacht en hoofd van het departement der Marine: Mijnheer de Voorzitter! Volgens den heer Fruin zou ik hebben gezegd, dat de bepalingen betreffende deze materie in Holland historisch gegroeid zijn en al zoo lang bestaan, zoodat het niet aan zou gaan daarin hier verandering te willen brengen.

Ik moet dat echter even rectificeeren; dat heb ik niet gezegd, want dat zou van weinig deferentie mijnerzijds voor dit hooge college blijk geven. Ik heb alleen gezegd, dat, wanneer men het plan heeft om hier iets te gaan veranderen, men daarbij de uiterste voorzichtigheid moet betrachten, gezien het feit dat in Holland, waar deze wetgeving nu ongeveer al een geschiedenis van een eeuw heeft, zij nog altijd op de oorspronkelijke beginselen berust. Dat is, hetgeen ik heb opgemerkt en ik meen dat dit ook juist is. Immers, er komen juist bij dergelijke zaken zoo vaak gevallen voor, waarbij men au premier abord zegt: dit of dat is toch onbillijk, terwijl, als men de zaak approfondeert en de geschiedenis en consequenties er van nagaat, men tot de conclusie moet komen, dat de getroffen regeling niet onbillijk, doch principieel juist is, afgescheiden nog van de opportunistisch-practische onuitvoerbaarheid van sommige maatregelen.

De heer Fruin merkt verder op, dat deze wetgeving in Holland al zoo oud is. Dat is waar, Mijnheer de Voorzitter, maar juist daarom zou ik er nogmaals op willen wijzen,

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(COMMANDANT DER ZEEMACHT.)

dat, waar de dienstplicht in Holland zoo diep ingrijpt in het maatschappelijke leven en iedere partij daarvoor zoo veel belangstelling heeft — ik behoef daarop hier niet nader in te gaan — er wel eens een minister of iemand anders zou zijn geweest, die daarin wijziging zou hebben willen brengen, als die regeling verkeerd was. Doch bovendien is de regeling der materie niet zoo oud, als de heer Fruin zegt, want in het jaar 1902 — naar ik meen — zijn de pensioenbepalingen juist herzien, en toen heeft men de regeling in hoofdzaak gelaten zooals zij was.

De heer Fruin: Dus haar zilveren jubileum heeft de wijziging al gevierd.

De heer Ten Broecke Hoekstra, Commandant der Zeemacht en hoofd van het departement der Marine: Inderdaad, maar zoo heel oud kan men een wijziging van 1902 toch niet noemen.

Verder heeft de heer Fruin opgemerkt, dat het aantal dienstplichtigen hier te lande zooveel geringer is dan in Europa, zoodat hetgeen in Europa noodig blijkt, in Indië wellicht niet noodzakelijk is. Wanneer het alleen ging om den financieelen kant van de zaak, zou het argument van den heer Fruin opgaan, maar het gaat hier, behalve om de financieele zijde, ook nog om het principe en de praktische uitvoerbaarheid van de regeling en dan is naar mijn meening de toestand in Indië ongeveer gelijk met dien in Holland. Ik zie daarin tenminste geen groot verschil.

Voorts heeft de heer Fruin een voorbeeld aangehaald en gezegd: ik kom, wanneer ik word opgeroepen, op als gewoon soldaat, en een ander als officier; nu overkoraat ons beiden een soortgelijk ongeval en dan krijg ik als soldaat slechts weinig pensioen, terwijl de ander als officier wordt gepensionneerd en dus zooveel meer krijgt en dat, terwijl wij in de burgerlijke maatschappij beiden ten aanzien van het uitoefenen van onze functie dezelfde schade lijden.

Daarmede komen wij op het principe van de zaak. De Staat stelt zich op het principieele standpunt, dat hij niets te maken heeft met de betrekking, die de dienstplichtigen in de burgerlijke maatschappij bekleeden, doch alleen met de diensten, welke zij aan den Staat bewijzen, en dat de Staat bij de remuneratie van een ongeval slechts van deze diensten moet uitgaan. Dus de professor, die als soldaat dient en een ongeval krijgt, wordt dan ook als soldaat gepensionneerd, terwijl de winkelbediende, die als reserve-officier dient, in dat geval een officierspensioen ontvangt.

De heer Fruin: Leest U dan nog eens art. 221, tweede lid van de dienstplichtregeling voor Europeanen in Nederlandsch-Indië na.

De tweede alinea van dat artikel bepaalt juist, dat, wanneer een milicien tevens ambtenaar is, de zaak in den geest van mijn redeneering is geregeld.

De heer Ten Broecke Hoekstra, Commandant der Zeemacht en hoofd van het departement der Marine:

Nadere wijziging dienstplichtregeling.

(COMMANDANT DER ZEEMACHT.)

Wat de ambtenaren-dienstplichtigen betreft, voor deze categorie, die, buiten den militairen dienst, ook in staatsdienst is, die dus ook in de burgerlijke maatschappij diensten presteert voor den staat, erkent de Regeering een uitzonderingstoestand.

De heer Fruin: De particulieren hebben, wat dit betreft, dezelfde rechten als de ambtenaren.

De heer Ten Broecke Hoekstra, Commandant der Zeemacht en hoofd van het departement der Marine: Neen, want zooals ik heb gezegd, zijn de ambtenaren-dienstplichtigen altijd in dienst van den staat en zij bewijzen de overheid als zoodanig dus ook nog andere diensten.

Mijnheer de Voorzitter! Voorts heeft de heer Fruin opgemerkt, dat ik heb erkend, dat de in deze regeling neergelegde beginselen niet geheel onaanvechtbaar zouden zijn. Ja, Mijnheer de Voorzitter, maar dat is zacht uitgedrukt, en ik zou wel de vraag willen stellen: welke beginselen zijn eigenlijk geheel onaanvechtbaar?

De heer Stokvis: Dat is een parlementaire uitdrukking voor: ze deugen niet.

De heer Ten Broecke Hoekstra, Commandant der Zeemacht en hoofd van het departement der Marine: Dat wil ik hier volstrekt niet mee zeggen. Ik meen, dat weinig beginselen werkelijk geheel onaanvechtbaar zijn en ik geloof, dat de heer Bruineman dit met mij eens is, want ik zie hem goedkeurend knikken.

De heer Fruin heeft voorts gevraagd, of ik zou willen overwegen, of er in deze nog een andere regeling mogelijk is. Oeh, Mijnheer de Voorzitter, als dit college werkelijk een nadere overweging wenschelijk acht, heeft de Regeering — hoewel Zij de zaak reeds bij het vaststellen van deze bepalingen grondig heeft overwogen — er geen bezwaar tegen, naar aanleiding van de voorstellen van den heer Fruin de zaak nogmaals te overwegen, zoodat ik eigenlijk reeds van te voren kan zeggen, dat door de Regeering tegen de motie geen bedenkingen zullen worden geopperd.

De heer Fruin is ten slotte teruggekomen op het derde punt en heeft gezegd: de Regeering gemachtigde heeft toch eigenlijk wel reeds toegegeven, dat het onbillijk is, dat een landstormplichtige, wien een ongeluk overkomt, gelijk aan dat, overkomen aan een militieplichtige, geen pensioen krijgt en de militieplichtige wel. Neen, Mijnheer de Voorzitter, dat heb ik niet toegegeven; zoo op het eerste gezicht schuilt hierin een schijnbare onbillijkheid, maar toch is mijn redeneering volkomen juist. Juist door de regeling te veranderen zou men het principe kwetsen, en daar ik van meening ben dat het principe juist is, kan ik onmogelijk hebben toegegeven, dat de onbillijkheid bestaat. Alleen au premier abord lijkt dat zoo.

Ik zou er nog wel op willen wijzen, dat tegenover de minder goede kans van den landstormplichtige om in geval van een ongeluk pensioen te krijgen, staat de veel minder

(COMMANDANT DER ZEEMACHT, VOORZITTER.)

grote kans, die hij in oorlogstijd loopt, dat hij zijn leven verliest aangezien de miliciens in de voorste linie dienen en de landstorm in het algemeen in de achterhoede wordt gehouden.

De heer Fruin: Kunt U dat garandeeren?

De heer Ten Broecke Hoekstra, Commandant der Zeemacht en hoofd van het departement der Marine: Garandeeren kan ik dat allerminst, ik wil zelfs niet zeggen dat het, objectief beschouwd, voor een rechtgeaard man, een voordeel is om niet in de voorste linie te strijden. Maar wij hebben het alleen over de zuivere kwestie van het eigenbelang.

Dan is de heer Fruin gekomen op hetgeen ik gezegd heb over art. 37, n.l. dat een afzonderlijke regeling bij Koninklijk Besluit mogelijk is; hij betwijfelt of dat artikel hier wel toepasselijk is. Ik betwijfel het ook, Mijnheer de Voorzitter, maar daarom moet dan ook ieder geval op zichzelf worden beschouwd en heb ik het woord „eventueel” gebruikt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik den heer Fruin hiermede in tweede instantie heb beantwoord.

De Voorzitter: De bedoeling van den heer Fruin is derhalve, als ik hem goed begrijp, om deze motie niet door te zetten, indien althans de Regeering bereid is, zonder meer de nadere overweging van het betreffende punt, zooals het is voorgebracht, toe te zeggen. Wenscht de Regeering gemachtigde dit niet te doen, dan moet de motie natuurlijk bij indiening in stemming worden gebracht.

De heer Ten Broecke Hoekstra, Commandant der Zeemacht en hoofd van het departement der Marine: Mijnheer de Voorzitter! Het lijkt mij beter dat de motie in stemming wordt gebracht; dan kan blijken of dit College, na alle argumenten aanbehoord te hebben, van meening is, dat nadere overweging aanbeveling verdient. Anders zou een toezegging geen zin hebben.

De Voorzitter: Wenscht de heer Fruin de motie als ingediend te beschouwen?

De heer Fruin: Ja, Mijnheer de Voorzitter, doch dan moet zij eerst nog van de noodige handteekeningen voorzien worden.

De Voorzitter: U zoudt natuurlijk ook kunnen overwegen of U in stede van de motie te zijner tijd niet een initiatief-voorstel kunt indienen.

De heer Fruin: Daartegen heb ik geen bezwaar.

De Voorzitter: Dan kan het Regeeringsvoorstel, zooals het voor ons ligt, in stemming worden gebracht.

14de VERGADERING — DONDERDAG 27 SEPTEMBER 1928.

Nadere wijziging dienstplichtregeling.

(STOKVIS.)

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Nu dit ontwerp in stemming wordt gebracht en de geachte Regeeringsgemachtigde zich reeds voorloopig een oordeel schijnt te hebben gevormd over het door den heer Fruin geopperde denkbeeld, is natuurlijk de stemming over dit ontwerp daarvan niet los te maken. De Regeeringsgemachtigde heeft zich geuit en daarover onder meer — naar mijn gevoelen terecht — gezegd, dat het College een beslissing moet nemen, waarna de Regeering dan haar houding nader kan bepalen. Ik had dit een juster gang van zaken gevonden; maar de heer Fruin heeft op Uw advies, Mijnheer de Voorzitter, zijn motie niet ingediend. Wanneer ik echter mijn stem over dit ontwerp wil motiveeren, kan ik dat natuurlijk niet doen, wanneer het denkbeeld van vergoeding op burgergrondslag daarvan wordt losgemaakt.

De Voorzitter: Dat lijkt mij niet zoo erg natuurlijk.

De heer Stokvis: Het lijkt mij toe, Mijnheer de Voorzitter, dat er nog verschil bestaat tusschen „erg natuurlijk” en „natuurlijk” zonder meer, maar U zult het met mij eens zijn, dat het denkbeeld niet van de motiveering kan worden losgemaakt. Ik wil op den voorgrond verklaren, dat ik mijn stem aan dit ontwerp geef, ofschoon ik van oordeel ben, dat de betrokkenen daarin wel zeer mild zijn behandeld. Waar echter de Regeeringsgemachtigde te kennen heeft gegeven, nog eens principieel het denkbeeld van den heer Fruin te zullen overwegen, wil ik zeggen, dat ik het met dat denkbeeld in zoverre niet eens ben, dat het dan niet meer gaat om pensioneerings, maar om een algemeene ongevallenverzekering. Gesteld, dat de Regeering na nadere overweging het denkbeeld nog eens in een ontwerp-ordonnantie of ander voorschrift zou willen belichamen, dan zullen alle diensten, die kans op ongelukken geven — dat is de noodzakelijke consequentie — een dergelijke ongevallenverzekering voor den eigen dienst moeten invoeren, want dan heeft de regeling met het speciale militaire karakter van dit ontwerp niets meer te maken.

De Voorzitter: Gaat U niet wat te ver?

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik mag toch rekening houden met de consequenties, die de aanneming van deze ontwerp-ordonnantie kan hebben. Zooals ik op den voorgrond heb gesteld, zal de Regeering, als deze ontwerp-ordonnantie wordt aangenomen, het door den heer Fruin opgeworpen beginsel nog eens nader overwegen.

De Voorzitter: Er is door de Regeering niets toegezegd.

De heer Stokvis: Dat heeft de Regeeringsgemachtigde gezegd naar aanleiding van de motie-Fruin.

(STOKVIS, VOORZITTER.)

De Voorzitter: Er is geen motie ingediend en de Regeering heeft niets toegezegd.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Dan kan ik mijn stem over deze ontwerp-ordonnantie niet bepalen en zal ik mij bij stemming uit de zaal moeten verwijderen, hoewel ik dat niet gaarne doe. Ik zou echter nog wel eens precies willen vernemen, wat de Regeering over de motie van den heer Fruin dan wel heeft gezegd, ik meen te hebben gehoord, dat de Regeering in de eerste plaats de voorkeur gaf aan stemming over de motie. Dit is echter — en dat is m.i. te betreuren — niet geschied. Verder heeft de Regeering verklaard, dat Zij het denkbeeld op zich zelf in overweging wil nemen.

De Voorzitter: Ik meen toch, dat er een misverstand heerscht. Er is geen motie ingediend en de Regeering heeft geen bepaalde toezegging gedaan. De toestand is thans zoo, dat de ontwerp-ordonnantie, die voor ons ligt, in stemming kan worden gebracht. Al het andere gaat buiten het voorstel om. Wil men t.z.t. een initiatief voorstel indienen dan kan dat gebeuren. De heer Fruin heeft dit niet uitgesloten. Thans ligt de ontwerp-ordonnantie voor ons en hierover kan een zuivere stemming plaats hebben.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil op de orde van zaken, zooals U die wenscht te zien gevolgd, geen inbreuk maken, maar U zult mij ten goede houden dat ik mij van stemming zal onthouden. U zegt wel, dat we zuiver staan bij een stemming over deze ontwerp-ordonnantie, maar na het vrij principieele debat, dat hier is gehouden, is dit niet meer het geval.

Het ging om een zeer belangrijke kwestie, want in analogie met hetgeen de heer Fruin, feitelijk geheel buiten de speciaal-militaire materie om, voorstaat, zou ik kunnen zeggen, dat ook voor andere persoonlijke diensten, b.v. den heerdienstplicht, een dergelijke ongevallenverzekering geëischt moet worden. De heerdienst is ook een verplichte dienst, die nadeelige gevolgen kan hebben voor de betrokkenen en daarvoor zou dus ook een ongevallenverzekering gewenscht zijn in den geest, zooals de heer Fruin zich die denkt.

Als U, Mijnheer de Voorzitter, er echter de voorkeur aan geeft, dat ik op deze zaak bij de motiveering van mijn stem niet verder inga, zal ik hieraan gaarne gevolg geven. Ik moet echter betwisten, dat ik, door het denkbeeld van den heer Fruin bij de motiveering van mijn stem te berde te brengen, buiten de grens van het ontwerp ben gegaan.

De Voorzitter: M. i. vergist U zich.

Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stem-

14de VERGADERING — DONDERDAG 27 SEPTEMBER 1928.

Nadere wijziging dienstplichtregeling.

(VOORZITTER.)

ming aangenomen, nadat de heer Stokvis de vergadering verlaten heeft.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren thans in de commissies te willen bijeenkomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 9.47 uur v.m. gesloten.

15de VERGADERING — DONDERDAG 11 OCTOBER 1928.

Ingekomen stukken.

15e VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 11 Oct. 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Vrijstelling van zegelkosten betreffende voorwaardelijke veroordeeling, enz. (Ond. 66). — Aanwijzing van den onderafdeelingsbestuurder van Banda als overschrijvingsambtenaar. (Ond. 33). — Verzoekschriften.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 20 leden, te weten de heeren:

Aay, Ali Hoesa, Ten Berge, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Moelia, Roep, Soejono, Soekawati en Stokvis.

De Voorzitter: Mijne heeren. Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 28 en 30 September en 6 en 8 October 1928 Nos. Ix, 17, 6 en 20 ter aanbieding van:
 - a. een achtal ontwerp-ordonnanties tot instelling van stadsgemeenten in de provincie Oost-Java (Ond. 76);
 - b. een ontwerp-ordonnantie tot aanwijzing van het gezag belast met de goedkeuring van de verkiezingen van de hoofden en bestuurders der Inlandsehe gemeenten in de Buitengewesten en bevoegd tot het verlenen van ontslag (Ond. 77);
 - c. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het „Vorstenlandsch Grondhuurreglement” (Ond. 78);
 - d. een ontwerp-ordonnantie tot nadere regeling van het tarief der getuigengelden voor Inlanders en met hen gelijkgestellten (Ond. 79).

Deze stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 25 en 29 September en 1, 1 en 2 October 1928 Nos. 18, 10, 7, 8 en 28 houdende mededeeling van de vaststelling van:
 - a. de ordonnantie tot wijziging van het Reglement op de Rechtsvordering (Ond. 36);
 - b. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het Reglement voor den Pakketpostdienst in Nederlandsch-Indië (Ond. 60);
 - c. de ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den gemeenteraad van Malang (Ond. 65);

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

- d. de ordonnantie tot verhooging van de vaste uitkeering aan de gemeenten Batavia en Magelang en tot vermindering van die aan het ressort van den plaatselijken raad van Kedoe, Bagelen en Wonosobo (Ond. 58);
- e. de ordonnantie tot nadere wijziging van de Dienstplechtregeling voor Europeanen in Nederlandsch-Indië (Ond. 34).
3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 25 September 1928 No. 2x tot interneering van den daarin genoemden persoon.
4. Als voren van 26 September 1928 No. 24 houdende eervol ontslag aan Mr. D. Rutgers als lid tevens voorzitter van het Volksraadstemkantoor en houdende benoeming in diens plaats van Mr. H. J. Spit.
5. Als voren van 28 September 1928 No. 2 houdende mededeeling, dat het dagelijksch beleid der zaken weder door den Gouverneur-Generaal is aanvaard.
6. Als voren van 1 October 1928 No. 5 tot instelling van een commissie van onderzoek naar de gegrondheid van de door den gepensioneerden majoor der Intendance J. A. Dijkland geopperde bezwaren tegen het hem ongevraagd verleend ontslag uit 's Lands dienst.
7. Als voren van 3 October 1928 No. 25 tot aanwijzing van Mr. Th. A. Fruin in de plaats van Prof. Dr. J. H. Boeke als lid van de Welvaartscommissie gedurende het buitenlandsch verlof van laatstgenoemde.

De stukken, genoemd sub 2 t/m 7, worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

8. B. G. S. van 8 October 1928 No. 2120/AI houdende inlichtingen nopens het optreden van den assistent-resident van Bangil tegenover het aldaar opgericht comité voor de verkiezingen van den regentschapsraad.

Deze brief wordt gedrukt.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Mededeeling van J. J. Roeloffs Valk, dat hij op 29 September 1928 de functiën van Hoofd van den Dienst der Zoutregie heeft aanvaard.
2. Mededeeling van Mr. H. J. Spit, dat hij den 2en October 1928 is opgetreden als waarnemend Directeur van Justitie.
3. Schrijven van het Hoofd van den D. V. G. ter aanbieding van een exemplaar van het „Insulinde-Rapport”, zoomede van het voorloopig antwoord daarop van Dr. Van Lonkhuyzen.
4. Schrijven van de vereeniging van gepensioneerde en gegageerde militairen van het leger in Ned. Oost- en West-Indië „Voorwaarts”, houdende verzoek om subsidie.
5. Afschrift van een tot den Gouverneur-Generaal gericht verzoekschrift van den „Bond van Pestbestrijdingspersoneel” inzake inpassing van dat personeel in de B. B. L.

15de VERGADERING — DONDERDAG 11 OCTOBER 1928.

Ingekomen stukken. — Vrijstelling van zegelkosten betreffende voorwaardelijke veroordeeling, enz. — Aanwijzing van den onderafdeelingsbestuurder van Banda als overschrijvingsambtenaar. — Verzoekschriften.

6. Motie, houdende protest tegen het Regeeringsbesluit tot vermindering van eenige standplaatstoelagen.
7. Een schrijven houdende klachten tegen den demang te Porsea (Tapanoeli).

Deze bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot het verleenen van vrijstelling van zegel en andere kosten voor de stukken, opgemaakt ter voldoening aan de uitvoeringsordonnantie voorwaardelijke veroordeeling (Staatsblad 1926 No. 487) en de ordonnantie op de voorwaardelijke invrijheidstelling (Staatsblad 1927 No. 749 en 1926 No. 488) (Ond. 66);
2. de ontwerp-ordonnantie, houdende bevoegdverklaring van den bestuurder der onderafdeeling Banda (afdeeling Amboina, gouvernement der Molukken) tot het te zijnen overstaan doen verlijden van de acten, bedoeld bij artikel 1 der overschrijvingsordonnantie en voorts houdende een voorziening in verband daarmee (Ond. 33).

Deze ontwerpen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is het derde rapport van de commissie voor de verzoekschriften.

Dit rapport luidt als volgt:

1. Verzoekschriften, gedagteekend Palok 1 en 7 November 1927, van Toeankoe Zainoel Abidin, houdende bezwaren tegen een uitspraak van den moesapat van Sigli en de wijze van tenuitvoerlegging daarvan.

Brieven van den Ien Gouvernements Secretaris van 18 April 1928 No. 799/A2 en 11 Juli 1928 No. 1565/A2 hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressant een afschrift toe te zenden van het schrijven van den Ien Gouvernements Secretaris van 11 Juli 1928 No. 1565/A2 en ten aanzien van het verzoekschrift over te gaan tot de orde van den dag.

2. Verzoek, gedagteekend Martapoera 21 Mei 1928, van Sjech Moetik, ex-luitenant der Arabieren, inzake nader omschreven maatregelen welke z. i. in het belang der bevolking van de onderafdeeling Martapoera zullen zijn.

De commissie stelt voor het verzoekschrift ter kennis te brengen van de Regeering en adressant hiervan mededeeling te doen.

3. Verzoekschrift, gedagteekend Neugersdorf-Sachs 28 Mei 1928, van M. P. Zehe, gewezen hoofdopzichter bij het departement der Burgerlijke Openbare Werken, inzake schadeloosstelling voor de door hem gedurende vier jaren op Zon- en feestdagen verrichtte arbeid.

De commissie stelt voor:

- a. der Regeering te verzoeken den Volksraad t.g.t. mededeeling te doen van de op het door adressant tot Haar gericht verzoek, gedagteekend 25 Mei 1927, van gelijke strekking genomen of nog te nemen beslissing en van de gronden, waarop deze berust;
- b. adressant hiervan in kennis te stellen, onder aantekening, dat hij zich eventueel nog tot de Staten-Generaal zal kunnen wenden.

4. Verzoek, gedagteekend Koepang 29 Mei 1928, van een 8-tal schrijvers inzake de bevordering van enkele schrijvers tot schrijver 1e klasse na 6-jarigen in plaats van na 8-jarigen diensttijd.

Aangezien schaal A 5 der B. B. L. 1925 niet genoemd wordt in Stbl. 1927 No. 566, houdende een opsomming van de schalen, waarbij overgang naar een hogere kolom alleen dan mag plaats hebben indien de betrokkene een bepaald minimum diensttijd heeft, en mitsdien in een benoeming tot schrijver 1e klasse na een diensttijd van 6 jaren, zulks ter vervulling van een vacature, geen ontoelaatbare onregelmatigheid kan worden gezien, stelt de commissie voor adressanten te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verleenen van tusschenkomst.

5. Verzoek, gedagteekend Wonreli Kisar 12 Juni 1928, van C. A. Belder, gewezen hulponderwijzeres aan de Volksschool te Wonreli, betreffende de door haar ondervonden behandeling wegens ingebrachte klachten tegen een gemeenteonderwijzer te Poera-Poera (Kisar).

De commissie stelt voor der Regeering te verzoeken den Volksraad t.g.t. mededeeling te willen doen van de op het door adressante tot de Regeering gericht rekest genomen of nog te nemen beslissing en met de gronden, waarop deze berust.

6. Verzoek, gedagteekend Palembang 19 Juni 1928, van Koesin alias Oesin bin Hadji Iljas, houdende bezwaren tegen een vonnis van den rapat-besar te Ajer Hitam.

De commissie stelt voor adressant onder mededeeling, dat de Volksraad in zaken van justitie geen tusschenkomst kan verleenen, te berichten, dat hij zich terzake tot den Resident van Palembang kan wenden.

Verzoekschriften.

7. Verzoek, gedagteekend Bondalem 4 Juli 1928, van Ktoet Pasek, inzake den langen duur van zijn rechtszaak tegen Ktoet Kadjar, aanhangig bij den Raad van Kerta's te Singaradja.

De commissie stelt voor het verzoekschrift ter kennis te brengen van den Resident van Bali en Lombok en adressant hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Bondalem 4 Juli 1928, van Made Raken, inzake het niet ontvangen van een afschrift van het door den Raad van Kerta's te Singaradja op 29 Augustus 1925 uitgesproken vonnis in zijn rechtszaak tegen Njoman Soebagan.

De commissie stelt voor het verzoekschrift ter kennis te brengen van den Resident van Bali en Lombok en adressant hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Bondalem 4 Juli 1928, van Ni Ktoet Semita, inzake den langen duur van haar rechtszaak tegen Ktoet Kadjar, aanhangig bij den Raad van Kerta's te Singaradja.

De commissie stelt voor het verzoekschrift ter kennis te brengen van den Resident van Bali en Lombok en adressant hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Sigalangan 5 Juli 1928, van Mangaradja Panoesoenan en Haroen, inzake de verkiezing van een koeriahoofd te Sigalangan (onderafd, Angkola en Sipirok).

De commissie stelt voor der Regeering te verzoeken den Volksraad t.g.t. mededeeling te willen doen van de op het door adressanten tot de Regeering gericht rekest van gelijke strekking genomen of nog te nemen beslissing en met de gronden, waarop deze beruist.

11. Verzoek, gedagteekend Weltevreden 19 Juli 1928, van C. W. Lolang, gewezen ambtenaar bij de L, U. en A., inzake de hem wegens ongeschiktheid verleende eervolle ontheffing van zijn betrekking.

De commissie stelt voor der Regeering te verzoeken den Volksraad t.g.t. mededeeling te willen doen van de op het door adressant tot Haar gericht rekest van gelijke strekking genomen of nog te nemen beslissing en met de gronden, waarop deze beruist.

12. Verzoek, gedagteekend Weltevreden 1 Juli 1927, van Mohamad Basir gelar Ratoe Anom, inzake zijn schorsing als pasirah en zijn veroordeeling door den grooten rapat te Martapoera.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 28 Juli 1928 No. 1673/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemd Regeeringschrijven, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

13. Verzoek, gedagteekend Patjitan 25 Juli 1928, van M. P. E. Beckman Lapré, griffier bij den landraad aldaar, om:

a. spoedige overplaatsing naar een plaats op Java, waar een Europeesche lagere school aanwezig is;

b. spoedige benoeming tot griffier der 2de klasse.

De commissie stelt voor adressant mede te deelen, dat een afschrift van het rekest werd aangeboden aan den directeur van Justitie en dat de Volksraad overigens bij benoemingen e. d. geen tusschenkomst wenscht te verlenen.

14. Verzoek ⁽¹⁾, gedagteekend Ambon 11 Mei 1928, van het bestuur der vereeniging „Persoekoetoean Setia dengan Pandji Nederland”, inzake de oprichting van een weduwen- en weezenfonds voor gepensioneerde inheemsche militairen.

De commissie stelt voor adressant, onder toezending van de betreffende Volksraadstukken, mededeeling te doen van het door de Regeering terzake ingenomen standpunt.

15. Verzoek ⁽¹⁾, gedagteekend Weltevreden 6 Juni 1928, van Ir. J. W. L. H. Meertens, oud-hoofdingenieur der B. O. W., inzake het hem verleend niet-eervol ontslag uit 's Lands dienst.

De commissie stelt voor adressant, die intusschen als maandgelder is te werk gesteld, onder mededeeling van de in de afgelopen zitting t. a. v. zijn ontslag gemaakte opmerkingen, te berichten, dat vooralsnog geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van verdere tusschenkomst.

16. Verzoek ⁽¹⁾, gedagteekend Soerabaja 26 Mei 1928, van de hoofdafdeulingsbesturen van den Bond van korporaals der Koninklijke Marine en den Bond voor minder marine-personeel, om steun te verlenen aan een tot den Commandant der Zeemacht gericht rekest, inzake verbetering van de positie van het lager marine-personeel.

De commissie stelt voor adressanten, onder toezending van de betreffende Volksraadstukken, mededeeling te doen van het door de Regeering terzake ingenomen standpunt.

⁽¹⁾ De rekesten sub 14—16 hebben, ingevolge een destijds door de commissie genomen, aan den Volksraad medegedeeld besluit, gedurende de begrootingsbehandeling ter inzage gelegen ter secretarie ten einde de leden in de gelegenheid te stellen—waarvan gebruik is gemaakt—ze bij de betrokken afdeling in bespreking te nemen.

15de VERGADERING — DONDERDAG 11 OCTOBER 1928.

Verzoekschriften.

De conclusies van de commissie voor de verzoekschriften worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren thans in commissie te willen bijeenblijven.

De vergadering wordt te 9.08 uur v.m. gesloten.

16de VERGADERING — WOENSDAG 17 OCTOBER 1928.

Ingekomen stuk. — Bekrchtiging leeningsbesluit plaatselijken raad Kediri en Blitar.

16de VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 17 Oct. 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stuk. — Bekrchtiging leeningsbesluit plaatselijken Raad Kediri en Blitar (Ond. 68).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 20 leden, te weten de heeren:

Aay, Ali Moesa, Ten Berge, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, Kan, Kiës, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Moelia, Roep, Soejono, Soekawati en Stokvis.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat is ingekomen:

Schrijven van het Volksraadstemkantoor van 9 October 1928 No. A 40/7/19 houdende mededeeling, dat de heer

M. Tjipto Mangoenkoesoemo zijn verkiezing tot lid van den Volksraad heeft aangenomen.

Wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie, houdende bekrchtiging van het besluit van den Gewestelijken Raad van Kediri van 21 Februari 1928 No. 29/R, zooals dit is gewijzigd bij dat van den plaatselijken raad van Kediri en Blitar van 14 Juli d.a.v. No. 92/R, strekkende tot het aangaan van een geldleening (Ond. 68).

Dit ontwerp wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 9.15 uur v.m. gesloten.

17de VERGADERING — VRIJDAG 26 OCTOBER 1928.

Ingekomen stukken. — Vervanging van eenige bestuursambtenaren als landraadsvoorzitters door rechterlijke ambtenaren.

17de VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 26 October 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Vervanging van eenige bestuursambtenaren als landraadsvoorzitters door rechterlijke ambtenaren (Ond. 73). — Regeling van een in te stellen onderzoek voor het Levensverzekeringsbedrijf (Ond. 59). — Instelling stadsgemeenten in Oost-Java (Ond. 76). — Begrootingen van de provincie Oost-Java en de daarbinnen gelegen regentschappen (Ond. 67).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 20 leden, te weten de heeren:

Aay, Ali Moesa, Ten Berge, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Moelia, Roep, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeeringsgemachtigde: de heer Staargaard.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikking:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 11, 13, 17 en 22 October 1928 Nos. 1x, 25, 19 en 1a ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp van wet tot nadere wijziging van art. 4 der Indische Muntwet 1912 (Ond. 81);
 - b. een ontwerp-ordonnantie betreffende de toepassing van de Rechtenordonnantie op Palembang (Ond. 82);
 - c. een ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den plaatselijken raad van Noord- en Zuid-Banjoemas (Ond. 83);
 - d. een ontwerp-besluit tot vaststelling van de eerste aanvullingsbegrooting betreffende Afd. I der begrooting van Ned.-Indië voor 1929 (Ond. 84).

Deze stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 14 en 17 October 1928 Nos. 5 en 17 houdende mededeeling van de vaststelling van:
 - a. de ordonnantie tot verleening van vrijstelling van zegel- en andere kosten voor stukken betreffende de voorwaardelijke veroordeeling enz. (Ond. 66);
 - b. de ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den plaatselijken raad van Kediri en Blitar (Ond. 68).

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 14 October 1928 No. 1 houdende benoeming van Mr. B. Th. A. Westrouwen van Meeteren tot lid der Commissie voor de financieele verhouding voor den duur van het buitenlandsch verlof van het lid dier Commissie Mr. A. B. Cohen Stuart.

De stukken genoemd sub 2 en 3 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

4. B. G. S. van 22 October 1928 No. 2262/II ter aanbieding van het nader antwoord der Regeering inzake het in een openbare vergadering van het College van Gedelegeerden door den heer Kiès geopperde denkbeeld om een commissie van beoordeeling van wapens van autonome gemeenschappen in te stellen.

Deze brief wordt gedrukt.

- B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:
1. Schrijven van de vereeniging van gepensioneerde en gegageerde militairen van het leger in Nederlandsch-Oost- en West-Indië, gedagteekend Rotterdam 24 September 1928 betreffende de gevolgen voor de gepensioneerde korporaals en soldaten van een eventueele gelijkstelling van de militaire pensioenen en gagementen van vóór en na 1920.
 2. Moties van de afdelingen Semarang en Bandoeng van het N. I. O. G. betreffende de z.g. hoofden-toelage.

Deze bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

- C. Een verzoekschrift van het hoofdbestuur van het N. I. O. G. van 22 October 1928, om de toekenning van de z.g. hoofden-toelage te bevorderen.

Wordt ter inzage gelegd voor de leden om in de gelegenheid te zijn het bij de Ve afdeling der aanvullingsbegrooting ter sprake te brengen.

- D. Een mededeeling van den Voorzitter ingevolge art. 89(2) van het R. v. O. dat door hem ter zijde is gelegd een ongezegeld verzoekschrift gedagteekend 10 September 1928, afkomstig uit Sigli houdende klachten tegen het zelfbestuur in het landschap Pidië.

Wordt voor kennisgeving aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

1. De ontwerp-ordonnantie houdende vervanging van eenige bestuursambtenaren als landraadvoorzitters door rechterlijke ambtenaren, die naburige landraden voorzitten (Ond. 73);

17de VERGADERING — VRIJDAG 26 OCTOBER 1928.

Regeling van een in te stellen onderzoek voor het Levensverzekeringsbedrijf. — Instelling stadsgemeenten in Oost-Java. — Begrootingen van de provincie Oost-Java en de daarbinnen gelegen regentschappen.

(KOESOEMO JOEDO.)

2. De ontwerp-ordonnantie, zooals deze is gewijzigd bij Memorie van Antwoord, strekkende tot regeling van een in te stellen onderzoek naar het levensverzekeringsbedrijf (Ond. 59);
3. De acht ontwerp-ordonnanties tot instelling van stadsgemeenten in de provincie Oost-Java (Ond. 76).

Deze ontwerpen worden achtereenvolgens zonder beaardslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van 33 ontwerp-ordonnanties tot vaststelling van de eerste begrootingen van de provincie Oost-Java en de daarin gelegen regentschappen, zooals een en ander is gewijzigd bij nota van wijzigingen (Ond. 67).

De heer Koesoemo Joedo: Mijnheer de Voorzitter! Blijkens de Memorie van Antwoord wordt met de in het Gedelegeerden-verslag gemaakte opmerking omtrent het bedrag der standplaatstoelagen niet accoord gegaan.

Nu moet ik eerst op een naar mijn gevoelen bestaande tegenstrijdigheid in het Regeeringsantwoord wijzen. Ik lees daarin nl., dat in verband met de raming in West-Java, waar het uitgetrokken bedrag ruim 2½% van het totaal der bezoldigingen bedraagt, ook voor Oost-Java 2½% van dat totaal is genomen; niettemin wordt van de in het Gedelegeerden-verslag gegeven berekening gezegd, dat deze een zakelijken grondslag mist, omdat het bedrag der standplaatstoelagen niet uitsluitend verband houdt met het totaal bedrag der bezoldigingen.

Wat hier omtrent die berekeningen wordt gezegd, Mijnheer de Voorzitter, is m.i. bovendien minder juist; ten eerste waren wel andere gegevens beschikbaar dan de raming voor West-Java — immers voor het B. O. W.-personeel, dat 4/5 van het totaal bedrag vertegenwoordigt, waren de uitgaven precies bekend —; ten tweede werd in het Gedelegeerden-verslag juist van dezen zakelijken grondslag uitgegaan.

Het Regeeringsantwoord gaat niet in op de opmerking dat in Oost-Java slechts te Soerabaja en Malang standplaatstoelagen worden uitgekeerd, en hierin ligt juist het groote verschil met West-Java, waar tot voor kort die oelage op vijf plaatsen werd en nog wordt uitgekeerd.

Naar verhouding wordt dus in West-Java van zelf sprekend meer aan standplaatstoelage uitgekeerd.

In verband hiermede, Mijnheer de Voorzitter, moet ik de juistheid van de voor de provinciale begrooting toegepaste berekening blijven betwisten.

Voor het B. O. W. personeel is het bedrag bekend, n.l. 24 000 en het gaat er dus alleen nog om voor de rest, waarvan de kosten rond f 470 000 bedragen, de standplaatstoelage te ramen.

(KOESOEMO JOEDO, STOKVIS.)

Van dit bedrag zal slechts rond f 200 000 (hoofdkantoor, 1ste district en 2 secties) te Soerabaja en Malang worden betaald, zoodat het wel duidelijk spreekt, dat het hiervoor uitgetrokken bedrag aan standplaatstoelage ad f 41 000 veel te hoog is.

Voor een juistere raming geeft de landsbegrooting bruikbaar vergelijkingsmateriaal, omdat daarin verschillende posten voorkomen van personeel, dat uitsluitend te Batavia (met dezelfde toelage als Soerabaja) is geplaatst en waaruit blijkt dat 5 à 6% van het totaal der bezoldigingen wel voldoende is.

Het hoogste percentage nemende geeft dit voor het beoelde Oost-Java personeel een bedrag van f 12 000, dus met het voor het B. O. W.-personeel berekende bedrag een totaal van f 36 000 inplaats van f 65 000, zooals door de Regeering is uitgetrokken. Ik heb er geen bezwaar tegen het bedrag van f 36 000 veiligheidshalve naar boven af te ronden tot f 40 000. Het uitgetrokken bedrag van f 65 000 zou dus gevoeglijk met f 25 000 verminderd kunnen worden.

Dit aanzienlijk verschil zou niet opgetreden zijn, als de Regeering zich meer moeite had gegeven om de raming op een nauwkeuriger basis vast te stellen, waarvoor wel degelijk gegevens ter beschikking waren. Het spijt mij dan ook te moeten constateeren, dat de Regeering zich wel wat al te gemakkelijk van deze kwestie heeft afgemaakt. Ik wil het nochtans hierbij laten, Mijnheer de Voorzitter, en de zaak niet door indiening van een amendement of anderszins op de spits drijven.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij gaarne aan bij die leden, die in het Gedelegeerden-verslag hun waardeering hebben uitgesproken over de groote kwantiteit arbeid, die hier geleverd is in zoo noodzakelijk korten tijd.

Dat deze snelheid van werken heeft geleid tot enkele vergissingen, mag niet te zwaar worden aangerekend. Wij hebben een nota van wijziging gekregen, ter voorziening in enkele leemten, die moeten worden aangevuld en waarbij ook een vrij belangwekkend vraagstuk, ten aanzien van deze regeling betrokken was. Aanvankelijk toch was een bedrag van f 1.6 miljoen genoemd, dat voor irrigatiewerken van de landsbegrooting naar de provinciale begrooting zou worden overgebracht. Bij deze overbrenging bleek men er echter geen rekening mede te hebben gehouden, dat op de landsbegrooting ongeveer de helft van dit bedrag werd gevonden uit den buitengewonen dienst en de andere helft uit den gewonen dienst. Bij de overdracht aan de provincie nu stond men voor de moeilijkheid, hoe men deze bronnenverdeling voor de uitgaven nu ook regelmatig op het gebied der provincie zou kunnen doorvoeren.

Dat bleek vooral hierom zoo moeilijk te zijn, omdat irrigatiewerken op den duur voor het Land inkomsten opleveren, waaruit dan een zekere dekking wordt gevonden voor rente en eventuele afschrijving op die werken. Nu blijven echter de inkomsten uit de irrigatiewerken aan het

Begrootingen van de provincie Oost-Java en de daarbinnen gelegen regentschappen.

(STOKVIS.)

Land, terwijl de provincie alleen het geld zou hebben uit te geven. En dan is het inderdaad niet redelijk, om een provincie b.v. te laten leenen, gelijk vroeger het land heeft gedaan, haar de rente te laten betalen, doch haar geen inkomsten uit dien hoofde te geven. Dit was — gelijk wij in de nota van wijzigingen lezen — de moeilijkheid, waarvoor de Regeering bij de overdracht is komen te staan.

Als oplossing werd in die nota aangegeven, dat men nog gedurende een jaar het voor irrigatiewerken te besteden bedrag op de landsbegrooting zou laten staan, terwijl de werken zelf aan de provincie in beheer worden gegeven. In plaats dus, dat de irrigatiewerken zouden worden een deel van de eigen, autonome provinciale huishouding, geeft men de irrigatie thans in medebestuur.

Voor deze moeilijkheid moet natuurlijk een definitieve oplossing worden gevonden. De Regeering zal terzake ongetwijfeld diligent zijn, en daarom zou ik een bescheiden wenk willen geven. Men zou bij overdracht van irrigatiewerken in autonomie een subsidie kunnen geven tot het bedrag, dat het Land zelf uit de leeningsopbrengst verkrijgt. De provincie kan dan beschikken over het geheele bedrag, terwijl de verdeling tusschen gewoon en buitengewoon blijft bestaan, ook voor de provincie, met dit enkele practische verschil, dat het Land het geld leent en de leeningsopbrengst als subsidie overdraagt aan de provincie. Ik beveel deze oplossing in de aandacht van de Regeering aan.

In de tweede plaats heb ik met genoegen gezien, dat de Regeering getracht heeft, de in het Gedelegeerdenverslag door sommige leden geuite vrees weg te nemen, welke hierop was gegrond dat, nu zulke aanzienlijke bedragen als b.v. voor irrigatiewerken noodig zijn, voortaan van de landsbegrooting zullen verdwijnen en naar die van de provincie zullen overgaan, de zeggenschap van het centrale vertegenwoordigend lichaam over bestemming en beheer dier gelden, daaraan zou worden onttrokken. Dat werd gekwalificeerd — en ik zeg het hier na — als een inperking van het budgetrecht van den Volksraad.

Hiertegen is reeds bij de behandeling van de invoering der bestuurshervorming gewaarschuwd en wij hebben de consequenties hier thans vóór ons. De Regeering stelt ons gerust door te zeggen dat de bedragen, welke het Land aan de provincie zal uitkeeren, op de IVe begrotingsafdeeling zullen paraisseeren. De Landsbegrooting wordt behandeld in het voorjaar, de provinciale begrooting in het najaar. De Volksraad heeft dus alle gelegenheid, deze posten in bespreking te nemen.

Mijnheer de Voorzitter! Dat is voor een goed deel juist, maar terwijl anders het irrigatiebeleid wordt behandeld bij de VIIe begrotingsafdeeling, zou de behandeling hiervan nu moeten worden overgebracht naar de IVe begrotingsafdeeling — ik zie U ernstig kijken, Mijnheer de Voorzitter — en zou men, bij deze laatste afdeeling behandelende hetgeen eigenlijk thuis hoort bij de VIIe begrotingsafdeeling, als zijnde buiten de orde, op dit punt kunnen worden uitgeschakeld. Behalve dus op de tegemoetko-

(STOKVIS, REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

mende houding van de Regeering, doen wij dan ook al bij voorbaat een beroep op Uw welwillendheid, Mijnheer de Voorzitter, om ons in de gelegenheid te stellen, wanneer daartoe aanleiding bestaat, een druppeltje water door de afdeeling Binnenlandsch Bestuur te mengen.

De heer Soejono: Irrigatiewater!

De heer Stokvis: Natuurlijk, irrigatiewater. Met Uw medewerking, Mijnheer de Voorzitter, kan dus de geruststelling, die de Regeering ons gegeven heeft, min of meer afdoend werken.

Nu nog een derde en laatste opmerking. Meerdere der vroegere gewesten hebben overschotten gekweekt op den gewonen dienst en nu de provincie wordt ingesteld, gaan die gekweekte overschotten terug naar het Land, om eventueel weer te dienen tot uitkeering aan de provincie, als ik althans de constructie goed begrijp. Maar nu wil ik een goed woordje doen voor de regentschappen, want de overschotten, die in de oude gewesten gekweekt zijn, waren toch medegekweekt door die territoriën — administratief-rechtelijk gesproken —, welke thans een zelfstandig leven krijgen. Is het nu rationeel, om die regentschappen, waarvan vroeger het gebied toen het nog bij de oude gewesten behoorde heeft medegewerkt aan het kweken van die overschotten, thans buiten het genot daarvan te laten?

Gaarne zou ik van den geachten Regeeringsgemachtigde vernemen of ik mij hierin vergis. Mocht mijn zienswijze juist zijn, dan zal ik het wel duidelijk vernemen en mocht ik het niet geheel mis hebben, dan is er misschien ten bate van de regentschappen nog wel iets te doen.

De heer Staargaard, Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats zou ik met een enkel woord den heer Koesomo Joedo willen beantwoorden, die erop gewezen heeft, dat de raming van de standplaatstoelagen voor een gedeelte van het personeel van den provincialen waterstaat niet juist zou zijn geweest. Inderdaad is alleen de ervaring met de provincie West-Java als basis genomen en het is natuurlijk zeer wel mogelijk — zooals dit ook bij andere posten het geval zal zijn — dat verschillende factoren aanleiding tot een anderen uitslag zullen geven. Dat is dan ook juist de reden geweest, dat de vaste bijdragen voorloopig slechts voor een jaar zijn vastgesteld, zoodat, wanneer werkelijk met de taxatie een fout is gemaakt — dat kan het volgend jaar blijken — daarmee bij de begrooting voor 1930 rekening kan worden gehouden.

De heer Stokvis heeft naast de hulde, die hij gebracht heeft voor het vele werk, dat aan deze begrootingen vastzat, de vraag gesteld, waarom nu deze oplossing is gekozen, dat de kosten voor de buitengewone werken voorloopig op de Landsbegrooting zijn gelaten en waarom die kosten niet bestreden hadden kunnen worden in den vorm van een subsidie, die dan ook door den buitengewonen dienst van de Landsbegrooting had kunnen worden gedragen.

Mijnheer de Voorzitter! Deze kwestie is nog bij de Re-

Begrootingen van de provincie Oost-Java en de daarbinnen gelegen regentschappen.

(REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

geering in overweging. Het denkbeeld van den heer Stokvis is ook reeds bij de Regeering opgekomen, maar daarentrent is nog geen beslissing genomen. Dat is de reden, waarom in de toelichting is gezegd, dat de getroffen regeling voorloopig slechts voor dit jaar geldt. Principieel zal de zaak bij de volgende begrooting worden uitgemaakt.

Wat de kwestie van het aandeel in de saldi betreft, de regentschappen deelen daarin ook mede, maar ik maak den heer Stokvis er nog opmerkzaam op, dat het niet van zoo groot belang is, wat er gebeurt. Het is werkelijk alleen maar een beginselkwestie geweest, die saldi op de begrootingen te brengen. De bedoeling daarvan is, dit jaar te laten zien, dat de saldi niet mogen worden opgeteld bij de vaste bijdragen van een jaar, daar het bij de begrootingen voor 1930 een vreemde indruk zou maken, als de waarschijnlijk ook dan aanwezige saldi van het vorige dienstjaar dan op de Landsbijdrage plotseling zouden worden in mindering gebracht van de vaste bijdrage. Hoe men dit bedrag nu precies zal verdeelen — of de regentschappen wat meer of minder zullen krijgen, doet aan dit geval niets toe of af, omdat de Regeering, zooals in de Memorie van Antwoord reeds is opgemerkt, dat mindere of meerdere weder in de vaste bijdrage zou hebben verwerkt. Het is het beginsel, dat in deze kwestie tot uitdrukking is gebracht; verder gaat de zaak niet. Doch de regentschappen krijgen hun aandeel van de te verdeelen saldi, omdat

(REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV., VOORZITTER.)

de Regeering nu eenmaal van het standpunt is uitgegaan, dat de begrootingen van de nieuwe gemeenschappen kloppend gemaakt moeten worden. Al hetgeen het Land bijdraagt, op alle posten bij elkaar, geeft dus het tekort, dat als een uitgave op de landsbegrooting zou moeten verschijnen als landsuitkeering, voor zoover het niet gedeeltelijk in den vorm van een aandeel in de saldi werd gegeven.

Ik hoop, dat ik hiermede den heer Stokvis de situatie duidelijk heb gemaakt.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnanties, zooals deze zijn gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren thans in de commissies te willen bijeenkomen.

De vergadering wordt te 9.24 uur v.m. gesloten.

18de VERGADERING — DONDERDAG 29 NOVEMBER 1928.

Ingekomen stukken. — Toepasselijkverklaring van rechten-ordonnantie op Palembang. — Bekracting leeningsbesluit plaatselijken raad Banjoemas. — Regeling getuigengelden voor Inlanders. — Subsidieregeling particuliere ziekenhuizen.

18de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 29 Nov. 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Toepasselijkverklaring van rechten-ordonnantie op Palembang (Ond. 82). — Bekracting leeningsbesluit plaatselijken raad Noord- en Zuid-Banjoemas (Ond. 83). — Regeling getuigengelden voor Inlanders (Ond. 79). — Subsidieregeling particuliere ziekenhuizen (Ond. 39).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 20 leden, te weten de heeren:

Aay, Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Moelia, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeringsgemachtigde: de heer Van Lonkhuyzen.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Brieven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 27 November 1928 No. 2505/Begr. t/m 2510/Begr. houdende de mededeeling, dat de afdeelingen IV t/m IX van de eerste aanvullingsbegroting van Nederlandsch-Indië voor 1929 (Ond. 75) in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld.
2. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 26 November 1928 Nos. 1, 2 en 3 tot voorloopige vaststelling van de regularisatievoorstellen 1927 (Ond. 74).
3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 23 November 1928 No. 1a tot voorloopige vaststelling van het slot der rekening van uitgaven en ontvangsten voor Nederlandsch-Indië over 1924 (Ond. 2).
4. Als voren van 21 November 1928 No. 2x tot interneering van de daarin genoemde personen.

Deze stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

5. B. G. S. van 28 November 1928 No. 2515/C houdende mededeeling van een in de ontwerp-ordonnantie betreffende de toepassing van de rechten-ordonnantie op Palembang (Ond. 82) aan te brengen wijziging.

Deze brief wordt gedrukt.

(VOORZITTER.)

B. Twee moties van het Hoofdcomité van actie tegen de samenvoeging van de gemeenten Batavia en Meester-Cornelis.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot toepasselijkverklaring van het reglement letter A, gehecht aan de ordonnantie van 1 October 1882 (Staatsblad No. 240), op Palembang en tot opheffing van het hulptolkantoor Pladjoe (Ond. 82).

Volgens het zoeven door den secretaris genoemd regeeringsschrijven moet in art. 1 worden gelezen in plaats van „bij de ordonnantie van 9 Mei 1927 (Staatsblad No. 174)”, „bij de ordonnantie van 10 Augustus 1927 (Staatsblad No. 397)”.

Het ontwerp, zooals het bij regeeringsschrijven is gewijzigd, wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

1. De ontwerp-ordonnantie houdende bekrachtiging van artikel één van het besluit van den plaatselijken raad van Noord- en Zuid-Banjoemas van 17 September 1928 No. 7027/19/30, strekkende tot het aangaan van een geldleening (Ond. 83).
2. De ontwerp-ordonnantie tot nadere regeling van het tarief der schadeloosstellingen voor Inlanders en met hen gelijkgestelde personen, in strafzaken als getuigen of deskundigen verschenen (Ond. 79).

Deze beide ontwerpen worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van een subsidieregeling voor particuliere ziekeninrichtingen voor on- en minvermogenden (Ond. 39).

De Regeeringsgemachtigde heeft het woord verzocht, teneinde mede te deelen, dat nog eenige wijzigingen van ondergeschikte beteekenis van regeeringswege in de ordonnantie worden aangebracht.

Subsidieregeling particuliere ziekenhuizen.

(HOOFD D. V. G., KOESOEMO OETOYO.)

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! In de Nota van Wijzigingen (stuk 6) is een bepaling opgenomen, strekkende om in plaats van subsidie te verleenen voor de oprichting van ziekeninrichtingen respectievelijk voor aankoop van terrein, een tegemoetkoming toe te kennen in de kosten, die een ziekenhuisvereniging maakt, hetzij voor den inhuur van een gebouw, hetzij voor de pacht van den grond, waarop de ziekeninrichting zou worden gebouwd. Die verandering bij Nota van Wijzigingen betreft art. 6 en is daarin opgenomen onder letter *f*.

Tot mijn leedwezen is er bij de verdere behandeling niet de noodige aandacht aan geschonken, dat ook de wijze van betaling ten aanzien van dit punt hierbij vermeld had moeten worden. In verband daarmee worden in lid 4 van art. 6 van het ontwerp alsnog de woorden: „onder *d* en *e*” gewijzigd in: „onder *d*, *e* en *f*”, volgens welke aanvulling de desbetreffende bedragen jaarlijks bij vooruitbetaling zullen worden uitgekeerd.

Eenzelfde omissie is begaan ten aanzien van de subsidieering van hulp-ziekenhuizen. In art. 13 zijn aangegeven de verschillende periodieke tegemoetkomingen, die aan hulp-ziekenhuizen kunnen worden verstrekt. Ook hier is vergeten de mogelijkheid te vermelden, dat de tegemoetkoming voor huurhuizen enz. ook gegeven kan worden aan hulp-ziekenhuizen. In verband hiermede wordt achter lid *d* van art. 13(1) ingelascht een nieuw lid *e*, luidende:

„een tegemoetkoming eventueel van een huur, erfpacht of opstal overeenkomstig die, vermeld onder letter *f* van art. 6 lid 1”.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met de Regeering ten zeerste dank te zeggen voor haar bereidwilligheid, om een ook door haar erkende omissie te herstellen, een omissie, zoeven door den geachten Regeeringsgemachtigde besproken en geldende de subsidieering van ziekenhuizen, die in huurhuizen zijn ondergebracht.

In de tweede plaats zou ik iets ter sprake willen brengen, dat niet in het Gedelegeerdenverslag is aangeroerd; waar de geachte Regeeringsgemachtigde deze materie uiteraard echter wel geheel onder de knie heeft, zal hij er wel geen bezwaar tegen hebben op mijn vraag te antwoorden.

De kwestie is deze. Volgens de laatste kolom van den in art. 6 opgenomen staat, bij Nota van Wijzigingen ingediend, zal voor Europeesche geneeskundigen als beginsalaris een subsidie van *f* 3 600 's jaars worden verleend en voor Indische geneeskundigen een bedrag van *f* 2 400 of $\frac{2}{3}$ van de voor Europeesche geneeskundigen verleende subsidie. Voor de vierjaarlijkse verhoogingen echter wordt voor een Europeeschen geneeskundige een subsidie van *f* 900 verleend en voor een Indisch geneeskundige een subsidie van *f* 300 of van slechts $\frac{1}{3}$ van de subsidie, voor de vierjaarlijkse verhoogingen der Europeesche geneeskundigen verleend.

(KOESOEMO OETOYO, FRUIN.)

Nu zou ik gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde willen vernemen, om welke reden de verhouding tusschen de te verleenen subsidies voor de beginsalarissen van de genoemde categorieën van geneeskundigen zoo geheel anders is dan die tusschen de subsidies voor hun vierjaarlijkse verhoogingen. Bij een zelfde verhouding zou een Indisch arts verhoogingen van *f* 600 moeten hebben.

Verder zou ik willen opmerken, dat de subsidie voor den administrateur — nl. *f* 2 400 — gelijk staat met die voor een Indisch arts. Waar de administrateur in het geheel geen vakopleiding heeft genoten, lijkt het mij toch onbillijk, voor een Indisch arts dezelfde subsidie te verleenen als voor den administrateur. Ik geloof zelfs, dat het geen vereischte is, dat de administrateur een acte boekhouden heeft.

Voorts zou ik nog de volgende zaak willen aanroeren. In het Gedelegeerdenverslag wordt gevraagd, of ziekenhuizen, die auto's bij wijze van polikliniek laten rondgaan, daarvoor een subsidie kunnen erlangen.

De Memorie van Antwoord deelt hieromtrent mede:

„Eventuele poliklinieken, welke aan het gesubsidieerde ziekenhuis zijn verbonden en aldus deel uitmaken van het ziekenhuisbedrijf, worden als een onderdeel van de ziekeninrichting mede gesubsidieerd, o. a. door kosteloze verstrekking van genees- en verbandmiddelen”.

Omtrent een subsidie voor een polikliniekauto kan ik hierin echter niets vinden. Of is deze aangelegenheid misschien verwerkt in de volgende alinea van de Memorie van Antwoord, welke luidt:

„Eene subsidieregeling voor geheel afzonderlijk geëxploiteerde particuliere poliklinieken is reeds sedert geruimen tijd in overweging, doch een bevredigende oplossing daarvoor is nog niet gevonden”.

Tot slot, Mijnheer de Voorzitter, nog de volgende opmerking. In het Gedelegeerdenverslag is gevraagd of voor kamers in de ziekenhuizen, welke bestemd zijn voor betalende patiënten, ook subsidie kan worden verleend. Het Regeeringsantwoord hieromtrent luidt als volgt:

„Voor de verpleging van lijders, die wel tot betaling der zelfkosten of meer in staat zijn, behoeft, naar het voorkomt, geen financiële tegemoetkoming gegeven te worden”.

Met dat antwoord ga ik volkomen accoord. Alleen zou ik in dit verband willen vragen, of voor den bouw en de inrichting van die kamers, bestemd voor betalende patiënten, geen subsidie wordt verleend.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Het ontwerp betreffende de subsidieregeling voor particuliere ziekeninrichtingen voor on- en minvermogenden behoeft eigenlijk op zichzelf geen aanleiding te geven tot uitgebreide besprekingen, omdat dit ontwerp tenslotte een omwerking is van de oude regeling met eenige verbeteringen en eenige verruiming van de te verstrekken subsidie. Waar bovendien de Regeering in verband met de opmerking, ge-

Subsidieregeling particuliere ziekenhuizen.

(FRUIN.)

maakt in het Gedelegeerden-verslag, nog enkele wijzigingen in het ontwerp heeft aangebracht, zou er voor mij des te minder reden bestaan hier thans over te spreken, ware het niet, dat ik nog enkele vragen had te doen, ten aanzien waarvan ik het zeer op prijs zou stellen antwoord te ontvangen van de Regeering.

Mijnheer de Voorzitter! Als eerste kwestie, die mij nog niet geheel duidelijk is, kan ik de volgende noemen. Er wordt in deze ordonnantie onderscheid gemaakt tusschen de tegemoetkoming in eens en de periodieke tegemoetkomingen en nu blijkt uit de ontwerp-ordonnantie, dat het bedrag der tegemoetkoming in eens wordt beschouwd als een maximum, terwijl er met betrekking tot de bedragen der periodieke tegemoetkomingen minder aanleiding bestaat — zulks b.v. ook op grond van de redactie van art. 6 — deze te beschouwen als een maximum. Nu staat er in art. 3, dat de Gouverneur-Generaal in bijzondere omstandigheden bij een met redenen omkleed besluit de tegemoetkoming kan stellen op een lager bedrag dan in deze ordonnantie is genoemd. In dat verband is mijn vraag aan de Regeering, of er ook bij de tegemoetkoming in eens bijzondere redenen moeten zijn om te komen tot de vaststelling van een lager bedrag dan in de ontwerp-ordonnantie is genoemd. Is dat niet het geval en staan deze beide tegemoetkomingen in dit opzicht gelijk, dan wil het mij voorkomen, dat het wenschelijk zou zijn de redactie van de artikelen 5 en 6 meer met elkaar in overeenstemming te brengen, omdat de tegenwoordige redactie naar mijn idee aanleiding zou kunnen geven tot verwarring.

Mijnheer de Voorzitter! De tweede opmerking, die ik zou willen maken, betreft art. 10. In dat artikel staat onder meer voorgeschreven, dat, wil de betrokken vereeniging voor subsidie in aanmerking komen, zij niet moet beoogen het maken van winst. Naar aanleiding daarvan is in het Gedelegeerden-verslag gevraagd of het niet mogelijk zou zijn, deze bepaling eenigszins te wijzigen, b.v. met het oog op cultuurondernemingen. Die cultuurondernemingen beoogen wel het maken van winst, maar zij kunnen toch een hospitaal hebben opgericht ten behoeve van haar arbeiders en van de bevolking van de omliggende streek, welk hospitaal op zichzelf dan niet het maken van winst beoogt. Tegenover deze vraag in het Gedelegeerden-verslag heeft de Regeering zich afwijzend gesteld. Nu acht ik de inwilliging van het verzoek, dat in die vraag besloten ligt, ook niet zoo dringend noodig, omdat het altijd mogelijk is, dat enkele ondernemingen zich combineeren voor de oprichting van een vereeniging, welke uiteraard dan niet het maken van winst beoogt en op dien grond subsidie kan aanvragen.

Maar ik ben niet weinig geschrokken van het regeerings-antwoord, omdat daarin ook wordt gesproken van een moreelen plicht van de ondernemingen om te zorgen voor de geneeskundige hulp voor hun arbeiders. Nu is het op zich zelf vleidend voor de ondernemingen, dat de Regeering de moraliteit van deze blijkbaar hooger aanslaat, dan die van particulieren tegenover hun huisbedienden of die van kleine Inlandsche ondernemers, e. d. Maar toch meen ik,

(FRUIN, DWIDJOSEWOJO.)

dat de kwestie van de moraliteit, hoe hoog ik die ook aansla, niet doorslaggevend mag zijn bij de beoordeeling van subsidie-aanvragen.

Nu is mijn vraag aan de Regeering: gesteld, dat eenige ondernemingen zich vereenigen tot een hospitaalvereeniging, is de Regeering dan, wanneer alles verder normaal is, bereid ook aan een dergelijke vereeniging subsidie te verleen? Ik vraag dit vooral, omdat het eenigszins mijn indruk is, op grond van hetgeen ik zooeven heb vermeld, dat de geachte Regeeringsgemachtigde hier min of meer afwijzend tegenover staat.

De heer Koesoemo Oetoyo: Dat zou het nut van de poenale sanctie verminderen.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! De heer Koesoemo Oetoyo zegt: dat zou het nut van de poenale sanctie verminderen, maar ik wil er even de aandacht op vestigen, dat ik niet sprak over ondernemingen

De Voorzitter: En zelfs niet over de poenale sanctie!

De heer Fruin: die wettelijk verplicht zijn de geneeskundige verzorging van hun arbeiders op zich te nemen, want het is de vraag, of de arbeiders van dergelijke ondernemingen op dit punt als minvermogend kunnen worden beschouwd, daar zij recht hebben op geneeskundige behandeling en verpleging. Mijn vraag had dus geen betrekking op ondernemingen, die werken met poenale sanctie.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik eenige opmerkingen willen maken ten aanzien van de voorliggende ontwerp-ordonnantie.

Naar aanleiding van een in het Gedelegeerden-verslag omtrent het bepaalde bij artikel 6 der ontwerp-ordonnantie gemaakte opmerking heeft de Regeering blijkens Haar Memorie van Antwoord de noodzakelijkheid erkend van een zekere soepelheid in de bezetting van een ziekenhuis met gediplomeerd verplegend personeel en op grond daarvan is bij nota van wijziging een nieuwe kolom in den in lid 1 onder a van artikel 6 voorkomenden staat ingevoegd, aangevende de in maximo toelaatbare substitutie van het Europeesch gediplomeerd verplegend personeel door gediplomeerde mantri-verplegers(sters) voor elke ziekeninrichting.

De woorden „in maximo” komen echter in bedoelden nieuwen kolom niet voor, hetgeen naar mijn bescheiden meening misverstand kan teweegbrengen. Immers de bevoordingen van dien kolom kunnen imperatief worden opgevat, zoodat het aantal Europeesche gediplomeerde verplegers(sters), dat vervangen kan worden, niet minder mag bedragen dan hetgeen in kolom 5 is aangegeven.

Ter voorkoming van bedoeld misverstand zou ik daarom den geachten Regeeringsgemachtigde gaarne in overweging

Subsidieregeling particuliere ziekenhuizen.

(DWIDJOSEWOJO.)

willen geven om de woorden „in maximo” ook in meerbedoelden kolom te willen doen opnemen.

De Voorzitter: Er staat reeds „naar keuze”; is dat naar Uw meening niet duidelijk en voldoende?

De heer D w i d j o s e w o j o: De in den kolom genoemde aantallen mantri-verplegers zijn volgens de Memorie van Antwoord maxima en dat blijkt uit den staat niet.

De Voorzitter: Dat lig opgesloten in de woorden „naar keuze”. Ik geloof, dat U deze woorden over het hoofd heeft gezien.

De heer D w i d j o s e w o j o: Met de woorden „naar keuze” wordt bedoeld, dat de ziekeninrichting Europeesche verplegers of Inlandsche verplegers mag nemen.

Voorts komt het mij gewenscht voor om het aantal gediplomeerde mantri-verplegers(sters), dat in de plaats van den Europeeschen gediplomeerden verpleger(ster) kan worden aangesteld voor ziekenhuizen met een gemiddelde dagsterkte der patiënten van 13—24 en van 25—36 te verdubbelen, derhalve 2 resp. 2, aangezien volgens het thans bepaalde de keuze beperkt is. De door mij bedoelde verdubbeling heeft m. i. ook het voordeel, dat kleine ziekenhuizen zich een eenigszins behoorlijke hoeveelheid verplegend personeel kunnen veroorloven, terwijl het voor de algemeene kas financieel nog veel goedkooper is dan wanneer de Regeering subsidie verleent voor een Europeesch gediplomeerde verpleger(ster). Mocht de Regeering op mijn voorstel ingaan, dan moet voor de consequentie het eijfer 1 in den kolom gediplomeerd mantri-verpleger(ster) d. i. kolom 4 voor ziekenhuizen met een gemiddelde dagsterkte van 1—12, worden vervangen door 2. Ook deze regeling zal voor de Regeering nog voordeliger zijn dan wanneer zij subsidie verleent voor 1 Europeesch gediplomeerden verpleger(ster).

Tenslotte nog dit, Mijnheer de Voorzitter! In de ontwerp-ordonnantie is in art. 6 lid 1 sub *b* vermeld, dat een der periodieke tegemoetkomingen zal bestaan uit een tegemoetkoming voor het ongediplomeerd verplegend personeel, bedienden enz. van *f* 500 's jaars per gemiddelde dagsterkte van 12 patiënten gedurende het laatst verlopen kalenderjaar.

Gaarne zou ik van den geachten Regeeringsgemachtigde willen vernemen, hoeveel de tegemoetkoming zal moeten bedragen, wanneer die gemiddelde dagsterkte minder dan 12 patiënten bedraagt. Zal die dan het zooveelste gedeelte van *f* 500 's jaars bedragen op de basis van een dagsterkte van 12 patiënten? In dit geval zou zulks naar mijn bescheiden meening niet in overeenstemming zijn met het vastgestelde systeem voor de te verlenen tegemoetkoming, bedoeld bij sub *a* lid 1 van hetzelfde artikel. Want in kolom 1 van den daarbij opgenomen formatie-staat heeft men systematisch als gemiddelde dagsterkte opgegeven 1—12 patiënten, 13—24 patiënten enz., hetgeen beteekent, dat

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(DWIDJOSEWOJO, AAY, HOOFD D. V. G.)

een deel van 12 patiënten, dat zich beneden of boven een veelvoud van 12 patiënten bevindt, ook in aanmerking komt voor verleening eener tegemoetkoming even groot als voor 12 patiënten.

Op grond hiervan zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde willen voorstellen om het bepaalde bij sub *b* van lid 1 artikel 6 dezer ontwerp-ordonnantie zoodanig te willen wijzigen, dat het systeem bedoeld in den eersten kolom van den formatiestaat, ook bij sub *a* van dat artikel wordt gevolgd.

De heer A a y: Mijnheer de Voorzitter! Zooeven heeft de geachte Regeeringsgemachtigde aan art. 6 ten 4e, dat handelt over de periodieke tegemoetkomingen vermeld in lid 1 onder *d* en *e*, welke jaarlijks bij vooruitbetaling worden uitgekeerd, een nieuw punt *f* toegevoegd dat handelt over de huren.

Nu worden de onder de punten *a*, *b* en *c* van lid 1 bedoelde tegemoetkomingen maandelijks uitbetaald, terwijl de in de punten *d*, *e* en *f* genoemde tegemoetkomingen jaarlijks bij vooruitbetaling geschieden. Ik heb nergens een bepaling kunnen vinden, dat de eventueele tegemoetkomingen onder lid 4 genoemd, geschieden onder voorbehoud van terugbetaling van het eventueel teveel genotene. Het is immers zeer goed mogelijk, dat als men in Januari een geheel jaar huur vooruitbetaalt, in den loop van het jaar de inrichting om de een of andere reden wordt opgeheven.

Ik zou willen vragen wat er voor bezwaren tegen bestaan dat, waar de tegemoetkomingen sub *a*, *b* en *c* maandelijks moeten worden betaald, dit ook te bepalen voor de tegemoetkomingen van subsidie *d*, *e* en *f*.

De Voorzitter: Het woord is aan den Regeeringsgemachtigde.

De heer V a n L o n k h u y z e n, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! Bij mijn beantwoording der sprekers kom ik eerst aan den heer Koesoemo Oetoyo, die de aandacht gevestigd heeft op een zekere incongruentie, die is gelegen in de salariering van de Indische artsen en die van de Europeesche artsen. Ik moet eerlijk zeggen, dat ik hierop niet dadelijk een absoluut antwoord kan geven. Deze verordening is in mijn afwezigheid samengesteld en het is mij ontgaan, hoe zij op dit punt precies is tot stand gekomen. Ik kan er alleen dit van zeggen, dat in het algemeen de stelregel is aangenomen, dat men het beginsalaris van het personeel in gouvernementdienst neemt, dit vergelijkt met het bereikbaar eindsalaris en dan naar het gemiddelde daarvan den subsidiemaatstaf aanlegt, voorzover betreft een tegemoetkoming in de kosten voor het medisch en verplegend personeel. Ik geef echter toe, dat de verhouding zoo op het oog niet erg gunstig lijkt voor de Indische artsen.

De heer Koesoemo Oetoyo heeft de salarissen van de administrateurs vergeleken met die van de Indische artsen, doch ik moet hierbij zeggen, dat de administrateurs alleen

Subsidieregeling particuliere ziekenhuizen.

(HOOFD D. V. G.)

aangesteld worden op het genoemde salaris, wanneer zij voldoen aan de eischen, gesteld voor adjunct-administrateurs voor de gouvernementenziekeninrichtingen. Ik moge erop wijzen, dat voor de administrateurs van de particuliere ziekeninrichtingen een subsidie ineens is vastgesteld zonder verhooging, zoodat zij op den langen duur in ieder geval onder de salarissen van de Indische artsen komen.

De heer Koesoemo Oetoyo heeft het verder gehad over de subsidieering voor auto's, die polikliniek rijden. De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord gezegd, dat Zij allang haar gedachten heeft laten gaan over de mogelijkheid om een aparte subsidieregeling in het leven te roepen voor de poliklinieken. Zij is echter altijd gestuit op de groote moeilijkheid om uit te maken, welke maatstaf daarvoor moet worden aangelegd, omdat de verschillende poliklinieken op zoo geheel verschillende manier worden gehouden. Wanneer een polikliniek in een ziekenhuis wordt gehouden gaat dat onder de gewone praktijk door. Ik zou zeggen, dat gezien de ruimere subsidieering, die de ziekenhuizen thans krijgen hiermede, wanneer vanuit die ziekenhuizen polikliniek-auto's rijden, rekening moet worden gehouden. Maar voor polikliniek-auto's, die niet tot de organisatie van een ziekenhuis behooren, is het moeilijk om een subsidieregeling vast te stellen.

Een andere moeilijkheid is, zooals ik vroeger reeds meermaals in den Volksraad heb uiteengezet, de behartiging van de individueele ziekenverzorging van de inheemsche bevolking door middel van poliklinieken. Dit is een punt, dat de Regeering zeer ter harte gaat. Zij wil het polikliniekwezen zooveel mogelijk ontwikkelen en steunen, maar dat kan onmogelijk in zijn geheel van de Regeering uitgaan.

Het is voor het gouvernement zeer moeilijk een juisten maatstaf te treffen en de hier bedoelde subsidieering onder te brengen in een algemeene regeling. Een dergelijke regeling zou veel meer op den weg liggen der locale ressorten, die uiteraard de subsidieering voor de poliklinieken naar een juister maatstaf kunnen beoordeelen. Op het oogenblik is een dergelijke regeling van de Regeering niet te verwachten. Men is op het hoofdbureau van den D. V. G. bezig, verschillende gegevens te verzamelen, opdat van regeeringswege ook dit belang kan worden gesteund; op het oogenblik zie ik de mogelijkheid daarvan nog niet in.

Het vierde punt, dat de heer Koesoemo Oetoyo heeft aangevoerd, is de subsidieering voor de oprichting van kamers en de inrichting daarvan voor betalende patiënten. Hij heeft gevraagd, of de Regeering daarvoor ook subsidie wil verlenen. Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de particuliere ziekeninrichtingen menschen, die het betalen kunnen, niet kosteloos opnemen, ligt het ook in de rede, dat de Regeering voor de op- en inrichting van kamers voor deze patiënten geen subsidie verleent, want in de zelfkosten moeten toch ook de kosten voor oprichting en inrichting begrepen worden. Zooals uitdrukkelijk in de Memorie van Antwoord is medegedeeld, zal geen financieele tegemoetkoming verleend worden voor de verpleging van patiënten, die de zelfkosten geheel kunnen betalen. Dit zal echter

wel geschieden voor die patiënten, die slechts een bijdrage kunnen geven en de kosten dus slechts gedeeltelijk betalen.

Ik kom thans aan de beantwoording van den heer Fruin. De heer Fruin heeft eerst gesproken over een zekere onjuistheid, die daarin zou bestaan, dat de vermelde tegemoetkomingen voor oprichting, inrichting en exploitatie van ziekenhuizen zouden worden beschouwd als maxima.

Ik wijs erop, dat over het algemeen als stelregel is aangenomen, dat $\frac{3}{4}$ gedeelte van hetgeen noodig is, ook voor de oprichting zal worden betaald door het gouvernement, hetgeen men dus als een maximum kan beschouwen.

Ik weet niet of dit is wat de heer Fruin bedoelt.

De Voorzitter: Wil de heer Fruin wellicht even zijn meening verduidelijken?

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Er bestaat verschil in redactie tusschen art. 5, waarin vermeld staat, wat „ten hoogste” als tegemoetkoming in eens zal worden genoten, en art. 6 waarin medegedeeld wordt, welke vaste tegemoetkomingen periodiek zullen worden gegeven zonder meer.

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Ik zie niet in, dat er een ongelijkheid ten aanzien van de redactie van art. 5 en die van art. 6 zou bestaan. De zinsnede in art. 5:

„als tegemoetkoming in eens wordt ten hoogste genoten enz.”

wil zeggen, dat de tegemoetkoming slechts één keer wordt gegeven en dat men niet boven het genoemde bedrag kan gaan. En als in art. 6 bedragen uitdrukkelijk worden genoemd, moet men die ook als maxima opvatten.

De heer Fruin: Maar de geachte Regeeringsemachtigde voelt toch wel, dat de redactie van art. 5 geheel anders is dan die van art. 6. In art. 6 zijn vaste bedragen genoemd, die regelmatig zullen worden uitgekeerd, terwijl in art. 5 door het noemen van een maximum de indruk zou kunnen worden gewekt, dat eventueel een lager bedrag zou kunnen worden gegeven.

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! Het is mij nog niet erg duidelijk, wat de heer Fruin bedoelt.

De Voorzitter: Als ik den heer Fruin goed begrepen heb, wil hij erop wijzen, dat in art. 5 slechts sprake is van een maximum, terwijl in art. 6 alleen vastgestelde bedragen worden genoemd, zonder meer.

De heer Fruin: Zeker, Mijnheer de Voorzitter. Er besfaat toch verschil tusschen de redactie van art. 5 en die van art. 6?

Subsidieregeling particuliere ziekenhuizen.

(HOOFD D. V. G.)

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Er bestaat inderdaad verschil in de redactie, maar in beide gevallen komt de redactie op hetzelfde neer, nl. dat niet meer wordt gegeven dan hier is genoemd.

De heer Fruin: Door de redactie van artikel 5 krijgen men den indruk, dat in sommige omstandigheden met een gerust geweten minder gegeven zal kunnen worden dan het daarin vermelde bedrag, omdat dat bedrag het maximum is, terwijl men in art. 6 een vast bedrag als tegemoetkoming noemt.

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Er bestaat in zoverre een verschil tusschen de beide artikelen, dat in één van die artikelen, nl. art. 6, staat, dat de tegemoetkoming slechts zal worden verleend voorzover het personeel aanwezig is, terwijl die bepaling in het andere artikel niet voorkomt.

De heer Stokvis: Er is verschil gemaakt tusschen periodieke tegemoetkomingen en andere tegemoetkomingen. Artikel 6 spreekt van periodieke tegemoetkomingen, art. 5 niet.

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: In art. 6 (5e) staat: „Behoudens het bepaalde bij artikel 7 wordt de periodieke tegemoetkoming voor het aan het ziekenhuis verbonden medisch en gediplomeerd verplegend personeel, den administrateur, den assistent-apotheker en de dame voor de huishouding slechts uitbetaald voor zover dit personeel werkelijk aanwezig is geweest”.

De heer Fruin: Dat heeft natuurlijk met de kern van de zaak niets te maken. Maar in ieder geval blijkt uit het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde, dat er eigenlijk geen verschil bestaat tusschen de bedoeling van artikel 5 en die van artikel 6.

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Zeker, dat is zoo.

Verder heeft de heer Fruin over art. 10 gesproken. Mijnheer de Voorzitter! Als in de Memorie van Antwoord is medegedeeld, dat de Regeering geen subsidie behoeft te geven voor de wettelijke en moreele verplichting, die aan de ondernemingen ten opzichte van hun werkvolk is opgelegd, houdt dat natuurlijk niet in, dat deze moreele verplichting ook geldt voor menschen, die niet bij de onderneming werkzaam zijn.

Misschien is het den heer Fruin niet onbekend, dat wanneer een onderneming een ziekenhuis opricht, dat ook dienstbaar is voor dat deel van de bevolking, dat niet in

haar dienst is, de Regeering bereid is, een contract met zulk een onderneming af te sluiten, waarbij bepaald wordt, hoeveel per dag bijgedragen zal worden in de verpleging van menschen, die niet in dienstrelatie met de ondernemingen staan. Ik meen, dat hiermede tegemoetgekomen is aan het bezwaar van den heer Fruin.

Natuurlijk kunnen verschillende ondernemingen tezamen een vereeniging stichten en dan een ziekenhuis oprichten en naar aanleiding daarvan subsidie aan het Gouvernement vragen. Maar ik moet erbij zeggen, dat wanneer het Gouvernement ziet, dat zulk een ziekenhuis voor het grootste deel de belangen behartigt van de ondernemingen zelf, het niet genegen is op dezen voet de subsidie te verleen. Dan zal het Gouvernement aan de ondernemingen voorstellen; wij zullen een contract met U aangaan, op de wijze, zooals ik hierboven reeds heb medegedeeld.

Natuurlijk zijn er verschillende overgangen en kan men bij de verschillende schakeeringen die zich voordoen, in twijfel geraken omtrent de vraag, of het een meer algemeen belang geldt dan wel meer het belang van een onderneming, doch zooals de ervaring tot nog toe heeft geleerd, is het niet moeilijk daarin een weg te vinden, die voor beide partijen bevredigend is.

De heer Dwidjosewojo heeft gevraagd in den substitutietaat, opgenomen in de nota van wijzigingen, de substitutie van een Europeesch verpleegster bij de kleinere ziekeninrichtingen niet te doen plaats hebben door één mantri-verpleger, doch door het dubbele aantal. Mijnheer de Voorzitter! Wanneer men het substitutietaatje van het Europeesch verplegingspersoneel door mantri-verplegers nader beschouwt, bemerkt men dat dit altijd geschiedt naar rato van één mantri op 12 patiënten. Dat is inderdaad een normale en goede verhouding, waarboven men zeer zeker niet behoeft te gaan. Het is niet noodig, dat men in een klein ziekenhuis een nog grooter aantal gediplomeerden heeft, want men heeft er ook nog ongediplomeerd personeel bij. Ik meen dus, dat deze verhouding een ruime bezetting geeft, waarboven niet behoeft te worden gegaan.

De heer Dwidjosewojo zal mij nu misschien toevoegen: dan is het ook niet noodig daar een Europeesch verpleegster te plaatsen. Mijnheer de Voorzitter, de mogelijkheid is ook open gelaten die Europeesche verpleegster er niet te plaatsen. Doch men vergeet niet, dat kleine ziekenhuizen grooter kunnen worden, en nu is in het algemeen het systeem bij den Volksgezondheidsdienst, dat wordt begonnen met een zoo klein mogelijke bezetting en dat men zulk een ziekenhuis laat groeien naar behoefte. En dan is het van het begin af aan gewenscht, dat een Europeesch verpleegster daar de leiding heeft. Doch wenscht men geen Europeesch verpleegster, dan is de substitutie daarvan door een mantri-verpleger voldoende om in de behoefte te voorzien.

Verder heeft de heer Dwidjosewojo gevraagd, of als de bezetting van een ziekenhuis gedurende eenigen tijd blijft onder de 12 patiënten van de eerste klasse, dan ook f 500 wordt uitgekeerd. Dat moet ik bevestigend beantwoorden.

Subsidieregeling particuliere ziekenhuizen.

(HOOFD D. V. G.)

De heer Dwidjosewojo: Dat kan men uit het voorstel niet lezen.

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Dat is toch de bedoeling. De berekening geschiedt hier per eenheid van 12. Dat wil dus niet zeggen, dat er altijd 12 patienten moeten zijn. De practijk leert, dat wanneer een ziekenhuis goed bezet is, er 80% van het aantal plaatsen is ingenomen.

De heer Dwidjosewojo: Wanneer dat de bedoeling is, ben ik tevreden. Ik meende alleen, dat men het niet uit het ontwerp kon lezen.

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Men kan trachten in een artikel te lezen, wat er niet instaat.

De Voorzitter: Dat doet de heer Dwidjosewojo nooit.

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Zooals ik heb gezegd, gaat het hier dus om een eenheid van 12 patiënten, waarnaar wordt betaald, ook als er maar 5 of 6 patiënten aanwezig waren.

De Voorzitter: Deze toelichting is wel geruststellend voor den heer Dwidjosewojo.

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! Verder meent de heer Dwidjosewojo, dat in den gewijzigden staat, voorkomende in art. 6, lid 1 onder a, niet voldoende duidelijk is aangegeven, dat de daarin genoemde vervanging van Europeesche gediplomeerde verplegers(sters) door gediplomeerde mantri-verplegers(sters) een vervanging in maximo is. Ik geloof echter, dat uit den betreffenden kolom duidelijk genoeg blijkt, dat de Europeesche gediplomeerde verplegers(sters) naar keuze van het ziekenhuisbestuur vervangen mogen worden door gediplomeerde mantri-verplegers(sters) met uitzondering van het in den betreffenden kolom genoemd minimum-aantal Europeesche verplegers(sters), dat in elk geval gehandhaafd moet blijven. Een verdere wijziging is m. i. dus niet noodig.

Dan heeft de heer Aay gevraagd de wijziging, die ik bij den aanvang der vergadering heb aangegeven, nog verder te willen wijzigen en de tegemoetkoming voor huur, erf-pacht, onderhoud van gebouwen, enz. niet eens per jaar vooruit te betalen, maar de betaling hiervoor, evenals voor de andere zaken, maandelijks te doen geschieden. De jaarlijksche uitkeering in maandelijksche termijnen te verdeelen is echter minder eigenaardig. Men kan de uitkeering beschouwen als een vorm om de ziekenhuizen, die dikwijls in moeilijke omstandigheden verkeerden, tegemoet te komen.

(HOOFD D. V. G., KOESOEMO OETOYO.)

Daarom is gezegd: wij zullen dit bedrag eens per jaar vooruit betalen. Het gaat ook niet om groote bedragen. Voor de mogelijkheid, die de heer Aay naar voren heeft gebracht, dat in den loop van het jaar een ziekenhuis gesloten zou worden, is in de ordonnantie de bepaling van art. 10, 6e opgenomen, volgens welke in zulk een geval alles, wat aan subsidie voor de oprichting is gegeven, moet worden terugbetaald onder aftrek van 5% voor elk jaar, dat het ziekenhuis heeft bestaan.

De heer Aay: Dan is de tegemoetkoming toch niet zoo royaal. U zeide zoeven, dat het een verdergaande tegemoetkoming is en nu, dat de ziekenhuizen alles moeten terugbetalen.

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: De heer Aay is bevreesd, dat wanneer een ziekenhuis in den loop van het jaar gesloten wordt en dus de huur niet meer betaald wordt, de subsidie hiervoor geheel of gedeeltelijk noodeloos gegeven is. Maar hierin is voorzien door de bepaling van art. 10, 6e, dat wanneer een ziekenhuis binnen 20 jaren na de opening wordt gesloten of tot andere doeleinden wordt gebezigd de genoten subsidie moet worden gerestitueerd of het ziekenhuis met bijbehorenden grond, onbezwaard in vollen eigendom aan het Land moet worden overgedragen.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde geeft toe, dat de subsidie voor de tractementsverhoogingen der Indische artsen in vergelijking met die voor de tractementsverhoogingen der Europeesche artsen wel wat ongunstig is. Ik zou daarom den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen of de Regeering genegen is, een verbetering ter zake nader in overweging te nemen.

Wat de polikliniek-auto's betreft, heeft het, als ik den geachten Regeeringsgemachtigde goed begrepen heb, in zijn betoog gelegen, dat voorzover het betreft gesubsidieerde ziekenhuizen, die er een polikliniek-auto op nahouden, voor die auto wel degelijk subsidie kan worden verleend.

De Voorzitter: Niet speciaal voor de auto!

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Die auto moet uit de algemeene subsidie betaald worden.

De heer Koesoemo Oetoyo: Maar voor die algemeene uitgaven krijgen zij subsidie en dat komt er dus op neer, dat ook voor de auto subsidie gegeven wordt.

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: De een wil een auto hebben, een ander een karretje, een derde wil weer een

18de VERGADERING — DONDERDAG 29 NOVEMBER 1928.

Subsidieregeling particuliere ziekenhuizen.

(KOESOEMO OETOYO, FRUIN.)

ander instrument hebben of heeft een andere bijzondere hobby. Dat moet men zelf betalen uit den algemeenen subsidiepost, dien men krijgt. Daaruit moet dus ook de auto eventueel betaald worden.

De heer Koesoemo Oetoyo: Dan wordt voor de auto toch ook subsidie verleend?

De Voorzitter: Men krijgt subsidie voor de ziekeninrichting en niet speciaal voor de auto.

De heer Koesoemo Oetoyo: Maar de ziekeninrichting heeft de vrijheid, er desgewenscht een auto op na te houden.

Wat de verpleging van betalende patiënten betreft, heeft de geachte Regeeringsgemachtigde geantwoord, dat voor de inrichting van de kamers, bestemd voor die betalende patiënten, geen subsidie wordt verleend. Het is mij bekend, dat er ziekeninrichtingen zijn, die in het gebouw zelf kamers inrichten voor betalende patiënten, kamers dus, die tot het gebouw behooren en niet afzonderlijk zijn gelegen. Nu zou ik willen vragen of voor die kamers subsidie voor den bouw wordt verleend.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb uit het antwoord van den Regeeringsgemachtigde meenen te mogen opmaken, dat er geen werkelijk verschil bestaat tusschen de strekking van de artikelen 5 en 6, met andere woorden, dat ook het bedrag, dat volgens artikel 5 wordt toegekend, als regel is een vast bedrag, waarvan alleen in bijzondere omstandigheden zal worden afgeweken. Hoewel dus voor het verschil in redactie geen aanleiding bestaat, zal ik mij bij die redacties neerleggen, daar nu duidelijk blijkt, wat de bedoeling is van de Regeering.

Ten opzichte van het tweede punt ben ik evenwel allerminst bevredigd, want, heb ik dezen geachten Regeeringsgemachtigde goed begrepen, dan maakt hij verschil tusschen de ondernemingsbevolking en de landsbevolking, alsof er eenig daadwerkelijk verschil tusschen was.

Het komt mij voor, dat, wanneer een vereeniging als door mij bedoeld wordt opgericht en om subsidie vraagt op grond van art. 10 van deze ordonnantie, zulks heel logisch is en er niet de minste aanleiding bestaat deze subsidie te weigeren, want een dergelijke vereeniging beoogt niet het maken van winst.

Ik zou de zaak als volgt willen stellen. Iedereen voelt wel, dat er veel voor te zeggen is, wanneer men voor zijn eigen huisbedienden zorgt, als ze ziek zijn en dat men hen eventueel laat opnemen in een hospitaal. Men zou ook hier kunnen spreken van een moreele verplichting, maar ik geloof niet, dat de Regeering zich ooit op het standpunt zou stellen, dat een hospitaal, waarin b.v. voornamelijk huisbedienden zouden worden opgenomen, niet voor subsidie in aanmerking zou moeten komen, omdat het een moreele verplichting van de meesten is, hun huisbedienden in geval

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(FRUIN, DWIDJOSEWOJO, HOOFD D. V. G.)

van ziekte te doen verzorgen. Naar mijn idee kan de Regeering alleen een dergelijke subsidie weigeren, wanneer de betrokkenen een wettelijk recht hebben op deze ziekenverzorging. Immers, dan kan de Regeering naar aanleiding van de bepalingen van deze ordonnantie zeggen, dat de betrokkenen in den zin van de ordonnantie niet onvermogend zijn. In elk geval moet ik uitdrukkelijk opkomen tegen het m. i. onjuiste standpunt van de Regeering.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde op mijn tweede opmerking bevredigt mij nog niet. De formatie van het verplegend personeel der verschillende ziekenhuizen is geregeld bij de kolommen 3 en 4 en wel naar de grootte van de ziekenhuizen. Daarmede ga ik volkomen accoord, maar nu is bij Nota van Wijzigingen opgenomen een vijfde kolom, met het doel, de soepelheid te betrachten, welke kolom echter m. i. onbillijk is tegenover de kleine ziekeninrichtingen, want bij de drie eerste categorieën van ziekenhuizen krijgt men voor één Europeesch gediplomeerd verpleger, slechts één Inlandsch gediplomeerd verpleger, terwijl de grootere ziekeninrichtingen in plaats van één Europeesch verpleger, twee, drie of soms wel vier Inlandsche mantri-verplegers mogen hebben. Ik heb gevraagd, het aantal mantri-verplegers ter vervanging van de Europeesche verplegers voor de drie eerste categorieën ziekenhuizen te verdubbelen. Daarmede wordt ten eerste de billijkheid en ten tweede de soepelheid beter benaderd, want volgens hetgeen is voorgesteld bestaat bij de lagere categorieën die soepelheid niet, wijl de betrokken ziekenhuizen nooit zullen overgaan tot het benoemen van Inlandsche mantri-verplegers, omdat zij er daarvan slechts even veel zouden mogen hebben als de Europeesche verplegers in wier plaats zij komen, terwijl de Inlandsche verplegers minderwaardig zijn aan de Europeesche. Zij zullen dus hiertoe niet overgaan en zullen bijgevolg jaarlijks f 1500 aan de schatkist kosten, terwijl zij, zouden zij twee mantri-verplegers mogen aanstellen in plaats van den Europeeschen verpleger, aan verplegend personeel één persoon meer zouden hebben en dit de schatkist slechts tweemaal f 360 of f 720 's jaars zou kosten, dus nog niet eens de helft van hetgeen een Europeesche verpleger zou kosten.

Ik blijf er daarom bij de Regeering alsnog aandringen om op mijn suggestie te willen ingaan.

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! Op het verzoek van den heer Koesoemo Oetoyo, in overweging te willen nemen de toekenning van ruimere subsidie voor de tractementsverhoogingen der Indische artsen, kan ik op het oogenblik geen antwoord geven, maar ik kan den heer Koesoemo Oetoyo wel toezeggen, dat ik zijn verzoek in elk geval bij de Regeering zal voorbrengen.

De heer Fruin is nog niet bevredigd door de uiteenzetting van zaken, die ik hem zooeven heb gegeven. Ik wil

Subsidieregeling particuliere ziekenhuizen.

(HOOFD D. V. G.)

op deze aangelegenheid niet in extenso ingaan, Mijnheer de Voorzitter, maar zal mij ertoe bepalen, eenige voorbeelden te stellen tegenover het door hem aangehaalde voorbeeld. Hij zal dan dadelijk zien, dat de door hem bij het aangehaalde voorbeeld gegeven voorstelling van de zaak toch niet geheel correct is.

De heer Fruin heeft nl. het geval gesteld, dat Europeanen voor de ziekte-verzorging van hun huisbedienden een ziekenhuis zouden inrichten, in welk geval de Regeering naar zijn meening subsidie voor zulk een ziekenhuis niet zou weigeren. Mij aan dit voorbeeld houdende, wil ik thans den heer Fruin vragen: Wanneer er eens een geheele stad zou bestaan van Europeanen en huisbedienden, zou dan de Regeering alleen voor die huisbedienden een ziekenhuis moeten subsidiëren?

Ik wil daarnaast een ander voorbeeld stellen, dat ons het eigenaardig karakter van deze kwestie toont. Het is niet zoo heel veel jaren geleden, dat een groote onderneming, welke het zeer goed was gegaan, meende ook wel iets aparts voor de bevolking te moeten doen en een millioen beschikbaar wilde stellen voor den bouw van een ziekenhuis voor de bevolking. Bij de uitwerking van het denkbeeld bleek echter de zaak wel enigszins anders te zijn. Die groote onderneming vroeg nl., aan dit millioen van gouvernementswege drie millioen toe te voegen en zulks speciaal voor ziekenhuizen in de buurt van haar groote ondernemingen, welke ziekenhuizen dus moesten dienen voor het opnemen der zieken van de bedoelde onderneming en dus niet speciaal een algemeen belang vertegenwoordigden.

De heer Fruin: Vertegenwoordigt de verzorging van de bevolking dier ondernemingen niet een algemeen belang, even goed als dit voor andere gedeelten van de bevolking het geval is?

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Als ik den naam zou noemen van de bedoelde cultuur-maatschappij — maar dit zal voor den heer Fruin niet noodig zijn, want hij weet wel, dat er maar één cultuur-maatschappij is, die zich een dergelijken maatregel kan veroorloven — zou men inzien, dat het hier gaat om een streek, die vrijwel geheel door haar bevolkt is. Men kan hier nu wel spreken van een algemeen belang en zeggen, dat de Regeering ook een moreelen plicht ten opzichte van de verzorging dezer onderdanen heeft, maar naast de Regeering zijn er toch verschillende lichamen, die den moreelen plicht hebben te zorgen voor de werklieden en andere personen in hun dienst, die voor hun ondernemingsbelangen onder bijzondere omstandigheden worden

te werk gesteld. Ik geloof niet, dat men den eisch kan stellen, dat de Regeering onder alle mogelijke omstandigheden voor een dergelijke ziekenverzorging subsidie verleent. Wanneer men zegt, ik wil een millioen geven voor een ziekenhuis, te bouwen in het een of ander centrum en open te stellen voor iedereen, staat de zaak geheel anders en ik neem niet aan, dat de Regeering, wanneer het betrokken belang van de cultuur-maatschappijen klein genoeg is, onwillig zal zijn de behulpzame hand te bieden bij de opening van een ziekenhuis, maar Zij kan niet — en dat is wat wij in de meeste gevallen in de praktijk hebben gezien — overgaan tot het verlenen van subsidies ter behartiging van eigenlijk zuiver persoonlijke belangen. Het is natuurlijk een meer algemeen belang dat men de werklieden in een zoo gunstig mogelijke gezondheidsconditie brengt. Maar dit is toch in de eerste plaats een primair belang voor de ondernemingen, waarbij de werklieden zijn tewerkgesteld.

Ik meen dus, dat er voorloopig nog geen aanleiding is om over te gaan tot subsidiëering van door ondernemingen opgerichte ziekenhuizen op gelijken voet als voor de ziekeninrichtingen, welke in deze subsidie-regeling zijn aangegeven.

De heer Fruin: U zult toch moeten toegeven, dat Uw standpunt allerminst blijkt uit artikel 10.

De heer Van Lonkhuyzen, Hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat het er wel degelijk uit blijkt.

De heer Dwidjosewojo heeft aangedrongen op een ruimere bezetting van de kleinere ziekenhuizen. Ik geloof echter niet, dat dit noodig is. Men moet vooral geen subsidies gaan verlenen voor iets, dat niet dringend noodig is. Ik blijf van meening, dat voor een kleine ziekeninrichting van 12 bedden kan worden volstaan met één mantri. Ik acht dit zelfs een ruime bezetting. Het heeft geen zin daarvoor meer personeel aan te stellen.

De ordonnantie, zooals zij is gewijzigd bij nota van wijzigingen en nader mondeling door den Regeeringsgemachtigde, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die te inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 10.03 uur v.m. gesloten.

19de VERGADERING — DONDERDAG 13 DECEMBER 1928.

Ingekomen stukken.

19de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 13 Dec. 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Subsidieregeling schoolopzieners Timor (Ond. 85). — Vrijstelling van zegelrecht betreffende arbeidsovereenkomsten (Ond. 88). — Wijziging van de koolie-ordonnanties voor de buitengewesten (Ond. 72). — Wijziging Vorstenlandsche Grondhuurreglement (Ond. 78).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 18 leden, te weten de heeren:

Aay, Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, Kan, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Moelia, Roep, Schmutzer, Soejono en Soekawati.

Regeringsgmachtigde: de heer Maas Geesteranus.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 27 en 30 November, 1, 4, 5, 8 en 10 December 1928 Nos. 34, 26, 9, 2x, 1, 21 en 11 ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van een tweetal leeningsbesluiten van den gemeenteraad van Padang (Ond. 98);
 - b. een ontwerp-ordonnantie tot nadere aanvulling van het K. B. houdende instelling van een Centrale Kas voor het volkeredietwezen (Ond. 100);
 - c. een ontwerp-ordonnantie tot overdracht aan de provincie Oost-Java van den verkoop en de distributie van het zout (Ond. 99);
 - d. twee ontwerp-ordonnanties tot uitbreiding van de taak en de bevoegdheden van de provincie Oost-Java (Ond. 101);
 - e. een ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den gemeenteraad van Semarang (Ond. 102);
 - f. een ontwerp-ordonnantie tot muntzuivering in de residentie Timor en Onderhoorigheden (Ond. 103);
 - g. twee ontwerp-ordonnanties tot wijziging van de ordonnantie regerende de heffing van de Vorstenlandsche motorrijtuigenbelasting en van de Vorstenlandsche voertuigenbelasting (Ond. 105).

Deze stukken zijn of worden gedrukt.

2. B. G. S. van 30 November 1928 No. 2525/Begr., met bijbehorend besluit, houdende de mededeeling, dat Afdeling I van de eerste aanvullingsbegroting voor 1929 in overeenstemming met den Volksraad is vastgesteld (Ond. 84).
3. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 1, 1 en 4 December 1928 No. 28, 29 en 27 houdende mededeeling van de vaststelling van:
 - a. de ordonnantie tot toepasselijkverklaring van het reglement letter A, gehecht aan de ordonnantie van 1 October 1882 op Palembang en tot opheffing van het hulptolkantoor Pladjoe (Ond. 82);
 - b. de ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den plaatselijken raad van Noord- en Zuid-Banjoemas (Ond. 83);
 - c. de ordonnantie tot nadere regeling van het tarief van getuigengelden voor Inlanders en met hen gelijkgestelden (Ond. 79).
4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 21 November 1928 No. 27 houdende overschrijving van een bedrag van f 25 000 van Hoofdstuk I naar Hoofdstuk II van Afdeling X der begroting voor 1928.
5. Als voren van 26 November 1928 No. 20 houdende ontheffing van Mr. B. van Drunen Littel van het lidmaatschap der Commissie tot herziening van de Stads-gemeente-ordonnantie en de Provincie- en Regentschapsordonnanties en houdende benoeming in diens plaats van Dr. H. J. Levelt.
6. Als voren van 27 November 1928 No. 31 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., tot het doen van de daarin bedoelde uitgaaf.
7. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 1, 5, 6 en 8 December 1928 Nos. 10, 3, 22 en 4 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., tot indienststelling van het daarin genoemde personeel.
8. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 30 November 1928 No. 1x tot bekendmaking in het Staatsblad van de door den Volksraad in het Reglement van Orde aangebrachte aanvullingen en wijzigingen.
9. Als voren van 30 November 1928 No. 23 houdende ontslag van Mas Soetomo als lid van de Permanente Arbeidscommissie ter S. O. K. en benoeming in diens plaats van Raden Mas Soerdarjadi.
10. Als voren van 1 December 1928 No. 26 houdende aantekening, dat het Volksraadslidmaatschap van den heer N. Beets niet eindigt door zijn afwezigheid uit Nederlandsch-Indië gedurende het hem verleend buitenlandisch verlof van 9 maanden.
11. Als voren van 7 December 1928 No. 1x waarbij met opheffing van den te zijnen aanzien genomen politieken maatregel aan Aboetahir wordt vergund naar zijn geboorteland (Djambi) terug te keeren.

De stukken genoemd sub 2 t/m 11 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

19de VERGADERING — DONDERDAG 13 DECEMBER 1928.

Ingekomen stukken. — Subsidieregeling schoolopziens Timor. — Vrijstelling van zegelrecht betr. arbeidsovereenkomsten. — Wijziging koelie-ordonnantie buitengewesten. — Wijziging Vorstenlandsche Grondhuurreglement.

(VOORZITTER.)

B. De volgende bescheiden:

1. Mededeeling van den Directeur van Financiën betreffende het onderzoek naar de werking van de artikelen 11 en 20c van de ordonnantie op het recht van overschrijving (Ond. 104).
2. Schrijven van den Directeur van Financiën van 10 December 1928 No. G.T.b. 22/8/14 ter aanbieding van een overzicht van de uitkomsten der begrootingsrekening van den dienst van 1923 (Ond. 91).

Deze stukken zijn of worden gedrukt.

3. Schrijven, gedagteekend Amersfoort 3 November 1928 No. 315 van het Comité van Actie der samenwerkende Bonden van oud-militairen van Land, Zeemacht en Koloniën inzake de algeheele gelijkstelling van de militaire pensioenen van vóór en na 1920.

Wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende aanvulling van de regeling betreffende de toekenning van subsidies uit 's Lands kas ten behoeve van bijzondere Europeesche schoolopziens in de residentie Timor en Onderhoorigheden (Ond. 85).

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Thans zou aan de orde komen de behandeling van onderwerp 87, Wijziging Burgerlijk Wetboek en Strafwetboek, en aanvulling reglementen betreffende den burgerlijken stand. Aangezien er over dit onderwerp nog geen Memorie van Antwoord is ingekomen, wordt de behandeling daarvan tot de volgende vergadering uitgesteld, indien dan de Memorie van Antwoord is verschenen.

Aan de orde is de behandeling van:

De ontwerp-ordonnantie tot vrijstelling van zegelrecht van stukken betreffende arbeidsovereenkomsten (Ond. 88).

De ontwerp-ordonnantie tot nadere aanvulling en wijziging van de koelie-ordonnanties voor de Buitengewesten (Ond. 72).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot

(BRUINEMAN.)

wijziging van artikel 15 van het „Vorstenlandsche grondhuurreglement (Ond. 78).

De heer Bruineman: Mijnheer de Voorzitter! Toen ik mij zette aan het bestudeeren van dit ontwerp, heb ik mij in de eerste plaats de vraag gesteld of ik zou kunnen nagaan, wat de reden was tot het indienen van deze wijziging. Ik heb daarnaar toen verschillende informaties ingewonnen en heb verschillende verslagen bestudeerd. Onder andere viel mijn oog op het verslag van de Vorstenlandsche Landbouwvereniging over 1927, waarin diezelfde kwestie al besproken werd in een correspondentie tusschen den vertegenwoordiger van de Vorstenlandsche Landbouwvereniging en den directeur van B. B.

Uit deze correspondentie zou ik de conclusie willen trekken, dat de indiening van dit ontwerp een historischen grondslag heeft en wel deze. In het jaar 1925 is voor het eerst opengesteld de Kabononganstreek. Voor die streek moesten toen de minimum grondhuurprijzen zijn vastgesteld bij besluit van den toenmaligen Resident van Djokjakarta, den heer Dingemans, als ik mij niet vergis, van 22 October 1925. Daarin lees ik, dat genoemde Resident overwoog, dat het toch wel prettig, nuttig en aangenaam zou zijn, de herziening van de minimum grondhuurprijzen te doen samenvallen met de herziening van de landrente. Om te doen zien, wat hij heeft gedaan om dat te bewerkstelligen zal ik eerst even artikel 15, zooals het thans luidt, citeeren:

„De huurprijs van sawahs mag niet lager zijn dan het, overeenkomstig door den Gouverneur-Generaal te stellen regelen, telkens voor een tijd van tien achtereenvolgende kalenderjaren, vast te stellen minimum”.

De Resident van Djokjakarta, die opdracht had om de huurprijzen vast te stellen, was dus gebonden aan een achtereenvolgende periode van 10 kalenderjaren. Maar terwijl de herziening van de landrente in 1930 zou plaats vinden, zouden de grondhuurprijzen, wanneer ze in 1925 voor 10 jaar werden vastgesteld, eerst in 1935 herzien kunnen worden. Dat achtte de Resident om verschillende redenen, die mij niet bekend zijn, ongewenscht. Daarom heeft hij toen bepaald — en dat is, zou ik zeggen, een juridisch spitsvondigheidje — dat deze periode van 10 achtereenvolgende kalenderjaren zou ingaan in 1920, waardoor dus voor een tijdvak, waarin geen gronden beschikbaar waren om de eenvoudige reden, dat zij niet uitgegeven werden, toch een minimum grondhuurprijs werd bepaald. Of iets dergelijks geheel in overeenstemming is met de letter van de wet weet ik niet; ik zou zeggen, in overeenstemming met de bedoeling van de wet is het zeer zeker niet.

Naar aanleiding van deze vaststelling van grondhuurprijzen heeft zich toen een correspondentie ontwikkeld en het is te begrijpen, dat de Regeering, overwegende dat het wel meer zal voorkomen, dat nieuwe gronden zullen moeten worden uitgegeven en dat deze wijze van oplossing der kwestie niet de juiste genoemd kan worden, een nieuwe

*Erasmus
Hans den
Collage
C. de
13*

Wijziging Vorstenlandsche Grondhuurreglement.

(BRUINEMAN.)

modus wil invoeren om te voorkomen dat men, wanneer nieuwe gronden worden uitgegeven, speciaal voor de eerste periode aan de termijn van 10 jaar is gebonden.

Verder lijkt mij volkomen redelijk hetgeen in de Memorie van Antwoord wordt gezegd omtrent de overwegingen, die de Regeering tot de voorgestelde wijzigingen hebben geleid. De Regeering geeft voor de wijziging twee redenen op. De eerste is, dat het voor nieuw geopende gebieden gewenscht kan zijn, de periode op minder dan 10 jaar te stellen om de herziening te doen samenvallen met die van andere in die streek gelegen gronden. De tweede reden — die mij niet zoo belangrijk lijkt — is, dat wel eens administratieve wijzigingen plaats hebben, waardoor desa's, die in een bepaald complex vallen, overgaan naar een ander complex zoodat het gemakkelijker zal zijn de wijziging van de minimumgrondhuurprijzen te doen samenvallen met een wijziging van de minimumprijzen, die gelden voor de streek, waartoe de desa is komen te behooren.

Dat zijn de twee redenen, zoo lees ik in de Memorie van Antwoord, die de Regeering bewogen hebben tot het indienen van haar wijzigingsvoorstel. Had de Regeering nu deze twee wijzigingen voorgesteld, dan zou ik mij volkomen bevredigd gevoeld hebben. Echter, de Regeering gaat een stap verder en om nu eens een beeld te gebruiken: om een vogeltje te schieten, gebruikt de Regeering niet een geweer, maar een kanon, waarbij dat vogeltje wel getroffen wordt, maar nog veel meer andere dingen eveneens getroffen kunnen worden, zonder dat men precies weet wat getroffen gaat worden.

Ik zie n.l., dat in het nieuwe ontwerp een koppeling plaats heeft tusschen bepaling van landrente en bepaling van minimumprijzen. Volgens mijn bescheiden meening — en deze grond ik op mijn betrekkelijk geringe kennis van hetgeen daarover geschreven is — doet de Regeering dat ten onrechte, omdat volgens de bestaande bepalingen de bepaling van de landrente en de bepaling van de minimumgrondhuurprijzen weliswaar op dezelfde basis zijn geschoeid, als het ware uit denzelfden grond voortkomen, maar toch niet hetzelfde zijn. Als ik de betreffende bepalingen lees, zie ik, dat de landrente, zeer globaal gezegd, wordt bepaald in verband met de marktwaarde van de padi, terwijl daarentegen de grondhuur bepaald wordt in verband met of naar aanleiding van de opbrengst van den grond in deelbouw volgens plaatselijk gebruik. Deze dingen zijn niet hetzelfde, zijn niet samen te koppelen en er is, volgens mij, op het oogenblik ook geen reden, die samen te koppelen.

Daarom heb ik gemeend een amendement te moeten samenstellen, waardoor ik, althans volgens mijn bescheiden meening en de heeren, die het amendement mede hebben onderteekend, schijnen die meening te deelen, aan de Regeering geef 100% van wat Zij wenscht, doch niet wat Zij niet gevraagd heeft, maar wat toch mogelijkerwijze zou kunnen volgen uit de wijze, waarop Zij de zaak heeft opgesteld. En daarom zou ik de Regeering ernstig in overweging willen geven ons amendement in goedgun-

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(VOORZITTER, FRUIN.)

stige overweging te nemen en het in deze of eventueel een volgende vergadering te willen overnemen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: De geachte spreker vestigt de aandacht op een reeds vermenigvuldigd en verspreid amendement (Ond. 78, stuk 6) voorgesteld door de heeren Bruineman, Fruin en Mandagie.

Dit amendement luidt als volgt:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen: artikel 1 van de ontwerp-ordonnantie (Ond. 78, st. 2) zoodanig te wijzigen, dat de leden 2 en 3 van het nieuwe artikel 15 van het „Vorstenlandsche Grondhuurreglement” komen te luiden:

(2) De minimumprijzen worden telkens voor een tijdvak van tien achtereenvolgende kalenderjaren vastgesteld, met dien verstande nochtans, dat voor sawahs, waarvoor geen minima gelden, de vaststelling voor korteren tijd kan plaats hebben in dier voege, dat de eerste herziening samenvalt met die van de minima, welke zijn vastgesteld voor de streek waartoe die sawahs met het oog op de inhuur geacht moeten worden te behooren.

(3) Voor gronden, weelke tengevolge van een wijziging in de administratieve indeeling komen te behooren tot een streek, waarvoor een andere periode van minimum-prijzen geldt, kan de loopende periode bekort dan wel verlengd worden, ten einde deze in overeenstemming te brengen met de in die streek geldende periode”.

Toelichting. Door de Regeering wordt ten onrechte een legaal verband gelegd tusschen belastingaanslag en vaststelling minimum-prijzen en wordt daarom ook door Haar ten onrechte aangevoerd, dat het geval zich kan voordoen, dat na afloop van een tienjarige periode nog geen gegevens beschikbaar zijn voor een nieuwe vaststelling van minimum-prijzen voor wederom tien jaren, aangezien de minima kunnen en zelfs behooren te worden vastgesteld onafhankelijk van de landrente.

De voorstellers meenen dat het bezwaar dat ten rechte tegen de thans geldende redactie van artikel 15 van het reglement bestaat ook op de in het amendement aangegeven wijze beter wordt ondervangen.

De Voorzitter: Dit amendement is op voorgescreven wijze ingediend en kan bij dit onderwerp in behandeling worden gebracht.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij graag met een enkel woord willen aansluiten bij de rede van den heer Bruineman, waarmede ik mij in groote lijnen kan vereenigen.

Speciaal zou ik er hier nog de aandacht op willen vestigen, dat het mij voorkomt, dat toen indertijd minimumgrondhuurprijzen zijn vastgesteld met terugwerkende

19de VERGADERING — DONDERDAG 13 DECEMBER 1928.

Wijziging Vorstenlandsche Grondhuurreglement.

(FRUIN.)

kracht, die vaststelling niet alleen in strijd was met den tekst van de wet, maar ook zeer nadrukkelijk in strijd met de letter van de wet. Wanneer bij de wet wordt bepaald, dat de minimum-grondhuurprijzen voor tien jaar worden vastgesteld, is het duidelijk, dat men aan die bepaling niet kan ontkomen door een dergelijke vaststelling terugwerkende kracht te verleenen voor een zeker aantal jaren, waardoor de termijn van tien jaren tot een korteren wordt teruggebracht.

Wanneer ik thans bezwaar maak tegen de voorgestelde wijziging in het Vorstenlandsche Grondhuurreglement, is dit voornamelijk uit een legislatief oogpunt. Het komt mij namelijk voor, dat de wijziging, die ons thans wordt voorgesteld, uit een legislatief oogpunt niet toelaatbaar is.

Wat toch is het geval, Mijnheer de Voorzitter? Volgens het Vorstenlandsche Grondhuurreglement worden de minimumprijzen vastgesteld door den Gouverneur-Generaal en wel, telkens voor een periode van 10 jaren. Nu is deze redactie gewijzigd, maar men heeft nu bovendien de vaststelling van de minimum-grondhuurprijzen vastgekoppeld aan de belasting op de sawahs, maar op een — als ik het zoo noemen mag — zeer eigenaardige manier. Want nog altijd luidt de eerste alinea van artikel 15 aldus:

„De huurprijs van sawahs mag niet lager zijn dan het overeenkomstig door den Gouverneur-Generaal te stellen regelen te bepalen minimum”.

De Gouverneur-Generaal wordt bij de wijze van vaststelling van die minimum-grondhuurprijzen geheel vrijgelaten en nergens in het heele Vorstenlandsche Grondhuurreglement is een bepaling te vinden, waarbij eenig verband zou worden gelegd tusschen de vaststelling van de minimum-grondhuurprijzen door den Gouverneur-Generaal en de landrente, dat is de belasting op de sawahs.

Lezen wij nu de nieuwe alinea 3, dan zien wij dat er tusschen de vaststelling van de landrente en die van de minimum-grondhuurprijzen, waarin de Gouverneur-Generaal volgens deze ordonnantie geheel vrij is, een soort verband wordt gelegd, dat men eigenlijk nergens kan vinden, doch dat alleen blijkt uit deze alinea. Het komt mij toch voor, en ik geloof dat de geachte Regeeringsgemachtigde dit zal moeten toegeven, dat dit ten eenenmale ongeoorloofd is, want de Gouverneur-Generaal blijft vrij. Deze bepaling heeft, wist men verder van de bedoeling der Regeering niets af, even weinig zin, als wanneer hier zou staan, dat telkens als een nieuwe voorzitter van den Volksraad optreedt, de minimum-grondhuurprijs kan worden herzien.

Wanneer de Regeering dit verband officieel in deze ordonnantie had willen leggen, had Zij dit moeten doen — ik wil van mijn kant de Regeering daarbij wel helpen — bij alinea (1), luidende:

(1) De huurprijs van sawahs mag niet lager zijn dan het overeenkomstig door den Gouverneur-Generaal te stellen regelen te bepalen minimum.

Daaraan had Zij dan moeten vastkoppelen, dat de Gouverneur-Generaal verplicht zou zijn om bij die vaststelling

(FRUIN, KOESOEMO OETOYO, SCHMUTZER.)

een verband te leggen tusschen de minimum-grondhuurprijzen en de belasting op de sawahs. Zoolang deze bepaling echter niet in de ordonnantie is opgenomen, vind ik — ik kan het werkelijk niet anders zien — de vastkoppeling van de landrente aan de minimum-grondhuurprijzen van niet de minste beteekenis.

Daarom alleen reeds zal ik mij als medewerker aan een goede wetgeving moeten verzetten tegen deze alinea 3.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! In de voorlaatste alinea van de Memorie van Antwoord staat, dat de vaststelling van de minimum-grondhuurprijzen geregeld wordt naar die van de gouvernementslanden. Als ik mij niet vergis, Mijnheer de Voorzitter, worden de minimum-grondhuurprijzen in de gouvernementslanden vastgesteld naar de gegevens, die door den landrentedienst bij de vaststelling van de landrente worden geproduceerd. Op blz. 1 alinea 2 van de Memorie van Antwoord vind ik echter het volgende:

„(2) De vorenbedoelde minimum-huurprijs wordt gesteld op het geldswaardig bedrag van hetgeen den grondbezitter per bouw van 500 vierkante Rijnlandsche roeden gedurende den duur van een gebruikstijdvak, waarop de vaststelling van den minimum-prijs betrekking heeft, gemiddeld netto zou toevallen bij gebruik van den grond in deelbouw overeenkomstig de plaatselijke gebruiken”.

Nu zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen of er werkelijk verschil bestaat tusschen de beginselen volgens welke de vaststelling van de minimum-grondhuurprijzen in de Vorstenlanden plaats heeft en die, hiertoe gevolgd in de Gouvernementslanden.

De heer Schmutzer: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij in het algemeen volmaakt aansluiten bij hetgeen door de heeren Bruineman en Fruin in het midden is gebracht. Ik ben het natuurlijk met de Regeering eens, dat het uit een oogpunt van practijk groot voordeel zal hebben, wanneer de bepaling van de nieuwe minimum-grondhuurprijzen wordt vastgekoppeld aan hetzelfde onderzoek naar de productiviteit van de gronden, aan de hand waarvan de landrenteaanslag wordt bepaald, want per slot van rekening komen zoowel de minimum-grondhuurprijzen als de landrentebedragen voort uit een bepaling van de productiviteit van den grond. Het is dus voor de hand liggend, dat men de bepaling van de productiviteit van den grond, die altijd vrij omslachtig is, tegelijkertijd gebruikt voor beide vaststellingen. Maar dat is toch heel iets anders dan dat men hier, zooals de heer Fruin terecht heeft opgemerkt, tusschen deze twee zaken, die verder niets met elkaar te maken hebben, in een wetsartikel verband legt. Ik kan dus de bezwaren, die de heer Fruin in het midden heeft gebracht, volmaakt deelen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou de vraag van den heer Koesoemo Oetoyo al dadelijk kunnen beantwoorden, maar

19de VERGADERING — DONDERDAG 13 DECEMBER 1928.

Wijziging Vorstenlandsche Grondhuurreglement.

(SCHMUTZER, DIRECTEUR VAN B. B.)

zal dit liever aan den geachten Regeeringsgemachtigde overlaten. Er bestaat inderdaad principieel verschil tusschen de bepaling van de minimum-grondhuurprijzen in de Vorstenlanden en de bepaling daarvan in de Gouvernementslanden, maar ik zal mij daaromtrent niet in details begeben.

De heer Koesoemo Oetoyo: Dat spijt mij.

De Voorzitter: Dat kan in tweeden termijn misschien nog gebeuren.

Wenscht de geachte Regeeringsgemachtigde dadelijk te antwoorden?

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

Ik zou gaarne vooraf een algemeen woord willen zeggen over de voorgestelde wijzigingen en het amendement-Bruineman e. s.

De basis van dit amendement wordt gevormd door een tweetal overwegingen van de voorstellers. In de eerste plaats zou de Regeering ten onrechte een legaal verband hebben gelegd tusschen de belasting en de minimum-grondhuurprijzen en in de tweede plaats zouden naar het inzicht der voorstellers van het amendement, de bezwaren, die bestaan tegen het tegenwoordige art. 15 beter kunnen worden ondervangen op de wijze als in dit amendement is aangegeven en aan deze laatste overweging ligt ten grondslag de minder juiste gedachte, dat het tienjarig tijdvak onbegrensd verlengd zou kunnen worden.

Wat het eerste bezwaar betreft, het ten onrechte gelegde legale verband tusschen de belasting en de minimum-grondhuurprijzen, moet ik opmerken, dat de Regeering in het geheel niet de bedoeling heeft om een legaal of zelfs eenig ander verband te leggen tusschen de belasting en de minimum-grondhuurprijzen. De heer Schmutzer heeft al terecht op het juiste verband gewezen en dit kan als volgt worden aangegeven. Er worden door een commissie uitvoerige onderzoekingen ingesteld en diverse gegevens verzameld, over de gemiddelde productie van den grond over een aantal jaren, over den padiprijs in een bepaalde streek en over nog veel meer zaken, alle gegevens die, wanneer zij compleet zijn, aan den eenen kant kunnen leiden tot een zekeren belastingaanslag en aan den anderen kant tot de vaststelling van de minimumprijzen voor de grondhuur. Alhoewel er dus eenzelfde basis is, is er geen sprake van, dat die twee verschillende richtingen verder iets met elkaar te maken hebben.

Nu kan men zeggen: waarom wordt dan het woord „belastingaanslag” gebruikt, dat tevoren niet in de ordonnantie was opgenomen?

Mijnheer de Voorzitter! De kwestie is toch eenvoudig. Eerst wanneer de onderzoekingen volledig en perfect zijn, wanneer men alle gegevens voorhanden heeft, wordt de landrente herzien. De herziening van een belasting, — dat behoeft ik waarlijk niet te zeggen — is een zaak van groot

(DIRECTEUR VAN B. B.)

gewicht en derhalve beteekent het feit, dat men tot landrenteherziening kan overgaan, dat de onderzoekingen geheel geëindigd zijn en dat men dus over vollediger gegevens beschikt dan voordien. Nu is dat oogenblik op de eenvoudigste manier vastgelegd in alinea 3 van het ontwerp, waarin staat:

„Indien in bijzondere gevallen de aanslagen in de belasting van sawahs in een streek, waarvoor minimumprijzen zijn vastgesteld, binnen voormeld tijdvak van tien jaren worden gewijzigd, vindt de herziening zoo spoedig mogelijk na de belastingherziening plaats”.

Men heeft dus eenvoudig het oogenblik van beschikbaar zijn van alle gegevens in zoo weinig mogelijk woorden willen vastleggen. Dat is de eenige reden, waarom de uitdrukking „belasting van sawahs” gebezigd is.

Het slot van de eerste overweging in de toelichting op het amendement brengt mij ertoe, erop te wijzen, dat het zeer oneconomisch zou zijn — de heer Schmutzer heeft er terecht al op gewezen — wanneer nog een andere commissie precies dezelfde onderzoekingen zou moeten houden, welke door de zoeven genoemde commissie worden ingesteld. Dat zou dan een tweede onderzoek zijn, dat ook tijd en geld zou kosten. De Regeering meent, dat daarvoor in het minst geen reden kan zijn; wanneer er met allen ernst uitvoerige en tijdroovende onderzoekingen worden gehouden, is het logisch, dat overigens geheel verschillende zaken, die echter beide op een dergelijk onderzoek moeten steunen, tegelijkertijd worden vastgesteld en dat niet, alleen omdat de gevolgen van elkaar verschillen, ook de basis dubbel wordt gelegd. Dit verklaart dus, waarom het woord „belasting” in de ontwerp-ordonnantie is gebracht.

Het is natuurlijk niet onmogelijk, een redactie te bedenken, die dit woord vermijdt. Ik heb een dergelijke redactie genoteerd en ik wil die wel even voorlezen. Ze is alleen iets vager en daarom misschien minder aanbevelenswaardig, maar ze biedt een mogelijkheid tot oplossing van de kwestie. Maar ik zou er toch vooral nog eens de aandacht op willen vestigen, dat men niet tengevolge van een zeker wantrouwen tegen het woord „belasting” een verkeerde conclusie moet trekken uit het feit, dat dit woord in de ordonnantie gebezigd is.

De zoeven bedoelde andere redactie luidt als volgt:

„Indien door bijzondere omstandigheden in een streek de gegevens, welke als grondslag hebben gediend voor de vaststelling van de minimumprijzen, binnen voormeld tijdvak van 10 jaren worden gewijzigd, vindt de herziening zoo spoedig mogelijk plaats na het bekend worden dier betere gegevens”.

Zoals ik zeide vind ik deze redactie minder aanbevelenswaardig, doch ik meen, dat wanneer men werkelijk, tegen elke toelichting in, van idee zou blijven, dat het woord belasting in deze ordonnantie een volkomen verwerpelijk insluipsel is, over een dergelijke en misschien een nog eenigszins gewijzigde redactie te praten zou zijn.

Het tweede bezwaar, dat aangevoerd is tegen de redactie van het ontwerp en waaromtrent de heer Bruineman

Wijziging Vorstenlandsche Grondhuurreglement.

(DIRECTEUR VAN B. B.)

nader nog een en ander heeft opgemerkt, betreft de twee gevallen, die in de door de Regeering gegeven toelichting zijn genoemd. Ik mag er wel de aandacht op vestigen, dat die twee gevallen in de nadere toelichting slechts genoemd zijn als voorbeelden, want het zijn niet de twee eenige gevallen, die zich kunnen voordoen. Ik kan mij n.l. dadelijk nog een ander geval denken, dat aanleiding zou moeten geven tot een wijziging als de Regeering hier thans voorstelt. Doch het is bovendien nog in het geheel niet uitgesloten, dat er op het oogenblik nog onvoorziene gevallen zijn, die zich naderhand zouden kunnen voordoen, zeer bijzondere gevallen — want daar heeft de Regeering den nadruk op gelegd — welke eveneens de wijziging, die thans door de Regeering is voorgesteld, noodzakelijk zouden maken. En dan zou het, dunkt mij, toch een slechte vorm van wetgeving zijn, indien men thans eenige alinea's van art. 15 wijzigde, uitsluitend met het oog op die twee in de toelichting als voorbeeld genoemde gevallen. Dan zou men naderhand, wanneer zich een nieuw speciaal geval voerde weer tot wijziging moeten overgaan en dat komt mij toch allerminst aanbevelenswaardig voor.

Maar bovendien, Mijnheer de Voorzitter, moet ik er toch op wijzen, dat door de redactie van art. 15, zooals die in het amendement is vervat, het voornaamste bezwaar, dat de Regeering heeft tegen de oude redactie, niet is opgeheven. Wanneer ik dan nog eens even de Memorie van Toelichting mag citeeren vind ik in dit verband, dat in de eerste alinea daarvan te lezen staat:

„De tegenwoordige redactie van artikel 15 van het „Vorstenlandsch Grondhuurreglement” heeft het bezwaar, dat de geldigheid der minimum-grondhuurprijzen beperkt is tot precies tien jaren, geen dag langer of korter”.

En dat bezwaar, dat de geldigheid der minimum-grondhuurprijzen beperkt is tot precies tien jaren, wordt niet ondervangen door de redactie van het amendement, dat door de heeren Bruineman, Fruin en Mandagie is ingediend. Indien n.l. de 2de en 3de alinea van art. 15 zouden worden vastgesteld als door het amendement wordt voorgesteld, zou er een hiaat kunnen zijn na afloop van een periode van 10 jaar ten aanzien van de vaststelling van de minimum-grondhuurprijzen. Want wanneer dan de gegevens nog niet voldoende compleet zijn om tot wijziging van de minimumprijzen, als dat nodig is, over te gaan en die toestand zou bv. nog een half jaar of een jaar duren, zouden er gedurende dat tijdvak van een half jaar of een jaar geen minimum-grondhuurprijzen zijn, want de vorige minima hebben 10 jaar geduurd en hebben na afloop van die 10 jaar geen kracht meer. Men zou dus òf moeten wachten tot er nieuwe gegevens zijn voor de vaststelling van nieuwe minima, maar dan is er, zooals ik zooven zeide, een hiaat, waardoor geen contracten gesloten zouden kunnen worden, omdat er geen minimum-grondhuurprijzen zijn òf men zou op de oude gegevens opnieuw — maar dan weder voor een tijdvak van 10 jaar, want daarop hebben de grondhuurders recht — nieuwe minima moeten vaststellen. Maar dan is

het niet uitgesloten, dat de nieuwe minimumprijzen feitelijk verkeerd zijn, omdat er nog geen gegevens beschikbaar waren die, indien aanwezig, hetzij tot verlaging, hetzij tot verhooging van die minimumprijzen zouden moeten leiden, m. a. w. dit voert tot een nietverlangd en een zeker ook niet juist gevolg.

De heer Bruineman is bij het voorbrengen van zijn mondelinge bezwaren begonnen met te wijzen op de naar zijn inzien onjuiste vaststelling van de minimum-grondhuurprijzen in 1925 in de Kabonongan-streek. Of dat juist of niet juist is geweest, de Regeering heeft ten slotte beslist, dat het wettelijk niet onjuist is.

De heer Fruin: Dat kan de Regeering niet beslissen.

De heer Aay: Wie dan?

De heer Bruineman: Dat moet bij rechterlijk vonnis geschieden.

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: De Regeering heeft beslist en wanneer men zich tegen de beslissing had willen verzetten had men den weg van rechten kunnen volgen. De Regeering heeft over dit punt echter een uitvoerige correspondentie gevoerd en heeft gemeend te kunnen aantonen, dat de beslissing wel juist was.

De heer Bruineman: De aantooning is achterwege gebleven.

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Dat is Uw meening, de Regeering is een andere mening toegedaan.

De heer Bruineman heeft gezegd — wat ik zooven reeds heb opgemerkt — dat de Regeering slechts twee redenen voor de voorgestelde wijziging heeft. Maar ik heb reeds opgemerkt, dat die twee redenen als voorbeelden zijn genoemd. De hoofdreden is — dat blijkt uit de eerste alinea van de Memorie van Toelichting — dat men zich precies moest houden aan den termijn van 10 jaar en dat daar geen dag bij of af kan.

Overigens heeft de heer Bruineman zich vooral gericht tegen de koppeling van de belasting aan de minimum-grondhuurprijzen. Ik heb daarop zooven al uitvoerig geantwoord en meen, dat ik hiermede van den heer Bruineman kan afstappen.

De heer Fruin heeft, onder aansluiting bij hetgeen de heer Bruineman heeft gesproken, gezegd, dat de wijze, waarop de minimum-grondhuurprijzen voor de Kabononganlandstreek zijn vastgesteld, in strijd is met geest en letter van de wet. Als ik den heer Fruin goed verstaan heb, heeft het geachte lid opgemerkt, dat nu de minimumprijzen worden vastgesteld door den Gouverneur-Generaal. Maar, Mijnheer de Voorzitter, dat is toch niet juist, want in de eerste alinea van het oude artikel zooals het nu nog geldt staat:

Wijziging Vorstenlandsche Grondhuurreglement.

(DIRECTEUR VAN B. B.)

„De huurprijs van sawahs mag niet lager zijn dan het, overeenkomstig door den Gouverneur-Generaal te stellen regelen enz.’’.

De regelen worden dus door den Gouverneur-Generaal vastgesteld, maar de minimum-grondhuurprijzen door een commissie, dat blijkt zeer duidelijk uit de regelen tot uitvoering van deze ordonnantie. Dit is dus een vergissing van den heer Fruin.

De heer Fruin heeft zich verder gekeerd tegen het verband, dat naar zijn idee gelegd wordt tusschen de belasting en de minimum-grondhuurprijzen. Nogmaals, Mijnheer de Voorzitter, er is geen verband tusschen de belasting en de minimum-grondhuurprijzen. Dat zijn twee volkomen verschillende zaken, die niets met elkaar te maken hebben. Om weer niet in herhaling van motiveering te vervallen, moge ik verwijzen naar hetgeen ik in den aanvang heb gezegd.

De heer Koesoemo Oetoyo heeft gevraagd, of er eigenlijk verschil bestaat tusschen de wijze, waarop de minimum-grondhuurprijzen voor de Gouvernementslanden en die, waarop de minimum-grondhuurprijzen voor de Vorstenlanden worden vastgesteld.

Ik kan daarop dadelijk ontkennend antwoorden. Als ik alles wat hier te berde is gebracht, geheel had kunnen voorzien, zou ik het besluit van de vaststelling van de minimumprijzen in het Kabonongagebied hebben kunnen overleggen, waaruit uitvoerig blijkt, welke gegevens er alzoo verzameld worden en waaruit den heer Koesoemo Oetoyo, die als oud-regent volkomen op de hoogte is van de wijze van vaststelling van de grondhuurprijzen in gouvernementsgebied, dan tevens had kunnen blijken, dat daar geheel hetzelfde procedé wordt gevolgd, dat er een zelfde grondgedachte is. In bedoeld besluit vindt men uitvoerige gegevens, die de grootst mogelijke zekerheid geven zoowel aan den Inlandschen verhuurder als aan den Europeeschen huurder, waardoor dus aan beide zijden de grootst mogelijke billijkheid wordt betracht. Ik kan er dan nog even op wijzen, dat beider belangen zeer goed kunnen samengaan en kan dat hiermede bewijzen, dat in de commissie, die destijds in het Kabonongagebied onderzoekingen heeft gedaan, ook niet-ambtelijke leden hebben gezeten en dat dus van weerszijden de stemmen gehoord zijn kunnen worden.

Ik heb den heer Schmutzer al eenige malen geciteerd in zijn opmerkingen, dat het naar zijn inzien practisch zou zijn om de vaststelling van de minimumprijzen te koppelen aan het economisch onderzoek dat ook voorafgaat aan de nieuwe vaststelling van de grondbelasting. De heer Schmutzer meent echter, dat het iets anders is, wanneer men het woord belasting in de ordonnantie introduceert en als ik het goed begrepen heb, is de heer Schmutzer daar tegen. Ik heb zooveel een mogelijkheid van een andere redactie aangegeven en het zou niet uitgesloten zijn daar nog eens nader over te praten.

Ik mag er tenslotte nog wel op wijzen, dat het ontwerp, zooals het thans is ingediend bij den Volksraad, de basis

(DIRECTEUR VAN B. B., BRUINEMAN.)

heeft uitgemaakt van de besprekingen tusschen de vertegenwoordigers van de Regeering — de beide Gouverneurs — met de vier zelfbestuurders, n.l. die van Solo, Mangkoe Negaran, die van Djoeja en Pakoe Alaman. Mocht dus blijken, dat wijziging van dit ontwerp gewenscht of noodig is, dan is het uiteraard noodzakelijk, dat een dergelijk eventueel te aanvaarden nieuw ontwerp opnieuw zal worden voorgelegd aan de vier genoemde zelfbestuurders.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Bruineman: Mijnheer de Voorzitter! In de allereerste plaats wensch ik een woord van dank te spreken tot dezen geachten Regeeringsgemachtigde.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft enkele punten naar voren gebracht en ik zal trachten deze punt voor punt te behandelen. Het eerste punt ging over het tienjarig tijdvak.

De Regeeringsgemachtigde is aangevallen — zou ik haast zeggen — op de kwestie van het tienjarig tijdvak terwijl dat door geen van de sprekers — bij mijn weten — te berde is gebracht. Hij zeide, dat zooals de toestand op het oogenblik is en zooals de tekst thans luidt, men persé is gebonden aan de periode van tien jaar. Nu zou ik willen vragen of dat nu zoo vreeselijk erg is, waar toch de geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat de landrente en de minimum-grondhuurprijzen niets met elkaar te maken hebben, al stoelen zij wel op denzelfden wortel; het zijn totaal van elkaar gescheiden dingen. Maar dat om de tien jaren geen minimum-grondhuurprijzen zouden kunnen worden bepaald, heeft de geachte Regeeringsgemachtigde niet gezegd. Om evenwel tegemoet te komen aan een mogelijk bestaand bezwaar, willen wij een wijziging in den tekst van het amendement voorstellen.

In de allereerste plaats zou ik wel willen zeggen, dat tegen den tekst van de Regeering, waarin het woord „tenminste” voorkomt, bezwaar bestaat. Dit bezwaar is wederzijdsch. In de eerste plaats zou het kunnen voorkomen, dat men van Inlandsche zijde zegt, niet het risico te willen loopen, dat op eenig moment een reactionaire Regeering zich zal vastklampen aan het woord „tenminste” en de grondhuurprijzen niet zal willen herzien, wanneer dat in het belang van de bevolking zou zijn. Men zou van ondernemerszijde kunnen zeggen, dat men op een gegeven moment de kans loopt een ethische Regeering te krijgen, die, wanneer de grondhuurprijzen omlaag gaan, zich ook weer zou vastklampen aan het woord „tenminste” om een verlaging van de grondhuurprijzen tegen te gaan. In het woord „tenminste” schuilt dus mijns inziens een groot element van onzekerheid, dat zoowel voordeelig als nadeelig kan zijn voor beide partijen. En toch is het gewenscht, dat men in deze aangelegenheid vasten grond onder de voeten heeft, dat het element van speculatie zooveel mogelijk wordt uitgeschakeld en dat men gebonden is aan een vasten termijn, al wordt dan die termijn niet op een dag nauwkeurig bepaald.

Wijziging Vorstenlandsche Grondhuurreglement.

(BRUINEMAN, VOORZITTER.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom thans terug op de gepubliceerde correspondentie over het Vorstenlandsche Grondhuurreglement. Daarin heeft de directeur van Binnenlandsch Bestuur — dezelfde, die thans als Regeerings-gemachtigde voor ons staat — gezegd, dat de tekst van artikel 11 ruimer is dan die van artikel 15, dat de tekst van artikel 11 voldoende speling laat om nieuwe grondhuurprijzen te bepalen, wanneer de commissies niet klaar mochten zijn met hun werkzaamheden op het tijdstip van invoering.

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Dat heeft de directeur niet gezegd. Hij heeft alleen gezegd, dat de tekst van artikel 11 ruimer was.

De heer Bruineman: Ik zou den geachten Regeerings-gemachtigde in overweging willen geven om er genoeg mede te nemen, dat het gedeelte in de tweede alinea van het voorgestelde amendement, thans luidende:

„De minimumprijzen worden telkens voor een tijdvak van tien achtereenvolgende kalenderjaren vastgesteld”

wordt veranderd in:

„De minimum-grondhuurprijzen worden telkens om de tien jaren vastgesteld”.

Men ontloopt dan de bezwaren, die kunnen vastzitten aan het gebruik van het woord „tenminste” en heeft dan voldoende speling om, wanneer de commissies nog niet klaar mochten zijn, wijziging te brengen in de grondhuurprijzen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb zooeven overleg gepleegd met mijn mede-onderteekenaren, die geen bezwaar tegen een dergelijke wijziging van het amendement hebben. Wij stellen dus voor, het begin van de tweede alinea als volgt te doen luiden:

„De minimum-grondhuurprijzen worden telkens om de tien jaren vastgesteld, enz.”.

De Voorzitter: Dus dan vervallen de woorden: „voor een tijdvak van tien achtereenvolgende kalenderjaren”.

Het amendement is gewijzigd in den zin als zooeven door den eersten onderteekenaar is aangegeven.

De heer Bruineman: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb verder met genoeg van den geachten Regeerings-gemachtigde gehoord, dat er geen verband bestaat tusschen de belasting en de minimum-grondhuurprijzen. Maar ik vind het dan toch wel vreemd, dat het woord „belasting”, dat er niets mede te maken heeft, toch in deze ontwerp-ordonnantie is opgenomen. Ik kan er zeer zeker mede accoord gaan dat men tracht in verband met de practijk de ordonnantie zoo vlot mogelijk uit te leggen. Maar wanneer men eenmaal bezig is met het maken van een ordon-

(BRUINEMAN.)

nantie zal men moeten trachten, deze zoo duidelijk mogelijk te doen luiden, zal men zoo weinig mogelijk verschillende termen moeten gebruiken en zaken, die er niets mede te maken hebben, er niet in opnemen.

De Regeerings-gemachtigde heeft nog gemeend, dat de bedoeling van het amendement was, eigenlijk twee of meer commissies in te stellen, die deze zaak zouden moeten opnemen. Dat is niet de bedoeling, de betrokken commissies kunnen bij het verzamelen der gegevens deze voor beide doeleinden pasklaar maken. Men moet nagaan waar de sawahs liggen, tot welke klasse zij behooren e. d. en heeft men dat bepaald, dan bepaalt men eenerzijds in verband met de marktwaarde de landrente en anderzijds in verband met paragraaf 23 van de uitvoeringsordonnantie, de minimum-grondhuurprijzen, daarbij in oogenschouw nemende wat de grond zou opbrengen in deelbouw volgens plaatselijk gebruik. Dat is toch iets anders dan de marktwaarde.

De geachte Regeerings-gemachtigde heeft verder nog gezegd dat er een zeker wantrouwen bestaat tegen het woord „belasting”. Ik weet niet of het juist is om hier het woord „wantrouwen” te gebruiken ten opzichte van de belasting maar wanneer hier in het voorstel dit woord wordt gebruikt, dan vraagt men toch, wat de bedoeling daarvan is. Heeft het geen bedoeling, dan is het beter het niet te gebruiken.

In het Gedelegeerden-verslag is speciaal gevraagd, waarom met „bijzondere gevallen” is bedoeld en welke die bijzondere gevallen zijn. Daarop heeft de Regeering twee gevallen opgenoemd. Nu hoor ik, dat die gevallen alleen voorbeelden zijn en dat er andere gevallen mogelijk, tenminste denkbaar, zijn. En dan vraag ik weer, wat de bedoeling is van de woorden „bijzondere gevallen”. Wanneer men een wet voor zich krijgt en daarin staat „bijzonder gevallen” en men vraagt, wat dit bijzondere gevallen zijn en men krijgt een antwoord, waarvan men denkt, dat het compleet is, terwijl het niet compleet is — misschien bestaat de mogelijkheid tot een compleet antwoord niet — dan schept toch de Regeering een element van onzekerheid en dat is toch zeer zeker ongewenscht. Hiertegenover staat, dat, wordt het amendement aanvaard, die onzekerheid verdwijnt.

De geachte Regeerings-gemachtigde heeft verder gezegd dat het voornaamste bezwaar der Regeering door het amendement niet tot een oplossing is gebracht, n.l. de kwestie van de ijzervaste periode. Ik meen echter, dat op het oogenblik door de wijziging van den tekst van het amendement die kwestie wel tot een oplossing is gebracht en ik hoop, dat het amendement voor de Regeering aanvaardbaar is.

Overigens heb ik nog hooren zeggen, dat alleen in zeer bijzondere gevallen gebruik zal worden gemaakt van deze bepaling. Maar, Mijnheer de Voorzitter, als men niet weet welke die bijzondere gevallen zijn, is de factor van onzekerheid niet uitgeschakeld en heeft men dus weinig aan „bijzondere” dan wel „zeer bijzondere” gevallen.

Waar evenwel de geachte Regeerings-gemachtigde oo

Wijziging Vorstenlandsche Grondhuurreglement.

(BRUINEMAN, VOORZITTER, FRUIN.)

zelf een tekstwijziging naar voren heeft gebracht, die ik echter nog niet in de gelegenheid ben geweest te overwegen, zou ik hem willen uitnodigen nog eens zijn gedachten over de kwestie te laten gaan en de zaak eventueel eerst met de Zelfbestuurders te bespreken om in een volgende vergadering tot een definitieve oplossing te geraken. Op het oogenblik lijkt dat uitgesloten. In ieder geval, als de geachte Regeeringsgemachtigde, zooals hij gezegd heeft, de Zelfbestuurders moet raadplegen, kan hij thans in deze ook geen definitief antwoord geven.

Mijnheer de Voorzitter! Ten slotte hoop ik met het aangevoerde de bezwaren tegen het amendement te hebben kunnen wegnemen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Wij kunnen in de richting gaan, die de geachte vorige spreker heeft aangeduid, maar het is beter, dat wij het debat thans verder zoover mogelijk uitputten. Daarom zou ik den heer Fruin het woord willen geven.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij bij de beantwoording van den geachten Regeeringsgemachtigde bepalen tot het eene punt, dat door mij naar voren is gebracht, hoewel de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde nog wel andere aanknooppunten voor mij zou geven.

Het wil mij voorkomen, dat ik niet voldoende duidelijk ben geweest in mijn rede in eersten termijn, want ik heb eigenlijk op dit eene punt geen afdoend antwoord gekregen. Mijn bezwaar is, dat, uit een wetgevend oogpunt bezien, volgens de eerste alinea de huurprijzen van de sawahs niet lager mogen zijn dan een, overeenkomstig door den Gouverneur-Generaal te stellen regelen, te bepalen minimum. Als ik gezegd heb, dat de Gouverneur-Generaal dat minimum bepaalt, dan heb ik mij misschien, als ik het zoo noemen mag, wat gecomprimeerd uitgedrukt.

Mijnheer de Voorzitter, ik gun dezen Regeeringsgemachtigde gaarne het succes, dat hij mij in deze op de vingers heeft kunnen tikken, maar daarmee zijn tenslotte — want dit is slechts een bijzaak en geen hoofdzaak — mijn bezwaren allerminst uit den weg geruimd. Als ik ze nog eens mag herhalen, wederom gecomprimeerd uitgedrukt, komen ze hierop neer. Volgens al. 1 is de Gouverneur-Generaal volkomen vrij in de wijze, waarop hij de minimum-huurprijzen wil laten vaststellen. Hij kan dat gronden op welk beginsel hij maar wil. Hij kan het gronden op de gegevens, die ten grondslag liggen aan de landrente en op alle mogelijke andere gegevens, bv. die betreffende de huurwaarde, de verkoopwaarde, als er van een verkoopwaarde gesproken kan worden. Hij kan den grond classificeeren en daarvoor vaste bedragen aannemen. De Gouverneur-Generaal is daarin volkomen vrij.

Welnu, Mijnheer de Voorzitter, erkent de geachte Regeeringsgemachtigde dat met mij, dan mag de minimum-grondhuur in deze ordonnantie ten aanzien van den tijd

(FRUIN, KOESOEMO OETOYO, SCHMUTZER.)

nooit worden vastgekoppeld aan gegevens, die misschien nooit zullen worden gebruikt, omdat het niet vaststaat, dat juist die gegevens den grondslag zullen vormen voor de regelen, die de Gouverneur-Generaal zal of kan stellen.

Ik geloof daarom, dat het duidelijk is, dat de bepaling in alinea 3, zooals die op het oogenblik luidt, uit een wetgevend oogpunt niet toelaatbaar is. Ik zal het hierbij laten, om het debat niet te lang te rekken.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde is mij eigenlijk niet duidelijk. Bij de beantwoording van mijn vraag heeft de geachte Regeeringsgemachtigde verwezen naar de vaststelling van de minimum-grondhuurprijzen in de Kabonangan-landstreek. Volgens den geachten Regeeringsgemachtigde zou die vaststelling op precies dezelfde wijze hebben plaats gehad als in de Gouvernementslanden.

Nu meen ik zeker te weten, dat in de Gouvernementslanden de netto-opbrengst in deelbouw wel als element in aanmerking wordt genomen door de commissie, maar zij vormt geen grondslag voor de vaststelling van de minimum-grondhuurprijzen, terwijl, als ik de Memorie van Antwoord goed begrepen heb, het Vorstenlandsche Grondhuurreglement pertinent voorschrijft, dat die netto-opbrengst in deelbouw den grondslag vormt voor de grondhuurprijzen. Gaarne zou ik van den geachten Regeeringsgemachtigde hieromtrent nadere inlichtingen vernemen.

Wat het amendement van den heer Bruineman c.s. betreft, tot mijn spijt kan ik daaraan mijn stem niet geven. In de eerste plaats, omdat daarin wordt voorgeschreven, dat de vaststelling van de minimum-grondhuurprijzen in elk geval eens in de 10 jaar zal moeten plaats hebben, terwijl de geachte Regeeringsgemachtigde zooeven reeds naar voren heeft gebracht, dat wijziging van de minimum-grondhuurprijzen wel eens binnen de 10 jaar noodig kan zijn.

De heer Bruineman: Heeft de geachte Regeeringsgemachtigde dat gezegd, Mijnheer de Voorzitter?

De Voorzitter: Dat zal wel blijken, wanneer de geachte Regeeringsgemachtigde den heer Koesoemo Oetoyo beantwoordt.

De heer Koesoemo Oetoyo: In de tweede plaats heb ik bezwaar tegen het amendement, omdat de Regeering op het oogenblik nog niet in de gelegenheid is geweest, terzake overleg te plegen met de zelfbestuurders in de Vorstenlanden, terwijl bij de vaststelling van de thans door de Regeering voorgestelde wijziging dat overleg wel heeft plaats gehad.

De heer Schmutzer: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou een kleine opmerking willen maken over een punt, dat

19de VERGADERING — DONDERDAG 13 DECEMBER 1928.

Wijziging Vorstenlandsche Grondhuurreglement.

(SCHMUTZER, DIRECTEUR VAN B. B.)

de Regeeringsgemachtigde naar voren heeft gebracht en dat ik in eersten termijn niet heb aangeroerd. De Regeeringsgemachtigde heeft tegenover den heer Fruin opgemerkt, dat wanneer de beslissing van den resident van 22 October 1925 inzake de bepaling van den termijn, waarover de grondhuurprijzen in de Kabonangan zouden gelden, niet juist zou zijn geweest, de betrokkenen zich bij die beslissing niet zouden hebben neergelegd, doch vanzelf zouden hebben geopponeerd.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat die voorstelling van zaken niet geheel juist is. De betrokkenen hebben zich bij de beslissing van den resident neergelegd — ik weet dit uit de beste bron, omdat ik zelf tot de betrokkenen behoorde — omdat zij vreesden, dat anders de beschikking over den grond voor den aanplant van riet, waarop zij wachtende waren, nog weer voor onbepaalden tijd zou worden uitgesteld en op dat oogenblik reeds zeer aanzienlijke bedragen voor de bevloeiing van die gronden waren uitgegeven. Het is dus niet anders geweest dan een buken voor de overmacht, dat de betrokkenen zich bij de beslissing van den resident hebben neergelegd.

In de tweede plaats ben ik den geachten Regeeringsgemachtigde dankbaar voor de uiteenzetting, die hij heeft gegeven betreffende den tekst van de derde alinea van art. 15 van het Vorstenlandsche Grondhuurreglement, waarbij hij er de aandacht op heeft gevestigd, dat het niet in de bedoeling der Regeering heeft gelegen op eenigerlei wijze verband te leggen tusschen belasting en minimum-grondhuur.

Dat vermoedde ik ook niet, Mijnheer de Voorzitter. Mijn bezwaren berustten ook niet op wantrouwen tegen den tekst van deze alinea, maar ik achtte het, met den heer Fruin, uit een oogpunt van zuivere wetgeving minder gewenscht, dat het element van de belasting in deze alinea werd binnengevoerd.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! Nieuwe gezichtspunten zijn hier eigenlijk niet ontwikkeld, maar het is misschien juist, om — zooals U zooeven opmerkte, Mijnheer de Voorzitter — de debatten zoo diepgaand mogelijk te maken en het is daarom, dat ik met een enkel woord nog even de sprekers beantwoord.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Bruineman heeft gevraagd, of het nu wel zoo erg is, dat men precies gebonden is aan dat 10-jarig tijdvak. Ik dacht, dat ik vrij duidelijk had doen uitkomen, dat uit het precies gebonden zijn aan dat tijdvak van 10 jaren twee verkeerde gevolgen kunnen voortvloeien in verband met het ontstaan van een hiaat, indien er na afloop van zeker tienjarig tijdvak geen nieuwe minimum-grondhuurprijzen zijn vastgesteld. In de eerste plaats dat mogelijk het sluiten van nieuwe grondhuurcontracten bezwaar ontmoet, omdat de minimumprijzen niet bestaan, of — in de tweede plaats — dat men de nieuwe minima van de grondhuurprijzen vaststelt op de basis van

(DIRECTEUR VAN B. B.)

de oude onderzoeken op dit punt en achteraf dan wel eens zou kunnen blijken, dat de uitkomsten daarvan in het geheel niet meer met de werkelijkheid overeenstemden. Dat zou dus ten nadeele van den huurder, dan wel ten nadeele van den verhuurder kunnen strekken.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Bruineman heeft zich vooral nog eens gekeerd tegen het woord „tenminste”, dat in de tweede alinea van het voorgestelde art. 15 is gebezigd. Dat woord vormt volgens dat geachte lid een bezwaar

De heer Bruineman: Het „kan” een bezwaar vormen.

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: omdat het een element van onzekerheid geeft. Er is daardoor volgens dit geachte lid risico voor den Inlandsche grondverhuurder, doch er is evenzeer in deze risico voor den grondhuurder. Nu komt het mij toch vrij duidelijk voor, dat het risico voor den Inlandschen grondverhuurder in deze eigenlijk niet bestaat, want het doel van het vaststellen van de minimumprijzen van de grondhuren is juist aan de grondverhuurders te verzekeren een zoo hoog mogelijke grondhuur.

Als regel zullen de nieuwe onderzoeken op dit gebied er toch toe leiden — tenzij natuurlijk de belasting gelijk blijft — dat het minimum iets wordt verhoogd. Men kan nl. verwachten in verband met een verbeterde irrigatie, en met een verhooging van de gemiddelde prijzen, dat er in het niveau van de belasting veelal een zekere stijging plaats vindt en dan zullen ook de minimum-grondhuurprijzen als regel iets naar boven gaan.

De heer Bruineman: Nu legt U toch zelf een verband tusschen de belasting en den minimum-grondhuurprijs.

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de heer Bruineman mijn bedoeling niet wil begrijpen, is het erg moeilijk hierover met hem te spreken. Ik heb nu al zoo dikwijls gezegd, dat wanneer in dit verband het woord belasting wordt gebezigd, dit zuiver en alleen geschiedt, om de zaak zoo kort mogelijk aan te duiden.

De heer Fruin: Om te comprimeeren, dus!

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Inderdaad!

De heer Bruineman: Ik geloof niet, dat het hier is een kwestie van onwil om U te begrijpen.

De Voorzitter: Laat de heer Bruineman nu even wachten; de Regeeringsgemachtigde is thans nog aan het woord.

Wijziging Vorstenlandsche Grondhuurreglement.

(DIRECTEUR VAN B. B.)

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb reeds herhaaldelijk gezegd, dat het opnieuw vaststellen van de grondbelasting hier eigenlijk het culminatiepunt is van de onderzoekingen, uit die vaststelling blijkt dat de met moeite verzamelde gegevens volkomen bijeen en in perfecten staat zijn.

Dat er voor den particulieren grondhuurder eenig risico zou zijn is een argument, dat mij toch ook niet gerechtvaardigd lijkt, want al zou inderdaad dat tienjarig tijdvak nu eens met 5 of 10 jaar, of desnoods met meer jaren worden verlengd, dan zou daarmee voor den ondernemer toch verkregen worden een nog grootere vastheid ten aanzien van het voortbestaan der toestanden, waarop hij zich baseert, groter dan hij die op het oogenblik reeds heeft, een vastheid, die hem in het bedrijfsleven zeer ter harte gaat en die zeker niet minder zou worden, wanneer de termijn aldus verlengd zou worden. Dat wil niet zeggen, dat het gebeuren zal, want de Regeering meent, dat het naar voren brengen van die mogelijkheid onjuist is, maar er blijkt toch wel, dat er voor den grondhuurder zelf door die verlenging geen risico ontstaat.

Dan heeft de heer Bruineman verwezen naar een noot in een brief, die van den directeur van B. B. over deze aangelegenheid is uitgegaan. Daarin heeft inderdaad gestaan, dat de uitdrukking, die gebezigd wordt in artikel 11 van de ordonnantie, iets ruimer is dan de uitdrukking, die in artikel 15 wordt vermeld. Ik wil de desbetreffende alinea van artikel 11 tot inlichting van het College wel even voorlezen. Zij luidt:

„Voor het genot van den grond betaalt de landbouwondernemer jaarlijks:

- a. ingeval de grond afwisselend bij hem in gebruik is, eene, aan herziening telkens om de tien jaar onderworpen, vergoeding per bouw, welke wordt vastgesteld overeenkomstig de regelen door den Gouverneur-Generaal, ingevolge het voorgeschrevene in artikel 15, voor de bepaling van minimumhuurprijzen te stellen enz.”

Dit artikel 11 heeft betrekking op de vergoeding, voor het gebruik van de z.g. conversie-gronden door den ondernemer te betalen aan het zelfbestuur, dus op een andere kwestie. Het zou inderdaad juister geweest zijn, wanneer men overal dezelfde termen gebezigd had, dat moge dadelijk erkend worden, maar hetgeen de directeur van B. B. indertijd gezegd heeft, n.l. dat de uitdrukking in artikel 11 iets ruimer is dan die van artikel 15, is ongetwijfeld juist. Men zal moeten toegeven, dat de formulering „telkens om de tien jaren” iets ruimer is dan „telkens voor een tijdvak van 10 achtereenvolgende kalenderjaren”.

In het laatste geval kan er inderdaad geen dag bij of af, maar bij de uitdrukking „telkens om de tien jaren” zou men kunnen zeggen, dat het wel kan. Maar, al is dus gezegd, dat de uitdrukking in artikel 11 iets ruimer is, dat wil nog niet zeggen, dat zij aanbevelenswaardig is, want

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

volkomen zekerheid, dat de periode langer mag zijn dan 10 jaar, verkrijgt men door die redactie niet.

Nu zou de heer Bruineman kunnen zeggen: laat men die uitdrukking in artikel 11 dan ook veranderen. Maar dat zou geen effect geven, want voor alle conversiegronden zijn de beschikkingen afgedaan loopend over een groot aantal jaren, n.l. voor 50 jaar, en een verandering in den tekst van de conversiebeschikkingen, die gebaseerd zijn op artikel 11, zou niet anders kunnen geschieden dan met instemming van alle grondhuurders, van alle ondernemingen dus, en dat zou wel lastig zijn. Het zou ook de vraag zijn, of het direct practisch nut zou hebben. Het is intusschen niet mogelijk, dat zich bij gelegenheid een geval zal voordoen, waarbij ook over de uitdrukking in artikel 11 strijd zal ontstaan. Hoe de oplossing dan zal moeten zijn, kan ik nu niet aangeven, en deze zaak is ook niet aan de orde. De uitdrukking van artikel 11 kan de Regeering echter niet aanvaarden, omdat Zij wel inziet, dat daarmee nog niet gegeven wordt, wat in deze bereikt moet worden.

In zijn rede in tweeden termijn heeft de heer Bruineman zich nogmaals gekeerd tegen de invoeging van het woord „belasting” en hij heeft daarbij gezegd, dat zijn haren er eigenlijk wel van te berge moesten rijzen. Ik herhaal voor de zooveelste maal, dat de bedoeling slechts is geweest, zich zoo kort en zoo duidelijk mogelijk uit te drukken.

De „bijzondere gevallen”, waarvan alinea (3) spreekt, zijn volgens den heer Bruineman ook een element van onzekerheid.

De Regeering — zoo zei het geachte lid — heeft twee gevallen genoemd en nu blijkt in eens, dat er ook nog een derde geval is; wat verstaat men dan onder „bijzonder”?

In de nadere toelichting, die de Regeering schriftelijk gegeven heeft, is al gezegd, dat Zij de garantie kan geven, dat werkelijk alleen zeer bijzondere gevallen aanleiding zullen kunnen geven tot de toepassing van alinea (3) en wanneer ik nu zooeven een derde geval genoemd heb, deed ik dat uitsluitend, om aan te duiden — niet dat het zich op het oogenblik in de practijk heeft voorgedaan — dat men zich nog wel meerdere gevallen, dan de twee als voorbeeld genoemde, kan indenken.

De heer Fruin heeft verklaard, dat, aangezien het op het oogenblik nog geldende artikel, alinea (1), den Gouverneur-Generaal volkomen vrijheid geeft in de vaststelling van de regelen voor de bepaling van de minimumgrondhuurprijzen, erkend moet worden, dat de vaststelling van die minimumprijzen in de ordonnantie niet gekoppeld mag worden aan bepaalde gegevens. Mijnheer de Voorzitter, uit de regelen tot uitvoering van deze ordonnantie, alinea 23, blijkt, dat de wijze, waarop die minimumprijzen zullen worden berekend, niet anders is dan de Regeering op het oogenblik bedoelt met de redactie, in alinea (3) van het ontwerp gegeven.

De heer Fruin: De Gouverneur-Generaal is toch volkomen vrij, die regelen direct weer zoodanig te veranderen, als hij het zelf wil?

19de VERGADERING — DONDERDAG 13 DECEMBER 1928.

Wijziging Vorstenlandsehe Grondhuurreglement.

(DIRECTEUR VAN B. B.)

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Als de heer Fruin nu ziet uit het besluit, waarin deze regelen tot uitvoering worden gebracht, dat de bedoeling der Regeering is, dit op deze manier te doen en dat er geen andere bedoeling bestaat kan er toch niets op tegen zijn diezelfde bedoeling in de ordonnantie tot uiting te brengen? De heer Fruin schudt wel „neen”, maar de opvatting van de Regeering is dat daar niets geen bezwaar tegen is. Ook ik kan er inderdaad geen bezwaar in zien, de praktijk, die nu al jarenlang in Gouvernementsgebied gevolgd wordt, op dezelfde manier voort te zetten in de Vorstenlanden.

De heer Fruin: Men kan dat niet doen, als men den Gouverneur-Generaal niet bindt. Zolang de Gouverneur-Generaal volkomen vrij is, kan men toch op een eventueel besluit van den Gouverneur-Generaal geen regeling bij ordonnantie baseeren.

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Ik kan niet anders zeggen, dan dat de Regeering er niet het minste bezwaar in ziet, deze beperking van zichzelf te aanvaarden.

De Voorzitter: Ik kan niet inzien, waarom de wetgever hier niet zelf een uitzondering zou kunnen maken.

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: De heer Koesoemo Oetoyo heeft opgemerkt, dat mijn antwoord hem niet duidelijk was, omdat hij verwezen werd naar het besluit voor de Kabonanganstreek.

Volgens het geachte lid zou de basis van het vaststellen van de minimum-prijzen in Gouvernementsgebied anders zijn voor de Vorstenlanden. De netto-opbrengst van sawahs zou in het Gouvernementsgebied geen basis zijn.

De heer Koesoemo Oetoyo: Dat heb ik niet gezegd.

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: De netto-opbrengst van sawahs in beide gebieden, baseert zich ook op diezelfde onderzoekingen, die van vroeger en aanvankelijk alleen dienden voor de vaststelling van de landrente. Het is bekend, dat het nieuwe grondhuurreglement in gouvernementsgebied nog niet zoo heel oud is en als ik mij niet vergis in 1916 of 1917 is voorbereid. Voordien bestonden de onderzoekingen voor de landrente al lang en die dienden dan ook voor de bepaling van de netto-opbrengst van de sawahs voor welk doel dan ook. Deze zelfde onderzoekingen dienen nu eveneens voor de vaststelling van de minimum-grondhuurprijzen en al zou er verschil van uitdrukking zijn in de ordonnantie voor het Gouvernementsgebied en in die voor de Vorstenlanden dan toch is de bedoeling der Regeering geen andere geweest dan dat een volkomen gelijke grondgedachte wordt gevolgd. Dit was de strekking van mijn antwoord, in eersten termijn, Mijnheer de Voorzitter.

(DIRECTEUR VAN B. B., VOORZITTER.)

De heer Koesoemo Oetoyo heeft er terecht op gewezen, dat wijziging in het ontwerp aanleiding zou kunnen geven tot een hernieuwd overleg met de zelfbestuurders, een opmerking, die ik trouwens ook reeds in eersten termijn had gemaakt.

De heer Schmutzer heeft nog de opmerking gemaakt, dat de ondernemers in de Kabonangan-streek zich eigenlijk uit nooddwang hebben neergelegd bij de beslissing die destijds is genomen. Mijn bedoeling was slechts om te zeggen, dat de belanghebbenden in een dergelijk geval hadden kunnen protesteeren of den weg van rechte hadden kunnen volgen. Om welke reden dit niet is gebeurd daarin kan ik mij niet begeben.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Schmutzer: Omdat het in dit geval zeer onverstandig zou zijn geweest van de ondernemers.

De Voorzitter: Wij zouden thans eigenlijk moeten overgaan tot de behandeling van het amendement en de stemming daarover. Ik vraag mij echter af, of de zaak op dit moment hiervoor rijp is. Deze zaak betreft een eigenaardige en moeilijke materie en het is misschien op dit moment niet goed mogelijk een standpunt te bepalen. Bovendien is dit amendement op een gewichtig punt intusschen weer gewijzigd en zijn de zelfbestuurders over het amendement van regeeringswege nog niet geraadpleegd. Ook is een andere redactie van het ontwerp van regeeringswege als niet onmogelijk voorgesteld, zoodat er misschien een zekere modus vivendi gevonden zou kunnen worden.

Ik zou daarom de vraag aan den Regeeringsgemachtigde en de vergadering willen voorleggen, of het misschien niet beter is, de verdere behandeling van dit onderwerp uit te stellen, niet bepaaldelijk reeds tot de volgende vergadering, maar tot een daarvoor geschikt moment.

Gaat de Regeeringsgemachtigde daarmede accoord?

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Ja, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan is daartoe besloten. Er zijn voorts eenige spoedordonnanties binnengekomen de Onderwerpen **99, 101, 102, 103** en **105**. Ik stel mij voor, dat het College van Gedelegeerden er geen prijs op stelt gebruik te maken van de bevoegdheid om aan den Gouverneur-Geeraal verlening te vragen van den daarin vastgestelden termijn (jo. art. 83 I. S.). Zoo de vergadering dit niet wenscht, kunnen deze ordonnanties straks in de commissies worden behandeld.

Daartoe wordt besloten.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die terinzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 10.24 uur voormiddag gesloten.

20ste VERGADERING — DONDERDAG 20 DECEMBER 1928.

Ingekomen stukken. — Uitreiking van het officieele bewijs der Kon. onderscheiding, verleend aan de heeren De Hoog en Soejono. — Wijziging en aanvulling van het B. W. enz.

20ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 20 Dec. 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Uitreiking van het officieele bewijs der Kon. onderscheiding, verleend aan de heeren De Hoog en Soejono. — Wijziging en aanvulling van het B. W. enz., (Ond. 87). — Uitbreiding taak en bevoegdheden der prov. Oost-Java (Ond. 101). — Bekrachtiging leéningsbesluit van den gemeenteraad van Semarang (Ond. 102). — Muntzuivering in Timor (Ond. 103). — Wijziging van de Vorstenlandsche motorrijtuigenbelasting en van de Vorstenlandsche voertuigenbelasting (Ond. 105). — Aanvulling van de Provincie- en van de Regentschapsordonnantie (Ond. 106). — Overdracht aan prov. Oost-Java van verkoop en distributie van het zout (Ond. 99). — Aanvulling van de instellingsordonnanties voor West- en Oost-Java (Ond. 94). — Verzoekschriften. — Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie (Ond. 86).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 16 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, De Hoog, Kan, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Moelia, Roep, Schmutzer, Soejono en Soekawati.

Regeringsgemachtigden de heeren: Staargaard, Hardeman en Van den Bussche.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 15 en 16 December 1928 Nos. 6 en 1x ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie houdende wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925 (Ond. 107);
 - b. een ontwerp-ordonnantie houdende aanvulling van de Provincie-ordonnantie en van de Regentschapsordonnantie (Ond. 106).

Deze stukken worden gedrukt.

2. B. G. S. van 12 December 1928 No. 2581/II houdende de mededeeling, dat de heer Prof. Mr. A. S. Oppenheim op 10 December 1928 ontslag heeft genomen als lid van den Volksraad.
3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 8 December 1928 No. 2 tot instelling van een Landskas 4e klasse te

(VOORZITTER.)

Loemadjang en tot aanstelling van het personeel ten behoeve van dat kantoor.

4. Als voren van 10 December 1928 No. 32 houdende instelling van een commissie ter bestudeering van het vraagstuk van de beperking van den Zondagsarbeid in Nederlandsch-Indische havens en houdende benoeming van de leden der commissie.
5. Als voren van 10 December 1928 No. 33 houdende ontheffing van Mr. B. van Drunen Littel van het secretariaat van de Medebestuurcommissie.
6. Als voren van 11 December 1928 No. 34 tot verleening van een buitenlandsch verlof aan J. Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst, met ingang van 6 Mei 1929.
7. Als voren van 11 December 1928 No. 35 houdende nadere wijziging en aanvulling van de herziene B. B. L. 1925/1928.
8. Als voren van 13 December 1928 No. 3 houdende wijziging van het besluit van 21 Juli 1928 No. 1, met dien verstande, dat in stede van J. Steenstra als plaatsvervanger van het lid der Permanente Arbeidcommissie G. Nieuwenhuys zal optreden J. J. Priebee.

De stukken genoemd sub 2 t/m 8 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik behoeft U wel niet in herinnering te brengen de instemming in en buiten den Volksraad, waarmede indertijd het bericht ontvangen werd van de toekenning eener Koninklijke onderscheiding aan de heeren Zuyderhoff, Soejono en De Hoog.

Aan mij is thans de eer en het genoegen, het officieele bewijs van deze onderscheiding aan de heeren De Hoog en Soejono die hier aanwezig zijn, bij deze uit te reiken.

De heeren De Hoog en Soejono nemen het officieele bewijs van de hun verleende Koninklijke onderscheiding uit handen van den Voorzitter in ontvangst.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende eenige wijzigingen in het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Strafrecht in verband met de invoering der kinderpwetgeving en houdende een aanvulling van de reglementen op het houden der registers van den burgerlijken stand voor de Europeanen en voor de Chineezzen (Ond. 87).

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslagingen en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van twee ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende:

20ste VERGADERING — DONDERDAG 20 DECEMBER 1928.

Uitbreiding taak en bevoegdheden der prov. Oost-Java. — Bekrachtiging leeningsbesluit van den gemeenteraad van Semarang. — Muntzuivering in Timor. — Wijziging van de Vorstenlandsche motorrijtuigenbelasting en van de Vorstenlandsche voertuigenbelasting. — Aanvulling van de Provincie- en van de Regentschapsordonnantie. — Overdracht aan prov. Oost-Java van verkoop en distributie van het zout.

(VOORZITTER, DWIDJOSEWOJO.)

- a. tot regeling van de verhouding tusschen het Land en de Provincie Oost-Java inzake den landbouwvoorlichtingsdienst;
- b. tot aanvulling, in verband met de instelling van de Provincie Oost-Java, van de regelen betreffende de beperkingen van het beschikkingsrecht over niet in artikel 1 der Indische Mijnwet genoemde delfstoffen, welke voorkomen in tot het vrij Landsdomein behorende gronden, met het oog op de bescherming van 's Lands bosschen (Ond. 101).

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Al is een der voor dit onderwerp aangewezen Regeerings-gemachtigden hier niet aanwezig, toch zou ik een opmerking willen maken, zij het op een zeer ondergeschikt punt, een opmerking n.l. de redactie van artikel 1 der ontwerp-ordonnantie betreffend. Daarin wordt gesproken van „in de provincie West- of Oost-Java”. Moet daar niet staan: „in de provincie West- of Oost-Java?”

De Voorzitter: De tekst der ordonnantie wordt, vóór de openbare behandeling, ter secretarie van den Volksraad nagegaan en men is over hetgeen U opmerkt, niet gevallen. Ik geloof dan ook, dat men hier zoowel enkel als meervoud kan gebruiken.

De heer Koesoemo Oetoyo: Men zou moeten zeggen: „in de provincies Oost- en West-Java”.

De ontwerp-ordonnanties worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

De ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van § 11 van het besluit van den gemeenteraad van Semarang van 19 October 1928 No. 17/R strekkende tot het aangaan van eene geldleening (Ond. 102).

De ontwerp-ordonnanties onderscheidenlijk tot het verbieden van den invoer in en den uitvoer uit de residentie Timor en Onderhoorigheden van kepengs en van den invoer in die residentie van duiten en tot algeheele beëindiging van den omloop van kepengs en duiten in de residentie Timor en Onderhoorigheden (Ond. 103).

De ontwerp-ordonnanties tot wijziging van de ordonnantie regelende de heffing van de „Vorstenlandsche motorrijtuigenbelasting” en van de „Vorstenlandsche voertuigenbelasting” (Ond. 105).

(BRUINEMAN.)

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van de Provincie-ordonnantie en van de Regentschaps-ordonnantie (Ond. 106).

Deze ontwerp-ordonnantie is het College aangeboden ter beslissing op korten termijn.

Ik stel het College voor niet aan te dringen bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den termijn van behandeling, en deze ontwerp-ordonnantie thans in rechtstreeksche openbare behandeling te nemen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot overdracht aan de provincie Oost-Java van den verkoop en de distributie van het zout (Ond. 99).

Zoals de heeren hebben gezien, heeft de Regeering naar aanleiding van de opmerkingen in het Gedelegeerdenverslag eenige wijzigingen in deze ontwerp-ordonnantie aangebracht. Deze wijzigingen zullen dus als in den oorspronkelijken tekst geïnsereerd moeten worden beschouwd.

De heer Bruineman: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne een opmerking naar aanleiding van dit onderwerp maken. Het is daarbij echter niet mijn bedoeling om de behandeling van dit onderwerp te vertragen.

Mijn opmerking betreft n.l. het antwoord van de Regeering in de Memorie van Antwoord bij artikel 2, luidende:

„Daar niet aangegeven is, op welke gronden de afwijkende zienswijze van een der leden ten aanzien van de kosteloze overdracht van de voor een richtige exploitatie benodigde zoutvoorraden berust, kan de Regeering daaraan geen argument ontleenen om Haar standpunt te herzien”.

Dit heeft de Regeering geantwoord naar aanleiding van de in het Gedelegeerdenverslag te berde gebrachte vraag, waarom ten aanzien van hetgeen tot dusverre voor de provincie West-Java had gegolden, plotseling voor Oost-Java een andere regeling moest worden getroffen, welke regeling dan ook op West-Java van toepassing zou moeten worden verklaard.

Op stuk van zaken blijft de zaak bij beide regelingen wellicht hetzelfde, maar het doet niet prettig aan, dat de Regeering zich in haar antwoord op deze wijze van de kwestie afmaakt. Ik had n.l. gaarne gezien, dat waar de

20ste VERGADERING — DONDERDAG 20 DECEMBER 1928.

Overdracht aan prov. Oost-Java van verkoop en distributie van het zout. — Aanvulling van de instellingsordonnanties voor West- en Oost-Java.

(BRUINEMAN, DE HOOG, VOORZITTER.)

tijd van behandeling voor het College van Gedelegeerden van dit onderwerp zoo kort is gesteld, de Regeering zich iets meer moeite had gegeven ten aanzien van de beantwoording der gemaakte opmerkingen.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou ook gaarne een enkele opmerking willen maken omtrent deze ontwerp-ordonnantie. Ik heb de stukken daaromtrent pas gisterenavond over de post toegezonden gekregen en heb ze pas vanochtend in beschouwing kunnen nemen, zoodat er voor mij geen tijd meer over was om U, Mijnheer de Voorzitter, te vragen den Regeeringsgemachtigde voor dit onderwerp te verzoeken hier thans aanwezig te zijn om mijn opmerkingen te beantwoorden.

De Voorzitter: Wanneer Uw opmerkingen kwesties van veel belang betreffen, kunnen wij de behandeling van dit onderwerp uitstellen tot een van de volgende dagen, mits de vergadering dan plaats heeft vóór den 25en dezer, dat is de datum, waarop de Regeering onze beslissing heeft gevraagd. Ik laat het dus aan U over of wij de behandeling zullen uitstellen of niet. Men begrijpt, dat ik aan dezen gang van zaken ook niets doen kan, waar de tijd van behandeling ons hier zoo kort is toegemeten.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof dat het het beste is, dat ik mijn bezwaren ten aanzien van twee punten, welke geen principieele bezwaren zijn, toch uit, en dat die bezwaren dan op deze wijze ter kennis worden gebracht van de Regeering.

De Voorzitter: Dat kan ook geschieden.

De heer De Hoog: In de eerste plaats betreft mijn bezwaar dan de kosteloze overdracht van het losse zout aan de provincie Oost-Java in tegenstelling met wat geschied is ten aanzien van West-Java. De Regeering heeft hierop geantwoord, dat het losse zout eigenlijk ook behoort tot de uitrusting, tot de inventaris van het bedrijf, zoodat het toch vanzelf spreekt, dat men een dergelijke overdracht kosteloos deed plaats vinden. Daarmede ben ik het echter niet eens.

Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van het verpakte zout geldt voor de provincie het voorschrift, dat zij een zekere hoeveelheid voor een zekeren tijd — drie maanden voor de provincie Oost-Java en 5½ maand voor de provincie West-Java — in voorraad moet hebben. Dus ik kan mij voorstellen, dat de Regeering zegt: waar die dwang wordt opgelegd en er een voorraad moet worden aangehouden, waaraan niet gekomen mag worden, welke voorraad steeds als minimum moet worden geaccepteerd, wensch ik in dit geval geen betaling van den kostprijs voor die hoeveelheid. Maar deze redeneering lijkt mij niet juist ten opzichte van het losse zout. Er bestaat voor de provincie nergens een dwang om dat losse zout in voorraad te hebben. Zij zal het tenslotte wel doen, omdat het losse

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(DE HOOG, VOORZ., REG. COMM. V/D BEST. HERV.)

zout voor industriedoeleinden dient; wil zij de belangen van de provincie ten volle behartigen dan zal zij natuurlijk ook hiervan voorraad nemen, maar een wettelijke dwang, zooals ten aanzien van het verpakte zout, bestaat niet, zoodat ik niet inzie, waarom men hier zonder meer, laat ik maar zeggen, een cadeau aan de provincie geeft.

Nu is het antwoord van de Regeering dat dit losse zout eigenlijk behoort tot de inventaris. Maar, laat ik dit denkbeeld eens ver doortrekken; dan zou de Regeering bij het overdragen van de verschillende zoutpakhuizen als behorende tot de inventaris daarvan ook wel het aanwezige kasgeld kunnen rekenen naar analogie van haar standpunt ten opzichte van het losse zout.

Ik kan over dit onderwerp niet in debat treden met den betrokken Regeeringsgemachtigde, maar zou toch gaarne zien, dat mijn opmerkingen te zijner kennis werden gebracht.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De ontwerp-ordonnantie, zooals zij bij Memorie van Antwoord gewijzigd is, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties tot aanvulling van de instellingsordonnanties van de provincie West- en Oost-Java met een bepaling omtrent overdracht van binnen die provincies gelegen haveninrichtingen met de daartoe behorende havengebieden (Ond. 94).

Ik maak er de leden op attent, dat de in het Gedelegeerdenverslag voorgestelde wijziging in artikel 1 van de beide ordonnanties, betreffende het tweede lid van het nieuw voorgestelde art. 13A aangaande regeling van het beheer en het oppertoezicht bij ordonnanctie door de Regeering bij Memorie van Antwoord zijn overgenomen met dit verschil, dat de Regeering de mogelijkheid van regeling bij ordonnanctie facultatief heeft gesteld en daartoe alleen zal overgaan wanneer de behoefte daaraan blijkt.

Alleen is mijn indruk, dat de redactie-wijziging, die van Regeeringswege wordt voorgesteld, nog niet geheel klopt. Ik zou gaarne van den Regeeringsgemachtigde vernemen of mijn indruk juist is.

De heer St a a r g a a r d, Regeeringscommissaris voor de bestuursvorming: Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad is een vergissing ingeslopen. De door de Regeering thans voorgestelde redactie moet luiden:

„Omtrent dit beheer en het daarop door den Gouverneur-Generaal uit te oefenen oppertoezicht, kunnen bij ordonnanctie nadere regelen gegeven worden”.

Zooals de redactie in de Memorie van Antwoord staat aangegeven, loopt de zin niet.

Ik zou ook nog gaarne een toelichting willen geven. Mij

Aanvulling van de instellingsordonnanties voor West- en Oost-Java.

(REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV., ROEP.)

is onderhands de opmerking gemaakt, dat het in het slot van de Memorie van Antwoord gegeven antwoord, handelende over art. 13A, niet volkomen aansluit bij de in het Gedelegeerdenverslag gemaakte opmerking. In het Gedelegeerdenverslag is voorgesteld imperatief voor te schrijven, dat de regeling van het beheer en het daarop uit te oefenen oppertoezicht door den Gouverneur-Generaal, bij ordonnantie moet geschieden, terwijl de Regeering zegt de aangegeven redactie over te nemen, maar in werkelijkheid de regeling bij ordonnantie facultatief laat.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft het woord „kunnen” ingevoegd, omdat Zij nog geen voldoende inzicht heeft omtrent hetgeen een regeling van bedoeld beheer, in het bijzonder in verband met bedoeld oppertoezicht precies moet bevatten. Heeft Zij daaromtrent voldoende inzicht gekregen dan zal een dergelijke regeling inderdaad bij ordonnantie moeten worden vastgesteld. Het is intusschen niet uitgesloten, dat voordat deze ordonnantie tot stand is gekomen, zich gevallen voordoen, waarbij het Landsbelang is betrokken en dan is het gewenscht, dat vaststaat, dat het oppertoezicht er nu reeds is, al zijn daarvoor nog geen bepaalde regelen gesteld. Vandaar dat het woord „kunnen” is gebruikt.

De heer R o e p: Mijnheer de Voorzitter! Bij de eerste alinea van artikel 13A der beide ontwerp-ordonnanties wordt het beheer van de havens en havengebieden met uitzondering van bepaalde havens aan de provincies West- en Oost-Java overgedragen.

En dan staat in de tweede alinea van art. 13A, dat aan den Gouverneur-Generaal het oppertoezicht blijft en dat omtrent het beheer zoo noodig bij ordonnantie, nadere regelen zullen worden gegeven.

Nu zou ik wel willen opmerken, dat krachtens die in beheer geving volgens art. 13A de Provincies zullen hebben te scheppen een verordening, regelende het beheer, een beheersreglement of een beheersverordening dus. Deze ordonnantie bepaalt echter niet, dat die beheersverordening of dat beheersreglement van de Provincie de goedkeuring vereischt van den Gouverneur-Generaal. De tweede alinea van art. 13A geeft wel aan, dat de Gouverneur-Generaal zoo noodig bij ordonnantie nadere regelen kan geven, maar die nadere regelen betreffen, volgens de tweede alinea, ook het beheer.

Wij krijgen dus de volgende situatie. Het beheer wordt aan de provincie overgedragen. De provincie maakt een beheersverordening, een beheersreglement. Ten aanzien van het beheer der overgedragen havens kan de Gouverneur-Generaal bij ordonnantie ook regelen geven. Er zullen dus zijn twee autoriteiten, de Gouverneur-Generaal, zoowel als de provincie, die over het beheer van de overgedragen havens regelen kunnen geven.

Nu zou het nog wat anders zijn, indien de beheersverordening of het beheersreglement van de provincie — hoe men het ook noemen wil — voor de inwerkingtreding aan de goedkeuring van den Gouverneur-Generaal zou zijn onderworpen, maar die regel wordt in deze ordonnantie

(ROEP.)

niet gesteld. Zoodra dus de provincie een beheersverordening vaststelt, treedt die beheersverordening zonder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal in werking en heeft die vanzelf krachtens haar uitvaardiging rechtskracht.

Nu zou ik wel op enkele bezwaren willen wijzen. Wij hebben zoo aanstonds verschillende provincies en elk van die provincies zal ten aanzien van haar havens beheersreglementen of beheersverordeningen gaan uitvaardigen. Goedkeuring van den Gouverneur-Generaal is niet noodig. Er bestaat dus op het oogenblik m. i. niet de minste waarborg, dat er een zekere homogeniteit, een uitgaan van dezelfde beginselen zal worden gevolgd bij de vaststelling van de beheersverordeningen ten aanzien van de havens. Nu lijkt het mij allerminst bevorderlijk voor een goeden gang van zaken, wanneer zelfs ten aanzien van de beginselen geen homogeniteit bestaat — afgescheiden dan nog van het feit, hoe die uitwerking verder in de beheersverordeningen zelf is — en ook allerminst doeltreffend tegenover handel en scheepvaart, wanneer deze in de verschillende havens met van elkander geheel afwijkende havenverordeningen hebben te maken. Algemeene beginselen zijn er op het oogenblik niet; de beheersverordeningen kunnen dus, wat strekking en werking der bepalingen betreft, ten zeerste uiteen loopen. Om althans te verzekeren, dat men van dezelfde beginselen uitgaat, zou ik het daarom zeer wenschelijk vinden, de beheersverordeningen van de provincies te onderwerpen aan de goedkeuring van den Gouverneur-Generaal.

Maar er is ook nog een ander bezwaar. Over dat beheer, waarvoor de Gouverneur-Generaal zoo noodig bij ordonnantie nadere regelen kan geven, gaat de provincie, die — zooals ik al gezegd heb — in de eerste plaats met dat beheer belast is, beheersverordeningen uitvaardigen.

Nu kan het zeer wel mogelijk zijn, dat als zich na eenige jaren al een zekere traditie bij de provincie ontwikkeld heeft bij het beheer van de havens, de Regeering zich op een bepaald moment herinnert haar bevoegdheid, die in de tweede alinea van art. 13A is vastgesteld en het noodig vindt, bij ordonnantie ook nadere regelen te geven, die geheel zouden kunnen afwijken van de regelen, die door de provincies gesteld zijn. Men zou dus op een bepaald moment, bijvoorbeeld na enkele jaren, het geval kunnen krijgen, dat de Regeering meent te moeten ingrijpen en — natuurlijk niet opzettelijk, maar dan toch wel daadwerkelijk — dan storend zich mengt in de wijze waarop de provincie het beheer van de havens heeft geregeld.

De wijziging, die de geachte Regeeringsgemachtigde heeft aangebracht, komt hierop neer, dat de tweede alinea van art. 13A thans luidt:

„Omtrent dit beheer, waarop de Gouverneur-Generaal het oppertoezicht uitoefent, kunnen zoo noodig bij ordonnantie nadere regelen worden gegeven”.

Mijnheer de Voorzitter! Dit is een betere redactie dan de oorspronkelijke, maar zooals U terecht heeft opgemerkt voorziet ook de nieuwe redactie allerminst in de bezwaren die ik hier heb ontwikkeld. Ik kan dan ook het idee nie

Aanvulling van de instellingsordonnanties voor West- en Oost-Java.

(ROEP.)

van mij afzetten, dat men door deze ordonnantie niet krijgt een oppertoezicht en een kapitein op het schip, doch dat men eigenlijk twee kapiteins krijgt, want twee autoriteiten zijn tot het geven van regelen bevoegd, n.l. een kapitein, die het stuur dagelijks in handen heeft en voor den gewonen gang van zaken tenvolle aansprakelijk is en een andere kapitein, die op elk moment krachtens zijn bevoegdheid van ordonnantiewetgever kan ingrijpen, zelfs in het dagelijksch beheer, dat door de provincie wordt gevoerd.

Mijnheer de Voorzitter! Een dergelijke situatie, die een zoo belangrijk object als dat der havens betreft en waarbij onze samenleving zoozeer belang heeft, lijkt mij niet gewenscht. Nu weet ik wel, dat de Regeering niet willekeurig op een bepaald moment zal ingrijpen en beheersregelen zal geven, zonder overleg te hebben gepleegd, maar de constructie, die op het oogenblik door de ordonnantie wordt geschapen, lijkt mij niet juist, omdat althans de mogelijkheid open blijft voor het geven van regelen door de Regeering op een moment, dat zich in het beheer door de provincie zelve, reeds een zekere traditie heeft ontwikkeld.

Aan al deze bezwaren zou dan ook kunnen worden tegemoet gekomen, indien de Regeering een imperatief voorschrijf zou geven in art. 13A ten aanzien van de door de Regeering bij ordonnantie te geven regelen omtrent het beheer. Waar het gewone dagelijksch beheer bij de provincie berust en de provincie in deze uiteraard een beheersverordening zal geven, zou die ordonnantie niet anders dan zekere grondslagen kunnen bevatten. Wanneer de Regeering zegt, dat Zij nog geen voldoende inzicht heeft omtrent hetgeen noodig is, dan wil ik dit gaarne aannemen. De ordonnantie zou dan in den aanvang zeer kort kunnen zijn en hierin zou o. a. kunnen worden vastgelegd — ik laat gaarne aan de Regeering over, wat nog meer daarin zou moeten voorkomen — dat eventuele beheersverordeningen of beheersreglementen, door de provincie uitgevaardigd omtrent het beheer der aan haar overgedragen havens, de goedkeuring vereischen van den Gouverneur-Generaal. De Regeering blijft dan volkomen vrij — en de mogelijkheid daartoe staat geheel open — om de ordonnantie later uit te bouwen in verband met de nieuwe behoeften, zooals de geachte Regeeringsgemachtigde zeide, wanneer de Regeering meer ervaring en inzicht heeft gekregen omtrent hetgeen wenschelijk en noodig is. Maar voorloopig zou de Regeering kunnen beginnen met in de ordonnantie — naar mijn meening zou dit reeds voldoende zijn — niets anders te zeggen dan dat de beheersverordening der provincie door den Gouverneur-Generaal dient te worden goedgekeurd. Men zou daardoor bereiken dat de Regeering formeel door de uitoefening van het preventief toezicht haar goedkeuring heeft gehecht aan de regelen en inzichten van de provincie, welke deze bij het beheer laat gelden. In de tweede plaats zouden wij bereiken, dat er daardoor een algemeen toezicht van Regeeringszijde wordt uitgeoefend op de verschillende provincies, die straks beheersverordeningen gaan uitvaardigen, een algemeen toezicht, dat een zekere homogeniteit, een zekere eenheid van gedachten in

(ROEP, DE HOOG, REG. COMM. V/D BEST. HERV.)

de leidende beginselen ten aanzien van het beheer door de provincie zou waarborgen.

Ik zou der Regeering dus wel in overweging willen geven, de tweede alinea van de beide artt. 13A te doen luiden, zooals die in het Gedelegeerdenverslag is aangegeven en niet de m. i. onzekere en twijfelachtige redactie te handhaven, die de Regeering in haar Memorie van Antwoord heeft aan gegeven. Wanneer de zaak blijft, zooals zij op het oogenblik is, zal ik mij ernstig moeten beraden of ik een amendement zal indienen dan wel of ik zal volstaan met tegen deze ontwerp-ordonnantie te stemmen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag is door enkele leden aangevochten de toevoeging in lid 1 van art. 13A, n.l. de overdracht in beheer „met de daartoe behoorende, door den Gouverneur-Generaal vastgestelde of nader vast te stellen havengebieden”. De betrokken leden zijn uitgegaan van den volgenden gedachtengang. In de provincie heeft men een aantal landshaveninrichtingen. De Regeering zondert daarvan de bedrijfshavens uit als behoorende tot haar competentie, terwijl Zij de andere havens aan de provincie overdraagt. Ik juich dit toe als een gezonde uitwerking van de decentralisatiegedachte, maar juist, omdat ik die uitwerking toejuich, acht ik het onjuist, dat de Regeering daarna ten aanzien van de havengebieden een beperking in het leven wil roepen. De provincie krijgt dus havens te harer beschikking, waarvan zij maken kan wat zij wil. Uit den aard der zaak zal de provincie straks voor die havens, die de hare zijn, die zij eventueel in het leven heeft geroepen, die zij in elk geval heeft uitgebouwd, het havengebied vaststellen. De Regeering geeft dat ook toe in de Memorie van Antwoord en zegt, dat de toezichthouder inderdaad het volste recht heeft om de havengebieden vast te stellen, doch Zij gaat verder en zegt: Maar voor het geval de haven — een andere opvatting lijkt mij tenminste niet mogelijk, Mijnheer de Voorzitter, — tegen de provincie in opstand zou komen — laat ik het maar eens erg overdreven uitdrukken — en niet tevreden zou zijn met de havengebieden, staat de Regeering daar als oppertoezichthoudster en zal Zij beslissen. Ik acht dit absoluut onjuist, want de provincie, die de haveninrichtingen opbouwt, heeft het havengebied zelf vast te stellen en er kan m. i. geen sprake van zijn, dat een onderdeel tegen het hoofddeel in beroep zou komen bij den Gouverneur-Generaal. Het lijkt mij, dat deze materie geheel in handen moet worden gelegd en moet blijven van de provincie en daarom acht ik nog steeds het wegvallen van de beperking zooals die gegeven is in het laatste lid van alinea 1 van art. 13A, n.l. van de woorden „met de daartoe behoorende, door den Gouverneur-Generaal vastgestelde of nader vast te stellen havengebieden” zeer gewenscht.

De heer Staargard, Regeeringscommissaris voor de bestuurs Hervorming: Mijnheer de Voorzitter! De heer

Aanvulling van de instellingsordonnanties voor West- en Oost-Java.

(REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

Roep heeft ten aanzien van het tweede lid van art. 13A — als ik hem goed begrepen heb — tweeërlei bezwaar naar voren gebracht; in de eerste plaats, dat het beheer geregeld zal worden door twee autoriteiten.

Het ligt wel voor de hand, dat de bedoeling met deze ontwerp-ordonnantie geen andere is dan dat zekere bijzondere beheersregelen worden gegeven, indien dit noodig mocht blijken en dat aan dergelijke bijzondere regelen door de provincie bij de vaststelling van haar beheersregeling aandacht moet worden geschonken.

Wat het oppertoezicht betreft, dat door den Gouverneur-Generaal wordt uitgeoefend, dat is inderdaad op het oogenblik niet geregeld. Zelfs is niet geregeld dat, indien de provincie in de eerste plaats overgaat tot het treffen van beheersregelen, deze de goedkeuring van den Gouverneur-Generaal noodig hebben. Maar in het tweede lid van genoemd artikel is toch wél geregeld, dat het oppertoezicht er in ieder geval is en dan valt toch inderdaad wel te verwachten dat, als de provincie met beheersregelen voor den dag wil komen, zij zich met den oppertoezichthouder in verbinding stelt en overlegt, of de beginselen van die beheersregelen wel de instemming van den oppertoezichthouder zullen hebben. Men zou dit in een specialen vorm kunnen gieten, maar de Regeering acht dit in dit stadium van de zaak niet wel mogelijk.

Bovendien, indien die goedkeuring al dadelijk vereischt wordt, zal de provincie met haar regeling toch per sé moeten wachten tot de Regeering in alle onderdeelen haar meening inzake deze kwestie heeft vastgesteld en dit lijkt in dit geval toch niet bepaald noodig.

Dat er verschillende regelingen kunnen komen van verschillende provincies is natuurlijk mogelijk, maar daar zou tegenover gesteld kunnen worden dat, juist als de verschillende provincies met verschillende ontwerp-regelen voor den dag komen en daaromtrent overleg plegen, daaruit juist het materiaal voor een centrale regeling zal zijn te putten.

De noodzakelijkheid van een aanvullende regeling, als door den heer Roep gewenscht ziet de Regeering dan ook niet in.

Wat de kwestie van het imperatief voorschrijven van het tot stand brengen van beheers- en toezichtregelen bij ordonnantie betreft, ik heb zooveel reeds gezegd, dat het noodig is, dat de Regeering dadelijk kan ingrijpen, ook al zijn die regelen nog niet tot stand gebracht. Wanneer aan den wensch van den heer Roep zou worden voldaan, zou dat toch een bezwaar blijven opleveren.

Ten aanzien van de aanwijzing van havengebieden, waarover de heer De Hoog heeft gesproken, valt niet veel nieuws te zeggen. De Regeering meent, dat belangen van derden bij deze zaak betrokken kunnen zijn en dan is het toch wel wenschelijk dat ten aanzien van de beperkingen, die daarop tegenover derden kunnen worden tot stand gebracht, door den Gouverneur-Generaal de beslissing in handen wordt gehouden. De Regeering kan er dus niet mee instemmen de redactiewijziging aan te brengen die door den heer De Hoog is gesteld.

(ROEP.)

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik mij in eerste instantie niet voldoende duidelijk heb uitgedrukt; dat moet ik tenminste afleiden uit het antwoord, dat de geachte Regeeringsgemachtigde mij heeft gegeven.

In de eerste plaats heeft de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd, dat de provinciale beheersverordening rekening moet houden met de inzichten van de Regeering — als ik hem althans goed begrepen heb.

Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats zijn er op het oogenblik nog geen gerijpte inzichten van de Regeering, maar in de tweede plaats zou ik wel willen opmerken, dat de provincie bij de vaststelling van haar verordeningen geen rekening behoeft te houden met de inzichten van de Regeering. Dat staat nergens. De provincie is volkomen vrij volgens deze ordonnantie om haar beheersverordeningen vast te stellen, zooals het haar goedgevondt en daartegen gaat mijn bezwaar. De geachte Regeeringsgemachtigde zegt in dit verband, dat het is te verwachten, dat de provincies zich met de Regeering in verbinding zullen stellen om er zich van te vergewissen, of bepaalde verordeningen haar instemming hebben. De Regeeringsgemachtigde gaat hierbij m. i. van een onjuiste premisse uit, want de provincie zal zich in het geheel niet in verbinding stellen met de Regeering om er zich van te vergewissen, of haar verordeningen ten aanzien van het beheer van de havens de instemming hebben van de Regeering, aangezien de provincie die instemming niet noodig heeft. De Provincie West-Java heeft al zooveel provinciale verordeningen gemaakt, zeker omtrent even belangrijke, althans niet veel minder belangrijke zaken als het hier geldt, doch heeft zich nimmer zoo — het woord is misschien een beetje sterk, maar ik zou het toch willen gebruiken — sukkelachtig gevoeld, dat zij van te voren, wanneer het niet voorgeschreven was, zich heeft vergewist van de inzichten daaromtrent van de Regeering. Dat zou bovendien voor de provincie ook tot groote vertraging in den gang van zaken leiden, want uit den aard der zaak loopt een dergelijke aangelegenheid dan weer over allerlei schijven en zou de mededeeling van het inzicht van de Regeering wel eens zeer lang op zich kunnen laten wachten. Al dien tijd zou de provincie, die bevoegd is de ordonnantie zelfstandig en geheel volgens eigen inzicht vast te stellen, moeten wachten op de mededeeling van het inzicht van de Regeering. Maar bovendien is men, indien de inzichten van de Regeering zouden afwijken van die van de provincie, met het vragen van dat inzicht geen stap verder gekomen, want dan is de provincie toch bevoegd om zelfstandig een beheersverordening ten aanzien van de havens vast te stellen, ook wanneer de bepalingen daarvan niet geheel in overeenstemming zijn met de inzichten der Regeering en daartegen gaat juist mijn bezwaar. Dat kan natuurlijk aanleiding geven tot groote moeilijkheden, indien de Regeering dan te zijner tijd eens zou willen ingrijpen.

Bovendien zegt de Regeeringsgemachtigde wel, dat het zijn waarde heeft, wanneer de provincies wellicht van elkaar afwijkende provinciale verordeningen ten aanzien

(ROEP.)

van deze materie vaststellen, zeker, Mijnheer de Voorzitter, er kunnen natuurlijk verschillen in dergelijke provinciale verordeningen bestaan, maar dat kunnen en mogen nooit verschillen zijn ten aanzien van de beginselen van het havenbeheer. En dat zou kunnen gebeuren, wanneer er geen oppertoezicht bestaat van de Regeering op de vaststelling van deze verordeningen.

Zoals op het oogenblik de toestand door de Regeering wordt voorgesteld, staat naar mijn bescheiden meening alles op losse schroeven. Dat de provincies het inzicht van de Regeering zouden vragen, is m. i. vrijwel uitgesloten. De provincies zullen zich wanneer zij die bevoegdheid hebben, ook zeker wel bekwaam genoeg achten, om de provinciale verordeningen geheel zelfstandig vast te stellen. Er kan — ik wil niet zeggen dat het gebeuren zal — verschil in leidende beginselen bestaan bij de verschillende provincies ten aanzien van deze materie. Ook kan het gebeuren, dat bij ordonnantie eigen beheersregelen door de Regeering worden vastgesteld, welke regelen weer in conflict kunnen zijn met provinciale verordeningen. Dat alles kan voorkomen worden — en het is toch niet te veel gevraagd voor een dergelijke belangrijke materie — door eenvoudig de provinciale beheersverordeningen aan de goedkeuring van de Regeering te laten onderwerpen. Dan bestaat er ten aanzien van de wijze, waarop die zaak zal marcheeren ongetwijfeld veel grootere zekerheid.

Nu bestaat er wel een vernietigingsrecht van de Regeering, ook ten aanzien van de provinciale verordeningen en besluiten, maar wij weten hoe het in de praktijk daarmede gaat. Ook ten aanzien van besluiten van gemeenteraden en andere autonome rechtsgemeenschappen bestaat het vernietigingsrecht van de Regeering, maar automatisch werkt dat niet. Dat is een repressief recht, dat alleen in werking kan treden wanneer door bepaalde omstandigheden een minder goed werkende verordening van een gemeente, regentschap of welk autonoom lichaam bij de Regeering ter vernietiging wordt voorgebracht. Dat is een repressieve werking, die lang niet altijd intreedt, ook niet, wanneer dat wel wenschelijk zou zijn.

Wij krijgen hier alleen zekerheid, wanneer er een preventief werkende regeling bestaat en die kan eenvoudig worden verkregen door de provinciale beheersverordeningen te onderwerpen aan de goedkeuring van de Regeering.

De Regeeringsgemachtigde zegt, dat wij nog niet weten, wat er allemaal in een dergelijke verordening moet staan. Maar de wijze die ik hier aangeef, laat alle mogelijke ruimte om, wanneer na 1, 2 of 25 jaar blijkt dat deze ordonnantie — beginselordonnantie zou ik bijna willen zeggen — aanvulling of wijziging behoeft, haar uit te bouwen in verband met de behoeften en de wijze, waarop het beheer over de havens moet worden gevoerd. Dat alles houdt de Regeering in handen en Zij voorkomt groote moeilijkheden in de toekomst, wanneer Zij een preventief toezicht uitoefent zoals bijv. op de belastingverordeningen van autonome gemeenschappen wordt uitgeoefend. Een preventief toezicht van de Regeering kan worden vastgelegd in de ordonnantie, waarvan in de 2e alinea van art. 13A sprake is.

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(ROEP, DE HOOG.)

Misschien zou die ordonnantie dan geen andere of voorloopig althans geen andere bepaling behoeven te bevatten dan dat de provinciale beheersverordeningen onderworpen zijn aan de goedkeuring van de Gouverneur-Generaal.

De geachte Regeeringsgemachtigde is dus in geen enkel opzicht aan mijn bezwaren tegemoet gekomen. Ik zou hem dan ook willen verzoeken in deze alsnog een andere houding te willen aannemen en de in het Gedelegeerdenverslag aangegeven redactie over te nemen. Mocht de Regeeringsgemachtigde dat niet willen doen dan zal ik het genoegen hebben met mijn medeleden, de heeren Blaauw, De Hoog en Soekawati een amendement voor te stellen, beoogende de tweede alinea van de beide artt. 13A te wijzigen overeenkomstig de in het Gedelegeerdenverslag aangegeven redactie.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Het lijkt mij toe, dat de geachte Regeeringsgemachtigde wel een weinig vluchtig over mijn bezwaren en redeneering is heengegleden.

Ik heb er bezwaar tegen, dat in art. 13A worden overgedragen de reeds bestaande haveninrichtingen „met de daartoe behorende, door den Gouverneur-Generaal vastgestelde of nader vast te stellen havengebieden”.

Wat de reeds vastgestelde havengebieden betreft spreekt het eigenlijk wel vanzelf, dat wanneer de haveninrichtingen aan de provincie worden overgedragen, het havengebied, dat bij die havens hoort ook aan de provincie overgaat, zoodat een speciale vermelding daarvan eigenlijk niet noodig is. Gaarne zou ik van de geachten Regeeringsgemachtigde vernemen, of hij het daarmede eens is, ja dan neen.

Een ander geval vormen de nog in te stellen havengebieden. Wat dit betreft heb ik betoogd, dat de Regeering probeert, ten aanzien van wat Zij met de eene hand geeft, n.l. overdracht aan de provincie van alle havens met uitzondering van eenige met name genoemde bedrijfshavens, met de andere hand terug te nemen en toch een vinger in de pap te houden door de vaststelling van het havengebied aan zich te houden. Nu heeft de Regeeringsgemachtigde gezegd, dat de Regeering dit noodig acht in verband met de belangen van derden. Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, wat wordt hier nu eigenlijk door hem verstaan onder „de belangen van derden”? Bedoelt hij daarmede particulieren? Zijn de belangen van particulieren de belangen van derden? Maar dan zie ik daarin alleen een ingrijpen in de bevoegdheden van de provincie die ook de belangen behartigt van alle particulieren in de provincie.

Mijnheer de Voorzitter! U stelle zich dus goed den gedachtegang voor, dien ik in eersten termijn uiteengezet heb. Er is een haven, maar op het oogenblik nog niets meer. De provincie werkt de plannen uit en stelt naar haar beste weten een havengebied vast. Dan komen daar de derden, volgens den geachten Regeeringsgemachtigde, die zich verzetten tegen de vaststelling van het havengebied, dat de provincie — de toezichthouder, zoals de Re-

20ste VERGADERING — DONDERDAG 20 DECEMBER 1928.

Aanvulling van de instellingsordonnanties voor West- en Oost-Java.

(DE HOOG, VOORZ., REG. COMM. V/D BEST. HERV.)
geering in de Memorie van Antwoord zegt — uitzet en die doen dan een beroep op den Gouverneur-Generaal.

Mijnheer de Voorzitter! Ik houd vol, dat dit onjuist is. Ik wil niet zoover gaan een amendement voor te stellen, zooals mijn geachte collega, de heer Roep heeft gedaan, maar wel verwacht ik van den geachten Regeeringsgemachtigde een meer steekhoudende bestrijding van mijn argumenten, dan in eersten termijn plaats had. In ieder geval zou ik toegelicht willen zien, wat de geachte Regeeringsgemachtigde nu verstaat onder de belangen van derden, die zouden noodzaken tot ingrijpen van het Opperbestuur in een door de provincie in het leven geroepen en geoutilleerde haven.

De Voorzitter: Wenscht de Regeeringsgemachtigde dadelijk te antwoorden?

De heer Staargaard, Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter! De heer Roep heeft gevraagd waarom er bezwaar tegen is om de eventueel door de provincie te stellen regelen aan de nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal te verbinden, omdat zooals hij zeide er op het oogenblik niet de minste waarborg aanwezig is, dat de provincie met de inzichten van de Regeering op dit punt rekening zal wenschen te houden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat wij daarop wel kunnen rekenen. Theoretisch kunnen alle bezwaren van den heer Roep zich voordoen, maar indien de provinciale wetgever weet, dat de Regeering ten allen tijde kan ingrijpen en bijzondere regelen kan stellen, meent de Regeering dat verwacht mag worden, dat de provincie omtrent dergelijke zaken met haar in overleg zal treden.

Per slot van rekening staat vast, dat de Regeering dat overleg wenscht en ik meen namens de Regeering ook wel te kunnen zeggen, dat Zij er geen bezwaar tegen heeft, dat eventuele provinciale regelingen aan nadere goedkeuring van de Regeering worden gebonden.

De Voorzitter: Dat zou dus een herstel zijn van de redactie van het Gedegeerdenverslag?

De heer Staargaard, Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming: Neen, Mijnheer de Voorzitter, ik bedoel alleen, dat eventuele regelingen door de provincie aan de nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal worden onderworpen.

Wat betreft de opmerking van den heer De Hoog, dit. Hij onderscheidt in art. 13A twee soorten gevallen. In de eerste plaats de havens, die nu worden overgedragen en waarvan de havengebieden zullen zijn vastgesteld, waar mede de zaak dus afgelopen zou zijn. Ik zou hierbij dadelijk willen opmerken dat het natuurlijk mogelijk is, dat de havengebieden ook voor die havens, in de toekomst gewijzigd zouden moeten worden.

In de tweede plaats vraagt de heer De Hoog: wanneer

(REG. COMM. V/D BEST. HERV., VOORZ., ROEP.)
op een gegeven moment de provincie zelf havens wil gaan inrichten en er moeten havengebieden worden vastgesteld waarom moet dan opnieuw de instemming van de Regeering gevraagd worden?

De heer De Hoog ziet dat niet in, omdat hij geen belangen van anderen hierbij betrokken kan zien, maar het lijkt mij toch, dat bij het vaststellen van havengebieden wel degelijk allerlei belangen betrokken kunnen zijn. Er worden allerlei regelen omtrent havengebieden en gebouwen gesteld, waaromtrent het wenschelijk is, dat de Regeering vaststelt, binnen welke gebieden dergelijke regelingen moeten worden getroffen. Dat is hier bedoeld. Een verder toelichting daarop kan ik niet geven.

De Voorzitter: Dus als ik het goed begrepen heb is het niet Uw bedoeling om naar aanleiding van de opmerkingen van den heer Roep de redactie in het Gedegeerdenverslag over te nemen?

De heer Staargaard, Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil de redactie handhaven, zooals ik ze zooeven heb voorgelazen. Ze blijft dus luiden:

„Omtrent dit beheer en het daarop door den Gouverneur-Generaal uit te oefenen oppertoezicht kunnen bij ordonnantie nadere regelen worden gegeven”.

De Voorzitter: Welke garantie dacht U daarbij te geven dat in deze ordonnantie toch wel een voorschrift voorkomt omtrent de goedkeuring van beheersreglementen?

De heer Staargaard, Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil hierbij in een derde alinea laten uitkomen, dat door de provincie gestelde beheersregelen de goedkeuring behoeven van den Gouverneur-Generaal.

De Voorzitter: Zou wat de Regeeringsgemachtigde heeft opgemerkt den heer Roep wellicht kunnen bevredigen?

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik weet niet precies welke aanvulling door de Regeering mogelijk en aanvaardbaar wordt geacht. Het ligt misschien aan mij maar ik heb dit niet zoo gauw uit de woorden van den Regeeringsgemachtigde kunnen opmaken.

De Voorzitter: Ik stel voor de behandeling van dit onderwerp even te schorsen. De Regeeringsgemachtigde zou dan wellicht een kleine redactie-aanvulling kunnen uitwerken en deze even met den heer Roep kunnen bespreken.

Daartoe wordt besloten.

Verzoekschriften.

De Voorzitter: Aan de orde is thans de behandeling van het vijfde rapport van de Commissie voor de verzoekschriften.

Dit rapport luidt als volgt:

1. Verzoek, gedagteekend Medan 6 April 1928, van Mohamad Idreys Siregar bin Hadji Hassan, inzake zijn aanhouding onder verdenking van communistische propaganda.

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 13 Augustus 1928 No. 300aX heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien bij besluit van 5 Mei 1928 No. 1X werd overgegaan tot interneering van adressant en de commissie geen gronden heeft om aan de juistheid van die beslissing te twijfelen, wordt voorgesteld t. a. v. dit verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, mededeeling te doen.

2. Verzoek, gedagteekend Medan 4 Maart 1928, van Ismail, inzake zijn aanhouding onder verdenking van communistische propaganda.

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 13 Augustus 1928 No. 300aX heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien bij besluit van 5 Mei 1928 No. 1X werd overgegaan tot interneering van adressant en de commissie geen gronden heeft om aan de juistheid van die beslissing te twijfelen, wordt voorgesteld t. a. v. dit verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, mededeeling te doen.

3. Verzoek, gedagteekend Medan 2 April 1928, van Moehammad Thaib, inzake zijn aanhouding onder verdenking van communistische propaganda.

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 13 Augustus 1928 No. 300aX heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien bij besluit van 5 Mei 1928 No. 1X werd overgegaan tot interneering van adressant en de commissie geen gronden heeft om aan de juistheid van die beslissing te twijfelen, wordt voorgesteld t. a. v. dit verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, mededeeling te doen.

4. Verzoek, gedagteekend Singapore 25 Maart 1928, van Tengkoë Endot, kleinzoon van wijlen Sultan Mahmoe Pahang, om teruggave van het Sultanaat Lingga Riouw en de tinmijnen op het eiland Singkep.

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 1 September 1928 No. 1896/II heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

5. Verzoekschriften, gedagteekend 24 Februari en 19 October 1928, van W. F. Th. van der Kolk, inzake toekenning van een schadeloosstelling.

Eerder verzoek van adressant, gedagteekend Weltevreden 26 Mei 1927, en brieven van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 21 November 1927 No. 2369/A1 en 4 September 1928 No. 1908/A1 hebben op deze aangelegenheid betrekking.

Aangezien bij besluit van den Gouverneur-Generaal van 4 September 1928 No. 13 gunstig is beschikt op het door den Volksraad gedaan verzoek om adressant alsnog schadeloos te stellen voor het gemis van onderstand over de maanden November 1907 tot en met Maart 1908, en adressant in zijn rekest van 19 October 1928 geen nieuwe gronden heeft aangevoerd, welke voor het verlenen van verdere tusschenkomst aanleiding zouden kunnen geven, stelt de commissie voor t. a. v. beide verzoekschriften over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

6. Verzoek, gedagteekend Saparoea 6 April 1928, van Lea Tanalepy geboren Poetiray, inzake het door haar destijds tot den Volksraad gericht verzoek om toekenning van onderstand.

Brief van den Gouvernements-Secretaris van 10 September 1928 No. 1955/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

Uit nevengevoemden Regeeringsbrief blijkt:

- a. dat de afwijzing van adressante's verzoekschriften van 17 Juli 1918 en 7 Maart 1920 bij besluit van 1 Juli 1920 No. 38 — en blijkbaar ook het handhaven van die beslissing bij de overweging van haar hernieuwd verzoek van 6 April 1925 — in hoofdzaak was gegrond op het feit, dat wijlen W. J. Tanalepy niet kon wijzen op buitengewone verdiensten;
- b. dat, afgescheiden hiervan, adressante blijkens de destijds van het bestuur verkregen inlichtingen niet kon worden geacht in behoeftige omstandigheden te verkeren, gelet vooral op de vrij goede positie van de tot haar onderhoud verplichte kinderen.

Aangezien, wat betreft sub a, sindsdien, bij Bijblad 11256, de bepalingen op de toekenning van onderstand aan weduwen van Inlandsche landsdienaren zijn verruimd in dien zin, dat de eisch, dat de overleden landsdienaar zich in den dienst moet hebben onderscheiden, niet langer zal worden gesteld, — naar analogie waarvan die eisch ook met betrekking tot toekenning van onderstand aan weduwen en weezen van gewezen regenten in het Gouvernement der Molukken niet langer ware te handhaven — en, wat sub b aangaat, de mogelijkheid bestaat, dat adressante — die in haar verzoek van 6 April 1925 opgaf slechts ééne, eveneens hulpbehoevende dochter te hebben — thans in armoedige omstandig-

Verzoekschriften.

heden verkeert, stelt de commissie voor der Regeering te verzoeken alsnog nader te willen overwegen of geen termen aanwezig zijn Haar beslissing te herzien.

7. Verzoek, gedagteekend Sigompoelon 20 April 1928, van Johan, gepensionneerd adjunct-hoofddjaksa bij den Landraad te Medan, inzake niet-uitkeering van zijn pensioen.

Brief van den Gouvernements-Secretaris van 11 September 1928 No. 1968/A2 heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien uit bovengenoemden Regeeringsbrief blijkt, dat adressants pensioensbesluit hem intusschen door bemiddeling van den Resident van Tapanoei werd uitgereikt, stelt de commissie voor t. a. v. dit verzoekschrift over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Toetoe 22 September 1927, van Mas Ngabehi Mertoatmodjo, inzake het hem verleend ontslag uit zijn betrekking van mantri 1ste klasse bij het waterbeheer.

Brieven van den Gouvernements-Secretaris van 3 April 1928 No. 664/A1 en 18 September 1928 No. 2008/A1 hebben op dit verzoek betrekking.

Uit de van de Regeering terzake ontvangen nadere inlichtingen blijkt, dat het aan adressant verleend ontslag uit zijn betrekking werd vastgesteld op 12 Februari 1926, den datum zijner schorsing, aangezien: *a.* op dit tijdstip feitelijk reeds vaststond, dat betrokkene op grond van de door hem gepleegde handelingen en zijn gebleken karakter-eigenschappen in elk geval ongeschikt was voor de door hem bekleede betrekking, *b.* adressant, in stede van te worden geschorst, op 12 Februari 1926 al dadelijk uit zijn betrekking had moeten zijn ontslagen onder het gebruikelijk voorbehoud van nadere beslissing of het ontslag al dan niet zou worden beschouwd als te zijn verleend „eervol”.

Aangezien, naar de meening van de commissie, het bepaalde in Bijblad Nos. 5869 en 6123 adressant aanspraak geeft op toekenning van onderstand bij wijze van wachtgeld over het tijdvak Maart 1926 tot en met Maart 1927, wordt voorgesteld der Regeering mededeeling te verzoeken of hem alsnog onderstand bij wijze van wachtgeld over dat tijdvak kan worden toegekend.

Daarnevens stelt de commissie voor der Regeering af te vragen of, indien adressant verzoekt om ontslag uit 's Lands dienst, hem op grond van het bepaalde in Bijblad No. 7355 jo. No. 8722 pensioen zal worden toegekend dan wel de Regeering bereid is hem eervol uit 's Lands dienst te ontslaan, opdat hij krachtens art. 3 van Stbl. 1918 No. 110 in het genot kan worden gesteld van onderstand.

9. Verzoek, gedagteekend Koema 23 Augustus 1928, van een 242-tal inwoners van de negeri Koema, landschap Taboekan afd. Sangihe en Talaoed, res. Menado, om de Gouvernementschool te Koema te handhaven.

De Commissie stelt voor adressanten in kennis te stellen met de uitdrukkelijke verklaring terzake van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst in de jongste najaarszitting (H 1845, 1907).

10. Verzoek, gedagteekend Fort de Koek 29 Augustus 1928, van een 16-tal penghoeloe's bij de landraden ter S.W. K., om positieverbetering

De commissie stelt voor het verzoekschrift ter secretarie ter lezing te leggen en een afschrift aan de Regeering te zenden.

11. Verzoek, gedagteekend Lawang Agoeng Augustus 1928, van Aliman bin Kenasin, inzake zijn niet-benoeming tot kerio (doesoen-hoofd) van de doesoen Lawang Agoeng.

De commissie stelt voor der Regeering te verzoeken de Volksraad t.g.t. mededeeling te willen doen van de op het door adressant tot Haar gericht rekest van gelijke strekking genomen of nog te nemen beslissing met de gronden, waarop deze berust.

12. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 5 September 1928, van het bestuur van het Verbond van Vereenigingen van Landsdienaren, om niet-verlaging van standplaatstoelage voor Semarang.

De commissie stelt voor adressant in kennis te stellen met de terzake in de jongste najaarszitting gemaakte opmerkingen (Ond. 75 — Alg. Ged.: st. 3, blz. 13; st. 4, blz. 18—19; H 1472—1473, 1643, 1693, 1703).

13. Verzoek, gedagteekend Genteng 7 September 1928, van Mas Wirodipoero, om verhooging van het hem toegekend pensioen ten bedrage van 37 2/3% van zijn laatstgenoten bezoldiging.

De commissie stelt voor adressant mede te deelen, dat toepassing van het Indisch burgerlijk pensioenreglement (Stbl. 1926 No. 550) — welk reglement, waaraan terugwerkende kracht werd verleend tot 1 Februari 1925, blijkbaar door hem bedoeld is met „de pensioenregeling van begin 1925” — voor hem een nadeel zou medebrengen, daar thans, ingevolge art. 6 en 7 van dat reglement, bij 30 jaar dienst een pensioen van 36% wordt toegekend en het maximum van 46% alleen kan worden verkregen na 35-jarigen diensttijd.

14. Verzoek, gedagteekend Soerabaja 12 September 1928, van R. Soewondo, inzake de hem wegens daadwerkelijke, tot ontwrichting van het overheidsgezag leidende propaganda verleende eervolle ontheffing van zijn tijdelijke werkzaamstelling als assistent bij het post- en telegraafkantoor te Kediri en om herplaatsing in 's Lands dienst.

De commissie stelt voor het verzoekschrift ter secretarie ter lezing te leggen voor de leden en een afschrift ter kennisneming aan de Regeering te zenden.

Verzoekschriften.

15. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 1 Juni 1928, van O. W. H. Lau, gewezen 1ste commies bij de S.S. en tramwegen, om restitutie van z.i. te veel betaalde huishuur.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 5 October 1928 No. 2103/AI heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

16. Verzoek, gedagteekend Djokjakarta 29 September 1928, van P. J. van der Wal, inzake de hem verleende eervolle ontheffing van zijn tewerkstelling als hulpbestuurder.

De commissie stelt voor der Regeering te verzoeken den Volksraad t.g.t. mededeeling te willen doen van den uitslag van het aan adressant ter audiëntie van 7 Maart jl. toegezegde onderzoek, e.q. van de op het door adressant tot Haar gericht rekest, gedagteekend Djokjakarta 6 Maart jl., van gelijke strekking genomen of nog te nemen beslissing, zoomede van de gronden, waarop deze berust.

17. Verzoek, gedagteekend Air Hitam 20 September 1928, van Saptoe bin Matdaman, inzake de besteding van de afkoopsommen van den heerdienst in de marga Pe-noekal, onderafd. Moesi Ilir, residentie Palembang.

De commissie stelt voor de aandacht der Regeering te vestigen op de in dit rekest vervatte klachten en adressant hiervan mededeeling te doen.

18. Verzoekschriften, gedagteekend Liroeng 8 Juli 1928, van N. M. Tucunan, inzake toekenning van een schadeloosstelling.

Eerdere verzoekschriften van adressant, gedagteekend Liroeng 4 October 1925 en 16 October 1926, en nader schrijven, gedagteekend Menado 8 April 1927, zoomede brieven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 20 Mei 1926 No. 924/AI en 25 Februari 1928 No. 355/AI hebben op deze aangelegenheid betrekking.

De commissie stelt voor de Regeering, in afwachting van de Haar ingevolge 's Raads beslissing van 31 Mei jl. verzochte nadere inlichtingen, met deze verzoekschriften in kennis te stellen.

19. Verzoek, gedagteekend Kembahang 1 Augustus 1928, van Sadjap, inzake de benoeming van een pasirah der marga Kedjahatan-Mandi-Moesi-Ilir.

De commissie stelt voor het verzoekschrift ter kennis te brengen van de Regeering en adressant hiervan mededeeling te doen.

20. Verzoek, gedagteekend Manado 28 September 1928, van D. J. Kandou e.a., om gelijkstelling van de bezoldiging

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(SOEJONO, VOORZITTER, DE HOOG.)

der zg. onopgeleide hulponderwijzers met die van de hulp-
onderwijzers, afkomstig van de normaalschool.

De commissie stelt voor der Regeering om mededeeling te verzoeken van de op het tot den Directeur van Onderwijs gericht rekest van gelijke strekking genomen of nog te nemen beslissing met de gronden, waarop deze berust.

21. Verzoek, gedagteekend Palembang 7 Augustus 1928, van R. M. Akil, houdende bezwaren tegen zijn aanslag in de inkomstenbelasting 1928.

De commissie stelt voor der Regeering om mededeeling te verzoeken van de op de tot Haar gerichte verzoekschriften, gedagteekend Palembang 25 April en 7 Augustus 1928, van gelijke strekking genomen of nog te nemen beslissing met de gronden, waarop deze berust.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met verzoekschrift 17. Ik zou n.l. de commissie in overweging willen geven om de conclusie, die zij gesteld heeft, aan te vullen en deze dan als volgt te doen luiden:

„De commissie stelt voor de aandacht der Regeering te vestigen op de in dit rekest vervatte klachten met verzoek om mededeeling, of Zij daarin aanleiding vindt tot het treffen van eenigen maatregel en adressant hiervan mededeeling te doen”.

De Voorzitter: Heeft U een bepaalde reden voor die invoeging?

De heer Soejono: Ja, Mijnheer de Voorzitter, ik doe dit voorstel in het belang van adressant, naar aanleiding van mededeelingen van personen, die van de zaak min of meer op de hoogte zijn.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! De commissie heeft er geen bezwaar tegen om deze woorden in te lasschen.

De gewijzigde conclusie der Commissie voor de Verzoekschriften ten aanzien van verzoekschrift No. 17 wordt z.h.s. aangenomen.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou hetzelfde willen voorstellen ten aanzien van verzoekschrift No. 19 en ik zou dit gaarne even willen toelichten.

In algemeenen zin ben ik er natuurlijk tegen om van de zijde van het College van Gedelegeerden min of meer in te grijpen in de uitvoerende taak der Regeering, maar er zijn toch voorbeelden — al zijn het er niet vele — waarbij wel degelijk, wanneer er verschil van meening bestaat ten aanzien van de beslissing, die over het een of andere onderwerp is genomen, aanleiding is gevonden om de Regeering te verzoeken, mededeeling te doen van de maatregelen, die Zij naar aanleiding van een verzoekschrift heeft genomen.

Verzoekschriften.

(SOEJONO, DE HOOG, KOESOEMO OETOYO.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou daarom de commissie in overweging willen geven deze aanvulling over te nemen.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Heb ik daareven tegen de invoeging van de ook nu als invoeging voorgestelde woorden in verzoekschrift No. 17 geen bezwaar gehad, omdat het ging over klachten, die inderdaad wel in zoverre van belang zijn, dat de Volksraad prijs mag stellen op mededeeling van Regeeringswege omtrent de te nemen of genomen maatregelen, bij verzoekschrift No. 19 neemt de commissie een eenigszins ander standpunt in. Het gaat hier om de benoeming na verkiezing van een pasirah. Drie personen worden voorgedragen: één heeft de meeste stemmen en wordt benoemd. Een persoon, buiten het drietal staande, richt een verzoekschrift tot den Volksraad, waarin hij komt aanzetten met verschillende klachten. Wij hebben meer dergelijke kwesties gehad. Het is bekend, dat ook in de Lampongs de pasirahs worden benoemd en ook in Palembang, waarop dit verzoekschrift slaat, gaat men ermede door. Bij elke benoeming van een pasirah worden er verzoekschriften ingediend, zoo niet van de niet-verkozenen dan wel van hun aanhangers of van wie dan ook. De commissie heeft zich daarbij steeds op het standpunt gesteld, dat zij de klachten ter kennis brengt van de Regeering, daarvan adressanten mededeeling doet en zich onthoudt van een ingrijpen in hetgeen hier zou zijn het benoemingsrecht, na de verkiezing, der Regeering.

Nu heeft de heer Soejono gesproken van een voorbeeld. Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, de heer Soejono heeft daareven dat voorbeeld met mij besproken. Het lijkt mij echter, dat het voorbeeld, dat hij heeft aangehaald, van een eenigszins wijdere strekking is dan dat, hetwelk thans voor ons ligt en dat daarom de commissie de Regeering om inlichtingen heeft gevraagd.

Ik wil evenwel den heer Soejono als volgt tegemoet komen. De commissie stelt voor het verzoekschrift ter kennis van de Regeering te brengen onder overlegging van de Handelingen van het College van Gedelegeerden en overigens de conclusie ongewijzigd te laten, omdat de woorden, door den heer Soejono hier gesproken, en mijn antwoord daarop voor de Regeering naar de meening der commissie voldoende aanleiding zullen zijn om deze zaak niet „en bagatelle” te behandelen; ik vrees althans dat dit de ondergrond is van de klacht van den heer Soejono. Ik hoop, dat de heer Soejono hiermede accoord kan gaan.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil dit gaarne beschouwen als een compromis en kan mij daarmede wel vereenigen.

De conclusie op het verzoekschrift No. 19, zooals zij bij monde van den voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften is gewijzigd, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog eenige opmerkingen willen

(KOESOEMO OETOYO, DE HOOG.)

maken over verzoekschrift No. 10. Het gaat hier om een verzoek van een 16-tal penghoeloe's bij de landraden ter Sumatra's Westkust. Deze penghoeloe's zeggen in hun rekest, dat zij een salaris hebben van f 20 in de maand en ter vergelijking hebben zij er bijgevoegd, dat het tractement der Inlandsche adviseurs bij de Weeskamers intuschen is verhoogd van f 40 tot f 150, terwijl ook de leden van de landraden op Java en Madoera hun zittinggeld verhoogd hebben gekregen van f 2.50 tot f 4. Nu is een tractement van f 20 per maand precies het beginsalaris van een politieagent 2e klasse bij de algemeene politie.

Ik vraag mij af, of een adviseur bij een zoo belangrijke rechtbank als de Landraad wel te vergelijken is met een politieagent 2e klasse. En die politie-agent kan het na 13 dienstjaren tot f 30 in de maand brengen. Hier op Java hebben de penghoeloe's bij de landraden een salaris van f 70 per maand, terwijl de hoofdpenghoeloe's kunnen rekenen op f 100 per maand.

De conclusie van de commissie luidt, dat zij voorstelt, het verzoekschrift ter secretarie ter lezing te leggen en een afschrift aan de Regeering te zenden. Nu zou ik willen voorstellen, aan die conclusie toe te voegen de woorden:

„met verzoek, dit verzoekschrift in ernstige overweging te nemen”.

De Voorzitter: Dat zal de Regeering toch wel altijd doen?

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter, in dit geval zou ik gaarne zien, dat de Regeering het verzoek nog eens extra goed in ernstige overweging nam.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Als de Commissie voor de Verzoekschriften een conclusie stelt, zooals in dit geval, waarin zij voorstelt het verzoekschrift ter secretarie ter lezing te leggen, is natuurlijk de bedoeling aanwezig, de leden van het College van Gedelegeerden of van den Volksraad in de gelegenheid te stellen, hierover eventueel het woord te voeren.

Dat heeft de heer Koesoemo Oetoyo nu gedaan, zoodat het eerste gedeelte van de conclusie vervalt, want de bedoeling, dat erover gesproken zal worden, is nu tot uitvoering gekomen.

Vraagt niemand over het onderwerp het woord, dan is de zaak daarmede natuurlijk afgedaan, maar nu doet de heer Koesoemo Oetoyo het verzoek, om de Regeering, bij de overlegging van het verzoekschrift te vragen, dat in ernstige overweging te nemen.

Mijnheer de Voorzitter! U zeide zooeven reeds met een enkel woord, dat dit zou impliceren, dat de Regeering, zonder de voorgestelde toevoeging aan de conclusie van de Commissie, dergelijke verzoekschriften niet in ernstige overweging neemt. Ik gevoel ook veel voor Uw redeneering en daarom zou ik de door den heer Koesoemo Oetoyo voorgestelde aanvulling van de conclusie eenigszins anders willen stellen.

(DE HOOG, KOESOEMO OETOYO, VOORZITTER, SOEJONO.)

In de eerste plaats moeten dan vervallen de woorden: „De commissie stelt voor het verzoekschrift ter secretarie ter lezing te leggen”

en de conclusie zou dan kunnen luiden:

„De commissie stelt voor, een afschrift van het verzoekschrift aan de Regeering te zenden, zoomede de Handelingen van het College van Gedelegeerden ten aanzien van dit punt”.

Waar wij ons overigens niet te bemoeien hebben met de salarissen, lijkt mij dit de beste oplossing.

De Voorzitter: Wat denkt de heer Koesoemo Oetoyo van dit compromis?

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Evenals de heer Soejono zal ik mij bij dit compromis neerleggen.

De conclusie op verzoekschrift No. 10, zooals deze bij monde van den voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften is gewijzigd, en de conclusies der niet in de besprekingen betrokken verzoekschriften worden achtervolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie houdende nadere aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie (Staatsblad 1924 No. 15) (Ond. 85).

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! Om U de waarheid te zeggen, gevoel ik eigenlijk zeer weinig voor een incidenteele en partieele wijziging van de Mulo-subsidie-ordonnantie. Het subsidievraagstuk moet in zijn geheel en overzichtelijk kunnen worden beschouwd, mede in verband met het verschil van inzicht en waardeering, dat bestaat ten opzichte van de daarbij geldende principes en de uitwerking en practische toepassing daarvan. Ik zou er trouwens op willen wijzen, dat de kwestie van de filiaalsubsidie ook een element vormt bij de subsidieverleening aan Europeesch lagere scholen en dat naar aanleiding daarvan reeds de vraag werd gesteld, waarom datzelfde denkbeeld niet werd doorgevoerd ten aanzien van de H. I. S., waaruit reeds blijkt, dat de bespreking van deze aanvulling ten slotte vanzelf noopt tot bespreking van de in het algemeen geldende principes der subsidieregelingen. Intusschen is mijn bezwaar in dit opzicht niet van dien aard, dat ik er bepaald een voorstel van maak, dit ontwerp terug te nemen.

Ik zeide, dat men bij welke bespreking van de subsidie-regeling ook niet kan ontkomen aan een bespreking van de algemeene principes. Een van de principes ten aanzien van de subsidie-regeling is, dat er geen verschil wordt gemaakt ten opzichte van kapitaalkrachtige en niet kapitaalkrachtige organisaties, terwijl dit verschil eigenlijk toch wel gemaakt wordt ten aanzien van de individueele voorziening

(SOEJONO.)

in de behoefte aan onderwijs. Ik wijs in dit verband op het verschil in klassen van betaling; een leerling, kind van onbemiddelde ouders, betaalt minder dan een leerling, kind van goed gesitueerde ouders. Doch ten aanzien van de subsidieering van scholen wordt geen rekening gehouden met de draagkracht van de verschillende organisaties. Dat is een inconvenient, dat soms in de praktijk tot onbillijkheden leidt en dat geldt niet alleen voor de subsidieering van Mulo-scholen doch in het algemeen voor de subsidieering van het Westersch lager onderwijs. Ik heb daar meer dan eens in den Volksraad op gewezen en daarbij dan in de eerste plaats wel op het verschil in financieele draagkracht, doch in de tweede plaats op de meerdere of mindere gemakkelijheid van de personeelsvoorziening. Het spreekt vanzelf, dat Inlandsche organisaties, die de beschikking moeten hebben over Europeesche krachten, bij de personeelsvoorziening met meer moeilijkheden hebben te kampen dan Europeesche organisaties. Het verschil in dit opzicht is niet van zoo groote beteekenis als het verschil in financieele draagkracht van de verschillende organisaties, maar er moet toch ook rekening mede gehouden worden.

Ik zeide dus, Mijnheer de Voorzitter, dat er geen verschil wordt gemaakt bij deze regeling tussehen meer en minder financieel draagkrachtige organisaties. En de scheidingslijn tussehen kapitaalkrachtige en niet kapitaalkrachtige organisaties valt samen met die tussehen Inlandsche en Europeesche organisaties. Want het is algemeen bekend, dat in het algemeen de Inlandsche organisaties niet zoo kapitaalkrachtig zijn als de Europeesche en dat is voor die Inlandsche organisaties een handicap. Het zal daarom wenschelijk zijn, wanneer de bespreking van al deze zaken meer tot uiting komt bij de algemeene technische herziening van de bestaande subsidieregelingen. De Regeering zegt trouwens zelf in de Memorie van Antwoord dat het verschil in de financieele draagkracht van de verschillende organisaties niet ontkend kan worden. Zij voegt er echter aan toe dat, aangezien de leden, die deze opmerking maakten wel met het voorstel konden instemmen, Zij mag aannemen, dat deze leden daarvan geen overwegend bezwaar tegen het voorstel zullen maken. Maar ik zie hierin wel een bezwaar, waarmede zeker rekening dient te worden gehouden vooral ten aanzien van de mogelijkheid der toekenning van filiaal-subsidie.

Er is al dadelijk de vraag gesteld: nu dat filiaalsubsidiebeginsel is aangenomen ten opzichte van de Europeesche scholen, waarom is het nu ook niet voorgesteld voor de H.I. scholen. Daarop heeft de Regeering geantwoord, dat een H. I. S. of een H. C. S. in de practijk altijd dadelijk beginnen met volle klassen, doch ik meen dit te mogen betwijfelen. In zooverre heeft de Regeering gelijk, dat zoodra subsidie wordt gevraagd de betrokken H. I. S.-en inderdaad in het algemeen reeds beschikken over volle klassen, doch dan is er reeds een periode geweest, voorafgaande aan die subsidieaanvraag in welke wel degelijk die Inlandsche scholen een gering aantal klassen en leerlingen hadden. Dat spreekt trouwens ook wel van zelf.

Nu lijkt dit oogenschijnlijk misschien niet zoo heel juist,

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(SOEJONO.)

gezien het zielental van de Inlandsche bevolking, maar men vergete niet, dat bij de beoordeeling van de behoefte aan dergelijk onderwijs, rekening moet worden gehouden met den factor, dat het standscriterium in deze ook nog altijd geldt. De mogelijkheid is dus niet uitgesloten dat in een bepaalde streek niet direct over een aantal van 60 leerlingen kan worden beschikt voor het oprichten van een school. De regeling voor het Europeesch onderwijs is in dit opzicht veel soepeler, nu thans de filiaalsubsidie-mogelijkheid is opengesteld, omdat daardoor ook een dislocatie van het vereischte aantal leerlingen kan plaats hebben. Voor de H. I. S. zou men er toe moeten overgaan, de leerlingen te trekken naar een bepaald centrum teneinde de 60 leerlingen te kunnen krijgen, hetgeen niet noodig is voor de Europeesche scholen, welke nu volgens de aangeboden filiaalschool-subsidieregeling kunnen worden gesubsidieerd.

Ik wil in dit verband eens een voorbeeld noemen. Op een regentschapshoofdplaats kan een Europeesche school in het leven worden geroepen en daarnaast in een vrij belangrijk Europeesch centrum, een districtshoofdplaats b.v., of standplaats van een controleur, een filiaal van deze school, omdat het aantal leerlingen voor de subsidieering van die filiaalschool niet 30 behoeft te bedragen. Wil men een Inlandsche school oprichten in diezelfde controleursplaats, dan wordt voor subsidie vereischt een aantal van 60 leerlingen. Dat is dus werkelijk een handicap voor de uitbreiding van het particulier initiatief ten aanzien van de oprichting van H. I. S.-en.

Hoezeer het wettelijk dan ook juist gezien moge zijn, dat er geen onderscheid wordt gemaakt, de practische gevolgen daarvan leiden in de practijk tot een niet-onbelangrijke handicap, welke er in vele Inlandsche kringen toe noopt, dat men aanstuurt op de oprichting van openbare scholen meer dan op bijzondere scholen, daargelaten of dat bijzondere onderwijs neutraal of confessioneel is.

Mijnheer de Voorzitter! Ik breng deze bezwaren bij de Regeering voor, opdat Zij er bij een latere herziening van de subsidieregelingen rekening mede zal kunnen houden.

Ten slotte zou ik nog een enkel woord willen zeggen over het argument van de Regeering inzake de terugwerkende kracht dezer regeling. De Regeering wijst op den toestand, dat de subsidie voor filiaalscholen, die op het oogenblik reeds aan eenige scholen is verstrekt, wettelijken grond vindt in het bepaalde bij art. 24. Ik ben dat met de Regeering eens, maar als dat zoo is zou ik toch wel willen vragen, wat de Regeering bedoelt met de voorgestelde retro-activiteit. Is het de bedoeling, dat die slechts geldt voor scholen, die reeds eenmaal subsidie hebben genoten of moet het zoo worden uitgelegd, dat de voorgestelde terugwerkende kracht bedoelt, de mogelijkheid te schepen van de verleening van subsidie aan scholen, waarvoor tot nu toe nog geen subsidie is aangevraagd, hoewel ze reeds bestonden vóór 1 Juli 1927?

De heer **Hardeman**, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Het eerste geval is bedoeld.

(SOEJONO, SCHMUTZER.)

De heer **Soejono**: Dan acht ik deze bepaling overbodig, juist omdat subsidieverleening bij wijze van uitzondering, op grond van art. 24 wettelijk mogelijk is.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer **Schmutzer**: *Mijnheer de Voorzitter!* In haar Memorie van Antwoord verklaart de Regeering, dat harerzijds geen aanleiding bestond, om de partieele aanvulling der Mulo-subsidieregeling, die thans aan de orde is, bij het zoo juist door haar gepleegd overleg met vertegenwoordigers der centrale organisaties van het bijzonder onderwijs te betrekken en Zij voert daarvoor achtereenvolgens drie gronden aan.

Gaarne geef ik toe, dat het beginsel van subsidieering als filiaalschool reeds eerder in de subsidieregeling voor Europeesche lagere scholen erkenning heeft gevonden en dus daarmee geen nieuw beginsel werd ingevoerd. Ook erken ik, dat in het bijzonder ook van Katholieke zijde door meerdere schoolverenigingen het verzoek werd gedaan om Mulo-scholen als filialen van andere gesubsidieerde mulo's te subsidieeren. Niet tegen het principe gaat dan ook mijn bezwaar, maar tegen de thans voorgestelde nieuwe toepassing daarvan. Zooals reeds in het Gedelegeerdenverslag werd opgemerkt, komt namelijk die toepassing hierop neer, dat het aantal klassen van hoofdschool en filiaal tezamen 16 moeten bedragen alvorens het filiaal zelfstandig kan worden, hetgeen dus beteekent, dat een muloschool voortaan gemiddeld 8 inplaats van — zooals thans — 3 klassen moet hebben. Deze uitbreiding van 3 tot 8 klassen, dus tot bijna het driedubbele van de bestaande klassen-formatie acht ik te bezwarend. Ik kan mij er bij neerleggen dat er uitbreiding van het vereischte aantal klassen komt, maar ik kan mij er niet mee vereenigen, dat aan het bijzonder onderwijs een voorwaarde wordt opgelegd, die elke ontplooiing in de toekomst radicaal den pas afsnijdt. Ik blijft het daarom ten ernstigste betreuren, dat, al brengt het voor ons liggend ontwerp geen nieuw principe in het geding, de vertegenwoordigers van de centrale organisaties niet in de gelegenheid werden gesteld hun meening over deze filiaalregeling kenbaar te maken.

Op het bezwaar in het Gedelegeerdenverslag geopperd, dat het niet mogelijk is zich bij de behandeling van deze filiaalregeling rekenschap te geven van de consequenties, die de aanvaarding van dit ontwerp in verband met de nog verder bij het departement in voorbereiding zijnde wijzigingen zal medebrengen, antwoordt de Regeering, dat voor een beoordeeling van die consequenties nog ruimschoots gelegenheid zal bestaan, daar het terzake van de andere nog hangende wijzigingen geopend overleg nog niet is beëindigd. Daaraan hebben wij op het oogenblik niets, Mijnheer de Voorzitter, de vraag is, tot wat wij ons op dit moment binnen het kader van de geheele in overweging zijnde herziening der subsidieregeling moeten binden en daaromtrent blijven wij volmaakt in het duister tasten.

De Regeering is van meening, dat door het lid, dat

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(SCHMUTZER.)

zich blijkens het Gedelegeerdenverslag niet met de voorgestelde filiaalregeling kon vereenigen, voorbij wordt gezien, dat de voorwaarde betreffende de aanwezigheid van ten minste 36 leerlingen niet tekort doet aan den primairen subsidie-eisch, dat de school moet voorzien in een door de Regeering erkende behoefte en dat ook overigens haar oprichting door de Regeering moet zijn goedgekeurd. Mijnheer de Voorzitter! De Regeeringsgemachtigde zal mij willen gelooven, wanneer ik hem verzeker, dat die vereischten te zeer vanzelfsprekend zijn, dan dat zij aan bedoeld lid zouden kunnen zijn ontgaan. Natuurlijk kan er hier alleen sprake zijn van scholen, die aan alle in de subsidieregelen gestelde voorwaarden voldoen. Het gaat hier echter juist zéér speciaal om die ééne der vele subsidie-vereischten: het aantal klassen en leerlingen. Intusschen geeft het antwoord der Regeering mij een ongezochte aanleiding om deze vraag te stellen: wanneer aan alle voorwaarden, ook die het aantal klassen en leerlingen betreffen is voldaan en alleen nog de Regeeringserkenning der behoefte ontbreekt, wat is er dan nog noodig om die te verkrijgen? Volgt de erkenning der gestelde behoefte in het gestelde geval dan automatisch of beheerschen alsdan nog andere factoren de urgentie-uitspraak der Regeering? Het is van groot belang, dat de Regeering zich hierover eens met groote duidelijkheid uitsprekt.

Er is in beginsel niets tegen, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regeering een economische onderwijsvoorziening nastreeft en mitsdien de instandhouding van groote mulo- en middelbare scholen tracht te bevorderen; het is alleen de vraag of het noodig en billijk is, de openbare mulo-school zonder eenige beperking als standaard te doen dienen voor de bijzondere mulo-school. In het Gedelegeerdenverslag werd er reeds op gewezen, dat door een dergelijke regeling o.m. particuliere organisaties, welke in beginsel tegen coëducatie zijn, gedwongen zouden worden daartoe over te gaan of van het genot van subsidie af te zien.

De Regeering vindt dit niet erg. Zij verklaart in de Memorie van Antwoord dat het haar niet onredelijk voorkomt,

„dat schoolcorporaties, wier onderwijspolitiek ten deele geleid wordt door beginselen en overwegingen, welke voor de algemeene onderwijspolitiek bezwaarlijk als richtsnoer kunnen gelden, voor de financieele gevolgen van de toepassing dier beginselen zelve verantwoordelijk blijven. Van de Overheid, die het algemeen belang heeft te bewaken, kan moeilijk verlangd worden, dat Zij de extrakosten van een consequent doorgevoerde scheiding van jongens en meisjes op de school voor haar rekening neemt, aangezien noch bij het openbaar onderwijs, noch bij andere inrichtingen van het bijzonder onderwijs overwegende bezwaren blijken te bestaan tegen gemengde scholen”.

Mijnheer de Voorzitter! Met groote verwondering heb ik kennis genomen van de zoo juist door mij geciteerde Regeeringsverklaring; met nog grooter verbazing heb ik geconstateerd, dat de Regeering wil doen voorkomen, dat eigenlijk alleen particuliere organisaties van één bepaalde geloofs-

richting het beginsel huldigen, dat coëducatie van jongens en meisjes boven een zekeren leeftijd niet toelaatbaar is. Het lijkt mij noodzakelijk daartegenover te stellen, dat al mogen eenerzijds geloovige Katholieken en ... Mohammedanen, Mijnheer de Voorzitter, ernstig tegen coëducatie van jongens en meisjes in de puberteitsjaren gekant zijn en anderzijds in het moderne bolsjewistische Rusland de coëducatie de meest consequente doorvoering vinden, tot het meest omgebonden verkeer tussehen de geslachten toe, daaruit toch nog niet de conclusie mag worden getrokken, dat het stelsel van coëducatie en coïnstructie daarom het non plus ultra van vooruitstrevendheid en juist inzicht zou vertegenwoordigen. De menschelijke inzichten, Mijnheer de Voorzitter, draaien nu eenmaal in menig opzicht als in een gesloten cirkel rond. Het materialisme in de biologie, dat enkele decennien geleden nog de grootste triomfen vierde, geniet thans — zooals Prof. Barge het ergens uitdrukt — ternauwernood nog den ietwat vormelijken eerbied, dien van ontwikkelde menschen voor zaken uit het verleden te verwachten is en de moderne natuuronderzoeker tracht weer voeling te krijgen met gedachten en beschouwingswijzen, die een halve eeuw geleden nog als voorgoed overwonnen en uit het gebied der natuurwetenschap uitgebannen opvattingen golden. Moderne biologen en physiologen schromen niet — denkt U eens, Mijnheer de Voorzitter — om aan Aristoteles het oude entelechie-begrip te ontleenen, teneinde hun nieuwe vitalistische opvatting van het levensraadsel tot afronding te brengen. En zoo zou het ook wel eens kunnen gebeuren, dat het stelsel van coëducatie, waarin de Regeering blijkbaar op paedagogisch gebied de grootste wijsheid ziet, in afzienbaren tijd opnieuw door het oude stelsel der gescheiden opvoeding werd vervangen.

Verschillende teekenen wijzen in die richting, Mijnheer de Voorzitter. Er rijzen, door den arbeid der moderne wetenschap, steeds meer bezwaren van paedagogischen, psychologischen en hygiënischen aard tegen de door velen aangeprezen coëducatie en coïnstructie, bezwaren, die nu toch niet noodzakelijk alle waarde verliezen, omdat ze bij toeval tot dezelfde gevolgtrekking leiden als sommige oudere opvattingen van ethischen en religieuzen aard?

Ik moet een oogenblik bij het vraagstuk der coëducatie en coïnstructie stilstaan, Mijnheer de Voorzitter, omdat de Regeering het geloofselement in de discussie heeft betrokken en het voor een objectieve beoordeeling van dit vraagstuk noodzakelijk is, dit geloofselement geheel buiten de discussie te sluiten. Het is hier niet de plaats om over de coëducatie, van zuiver wetenschappelijk standpunt beschouwd, een gedachtenwisseling te beginnen; ik zal mij er dus toe beperken, enkele uitspraken van vakmannen aan te voeren, die mijn stelling kunnen ondersteunen.

Wat de paedagogische zijde van het vraagstuk betreft, verklaart Meumann in zijn Vorlesungen, Bd. III, p. 336, dat de ondervinding in Amerika met den invloed van de coïnstructie opgedaan, momenteel alles bij elkaar genomen als ongunstig moet worden aangeduid. Hij citeert daarbij Prof. Tomto, die in een rede, in 1910 te Leipzig gehouden, zich als volgt uitdrukte:

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(SCHMUTZER.)

„De invloed van de geslachten op elkaar wordt des te schadelijker, naarmate de jeugd ouder wordt — ongeveer vanaf het 13e en 14e jaar — en wanneer wij de coïnstructie in Amerika zouden kunnen afschaffen, zouden wij dat zeer zeker doen”.

Vooraf richtte zich het bezwaar van genoemden hoogleeraar hiertegen, dat de coïnstructie het al te vrije verkeer tussehen de geslachten in de hand werkt; een boek als Lindsey's „Opstandige Jeugd”, waaruit blijkt, dat een zeer groot percentage van de Amerikaansche schooljeugd van 14 — 18 jaar zich aan sexueele vrijheden te buiten gaat, bevestigt wel overtuigend, dat zijn bezwaar niet elken grond mist.

Volgens Foerster in „Opvoeding en Zelfopvoeding” p. 177/8, draagt, wat hij noemt: de onnatuurlijke gelijkmaking van jongens en meisjes ertoe bij om „bij beide partijen een volslagen verkeerde voorstelling van de ware natuur en de diepere behoeften van de andere partij te ontwikkelen.....” In de coëducatie, aldus een Amerikaansche schrijfster, ontwikkelt zich maar al te vaak een onridderlijke kameraadschap, die

„den man niet voldoende op het anderszijn van het andere geslacht voorbereidt. Ook draagt de onvermijdelijk vermannelijking van het vrouwelijk geslacht in de coëducatie er op noodlottige wijze toe bij, om het vrouwelijk karakter tot een mannelijk soort van zelfhandhaving te brengen, waardoor juist de hoogste vermogens der vrouw, de zekerste waarborgen voor huiselijk geluk, onontwikkeld blijven

De nieuwere psychologie, Mijnheer de Voorzitter, concludeert uit het verschil in psyche tussehen man en vrouw tot de noodzakelijkheid van een verschillende opvoeding en de natuurlijkheid van een verschillend onderwijsdoel; uit het verschil tussehen de psyche van jongens en meisjes leidt zij de noodzakelijkheid van differentieering af bij opvoeding en onderwijs en wel op grond van het modern-paedagogisch beginsel van aanpassing aan de individueele gaardheid van het kind.

De ervaring, op het gebied van de psychische verschillen tussehen man en vrouw opgedaan, bracht o.a. den deken van Harvard-University in 1909 in een rede tot de pertinente uitspraak, dat mannencolleges voor vrouwen niet geschikt zijn. Hij vond dat het experimenteel nu wel voldoende vaststond, dat vrouwen in staat waren om mannenwerk te verrichten en dat het nu tijd werd om over te gaan tot de ware hoogere vrouwenopvoeding, door bijzondere cursussen te gaan geven voor de vrouw, die immers op een eigen, bijzondere roeping in het cultuurleven is aangelegd. Prof. Briggs, deken der Radcliff-academie, verklaarde bij dezelfde gelegenheid, dat de identiteit van leergangen voor mannelijke en vrouwelijke studenten volstrekt geen ideaal is en hij wenschte de inrichting geluk, dat zij zich van coëducatie verre had gehouden. Ongetwijfeld herinnert U zich de rectoraatsrede in 1917 van Prof. Damsté, Mijnheer de Voorzitter, waarin deze hoogleeraar verlangt, dat bij het hooger onderwijs meer rekening moet worden gehouden met het verschil in lichamelijke gesteldheid en geestelijke capacitei-

ten tussehen mannen en vrouwen en die, daarbij aansluitend, op stichting van afzonderlijke gymnasia en hoogeschoolen voor mannen en vrouwen aandringt. Geld behoeft dat volgens Prof. Damsté niet te kosten, omdat reeds thans de vrouwen een zeer groot deel van de leerlingen der gymnasia en hoogeschoolen uitmaken. Een splitsing naar sekse, een wijziging van leergang en leerstof bij enkele gymnasia en hoogeschoolen, zou zoowel de mannelijke als de vrouwelijke studenten ten goede komen.

Het „Algemeen Handelsblad” — waarlijk geen confessioneel blad — teekent bij die rede aan:

„Wij durven echter niet hopen, dat de denkbeelden van Prof. Damsté spoedig verwezenlijkt zullen worden. Te sterk heeft het denkbeeld post gevat, dat wij — inderdaad! — de vrouw niet minderwaardig is aan den man, beiden ook geestelijk gelijk zijn en dat wat goed voor den man is, wat den man mogelijk is, ook goed en mogelijk voor de vrouw is. Van ongelijkwaardigheid kan bij de groote verscheidenheid in geestelijke en lichamelijke gaven geen sprake zijn. Ware men slechts overtuigd van de groote verscheidenheid! Dan zou men niet jongens en meisjes denzelfden weg van het hooger onderwijs opdrijven en zouden wij spoedig de meisjesgymnasia en meisjeshoogeschoolen hebben, die Prof. Damsté wenscht”.

In het moderne Amerika, Mijnheer de Voorzitter, blijkt de zienswijze van Prof. Damsté meer op waarde te worden geschat dan de Indische Regeering doet. Daar telt men toch op 1175 middelbare scholen met coïnstructie, 919 met gescheiden opleiding en op 335 scholen voor hooger- en vakonderwijs met coïnstructie, 158 afzonderlijke scholen voor mannelijke en 129 voor vrouwelijke leerlingen.

De psychische verschillen tussehen jongens en meisjes worden door vele vakgeleerden onderstreept, — ik noem hier Cohen en Dieffenbacher, Burt en Moore, Stern, Groos, Thompson, Heymans Wiersma en vele anderen. Rombouts gaat zelfs zoo ver, in zijn recent werk over „Nieuwe Banen in psychologie en paedagogiek” te verklaren,

„dat alle ernstige jeugdpsychologen de coëducatie in de derde levensperiode, dat is dus op H. B. S. en gymnasium, beslist verwerpen”.

Vaststaat, dat zich in de puberteits- en adolescentiejaren kenmerkende verschillen tussehen jongens en meisjes openbaren, en ook het tempo der lichamelijke en geestelijke ontwikkeling ongelijk is. Zonder daarop hier dieper in te gaan, wil ik mij bepalen tot het weergeven van de volgende conclusie van Meumann (Band III, pag. 341):

„Van hoeveel belang ook een zekere menging van begaafdheden voor het onderwijs is, zoo lijkt het mij toch zeker, dat de aanwijsbare verschillen tussehen jongens en meisjes van een bepaalden leeftijdsgrens af zoo groot zijn, dat ze tegen gemeenschappelijk onderrecht spreken. Tot aan het 13e of 14e jaar moge coïnstructie misschien zelfs zeer heilzaam zijn, vanaf dat tijdstip kan men die niet meer verdedigen. Met besltheid kunnen de volgende twee argumenten tegen coïnstructie worden aangevoerd:

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(SCHMUTZER.)

10. Verschillen in begaafdheid, die op zoo diep onderscheid in den aangeboren gemoeds- en wilsaanleg berusten, vereischen met toenemende rijpheid een steeds verder uiteenlopende wijze van vorming, die aan het mannelijk en het vrouwelijk eigen beantwoordt;
20. Zoo diep ingrijpende verschillen vereischen ook een verschillende behandeling van de onderwijsstof voor beide geslachten.

Aan beide juist genoemde vereichten kan alleen worden voldaan door een scheiding der geslachten vanaf het 13e of 14e jaar".

Tenslotte, Mijnheer de Voorzitter, een enkel woord over de hygienische bezwaren tegen de coëducatie. In het werk van Prof. Dr. Linus Bopp, „Das Jugendalter und sein Sinn", het vorig jaar verschenen, lees ik op p. 43 het volgende over de lichamelijke consequenties van de optredende puberteit bij meisjes op de middelbare scholen:

„..... die beständige Wiederkehr von kränklichen Tagen führte schon zur Forderung beweglicher Stunden- und Stoffpläne für die Mädchenschulen. Die Anstrengungen, denen der weibliche Körper zur Zeit der Entwicklung ausgesetzt ist, bringen Abspannung und Ermüdung mit sich. Es treten somit starke Aufmerksamkeitshemmungen ein, die das erfolgreiche Arbeiten zeitweise erheblich herabsetzen. Herzklopfen, Kopfschmerzen, Schwindel- und Ohnmachtsanfälle treten als Begleiterscheinungen starker Bleichsucht nicht selten auf. Zu dem Müdigkeitsgefühl treten Unruhe, Aufgeregtheit, grosse Reizbarkeit. Es ist klar, dass man in dieser Zeit vom Mädchen nicht das selbe verlangen darf wie vom Knaben. Es ist klar dass die beiden Geschlechter auf dieser Alterstufe nicht mehr zusammengehören".

Het zijn vrouwen, Mijnheer de Voorzitter, als Else Croner en Hanna von Pestalozza, die zich op gelijke gronden tegen de coïnstructie op middelbare scholen verzetten en de laatste zegt onomwonden, dat het haar onbegrijpelijk is, dat in dezen tijd, dat men allerwegen voor het instituut van schoolartsen opkomt, men voor coïnstructie een lans durft blijven breken.

En nu, Mijnheer de Voorzitter, kom ik terug op de verklaring der Regeering in de Memorie van Antwoord, dat beschouwingen als van deze lange reeks tegenstanders tegen coëducatie en coïnstructie

„bezwaarlijk als richtsnoer voor de algemeene onderwijspolitiek kunnen gelden",

dat van de Overheid, die het algemeen belang heeft te bewaken,

„moeilijk kan worden verlangd, dat Zij de ekstrakosten van een consequent doorgevoerde scheiding van jongens en meisjes op de school voor haar rekening neemt".

Wij vragen ons af, waarom, Mijnheer de Voorzitter! Is het, omdat de Regeering onbekend is met de resultaten der nieuwere en nieuwste paedagogiek, psychologie en

hygiëne? Maar Zij beschikt over een lichaam als de Onderwijsraad, die deze aangelegenheid in ernstige studie kan nemen en daarover kan adviseeren. Of acht Zij het algemeen belang, meer dan door een juist onderwijsstelsel, in de eerste plaats gediend door bezuiniging op uitgaven voor het onderwijs? Ik neem aan, dat het de Regeering geen ernst kan wezen, wanneer Zij haar houding in zake een onderwijsvraagstuk van de eerste orde als de coïnstructie is, verdedigt met een beroep op de omstandigheid, dat

„noch bij het openbaar onderwijs, noch bij andere richtingen van het bijzonder onderwijs, overwegende bezwaren blijken te bestaan tegen gemengde scholen".

Is de Regeering er overigens wel zeker van, dat het zwijgen van de groote groep van onze Mohammedaansche landgenooten moet worden opgevat als een volkomen instemming van die zijde met de coëducatie, waaraan hun dochters in de puberteitsjaren op de openbare scholen worden overgeleverd? Ik heb een flauw vermoeden, dat zij bij vrije keuze zonder aarzeling de gescheiden school zouden prefereren.

Hoe dan ook, Mijnheer de Voorzitter, de door mij vertegenwoordigde groep houdt op overwegingen van paedagogischen, psychologischen, ethischen en daarmede ten slotte cultureelen aard wèl aan de wenschelijkheid van een scheiding der geslachten in de puberteits- en adolescentiejaren vast: wij achten die scheiding op de aangegeven gronden absoluut in het algemeen belang en achten dit algemeen belang ernstig geschaad door een onderwijspolitiek, welke die scheiding, door ernstige mannen van wetenschap op de meest uiteenlopende gronden bepleit, aan een beperkt geldelijk voordeel ten offer brengt.

De Regeering zelf verklaart, waar mogelijk, het zogenoemde ouderrecht te willen eerbiedigen. Welnu, Mijnheer de Voorzitter, ik meen aan dat ouderrecht een argument te kunnen ontleenen, om bij de Regeering op tempering van de door haar gestelde eischen aan te dringen. In de Memorie van Antwoord zegt de Regeering, dat:

„niet ontkend kan worden, dat alleen vereenigingen, die over voldoende middelen buiten de subsidie kunnen beschikken, in staat zullen zijn een filiaalschool in stand te houden".

Op dit punt werd zoo juist ook door den heer Soejono gewezen. Wanneer de Regeering vasthoudt aan de thans voorgestelde uitbreiding van het aantal klassen, dan bindt Zij de Katholieken op menige plaats aan de openbare Mulo-school, terwijl zij stellig de voorkeur geven aan een school van eigen richting. Te Bandoeng b.v. en te Semarang, om maar enkele plaatsen te noemen, kan dan nimmer een Katholieke Mulo voor de Katholieke jeugd komen. Het door de Regeering zelf erkende ouderrecht komt dan danig in het gedrang. Volgens het statistisch jaaroverzicht bedraagt het aantal Katholieke Europeanen in Indië ongeveer 1/3 van de geheele Europeesche bevolking. Het is dus allerminst gewaagd, aan te nemen, dat het groote gebrek aan Katholieke Muloscholen mede debet is aan de omstandigheid, dat de openbare Mulo's zich zoozeer hebben kunnen uitbreiden, dat er op de groote plaatsen verschil-

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(SCHMUTZER.)

lende parallelafdeelingen moesten worden gevormd. Door gebrek aan bijzondere onderwijsinrichtingen konden de centrale openbare scholen zich onmatig uitzetten, en deze abnormaal groote scholen worden nu tot norm verheven om een verdere ontwikkeling van het bijzonder Mulo-onderwijs onmogelijk maken.

Mijnheer de Voorzitter! Het zij mij veroorloofd om hier de vraag te stellen, of daarmee de Regeering wel op den goeden weg is. Op een vraag in het Gedelegeerden-verslag:

„of de Regeering, in verband met het voorschrift in de Indische Staatsregeling, dat het openbaar onderwijs een voorwerp van de aanhoudende zorg van den Gouverneur-Generaal is, den tijd niet gekomen acht, om de kosten van het bijzonder onderwijs te limiteeren en zich meer op de uitbreiding van het openbaar onderwijs toe te leggen”;

merkt de Regeering in de Memorie van Antwoord op:

„dat een limiteering van de kosten van het bijzonder onderwijs reeds in de subsidieregelingen opgesloten ligt en dat een aansporing tot uitbreiding van het openbaar onderwijs geheel overbodig is, waar de feiten voldoende uitwijzen, dat de Regeering hieraan haar voortdurende aandacht en zorg blijft wijden”.

Dit antwoord, Mijnheer de Voorzitter, bevestigt ten volle mijn vrees, dat de onderwijspolitiek der Regeering zich bewust begint te keeren tegen het bijzonder onderwijs. Intuschen constateer ik tot mijn voldoening, dat de Regeering zich daarbij niet op den tekst van art. 179 I.S. beroept. Inderdaad spreekt de Indische Staatsregeling nog altijd van het openbaar onderwijs als voorwerp van de aanhoudende zorg van den Gouverneur-Generaal. Maar deze bepaling is verouderd; ze is woordelijk overgenomen uit art. 125 van het Regeeringsreglement van 1854. Bij de totstandkoming van het Regeeringsreglement bestond er inderdaad nog geen ander dan openbaar onderwijs in Indië, en dan nog maar heel weinig, een ongesubsidieerd particulier schooltje hier en daar niet meegerekend. Pas tegen het begin der 20e eeuw kwamen de eerste subsidieregelingen voor bijzonder onderwijs tot stand en sedert heeft het bijzonder onderwijs een hooge vlucht genomen, vooral nadat in de Nederlandsche Grondwet in 1917 de gelijkstelling van het bijzonder met het openbaar onderwijs werd geproclameerd. Het staatsrechtelijk beginsel van zooveel mogelijk concordantie van de Indische met de Nederlandsche bepalingen van wetgeving bracht mede, dat toen ter uitvoering van het nieuwe artikel 192 der Nederlandsche Grondwet, in 1920 de Lager-onderwijswet in Nederland werd afgekondigd en in werking trad, ook in Indië zooveel mogelijk naar gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs moest worden gestreefd. Feitelijk zijn dan ook aan dit concordantiebeginsel de subsidieordonnanties van 1924 te danken, waarvan de grondgedachte was, het bijzonder onderwijs in een financieele positie te brengen, die niet belangrijk meer van volledige vergoeding der kosten zal verschillen. Het bijzonder onderwijs heeft thans, bij het voldoen aan dezelfde voorwaarden, door de

(SCHMUTZER, BRUINEMAN.)

vigeerende subsidieordonnanties dezelfde rechten verkregen als het openbaar onderwijs. Daaraan wordt niets afgedaan door het feit, dat de Regeering door het bovenmatig opvoeren van de te stellen eischen, waaraan Zij met de haar ten dienste staande middelen bij haar openbare scholen wel voldoen kan, het bijzonder onderwijs practisch het levenslicht kan uitblazen.

Intusschen ware het zeer zeker uit een oogpunt van regelmatigheid wenschelijk geweest om, in verband met de sinds vele jaren gevolgde practijk art. 179 I.S. in overeenstemming te brengen met het tegenwoordige art. 195 (oud 192) van de Grondwet en zodoende ook overeenstemming te brengen tusschen de Indische Staatsregeling en de onderwijspolitiek, die op de door de begrootingswet gedragen subsidieordonnanties steunt. Het moet dan ook als een leemte worden aangemerkt, dat nog steeds niet, evenals uit art. 195 Grondwet, uit art. 197 I.S. het woord „openbaar” is verdwenen, en daarmee ondubbelzinnig tot uiting wordt gebracht, dat „het onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende zorg van den Gouverneur-Generaal”. Wellicht zou ook de Indische Regeering zelve daardoor meer onder de suggestie geraken van die zuiverder formulering van haar taak en zich tot een soepeler politiek tegenover het bijzonder onderwijs laten bewegen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zeide reeds eerder, dat ik er niets tegen heb dat de Regeering waakt tegen versplintering van het onderwijs en dat Zij daarom de vorming van grotere centrale muloscholen nastreeft, maar evenzeer heb ik als mijn overtuiging uitgesproken, dat de eisch, dat hoofdschool en filiaalschool te zamen minstens 16 klassen moeten tellen, alvorens de laatste als zelfstandige school kan worden erkend, voor het bijzonder onderwijs de doodsteek beteekent. Mocht de Regeering bereid zijn dit minimum tot 10 klassen terug te brengen, dan zoude ik mij met het ontwerp desnoods kunnen vereenigen. Ik noem het getal van 10 klassen op grond hiervan, dat wanneer door royale eerbiediging van het ouderrecht aan alle katholieke kinderen de gelegenheid werd geboden, scholen van eigen richting te bezoeken, de bezetting der Gouvernements Muloscholen met $\frac{1}{3}$ zou verminderen, waardoor het aantal klassen tot gemiddeld $\frac{2}{3}$ zou worden teruggebracht. Het minimum aantal klassen, voor hoofdschool en filiaalschool tezamen te vorderen, opdat de laatste als zelfstandige school kan worden erkend, zou dan ook gevoegdelijk tot $\frac{2}{3} \times 16$ of rond 10 kunnen worden gereduceerd. Van het ouderrecht van andere groepen spreek ik niet, omdat deze volgens de Regeering geheel met het bestaande Mulo-onderwijs accoord gaan. Mocht de Regeering tot de door mij bedoelde concessie niet bereid zijn, dan blijft het ontwerp voor mij onaanvaardbaar.

De heer Bruineman: Mijnheer de Voorzitter! Na de doorwrochte en van veel studie getuigende rede van mijn geacht medelid, den heer Schmutzer, die grootendeels, zij het niet geheel, ook mijn meening weergeeft, blijft er voor mij betrekkelijk weinig te zeggen over.

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(BRUINEMAN.)

De reden, waarom ik het woord heb gevraagd is, dat in deze Memorie van Antwoord mij een paar punten hebben getroffen, welke mij toch niet geheel in overeenstemming leken met de werkelijkheid. Ik lees daar nl. in, dat er slechts één bepaalde bevolkingsgroep is, die zich speciaal tegen coëducatie kant. Nu heb ik een betrekkelijk geringe ervaring op onderwijsgebied, maar mijn vroegere werkkring heeft met zich gebracht, dat ik op de hoogte ben gekomen van het leven en streven van een ook niet onbelangrijke bevolkingsgroep in deze samenleving, nl. de Chineesche bevolkingsgroep. En nu moge het waar zijn, dat de Chineesche bevolking zich hier niet zoo bijzonder uit, doch als men de Chineesche ouders eens man voor man en vrouw voor vrouw daaromtrent zou ondervragen, zou men eveneens hooren, dat zij ook niet voor coëducatie zijn geporteerd. Trouwens het heele onderwijssysteem in China, dat toch ook op eenige ervaring kan wijzen, zou ons kunnen doen zien, dat daar, voordat de Bolsjewistische wind, waarvan men daar nu wat is bekomen, over het land gewaaid heeft, geen sprake was van coëducatie, aangezien men dat geheel en al strijdig achtte met de belangen van de jongens en meisjes.

En ik kan nog verder gaan door te zeggen, dat de orthodox-Katholieken — en er zijn, geloof ik, geen andere dan orthodox-Katholieken — niet alleen zijn gekant tegen coëducatie, doch eveneens de orthodox-Protestanten en de Mohammedanen. Dus de oude wijsheid, die in orthodoxe godsdiensten schuilt — ik hoorde het zoeven van den heer Schmutzer, toegelicht met alle mogelijke voorbeelden — treft men weer aan bij de allernieuwste paedagogen.

Het is dus niet zoo vreemd als de Regeering meent, om tegen coëducatie te zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Nu komt de Regeering met het argument van het algemeen belang, dat Zij op een of andere wijze schijnt te abstraheeren van het particulier belang. Ik stel daartegenover, dat het algemeen belang eigenlijk niets anders is dan een compromis tusschen de verschillende belangen. Wanneer de Regeering dus het algemeen belang wil behartigen, kan Zij dat niet anders doen dan door de verschillende particuliere belangen in de maatschappij met elkaar in evenwicht te brengen. Het toegeven aan een bepaald belang, mits daardoor andere belangen niet worden geschaad, impliceert nog absoluut niet, dat de Regeering daardoor het algemeen belang zou schaden. Ik meen dan ook, dat de Regeering, zeer onjuist handelt, door het algemeen belang tegenover het particulier belang te stellen en dit particulier belang dan speciaal tot één bevolkingsgroep te beperken.

Tot zoover ben ik het dus vrijwel eens geweest met hetgeen de heer Schmutzer heeft gezegd. Maar, waar de heer Schmutzer verder is gegaan en gezegd heeft, dat hij de filiaal subsidie regeling aanvaardt, heeft hij gesproken voor bepaalde schoolverenigingen, waarmede hij vermoedelijk ook overleg heeft gepleegd. Maar ik, sprekende voor mij zelf, kan de filiaalregeling niet fraai vinden, omdat men daarmede niet weet, waaraan men toe is, daar het mogelijk is — zooals ook schijnt voor te komen — dat in een of anderen uithoek van het land een filiaal wordt opgericht van een school, die b.v. in Midden-Java is gevestigd. Dit doet mij zóó vreemd

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(BRUINEMAN, KOESOEMO OETOYO, DWIDJOSEWOJO.)

aan, dat subsidieering van elke school op zich zelf, zij moge dan klein zijn, mits zij maar in een bestaande behoefte voorziet, mij heel wat juister lijkt dan deze filiaalregeling. Dit zeg ik te eerder, waar blijkbaar deze regeling ook ongunstiger verhoudingen gaat scheppen, omdat men tot nu toe bij een bepaald aantal leerlingen subsidie kreeg, terwijl nu die leerlingen in de hoofdschool ingepast worden en men in veel mindere mate subsidie krijgt. Deze bezwaren gelden voor alle bevolkingsgroepen.

Meer en meer dringt zich de overtuiging aan de menschen op — men zie slechts naar den bloei van de Carpentier Alting-stichting — dat particulier onderwijs te prefereren is boven het Gouvernementsonderwijs. Ik wil er niet op ingaan of dit ten rechte dan wel ten onrechte geschiedt. Voor het openbaar onderwijs treden groote kampioenen in het veld en voor het bijzonder onderwijs ook. Ik constateer slechts, dat in de Indische maatschappij een groeiend verlangen leeft naar bijzonder onderwijs, zoo neutraal als confessioneel. En deze ordonnantie, die ik reeds minder fraai acht, lijkt mij in te gaan tegen de uitbreiding van het bijzonder onderwijs, dus tegen de wenschen van groote groepen van ouders en ik verwacht dan ook niet, tenzij ik nog een nadere verklaring van de Regeering krijg, dat ik mijn stem aan deze ontwerp-ordonnantie zal kunnen geven.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Waar ik mij geheel kan aansluiten bij het betoog van den heer Soejono, zou ik van het woord kunnen afzien, wanneer ik de Regeering niet een enkele vraag had te stellen.

In staatsblad 1927 No. 185 staat onder artikel 4 bis van de Mulo-subsidieregeling, dat de school moet voorzien in een door de Regeering erkende behoefte. De Regeering moet dus beoordeelen of op een bepaalde plaats behoefte bestaat aan een filiaal of een Muloschool. Nu zou ik de Regeering willen vragen: wanneer op een plaats reeds een Muloschool bestaat van een vereeniging van zekere richting en er komt een andere vereeniging, die op dezelfde plaats een filiaal of een Mulo wil hebben, kan dan het bestaan van die eerste Muloschool aanleiding zijn, dat voor de tweede Muloschool geen subsidie wordt gegeven?

Dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ik stel er prijs op eerst te verklaren, dat bij mij tegen de voorgestelde ordonnantie niet het minste bezwaar bestaat. Ik wil het alleen hebben over een punt, dat zowel in de Memorie van Toelichting als in het Gedelegeerdenverslag en de Memorie van Antwoord aangeroerd is en waaromtrent ons geacht medelid, de heer Soejono, zoeven een opmerking heeft gemaakt.

Mijnheer de Voorzitter! Blijkens het Gedelegeerdenverslag betreffende de voorliggende ontwerp-ordonnantie kon nl. een der leden zich niet vereenigen met de opvatting,

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(DWIDJOSEWOJO, KAN.)

in de Memorie van Toelichting vermeld, als zou ten aanzien van de H. I. S. en H. C. S. al tevoren vaststaan, dat zij direct met volle klassen beginnen, zoodat toepassing van de voorgestelde regeling op zulke scholen weinig zin zou hebben. Door hetzelfde lid is ook voor deze scholen de wenselijkheid bepleit van een gelijksoortige regeling als thans voor de Europeesche scholen bestaat (Staatsblad 1927 No. 177).

Naar aanleiding van deze opmerking heeft de Regeering in Haar Memorie van Antwoord verklaard, dat Zij van oordeel blijft, dat voor toepassing van de voorgestelde regeling ten aanzien van de H. I. S. en H. C. S. geen aanleiding bestaat, omdat de kans op kleine en daarom oneconomische scholen bij dit onderwijs praktisch niet bestaat.

Mijnheer de Voorzitter! Naar mijn bescheiden meening is deze redeneering niet erg logisch te noemen. Immers, zolang men van een kans spreekt, is de mogelijkheid van het tegendeel niet absoluut uitgesloten. Ik heb hier het oog op kleine plaatsen, waar een nieuw op te richten H. I. S. of H. C. S. niet altijd met volle klassen kan beginnen.

Maar als ik ook de wenschelijkheid bepleit om de voorgestelde regeling ook toepasselijk te verklaren op de H. C. S. en H. I. S., dan heb ik een andere reden, nl. om den minder goeden indruk van meten met twee maten, die door bovenbedoelde Regeeringsopvatting kan worden gewekt, weg te nemen.

Een overwegend bezwaar tegen die toepassing acht ik niet aanwezig, tenzij de Regeering andere tot nu toe nog niet bekende overwegingen heeft.

Het betrekken van de H. I.- en H. C. scholen in deze regeling zou dus dezen zin hebben — aannemende, dat dergelijke scholen overeenkomstig de opvatting van de Regeering altijd met volle klassen kunnen beginnen — dat geen onderscheid wordt gemaakt tusschen die scholen en de Europeesche lagere scholen. In dat licht beschouwd mag men de beteekenis van bedoelde toepasselijk verklaring geenszins onderschatten. Want naar mijn bescheiden meening dient elke twijfel aan de rechtvaardigheid van het Gouvernement ten aanzien van welk onderwerp ook, grondig te worden voorkomen.

Wordt derhalve voor de H. I.- en H. C. scholen een regeling als de onderhavige in het leven geroepen, dan moet bij voorkomende gevallen dat dergelijke scholen, die niet dadelijk met volle klassen kunnen werken, voor toekenning van subsidie in aanmerking komen — daarin worden voorzien. Bovendien zal die regeling den zoeven door mij bedoelden minder goeden indruk wegnemen.

Op grond van een en ander zou ik de Regeering gaarne in overweging willen geven om binnen bekwamen tijd voor de H. I.- en H. C. scholen een regeling te willen vaststellen in denzelfden geest als die neergelegd in Staatsblad 1927 No. 177.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik gevoel mij gedrongen het woord te voeren over hetgeen hier zoeven door den heer Bruineman en anderen is gesproken en ook door de Regeering in het geding is gebracht betreffende de

(KAN.)

coëducatie. Ik doe dat dan ten overvloede, omdat uit het feit, dat ik het verzoek heb gedaan om Chineesche meisjes-scholen op te richten, hetwelk door de Regeering is ingewilligd, reeds voldoende blijkt — en ik spreek hier ook namens velen van mijn groep — dat ik tegen coëducatie ben. Wanneer naar het gevoelen van de ouders zou worden gevraagd, zou naar mijn overtuiging blijken, dat, zoo niet allen, dan toch het overgrootste deel van meening is, dat coëducatie voor onze kinderen niet gewenscht is. Nu kan het zijn, dat juist de bestaande coëducatie een van de redenen is, dat de Westerlingen ons zoover vóór zijn, doch desniettemin juich ik de nog bestaande stroomingen toe, die tegen die Westersche opvatting gekant zijn.

Ik wil niet dieper daarop ingaan en ook niet zoo houd zijn, de excessen, die op het gebied van vrijheid bij Westerlingen heerschen, aan coëducatie toe te schrijven, maar ik wil alleen volstaan met te zeggen, dat het ons voorhands nog niet gewenscht lijkt om coëducatie ten opzichte van de Chineesche kinderen in te voeren.

Wat de kwestie van de subsidie der filiaalscholen betreft, kan ik mij in de positie van de Regeering denken, die, naar het mij voorkomt, hier een logischen gedachtengang heeft gevolgd. Het doet mij genoegen, dat de heer Dwidjosewojo heeft gepleit voor een gelijke subsidieregeling als bij de filiaalscholen voor de H. I. S.-scholen en de H. C. S.-scholen. In den door den heer Dwidjosewojo aangehaalden passus betreffende de opinie der Regeering, dat elke begonnen klasse van de H. I. S. en H. C. S. een voldoende aantal leerlingen zal hebben, ligt naar het mij voorkomt opgesloten, dat de Regeering wat betreft de onderwijsvoorziening van onze groep nog ten achter is. De kern van de kwestie ligt in het feit, dat de Regeering de H. C. S. beschouwt als zijnde nog geen volksschool, terwijl dit wel het geval is ten aanzien van de scholen van de Europeesche groep.

Ik heb in een van de zittingen van den Volksraad reeds gezegd, dat ik ervan overtuigd ben, dat dit standpunt door de Regeering niet zal kunnen blijven gehandhaafd.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil van deze gelegenheid gebruik maken om te constateeren, dat de Regeering betreffende de onderwijsvoorziening voor de Chineesche groep wel ten achter is gebleven; eerst betrekkelijk korten tijd geleden is Zij daarmee begonnen. Ik wil daarbij even naar voren brengen dat wat de Chineesche kinderen betreft de Regeering zich niet beangst behoeft te maken, dat de abiturienten van deze scholen geen emplooi zullen kunnen vinden.

Nu zegt de Regeering — als ik even mag terugkomen op de laatste zinsnede in de rede van den Regeeringsgemachtigde, die door mij is gereleveerd — dat Zij overtuigd is, dat die scholen zullen beginnen met volle klassen en dus subsidie zouden kunnen krijgen op de basis van de subsidie voor filiaalscholen, doch dat dit niet meer noodig is, omdat wanneer eenmaal is geconstateerd, dat de behoefte bestaat aan de oprichting van dergelijke scholen, kan worden beschikt over een subsidie, die grooter zal zijn dan de subsidie welke gegeven wordt voor de filiaalscholen. Maar, Mijnheer de Voorzitter, het gaat er juist om, dat de Europeesche lagere scholen, die gebaseerd zijn op het

20ste VERGADERING — DONDERDAG 20 DECEMBER 1928.

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie. — Aanvulling van de instellingsordonnanties voor West- en Oost-Java.

(KAN, REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

zooveen door mij genoemde criterium, worden beschouwd als volksschool en de andere scholen hiertoe niet behoren. Daardoor komt het financieel element hier in het geding, terwijl bij de oprichting en subsidieering van filialen van Europeesche lagere scholen er bijna niet naar gekeken wordt of het geld er is. Dat gaat automatisch en bij ons niet. In de redeneering der Regeering ligt toch een zekere contradictie opgesloten, want wanneer deze redeneering opgeld zou doen zou ik zeggen, dat wanneer de H. C.-scholen en H. I.-scholen filiaalsubsidie krijgen, hiervoor een kleiner bedrag noodig zou zijn dan wanneer subsidie zou moeten worden verstrekt voor volksscholen. Dat zou voor de Regeering dus goedkoper uitkomen dan wanneer een vereniging, die filiaalscholen zou willen oprichten, uit eigen middelen meer moet bijpassen.

Vanuit dit oogpunt heeft deze redeneering niet die waarde, als de Regeering er wellicht aan zou willen toekennen en zou ik er met den heer Dwidjosewojo bij de Regeering op willen aandringen om binnen afzienbaren tijd — de heer Dwidjosewojo heeft gesproken van een bepaalden tijd — ook een filiaalsubsidie-regeling voor onze scholen in het leven te roepen.

De Voorzitter: Wij zullen thans de behandeling van dit onderwerp onderbreken, opdat vóór de pauze onderwerp 94 kan worden afgehandeld.

Aan de Orde is de hervatting der behandeling van de ontwerp-ordonnanties tot aanvulling van de instellingsordonnanties van de provincies West- en Oost-Java met een bepaling omtrent overdracht van het beheer van binnen die provincies gelegen haveninrichtingen met de daartoe behorende havengebieden (Ond. 94).

Het woord is aan den Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming.

De heer Staargaard, Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming: Mijnheer de Voorzitter! Uit het overleg met den heer Roep is gebleken, dat ik hem niet geheel juist heb begrepen. Dat overleg heeft mij ertoe gebracht om de redactie over te nemen, zooals die in het Gedelegeerdenverslag is voorgesteld. Ik had mij de zaak zoo voorgesteld, dat de wil tot samenwerking met het Gouvernement bij de provincies wel aanwezig zou zijn. De heer Roep wenscht echter waarborgen op dit punt. De Regeering heeft daartegen geen bezwaar. Zij zal dus de redactie van het Gedelegeerdenverslag overnemen, zoodat de ordonnantielwetgever nadere regelen zal geven, al kunnen deze nadere regelen uiteraard niet dadelijk worden vastgesteld.

De ontwerp-ordonnantie, zooals zij door de Regeering in de Memorie van Antwoord en nader in het mondeling

(SOEKAWATI.)

debat is gewijzigd, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen der vorige openbare vergadering, welke ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 11.7 uur v.m. voor een half uur geschorst en daarna hervat.

De Voorzitter: Aan de orde is de hervatting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende nadere aanvulling van de mulo-subsidie-ordonnantie (Staatsblad 1924 No. 15) (Ond. 86).

De heer Soekawati: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de schriftelijke opmerkingen betreffende de nadere aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie zou ik het volgende willen zeggen. Naar het mij voorkomt, is zoowel in het Gedelegeerden-verslag, als in de Memorie van Antwoord niet of niet voldoende de aandacht er op gevestigd, dat de eischen voor het verlenen van volledige Mulo-subsidie door de nieuwe regeling feitelijk worden opgenoemd. Kan volgens de oude regeling een school met 3 afdelingen en 36 leerlingen reeds een volledige subsidie krijgen, in de nieuwe regeling worden hiervoor 6 afdelingen met een evenredig aantal leerlingen geëischt. De vorming van de betrekkelijk dure kleine muloscholen wordt hierdoor tegengegaan. Toch wil de Regeering de oprichting van dergelijke kleine scholen in bepaalde gevallen niet geheel onmogelijk maken; ook voor die kleine inrichtingen is Zij bereid steun te verlenen en wel in den vorm van de bekende filiaal-subsidie.

De filiaal-subsidie zal minder bedragen dan de volledige subsidie. Waar eenerzijds de eischen voor het verkrijgen van volledige subsidie worden opgevoerd, wordt anderzijds toch de mogelijkheid opengelaten, om ook voor die scholen welke niet aan de bedoelde hoogere eischen voldoen, Regeeringssteun te krijgen.

Het lijkt mij zeer juist gezien, Mijnheer de Voorzitter, dat op deze wijze de oprichting van naar verhouding dure kleine scholen wordt tegengegaan, zonder dat de mogelijkheid van het verkrijgen van een — zij het ook geringere — subsidie geheel wordt uitgesloten.

Mijnheer de Voorzitter! Het enige bezwaar, dat ik in de nieuwe regeling zie, is dat een vereniging, die nog geen enkele Mulo-school bezit, ook geen filiaal kan oprichten en dus genoodzaakt is om — wil zij eenigen Regeeringssteun ontvangen — dadelijk een volledige Mulo-school op te richten. Ze staat in dit opzicht dus achter bij een vereniging, welke reeds een of meer Muloscholen in werking heeft.

Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik dus niet in alle opzichten de nieuwe regeling kon toejuichen, zal ik er toch mijn stem aangeven, daar zij mij in hoofdzaak een verbetering lijkt vergeleken bij de oude regeling.

Verder, Mijnheer de Voorzitter, ga ik in tegenstelling met ons geacht medelid den heer Schmutzer, geheel mee

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(SOEKAWATI, DE HOOG.)

met wat de Memorie van Antwoord zegt omtrent de consequenties van de splitsing van scholen voor jongens en voor meisjes.

Hiermede is niet bedoeld, dat ik de grondslagen van de uitnemende rede van den heer Schumtzer op dit punt bestrijd, daarvoor heb ik te weinig verstand van dit onderwerp, doch ik bekijk de zaak uitsluitend uit een financieel oogpunt. Daarom is in de Memorie van Antwoord m.i. terecht opgemerkt, dat de corporaties, die in hun opvattingen van coëducatie afwijken van de algemeene onderwijspolitiek, daarvan zelf de gevolgen hebben te dragen. Het gaat toch m.i. niet aan, dat de gemeenschap financieel aansprakelijk zou moeten worden gesteld voor elke speciale inrichting van het onderwijs, welke afwijkt van de ten dezen algemeen gehuldigde beginselen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou het even willen hebben over de Regeeringspolitiek ten aanzien van de subsidieering, die het gevolg moet zijn van de aanneming van dit voorstel. Het is reeds met een enkel woord door verschillende sprekers aangehaald als commentaar op, als een uitwerking van, hetgeen in het Gedelegeerden verslag en de Memorie van Antwoord is aangegeven, dat voor kapitaalkrachtige verenigingen hier een bevoorrechtiging in het leven wordt geroepen, een bevoorrechtiging die trouwens de Regeering in de Memorie van Antwoord ook erkent.

Hoe is toch de toestand op het oogenblik? Bij elke begroting wordt een aantal particuliere muloscholen gesubsidieerd. Wil een particuliere vereniging op een of andere plaats een muloschool oprichten, dan kan zij dat doen geheel voor eigen rekening en zij kan dan daarvoor tenslotte subsidie vragen, een subsidie, die al dan niet kan worden toegestaan. Nu biedt de voorliggende ontwerp-ordonnantie een afwijking van de bestaande regeling, want wat toch stelt de Regeering voor? Dat men, onafhankelijk van het aantal te subsidieeren Muloscholen, als tusschenmaatregel kan krijgen subsidie voor een filiaalschool. En, Mijnheer de Voorzitter, ik zou bijna zeggen, daarin zit juist het gevaar, het gevaar n.l. van het automatisch overgaan van filiaal tot gesubsidieerde Muloschool, zoodra het filiaal voldoende is uitgedijd.

Ik vraag mij af, of hieraan geen gevaar verbonden is voor de Regeeringspolitiek om elk jaar een bepaald bedrag beschikbaar te stellen voor het subsidieeren van Muloscholen. Gesteld, dat straks een zeker aantal filiaalscholen zoo uitdijt, dat zij automatisch gesubsidieerd moeten worden als Muloscholen en de Regeering dan vasthoudt aan haar stelsel, dat er elk jaar een zeker aantal nieuwe Muloscholen zal worden geopend, waarvan een gedeelte als gesubsidieerde particuliere school en de rest als Gouvernementsschool. Zal de Regeering dan niet voor het feit komen te staan, dat Zij het aantal eigen Muloscholen, dat Zij wenschte op te richten, zal moeten inkrimpen, om het aantal Muloscholen, dat volgens deze regeling gesubsidieerd moet worden, te kunnen subsidieeren? Het zou zelf zoo erg kunnen zijn, dat men op een gegeven oogenblik geen enkele Gouvernements Muloschool zou kunnen oprichten omdat men, het eenmaal uitgetrokken

(DE HOOG.)

bedrag voor de oprichting van Muloscholen, zowel gesubsidieerde als openbare, niet willende overschrijden, daarvoor geen geld meer beschikbaar had, omdat het beschikbare geld reeds geheel besteed was voor de subsidieering van volwaardige Muloscholen, ontstaan uit filiaalscholen.

Dat is een kant van het vraagstuk, de andere kant is deze. Wanneer een vereniging op een plaats, waar een Gouvernements Muloschool gevestigd is een filiaal gaat oprichten, is de vrees heusch niet denkbeeldig, dat deze particuliere filiaalschool de Gouvernements Muloschool afbreuk zal doen. Want, al was het alleen maar daarom, omdat de mutaties onder het personeel bij een Gouvernementsschool zoo groot zijn, zullen allicht de ouders van de leerlingen de filiaalschool verkiezen boven de Gouvernements Muloschool met zijn steeds wisselende onderwijzersbevolking. Dan loopt men het gevaar, dat de Gouvernements Muloschool gaat kwijnen en wel door de particuliere filiaalschool. Ik vraag mijzelf af, of de Regeering hierin geen gevaar ziet.

Er is nog een andere zijde aan het vraagstuk en dat is de kapitaalkrachtigheid. Slechts kapitaalkrachtige, sterke schoolverenigingen kunnen zich een dergelijke politiek veroorloven. Maar die sterke schoolverenigingen zijn er en de Regeeringsgemachtigde weet natuurlijk nog veel beter dan ik, dat de taktiek van het openen van scholen, al krijgt men er geen subsidie voor, met de groote kans op het oogenblik, dat men wel Regeeringssubsidie zal krijgen als men maar eenmaal aan den gang is, wel wordt toegepast. Dergelijke schoolverenigingen bestaan. En daarvoor bestaat op het oogenblik, zooals ik in den aanvang van mijn redevoering reeds zeide, en rem in de onzekerheid of men al dan niet subsidie zal krijgen. Het is in de macht van de Regeering zelf om keer op keer een subsidie aan een bestaande Muloschool te weigeren als Zij vindt, dat andere scholen voorgaan, maar die rem wordt door deze regeling weggenomen.

Aan den anderen kant begrijpt ik het standpunt van de Regeering, dat Zij in de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord uiteenzet n.l. het willen scheppen van onderwijs gelegenheid en het zuinig besteden van gelden voor dat onderwijs. Inderdaad kan ik mij voorstellen, dat men ergens waar nog geen Muloschool is, door middel van een filiaalregeling komen kan tot het verstrekken van leergelegenheid, die men anders niet zou kunnen hebben en wel op grond van deze subsidiebepaling. Ik zou de Regeering willen vragen, zou eigenlijk in het kiezen tusschen deze twee kanten van de zaak de oplossing niet hierin kunnen gevonden worden, dat ook het aantal filiaalscholen wordt beperkt? Ik wil daarmede vragen of de mogelijkheid niet zou bestaan, dat de oplossing gevonden wordt in het jaarlijks slechts beschikbaar stellen van een bepaald bedrag voor de oprichting van filiaalscholen. Ik geloof, dat tusschen de aan den eenen kant door mij geuite vrees voor het achteruitgaan van het openbaar onderwijs en aan den anderen kant het nut van het uitbreiden van de gelegenheid tot onderwijs, wellicht een oplossing kan gevonden worden in de door mij gegeven richting.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

(MOELIA.)

De heer Moelia: Mijnheer de Voorzitter! Ik had mij dit ontwerp aanvankelijk gedacht als een noodzakelijke aanvulling van de subsidie-ordonnantie om een bestaande praktijk te sanctioneeren. Volgens de Regeering zelf biedt art. 24 van de subsidie-ordonnantie niet voldoende houvast, om het filiaalinstituut in het leven te roepen. Nu zijn echter in het College allerlei principieele beschouwingen gehouden, zoodat ik mij afvroeg, waarom het onderwerp niet dit niet gebeurd is, zou ik bij de sprekers, die bedoelde beschouwingen gehouden hebben, willen aandringen op een eenigszins redelijke houding.

Ik denk dan in de eerste plaats aan de door den heer Schmutzer voorgebrachte kwestie van coëducatie of geen coëducatie. Ik heb het paedagogisch referaat van mijn geacht medelid met groote belangstelling aangehoord, maar ik geloof dat ons College op het oogenblik nog niet bevoegd is om een principieele uitspraak te doen over de kwestie coëducatie of geen coëducatie op onderwijsgebied. Wanneer zelfs de paedagogische autoriteiten het daarover nog niet eens zijn, kan men redelijkerwijs van de Regeering Regeering niet verwachten, dat Zij in haar onderwijspolitiek dit inzicht moet trachten te verwezenlijken.

Met dat al zijn toch wel enkele opmerkingen over dit onderwerp te maken. Alvorens daartoe over te gaan, zou ik willen vooropstellen, dat ik mij in het algemeen kan vereenigen met den opzet van het ontwerp, omdat naar mijn bescheiden meening hieraan groot voordeel verbonden is, in de eerste plaats, omdat het den gestadigen voortgang van het onderwijs verzekert en verder omdat onze onderwijsmiddelen op meer economische wijze zullen worden besteed.

In de eerste plaats wil ik een opmerking maken van geheel ondergeschikt belang. Ik vind het minder juist, dat de Regeering in een staatsstuk spreekt van een zekeren „twijfel”. In het eerste lid van artikel 18bis staat nl. deze zinsnede:

„doch waaromtrent bij de Regeering twijfel bestaat of zij spoedig tot een goed bevolkte school zal uitgroeien”.

Ik geloof, dat onze bureaucratistische terminologie wel vindingrijk genoeg gebleken is, om te verwachten, dat zij het woordje „twijfel” kan elimineeren, misschien op deze wijze, dat men zegt, dat redelijkerwijs nog niet verwacht kan worden, dat zij tot een goed bevolkte school kan uitgroeien, of iets anders.

De quintessens van het ontwerp ligt echter in de derde alinea en daarover hebben verschillende sprekers hun meening ten beste gegeven.

Zonder mij te gronden op beschouwingen over coëducatie of geen coëducatie, voel ik veel voor de door den heer Schmutzer bepleite verruiming van het criterium voor de beslissing wanneer een filiaalschool kan worden verheven tot een volwaardige school.

De Regeering heeft hier vijfklasse-scholen tot eisch gesteld en heeft zich daarbij gebaseerd op de bestaande praktijk bij het openbaar onderwijs. Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat bij de filiaal-subsidieregeling voor het bijzonder onderwijs.

(MOELIA, DIRECTEUR VAN O. EN E.)

der onderwijs een andere maatstaf moet worden aangelegd. Als ik mij niet vergis, hebben wij de filialen bij het openbaar onderwijs te danken aan het feit, dat sommige plaatselijke Muloscholen eenvoudig zoo overbevolkt zijn, dat enerzijds de behoefte, om een tweede instituut daarnaast in het leven te roepen, ontstond en anderzijds de behoefte om een soort dislocatie te bewerkstelligen. Ik verwijs naar de oprichting van de Mulo-school te Fort de Kock, die als filiaal van de Muloschool te Padang in het leven is geroepen.

Zoals ik reeds zeide, geldt voor het bijzonder onderwijs een ander motief voor de vorming van filiaalscholen dan bij het openbaar onderwijs. Volgens de vigeerende bepaling kan een nieuwe school bestaan uit drie klassen en wanneer de Regeering de behoefte van de school erkent en de oprichting daarvan goedkeurt, — twee onverbidde eischen — kan zulk een school subsidie krijgen.

Bij de in het tweede lid geopende mogelijkheid wordt de eisch van de behoefte-erkenning en de goedkeuring van de opening in zooverre losgelaten, dat daar de eisch van minstens een drieklassige school voor het filiaal niet wordt gesteld. Als ik het nu eenigszins vergelijkenderwijs mag uitdrukken, komt de redeneering hierop neer, dat drieklassen plus behoefte gelijk is aan zes filiaalklassen. Mijnheer de Voorzitter! Dit klinkt eenigszins wiskundig, maar ook hieruit blijkt toch naar mijn bescheiden meening, dat het aantal van zes filiaalklassen als eisch wel een beetje te kras is.

Ik zou daarom met den heer Schmutzer bij de Regeering willen aandringen op verruiming van dezen eisch, bv. in dezen trant, dat een filiaalschool verheven kan worden tot volwaardige school, wanneer een dergelijk filiaal drie klassen telt en aan de hoofdschool en filiaalschool samen — maar ik laat het aantal hier buiten het geding — bv. tien of twaalf klassen zijn. Ik zou dus alleen willen aandringen op verruiming van dit criterium.

Mijnheer de Voorzitter! Sommige leden hebben ook gepleit voor een zelfde toepassing van dit filiaal-beginsel op andere onderwijsinrichtingen, doch ik geloof dat dit niet aanbevelenswaardig is. Wanneer men hier pleit voor verruiming van het Hollandsch-Inlandsch onderwijs, moet men in de eerste plaats aandringen op verbetering van de subsidie-bepalingen en ik geloof, dat juist dit onderwerp niet als antecedent mag worden vastgehaakt aan de verruiming van de subsidieregeling voor het Westersch lager onderwijs. Wanneer echter de geachte voorstellers het initiatief zouden willen nemen, voor vaststelling van een nieuwen grondslag voor de subsidie-bepalingen voor het Westersch lager onderwijs, in het bijzonder van het Hollandsch-Inlandsch onderwijs, zou ik mij daarbij wel gaarne willen aansluiten.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Mijnheer de Voorzitter! Bij de besprekingen, die aan dit onderwerp zijn gewijd, heb ik tot mijn genoegen vernomen, dat de groote meerderheid van het aan-

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

tal geachte leden aan den kant der Regeering staat, zij het dan ook niet allen met even groot enthousiasme. Men gevoelt eenige bezwaren, maar aanvaardt tenslotte de regeling.

Slechts van twee zijden, met name van de heeren Schmutzer en Bruineman, heb ik meer principieele bezwaren moeten vernemen tegen het beginsel, dat aan dit ontwerp ten grondslag ligt. Ik moet hierbij vermoedelijk weer een onderscheid maken tusschen deze beide heeren, want als ik den heer Schmutzer goed begrepen heb, aanvaardt hij tenslotte toch ook wel het principe, maar zou hij de toepassing alleen eenigszins anders wenschen en zich met het ontwerp kunnen vereenigen, indien in plaats van den eisch van minstens 16 klassen voor twee zelfstandige scholen wordt volstaan met een eisch van tien klassen.

Zooals de heer Schmutzer terecht heeft opgemerkt, is deze regeling niet zoo geheel uit den koker der Regeering zelf voortgekomen. Het initiatief is in oorsprong uitgegaan van het particulier onderwijs. Als ik mij niet sterk vergis, heeft het eerste geval zich voorgedaan ten aanzien van een Europeesche school, waarbij de betrokken schoolvereniging zelf met het idee voor den dag kwam en zeide: Onze school is nu zoo groot, dat die moeilijk meer te beheeren is. Het aantal aanvragen tot die school neemt zoo geweldig toe; sta mij toe een nieuwe school op te richten in een andere wijk van dezelfde gemeente, opdat ik mijn leerlingen gelijkmatiger verdeelen kan. Deze school behoeft niet beschouwd te worden als een nieuwe school, want als ik de leerlingen tot de bestaande school zou toelaten, zou ik aanspraak kunnen doen gelden op meer subsidie voor leerkrachten, voor gebouwen, enz. Ik vraag nu niets anders dan dat die meerdere subsidie, waarop ik aanspraak zou mogen maken, wanneer ik die leerlingen tot mijn oude school toelaat, wordt gegeven aan de nieuwe school, die ik in een andere wijk wensch op te richten, omdat de meeste leerlingen uit die wijk afkomstig zijn. Dit is de aanleiding geweest tot het in het leven roepen van de filiaalschool-subsidieregeling voor de Europeesche lagere scholen. Ook omtrent deze filiaalschool-subsidieregeling heeft geen voorafgaand direct overleg plaats gehad met de betrokken schoolverenigingen. Het beginsel, dat hieraan ten grondslag lag, is volkomen redelijk en billijk te achten en houdt volkomen rekening met de belangen van het bijzonder onderwijs.

Ik vertel dit eenigszins uitvoerig om den heer Schmutzer duidelijk te maken, dat in het thans voor ons liggend geval, waar het gaat om uitbreiding van het beginsel, dat aangenomen was voor de Europeesche lagere school, ten aanzien van de Muloschool, van den kant der Regeering geen aanleiding bestond, om te veronderstellen, dat bij de vertegenwoordigers van het bijzonder onderwijs daartegen op zichzelf bezwaar zou bestaan, want terecht heeft de heer Schmutzer opgemerkt, dat inderdaad de enkele scholen, die reeds nu een filiaalschoolsubsidie genieten, die gekregen hebben op eigen verzoek.

Het beginsel, dat aan deze regeling ten grondslag ligt, is in het wezen der zaak zóó redelijk, dat men daaraan

toch niet allerlei principieele beschouwingen behoeft te verbinden omtrent coëducatie of geen coëducatie, omtrent wat het recht is van het particuliere schoolinitiatief e.d., want dat beginsel is geen ander dan dat de Regeering gezocht heeft naar een brug tusschen eenigszins tegenstrijdige belangen.

Eenerzijds het algemeen belang, dat gebaat is met meer economisch te drijven groote scholen, en anderzijds het bijzonder belang, dat bepaalde groepen in de maatschappij hebben bij de instandhouding van scholen van een bepaalde richting of bij de toepassing van een beginsel bij het onderwijs, in dit geval scheiding tusschen jongens en meisjes, dat de vorming van groote scholen in zekeren zin in den weg staat.

Om te beginnen met dat laatste beginsel, het beginsel van de coëducatie, — de heer Schmutzer heeft daarover een doorwrochte beschouwing gehouden, waarnaar ik met groot genoegen en belangstelling heb geluisterd. De heer Schmutzer zal wel van mij willen aannemen, dat hetgeen hij hieromtrent in het midden heeft gebracht als opvattingen en inzichten, die in min of meer gezaghebbende kringen, ook buiten de groep die hij hier vertegenwoordigt, hoe langer hoe meer ingang vinden, mij niet geheel onbekend was. Toch vraag ik mij af, of het juist is om in het verband van dit ontwerp een principieel-paedagogische beschouwing te houden over de vraag: is coëducatie na een bepaalden leeftijd al dan niet gewenscht of noodzakelijk?

Laten wij toch practisch zijn, Mijnheer de Voorzitter. De heer Schmutzer zal mij toch niet kunnen tegenwerpen dat, hoe dan ook die inzichten in den laatsten tijd min of meer veld winnen, het toch een feit blijft, dat de maatschappij als zoodanig, de rechtstreeks bij het onderwijs belanghebbende maatschappij althans, voor een groote meerderheid geen principieele bezwaren heeft tegen het samengaan van jongens en meisjes.

Nu wil ik gaarne toegeven dat het mogelijk is, dat die inzichten zich te eeniger tijd zullen wijzigen en dan ligt het inderdaad op den weg van de Overheid, daarmede bij haar onderwijspolitiek wel en terdege rekening te houden.

Wij hebben den tijd gekend dat inderdaad, ook in de Europeesche maatschappij hier te lande, bij het lager onderwijs sterk gevoeld werd voor afzonderlijke meisjesscholen. Een dertig à veertig jaar geleden was het aantal meisjesscholen bij het openbaar onderwijs vrij aanzienlijk. Dat is echter geleidelijk aan zeer verminderd en op het oogenblik hebben wij er nog maar een hoogst enkele. Waar aan is dat toe te schrijven? Eenvoudig aan het feit, dat de ouders de voorkeur bleken te geven aan het samengaan van jongens en meisjes op de Europeesche school. Hier ziet men een geleidelijke verandering van inzichten, waaraan de Overheid zich heeft aangepast.

Zooals de zaken dus op het oogenblik staan, zal de heer Schmutzer mij niet kunnen tegenspreken dat er, behalve bij zijn groep, geen groep is wier bezwaren tegen coëducatie van zoo ernstigen aard zijn, dat men principieel de jongens en meisjes op de scholen niet bij elkaar wil houden.

De heer Schmutzer moet mij wel begrijpen. De Regeering

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

eerbiedigt volkomen de inzichten en opvattingen van zijn groep. De Regeering wil dan ook de toepassing van die beginselen bij het onderwijs, uitgaande van zijn groep, alderminst tegenwerken. Maar aan den anderen kant mag de Regeering toch ook van die groep vragen de erkenning van de billijkheid van een overheidsstandpunt dat zegt, dat voor de bekostiging van het onderwijs als maatstaf dient te worden aangenomen wat geldt voor de openbare school. Het gaat hier niet om de geloofsrichting van zijn groep, doch om het feit, dat de Roomsche-Katholieken tot dusver de eenigen zijn, die consequent het beginsel van scheiding tusschen jongens en meisjes op de muloscholen en op een groot gedeelte van de lagere scholen hebben doorgevoerd. Ik zou in dit verband een parallel willen aanvoeren. Het is bekend, dat verschillende schoolverenigingen — en in dit geval zijn die inzichten niet gebonden aan een bepaalde geloofsrichting, want als ik het wel heb zijn het voornamelijk sommige neutrale schoolverenigingen die er erg voor ijveren — zeggen: Wij moeten principieel op onze lagere scholen kleine klasjes hebben. De klassen mogen niet grooter zijn dan 30 leerlingen. Heb ik dus in eenige klas 50 leerlingen dan maak ik daarvan twee klassen. Elke klasse kost mij dan dus twee onderwijzers. Mijnheer de Voorzitter! Het openbaar onderwijs past als regel klasse-splitsing niet eerder toe dan bij minstens 48 leerlingen en nu zou ik willen vragen: moet nu in dit geval de Overheid zich op het standpunt stellen, dat wanneer er een schoolvereniging is die meent, dat 48 leerlingen voor één onderwijzer te veel zijn en voor dat aantal leerlingen twee leerkrachten wenscht, het op den weg van de Overheid ligt, dien tweeden onderwijzer te subsidiëren, waar zij iets dergelijks voor haar eigen scholen onnoodig en op den duur onbetaalbaar acht? In zekeren zin geldt hetzelfde toch, dunkt mij, — zoo voel ik het althans aan — voor de kwestie van coëducatie en coïnstructie in het verband van dit ontwerp.

Bovendien is er hier te veel nadruk gelegd op de coëducatie. Er zijn ook nog andere redenen die er toe kunnen leiden, dat wanneer de Regeering rekening zou willen houden met de vraag om scholen van een bepaalde richting, waarvan zij de billijkheid zou moeten erkennen, zonder een rem, die ligt in een regeling als hier aan den Volksraad is voorgelegd, haar streven naar economisch te drijven groote scholen zou worden tegengewerkt en gedwarsboomd door het particulier schoolinitiatief.

Ik kan in dit verband tevens ter zake brengen het criterium dat hier door de Regeering is voorgesteld voor de erkenning van een filiaalschool als hoofdschool. De heeren Schmutzer en Moelia zouden dit criterium aanmerkelijk verplicht willen zien. De heer Schmutzer wenscht een splitsing bij tien of meer klasse-afdeelingen, terwijl de heer Moelia heeft gezegd, dat wanneer de filiaalschool 3 klasse-afdeelingen heeft en filiaalschool en hoofdschool hebben er tezamen 10 à 12, de filiaalschool erkend dient te worden als zelfstandige school. Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft bij het aangeven van dit criterium ook al weer de maatstaf aangelegd van het openbaar onderwijs. Bij het openbaar onderwijs aan onze 33 Muloscholen bedraagt de

gemiddelde klassesterkte 9 en het gemiddeld aantal leerlingen 230. Bij de bijzonder Mulo-scholen is dat gemiddelde 5 voor de klasse-afdeelingen en 120 voor de leerlingen. Maar terwijl er bij de openbare scholen praktisch geen volgroeide school is, die minder dan 6 klasse-afdeelingen telt — ik weet er op het oogenblik slechts een, nl. te Palembang, die eigenlijk nog niet geacht kan worden volkomen volgroeid te zijn, want zij heeft er 5, doch zal er vermoedelijk het volgend jaar nog een bij krijgen — heeft men bij de particuliere scholen niet minder dan 8 van de 19 volgroeide scholen met minder dan 100 leerlingen, en daaronder 7 met slechts 3 klasseafdeelingen. Het is daarom dat de Regeering haar criterium in deze niet kan wijzigen.

Ik geloof, dat ik hiermede ook den heer Bruineman te woord heb gestaan, die alleen nog de opmerking heeft gemaakt, dat hij het in deze regeling eenigszins vreemd vond, dat in de buitengewesten een filiaal wordt opgericht van een school op Java. Ik meen, dat hij hier speciaal doelt op een school in de Minahasa, dat is een vaststaand, concreet geval, dat zich heeft voorgedaan. Deze school zou als gevolg van deze regeling erkend kunnen worden als filiaal van een school op Java. Maar dat is toch niet zoo gek als het wel lijkt. Ik heb hierover in de afgelopen najaarszitting, in antwoord op een soortgelijke opmerking van den heer Soetadi, reeds het een en ander gezegd, en zou daar thans nog even het volgende aan willen toevoegen.

Het betreft hier een school, die aangevraagd is voor de Minahasa. In de Minahasa heeft men jarenlang als eenige Muloschool gehad de openbare Muloschool in Tondano, die bedoeld is als een centrale voor de geheele Residentie Manado en langzamerhand uitgegroeid is tot een inrichting van niet minder dan 10 klasseafdeelingen en 288 leerlingen. In 1921, nog voordat de eisch gold van voorafgaande erkenning van de behoefte, verrees te Manado een R. K. meisjes Muloschool, die op grond van de toen geldende bepalingen dadelijk subsidie kon krijgen.

Nu is door een andere R. K. vereeniging gevraagd om erkenning van de behoefte aan een R. K. jongens-Muloschool te Manado.

Daarop is toen van de zijde van het departement geantwoord: wij kunnen de behoefte aan een afzonderlijke jongens-Muloschool daar niet erkennen, want gij hebt daar reeds een meisjes Muloschool en het leerplan van die meisjes Muloschool is practisch gelijk aan dat van onze gemengde scholen, dus combineert U met de verwante vereeniging, die de meisjes-Muloschool in stand houdt, dan zal bij de bepaling van de subsidie vanzelf rekening worden gehouden met het aantal jongens, waarmede het aantal leerlingen van de meisjesschool wordt vermeerderd. Daartoe heeft de bedoelde vereeniging intusschen besloten, zoodat men nu het geval heeft, dat in de Minahasa aanwezig zijn een openbare Mulo, die zeer groot is en op zich zelf wel voor splitsing in aanmerking zou kunnen komen en een niet geheel groote R.K.-Muloschool van 3 klassen met, naar ik meen, 70 leerlingen.

Nu wordt de behoefte gevoeld — sinds eenige jaren is daar steeds op aangedrongen — aan een protestantsche Muloschool voor de Minahasa. De vereeniging, die dat vroeg wees erop,

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

dat 90% van de bevolking van de Minahasa protestantsch en over het algemeen goed protestantsch is en dat het voor haar op den duur toch ondragelijk is om aan te zien, dat zij voor het Mulo-onderwijs van haar kinderen aangewezen is, hetzij op een openbare, hetzij op een roomsch-katholieke Muloschool. Aan den anderen kant voelde die vereeniging mede met het standpunt van de Regeering, die zeide: volkomen objectief beschouwd is een streek als de Residentie Menado met twee Muloscholen meer dan voldoende bedacht. Het aantal leerlingen, dat wij in die streek kunnen verwachten voor meer uitgebreid lager onderwijs, rechtvaardigt op zichzelf niet meer dan twee muloscholen. De vereeniging, die dat zelf aanvoelde, is uit eigen beweging toen met het verzoek gekomen: Gouvernement, geef mij dan voor de mulo-school, die ik thans op wil richten, omdat de aanhangers van mijn geloofsrichting daar behoefte aan hebben, een filiaalsubsidie. Nu ging het om de vraag, van welke school deze muloschool een filiaal zou moeten zijn, want op het geheele eiland Celebes noch in de Molukken bestaat een Christelijke muloschool. En nu sprak het vanzelf, dat men aansluiting zocht bij een bestaande en reeds lange jaren gesubsidieerde muloschool op Java.

Ik hoop, dat ik hiermede de principieele tegenstanders van het ontwerp voldoende heb te woord gestaan. Ik durf mij bijna niet vleien met de hoop, dat ik hen heb overtuigd, maar ik hoop toch, dat zij, na hetgeen zij van mij gehoord hebben, zich misschien iets beter kunnen verplaatsen op het standpunt, dat de Regeering inneemt, die hier uitsluitend, eenig en alleen opkomt voor het algemeen belang, dat eischt, dat ook muloscholen zooveel mogelijk groote scholen blijven, die daardoor economischer beheerd kunnen worden.

Thans kom ik aan de verschillende sprekers, die met het ontwerp wel konden instemmen, maar toch nog eenige bezwaren hadden. De heer Soejono, en met hem nog verschillende andere sprekers, zooals de heer Dwidjosewojo, de heer Kan en naar ik meen ook de heer Soekawati, hebben nog eens aangedrongen op uitbreiding van deze regeling tot de H.I.S. en H.C.S. De heer Dwidjosewojo heeft daarbij een gemoedsargument ter sprake gebracht en heeft gezegd: doe het dan alleen maar om den minder goeden indruk weg te nemen, dat hier zou worden gemeten met twee maten, omdat de Regeering wel geeft filiaalsubsidie voor Europeesche scholen en niet voor H.I.S.-en en H.C.S.-en. Werkelijk, als die indruk bestaat, dan geloof ik, dat het een redelijk en scherpzinnig man als de heer Dwidjosewojo niet moeilijk moet vallen dien indruk weg te nemen, want het gaat inderdaad niet om een meten met twee maten. De Regeering vindt, dat er geen practische noodzaak is voor een filiaal-subsidieregeling voor H.I.S.-en en H.C.S.-en. De aanleiding tot het in het leven roepen van die filiaal-subsidieregeling, n.l. het voorkomen, dat er teveel kleine scholen ontstaan, die daardoor duurder worden, doet zich bij de H.I.S.-en en H.C.S.-en practisch niet voor. Wordt ergens de behoefte erkend aan een H.I.S. of H.C.S., dan weten wij van te voren, dat die school een economische, groote school wordt, omdat zij vol loopt.

Nu heeft de heer Soejono gezegd: ja, maar theoretisch

bestaat toch de mogelijkheid, dat het niet zoo is, want de Regeering houdt nog steeds vast aan het criterium, dat die scholen bestemd zijn voor de betere standen in de maatschappij.

Inderdaad is dat juist, Mijnheer de Voorzitter, maar de practijk, de reglementaire practijk in deze zegt: als het aantal leerlingen uit die kringen, waarvoor de school meer in het bijzonder bestemd is, nog niet groot genoeg is om de klas te vullen, mag men ook leerlingen uit kringen, voor wie die school in oorsprong niet bestemd was, tot de school toelaten, zoodat de practijk dan ook is, dat elke H. I. S. die geopend wordt, begint met groote, volle klassen. De heer Soejono zal zich wellicht nog herinneren, dat ik twee jaren geleden in den Volksraad eenige cijfers daarover heb gegeven die aantoonde dat de bevolking van onze H. I. S.-en toenmaals — misschien is het nu nog veel erger — reeds voor niet minder dan $\frac{2}{3}$ bestond uit leerlingen, voor wie die school oorspronkelijk niet bedoeld was.

Daarom, Mijnheer de Voorzitter, heeft dit practisch dan ook niet de minste beteekenis. Wel in zoverre, dat het een nadeel zou kunnen zijn voor de vereenigingen, die een H. I. S. of H. C. S. zouden willen oprichten. De heer Kan heeft dit zeer goed aanvoeld en heeft opgemerkt, dat hij eigenlijk niet goed begreep, waarom de Regeering er bezwaar tegen had die filiaal-subsidieregeling ook van toepassing te maken op H. I. S. en H. C. S. Want, zegt hij, dit zou voor de Regeering goedkooper uitkomen, omdat wanneer zoo'n school pas opgericht is, deze nog niet is volgroeid tot 7 klassen en zij in afwachting daarvan als filiaal-school zou worden gesubsidieerd, de school minder subsidie zal kosten dan thans zou worden toegestaan, — dus dit is een financieel voordeel voor de Regeering, zegt de heer Kan. Mijnheer de Voorzitter! Op een dergelijk financieel voordeel is de Regeering echter niet uit, omdat zij het principieel volkomen verdedigbaar acht, dat indien eenmaal erkend is, dat de behoefte aan een school bestaat en die school ook zal uitgeroeien tot een flinke school, die school ook van den aanvang af als een zelfstandige school wordt gesubsidieerd.

De heer Koesoemo Oetoyo heeft de vraag tot mij gericht, of, wanneer op een plaats reeds een particuliere Muloschool van een bepaalde richting bestaat, het bestaan en gesubsidieerd zijn van een dergelijke school een beletsel zou zijn voor de toepassing van de filiaal subsidie regeling op een tweede school te zelfder plaatse doch van een andere richting.

Als de heer Koesoemo Oetoyo zooeven goed heeft geluisterd, n.l. toen ik het voorbeeld van Manado noemde, waar juist voor zulk een geval de filiaalschool-subsidieregeling een aannemelijke oplossing geeft om een tweede school, waaraan objectief beschouwd geen behoefte bestaat, toch als filiaalschool subsidie te kunnen geven, zal hij begrepen hebben dat deze subsidieregeling inderdaad ook op dergelijke gevallen van toepassing is.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal verder niet ingaan op de beschouwingen, die de heer Kan heeft gewijd aan de vraag, of de Regeering nog wel haar standpunt zal kunnen

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

blijven handhaven, dat het H. C. onderwijs geen volksonderwijs is, want ik geloof, dat wij dan op een terrein komen, dit zich beter leent voor bespreking in de andere vergaderzaal van dit gebouw, die van den Volksraad.

De heer Soekawati heeft nog gevraagd, of het nu ook de bedoeling was, dat een vereeniging, die nog geen Mulo-school heeft, ook nooit filiaal-subsidie zal kunnen krijgen. Mijnheer de Voorzitter, dit is inderdaad practisch niet mogelijk, tenzij die vereeniging zich kan associeeren met een verwante vereeniging, maar als ook dit geval zich niet voordoet, omdat de richting, die de betrokken vereeniging vertegenwoordigt, nog in het geheel geen Mulo-school bezit, zal dit feit uiteraard geen aanleiding mogen zijn om, wanneer overigens de behoefte aan een Muloschool voor de bedoelde richting door de Regeering kan worden erkend, die vereeniging elke subsidie te onthouden, omdat zij geen filiaal-subsidie kan krijgen. Neen, dan krijgt de vereeniging vol subsidie.

De heer Soekawati: Kan men dan in zoo'n geval beginnen met 36 leerlingen?

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Ja zeker. De heer De Hoog is eenigszins bevreemd, dat bij de toepassing van deze filiaalschoolsubsidie-regeling het openbaar onderwijs in het gedrang zou komen, want, zegt hij, wanneer zoovele filiaalscholen opgericht en gesubsidieerd worden, die na eenige tijd automatisch aanspraak krijgen op subsidie als volledige school, dan zou de Regeering wellicht geneigd zijn, die in mindering te brengen op het aantal op te richten openbare scholen. Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat de heer De Hoog spoken ziet op klaarlichten dag. De Regeering kan dit al dadelijk hierom niet doen, omdat Zij met twee verschillende posten te maken heeft, een post voor oprichting van nieuwe openbare scholen en een andere voor subsidies aan bijzondere scholen. In zekeren zin heeft de heer De Hoog echter geoeneering van het aantal op te richten nieuwe scholen, die lijk, wanneer hij zegt, dat door deze regeling een rantnoodig mocht zijn om hier 's lands budgetair belang te beschermen, moeilijk zou worden gemaakt en hij heeft dan ook gevraagd of er niet een oplossing zou kunnen worden gevonden, om ook het aantal gesubsidieerde filiaalscholen te beperken. Dat wil de Regeering gaarne overwegen, Mijnheer de Voorzitter, in dien zin, dat ook eventueel de subsidieering van de filiaalscholen ten aanzien waarvan de behoefte kan worden erkend, afhankelijk zal worden gesteld van het uittrekken van de daarvoor benodigde fondsen op de begrooting. Zooals de zaak zich echter op het oogenblik voordoet, geloof ik, dat hier geen practische reden voor behoeft te bestaan, omdat in de filiaal-subsidie op zichzelf reeds een zekere rem ligt opgesloten tegen al te groote uitbreiding, die aan deze wijze van subsidieering zou kunnen worden gegeven.

Ik kom thans aan den laatsten spreker, den heer Moelia, hoewel ik nog een antwoord zal moeten geven aan den heer Soejono, dat ik echter tot het laatst zal uitstellen.

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(DIRECTEUR VAN O. EN E., SOEJONO.)

De heer Moelia, die ook met de voorgestelde regeling instemt, heeft een technische opmerking gemaakt, een taalkundige dan wel een taalkundig-staatsrechtelijke opmerking, al naar men het wil opvatten. Hij vindt het woord „twijfel” in deze regeling niet fraai. De Regeering heeft er in beginsel niet het minste bezwaar tegen, hiervoor een andere uitdrukking over te nemen. Directe aanleiding om een amendement van mijn kant in overweging te geven, zie ik niet, maar stelt de heer Moelia er prijs op, dan zou ik hem de volgende redactie in overweging willen geven: „waarom-trent bij de Regeering twijfel bestaat” te vervangen door: „waarvan redelijkerwijze wordt verwacht, dat zij niet spoedig tot een goed bevolkte school zal uitgroeien”. De zin wordt hierdoor echter weer veel langer; ik zou dit dus uit eigen beweging niet willen voorstellen. Overigens meen ik den heer Moelia zooveel reeds beantwoord te hebben naar aanleiding van zijn suggestie om het criterium voor de erkenning van zelfstandige scholen te verlichten.

Thans ben ik nog een antwoord schuldig aan den heer Soejono in verband met de retro-activiteit. Hij heeft gevraagd: wat wordt hiermede bedoeld? Alleen een sanctioneer van de reeds in enkele gevallen verleende subsidies? Daarop heb ik geantwoord, dat dit inderdaad de bedoeling is. Toen heeft de heer Soejono opgemerkt: dan is die retro-activiteit eigenlijk overbodig, want de Regeering heeft zelf gezegd, dat Zij tot het verleenen van die subsidies bevoegdheid had krachtens art. 24 van de bestaande regeling. Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, men kan zeggen, dat dit niet bepaald noodig is, maar de Regeering voelt het als regelmatig aan om, als de wetgever dit erkent als een juist beginsel van subsidieering, de regeling te laten terugwerken tot den dag, waarop dergelijke subsidies werden toegekend tot den dag, waarop dergelijke subsidies werden toegekend krachtens een bevoegdheid, die de Regeering had, maar die alleen sloeg op bijzondere gevallen. Het kan niet meer als een bijzonder geval worden beschouwd vanaf het moment, dat de uitzondering tot stelregel werd verheven.

Welnu welk bezwaar is er tegen, die stelregel te doen terugwerken tot het moment, dat de filiaal-subsidie voor het eerst werd toegekend?

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat ik hiermede alle sprekers te woord heb gestaan. Mocht dat niet het geval zijn, dan zal ik dat waarschijnlijk nog wel in tweeden termijn vernemen.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben dankbaar voor hetgeen de Regeeringsgemachtigde heeft gezegd naar aanleiding van mijn opmerking over de ongelijke behandeling ten aanzien van de openstelling van filiaalscholen voor het H. I. O. en het H. C. O. Ik heb de betreffende opmerking gemaakt, omdat er in de praktijk wel eens adviseurs zijn, die zoodanig aan het standen-criterium vasthouden, dat dit een bemoeilijking vormt voor het oprichten van nieuwe scholen, maar ik geef toe, dat in dat geval het departement, dat in hoogste instantie de subsidie verleent, wel redres uitoefent. Ik ben de Rege-

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(SOEJONO, SCHMUTZER.)

ring dus dankbaar, dat Zij deze uitlegging aan de bestaande bepaling gegeven heeft. De Regeering-gemachtigde zeide trouwens, dat een losmaken van het standen-criterium, niet alleen practisch plaats heeft, maar ook reglementair mogelijk is.

Mijnheer de Voorzitter! De bezwaren, die ik had ten aanzien van de practische, hoewel onbedoelde bevoorrechtiging van kapitaalkrachtige organisaties lijken mij in het antwoord van den Regeering-gemachtigde aan den heer De Hoog, voldoende weerlegd, om tenslotte vertrouwen te stellen in de leiding van het departement, en ik ben gerust gesteld door de toezegging, dat de mogelijkheid van een bevoorrechtiging van kapitaalkrachtige organisaties door het idee, dat de heer De Hoog naar voren gebracht heeft, zooveel mogelijk zal worden geëlimineerd, op de wijze zooals de Regeering zich dit heeft voorgesteld.

Wat de kwestie van de retroactiviteit betreft, heb ik geen bezwaar tegen de opvatting van den Regeering-gemachtigde, maar zou ik willen opmerken, dat het sanctioneeren van hetgeen is geschied hier beteekent het sanctioneeren van een uitzondering. De Regeering-gemachtigde zegt, dat het geldt de inwerkingtreding van een stelregel, dus van iets dat normaal is. Als deze opvatting juist is, kan dit ertoe leiden, dat wanneer de stelregel terugwerkende kracht heeft tot 1 Juli 1927, daarop een nieuwe aanspraak kan worden gegrond voor een eventueel verzoek om subsidie. Een sanctioneeren van hetgeen reeds op volkomen wettige wijze overeenkomstig art. 24 der bestaande Mulo-subsidieregeling is immers overbodig. Als nu de Regeering aan den stelregel terugwerkende kracht wil verleenen, zal die dus ook voor de vroegere periode als stelregel en niet als uitzondering moeten gelden. Gaarne zou ik van den Regeering-gemachtigde vernemen, of deze opvatting niet juist is.

De heer Schmutzer: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met genoegen uit het antwoord van den Regeering-gemachtigde vernomen, dat hij begrijpt, dat ik het principe van dit ontwerp Mulo-subsidie-ordonnantie volkomen aanvaard en ik heb er dan ook geen bezwaar tegen gemaakt, dat dit beginsel als zoodanig geen onderwerp van overleg heeft uitgemaakt met de centrale organisaties van het bijzonder onderwijs. Mijn bezwaar ging slechts tegen de toepassing van het beginsel.

Het is dan ook niet aan dit beginsel, dat ik mijn beschouwingen over de coëducatie heb gekoppeld, maar speciaal aan de toepassing, omdat ik heb willen betoogen dat door den eisch van een zoo hoog minimum voor het aantal klassen voor de hoofdschool en de filiaalschool samen, het beginsel der coëducatie in de toekomst practisch niet voor verdere toepassing op particuliere scholen vatbaar zou zijn.

Ik heb overigens met genoegen vernomen, dat ook de Regeering erkent, dat de opvattingen en inzichten, die zich tegen de coëducatie verzetten, in vakkringen steeds meer ingang beginnen te vinden. Maar de Regeering-gemachtigde knoopte daaraan de vraag vast of het wel juist was, in dit verband daarvoor principieele beschouwingen te houden; hij

(SCHMUTZER.)

drong er op aan, dat wij in de eerste plaats praktisch zouden blijven of nu ook al de door mij verdedigde inzichten in toonaangevende kringen veld winnen, volgens den Regeering-gemachtigde wordt daardoor het feit niet aangetast, dat in de Indische maatschappij in de groote meerderheid der gevallen geen principieel bezwaar tegen de coëducatie en coïnstructie bestaat en dat de Overheid zich terecht aanpast bij de algemeene overtuiging van de ouders. Maar, Mijnheer de Voorzitter! Ik zou hier de vraag willen stellen, of het de hoogste taak van de Overheid is, zich zonder meer aan te passen aan de wenschen van de ouders? Mag Zij geen richting aangeven bij de behartiging van de belangen, die haar zijn toevertrouwd en moet Zij wachten, totdat Zij door het publiek in een bepaalde richting wordt gedrongen? Hetzelfde standpunt neemt de Regeering toch niet overal en altijd in?

Het is waar, dat vergelijkingen in het algemeen mank gaan, maar ik zou eens een voorbeeld willen aanhalen. Ten aanzien van Nieuw-Guinea, waar de groote meerderheid van de bevolking zich niet tegen het koppensnellen verzette, heeft de Regeering zich toch wel degelijk gedrongen gevoeld, het initiatief tot bepaalde maatregelen te nemen en heeft Zij zich niet bij de meening en instemming van de bevolking en de ouders neergelegd, totdat Zij door nieuwe inzichten van de meerderheid daarvan tot een andere politiek werd gedwongen.

De heer Harde man, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Uw vergelijking gaat nu toch wel erg kreupel!

De Voorzitter: Zij valt ook buiten het onderwerp, op het oogenblik aan de orde.

De heer Schmutzer: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb gezegd, dat elke vergelijking eenigszins kreupel gaat, maar toch gaat zij in zooverre niet kreupel, als m. i. de coëducatie op het gebied van de ware cultuur zeker een fatale vorm van koppensnellerij is.

De Regeering heeft intusschen volkomen gelijk, wanneer Zij zegt, dat behalve mijn groep geen andere groep zich principieel tegen de coëducatie verzet. Ik had anders verwacht, maar ik ben nu tot een ander inzicht bekeerd. Inderdaad ben ik op het oogenblik gerechtigd de conclusie te trekken, dat ook alle Mohammedanen principieele voorstanders zijn van de coëducatie na de intrede van de puberteit; er heeft zich tenminste in deze zaal van die zijde geen enkel bezwaar tegen dat principe doen hooren, zoodat ik inderdaad moet erkennen, dat de Katholieken in dit opzicht totaal alleen staan.

De heer Soejono: Dat is een conclusie, die voor uw eigen verantwoording blijft.

De heer Schmutzer: Mijnheer de Voorzitter! Intusschen ben ik er de Regeering dankbaar voor, dat Zij hier haar inzichten duidelijk heeft ontvouwd en het is mij ook duidelijk geworden, dat uit die inzichten haar houding lo-

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(SCHMUTZER, BRUINEMAN, DWIDJOSEWOJO, KAN.)

gisch volgt. Een verdere discussie daaromtreit is daarom onvruchtbaar en ik zie hiermede dan ook van het woord af. Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Bruineman: Mijnheer de Voorzitter! Het blijkt, dat ik van de in deze zaal aanwezige leden de eenige ben, die principieel bezwaar heeft tegen deze subsidie-regeling voor filiaal-scholen. Het is mij bekend, dat meerdere leden van dit College er bezwaar tegen hebben, maar ze zijn op het oogenblik helaas niet aanwezig en waar ik dus voor mijn principiele bezwaren geen instemming heb kunnen vinden, lijkt het mij overbodig ze verder te ontwikkelen. Ik zal er dan verder ook niet op ingaan, doch wil aan den Regeeringsgemachtigde slechts nog een vraag stellen.

De heer Soekawati heeft zoeven gevraagd — en heeft op die vraag een bevestigend antwoord gekregen — of wanneer een schoolvereniging van een bepaalde richting nog geen hoofd-Muloschool heeft, zij dan een hoofd-Muloschool kan oprichten, zelfs als die maar 36 leerlingen telt.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Indien overigens de behoefte aan die school door de Regeering wordt erkend!

De heer Bruineman: Zeker, indien overigens de behoefte daaraan door de Regeering wordt erkend en andere voorwaarden worden vervuld, die de Regeering noodig acht.

Mijnheer de Voorzitter! Nu zou ik aan den geachten Regeeringsgemachtigde het volgende willen vragen. Stel dat een bepaalde groep in Ned. Indië één hoofd-Mulo-school heeft, doch ergens anders ook nog een hoofd-Mulo-school wil oprichten, zal zij dat kunnen of niet kunnen voordat de eerste school volgroeid is?

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ik betreur het ten zeerste dat de geachte Regeeringsgemachtigde niet is willen ingaan op mijn suggestie om de filiaalschool-subsidieregeling ook toepasselijk te verklaren op de H.I.S. en de H.C.S., al was het alleen maar om het door mij naar voren gebrachte gemoedsbezwaar.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zoeven gezegd, dat ik in staat zou zijn, den indruk weg te nemen die bij de niet-Europeesche bevolkingsgroepen zou zijn gewekt, dat er door de Regeering met twee maten gemeten wordt. Ik moet echter eerlijk bekennen, dat ik daartoe niet in staat ben omdat ik zelf ervan overtuigd ben, dat de kans bestaat dat een H.I.S. of een H.C.S. niet met volle klassen kan beginnen.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering zal wel mijn dank willen aanvaarden voor Haar vriendelijkheid, mij lof toe te zwaaien voor het feit, dat ik heb kunnen aanvoelen, dat een filiaalsubsidie minder bedraagt dan een gewone subsidie. Opschoon dit op zichzelf geen

(KAN, DE HOOG.)

verdienste is, — dat kan ieder dadelijk begrijpen — wil ik voor dien lof toch mijn dank betuigen.

Mijn korte rede in eersten termijn hield alleen dit in, dat ik liever een half ei heb dan een leegen dop. Dit tot antwoord aan den heer Moelia. Waar het voor ons heel moeilijk is het heele ei te krijgen — dat moet op de begroting gebracht worden met al de moeilijkheden daaraan verbonden — en waar de Regeering bij het verstrekken van gelden voor het oprichten of het subsidieeren van nieuwe H. C. Scholen — ik mag het woord „krenterig” niet gebruiken — de koorden van de beurs zoo nauw aanhaalt, in tegenstelling met uitgaven voor andere doeleinden, zullen wij ons tevreden stellen met het halve ei. Het is voor een Europeesche school gemakkelijker om voor een filiaal subsidie te verkrijgen dan om een nieuwe school op te richten en het is alleen daarom, dat ik de kwestie heb voorgebracht en dat ik gaarne ondersteun het door den heer Dwidjisewojo naar voren gebrachte verzoek om binnen afzienbaren tijd ertoe te willen overgaan om ook voor de H. C. S. en de H. I. S. de filiaalsubsidieregeling van toepassing te verklaren.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft mij, naar aanleiding van mijn vrees, dat de totaal benodigde som voor deze subsidie regeling ten gevolge zou hebben een overschrijding van het budget gewezen op het feit, dat voor den bouw en de subsidieering van nieuwe Mulo-scholen twee afzonderlijke posten op de begroting voorkomen. Ik dank de Regeering wel voor deze mededeeling maar ik dacht, dat mij dit bekend was.

Ten slotte heeft de Regeeringsgemachtigde gezegd, dat er gerantsoeneerd zou worden tenminste, dat rantsoenering het gevolg zou kunnen zijn, maar hij voegde daar tegelijkertijd aan toe, dat ik spoken zag bij klaarlichten dag. Ik zou daaromtrent het volgende willen zeggen.

Ik heb twee kanten van het vraagstuk naar voren gebracht en heb daarbij gezegd, dat ik om de zaak scherp te stellen, zou overdrijven. De Regeering heeft gezegd, dat Zij het zoo niet inziet. Dat is een kwestie van gevoelen, ik zou mijn idee tegenover dat van den geachten Regeeringsgemachtigde kunnen stellen en behoef er dus niet verder op in te gaan.

Ik heb een ander argument naar voren gebracht en dat is de kwestie van het in het gedrang komen van het openbaar onderwijs wanneer door het openen van een filiaalschool van een particuliere inrichting in verband met de mindere mutaties en andere voordeelen, wel degelijk aftapping van de bestaande openbare school zal plaats hebben. Ik haal dit nog eens even aan, omdat ik in dit verband toch geloof dat de spoken, waar de geachte Regeeringsgemachtigde van sprak, zich dan een beetje meer zullen materialiseeren, zoodat het heusch niet onmogelijk zou zijn dat wat ik vreesde, tot zijn recht zal komen. Tenslotte heeft ook de Regeering ook wel gevoeld, dat er ergens een gaping was en Zij heeft toegezegd, dat Zij het idee van

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(DE HOOG, MOELIA, ALI MOESA, DIR. VAN O. EN E.)

bepierking van de filiaalscholen zou overwegen. Ik wil de Regeering daarvoor dan mijn dank betuigen.

De heer Moelia: Mijnheer de Voorzitter! Ik constateer, dat wij thans twee soorten van behoeftemeting hebben voor de tot stand koming van muloscholen, n.l. de volledige behoeftemeting en de behoeftemeting naar aanleiding van een zekeren twijfel, neergelegd in artikel 18 bis. Bij het laatste leidt het standpunt van de Regeering over den twijfel heen, wanneer het aantal klassen van een filiaalschool en de hoofdschool resp. meer dan 5 en 16 draagt.

Nu bestaat er tusschen de Regeering en mij ten aanzien van dien twijfel nog een klein beetje verschil van meening. Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, of zulks in overeenstemming met het principe van onze geheele subsidiewetgeving is en of het niet mogelijk is het tijdstip waarop een filiaalschool kan worden verheven tot een volledige school te doen uitmaken door een behoeftemeting en niet automatisch wanneer een filiaalschool meer dan vijf klassen telt. Ik geloof, dat juist door deze introductie van het criterium van het aantal klassen een nieuw element in de subsidiewetgeving wordt gebracht en ik zou de Regeering daarom nogmaals willen vragen het aantal van meer dan 5 en 16 zoodanig uit te leggen, dat hier sprake is van een hernieuwd en zelfstandig onderzoek naar de behoefte van een nieuwe school.

De heer Ali Moesa: Mijnheer de Voorzitter! In eersten termijn heb ik het woord niet gevraagd, maar nu zou ik even iets willen zeggen naar aanleiding van de rede van den heer Schmutzer.

De heer Schmutzer heeft hier een conclusie getrokken, die ik gaarne voor zijn rekening wil laten, n.l. dat, omdat van Mohammedaansche zijde geen woord is gezegd over het idee, dat hier door den heer Schmutzer naar voren is gebracht wat de coeducatie betreft, de Katholieken hier alleen zouden staan en dat dus feitelijk de Mohamedanen aan den anderen kant staan. Dit kan ik, als Mohamedaan, niet accepteren, omdat de heer Schmutzer wel zal weten, dat de opvoeding van meisjes en jongens in de Mohammedaansche wereld niet samen gaat, en dat ook in het gezinsleven het samengaan van beide geslachten niet voorkomt. Daarom zou ik, ook namens andere Mohammedaansche leden van ons College willen zeggen, dat wij de conclusie van den heer Schmutzer afwijzen.

De heer Schmutzer: Ik heb die conclusie getrokken, omdat ik van Mohammedaansche zijde geen enkele woordt van protest vernam tegen de onderwijspolitiek van de Regeering, die aanstuurt op een zuivere coeducatie.

De heer Djajadiningrat: Wij komen daar in de voorjaarszitting wel op terug.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Mijnheer de Voorzitter! Bij de beantwoording van de sprekers in tweeden termijn kan ik kort zijn.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

De heer Soejono is nog even teruggkomen op de kwestie van de retro-activiteit. Hij vreest, dat door de toepassing hiervan aanspraken zullen ontstaan, die tot nu toe niet hebben bestaan. Die vrees is geheel ongegrond, want dergelijke aanspraken bestaan niet. De enkele scholen, die reeds een toezegging hebben gekregen van filiaal-subsidie, behouden die. Voor andere zal de kwestie bekeken moeten worden, wanneer zij bij de Regeering wordt voorgebracht en dan vanzelf vanaf het moment, dat de Regeering kan erkennen, dat de behoefte aan die school bestaat. Dus door de retro-activiteit zullen geen nieuwe aanspraken, dateerende van voor de inwerkingtreding van deze ordonnantie kunnen worden geldig gemaakt, althans geen andere dan de enkele, ten aanzien waarvan de behoefte reeds door de Regeering was erkend op grond van de voor uitzonderingsgevallen geschreven bepaling van art. 24.

De heer Soejono: Dat is dus de sanctioneering van een bestaanden toestand.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Juist, die welke bestaat ten aanzien van de enkele scholen, die reeds als filiaalschool toezegging van subsidie hebben gekregen.

De heer Soejono: Maar U sprak toch van een stelregel die terugwerkende kracht heeft?

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Ik bedoel alleen, dat, wanneer de stelregel eenmaal is aangenomen, het toch regelmatig is om de enkele uitzonderingsgevallen, die tot nu toe uitzonderingsgevallen waren, nu ook te brengen onder den regel. Dat is de bedoeling van de terugwerkende kracht.

Den heer Schmutzer zou ik alleen nog even willen opmerken, dat het toch voorkomt, dat hij de zaak wel wat heel erg somber inziet voor de groep, die hij vertegenwoordigt, en die prijs blijft en moet blijven stellen op gescheiden onderwijs voor jongens en meisjes. De ervaring heeft toch wel anders geleerd, want er zijn, voorzoover ik weet, nu reeds twee dergelijke filiaalscholen van de R. K. organisaties, die met deze subsidiëering volkomen vrede hebben en die daarmede kunnen uitkomen.

De heer Schmutzer: Kunnen die het volhouden tot zij 16 klassen in de hoofdschool en filiaalschool hebben? Wisten zij wat U daar zegt, bij de aanvaarding van de subsidiëregeling? Daarop komt het aan.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Dat weet ik niet. Hieromtrent is niet de minste toezegging gedaan en er zijn niet de minste vooruitzichten geopend, toen zij de subsidie voor de filiaalscholen aanvroegen en ontvingen.

De heer Schmutzer: Ik weet vrij zeker, dat zij dat niet hebben voorzien.

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

De heer *Hardeman*, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Daaraan kan ik weinig doen, dan had men de subsidie niet moeten aanvaarden.

De heer *Schmutzer*: De subsidie, die zij hebben gekregen, was gebaseerd op de bestaande regelingen.

De heer *Hardeman*, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Ik hoor intusschen met genoegen dat de heer *Schmutzer* erkent, dat de regeling eigenlijk geheel logisch voortspuit uit het standpunt der Regeering die zegt dat hier maatgevend moet zijn, wat bij het openbaar onderwijs als een gerechtvaardigde onderwijspolitiek geldt. Ik herinner den heer *Schmutzer* nog even aan het voorbeeld dat ik zooeven heb aangehaald ten aanzien van de kleine klasjes. In beginsel is dat precies hetzelfde als wat wij hier zien met de scheiding tusschen jongens en meisjes.

De heer *Schmutzer* zal niet kunnen ontkennen dat als men op een plaats — en die gevallen doen zich voor — een meisjes-school heeft met 4 klasse-afdeelingen en 90 leerlingen, en daarnaast een jongensschool opricht, die het niet verder kan brengen dan 3 klasse-afdeelingen met laten wij zeggen 70 leerlingen, de financiering van die twee scholen toch veel bezwaarlijken wordt dan wanneer zij gecombineerd waren en dan samen vormden een nog niet eens zoo heel groote school van 6, in ieder geval minder dan 7 klasse-afdeelingen en 160 leerlingen, die vermoedelijk wel met twee leerkrachten minder zou kunnen volstaan dan thans het geval is met de volkomen gescheiden opleiding. Het zit hem niet alleen in de leerkrachten, maar ook in het feit, dat elke Mulo-school behalve de gewone leslokalen beschikken moet over een lokaal voor natuurkunde en een voor teekenen. Beide lokalen moeten worden ingericht; de inrichting van een natuurkunde-lokaal is ook niet zoo erg goedkoop. Men heeft hier precies hetzelfde geval, nl. dat, terwijl die twee vaklokalen voldoende zouden zijn voor 300 leerlingen, ze straks moeten dienen voor 70 leerlingen, terwijl daarnaast nog eens lokalen moeten worden gebouwd voor 90 leerlingen, omdat men die 70 en 90 leerlingen niet bij elkaar wenscht te zetten.

Het lijkt mij daarom volkomen billijk, dat de Regeering zich op het standpunt blijft stellen: de meerdere kosten van een school zonder co-instructie moeten de voorstanders van het beginsel voor het goede doel maar over hebben.

Ik zal verder niet ingaan op de principieele vraag, die de heer *Schmutzer* nog aan de Regeering heeft gesteld, of Zij zich bij de onderwijspolitiek altijd zal moeten laten leiden door overtuigingen en gevoelens, die in de maatschappij heerschen. Ik geloof, dat dergelijke moeilijke vragen zich niet leenen voor een incidenteel debat bij een regeling als deze, die, zooals ik nogmaals zeg, eigenlijk met principes overigens weinig te maken heeft. Maar in het algemeen zou ik willen zeggen, dat dat natuurlijk niet altijd het geval behoeft te zijn. Als de Regeering voor zich ervan overtuigd is, dat een opvatting in de maatschappij verkeerd is, gaat de Regeering ertegen in, maar die

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

overtuiging heeft Zij nog niet ten aanzien van de vraag van coëducatie of geen coëducatie.

De heer *Bruineman* heeft gevraagd of de Regeering, wanneer Zij een hoofdschool heeft gesubsidieerd, ook elders een hoofdschool van dezelfde vereening zal willen subsidieeren. In principe heeft de Regeering daartegen geen bezwaar, maar ook hier zullen alle omstandigheden nauwkeurig in beschouwing moeten worden genomen. Men kan hier niet alle gevallen gaan uitpluizen, die zich kunnen voordoen bij de beoordeeling van de vraag of een school ergens voorziet in een reële onderwijsbehoefte. Ik kan mij levendig voorstellen — en dat geval heeft zich practisch al voorgedaan — dat men zegt: In die streek, in dat gewest is een Mulo-school volkomen gerechtvaardigd om te voorzien in de behoefte van dit onderwijs. In dat gewest wordt de meerderheid der bevolking gevormd door aanhangers van een bepaalde geloofsrichting, een bepaalde levensbeschouwing bij het onderwijs. Waar een vereening ontstaat, die in die behoefte wil voorzien, daar heeft de Regeering, al heeft Zij niet direct de zekerheid, dat die school zal uitgroeien tot een school van zes klasse-afdeelingen en minstens zooveel leerlingen, alle reden om te zeggen: Hier bestaat een reële onderwijsbehoefte, het is rationeel, dat wij ingaan in deze op het verzoek van een organisatie, die hier vertegenwoordigt de wenschen van de overgrootte meerderheid der ingezetenen in die streek. Ik erken dus de behoefte aan een Mulo-school van die organisatie direct als hoofdschool.

De heer *Bruineman*: Ook zelfs in het geval, dat dezelfde vereening in een andere streek nog geen volgroeide Mulo-school heeft?

De heer *Hardeman*, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Ja, zeker ook dan.

Het spijt mij, Mijnheer de Voorzitter, dat ik den heeren *Dwidjosewojo* en *Kan* nog niet geheel duidelijk heb kunnen maken, waarom de Regeering niet de minste reden ziet, de filiaalschoolregeling toe te passen op Hollandsch-Inlandsche en Hollandsch-Chineesche scholen. Want werkelijk, te dien opzichte gelden bij de Regeering absoluut geen bij-overwegingen. De Regeering zegt alleen, dat het beginsel, waarop deze regeling steunt, nl. de vrees voor het in stand houden, op Gouvernementskosten van kleine en daarom dure scholen, zich practisch niet voordoet ten aanzien van Hollandsch-Inlandsche en Hollandsch-Chineesche scholen.

Nu zegt de heer *Dwidjosewojo*: ja, maar ik kan de menschen, die hierin een meten met twee maten zien, niet overtuigen, dat dit niet het geval is, want ik zelf heb niet de overtuiging, dat een nieuwe H. I. S., hier of daar opgericht, altijd dadelijk of althans spoedig met volle klassen zal beginnen.

Maar de Regeering zegt ook, dat hier niet het criterium van volle klassen geldt. Wanneer eenmaal de behoefte aan een H. I. S. erkend is en deze zou beginnen met een klasse van 25 leerlingen, terwijl er 48 leerlingen in kunnen zitten, wordt daarmee nog niet aangetoond, dat het onjuist van

Aanvulling van de Mulo-subsidie-ordonnantie.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

de Regeering gezien is, dat er behoefte aan die school was en dat die school van den aanvang af aanspraak zou kunnen doen gelden op een subsidie als volledige school. Maar dit is een zuiver theoretisch geval, want de praktijk leert ons inderdaad, dat alle H. I. S.-en volle klassen hebben en hetzelfde geldt voor de Hollandsch-Chineesche scholen.

De toepassing van de filiaal-subsidieregeling voor deze scholen zou dus alleen ten gevolge kunnen hebben, dat dergelijke scholen, die pas opgericht zijn en nog niet dadelijk leerlingen hebben in alle 7 klassen, in afwachting van een verderen uitgroei minder subsidie zouden kunnen krijgen dan wanneer ze als zelfstandige scholen waren gesubsidieerd.

Een filiaalschool behoeft ook geen afzonderlijk hoofd te hebben en krijgt dus geen subsidie voor een schoolhoofd. Daarin zit dus al dadelijk een element voor het verleenen van minder subsidie dan wanneer een school als volwaardige school werd erkend.

De heer **Dwidjosewojo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat ik nu het bezwaar van de Regeering begrijp; Zij wil niet den eisch van minstens 60 leerlingen loslaten.

De heer **Hardeman**, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Ja, Mijnheer de Voorzitter! Ik zou thans den heer De Hoog moeten beantwoorden, maar daar deze de zaal verlaten heeft en overigens ook, als ik hem goed begrepen heb, niet langer tegen het Regeeringsvoorstel bezwaar heeft gemaakt, geloof ik dat ik dezen geachten spreker hierbij thans kan overslaan.

Den heer **Moelia** heb ik niet geheel begrepen. Hij heeft gezegd, dat het toch maar een feit is, dat de Regeering, door de introductie van het criterium van het aantal klassen, een nieuw element in de subsidieregeling heeft gebracht.

De heer **Moelia**: Omdat bij de erkenning van de behoefte aan de school, het aantal leerlingen en het aantal klassen niet maatgevend is.

De heer **Hardeman**, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Dat is inderdaad waar. Maar ik stel op den voorgrond, dat de behoefte aan de school eerst erkend moet zijn. Bij de bepaling van de behoefte aan de school vormt het aantal leerlingen een van de factoren, maar niet de eenige. Er zijn ook tal van andere factoren, die op de behoefte van invloed zijn.

De heer **Kan**: Financiële factoren!

De heer **Hardeman**, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Niet alleen financiële factoren! Integendeel,

ik heb het voorbeeld genoemd van een christelijke school in de Minahassa, waarbij juist een andere factor dan de financiële den doorslag gaf voor de erkenning van de behoefte aan een school van een zeer bepaalde geloofsrichting.

De heer **Kan**: Ten opzichte van de Hollandsch-Chineesche school!

De heer **Hardeman**, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Ik wil niet ontkennen, dat hier een nieuw element in de subsidieregeling is gebracht, doch in zoover is dit toch weer niet het geval, als hetzelfde element al weer opgesloten ligt in de subsidie-regeling voor de Europeesche lagere scholen, want ook daar wordt de erkenning als zelfstandige school afhankelijk gesteld van het voldoen aan de voorwaarde betreffende het aantal leerlingen van de filiaalschool en de hoofd-school tezamen. De cijfers daaromtrent staan mij thans niet duidelijk voor den geest, doch wanneer de heer **Schmutzer** er de betrokken regeling op naslaat, zal hij vinden, dat een filiaalschool toch eerst 150 leerlingen moet tellen, en dat hoofdschool en filiaalschool tezamen, wanneer ik mij niet vergis, 300 leerlingen moeten tellen. Daar heeft men dus eigenlijk hetzelfde criterium, als hier bij de Muloschool, zij het, dat het hier anders is geformuleerd, omdat voor de Muloschool een juister criterium werd gevonden in het aantal klasse-afdeelingen. Geheel nieuw kan men dit element dus niet meer noemen.

Mijnheer de Voorzitter, ik geloof dat ik hiermede kan eindigen. Ik dank U.

De **Voorzitter**: Wij kunnen thans tot stemming overgaan. Wenscht een van de leden hoofdelijke stemming over deze ontwerp-ordonnantie?

De heer **Bruineman**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou geacht willen worden tegen de ontwerp-ordonnantie te hebben gestemd.

De heer **Schmutzer**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne voor mij hetzelfde genotuleerd willen zien.

De ontwerp-ordonnantie wordt daarop zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aantekening, dat de heeren **Bruineman** en **Schmutzer** geacht willen worden te hebben tegengestemd.

De vergadering wordt te 1,08 uur namiddag gesloten.

21ste VERGADERING — DONDERDAG 10 JANUARI 1929.

Ingekomen stukken.

21ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 10 Januari 1929.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Rede van den Voorzitter ter verwelkoming van den heer s'Jacob; tot herdenking van het 50-jarig Nederlandsch staatsburgerschap van H. M. de Koningin-Moeder, en van het 250-jarig verbond van de Minahassa met het Nederlandsch gezag. — Antwoord van den heer Mandagie. — Bekrchtiging leeningsbesluiten Padang (Ond. 98). — Wijziging dwangopvoedingsregeling en nadere wijziging zegelverordening 1921 (Ond. 89).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Moelia, De Hoog, s'Jacob, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati.

Regeeringsgemachtigde: de heer Spit.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De wd. Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 17, 22, 24, 27 en 30 December 1928, 3 en 2 Januari 1929 Nos. 11, 5x, 30, 23, 1, 1 en 31 ter aanbieding van:
 - a. twee ontwerp-ordonnanties tot aanvulling en wijziging van de Locale raden-ordonnantie en de Stads-gemeente-ordonnantie (Ond. 108);
 - b. een ontwerp van wet tot goedkeuring van het verdrag tusschen Nederland en Groot-Brittannië tot nadere vaststelling van een gedeelte der grens van het Nederlandsch gebied op Borneo (Ond. 109);
 - c. een ontwerp-ordonnantie tot toepasselijkverklaring op de residentie Djambi van de regeling betreffende paal- en vlotwoningen (Ond. 110);
 - d. een ontwerp-belastingordonnantie en een ontwerp-strafverordeningordonnantie voor de Inlandsche gemeenten in de Buitengewesten (Ond. 111);
 - e. een ontwerp-ordonnantie tot verhooging van de vaste uitkeeringen aan eenige plaatselijke raden (Ond. 112);
 - f. een ontwerp-ordonnantie tot onteigening ten name van de gemeente Semarang van eigendommen in die gemeente (Ond. 113);
 - g. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de herziene inkomstenbelasting (Ond. 114).

Deze stukken zijn of worden gedrukt.

2. Als voren van 14, 15, 18, 20, 21, 21, 21, 21, 21, 21, 24 en 24 December 1928 Nos. 17, 14, 29, 26, 1x, 2, 2x, 3, 4, 22, 23, 16 en 22 houdende mededeeling van de vaststelling van:
 - a. de ordonnantie tot vrijstelling van zegelrecht van stukken betreffende arbeidsovereenkomsten (Ond. 88);
 - b. de ordonnantie tot nadere aanvulling en wijziging van de Koelieordonnanties voor de Buitengewesten (Ond. 72);
 - c. de ordonnantie tot aanvulling van de subsidieregeling voor bijzondere schoolopziensers in de residentie Timor en Onderhoorigheden (Ond. 85);
 - d. de ordonnantie tot vaststelling van een subsidie-regeling voor particuliere ziekeninrichtingen voor on- en minvermogens (Ond. 39);
 - e. twee ordonnanties tot het treffen van regelingen, verband houdende met de instelling van de provincie Oost-Java (Ond. 101);
 - f. de ordonnantie tot bekrchtiging van een leeningsbesluit van den gemeenteraad van Semarang (Ond. 102);
 - g. de ordonnantie tot aanvulling van de Provincie-ordonnantie en van de Regentschapsordonnantie (Ond. 106);
 - h. twee ordonnanties tot wijziging van de ordonnanties regelende de heffing van de „Vorstenlandsche motorrijtuigenbelasting” en van de „Vorstenlandsche voertuigenbelasting” (Ond. 105);
 - i. twee ordonnanties betrekking hebbende op de muntzuivering in de residentie Timor en Onderhoorigheden (Ond. 103);
 - j. de ordonnantie tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek van Strafwetboek en tot aanvulling van de reglementen betreffende den burgerlijken stand (Ond. 87);
 - k. de ordonnantie tot overdracht aan de provincie Oost-Java van den verkoop en de distributie van het zout (Ond. 99);
 - l. de ordonnantie tot nadere aanvulling van de Mulo-subsidieordonnantie (Ond. 86);
 - m. twee ordonnanties tot aanvulling van de instellings-ordonnanties van de provincies West-Java en Oost-Java (Ond. 94).
3. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 15, 17, 17, 18, 18, 21, 21, 22, 24, 24, 24, 26, 26, 29, 29, 29, 30, 31 en 31 December 1928 en 4 Januari 1929 Nos. 13, 17, 18, 19, 28, 19, 20, 28, 15, 23, 25, 1, 2, 3, 29, 30, 31, 4, 10, 23 en 15, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., tot het doen van de in genoemde besluiten vermelde uitgaven.
4. Als voren van 19, 20, 21, 22 en 29 December 1928 Nos. 25, 20, 33, 19 en 32 tot het doen, krachtens artikel 105 I. S., van de in die besluiten vermelde uitgaven.
5. Als voren van 24, 29 en 30 December 1928 Nos. 1, 33 en 5, houdende wijziging van de B. B. L. en machti-

21ste VERGADERING — DONDERDAG 10 JANUARI 1929.

Ingekomen stukken. — Rede van den Voorzitter ter verwelkoming van den heer s'Jacob, tot herdenking van het 50-jarig Nederlandsch staatsburgerschap van H. M. de Koningin-Moeder en van het 250-jarig verbond van de Minahassa met het Nederlandsch gezag.

- ging, krachtens art. 105 I. S., tot het doen van de daarin bedoelde uitgaven.
6. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 15 December 1928 No. 15 tot bekendmaking door plaatsing in het Staatsblad van het Internationaal luchtvaartverdrag.
 7. Als voren van 15 December 1928 houdende opheffing van den ten aanzien van Sari Mohamad, genaamd Pangeran Mangkoe Negara, genomen politieken maatregel.
 8. Als voren van 17 December 1928 No. 1x houdende benoeming met ingang van 1 Januari 1929 van W. Ch. Hardeman tot Gouverneur van de provincie Oost-Java.
 9. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 18 en 31 December 1928 Nos. 2x en 3x tot interneering van de daarin genoemde personen.
 10. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 18 December 1928, No. 3x houdende ontzegging aan den daarin genoemden persoon, van het verblijf in Nederlandsch-Indië.
 11. Als voren van 18 December 1928 No. 27 bepalende, dat de ordonnantie betreffende het uitreiken van vergunningen tot grondontginning aan Inlanders, voor zoover de provincie West-Java betreft, in werking treedt met ingang van 1 Januari 1929.
 12. Als voren van 20 December 1928 houdende benoeming van Mr. A. C. Sandkuyl, hoofdvertegenwoordiger der Bataafsche Petroleum Maatschappij, in de vacature Oppenheim tot lid van den Volksraad. Mededeeling van den heer Sandkuyl dat deze de benoeming aanneemt.
 13. Als voren van 28 December 1928 No. 25 houdende den Indischen brief aan den Minister van Koloniën naar aanleiding van de opmerking in het afdelingsverslag betreffende de Algemeene Beschouwingen van de eerste aanvullende begroting voor 1929 in verband met de aanwijzing van Graaf van Limburg Stirum als plv. lid der Nederlandsche delegatie naar de jongste assemblée van den Volkenbond.
 14. Als voren van 29 December 1928 No. 3a houdende nadere wijziging en aanvulling van de B. B. L. 1925/1928.
 15. Als voren van 29 December 1928 No. 37 tot het belasten van Prof. Dr. B. O. J. Schrieke met de waarneming van de betrekking van Directeur van Onderwijs en Eeredienst voor den duur van het aan den heer J. Hardeman met ingang van 6 Mei 1929, verleend buitenslandsch verlof.
 16. Als voren van 2 Januari 1929 houdende indienststelling van een commies tegen buitendienststelling van een politieopziener bij de algemeene politie in het gewest Riouw en Onderhoorigheden.

Deze stukken genoemd sub 2 t/m 16 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

(VOORZITTER.)

2. Schrijven van den Gouverneur van de provincie West-Java ter aanbieding van een motie van den regentschapsraad van Tasikmalaja inzake overdracht van belastingsobjecten.
3. Moties van eenige afdelingen van de Perhimpoean Goeroe Bantoe inzake de voorpraetijk van hulponderwijzers.
4. Anoniem schrijven houdende bezwaren n. a. v. de voorgenomen benoemingen van nieuwe regenten op Bali.

Deze bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende boekwerken:

1. Jaarverslag van het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten in Nederlandsch-Indië over 1927.
2. Geschiedenis van de Minahassa tot 1829, op last van de Regeering samengesteld door den Landsarchivaris.

Deze boekwerken worden in de boekery van den Volksraad opgenomen.

De Voorzitter: Geachte heer s'Jacob! Ik behoeft U wel niet te verklaren, dat ik uit naam van ons allen spreek, wanneer ik zeg, dat ons bij de intrede van dit nieuwe jaar zeker geen blijder verrassing kon te beurt vallen dan Uw terugkeer in ons midden.

Wij hebben U, onzen bekwamen nestor, noode gemist, wij hebben ons over Uw gezondheidstoestand ongerust gemaakt en wij verheugen ons buitengewoon, dat wij U hier krachtig en wel mogen terugzien en dat wij wederom op Uw bekwame medewerking aan onzen arbeid zullen mogen rekenen. (Teekenen van instemming).

Mijne Heeren! Alvorens over te gaan tot de op den rooster voorkomende werkzaamheden, is er alle reden om met een enkel woord de twee dagen van deze maand te memoreeren, welke als herinneringsdagen van belang zijn.

In de eerste plaats de dag, waarop het 50 jaar geleden was, dat Onze Koningin-Moeder in het Nederlandsch verband werd opgenomen.

In deze Hooge Vrouwe eeren wij de trouwe gade van Onzen overleden Koning Willem III, de beleidzame Regeester, onze Regentes, en de zorgvolle Moeder onzer zeer vereerde Koningin.

In hoe groote mate ook Nederlandsch-Indië hartelijke liefde en oprechten eerbied voor de Koningin-Moeder koestert, leert ons het antwoord op den oproep van het vrouwenhuldigungscomité.

Groote, kleine gaven en geschenken vloeiden van verschillende zijden toe, van de bevolking uit geheel Indië, van alle standen en rassen, en maakten tezamen een belangrijk geheel, hetwelk in korten tijd vrijwillig bijeengebracht werd en een spontane hulde vormt aan Haar, voor wie ons aller hart warm klopt.

10 Januari, de dag van heden, is een belangrijk herinneringsmoment van een merkwaardig feit in de Indische geschiedenis.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Notulen van de vergadering van den Raad van het Waterschap „Opak—Progo” van 20 October jl.

21ste VERGADERING — DONDERDAG 10 JANUARI 1929.

Rede van den Voorzitter ter verwelkoming van den heer s' Jacob; tot herdenking van het 50-jarig Nederlandsch staatsburgerschap van H. M. de Koningin-Moeder en van het 250-jarig verbond van de Minahassa met het Nederlandsch gezag. — Antwoord van den heer Mandagie.

(VOORZITTER, MANDAGIE.)

Op mij rust de aangename taak ook hierover te spreken, omdat wij zoowel in den Volksraad als in dit College vertegenwoordigers van de Minahassa kennen.

Heden is het 250 jaar geleden, dat tusschen de Oost-Indische Compagnie en de gezamenlijke hoofden in „de landstreek Menado” een contract van bondgenootschap werd gesloten.

In deze verhouding is door den loop der tijden uiteraard wijziging en versterking gebracht, waarbij ook de Minahassa niet anders dan gebaat werd.

Wie bekend is met land en volk van de Minahassa, spreekt vol lof over de schoonheid dier contrijen en over de zeaardheid der bevolking, welke is opgegroeid onder den zegenenden invloed van het Nederlandsch bewind en van de zending en de missie.

Omgekeerd heeft ook geheel Nederlandsch-Indië nut gehad, speciaal van het uitzwermend deel der Minahassers.

Wij allen weten welke goede soldaten uit hen gevormd zijn geworden en welk een gewichtige factor zij voor het Nederlandsch Indische leger zijn geweest en derhalve voor de rust en orde in dezen uitgestreken archipel.

Wij kennen hen mede als zeer te waardeeren krachten op de gouvernements-kantoren en in particuliere diensten en eindelijk ook als abituriënten van inrichtingen van middelbaar en hooger onderwijs, die een nuttige taak vervullen in de Indische samenleving.

Zoo werkt dan, naast andere bevolkingsgroepen, ook die der Minahassers in niet geringe mate mede aan de gestadige ontwikkeling van Nederlandsch-Indië.

250 Jaar geleden werd het contract van bondgenootschap gesloten, waaruit stammen de gevoelens van vriendschap en waardeering voor en van het ver oostelijk gelegen deel van Nederlandsch-Indië, de Minahassa! (Teekenen van instemming).

De heer Mandagie: Mijnheer de Voorzitter! Op mij als afgevaardigde van de Minahassa rust de plicht — en het is mij ook een ware behoefte — om U mijn oprechten dank te betuigen, ook namens de Minahassa en haar volk, voor de waardeerende woorden, die U, in deze vergadering van dit College, hebt willen wijden aan de herdenking van het feit, dat 250 jaar geleden tusschen de Vereenigde Oost-Indische Compagnie en de hoofden van de Minahassa een contract van bondgenootschap werd gesloten. De belangstelling, welke tot uiting is gekomen in dit College, dat deel uitmaakt van den Volksraad, welke geacht kan worden de verschillende geleidingen van de Indische gemeenschap te vertegenwoordigen, zal in de Minahassa en door het Minahassische volk met blijdschap en dankbaarheid worden vernomen.

Het is hier ook de plaats om uiting te geven aan mijn dank aan de Regeering, die in de herdenking van genoemd feit aanleiding heeft gevonden, Dr. Godée Molsbergen, Landsarchivaris, uit te noodigen, een historisch overzicht samen te stellen, niet alleen van de eerste aanraking met de Minahassa, maar ook van de gedenkwaardigste gebeur-

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(MANDAGIE.)

tenissen aldaar gedurende de anderhalve eeuw, volgende op de sluiting van het bewuste contract, ter voldoening van welke opdracht door genoemden heer aan de hand van de gegevens, aanwezig in het Landsarchief te Batavia, een bijdrage tot de geschiedenis van de Minahassa over genoemd tijdperk is samengesteld.

Immers, in de inleiding van dit boek lezen wij, dat de Regeering met die opdracht tevens bedoelde, aan de bewoners van de Minahassa, die ook buiten hun land op verschillend gebied zooveel hebben bijgedragen tot de ontwikkeling en den bloei van Nederlandsch-Indië, een blijvend blijk van belangstelling te geven bij de viering van dit in de Indische historie zoo bijzondere jubileum.

Mijnheer de Voorzitter! In het verleden ligt het heden! Bij de herdenking van dit heugelijk feit gaan wij in gedachten terug naar het midden van de 17e eeuw; wij zien dan dat de Minahassers de plagerijen der Spanjaarden moede, drie hunner hoofden — Supit, Lonto en Paät, naar Ternate afvaardigden tot de vertegenwoordigers der O. I. C. om hun hulp in te roepen tegen de Spanjaarden, terwijl zij zich gaarne onder de bescherming der Compagnie stelden. In 1655 werd door de O. I. C. een houten fort te Menado gebouwd, „de Nederlandsche Vastigheid” genaamd.

Simon Cos kwam in 1660, versloeg de Spanjaarden in de Baai van Menado (Wenang) en vervolgde hen naar Amorang, van waar hij hen ook verdreef.

In 1679 kwam de Gouverneur Padtbrugge, die het groote contract sloot, waarbij

„de dorpschoufden en gansche gemeente van de landstreeke van Manado ofte 't noordelijkste gedeelte van Celebes o. a. beloofden de Compagnie ter doot toe „gehouw en getrouw te blijven en dezelve nooit te „verlaten”.

Mijnheer de Voorzitter! Het is heden feest daar in 't land der Minahassers; er zal een monument worden onthuld ter herdenking van het 250-jarig bestaan van bovenbedoeld contract. Nederlander en Minahasser zullen elkaar de hand reiken en elkaar plechtig beloven, om onder Nederlandsche leiding verder vol hoop de toekomst in te gaan. Ook de Minahassers, die zich buiten hun land bevinden, zoowel militairen als burgers, laten zich heden niet onbetuigd, zij vieren van harte dit jubileum mee.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil eindigen met het slot van het gedenkboek van Dr. Godée Molsbergen:

„In het verdrag met Robertus Padtbrugge hadden „de Minahassers beloofd tot ter doot toe gehouw en „getrouw te blijven aan Nederland.

„Gedurende twee honderd en vijftig jaren is de be- „lofte gehouden. Moge de band tusschen Nederland en „de Minahassa hecht blijven tot in lengte van dagen”.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter. (Teekenen van instemming).

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot

21ste VERGADERING — DONDERDAG 10 JANUARI 1929.

Bekrachtiging leeningsbesluiten Padang. — Wijziging dwangopvoedingsregeling en nadere wijziging zegelverordening 1921.

(VOORZITTER, DWIDJOSEWOJO.)

bekrachtiging van een tweetal leeningen der gemeente Padang (Ond. 98).

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties:

- a. houdende nadere wijziging van de dwangopvoedingregeling,
- b. tot nadere wijziging van de zegelverordening 1921 in verband met de regeling betreffende het verleenen van tegemoetkoming van overheidswege bij de verpleging van voogdijkinderen door particulieren (Ond. 89).

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van de voorliggende ontwerp-ordonnanties zou ik gaarne het volgende willen opmerken.

De bezwaren tegen de opname van misdadige en lastige kinderen, de zg. civielrechtelijk geplaatste minderjarigen, in één opvoedingsgesticht, als vermeld in het Gedelegeerden verslag, zijn ook de mijne. Volgens mijn innige overtuiging schuilt in de vereeniging van bedoelde twee soorten van kinderen inderdaad een groot gevaar, waarvan de gevolgen niet te voorzien zijn. Ik ben dan ook voorstander van het tot stand doen komen van een afzonderlijk gesticht of meerdere afzonderlijke gestichten voor laatstbedoelde categorie van kinderen, en het Land behoeft m.i. niet op te zien tegen de daaraan verbonden hooge kosten, aangezien hiermede een wezenlijk groot maatschappelijk nut zal worden gediend.

Is de oprichting van een dergelijk inrichting echter om andere redenen momenteel niet doenlijk, dan heb ik tegen het Regeeringsvoorstel geen bezwaar, mits de beide categorieën van verpleegden streng van elkander worden afgezonderd, zooals zulks ook reeds in het Gedelegeerden verslag is opgemerkt. Op deze opmerking is de Regeering niet bepaald ingegaan. Wel heeft Zij in Haar Memorie van Antwoord medegedeeld, dat in de Landsopvoedingsgestichten voor zoover mogelijk er naar wordt gestreefd om de verpleegden naar leeftijd, verstandelijke en zedelijke ontwikkeling, karaktereigenschappen etc. in groepen in te deelen, doch het komt mij voor, dat zulk een classificatie nog steeds gevaren medebrengt. Scheiding naast bedoelde classificatie van misdadige en lastige kinderen, desnoods in één gesticht samengebracht, is daarom de eenige afdoende maatregel.

Blijkens de Memorie van Antwoord heeft de opneming van civielrechtelijk geplaatsten in de Landsopvoedingsgestichten thans in de praktijk nimmer moeilijkheden opgeleverd en in menig geval tot zeer gunstige resultaten geleid. Mijnheer de Voorzitter, dat zulks mogelijk is, moet wellicht worden toegeschreven aan het feit, dat ten eerste het aantal van de civielrechtelijk geplaatsten betrekkelijk niet groot

(DWIDJOSEWOJO, Wnd. DIR. VAN JUSTITIE.)

is, en ten tweede de duur van de verpleging in Landsopvoedingsgestichten niet lang is. Maar door de inwerking-treding dezer ontwerp-ordonnantie zal bedoeld aantal uiteraard belangrijk toenemen, terwijl de verplegingsduur langer zal zijn, waardoor het zooveel door mij bedoelde gevaar, dat aan vermenging van misdadige en lastige kinderen verbonden is, vanzelf grooter zal zijn.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Wenscht de Regeering gemachtigd dadelijk te antwoorden?

De heer Spit, Wnd. directeur van Justitie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Dwidjosewojo is teruggekomen op de opmerking, die ook al in het Gedelegeerden verslag voorkomt, dat er ernstige bezwaren bestaan tegen het samenbrengen van misdadige en lastige kinderen, zooals ze in dat verslag zijn aangeduid.

Nu zou ik vooraf te dezen opzichte een kleine opmerking willen maken. Wanneer men zoo hoort spreken van misdadige en lastige kinderen en deze twee groepen tegenover elkaar hoort stellen, wekt dat misschien de suggestie, alsof in de Landsopvoedingsgestichten zullen worden samengebracht van den eenen kant „moordenaars en dieven” en van den anderen kant „ondeugende bengels”. Noch het een, noch het ander is echter het geval. De misdadige kinderen, waarvan hier sprake is, zijn geen moordenaars en dieven, want die worden gestraft en in de gevangenis ondergebracht, doch het zijn kinderen, die behooren tot de categorie van wat ik zou willen noemen de middenstof. Zooals bekend laat art. 45 van het Wetboek van Strafrecht drie maatregelen toe ten aanzien van jeugdige crimineelen. De rechter kan ze in het geheel niet straffen en hij kan ze wel straffen — dit zijn de twee uitersten — doch de rechter kan in deze ook een middenweg bewandelen, nl. wanneer het betreft een kind, dat behoort tot de middenstof, een kind, dat niet in wezen door en door verdorven is, doch ten aanzien waarvan de omstandigheden van grooten invloed zijn geweest op zijn criminaliteit, een kind dus, waarvan te verwachten is, dat het na een goede opvoeding zal opgroeien tot een goed en nuttig lid van de maatschappij. Dat zijn in hoofdzaak de kinderen, die in de Landsopvoedingsgestichten worden geplaatst.

Nu de „lastige” kinderen. De lastige kinderen zijn niet „leuke ondeugende bengels”, maar kinderen van een verdorven of weerbarstig karakter. Dat zijn dus ook geen al te beste kinderen, al zijn zij ook weer niet de allerergsten.

Ik maak deze opmerking vooraf, niet om daaruit een sterk argument te putten — ik zou er zelfs in het geheel geen argument van willen maken — maar om de zaak tot haar reële proporties terug te brengen.

Verder wil ook ik er van uitgaan, dat het tenslotte gewenscht is een grens in acht te nemen en dan kan ik den heer Dwidjosewojo — en daarop komt het in hoofdzaak

21ste VERGADERING — DONDERDAG 10 JANUARI 1929.

Wijziging dwangopvoedingsregeling en nadere wijziging zegelverordening 1921.

(Wvd. DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

aan — de verzekering geven, dat de hier bedoelde kinderen afzonderlijk behandeld zullen worden. Deze garantie ligt overigens reeds in de Dwangopvoedingsregeling besloten, bv. in de artikelen 7 en 25. Ik haal deze twee artikelen aan om daarmede tevens naar voren te brengen den geheelen geest van de Dwangopvoedingsregeling, nl. om van de kinderen te maken goede menschen en nuttige burgers, ter bereiking waarvan de behandeling dier kinderen moet gericht zijn op individueele opvoeding. De consequentie daarvan is, dat de kinderen zooveel mogelijk — ik zeg zooveel mogelijk, want zij zullen natuurlijk uit den aard der zaak eenigszins in groepen behandeld moeten worden — afzonderlijk behandeld worden.

Ik kan den heer Dwidjosewojo dan ook de absolute garantie geven, dat deze kinderen afzonderlijk behandeld zullen worden en hoop, dat de heer Dwidjosewojo met deze verzekering genoegen zal nemen.

(DWIDJOSEWOJO, VOORZITTER.)

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ik zeg den geachten Regeeringsgemachtigde dank voor de verzekering, die hij heeft gegeven.

De ordonnanties worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, welke ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den leden in commissie bijeen te willen blijven.

De vergadering wordt te 9.48 uur v. m. gesloten.

22ste VERGADERING — DONDERDAG 17 JANUARI 1929.

Ingekomen stukken. — Behandeling van verzoekschriften.

22ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 17 Januari 1929.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Behandeling van verzoekschriften.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 17 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, s' Jacob, Kan, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Moelia, Roep, Schmutzer, Soejono en Soekawati.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De wd. Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

- A. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:
1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 12 Januari 1929 Nos. 29 en 30 ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Verpondingsordonnantie 1928 (Ond. 115);
 - b. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920 (Ond. 116).

Deze stukken worden gedrukt.

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 12 Januari 1929 No. 1 houdende mededeeling van de vaststelling van de ordonnantie tot bekrachtiging van een tweetal leeningen der gemeente Padang (Ond. 98).
3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 2 Januari 1929 No. 28 bepalende, dat het verdrag tusschen Nederland en Chili betreffende toelating van Chileense consulaire ambtenaren in Ned.-Indië, Suriname en Curaçao, zal worden bekend gemaakt door plaatsing in het Staatsblad van Ned.-Indië.
4. Als voren van 5 Januari 1929 No. 15 houdende ontslag van Prof. Mr. A. S. Oppenheim, als lid van de Commissie van Bijstand voor de S.S. en Tramwegen en houdende benoeming in diens plaats van Mr. A. C. Sandkuyl.
5. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 5 en 7 Januari 1929 Nos. 15 en 3 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S. tot het doen van de in die besluiten bedoelde uitgaven.
6. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 5 Januari 1929 No. 25 houdende maatregelen in verband met de bestuurshervorming in Midden-Java.
7. Als voren van 12 Januari 1929 No. 3 tot intrekking van het besluit, waarbij aan J. L. Tambajong, distrietshoofd

in de residentie Menado, studie-opdracht naar Nederland werd gegeven.

De stukken genoemd onder 2 t/m 7 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

- B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:
1. Een schrijven van het hoofdbestuur van de afdeling Soerabaja van de Sarekat Ambon ter aanbieding van een motie, houdende protest tegen de vereeniging het Moluksch Politiek Verbond.
 2. Een motie van de afdelingen Moehammadijah in het Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden, waarbij aan de Regeering het verzoek is gedaan om de Goeroe-ordonnantie in te trekken.

Deze bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. Mededeeling dat ingevolge art. 89, lid 2 R. v. O. ter zijde is gelegd een ongezegeld verzoekschrift, gedagteekend Fort de Koek 5 Januari 1929, van Soetan Baginda, houdende klachten tegen den beheerder van het passarfonds aldaar.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het zesde (aangevulde) rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

Dit rapport luidt als volgt:

1. Verzoek, gedagteekend Soerakarta 18 Mei 1927, van A. Brokof, gewezen tijd. ondercommissaris van politie, om toekenning van pensioensverhooging of onderstand ter belooning van zijn tijdelijken burgerlijken dienst.

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 24 September 1928 No. 2045/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

De Commissie vestigt er de aandacht op, dat het adresant op 30 Mei 1925 overkomen ongeval hem het gebruik van zijn rechterarm gedeeltelijk schijnt te hebben doen missen, zoodat wellicht het ontslag niet wegens ouderdomsgebreken, doch op grond van „in den dienst bekomen verwondingen, welke ongeschikt maken voor verderen dienst”, had kunnen worden verleend.

Voorts wijst zij erop, dat in Bijblad No. 8178 tot grondslag is aangenomen het beginsel, dat gewezen tijdelijke burgerlijke landsdienaren, behoudens uitzonderingsgevallen, „slechts dan voor toekening van tijdelijken onderstand in aanmerking komen, wanneer zij zoo geruimen tijd goede diensten aan het Gouvernement bewezen hebben, dat zij als ambtenaar in vasten dienst recht op pensioen gekregen zouden hebben en zij bovendien fysiek ongeschikt zijn geworden om door werken hun brood te verdienen”.

Aangezien, naar het oordeel der commissie, aan de bij de

22ste VERGADERING — DONDERDAG 17 JANUARI 1929.

Behandeling van verzoekschriften.

nadere uitwerking van genoemd beginsel in het algemeen gemaakte restricties in dit geval — gelet op adressants bijna 15-jarigen tijdelijken diensttijd — niet strikt behoeft te worden vastgehouden, wordt voorgesteld der Regeering te verzoeken adressants verzoek in nadere overweging te nemen.

2. Verzoek, gedagteekend Soeka 21 September 1928, van Nolong Baroes, inzake het hem door den controleur der Karolanden verleend ontslag als wd. oeroenghoofd van Soeka.

De Commissie stelt voor der Regeering, onder aanbieding van een afschrift van adressants verzoekschrift met bijlagen, mededeeling te verzoeken van de op het door adresant tot Haar gericht bezwaarschrift van gelijke strekking genomen of nog te nemen beslissing en van de gronden, waarop deze berust.

3. Telegrafisch verzoek, gedagteekend Digoel 17 October 1928, van Kadarisman e. a., om terugkeer van hunne gezinnen naar Java op 's Lands kosten.

De Commissie stelt voor der Regeering om mededeeling te verzoeken of Zij een dergelijk verzoek eveneens ontvangen heeft; zoo ja, welke beslissing Zij hierop genomen heeft en op welke gronden deze berustte; zoo neen, of het verzoek Haar aanleiding geeft tot het instellen van een onderzoek, waarvan t. g. t. gaarne het resultaat zal worden vernomen.

4. Verzoek, gedagteekend Tapatoean, Juli 1928, van Caizar, gewezen mantri-boekhouder bij de B. O. W., inzake het hem verleend ontslag.

De Commissie stelt voor der Regeering mededeeling te verzoeken van de op het tot Haar gericht verzoekschrift, gedagteekend 10 November 1926, van gelijke strekking genomen of nog te nemen beslissing en van de gronden, waarop deze berust.

5. Verzoek, gedagteekend Buitenzorg 21 November 1927, van een tweehonderdtal bewoners van het particuliere land Tjampea, Leuwiliang en Tjiboengboelan, houdende klachten tegen den landheer.

Brieven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 16 Juni 1928 No. 1392/B en 29 October 1928 No. 2314/B hebben op dit verzoek betrekking.

Aangezien uit de van de Regeering ontvangen inlichtingen blijkt, dat op 26 Maart jl. door den Regent van Buitenzorg een onderzoek is ingesteld, waarbij de geuite klachten puntsgewijze en naar genoegen van adressanten werden behandeld, stelt de Commissie voor adressanten te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verleen van tusschenkomst.

6. Verzoek, gedagteekend Batoe 21 April 1928, van Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

B. Feenstra, inzake restitutie van een hem bij navorderingsaanslag in de inkomstenbelasting 1921 opgelegde boete.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 31 October 1928 No. 2333/C heeft op dit verzoek betrekking.

De Commissie stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verleen van tusschenkomst.

7. Verzoek, gedagteekend Sigalangan 5 Juli 1928, van Mangaradja Panoesoenan en Haroen, inzake de verkiezing van een koeriahoofd te Sigalangan (onderafd. Angkola en Sipirok).

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 2 November 1928 No. 2345/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

De Commissie stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verleen van tusschenkomst.

8. Verzoek, gedagteekend Wonreli Kisar 12 Juni 1928, van Mej. C. A. Belder, gewezen hulponderwijzeres aan de volksschool te Wonreli, betreffende hare overplaatsing als onderwijzeres aan een bijzondere volksschool.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 7 November 1928 No. 2379/A2 heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien uit de van de Regeering verkregen inlichtingen blijkt, dat de overplaatsing niet te wijten is aan de door adressante genoemde redenen en overigens geheel tot de bevoegdheid van den beheerder der betrokken volksschool behoort, ware adressante, onder toezending van een afschrift van bovengenoemd Regeeringschrijven, te berichten dat geen aanleiding bestaat voor het verleen van tusschenkomst.

9. Verzoek, gedagteekend Neugersdorf-Sachs 28 Mei 1928, van M. P. Zehe, gewezen hoofdopzichter bij het departement der Burgerlijke Openbare Werken, inzake schadeloosstelling voor den door hem gedurende vier jaren op Zon- en feestdagen verrichten arbeid.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 17 November 1928 No. 2452/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

De Commissie stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verleen van tusschenkomst.

10. Verzoek, gedagteekend Weltevreden 19 Juli 1928, van C. W. Lolang, gewezen ambtenaar bij de I. U. en A., inzake de hem verleende eervolle ontheffing van zijn betrekking.

22ste VERGADERING — DONDERDAG 17 JANUARI 1929.

Behandeling van verzoekschriften.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 17 November 1928 No. 2453/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

De Commissie stelt voor der Regeering af te vragen of geen termen aanwezig zijn adressant alsnog een geldelijke tegemoetkoming gedurende den schorsingstijd toe te kennen, op den voet als in Bijblad No. 5869 is bepaald voor landsdienaren in vasten dienst.

11. Verzoekschriften, gedagteekend Soerakarta 25 Mei en 20 September 1928, van het Verbondsbestuur der P. G. H. B., inzake positieverbetering voor de Inlandsche onderwijzers.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 24 November No. 2494/A2 heeft op dit verzoek betrekking.

De Commissie stelt voor adressant, onder toezending van een uittreksel van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

12. Verzoekschriften, gedagteekend Weltevreden 19 Juli 1928, van Pangeran Ratoe Mega, inzake de aan ingezetenen van nader aangeduide kampongs toegelegde vergoeding voor den afstand van boomen, planten en gronden ten behoeve van de ondernemingen Tjampang Kiri en Tangkit Serdang te Moeara Doea.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 26 November 1928 No. 2504b/B heeft op deze verzoekschriften betrekking.

Aangezien bij besluit van den Gouverneur-Generaal van 26 November 1928 No. 16 afwijzend is beschikt op de door adressant tot de Regeering gerichte rekest van gelijke strekking en de Commissie zich met de overwegingen, waarop die afwijzing berustte, kan vereenigen, wordt voorgesteld adressant te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

13. Verzoek, gedagteekend Palembang 27 November 1927, van Raden Hoessin bin Raden Mohamad Said bin Pangeran Adipati Abdulrachman, inzake de terugkeer op gouvernementskosten van zijn te Ternate vertoevende zoon en diens gezin.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 29 November 1928 No. 2523a/II heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien bij besluit van den Gouverneur-Generaal van 29 November 1928 No. 24 ten deele aan adressants wenschen is tegemoet gekomen en de Commissie zich met de in bovengenoemden Regeeringsbrief uiteengezette gronden, waarop de afwijzing van adressants overige wenschen berust, kan vereenigen, wordt voorgesteld adressant, onder toezending van een afschrift van bedoeld schrijven, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

14. Verzoek, gedagteekend Soerabaja 23 Mei 1928, van Mej. E. M. Evers, administratrice bij den plaatselijken gezondheidsdienst aldaar, inzake inpassing in de B. B. L. 1925.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 5 December 1928 No. 2544/A2 heeft op dit verzoek betrekking.

De Commissie stelt voor adressante, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

15. Verzoek, gedagteekend Djragon 11 October 1928, van Raden Moechamad alias Moestamad, inzake toekenning van pensioen.

De Commissie stelt voor der Regeering af te vragen of, indien adressant verzoekt om ontslag uit 's Lands dienst, hem op grond van het bepaalde in Bijblad No. 7355 jo 8722 pensioen zal worden toegekend, dan wel de Regeering bereid is hem eervol uit 's Lands dienst te ontslaan, opdat hij in het genot kan worden gesteld van *onderstand als bedoeld* in art. 9 van Stbl. 1918 No. 110.

16. Verzoek, ongedagteekend, van Patoean Natigor Soangkoepon e. a., koeriahoofden en inwoners van de onderafd. Angkola en Sipirok, inzake verbetering van den weg Sipirok—Taroetoeng voor het autoverkeer.

De Commissie stelt voor het rekest ter inzage te leggen ter Secretarie van den Volksraad en een afschrift ervan ter kennisneming aan te bieden aan de Regeering.

17. Verzoek, gedagteekend Bandjermasin 31 October 1928, van Abdoelmanap bin Hadji Mohamad Seman, inzake den bouw van een particuliere volksschool te Toembang Senambang.

De Commissie stelt voor der Regeering te verzoeken den Volksraad t. g. t. mededeeling te willen doen van de op het tot Haar gericht rekest van gelijke strekking genomen of nog te nemen beslissing en van de gronden, waarop deze berust.

18. Verzoek, gedagteekend Koeta Boeloeh (onderafd. Karolanden) 20 October 1928, van Landasi Peranginangin, inzake het hem verleend ontslag.

De Commissie stelt voor der Regeering te verzoeken den Volksraad t. g. t. mededeeling te willen doen van de op het tot Haar gericht rekest van gelijke dagteekening en strekking genomen of nog te nemen beslissing en van de gronden, waarop deze berust.

19. Verzoek, gedagteekend Benkoelen 6 Maart 1928, van T. Abdoe 'llatif, inzake opheffing van zijn internering en terugkeer naar Atjeh dan wel verbetering van zijn positie.

22ste VERGADERING — DONDERDAG 17 JANUARI 1929.

Behandeling van verzoekschriften.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 7 December 1928 No. 454x heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien uit bovengenoemd Regeeringsschrijven blijkt, dat adressants terugkeer naar Atjeh der Regeering ook thans nog ongewenscht voorkomt en, wat zijn verzoek om positieverbetering betreft, door verhooging van onderstand en door plaatsing in een Landsbetrekking bij het departement van Landbouw, Nijverheid en Handel, aan adressants wenschen is tegemoetgekomen, stelt de commissie voor adressant, onder toezending van een afschrift van meergenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

20. Verzoek, gedagteekend Rembang 6 Augustus 1928, van W. Coenraad, houdende klachten tegen den te Rembang bescheiden inspecteur van Financiën.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 7 December 1928 No. 2554/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien blijkens bovengenoemd Regeeringsschrijven van een onwelwillend optreden van den inspecteur van Financiën te Rembang tegenover adressant geen sprake is geweest en de verder ten rekeste vermelde klachten van persoonlijke aard al mede ongegrond zijn bevonden, stelt de commissie voor adressant, onder toezending van een afschrift van meergenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

21. Verzoek, gedagteekend Arse Djoeloe 6 Augustus 1928, van Si Radjo gelar Soetan Naposo, inzake zijn niet-benoeming tot kamponghoofd.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 10 December 1928 No. 2571/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

De Commissie stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

22. Verzoek, gedagteekend Samarinda Seberang 24 Juli 1927, van Anang Herman, houdende klachten tegen den petinggi van kampong Soengei Kapih en het districtshoofd van Samarinda Seberang.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 10 December 1928 No. 2572/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

De Commissie stelt voor adressant onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

23. Verzoek, gedagteekend Fort de Kock 19 Augustus 1928, van Hadji Abdul Madjib, om de Goeroe-ordonnantie niet van toepassing te verklaren op Sumatra's Westkust.

(DE HOOG, DWIDJOSEWOJO.)

De Commissie stelt voor het verzoekschrift, dat der Regeering reeds bekend is, ter lezing te leggen voor de leden.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou U willen verzoeken, verzoekschrift No. 12 tot het volgend rapport aan te houden, aangezien de heer Mochtar nog eenige mededeelingen aan de Commissie wenscht te doen.

De Voorzitter: Daartegen bestaat geen bezwaar.

Zonder hoofdelijke stemming wordt tot aanhouding van verzoekschrift No. 12 besloten.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Nopens de verzoekschriften onder No. 11 van het Verbondsbestuur der P. G. H. B. ter erlanging van een positieverbetering voor de Inlandsche onderwijzers zou ik de volgende opmerkingen willen maken.

Aan het door den Volksraad ingenomen standpunt ten aanzien van verzoekschriften, beoogende de verkrijging eener positie-verbetering van Landsdienaren, volgens hetwelk onze Raad zich niet zal inlaten met dergelijke aangelegenheden, vóórdat men zich ter zake tot de Regeering heeft gewend, zal ik niet tornen.

Doch met het door de Commissie voor de Verzoekschriften gedane voorstel met betrekking tot het rekest van voornoemd Verbondsbestuur, kan ik mij niet geheel vereenigen. Immers, volgens dit voorstel zal aan rekestrant te kennen worden gegeven, dat er voor dezen Raad geen termen aanwezig zijn, om de gevraagde tusschenkomst te verlenen. Deze bewoordingen nu, Mijnheer de Voorzitter, kunnen aanleiding geven tot een misverstand, aangezien zij kunnen worden opgevat alsof de weigering van het verzoek door dezen Raad berust op het feit, dat het door rekestrant in zijn rekest neergelegd betoog niet op deugdelijke gronden is gebaseerd.

Ik zou daarom gaarne willen zien, dat in het antwoord aan meergenoemd Verbondsbestuur tevens duidelijk worden vermeld de redenen, waarom ons College de gevraagde tusschenkomst niet kan verlenen. Het komt mij voor, dat het wel op den weg van dezen Raad ligt, om den betrokkene den juiste weg te wijzen, dien hij in het onderhavige geval heeft te bewandelen met name om zich ter zake tot de Regeering te wenden.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! M. i. kan de conclusie van de commissie het best aangevuld worden met de toevoeging, die ik ook in andere gevallen heb aanbevolen. Ik stel daarom voor, deze conclusie als volgt te doen luiden:

„De Commissie stelt voor, adressant onder toezending van een uittreksel van nevensgenoemden Regeeringsbrief en van de Handelingen van het College van Gedelegeerden ten aanzien van dit verzoekschrift, te berichten, dat vooralsnog geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst”.

22ste VERGADERING — DONDERDAG 17 JANUARI 1929.

Behandeling van verzoekschriften.

De conclusies van de commissie voor de verzoekschriften Nrs. 1 t/m 23 — wat betreft No. 11 gewijzigd en met uitzondering van No. 12, dat wordt aangehouden — worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen der vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 9.16 uur v.m. gesloten.

23ste VERGADERING — DONDERDAG 31 JANUARI 1929.

Ingekomen stukken. — Wijziging van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925.

23ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 31 Jan. 1929.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Wijziging van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925. (Ond. 107.)

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 18 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, s'Jacob, Kan, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Moelia, Roep, Schmutzer, Soejono en Sockawati.

Regeringsgemachtigde: de heer Van den Busche.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 18 en 24 Januari 1929 Nos. 16 en 8 ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van artikel 10 der petroleumaccijnsordonnantie (Ond. 117);
 - b. een ontwerp-ordonnantie strekkende om den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid te verleen regentschappen te ontheffen van het beheer van aan den Lande toebehoorende zaken (Ond. 118).

Deze stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 16 Januari 1929 No. 53 houdende mededeeling van de vaststelling van de ordonnantie tot nadere wijziging van de Dwangopvoedingsregeling en tot nadere wijziging van de Zegelverordening 1921 (Ond. 89).
3. B. G. S. van 28 Januari 1929 No. 152 houdende de mededeeling, dat de tot lid van den Volksraad benoemde heer Mr. A. C. Sandkuyl den bij art. 59 I. S. voorgescreven eed in handen van den Gouverneur-Generaal heeft afgelegd.
4. Verbeterd besluit van den Gouverneur-Generaal van 31 December 1928 No. 10 houdende instelling van een tijdelijk Kantoor voor de Volkstelling.
5. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 18, 19 en 22 Januari 1929 Nos. 22, 14 en 10 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., tot het doen van de in die besluiten bedoelde uitgaven.
6. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 14 Januari 1929 No. 15 houdende eervol ontslag uit 's Lands dienst Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(FRUIN.)

van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur, A. H. Maas Geesteranus.

7. Als voren van 16 Januari 1929 houdende benoeming van Mr. J. ten Brink en Mr. C. J. van Hasselt respectievelijk tot secretaris en adjunct-secretaris van de Medebestuurcommissie en houdende machtiging tot het doen van de in dat besluit bedoelde uitgaven.
8. Als voren van 18 Januari 1929 No. 27 houdende uitbreiding van het personeel der algemeene politie ten behoeve van de onderafdeeling Boven-Digoel.
9. Als voren van 22 Januari 1929 No. 6 houdende de benoeming van Dr. Ch. Bernard tot Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel.
10. Als voren van 23 Januari 1929 No. 26 houdende ontslag van Ir. F. C. van Lier als lid van de Commissie van advies voor de reglementeering van de uitvoering van openbare werken en houdende benoeming van Ir. L. Tuckermann tot lid van die Commissie.
11. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 14 en 21 Januari 1929 Nos. 2x en 1x tot interneering van de daarin genoemde personen.
12. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 24 Januari 1929 No. 2x bepalende, dat J. H. B. Kuneman, assistent-resident bij den algemeenen bestuursdienst in Oost-Java, belast wordt met de waarneming der betrekking van resident van Buitenzorg.
13. Als voren van 25 Januari 1929 No. 8 houdende voorzieningen in verband met de muntzuivering in de residentie Timor en Onderhoorigheden.

De stukken vermeld sub 2 t/m 13 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluit van den Directeur van Financiën van 2 Januari 1929 No. G. T. a. 6/1/1 tot aanwijzing van den The-saurier-Generaal als de ambtenaar, die namens den Directeur van Financiën bevoegd is het uit te geven Nederlandsch-Indische schatkistpapier te ondertekenen.
2. Motie van de afdeeling Bandoeng van de P. G. B. betreffende de voorpraetijk van kweekelingen.

Deze bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925 met betrekking tot den aftrek van personeeltantièmes en de verjaring (Ond. 107).

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik had mij bij de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie gaarne bepaald tot het uitbrengen van een woord van dank aan de

23ste VERGADERING — DONDERDAG 31 JANUARI 1929.

Wijziging van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925.

(FRUIN.)

Regering voor het feit, dat Zij thans, wat den aftrek van de personeelstantièmes bij de berekening van de winst van naamlooze vennootschappen betreft, duidelijk wettelijk heeft vastgelegd datgene, wat van den aanvang af in deze de bedoeling is geweest.

Tot dit woord van dank kan ik mij thans echter niet bepalen, omdat blijkens het Gedelegeerdenverslag verschillende leden bezwaar maken tegen de terugwerkende kracht, die de Regeering aan deze ordonnantie wil verleenen. Deze leden maakten vooral bezwaar tegen de terugwerkende kracht, omdat deze alleen gebaseerd is op billijkheidsgronden en omdat de Regeering het interpretatieve karakter van deze ontwerp-ordonnantie ontkent.

Het zij mij vergund — al is het contre coeur, want ik houd er niet van oude koeien uit de sloot te halen — een enkel woord te wijden aan de historie van deze bepaling.

Op de begroting voor 1925 kwam een ramingspost voor de vennootschapsbelasting voor, waarbij de beginselen van die belasting werden niteengezet. O.m. werd medegedeeld, dat het in het vervolg de bedoeling zou zijn, tantièmes, berekend over de netto winst, niet in mindering te brengen van het zuivere inkomen maar alleen tantièmes, berekend over de bruto winst. In de voorjaarszitting van den Volksraad van 1924, waarin deze post behandeld werd, is door Mr. Dr. Talma met kracht tegen deze onderscheiding opgekomen; een groot gedeelte der Volksraadsleden voelde trouwens destijds al niets voor deze onderscheiding.

De heer Talma diende dan ook een motie in, strekkende om de onderscheiding te laten vervallen, welke motie tenslotte hierop neerkwam, dat alle personeelstantièmes in mindering van de winst zouden kunnen worden gebracht.

De Volksraad is met deze motie niet medegegaan, maar eerst nadat de directeur van Financiën had verklaard, dat hij wel meeging met het principe om alle tantièmes op één lijn te stellen, afgescheiden van de vraag, of zij berekend waren over de netto of de bruto winst, en bovendien had toegezegd, dat alleen tantièmes boven f 20 000 zouden worden belast.

De Regeringsgemachtigde voor Financiën had deze toezegging gedaan onder het voorbehoud, dat de Minister zich daarmee zou kunnen vereenigen, maar toen de Indische begroting in de Tweede Kamer behandeld werd, heeft de Minister in de Toelichting uitdrukkelijk verklaard, dat hij bezwaar had tegen het overnemen van het advies der Indische Regeering. Daardoor verschilde het voorstel, dat op de begroting in de Tweede Kamer verscheen, niet zooveel van het voorstel, dat oorspronkelijk bij den Volksraad aanhangig was gemaakt.

Wanneer ik hier spreek van „voorstel”, druk ik mij eigenlijk niet juist uit, omdat zoowel de bespreking in den Volksraad als de toelichting van den Minister alleen betrekking had op de begroting en niet op het eigenlijke ontwerp. De uitwerking van de beginselen, die zeer verschillend kan zijn, werd geheel overgelaten aan den ordonnantiëwetgever, terwijl de ordonnantie zelve niet meer in den Volksraad is behandeld. Wanneer men dus wil nagaan, wat in deze de bedoeling van den ordonnantiëwetgever is

geweest, zal men moeten naspeuren, wat de Indische Regeering en de Minister indertijd wenschten. Zijn er nu stukken, waaruit de bedoeling van de Indische Regeering en die van den Minister blijken? Aan die stukken hecht ik voor deze zaak meer waarde dan aan de Ministerieele toelichting bij de behandeling van de begroting. Welnu, ik geloof, dat wanneer wij die stukken hier nagaan, daardoor de houding van de Regeering, om aan deze ordonnantie terugwerkende kracht te verleenen, belangrijk wordt versterkt. Die stukken zijn drieërlei.

In de eerste plaats hebben wij en heeft het publiek de beschikking over de toelichting bij de ordonnantie op de naamlooze vennootschappen ten aanzien van deze bepaling en ik geloof gerust te kunnen zeggen, dat uit die toelichting blijkt, wat het toenmalige standpunt was. Het zij mij vergund uit de toelichting — al is die den heeren bekend — enkele woorden aan te halen. In die toelichting staat o.m.

„Veelvuldig worden echter ook tantièmes uitgekeerd aan personen, die in het bedrijf werkzaam zijn en op een goeden gang daarvan min of meer invloed kunnen uitoefenen, doch die bij de algemeene en speciaal bij de financieele gestie van het lichaam geenszins een leidende rol vervullen. Zoodanige tantièmes plegen naar de uitkomsten van het bedrijf waarin die personen werkzaam zijn, te worden geregeld, onafhankelijk van de zuivere winst welke door het lichaam, in welks dienst zij zijn, met het bedrijf is behaald”.

Uit deze toelichting blijkt duidelijk, dat de Regeering bij het vaststellen van deze ordonnantie van de premisse is uitgegaan, dat personeel als regel, eigenlijk als algemeenen regel, tantièmes ontvangt naar de brutowinst. En dat dit de strekking was van deze ordonnantie blijkt niet alleen uit deze toelichting, maar ook uit de rede, die de geachte directeur van Financiën gehouden heeft in de voorjaarszitting van 1927, toen hij mij antwoordde in verband met enkele opmerkingen, die ik over deze bepaling had gemaakt. Ook daar heeft de geachte Regeringsgemachtigde, die de inwendige geschiedenis van de totstandkoming van deze bepaling moet en kan weten, uitdrukkelijk verklaard: er is altijd van uitgegaan, — al is het achteraf een fictie gebleken — dat de personeelstantièmes berekend werden naar de brutowinst. Ter besparing van tijd citeer ik verder niet uit de rede van den geachten Regeringsgemachtigde. De heeren, die er belang in stellen, kunnen die altijd ter plaatse nalezen. En tenslotte heb ik om de toenmalige bedoeling te bewijzen nog een derde punt, n.l. dat de Minister van Koloniën aan den Ondernemersraad in Holland mededeelde, dat een nieuwe ontwerp-ordonnantie zou worden voorgesteld, welke een verduidelijking was van de oorspronkelijke. Welnu, ik zou zeggen, dat het haast niet duidelijker gezegd kan worden.

Prof. Oppenheim heeft in de najaarszitting van 1927 een betoog geleverd om aan te toonen, dat wat de Regeering blijkens de begroting wilde doen, was het in het leven roepen van een interpretatieve ordonnantie. In alle

23ste VERGADERING — DONDERDAG 31 JANUARI 1929.

Wijziging van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925.

(FRUIN, DWIDJOSEWOJO.)

bescheidenheid zal ik den geleerden spreker niet geheel in die richting kunnen volgen. Trouwens, ook formeel gezien kan men hier niet van een interpretatieve ordonnantie spreken. Wanneer ik een ordonnantie heb en ik schrap daarvan een zeker aantal woorden, dan is dat iets anders dan wanneer ik in een ordonnantie verklaar, dat een zekere zinsnede in een oorspronkelijke ordonnantie op een bepaalde wijze moet worden opgevat. Wanneer de redactie zoo luidde, was het duidelijk, dat wij werkelijk te doen hadden met een interpretatieve ordonnantie en dan was ook niet noodig een bepaling omtrent terugwerking, want dan is ook de geachte Regeeringsgemachtigde met mij eens, dat de bepaling vanzelf zou terugwerken.

Dus, Mijnheer de Voorzitter, ik zeg niet, dat wij hier te doen hebben met een interpretatieve ordonnantie, tenminste niet formeel, maar reëel, in wezen, komt het toch op hetzelfde neer, omdat uit de bescheiden, die ik zooeven heb aangehaald, duidelijk blijkt, dat het van den beginne af aan de bedoeling is geweest, dat de desbetreffende bepaling zou luiden, zooals deze thans luidt. In wezen moet dus, wat van den beginne af aan recht is geweest, thans weer recht worden en dan van het begin af recht blijven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen thans van dit punt te mogen afstappen om nog enkele woorden te wijden aan de f 5 miljoen, welk bedrag deze wijziging van de ordonnantie den Lande zou kosten, — een bedrag, waarvan vermoedelijk enkele der leden nogal geschrokken zullen zijn. Wanneer ik dit doe, Mijnheer de Voorzitter, zal ik aan dit bedrag moeten tornen, niet uit lust tot tornen, maar omdat dit bedrag naar mijn overtuiging belangrijk te hoog is, ja zelfs dit geheele bedrag zweeft.

Positief mag men zeker niet zeggen: de kosten zijn f 5 miljoen, in de eerste plaats, omdat, wanneer 1½ jaar geleden deze ordonnantie reeds tot stand zou zijn gekomen, doordat niet zoo lang over de terugwerkende kracht was gesproken, dit bedrag dientengevolge geen f 5 miljoen, maar misschien f 3,5 of 4 miljoen zou hebben bedragen.

Doeh in de tweede plaats ook, omdat deze bepaling van den beginne af aan door den fiscus te scherp is toegepast. Ook al hield men heelemaal geen rekening met de bedoeling, dan staat naar mijn overtuiging vast, dat de fiscus hier te veel heeft gevraagd en zich niet heeft beperkt tot het belasten van tantièmes, welke inderdaad strikt naar de zuivere winst waren berekend. In dat bedrag, Mijnheer de Voorzitter, zit dus een groot deel, dat ook aan de hand van de bestaande ordonnantie ten onrechte is betaald.

Nu zal men wellicht vragen. Mijnheer de Voorzitter, waarom deze zaken dan niet voor den Raad van Beroep zijn gekomen, die dan toch in hoogste instantie had kunnen beslissen? Ik neem echter aan, dat dit niet is geschied, omdat men al lang wist, dat deze ordonnantie in den maak was, zoodat men liever wachtte totdat daaromtrent een definitieve beslissing was genomen. Ook in verband daarmee meen ik, dat men werkelijk voor terugwerkende kracht niet behoeft terug te schrikken.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter!

(DWIDJOSEWOJO.)

Bij de nauwgezette bestudeering van deze materie kan ik mij maar niet van een bezwaard gevoel losmaken en wel voornamelijk ten aanzien van het voornemen der Regeering, om aan de voorgestelde wijziging van art. 5 lid 2 der ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925 terugwerkende kracht te verleen. Want in haar Memorie van Toelichting nopens onderafdeeling 310 van hoofdstuk IV (Middelen in Indië) der eerste aanvullende begroting voor 1928 (Ond. 70, Afd. III, stuk 2 pag. 13) heeft Zij haar standpunt ten aanzien van het verleen van een zoodanige terugwerkende kracht bereids zoo duidelijk mogelijk uiteengezet, met welk standpunt ik mij volkomen kan vereenigen. Duidelijkheidshalve zal ik hier de woorden van de Regeering in het zooeven door mij bedoelde stuk herhalen:

„Het is ongewenscht om aan de Regeling terugwerkende kracht te verbinden. Principieel is het in het algemeen — d.w.z. tenzij voor het tegendeel bepaalde urgentie bestaat — niet juist wijzigingen van de belastingwetgeving te doen terugwerken met betrekking tot voorafgaande periodes, waarover de de aanslagen normaal genomen reeds zijn vastgesteld. Een rationeële grens zal bovendien voor de terugwerking in de meeste gevallen niet zijn aan te geven. In casu zou met aanvaarding van terugwerking moeten worden teruggegaan tot het tijdstip van aanvang van de vennootschapsbelasting”.

Hierop liet de Regeering onmiddellijk het volgende volgen:

„Urgentie bestaat daarvoor echter niet, en praktisch zou zoodanige maatregel, behalve tot een onnoodig fiscaal offer, tot ernstige administratieve bezwaren aanleiding geven”.

Mijnheer de Voorzitter! Al deze door mij zoo juist geciteerde woorden kan ik een voor een onderschrijven. Daaraan valt m.i. niets meer toe te voegen, omdat zij aan duidelijkheid en klaarheid niets te wenschen overlaten.

Bedoeld standpunt, dat het in het algemeen niet gewenscht is verbeteringen in de belastingwetgeving te doen terugwerken, wordt thans blijkens de Memorie van Antwoord op het Gedelegeerdenverslag over de voorliggende ontwerp-ordonnantie nog steeds door de Regeering gehandhaafd. Niettemin is door haar voorgesteld, om aan dezen in overweging genomen maatregel terugwerkende kracht te verleen. Daarbij deed Zij opmerken, dat de omstandigheid, dat de argumenten destijds aangevoerd door den Regeeringsgemachtigde, die de beginselen der vennootschapsbelasting in den Volksraad toelichtte, ter bestrijding van het denkbeeld om alle personeelstantièmes in mindering te brengen nog onverminderd van kracht zijn, geen gewicht in de schaal vermag te leggen, nu de wetgever zich principieel op een ander standpunt heeft gesteld en ondanks de hierbedoelde argumenten aftrek van personeelstantièmes onder zekere voorwaarden heeft toegelaten. Dit andere standpunt, Mijnheer de Voorzitter, kan de Regeering m.i. niet verlaten. Want het is naar mijn bescheiden meening zeer logisch, dat uitkeeringen, welke aan anderen dan commissarissen, geëmmitteerden, beheerders of

Wijziging van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925.

(DWIDJOSEWOJO, KOESOEMO JOEDO.)

beheerende vennoten wegens verrichten arbeid zijn toegekend, in aanmerking komen voor aftrek, wanneer zij niet berekend zijn naar het zuiver voordeel van het bedrijf. Als ik dus geen bezwaren maak tegen de voorgestelde wijziging van art. 5 lid 2 der ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925, dan wil zulks niet zeggen, dat ik die wijziging billijk acht, maar omdat ik met de Regeering overtuigd ben, dat de betrokken lichamen bij de bestaande regeling zeer spoedig een onaantastbare formule zouden weten te vinden, om de belasting over personeelstantièmes geheel te ontgaan.

Doch tegen het verlenen van terugwerkende kracht aan die wijziging heb ik — zooals gezegd — ernstige bezwaren omdat ik zulks ook als een zeer gevaarlijk antecedent moet beschouwen, waarvan de geldelijke gevolgen voor de schatkist niet te overzien zijn. Laten wij aannemen, dat bv. over tien jaren de onbillijkheid der grondslagen van de inkomstenbelasting door de Overheid wordt ingezien, tengevolge waarvan een wijziging van de desbetreffende bepalingen ten voordeele van de belastingplichtigen plaats heeft. Zou dan in dat geval aan de tot stand gekomen wijziging ook terugwerkende kracht worden gegeven? Naar analogie van den onderhavigen maatregel ten aanzien van de vennootschapsbelasting en om redenen van billijkheid en rechtvaardigheid zou bedoelde terugwerkende kracht moeten worden verleend. Anders zou men terecht kunnen spreken van meten met twee maten. Maar is zulks wel gewenscht en uitvoerbaar?

Neen, Mijnheer de Voorzitter, ik verklaar nogmaals, dat het door de Regeering ter zake ingenomen standpunt, bij den aanvang van dit mijn betoog vermeld, juist en gezond is. Ik zou het daarom ten zeerste betreuren, indien de Regeering dat op soliede basis rustende principe verliet.

Op grond van een en ander acht ik het fiscale offer van ongeveer f 5 000 000 beslist niet verantwoord, en ik zou daarom de Regeering gaarne ernstig in overweging willen geven, het bepaalde bij art. 2 dezer ontwerp-ordonnantie betreffende het verlenen van terugwerkende kracht aan de daarbij voorgestelde wijziging te willen terugnemen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer **Koesoemo Joedo**: Mijnheer de Voorzitter! Het voorliggend ontwerp eener ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925 met betrekking tot den aftrek van personeelstantièmes en de verjaring van de verordeningen tot betaling van de belasting en van den interest heeft geenszins de onverdeelde instemming van dit college.

Het Gedelegeerdenverslag vestigt althans dien indruk, welk verslag immers gewag maakt van eenige leden, door wie de regeling werd toegejuicht, echter van verscheidene leden, die tegen de toekenning van terugwerkende kracht bezwaar maakten en tenslotte van eenige andere leden, die zoowel tegen de wijziging als tegen de terugwerkende kracht bezwaar opperden.

Wat mij betreft, Mijnheer de Voorzitter, wil ik niet ver-

(KOESOEMO JOEDO, SOEKAWATI.)

helen, dat ik behoor tot die leden, die zich niet verzetten tegen de in overweging genomen wijziging van art. 5, lid 2, 5e van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925, doch wél bezwaren meenden te moeten opperen tegen het voorstel om aan bedoelde voorgenomen wijziging terugwerkende kracht te verlenen.

Nu zou ik, na kennisname van de Memorie van Antwoord inzonderheid van de passage, gewijd aan de bestrijding van bedoelde bezwaren, op dat punt in kwestie tenslotte wellicht toch nog met de Regeering mede kunnen gaan, ware het niet, dat het financieele offer, verbonden aan de terugwerking over de drie jaren, waarin de vennootschapsbelasting reeds heeft gewerkt, welk offer blijkens genoemde memorie, naar boven afgerond, zich op ongeveer f 5 000 000 laat ramen, een ernstig beletsel voor mij uitmaakt, mede in verband met de onstandigheid, dat het met 's Lands huidige financieelen toestand m.i. niet zoodanig is gesteld, dat de fiscus een dergelijk geldsbedrag zonder meer missen kan, ik herzeg, dat een en ander een ernstig beletsel voor mij uitmaakt, om mijn stem gereedelijk aan de voorgestelde terugwerking te geven.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer **Soekawati**: Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben hier thans met een zeer belangrijke kwestie te doen. Het gaat om de vraag van het al of niet verlenen van terugwerkende kracht aan belastingen.

Ten opzichte van het opleggen van belasting, hetzij aan vennootschappen of aan fysieke personen, neem ik een ruim standpunt in, in dezen zin n.l. dat iedereen naar billijkheid en vermogen bijdraagt tot het instandhouden van 's Lands financiën.

Mijnheer de Voorzitter! Het is mij nog niet duidelijk of deze wijziging het gevolg is van een principieel foutieve wetgeving dan wel van een minder juiste toepassing van de bestaande ordonnantie. Ook de Memorie van Antwoord erkent niet met zoveel woorden, dat de bestaande ordonnantie op dit punt onjuist zou zijn. Ware dit het geval, dan zou m.i. het verlenen van terugwerkende kracht, welke immers bedoelt de algeheele vernietiging van haar rechtsgevolgen, wel te verdedigen zijn. Waar de Regeering zich thans nog altijd op hetzelfde standpunt plaatst ten opzichte van de vraag, of deze wijziging een interpretatieve betekenis zou hebben of niet, komt het standpunt van de Regeering ten aanzien van het verlenen van terugwerkende kracht mij nog steeds onjuist voor. Bij enkele soorten van belastingen komen onbillijkheden voor in de toepassing. Ik behoef alleen maar te wijzen op de onbillijkheden, voorkomende bij de toepassing o.a. van de Inlandsche verponding. Toch hebben wij nimmer van een voornemen van de Regeering gehoord, om aan tot stand gekomen wijzigingen terugwerkende kracht te verlenen. Ik zie geen wezenlijk verschil tusschen deze soort van wijzigingen en de thans ahangige. Ongelukkig vind ik bovendien de woorden in de Memorie van Antwoord op het Gedelegeerdenverslag, welke luiden:

23ste VERGADERING — DONDERDAG 31 JANUARI 1929.

Wijziging van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925.

(SOEKAWATI, DJAJADININGRAT.)

„Niet het feit op zich zelf, dat de vennootschapsbelasting zeer veel meer heeft opgebracht dan waarop gerekend was, heeft voor de Regeering een argument opgeleverd om terugwerking van de onderhavige wijziging voor te dragen, maar de overweging, dat die hogere opbrengst voor een groot deel het gevolg was van eene allerminst voorziene en in de practijk gebleken gebrekkige en onbillijke werking van de bestaande regeling ten aanzien van aan bedrijfspersoneel uitgekeerde tantièmes heeft Haar tot Haar voorstel geleid.”

Immers deze redeneering zou evenzeer kunnen gelden ten aanzien van meevallers in andere groepen van belastingaanslagen. Ik acht dan ook voor het verleenen van terugwerkende kracht geen enkelen grond aanwezig, noch uit juridisch oogpunt, noch uit oogpunt van billijkheid. Uit billijkheidsoogpunt allerminst, omdat het toch welbekend is, dat de vennootschappen sedert 1925 gelukkig heel goed in staat zijn geweest aan hun verplichtingen ingevolge de vigerende ordonnantie op de vennootschapsbelasting in meer dan ruime mate te voldoen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geef dan ook de Regeering ernstig in overweging, om aan de voorgestelde wijziging geen terugwerkende kracht te verleenen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer *D j a j a d i n i n g r a t*: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb eigenlijk bezwaar tegen de geheele ontwerp-ordonnantie, omdat ik het standpunt van de Regeering, destijds ingenomen, nog altijd het juiste acht.

Mijnheer de Voorzitter! Het is misschien van belang, dat ik even in herinnering breng hetgeen de Regeering indertijd zoowel schriftelijk als bij monde van Haar Regeeringsgemachtigde zeide.

Bij de ontwerp-begrooting voor 1925 kondigde de Regeering de invoering van de vennootschapsbelasting aan (1e gew. zitt. 1924, Memorie van Toelichting, Ond. I — Afd. III, Stuk 1, post 309 der Middelen in Indië, blz. 10—23).

In de uiteenzetting van de beginselen der nieuwe belasting in de toelichting is het principe, neergelegd in het thans nog geldend artikel 5, als volgt weergegeven (1e gew. zitt. 1924, Memorie van Toelichting, Ond. I — Afd. III, Stuk 1, post 309 der Middelen in Indië, blz. 20):

„Voorts wordt geen aftrek toegelaten:

4o. ter zake van winst-uitkeeringen — met inbegrip van uitkeeringen uit eenig overschot van het bedrijf of van eenig onderdeel van het bedrijf —, onverschillig onder welken naam en in welken vorm zij worden gedaan en of zij verschuldigd zijn of niet, met uitzondering alleen van uitkeeringen, anders dan uit de netto-winst, toegekend als belooning voor binnen Nederlandsch-Indië verrichten arbeid, daaronder niet begrepen uitkeeringen aan commissarissen, geëmitteerden, bestuurders of beheerende vennoten.”

Hierbij verklaart de toelichting (blz. 20—21), dat het Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(DJAJADININGRAT.)

voor de heffing van de inkomstenbelasting aanvaarde analogo tusschen het werkelijk inkomen der natuurlijke personen en het zoogenaamde inkomen der lichamen ertoe heeft geleid, de bepalingen, die tot afbakening van het inkomenbegrip der natuurlijke personen zijn opgenomen, mede te doen strekken ter bepaling van het object der belasting voor lichamen.

Waar men zich aldus echter te veel op het standpunt der aandeelhouders stelt en den zakelijken aard van de belasting op de winst van de lichamen niet voldoende tot zijn recht laat komen,

waar de winst, waarover de aandeelhouders beschikken kan, doch niet behoeft samen te vallen met de winst, welke in en door de organisatie is verkregen,

waar deze laatste winst in het algemeen de grondslag behoort te zijn voor de daarop rustende belasting — als eenige grondslag voor de vennootschapsbelasting geldt de winst (zie Memorie van Toelichting blz. 17) —

en waar het voor den belastingheffer overschillig is, wie die winst genieten — dit is een zaak van winstbestemming, die het feit, dat het lichaam de winst gemaakt heeft, niet ongedaan kan maken,

behoort dus, los van het inkomenbegrip, te worden vastgesteld, welke winst het lichaam oplevert.

Verder meende de Regeering destijds dan ook, van oordeel dat aan tantièmes, berekend naar de netto-winst van het bedrijf, het karakter van winstuitkeering niet valt te ontzeggen en dat aan de winstbestemming geen invloed op het bedrag der belasting kan worden toegekend, het zakelijk karakter der heffing voor oogen houdend, bedoelde tantièmes niet onbelast te mogen laten.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Fruin heeft hier ook in herinnering gebracht de motie destijds door den heer Talma e.s. ingediend. Naar aanleiding van deze motie stelde de directeur van Financiën, de heer Bodenhausen, op den voorgrond dat de meening, dat de tantièmes aan het personeel een deel van het salaris zijn, niet het hart van de kwestie raakt, maar dat de vraag, waar het om gaat, deze is: is het deel der winst dat aan tantièmes wordt uitgekeerd, ook een voor de belastingheffing vatbaar onderdeel der winst? Z. i. is het bijzondere van tantièmes juist, dat ze alleen worden uitgekeerd als er winst gemaakt is en dat er — uitgezonderd in de gevallen waarin een minimum-tantième is gegarandeerd — niets wordt uitgekeerd als met verlies gewerkt is.

De Regeering wilde — aldus de heer Bodenhausen — de niet naar de netto bedrijfsresultaten berekende tantièmes als bedrijfslast erkennen en derhalve de aandeelhouders, die ten slotte meer belasting moeten betalen naarmate minder van de winst wordt afgetrokken, in dit opzicht ontlasten. Maar, als de tantièmes geheel afhankelijk zijn gesteld van de netto-winst, zag de Regeering geen reden, af te wijken van de logische volgorde: eerst de winst vast te stellen, daarvan de belasting af te trekken en dan te berekenen wat elk der winstgerechtigden, hetzij aandeelhouders of tantiëmetrekkers competeert. De Regeeringsgemach-

Wijziging van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925.

(DJAJADININGRAT, KAN, DE HOOG.)

tigde citeerde nog de woorden, door Minister Treub bij de mondelinge behandeling van het Nederlandsche wetsontwerp op de dividend- en tantième-belasting uitgesproken:

„wie een voorstander is van een winstbelasting, kan onmogelijk bezwaar hebben tegen een tantièmebelasting, welke immers een deel van de winst treft”.

Op grond daarvan heb ik over het algemeen bezwaar tegen de voorgestelde ordonnantie, maar, omdat de heer Dwidjosewojo ons eenige gevaren heeft voorgehouden, welke aan een algeheele afwijzing van dit voorstel verbonden zijn, zal ik met hem medegaan. Tenslotte heb ik dus tegen de wijziging als zoodanig geen bezwaren, maar wel tegen de terugwerkende kracht om de redenen, die hier door verschillende sprekers met klem zijn genoemd.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! De meerderheid der vorige sprekers heeft voornamelijk bezwaar gemaakt tegen het voornemen der Regeering om aan de voorgestelde wijziging van de vennootschapsbelasting terugwerkende kracht te verleen. Voor de meening van deze meerderheid der leden is natuurlijk zeer veel te zeggen, maar uit de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord, welke wij van de Regeering hebben ontvangen is mij duidelijk gebleken dat de Regeering, toen Zij indertijd Haar voorstellen indiende, niet voldoende op de hoogte was van de consequenties, welke daaraan verbonden waren. Ook is duidelijk gebleken, dat wanneer de Regeering eerder had geweten welke de gevolgen van haar belastingvoorstellen zouden zijn, Zij die voorstellen zeker niet zou hebben ingediend.

Wanneer echter dit laatste het geval is, moet m.i. de Regeering een fair standpunt innemen ten opzichte van de belastingplichtigen. Uit het voorstel van de Regeering blijkt, dat Zij dat standpunt ook inneemt en dat Zij niet huldigt de idee — om het populair uit te drukken —: hebben is hebben en krijgen is de kunst. Wanneer een onbillijkheid wordt ingezien, moet zij hersteld worden; het bedrag, dat daarmede gemoeid is mag, naar het mij voorkomt, voor de Regeering dan niet van belang zijn.

De heer Dwidjosewojo sprak van een antecedent, dat hier gecreëerd zou worden. Dit is niet volkomen juist, want de Regeering heeft in een ander opzicht bereids een gelijk standpunt ingenomen. In de ordonnantie op de verpondingsbelasting heeft Zij voorgesteld — en dat voorstel is door den Volksraad aangenomen — dat zij, die naar de bevoordingen van de nieuwe redactie niet belastingplichtig zijn de belastinggelden, die reeds betaald zijn, kunnen terugkrijgen. Dit is een fair standpunt, dat de Regeering slechts kan sieren. Naar aanleiding daarvan ben ik — hoewel ik mij in principe natuurlijk vereenigen kan met de vorige sprekers, die zeiden, dat het niet goed is om een belastingverordening van terugwerkende kracht te verklaren — van meening, dat in casu daarvoor wel redenen aanwezig zijn.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! De heer Fruin en ook de heer Dajadiningrat hebben gesproken

(DE HOOG, BRUINEMAN.)

over de motie, die door ons toenmalig medelid, den heer Talma naar aanleiding van deze materie is ingediend. Ik heb de motie van den heer Talma destijds gesteund, zoodat de wijziging van het standpunt van de Regeering, zoodat als het thans in de Memorie van Antwoord is toegelicht, voor mij zeer zeker een punt van verheugenis uitmaakt. Ik zou dus ook absoluut kunnen medegaan met de redeneering van de Regeering, ware het niet, dat ook voor mij de kwestie van de terugwerkende kracht bezwaren oplevert. De Volksraad heeft zich indertijd uitgesproken in een richting tegen die, door de motie Talma bedoeld. Wij hebben ons daarbij neergelegd en ziet, thans komt de Regeering tot een ander standpunt op grond van verkeerde werking der ordonnantie in de practijk.

Nu komt men als regel altijd tot het inzicht der noodzakelijkheid van een wijziging eener ordonnantie, juist door de practijk en door de verkeerde uitwerking, die zich daarbij voordoet. Ik vraag echter mij af, of dit nu een voldoende argument is om te besluiten tot het geven van terugwerkende kracht als gevolg van deze wijziging van inzicht bij de Regeering. Zooals de Regeering dat hier toelicht en ook met het oog op de groote consequenties die aan dergelijke beslissingen vastzitten, moet ik zeggen, dat ik de argumenten van de Regeering niet krachtig genoeg vind en ik zou daarom nog gaarne nader willen hooren, wat de geachte Regeeringsgemachtigde te dezen aanzien gedaan heeft, voordat ik mijn standpunt in deze aangelegenheid zal bepalen.

De heer Bruineman: Mijnheer de Voorzitter! Ofschoon ik aan het einde van zijn rede met voldoening gehoord heb, dat de heer Djajadiningrat zich niet tegen deze ordonnantie zal verklaren, meen ik toch nog iets over deze zaak te moeten zeggen. Waar de heer Djajadiningrat het standpunt van den toenmaligen Regeringsgemachtigde, den heer Bodenhausen, zoo sterk naar voren heeft gebracht, ware het m.i. niet geheel en al verkeerd geweest, ook het standpunt van den voornaamsten bestrijder daarvan, n.l. dat van den heer Talma, naar voren te brengen. Het staat als een paal boven water — en de redeneeringen daartegen hebben mij niet van het tegendeel overtuigd — dat tantième is een deel van het loon en wel zoozeer dat eigenlijk het onderscheid, dat men maakt tusschen berekening van tantième naar netto winst en berekening naar bruto winst, een fictief onderscheid is.

Want wat is winst? Winst is dat deel van de opbrengst, dat ter verdeling onder de aandeelhouders overblijft, wanneer alle bedrijfskosten en lasten als loonen, belastingen, enz. betaald zijn. Winst is niet wat overblijft plus dat, wat aan het personeel uitbetaald moet worden. Dus te zeggen, dat men netto winst heeft, wanneer het personeel zijn tantièmes nog niet heeft ontvangen, lijkt mij niet geheel en al juist en daarom komt het mij voor, dat van den aanvang af deze ordonnantie — althans wat dit punt aangaat — op een verkeerde basis geschoeid is geweest; daarom lijkt het zeer juist gezien van de Regeering — en ik breng hier met den heer Fruin aan de Regeering een

23ste VERGADERING — DONDERDAG 31 JANUARI 1929.

Wijziging van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925.

(BRUINEMAN, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

woord van hulde — dat Zij niet alleen de bestaande bepaling wenscht te wijzigen, maar dat Zij daaraan ook terugwerkende kracht wenscht te verleen.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik de sprekers over de voorliggende ontwerp-ordonnantie in volgorde beantwoord, kom ik in de eerste plaats aan den heer Fruin, die gewag heeft gemaakt van zijn erkentelijkheid, dat het ontwerp in den thans gekozen vorm is voorgebracht.

De heer Fruin heeft de geschiedenis van de betrekkelijke bepaling in herinnering gebracht en daarbij herhaald, wat hier als essentieel moet worden beschouwd. In de Volksraadbehandeling van het voorjaar 1924 is deze materie inderdaad beheerscht geworden door de motie, die door den heer Talma met een groot aantal andere leden was ingediend. Die motie is toen door de Regeering behandeld en heeft mijn ambtsvoorganger aanleiding gegeven om, onder voorbehoud van nadere goedkeuring van het Opperbestuur, een wijziging toe te zeggen waardoor tantièmes, die een zekere grens te boven zouden gaan, niet meer in aftrek zouden komen, maar tantièmes van geringeren omvang, waardoor het inkomen niet boven de f 20.000 zou stijgen, wel zouden worden afgetrokken. Die opvatting van de toenmalige Indische Regeering heeft de Minister niet overgenomen, maar de Minister heeft achteraf het voorstel hersteld, zooals dit in de stukken is uitgewerkt, waarbij de tantièmes, berekend naar de netto winst, niet in aftrek zouden komen en tantièmes, berekend naar de bruto-winst, wèl.

Mijnheer de Voorzitter! Ik mag hierbij wel in herinnering brengen, dat deze laatste clausule het eindpunt is geweest van een zeer haastige, ik zou haast zeggen overhaaste gedachtenwisseling in den boezem der Regeering.

Het oorspronkelijk van Indië uitgegane voorstel behelsde toch het voorstel om alle tantièmes te belasten, doch daartegen bestond zeer veel bezwaar. Toen is van hier uit in overweging gegeven, om alle gegarandeerde tantièmes vrij te laten en de overige tantièmes te belasten. Daarmede heeft de toenmalige Minister zich eerst accoord verklaard, doch enkele dagen later ontving de Indische Regeering een telegram, luidende dat de Minister door nader overleg met belanghebbenden, daarop was teruggekomen en hij in overweging gaf de clausule, zooals die toen ook in de ordonnantie is opgenomen, te aanvaarden.

Ik heb eenigszins den nadruk gelegd op deze overhaaste behandeling; er zijn 8 of 9 telegrammen gewisseld in den tijd van 3 of 4 weken gedurende de voorbereiding van de begrotingsbehandeling. Hierdoor toch wordt onderstreept, hetgeen de heer Kan naar voren heeft gebracht. De heer Kan toch zegt, dat de Regeering niet voldoende op de hoogte was van de consequenties van de formuleering, die toen is aangenomen en dat is inderdaad het geval geweest. Tevoren had men er eigenlijk nooit belang bij gehad te weten, of tantièmes in hoofdzaak naar bruto- of netto rendement werden uitgekeerd en doordat men hieraan

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

weinig aandacht schonk, was de overtuiging levendig geworden dat de tantièmes, die men wilde vrijstellen, dus tantièmes aan het bedrijfsperoneel, wel voor het overgrote gedeelte tantièmes berekend naar bruto-uitkomsten zouden zijn geweest.

Wanneer ik nu terugkeer tot den heer Fruin, moet ik nog eenmaal bezwaar maken tegen zijn opvatting, dat het hier niet een kwestie van interpretatie zou gelden. Ik heb daarover het vorig jaar een voor mij zeer leerzame en zeer belangwekkende gedachtenwisseling met den heer Oppenheim gevoerd, en ik heb mij toen op het standpunt moeten stellen dat, waar de wetstekst geen twijfel liet, er toch ook geen interpretatie noodig was, dat dus de vraag of de interpretatie van terugwerkende kracht zou zijn of beter gezegd: of de algemeen gevolgde regel, dat een interpretatieve ordonnantie automatisch terugwerkt, juist is, eigenlijk niet in beschouwing behoefde te komen, omdat er geen kwestie van interpretatie was.

Ik geloof echter, dat wij deze kwestie kunnen laten rusten, omdat het voor mij wel zeer vaststaat, — en dat heeft de heer Fruin aan de hand van de toelichting op de ordonnantie ook naar voren gebracht — dat inderdaad bij den Minister in zijn overleg met de belanghebbenden zeer sterk het gevoel heeft voorgezet: Ik kom deze belangrijke groep van belanghebbenden tegemoet op de wijze, die zij wenscht, en dat de Minister niet ten volle, — ik zou haast zeggen, in zeer geringe mate, — zich ervan bewust is geweest, dat hij èn door zijn Memorie van Toelichting èn door hetgeen verder in de Staten-Generaal werd behandeld, inderdaad niet is tegemoetgekomen aan hetgeen in het overleg als overeengekomen werd beschouwd. Het behoort daarom geen verwondering te wekken, dat onmiddellijk na de behandeling belanghebbenden telkens op deze kwestie zijn teruggekomen, en dat, zooals den Volksraad uit de rekensten bekend is, de Ondernemersraad steeds in de overtuiging heeft geleefd, dat deze zaak in orde zou komen.

Wij hebben de opvatting van belanghebbenden echter niet kunnen aanvaarden, omdat de Memorie van Toelichting duidelijk is. Daar is welbewust gezegd: Wij maken verschil tusschen netto- en brutowinst en de daarover berekende tantièmes. Dat onderscheid is door den Wetgever bekrachtigd en wij moesten er ons natuurlijk aan houden.

De heer Fruin heeft verder aandacht geschonken aan het bedrag van f 5 miljoen, dat door aanneming van terugwerkende kracht, teruggegeven zou moeten worden.

De heer Fruin heeft daarbij twee opmerkingen gemaakt, die ik in beginsel als juist kan erkennen. De eerste opmerking van den heer Fruin is de volgende geweest. Na de totstandkoming der ordonnantie is zeer spoedig het besef doorgedrongen, dat het aannemen van art. 5, 2e lid, ten 5de verkeerd is geweest. Wanneer er nu sneller en vlotter gewerkt had kunnen worden, zou niet over drie belastingjaren deze bepaling hebben gewerkt, maar zou dat misschien over een of twee jaren zijn gebeurd, en het bedrag van f 5 miljoen zou dan evenredig minder zijn geweest. Dat is een argument, dat ik ten volle wil laten

Wijziging van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

gelden en dat voor de Regeering ook in hooge mate gegolden heeft.

De tweede opmerking van den heer Fruin is die, waar het geachte lid erop wijst, dat art. 5, 2de lid, 5e inderdaad voor interpretatie vatbaar is. Wie de vakliteratuur gevolgd heeft, kan bekend zijn met het feit, dat talrijke deskundigen voortdurend gewezen hebben op de mogelijkheid van zeer enge en zeer ruime interpretatie van de bewoordingen „berekend zijn naar het zuiver voordeel van het bedrijf”. Dat hier ruimte voor interpretatie bestond, bleek reeds daaruit, dat in de ministerieele Memorie van Toelichting waarin het verband werd gelegd tusschen nettowinst en tantièmes, eenmaal gesproken werd van „tantièmes berekend naar de nettowinst”, een tweede maal van tantièmes uit de nettowinst” en een derde maal van „tantièmes over de nettowinst”. Bij deze vrijheid van uitdrukking bestond inderdaad groote noodzaak tot werkelijk interpretatief werk en hier is door den belastingdienst — en naar mijn gevoelen zeer terecht — een betrekkelijk ruim standpunt ingenomen. Maar ik kan mijn oogen er niet voor sluiten, dat wanneer deze kwestie èn bij den Raad van Beroep en elders scherp gesteld was, de mogelijkheid zou hebben bestaan, dat wij tot een minder ruime, misschien wel tot een zeer enge interpretatie genoopt zouden zijn geworden en daardoor het bedrag van *f* 5 miljoen — laat ik liever zeggen *f* 1,6 of 1,7 miljoen per belastingjaar, in belangrijke mate zou zijn gereduceerd.

Het bedrag van *f* 5 miljoen hebben wij gevonden door de verschillende inspecties opdracht te geven op te geven, welk bedrag zou moeten worden gerestitueerd, wanneer terugwerkende kracht in werking treedt. Daaruit volgt, dat eenvoudig becijferd is het bedrag, dat naar onze opvatting van deze bepaling ontvangbaar gesteld is, en zou moeten worden teruggegeven.

De twee argumenten van den heer Fruin, dat bij een sneller verloop van zaken het bedrag van *f* 5 miljoen aanzienlijk zou zijn gereduceerd, en dat een strengere interpretatie van het artikel zooals dat thans nog in de ordonnantie ligt opgesloten, tot reductie van het bedrag zou hebben kunnen en moeten leiden, kan ik dus aanvaarden.

Dat daarbij uiteraard eenig verschil zal bestaan in de taxatie van den omvang van hetgeen door meerder of minder ruime interpretatie van het 2de lid van art. 5 onder ten 5de zou moeten worden opgegeven, spreekt wel vanzelf. Dit zou een gebied zijn, waarop de Raad van Beroep in Belastingzaken een uiterst dankbaar arbeidsveld zou hebben gevonden, een arbeidsveld, dat echter voor dit lichaam ontoegankelijk is gemaakt, omdat — zooals de heer Fruin terecht opmerkte — door belanghebbenden afgewacht is, hoe het zou loopen met de terugwerkende kracht, waardoor al die mooie, maar tijdroovende processen achterwege zijn gebleven.

De heer Fruin heeft nog een argument naar voren gebracht, dat ik hier even wil releveeren. De heer Fruin heeft gezegd, dat in de voorjaarszitting van 1927 de Regeeringsgemachtigde, die hier thans aan het woord is, zonder eenig voorbehoud heeft verklaard, dat het van den aan-

vang af de bedoeling was bedrijfstantièmes buiten de belasting te laten. De Regeeringsgemachtigde kon toen steunen op een zeer positieve uitspraak van den Minister van Koloniën, omdat enkele maanden tevoren de Minister gezegd had, dat dit inderdaad steeds de bedoeling was geweest. Het is dan ook mijn vaste overtuiging, dat de Minister steeds die bedoeling heeft gehad, maar dat die bedoeling in de wetgeving op een niet juiste manier is weergegeven.

De Minister dacht: wanneer ik die splitsing tusschen tantièmes over netto- en bruto-winst naar voren breng, heb ik bereikt, wat bereikt moet worden, maar hij had daarbij nòch de noodige gegevens, nòch het actueele inzicht in de verhoudingen, waardoor naar gebleken is, dit niet bereikt is geworden.

Ik kom thans aan den heer Dwidjosewojo, die, evenals de heer Djajadiningrat, is teruggekomen op de principieele betekenis van de ordonnantiëwijziging. Zoowel de heer Dwidjosewojo als de heer Djajadiningrat achtten eigenlijk de wijziging, die nu voorgebracht wordt en waarvoor terugwerkende kracht wordt voorgesteld, niet juist.

De heer Djajadiningrat heeft de belangwekkende debatten van 1924 in herinnering gebracht en ook de heer Dwidjosewojo heeft met een enkel woord daarnaar verwezen. Maar ik geloof toch, dat hetgeen toen, zoowel door den heer Talma alsook van andere zijde, ook door mijn ambtsvoorganger, naar voren is gebracht, door den wetgever achterhaald is geworden. De wetgever heeft het artikel gemaakt, zooals het voor ons ligt en die oude debatten behouden wel academische waarde, maar kunnen voor ons geen maatstaf meer zijn.

Ik heb dan ook met genoegen vernomen, dat beide heeren zich bij de ordonnantiëwijziging als zoodanig neerleggen en hun bezwaar alleen zien in de kwestie van de terugwerking, tot de aanvaarding waarvan zij voorloopig nog niet te bewegen waren.

Toch wil ik op hetgeen de heer Dwidjosewojo hier opmerkte nog een oogenblik ingaan, waar het geachte lid zoo groot bezwaar ziet in het scheppen van een antecedent. Ik geloof, dat dit niet juist is en behoef daarbij slechts in herinnering te brengen, welke rol bij het tot stand brengen van de vennootschapsbelasting toegekend geworden is aan de toenmalige raming van de opbrengst. Toen is als uitgangspunt gekozen de stelling, dat de vennootschapsbelasting evenveel zou moeten opbrengen als tevoren verkregen was uit de overwinstbelasting, uit de extrawinstbelasting en uit de verschillende productenbelastingen, die ten deele werden verrekend met de vennootschapsbelasting, ten deele tot zelfstandige belasting leidden. Toen is uitgemaakt, dat de belasting een opbrengst van *f* 51 miljoen zou hebben en dat cijfer van *f* 51 miljoen heeft bij de geheele gedachtenwisseling een veel grootere rol gespeeld dan als regel bij belastingvoorstellen het geval mag zijn.

Nu wij wat verder van die behandeling af staan, kan ik wel zeggen dat, naar mijn persoonlijk gevoelen, dat bedrag van *f* 51 miljoen een te groote rol heeft gespeeld. Ik geloof, dat het juist is, bij een belastingvoorstel in de aller-

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

eerste plaats na te gaan of het logisch is en goed zal werken, en dat de opbrengst der belasting wel becijferd moet worden, omdat die ook in het begrootingsperspectief een rol speelt, maar niet zoozeer een uitgangspunt mag zijn, omdat men dan zoo snel komt tot een systeem van transactie over die opbrengst en bij de belastingen, die in den loop der jaren aan het grootbedrijf zijn opgelegd en waarvan een redelijk deel mijn persoonlijke aandacht heeft gehad. Daarom heeft dat denkbeeld van transactie over een zeker belastingbedrag wel eens een grotere rol gespeeld dan uit een algemeen staatkundig oogpunt juist zou zijn. Maar hoe het zij, concreet heeft het bedrag der opbrengst een zoo groote rol gespeeld, als bij geen enkele andere belastingregeling zich heeft voorgedaan, bij andere regelingen is altijd gezocht naar de billijkste regeling. Nu de zaak zoo staat, ben ik ook niet zoo bang voor het scheppen van een antecedent. Het feit, dat de vennootschapsbelasting juist in die drie jaren zoo ontzaggelijk veel meer heeft opgebracht dan het resultaat van het overleg in uitzicht stelde, spreekt in dit bijzonder geval voor mij toch wel heel sterk.

En dan moet ik naar aanleiding van hetgeen de heer Dwidjosewojo heeft gezegd nog opmerken, dat ook hier het aangehaalde voorbeeld, volgens hetwelk naar aanleiding van dit voorstel, wanneer eens in een andere belasting over een jaar of tien een ernstige fout of onbillijkheid wordt ontdekt, aan een eventuele verbetering terugwerkende kracht zou moeten worden verleend, voor mij niet sterk kan spreken. Want wat is toch het geval? Bij deze belasting is onmiddellijk na de totstandkoming ervan geweest, en wel bij voortdoring en met de meeste klem, op het foutieve van de desbetreffende bepaling en op de onredelijkheid er van en dat verandert het aspect van deze zaak toch wel zeer en veroorzaakt in deze een heel andere constellatie dan het geval zou zijn, wanneer op een bepaald oogenblik wordt ingezien, dat de een of andere belastingregeling om billijkheidsredenen gewijzigd zou moeten worden.

Hetgeen de heer Kan in dit opzicht ten aanzien van de verpondingsbelasting heeft gezegd is een zeer aardig en juist voorbeeld. Ook daar hebben wij gezien, dat de zeer bijzondere omstandigheden, waaronder de verponding in het vorige 5-jarige tijdvak was uitgevoerd ertoe moesten leiden, dat billijkheidshalve een deel — doch een niet zoo heel groot gedeelte — van de nieuwe bepalingen, die in het bijzonder voor de particuliere landerijen met de vele opstallen van belang waren, moest terugwerken en de Regeering heeft dan ook niet gearzeld, in de betrokken ordonnantie enkele bepalingen op te nemen, die in wezen op een zoodanige terugwerking neerkwamen.

Dat zooals de heer Dwidjosewojo zegt, het offer van de schatkist, dat thans door de voorgestelde ontwerp-ordonnantie gevraagd wordt, niet verantwoord zou zijn, kan ik niet aanvoelen. Het gaat er hier om, zooals in het bijzonder ook de heer Kan naar voren heeft gebracht, wat als billijk en rechtvaardig wordt aanvoeld en dan voelt de Regeering het als billijk en rechtvaardig, wanneer datgene, dat altijd ten grondslag heeft gelegen aan de opvatting van de Regeering bij de totstandkoming van deze regeling, ook al is

dit niet in den letterlijken tekst van de regeling tot zijn recht gekomen, alsnog tot uitvoering komt.

Mijnheer de Voorzitter! Den heer Koesoemo Joedo heb ik eigenlijk in hoofdzaak beantwoord met hetgeen ik naar aanleiding van de opmerkingen van den heer Fruin naar voren bracht, n.l. dat het bedrag van f 5 miljoen in zeer hooge mate opgevoerd is tengevolge van het zeer ruime tijdsverloop, voordat deze aangelegenheid principieel in orde kon worden gebracht en tengevolge van het feit, dat de min of meer onzekere interpretatie van de betrokken bepaling een grooten invloed op de grootte van het belastbare bedrag moet hebben gehad.

Ook de heer Soekawati is tegen het verleenen van terugwerkende kracht gestemd en verklaart, dat hij er zich nog wel mede zou kunnen vereenigen, wanneer het hier ging om de erkenning van een principieel foutieve wetgeving. Maar, Mijnheer de Voorzitter, dat is toch inderdaad wel erkend, toen de Regeering met het voorstel kwam om de laatste woorden van het tweede lid van art. 5 te wijzigen. Er is toen toch duidelijk naar voren gebracht, dat het fictieve onderscheid tusschen netto en bruto *tantièmes tot groote onbillijkheden* moest leiden en dat dit onderscheid slechts tijdelijk een voordeel voor den fiscus kon beteekenen, omdat de belanghebbenden spoedig regelingen, formuleeringen, enz. zouden vinden, waardoor dit voordeel aan het Land zou ontgaan. En bij de behandeling van de begroting en in de toelichting op het definitieve ontwerp is nooit twijfel gelaten omtrent de opvatting van de Regeering, dat deze bepaling van den aanvang af principieel verkeerd is geweest. Waardoor de moeilijkheden van het oogenblik eigenlijk in het leven zijn geroepen, is dat de bepaling wel wettig was — want wettig is het slot van artikel 5 even goed als de geheele ordonnantie — maar dat juist het feit, dat de bepaling even wettig is als alle door den organieken wetgever gegeven regelen, maakte, dat de Regeering haar moest toepassen. De Regeering heeft echter nooit eenigen twijfel gelaten aan den Volksraad over de vraag of de bepaling van den aanvang af principieel foutief is geweest.

Daarom is ook de vergelijking, die de heer Soekawati maakte met de Inlandsche verponding niet geheel juist. In de eerste plaats zijn de onbillijkheden, waaromtrent erkend werd, dat ze voortvloeiden uit de Inlandsche verponding, in een zeer snel tempo weggenomen. Niet zoodra zijn deze onbillijkheden naar voren gekomen — de heer Soejono zal zich dit herinneren — of de Regeering heeft zich met den meesten ernst en spoed er toe gezet, deze onbillijkheden weg te nemen. Van een principieel verschil in behandeling kan dus naar mijn meening ook in dit verband niet worden gesproken.

Voorts heeft de heer Soekawati nog opgemerkt, dat de billijkheid in deze geen terugwerkende kracht kan eischen, omdat de vennootschappen het wel kunnen betalen. Ik geloof, dat dit argument in deze vergadering niet zulk een bijzonder grooten indruk zal maken, want het feit, dat iemand een belasting kan betalen is slechts één van de zeer vele voorwaarden, om een belasting billijk te kunnen

Wijziging van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN, FRUIN.)

noemen; het is zeker niet de eenige voorwaarde, want wanneer zij dat wel was, zouden velen onzer heel wat meer moeten betalen dan thans het geval is. Ik kom nu met een enkel woord tot hetgeen de heer De Hoog heeft opgemerkt. De heer De Hoog heeft herhaald, dat de voorgebrachte principieele wijziging zijn sympathie heeft en in overeenstemming is met hetgeen het geachte lid indertijd heeft gewenscht, maar hij hoopte door de nadere uiteenzettingen van deze zijde overtuigd te worden van de noodzakelijkheid en de redelijkheid der terugwerkende kracht. Ik kan niet anders zeggen dan dat ik hoop, den heer De Hoog deze overtuiging te hebben bijgebracht.

Wat de heer Bruineman nog heeft aangevoerd tegen den heer Djajadiningrat gaat eenigszins buiten het ontwerp om, voorzover het op het oogenblik van belang is, al is het uiteraard juist, wanneer nog eens duidelijk naar voren wordt gebracht, dat in onze Indische maatschappij personeels tantièmes niets anders zijn en kunnen zijn dan loon. En juist omdat dit het geval is, bestaat de noodzakelijkheid tot aftrek, hetgeen door den wetgever van 1925 ook ten volle is erkend.

Mijnheer de Voorzitter! Hiermede hoop ik in eerste instantie te kunnen volstaan.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Het zou voor de hand liggen, dat ik thans zou trachten de vele tegenstanders tegen de terugwerkende kracht te bestrijden, maar dit is door den geachten Regeeringsgemachtigde op zoo uitnemende wijze gedaan, dat ik ervan afzie.

Een opmerking moet mij evenwel toch van het hart en wel, dat het mij ernstig teleurgesteld heeft, dat de leden, die na mij gesproken hebben, met geen enkel woord aandacht hebben geschonken aan mijn argumenten, die achteraf door den geachten Regeeringsgemachtigde zijn bevestigd.

Natuurlijk is in dit College iedereen vrij, al of niet rekening te houden met hetgeen een spreker zegt of met hetgeen een spreker niet zegt, maar waar door mij een reeks argumenten, die achteraf door den geachten Regeeringsgemachtigde geheel zijn bevestigd, naar voren is gebracht, had ik meenen te mogen verwachten, dat deze heeren met een enkel woord daaraan aandacht zouden hebben gewijd.

De heer Koesomo Oetoyo: Dat enkele woord is niet accoord.

De heer Fruin: Één punt wil ik nog naar voren brengen, omdat blijkbaar te dien opzichte eenig misverstand tusschen den geachten Regeeringsgemachtigde en mij bestaat. Ik heb nl. nog een oogenblik gesproken over de interpretatieve beteekenis van deze ordonnantie, maar onmiddellijk daarbij ontkend, dat hier van een interpretatieve ordonnantie sprake is. Ik heb willen wijzen op de overeenstemming van deze ordonnantie met een interpretatieve ordonnantie. Een verklarende ordonnantie zegt, wat van het begin af aan de bedoeling is geweest en wat ook uit de wet valt te lezen en deze ordonnantie heeft de beteekenis, dat zij verklaart wat van het begin af aan de bedoeling is

(FRUIN, DWIDJOSEWOJO, SOEKAWATI.)

geweest, maar wat niet met zooveel woorden uit de wet te lezen was. Dat heb ik wilen zeggen met de m.i. zeer juiste vergelijking met een interpretatieve ordonnantie.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij, dat het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde mij niet heeft kunnen bewegen van standpunt te veranderen. Daarom dien ik met onze geachte medeleden de heeren Soejono en Koesomo Oetoyo een amendement in, beoogende, het verleenen van terugwerkende kracht in de voorgestelde wijziging te niet te doen.

De Voorzitter: Ingediend is een amendement, voorgesteld door de heeren Dwidjosewojo, Soejono en Koesomo Oetoyo, luidende:

„Ondergeteekenden stellen voor aan art. 2 der ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925, zooals deze bij nota van wijziging is gewijzigd, toe te voegen de volgende woorden:

„behoudens dat artikel 1 sub I geen gevolg zal hebben met betrekking tot den aanslag over eenig belastingjaar dat eindigt voor 1 Juli 1927”.

Dit amendement zal worden gedrukt en rondgedeeld en bij dit onderwerp in behandeling worden genomen.

De heer Soekawati: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen hier alzo besproken is zou ik nog een enkel woord willen zeggen. Het belangrijkste punt van de geheele bespreking is voor mij de interpretatieve beteekenis van de wetgeving. Enkele heeren hebben gezegd, dat de wetgeving foutief is, maar ik beweer nog steeds, dat dit niet het geval is. Zelfs de Regeering heeft dit laatste nog in de Memorie van Antwoord bevestigd en gezegd, dat wel is waar de uitvoering minder gelukkig is, maar dat dit staat buiten de wetgeving zelf. Ik zal de desbetreffende passage nog even voorlezen.

„Aan de leden, die zoewel tegen de wijziging als tegen de terugwerking bezwaar opperden, doet de Regeering opmerken dat de omstandigheid, dat de argumenten, destijds aangevoerd door den Regeeringsgemachtigde, die de beginselen der vennootschapsbelasting in den Volksraad toelichte ter bestrijding van het denkbeeld om alle personeelstantièmes in mindering te brengen, nog onverminderd van kracht zijn.”

Ziedaar, Mijnheer de Voorzitter, de reden waarom ik hetgeen de Regeering ter weerlegging van mijn rede heeft gezegd, niet begrijp.

De heer Fruin heeft zoeven nog in het kort de woorden van ons vroeger geacht medelid, den heer Oppenheim, aangehaald.

Ik zou van mijn kant nog een passage uit de Memorie van Antwoord van 1927 willen aanhalen:

„Zelfs wanneer wordt aangenomen dat de Wetgever met de in art. 5, lid 2, 5e, der ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925 opgenomen bepaling, iets an-

23ste VERGADERING — DONDERDAG 31 JANUARI 1929.

Wijziging van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925.

(SOEKAWATI, KAN, DIR. v. FIN., DWIDJOSEWOJO.)

ders heeft bedoeld dan door de aldaar gebezigde woorden is tot uitdrukking gebracht, dan kan dat nog niet leiden tot de gevolgtrekking, dat de beoogde wettelijke bepaling op zich zelf onjuist is. Het daarin door den wetgever neergelegde standpunt is — afgescheiden van de vraag of de daarvan gegeven toelichting al dan niet daarmee overeenstemt — ten slotte maatgevend, en indien achteraf de wenschelijkheid zich doet gevoelen om in dat standpunt wijziging te brengen, kan daaruit bezwaarlijk een argument worden geput om aan de wijziging een zóó vergaande terugwerkende kracht te verleenen als door sommige leden wordt gewenscht".

Daarom, Mijnheer de Voorzitter, handhaaf ik mijn standpunt.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil in tweeden termijn slechts enkele woorden zeggen betreffende hetgeen ik uit de rede van den geachten Regeerings-gemachtigde heb kunnen opmaken.

De Regeeringsgemachtigde heeft de juistheid erkend, die gelegen is in de bewering van den heer Fruin, dat wanneer de Regeering eerder met deze voorstellen was gekomen, het bedrag voor den Lande ook minder dan f 5 miljoen zou zijn geweest. Ik zou hieraan deze vraag willen vastknoopen: is het billijk dat de belastingplichtige de dupe wordt van de omstandigheid, dat de belastingdienst niet tijdig genoeg voorstellen bij de Regeering heeft kunnen indienen, zoodat de Regeering deze ook niet eerder aan den Volksraad heeft kunnen voorleggen? Ik zou de vraag ook nog anders kunnen stellen, nl.: wanneer door verschillende oorzaken de voorstellen, die thans voor ons liggen, nog later waren ingediend, zou het dan niet vreemd zijn, dat de belastingplichtige wiens claim de Regeering reeds eerder erkende, door dit wachten nog meer zou moeten boeten? Dit stijft mij in mijn meening, dat de Regeering ten rechte deze ordonnantie van terugwerkende kracht wil verklaren.

De heer Van den Busche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik even een opmerking maken omtrent het amendement?

De Voorzitter: Zeker.

De heer Van den Busche, directeur van Financiën: In het amendement staat „behoudens dat artikel 1 sub 1 geen gevolg zal hebben met betrekking tot den aanslag over eenig belastingjaar dat eindigt vóór 1 Juli 1927". De fiseus nu kent in deze geen belastingjaren, maar alleen boekjaren of jaren en daarom zou ik in overweging willen geven, hier voor het woord „belastingjaar" het woord „tijdvak" in de plaats te stellen.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! De voorstellers van het amendement hebben tegen deze wijziging geen bezwaar.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN, FRUIN.)

De Voorzitter: Het amendement komt dus verder in behandeling in den gewijzigden vorm, zooals zoo juist door den Regeeringsgemachtigde is aangegeven.

De heer Van den Busche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan in tweeden termijn met een enkel woord volstaan. Het amendement van den heer Dwidjosewojo e.s. behoeft ik eigenlijk niet te bespreken, omdat het geheele debat over dit amendement heeft geloopt. De kleine wijziging van het woord „belastingjaar" in „tijdvak", heeft het geachte lid in overleg met zijn medevoorstellen wel willen aanbrengen, zoodat ik kan volstaan met de mededeeling, dat dit amendement rechtstreeks ingaat tegen hetgeen door de Regeering wordt voorgesteld.

Ook de andere sprekers behoeft ik, met betrekking tot hetgeen zij nog in tweeden termijn hebben gezegd, niet verder te beantwoorden, met uitzondering van den heer Soekawati, die herhaald heeft, dat de indertijd door mijn ambtsvoorganger naar voren gebrachte bezwaren tegen het in aftrek brengen van tantièmes, nog van kracht zijn. Inderdaad, men kan zeggen, dat zij theoretisch nog van kracht zijn. Nu kan men wel zeer goed betoogen, dat er een en ander voor aan te voeren zou zijn, om de tantièmes of een gedeelte der tantièmes niet voor aftrek in aanmerking te brengen, maar dat is op het oogenblik niet meer de vraag, omdat de wetgever zich in de ordonnantie heeft uitgesproken, dat die aftrek zal plaats vinden. Toen dus in het Gedelegeerdenverslag mijn ambtsvoorganger nog even in de kwestie werd betrokken, kon ik niet anders antwoorden dan dat hetgeen hij toen gezegd heeft, juist was, althans een grond had, maar dat het niet maatgevend was.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het gewijzigde amendement-Dwidjosewojo e. s. (Ond. 107 — stuk 7).

Wenscht de voorsteller zijn amendement nog toe te lichten?

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! De hier gevoerde besprekingen vormen de toelichting.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Het amendement is van zoo groote beteekenis, dat ik het zeer gewenscht zou achten, indien de vergadering eenigen tijd werd geschorst, teneinde de leden van het College in de gelegenheid te stellen zich hierover te beraden.

De Voorzitter: Daartegen bestaat geen bezwaar.

De vergadering wordt te 10.26 uur v.m. voor een half uur geschorst en daarna hervat.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van het gewijzigde amendement-Dwidjosewojo e. s. (Ond. 107 — stuk 7).

23ste VERGADERING — DONDERDAG 31 JANUARI 1929.

Wijziging van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925.

Het amendement wordt in stemming gebracht en aangenomen met 9 stemmen voor en 8 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Soekawati, Soejono, Ali Moesa, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Moelia en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Fruin, Roep, Schmutzer, Bruineman, Kan, 's Jacob, De Hoog en Blaauw.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie, zooals die is geamendeerd, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

onder aanteekening, dat de heer Fruin geacht wenschte worden te hebben tegengestemd.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die terinzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek thans de leden van het College zich naar de commissies te willen begeven.

De vergadering wordt te 11.7 uur voormiddag gesloten.

24ste VERGADERING — DONDERDAG 7 FEBRUARI 1929.

Ingekomen stukken. — Verhooging van de vaste uitkeeringen aan eenige plaatselijke raden.

24ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 7 Feb. 1929.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Verhooging van de vaste uitkeeringen aan eenige plaatselijke raden. (Ond. **112**).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 17 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, s'Jacob, Kan, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Moelia, Roep, Schmutzer, Soejono en Soekawati.

De Voorzitter: Mijne heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 29 Januari 1929 No. 5 ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van twee reglementen onderscheidenlijk betreffende verlof en overtocht van mindere militairen naar Suriname en Curaçao (Ond. **119**).

Deze stukken worden gedrukt.

2. B. G. S. van 30 Januari 1929 No. 172/C houdende nader antwoord van de Regeering op een vraag betreffende gedurende het jaar 1927 in Nederland genomen maatregelen ter bevordering van den kolonialen handel.

Dit schrijven is gedrukt.

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 27 Januari 1929 No. 12 bepalende, dat, met opheffing van den ten zijnen aanzien genomen politieken maatregel, aan Wakit alias Djojowakit alias Djojoastro wordt vergund naar zijn geboorteland (desa Djaroeman, regentschap Berbek, residentie Kediri) terug te keeren.

4. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 27 Januari en 2 Februari 1929 Nos. 5 en 4 houdende machtiging krachtens art. 105 I. S. resp. aan den Commandant der

Zeemacht en den Directeur der B. O. W. tot het doen van in die besluiten bedoelde uitgaven.

5. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 28 Januari 1929 No. 29 houdende een administratieve wijziging van de afdeling Bataklanden der residentie Tapanoeli.
6. Als voren van 29 Januari 1929 No. 4x tot interneering van den in dat besluit genoemden persoon.
7. Als voren van 30 Januari 1929 No. 38 houdende wijziging van den „staat van standplaatsen, waar een standplaatstoelage wordt genoten”.
8. Als voren van 1 Februari 1929 No. 34 houdende uitbreiding van het personeel der algemeene politie ten behoeve van de opiumrecherche.

De stukken genoemd sub 3 t/m 8 worden ter inzage gelegd ter Secretarie van den Volksraad.

B. ter kennisneming ontvangen bescheiden:

Motie van de Pentjak-Organisatie te Tempeh houdende protest naar aanleiding van de afwijking door het bestuur te Loemadjang van een verzoek om aldaar een pentjak-vertooning te houden.

Wordt ter inzage gelegd ter Secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verhooging van de voor de ressorten van de plaatselijke raden van Semarang, Koedoes, Rembang en Blora (voormalig gewest Semarang) en van Soerabaja, Modjokerto, Grisee en Bodjonogoro (voormalig gewest Soerabaja) uit de algemeene geldmiddelen afgezonderde bedragen. (Ond. **112**).

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, welke ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den leden in commissie te willen bijeenblijven.

De vergadering wordt te 9.07 uur v.m. gesloten.

25ste VERGADERING — DONDERDAG 14 FEBRUARI 1929.

Ingekomen stukken. — Onteigening ten name der gemeente Semarang. — Nadere aanvulling van het K. B., houdende instelling van een Centrale Kas voor het Volkseredietwezen.

25ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 14 Febr. 1929.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Onteigening ten name der gemeente Semarang (Ond. **113**). — Nadere aanvulling van het K. B., houdende instelling van een Centrale Kas voor het Volkseredietwezen (Ond. **100**).

Voorzitter: Mr. A NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 17 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, s' Jacob, Kan, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Moelia, Roep, Schmutzer, Soejono en Soekawati.

Regeringsgemachtigde de heer: Maas Geesteranus.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van verhindering van den heer Bruineman.

Wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 7, 8, 10 en 9 Februari 1929 Nos. 18, 21, 1 en 13 ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie, houdende bepalingen in het belang van de veiligheid bij het opstijgen en landen van watervliegtuigen (Ond. **120**);
 - b. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het Algemeen Reisreglement (Ond. **121**);
 - c. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de samenstelling van den stadsgemeenteraad van Malang (Ond. **122**);
 - d. een ontwerp-ordonnantie tot intrekking van drie reglementen betreffende de heffing van havengeld (Ond. **123**).
2. B. G. S. van 4 Februari 1929 No. 37x houdende inlichtingen omtrent een in het Afdeelvingsverslag genoemd bericht in de Fadjar Asia over een dreigenden hongersnood in het Tjiandjoersche.

De stukken sub 1 en 2 zijn of worden gedrukt.

3. B. G. S. van 2 Februari 1929 No. 205a/A2 ter aanbieding van een nota, waarin zijn samengevat de beschouwingen over het rapport betreffende de financieele gestie van het Rijsche Zendingsgenootschap.
4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 25 Januari

(VOORZITTER, DWIDJOSEWOJO.)

1929 No. 15 bepalende, dat met ingang van 1 Februari 1929 de voor toelating in Nederlandsch-Indië vereischte paspoorten van onderdanen van Siam niet behoeven te zijn voorzien van een Nederlandsch visum.

5. Als voren van 1 Februari 1929 No. 33, waarbij is aangegeekend, dat het lidmaatschap van den Volksraad van W. Middendorp niet eindigt door zijn afwezigheid uit Nederlandsch-Indië tot eind April 1929.
6. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 5 Februari 1929 Nos. 2x, 3x en 4x tot interneering van de in die besluiten genoemde personen.
7. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 8 Februari 1929 No. 26 houdende aanvulling van de Algemeene bepalingen omtrent het beheer van den Gouvernements Post- en Telegraafdienst in Nederlandsch-Indië.

De stukken genoemd sub 3 t/m 7 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. Het volgende ter kennisneming ontvangen geschrift.

1. Afschrift-rekest van S. T. Banjak aan den Gouverneur-Generaal betreffende de bezetting van eenige betrekkingen bij de Bankatinwinning.

Wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verklaring, dat het algemeen nut onteigening vordert ten name van de gemeente Semarang van eigendommen in die gemeenten, noodig voor den aanleg van een kanaal (Ond. **113**).

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere aanvulling van het Koninklijk Besluit van 10 Mei 1912 No. 118 (Indisch Staatsblad No. 393), houdende instelling van een centrale kas voor het volksredietwezen (Ond. **100**).

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ik behoor tot de leden, genoemd in het Gedelegeerden-verslag betreffende de voorliggende ontwerp-ordonnantie, die gaarne in deze ordonnantie zouden zien bepaald, dat het Land zich ten opzichte van de verbintenissen der volkscredietinstellingen ten volle aansprakelijk stelt. Immers het vertrouwen van het publiek is, zooals reeds is vermeld in voornoemd Gedelegeerden-verslag, onmisbaar voor den bloei der afdeelingbanken. En dat publiek verkeert tot nu toe in de meening, dat het Gouvernement zich garant stelt voor de nakoming der verplichtingen van die banken

Nadere aanvulling van het K. B., houdende instelling van een Centrale Kas voor het Volkseredietwezen.

(DWIDJOSEWOJO, FRUIN.)

tegenover de beleggers van gelden. Dit is een publieke meening, Mijnheer de Voorzitter, die naar mijn bescheiden meening om verschillende redenen moeilijk te wijzigen is, vooral niet voor wat betreft de Inheemsche bevolking, die grootendeels niet anders weet dan dat de afdeulingsbanken instellingen zijn van Kandjeng Gouvernement. De door het Land op die credietinstellingen uitgeoefend contrôle met als gevolg de ambtelijke bemoeienis van de ambtenaren met afdeulingsbank-aangelegenheden en het zittingnemen van die ambtenaren in de bankbesturen zijn feiten, die tot het ontstaan van de zoo juist door mij bedoelde publieke meening aanleiding hebben gegeven.

Wanneer straks het publiek weet, dat de Regeering zich niet aansprakelijk stelt voor de beleggingen bij de afdeulingsbanken, dan vrees ik er sterk voor, dat de afdeulingsbank daardoor in diserediet zal worden gebracht. Het publiek zou de Regeeringsverklaring als een voldoende aanwijzing kunnen beschouwen, dat de afdeulingsbanken minder soliede zijn.

Er is nog meer, Mijnheer de Voorzitter. De afdeulingsbanken zijn bij de bevolking hier te lande nog niet zoo populair als het wezen moet, voornamelijk door de veelal omslachtige formaliteiten, die men bij het aangaan eener leening, hoe klein deze ook is, in acht heeft te nemen. Het gaat daarom niet aan, Mijnheer de Voorzitter, om het vertrouwen van het publiek in de afdeulingsbanken door de bekendmaking van deze ordonnantie te reduceeren. Want mogen aan de afdeulingsbanken vele gebreken aankleven, erkent dient te worden, dat ze — vooral voor de minvermogende bevolking — zeer nuttige instellingen zijn. In- stede nu van een en ander te verbeteren om die instellingen meer populair te maken, gaat men juist het tegendeel ondernemen, terwijl zulks naar mijn bescheiden meening niet bepaald noodzakelijk is. Immers, de kans op een algemeene débacle der afdeulingsbanken, waardoor het Land zou worden benadeeld, is, zooals de Regeering in Haar Memorie van Antwoord zelf heeft verklaard, zeer miniem. Voor het standpunt van de Regeering, volgens hetwelk Zij zich voor de beleggingen bij de afdeulingsbanken niet aansprakelijk stelt, acht ik derhalve geen voldoende grond aanwezig.

Op grond van dit alles, Mijnheer de Voorzitter, zou ik der Regeering gaarne in overweging willen geven, om de beleggingen bij de volkseredietinstellingen te willen waarborgen. Minstens zou ik haar willen voorstellen om deze ontwerp-ordonnantie terug te nemen, opdat het publiek vertrouwen niet onnodig wordt geschokt.

Ten slotte zij mij nog deze kleine opmerking veroorloofd, dat het naar het mij voorkomt wel wat ongerijmd is, om de afdeulingsbanken te beschouwen als philanthropische instellingen, wjl zij nog steeds een hoogen rentevoet n.l. 18% 's jaars toepassen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen beginnen met mijn geacht medelid, den heer Dwidjosewojo, met een enkel woord te bestrijden. De heer Dwidjose-

(FRUIN.)

wojo heeft voorgesteld, het land ten volle aansprakelijk te doen zijn voor eventueele tekorten van de hierbedoelde volkseredietinstellingen. Het komt mij voor, dat de heer Dwidjosewojo, wanneer hij dat voorstelt, twee punten vergeet: in de eerste plaats, dat niet zonder bedoeling het vermogen van de Centrale Kas afgescheiden is van het landsvermogen en in de tweede plaats, dat de afdeulingsbanken, zij mogen dan min of meer onder contrôle der Centrale Kas staan, tenslotte zelfstandige banken zijn. Wanneer dus de Regeering op dit moment reeds verklaart, dat Zij bereid is, de Centrale Kas aansprakelijk te stellen tot de grens van haar vermogen, geloof ik, dat Zij al een heel eind gaat. Zou het voorstel van den heer Dwidjosewojo worden aangenomen, dan moet noodzakelijkerwijze daarmee gepaard gaan, dat de zelfstandigheid der volkseredietbanken geheel verdwijnt. Het moeten dan eenvoudige Landsbanken worden, terwijl ik het juist zoo nuttig vind, ook in verband met de plaatselijke belangen en plaatselijke omstandigheden, dat het zelfstandige banken zijn, al is die zelfstandigheid dan min of meer gebonden.

Is het nu wel juist, dat, wanneer de bevolking hoort van deze ordonnantie — stel, dat zij daarvan hoort — de beleggers het vertrouwen in deze banken zullen verliezen? Zooals duidelijk blijkt uit de Memorie van Antwoord, zou er wel een zeer bijzonder geval aanwezig moeten zijn, zou er een buitengewone algemeene malaise of iets dergelijks moeten optreden, wil die beperking van de aansprakelijkheid werkelijk van eenige beteekenis blijken te zijn. Practisch is de zaak, zooals die op het oogenblik geregeld wordt — het is duidelijk uitgelegd — zoo, dat de crediteuren eigenlijk allen weten, dat uiteindelijk de Centrale Kas hun vorderingen, wanneer de banken deze niet kunnen voldoen, zal betalen.

Wat is nu onder meer het voorstel van den heer Dwidjosewojo? Dat voorstel is o. m.: Laat de Regeering deze geheele ordonnantie tot wijziging van het K. B., intrekken. Wat zou de heer Dwidjosewojo daarmee echter bereiken? Niets anders dan dat wettelijk de aansprakelijkheid van de Centrale Kas ten opzichte van de tekorten bij deze afdeulingsbanken op losse schroeven komt te staan. De heer Dwidjosewojo zal dan nog meer achterop zijn dan hij meent, dat bij aanneming van deze ordonnantie het geval zal zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb thans nog een persoonlijke opmerking ten aanzien van het voor ons liggende ontwerp en wel over de door de Regeering gebezigde uitdrukking, waarbij de banken philanthropische volkseredietinstellingen worden genoemd. Het komt mij voor, dat met deze uitdrukking het karakter van deze instellingen door de Regeering wel wordt miskend. Ik noem het geen philanthropie, wat de Regeering blijkbaar wel doet, wanneer degenen, die van de banken profiteeren, alle daaraan verbonden kosten moeten betalen in de rente, die zij moeten vergoeden en die varieert van 12% tot 18%. Het kan er bij mij in het geheel niet in, dat het juist zou zijn, dergelijke banken philanthropische instellingen te noemen. Het is juist, dat deze banken geen winst beoogen — coöperatieve

Nadere aanvulling van het K. B., houdende instelling van een Centrale Kas voor het Volkseredietwezen.

(FRUIN, DIRECTEUR VAN B. B.)

vereenigingen beoogen dat ook in vele gevallen niet — maar deze banken in te deelen bij de philanthropische instellingen, moet ook onaangenaam zijn voor hen, die van deze banken gebruik maken. Van mijn kant zou ik der Regeering willen voorstellen, de woorden „als philanthropisch” te laten vervallen. Ik heb nagegaan of dit in verband met andere bepalingen mogelijk is en ben tot de conclusie gekomen, dat het mogelijk is, maar ik kan mij voorstellen dat de Regeering zegt dat Zij dat eerst wil overdenken en nagaan of een en ander klopt met de bepalingen. Ik bedoel hiermede, dat ik tenslotte ook tevreden ben, wanneer de geachte Regeeringsgemachtigde toezegt, dat hij deze aangelegenheid nader zal overwegen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof niet dat het geval, dat zich thans hier voordoet, zich vaak zal voordoen, het geval n.l. dat één van de sprekers van het college den Regeeringsgemachtigde eigenlijk het gras voor de voeten wegmaait. Dit geval heeft zich thans voorgedaan door de rede van den heer Fruin, die een bestrijding van de opvattingen van den heer Dwidjosewojo heeft gegeven, welke mij bijna de gelegenheid beneemt, den heer Dwidjosewojo nog te beantwoorden. De Regeering maakt hiervan dankbaar gewag en maakt ook gaarne gebruik van al hetgeen de heer Fruin gezegd heeft; ik kan mij daarbij volkomen aansluiten.

Dat door deze aanvulling van het Koninklijk Besluit de volkseredietbanken nog minder populariteit zouden krijgen en dat de bevolking daardoor in haar vertrouwen geschokt zou worden, zooals de heer Dwidjosewojo zeide, is, meen ik, bepaald niet juist. Over het algemeen kan men zeggen dat de Europeesche bevolking, welke dan toch verreweg het grootste contingent levert van de beleggers bij de volkseredietbanken, er volkomen van op de hoogte is, dat —het is al zoo dikwijls gezegd — de Regeering, dus 's Lands Kas niet de eventuele verliezen van de afdelingsbanken dekt. Voor deze bevolkingsgroep zal de voorgestelde aanvulling van het Koninklijk Besluit juist een waardevolle garantie opleveren.

Het publiek, — waarmede natuurlijk ook wordt bedoeld de Inlandsche bevolking, voor zoover deze belegster is bij de volkseredietbanken — heeft tot nu toe uit de praktijk kunnen zien — en dat is, dunkt mij, een gewichtig feit — dat, wanneer er eens een déconfiture was, wanneer zich moeilijkheden voordeden en er zware verliezen geleden werden, de Centrale Kas alles bijpaste; dat is tenslotte toch het voornaamste en dat moet toch, wanneer er sprake zou zijn van het schokken van het vertrouwen, dat vertrouwen doen terugkeeren.

De Regeering kan dan ook zeker niet ingaan op den wensch van den heer Dwidjosewojo om deze ordonnantie terug te nemen. Ik geloof, dat deze aanvulling van het Koninklijk Besluit het juiste complément is van de onlangs aangenomen nieuwe richtlijn, om de Centrale kas een ge-

(DIRECTEUR VAN B. B.)

regelder en grooter invloed te geven op de gesties van de afdelingsbanken.

De heer Fruin heeft als tweede punt aangeroerd de uitdrukking „door de Regeering als philanthropisch aangevoelen volkseredietinstellingen”. Een van de motieven, die de heer Fruin heeft aangehaald om het idee „philanthropisch” te laten vervallen was, dat deze uitdrukking op bepaalde groepen van leeners een onaangename indruk zou maken.

Ik meen echter op grond van mijn persoonlijke ervaring die zich over een groot aantal jaren uitstrekt, te mogen zeggen dat, zoo niet alle, dan toch de overgrootste meerderheid van de leeners volkomen tevreden zijn als zij zooveel geld krijgen als zij vragen en noodig hebben en als ze dat geld krijgen zonder al te grooten omslag en tegen een zoo laag mogelijke rente, en of het woord „philanthropisch” er nu in staat regardeert al die leeners in het geheel niet, want het kan ze niet schelen.

Nu is het natuurlijk mogelijk, dat er in de laatste jaren een categorie van leeners is ontstaan, die, wat dit punt betreft, fijngevoeliger zenuwen heeft, doch ik geloof niet, dat dit een juist motief is om met het voorstel van den heer Fruin mede te gaan.

Wanneer ik echter de toezegging doe, dat de Regeering het voorstel in ernstige overweging zal nemen, is dat om een andere reden, welke ik wel even wil toelichten.

Het is niet uitgesloten, dat er in de naaste toekomst crediet-instellingen zouden ontstaan, die zich onderwerpen aan een zeker toezicht van de Centrale Kas en waaraan de Regeering ook een zeker philanthropisch karakter toekent met de bedoeling, die banken mede te laten profiteren van de zeer beperkte zegelbepalingen, welke voor dit soort banken gelden. Deze door mij bedoelde crediet-instellingen zouden dan mede vallen onder de bepalingen, welke op dit punt voor de volkseredietbanken gelden, terwijl het toch niet in de bedoeling ligt dat de Centrale Kas alhoewel zij in zekere connectie met dit soort banken zou staan voor die instellingen ook een bepaalde garantie op zich neemt.

Om die reden geloof ik dus, dat er aanleiding is om de woorden „als philanthropisch” uit art. 1 te laten vervallen. Deze redactie-wijziging heeft ten opzichte van de bestaande volkseredietbanken niet den minsten invloed en voorzover men zou vreezen, dat de bepaling niet meer in overeenstemming is met de zegelordonnantie, zou het een kleinigheid zijn alle bestaande volkseredietbanken eenvoudig aan te wijzen als banken, welke ressorteeren onder het nieuw in te lassesen artikel van het K. B.

Om deze reden meen ik dan ook, dat het verzoek van den heer Fruin inderdaad alle overweging van de Regeering verdient.

De Voorzitter: Het is dus wanneer ik goed zie, de bedoeling van de Regeering om het verzoek van den heer Fruin in ernstige overweging te nemen.

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou de

Nadere aanvulling van het K. B., houdende instelling van een Centrale Kas voor het Volkscredietwezen.

(DWIDJOSEWOJO, FRUIN.)

wijziging ook wel thans kunnen aanbrengen. Het slot van artikel 1 zou dan komen te luiden: „..... door de Regeering aangewezen volkscredietinstellingen”.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ik blijf van meening, dat de afkondiging van de ordonnantie in den thans ontworpen vorm, tot ongewenschte consequenties zal leiden. Immers, de bevolking verkeert tot nog toe in de meening, dat het gouvernement zich garant stelt voor de belegging bij de Volkscredietbanken. Wanneer de Inheemsche bevolking tot de wetenschap komt, dat dit niet het geval is — zij kan natuurlijk de consequentie van een dergelijke ordonnantie niet beseffen — zal haar vertrouwen in de soliditeit van de afdeulingsbanken zeer zeker worden geschokt, en dat vind ik zeer jammer, omdat naar mijn overtuiging de afdeulingsbanken nuttige instellingen zijn, vooral voor de inheemsche bevolking.

Ik betreur het derhalve, dat de geachte Regeeringsgemachtigde niet op mijn verzoek kan ingaan.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen de heer Dwidjosewojo heeft opgemerkt zou ik het volgende willen zeggen. Zijn voornaamste argument is, dat het vertrouwen van de bevolking door een ordonnantie als de thans voorgestelde zal worden geschokt. Nu stel ik er natuurlijk ten eerste prijs op, dat de bevolking vertrouwen heeft en houdt in de afdeulingsbanken, maar ik zou zeggen, dat dit in dit geval niet veel moeite kan opleveren. Wanneer de bepalingen worden vastgesteld zooals zij ons zijn voorgelegd, kan binnen een jaar blijken of de sombere voorspellingen van den heer Dwidjosewojo zullen uitkomen. Ik betwijfel dat ernstig en geloof, dat de Inlandsche bevolking in de toekomst niet minder vertrouwen zal hebben in de Afdeulingsbanken dan zij tot nu toe heeft gehad.

Tenslotte kom ik tot hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde aan mijn adres heeft gezegd. Hij is van meening, dat het den leeners onverschillig laat of de afdeulingsbanken al dan niet philanthropische inrichtingen worden genoemd. Dat kan waar zijn, Mijnheer de Voorzitter, maar ik heb niet alleen gedoeld op de leeners als wel op de Inlandsche bevolking in het algemeen. De bevolking, die van het instituut gebruik maakt is ervan overtuigd, dat zij ten slotte alle kosten daarvan betaalt en dan kan ik mij voorstellen — dat is weer een van de punten, waarop ik gaarne met de heeren samenwerk — dat het voor haar niet aangenaam is, wanneer dat instituut een philanthropische instelling wordt genoemd.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft echter verzuimd mijn zakelijk argument, dat de afdeulingsbanken geen philanthropische instellingen zijn, te bestrijden. Er zijn echter vele wegen, die naar Rome leiden en of nu de woorden „als philanthropisch” worden geschrapt, om de redenen, die de Regeering wenschelijk acht of om de redenen, welke ik daarvoor heb aangevoerd, Mijnheer de Voorzitter, om met een groot man te spreken: dat kan mij koud laten.

Daarom ga ik er geheel mede accoord als de Regeerings-Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(FRUIN, VOORZITTER, KOESOEMO OETOYO, DIRECTEUR VAN B. B.)

gemachtigde toezegt dat hij zal overwegen deze woorden te schrappen, maar ik zou alleen willen vragen of het, waar de geachte Regeeringsgemachtigde ook reeds tot het inzicht is gekomen, dat het beter is de woorden „als philanthropisch” te schrappen, dan niet eenvoudiger is deze wijziging reeds aanstonds aan te brengen, anders zal deze zaak weder afzonderlijk aan ons College moeten worden voorgelegd.

De Voorzitter: Het is de bedoeling, de wijziging thans aan te brengen.

De heer Fruin: Dan vervalt mijn bezwaar; dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik in eerste instantie over het aan de orde zijnde onderwerp niet het woord heb gevoerd, zou ik toch gaarne een enkele opmerking willen maken over de wenschelijkheid om de woorden „als philanthropisch” al dan niet te schrappen.

Mochten deze woorden worden geschrapt, dan zal ook de ordonnantie over het credietverband geheel moeten worden gewijzigd, want deze ordonnantie zegt, naar ik meen, dat credietverband alleen mag worden gesloten door instellingen op philanthropischen grondslag. Wanneer het idee van philanthropie aan de afdeulingsbanken zou worden ontnomen, zouden zij dus geen credietverband meer kunnen sluiten, hetgeen voor de Inlandsche bevolking een groot bezwaar zou opleveren.

De Voorzitter: Ik geloof niet, dat de door U bedoelde consequenties aan de schrapping van bedoelde woorden verbonden zijn.

Ik wil er nog even de aandacht op vestigen, dat het woord „philanthropisch” behalve in art. 1, in de considerans eventueel eveneens zal moeten vervallen.

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter.

In tweeden termijn richt ik mij allereerst tot den heer Dwidjosewojo.

Er is niet het minste bezwaar tegen, het kan zelfs zijn nut hebben dat, wanneer de ordonnantie in het Staatsblad mocht verschijnen, er een toelichting wordt gegeven op het vraagstuk van de garantie, die dan ook in de inheemsche talen vertaald en algemeen bekend zal kunnen worden gemaakt. Daarin wordt dan aan degenen, die er belang in stellen, duidelijk gemaakt, dat het in de practijk niet anders gaat dan de heer Dwidjosewojo wenschte. De practijk is n.l., zooals ik zoeven reeds gereleveerd heb, dat indien er schade wordt geleden — en dat is hier en daar tot groote bedragen voorgekomen — de Centrale Kas niet alleen bereid, maar ook in staat is geweest, de schade volkomen te vergoeden, zoodat er geen enkele belegger is geweest, die daar ook maar eenigszins bij tekort gekomen is.

De heer Fruin heeft gezegd, dat ik zijn zakelijke argumenten niet bestreden heb. Ik vond dat eerlijk gezegd niet

Nadere aanvulling van het K. B., houdende instelling van een Centrale Kas voor het Volkseredietwezen.

(DIRECTEUR VAN B. B., VOORZITTER.)

zoo noodig, omdat ik tenslotte tot hetzelfde resultaat kwam als de heer Fruin. Het is inderdaad juist, dat de leeners alle kosten betalen en in zooverre is de gangbare beteekenis van de woorden „philanthropisch karakter” een beetje voorbijgezien, wanneer men ze toepast op deze credietinstellingen.

Wij moeten wat dit betreft eigenlijk teruggaan naar het eerste begin van deze instellingen, toen de philanthropie, althans de menschlievendheid toch wel op den voorgrond stond. Dat deze uitdrukking in de thans aanhangige ontwerp-ordonnantie is ingelascht zit alleen in de overeenstemming, die men heeft willen brengen tusschen de zegelverordening, waarin deze woorden nu eenmaal staan vermeld, en deze nieuwe bepaling.

Dan heeft de heer Koesoemo Oetoyo gewezen op een ongelijkheid, die zou bestaan tusschen de bewoordingen van dit nieuwe artikel in het Koninklijk Besluit en de ordonnantie op het verlenen van het credietverband, maar zoeven heb ik — meen ik — al opgemerkt, dat dit nieuwe artikel 4a ten opzichte van de bestaande banken eigenlijk geen beteekenis heeft. Al die banken zijn als regel bij hun instelling aangewezen als philanthropische credietinstelling en het zal waarschijnlijk niet noodig zijn al die besluiten te herzien; m. a. w. deze instellingen blijven dus vallen onder de bepalingen, die bestaan ten opzichte van het verlenen van credietverband.

De heer Koesoemo Oetoyo: Dus zij blijven als philanthropische instellingen aangewezen?

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Het besluit te dien aanzien blijft bestaan. Het zou mogelijk zijn, dat deel van de oude besluiten in te trekken en een nieuwe aanwijzing te doen plaats hebben, maar of dit bepaald noodig is, moet ik betwijfelen. Deze instellingen blijven dus ressorteeren onder dezelfde bewoordingen, die in de ordonnantie tot verleening van credietverband voorkomen.

De heer Soejono: En eventuele nieuwe banken?

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Voor nieuwe banken zou moeten worden overwogen of inderdaad de ordonnantie op het credietverband in overeenstemming moet worden gebracht met deze wijziging, maar voor de bestaande banken en op het oogenblik, heeft deze wijziging geen gevolg. In zooverre kan de heer Koesoemo Oetoyo gerustgesteld zijn.

De Voorzitter: De geachte Regeeringsgemachtigde wenscht uit den tekst en ook uit de considerans te laten vervallen de woorden „als philanthropisch”. Ik neem aan, dat er geen reden is in verband met deze Regeeringswijziging de stemming nog een week uit te stellen.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! Ik was het oorspronkelijk geheel met den geachten Regeeringsge-

(SOEJONO, VOORZITTER, ROEP, FRUIN.)

machtigde eens, en ik vind het jammer, dat hij gezwicht is voor de argumentatie van den heer Fruin ten aanzien van de uitdrukking „als philanthropisch aangewezen”. Ik geloof, dat het op de stemming van de bevolking in het geheel niet van invloed is of men deze instellingen al dan niet philanthropisch noemt, zoodat uit dien hoofde deze woorden best hadden kunnen worden gehandhaafd. Bovendien kan, wat de heer Koesoemo Oetoyo heeft opgemerkt, juist zijn en in verband daarmee zou ik in overweging willen geven ons eenige minuten te laten om de kwestie van het credietverband te bestudeeren.

De Voorzitter: Het geldt hier niet een grond-ordonnantie en het doet er m. i. voor de credietinstellingen weinig toe of in de onderhavige ontwerp-ordonnantie de woorden, waarom het thans gaat, voorkomen of niet. De hoofdregeling staat hier geheel buiten; het betreft hier — om het zoo eens te noemen — een regeling op een zijpad.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat deze ordonnantie ook een kwalificatie geeft van de bestaande banken en wanneer voor deze, met opzet n. b., het karakter van philanthropische instelling hier wordt ontkend, kan dit voor de bepalingen omtrent het credietverband, waarin ook sprake is van philanthropische instellingen, ten minste als de heer Koesoemo Oetoyo gelijk heeft, niet zonder bezwaar zijn.

De Voorzitter: Ik blijf van meening, dat het er voor het karakter der credietinstellingen niets toe doet, of de hierbedoelde woorden al dan niet worden opgenomen.

Als de heeren echter omtrent dit punt even van gedachten willen wisselen, heb ik er niets op tegen de vergadering een oogenblik te schorsen. Wenschen de heeren schorsing of is men van oordeel dat tot stemming kan worden overgegaan?

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Als de heer Soejono zich gaarne even zou willen beraden, lijkt het mij wenschelijk, dat de vergadering hiervoor eenige oogenblikken wordt geschorst.

De vergadering wordt te 9.42 uur v.m. voor korten tijd geschorst en daarna hervat.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! In verband met de opmerking van den heer Koesoemo Oetoyo — waarvan ik de juistheid op zichzelf niet toegeef — komt het mij het best voor, wanneer de Regeeringsgemachtigde erin zou willen bewilligen, de redactie in haar oorspronkelijken vorm te handhaven. Wij hebben dan het voordeel, dat wij voor onszelf de zaak in verband met het gesprokene nog kunnen overdenken, terwijl ook de Regeering deze zijde der zaak nog eens ernstig kan overwegen. Ik ben ervan overtuigd, dat de Regeeringsgemachtigde, wanneer hij zich hiermede kan vereenigen, wel zal willen toezeggen eventueel alsnog schrapping der woorden „als philanthropisch” te zullen overwegen.

25ste VERGADERING — DONDERDAG 14 FEBRUARI 1929.

Nadere aanvulling van het K. B., houdende instelling van een Centrale Kas voor het Volkscredietwezen.

(DIRECTEUR VAN B. B., VOORZITTER, BLAAUW.)

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! Indien het kan strekken tot verheldering van het inzicht betreffende het punt door den heer Koesoemo Otoyo te berde gebracht, heeft de Regeering er geen bezwaar tegen, de onmiddellijke schrapping op twee plaatsen van de woorden „als pilanthropisch” terug te nemen en deze schrapping nog nader te overwegen.

De Voorzitter: De Regeering zegt dus overweging toe van het al dan niet gebruiken der hier besproken terminologie zoowel in deze ordonnantie als in andere ordonnanties. Indien niemand hierover meer een opmerking wenscht te maken, zou ik thans de ongewijzigde ordonnantie in stemming willen brengen.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de beteekenis van deze ordonnantie niet voldoende duidelijk is, zou het dan niet redelijker zijn de stemming hierover nog een week uit te stellen?

De Voorzitter: Ik geloof dat de zaak nu wel aan ieder duidelijk kan zijn en uitstel lijkt mij dan ook niet noodig. De kwestie is eenvoudig deze. Het karakter van de volkscredietinstellingen wordt niet bepaald door deze ordonnantie, maar door hier buiten liggende regelingen. Om nu geen verschil van regeling te krijgen in verschillende ordonnanties, zal de Regeering de hier gevolgde terminologie, zooals die ook in andere regelingen voorkomt, nog eens overwegen en nader uitmaken in hoeverre in de redactie daarvan aan de hier geuite wenschen tegemoet kan worden gekomen. Ik geloof niet, dat dit aan de aanneming van deze ordonnantie thans, in deze vergadering, in den weg staat.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Het gaat er toch om, of de oorspronkelijke redactie van deze ordonnantie juist is of niet. Op die vraag kan thans noch van Regeeringszijde, noch van de zijde van het College antwoord gegeven worden. Als nu nader zal worden overwogen, welke redactie de meest juiste moet worden geacht, zal mijns inziens de aangewezen weg zijn, ook de stemming over de juistheid van de redactie dezer ordonnantie uit te stellen, totdat de bedoelde overweging heeft plaats gehad. Wij stellen toch geen ordonnantie vast, wanneer wij geen zekerheid hebben omtrent de juistheid der ons voorgelegde redactie.

De Voorzitter: Ik meen, dat er op dit moment geen twijfel behoeft te bestaan. Maar wilt U een voorstel tot uitstel indienen?

(BLAAUW, SOEKAWATI, KOESOEMO JOEDO, FRUIN, VOORZITTER.)

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen niet anders te kunnen doen dan U voor te stellen, de stemming over deze ontwerp-ordonnantie uit te stellen.

De heer Soekawati: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij bij het voorstel van den heer Blaauw willen aansluiten.

De heer Koesoemo Joedo: Mijnheer de Voorzitter! Ik zie in de ons thans voorgelegde redactie de weergave van den juisten toestand en kan het daarom niet noodzakelijk vinden de stemming over deze ordonnantie uit te stellen. Ik zal dus eventueel tegen het voorstel van den heer Blaauw moeten stemmen.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik zou mijn stem tegen het voorstel van den heer Blaauw willen motiveeren. Door uitstel van de stemming over deze ordonnantie zou ter wille van een kleine onzekerheid omtrent een ondergeschikt punt in de ordonnantie haar totstandkoming worden vertraagd. Het lijkt mij beter, dat de ordonnantie eerst tot stand komt en dat ze, indien noodig, later alsnog gewijzigd wordt.

De Voorzitter: Kan de heer Blaauw zich met deze opvatting vereenigen?

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik acht dit principieel geen juiste wijze van doen en kan ook niet inzien, dat één week uitstel der stemming over deze ontwerp-ordonnantie de hierbij betrokken belangen bepaald in gevaar zou brengen. Ik handhaaf dus mijn voorstel.

De Voorzitter: Dan kunnen wij tot stemming over het voorstel-Blaauw overgaan.

De stemming over het voorstel-Blaauw heeft plaats door zitten en opstaan.

De Voorzitter: Er zijn slechts 3 stemmen vóór het voorstel-Blaauw uitgebracht, zoodat het verworpen is.

De ongewijzigde ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen der vorige openbare vergadering, welke ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 9.58 uur v.m. gesloten.

26ste VERGADERING — DONDERDAG 21 FEBRUARI 1929.

Ingekomen stukken. — Aanvulling en wijziging Locale-raden-ordonnantie en Stadsgemeente-ordonnantie. — Nadere wijziging van de herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920. — Nadere wijziging van de herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920.

26ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 21 Febr. 1929.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Aanvulling en wijziging Locale-raden-ordonnantie en Stadsgemeente-ordonnantie (Ond. **108**). — Nadere wijziging van de herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920 (Ond. **114**). — Nadere wijziging van de herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920 (Ond. **116**).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 18 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, s' Jacob, Kan, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Moelia, Roep, Schmutzer, Soejono en Soekawati.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 14 Februari 1929 No. 1x ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot herziening van de regeling betreffende huwelijken en verstootingen onder Mohammedanen op Java en Madoera (Ond. **124**).
2. B. G. S. van 14 Februari 1929 No. 284/II houdende mededeeling van een aan te brengen wijziging in de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de samenstelling van den stadsgemeenteraad van Malang (Ond. **122**).

Deze stukken zijn of worden gedrukt.

3. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 9 Februari 1929 No. 14 houdende mededeeling van de vaststelling van de ordonnantie houdende verhooging van uitkeeringen aan eenige plaatselijke raden (Ond. **112**).
4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 7 Februari 1929 No. 27 houdende goedkeuring van de oprichting door de Vereeniging Mohammadjah van een normaalschool voor de opleiding van Inlandsche hulponderwijzers te Soerakarta.
5. Als voren van 13 Februari 1929 No. 37 houdende aantekening van het Koninklijk besluit van 28 December

1928 No. 47, regelende de uitzending van den heer C. W. Bodenhausen.

6. Als voren van 13 Februari 1929 No. 38 tot toekenning van buitenlandsch verlof aan Ch. Beets, hoofd van het Bezoldigingskantoor, en houdende tijdelijke belasting van J. J. Palm met de waarneming van genoemde betrekking.

De sub 3 t/m 6 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. Het volgende ter kennisneming ontvangen geschrift:

1. Open brief van de vereeniging „Madjoe" betreffende gelijkstelling van militaire pensioenen en gagementen van vóór 1 Januari 1920 met die van 1 Januari 1920.

Wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot aanvulling en wijziging van de artikelen 43a, 88 en 90 der Locale-raden-ordonnantie en de gewijzigde ontwerp-ordonnantie, strekkende tot aanvulling en wijziging van de artikelen 93, 94 en 96 der Stadsgemeente-ordonnantie (Ond. **108**).
2. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de artikelen 40 en 83 der herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920 (Ond. **114**).
3. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van artikel 81 der herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920 (Ond. **116**).

Deze ontwerpen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren thans in de commissies te willen bijeenkomen.

De vergadering wordt te 9.14 uur v.m. gesloten.

27ste VERGADERING — DONDERDAG 28 FEBRUARI 1929.

Ingekomen stukken. — Toepasselijkverklaring regeling betreffende paal- en vlotwoningen op Djambi. — Behandeling van verzoekschriften.

27ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 28 Febr. 1929.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Toepasselijkverklaring regeling betreffende paal- en vlotwoningen op Djambi (Ond. **110**). — Behandeling van verzoekschriften.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 16 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, s' Jacob, Kan, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Moelia, Roep, Soejono en Soekawati.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Het volgende op een der leden betrekking hebbend schrijven.

1. Berichten van verhindering van de heeren Schmutzer en Bruineman.

Voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 20 Februari 1929 Nos. 10 en 11 houdende mededeeling van de vaststelling van:
 - a. de ordonnantie tot verklaring dat het algemeen nut de onteigening vordert ten name van de gemeente Semarang, van eigendommen in die gemeente (Ond. **113**);
 - b. de ordonnantie tot nadere aanvulling van het Koninklijk besluit houdende instelling van eene Centrale Kas voor het Volkscardietwezen (Ond. **100**).
2. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 16 en 20 Februari 1929 Nos. 24 en 6 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., tot het doen van de in die besluiten genoemde uitgaven.
3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 16 Februari 1929 No. 34 houdende cervol ontslag als plaatsvervangend voorzitter in den Raad voor de Scheepvaart, van H. A. Romswinkel en benoeming in diens plaats van A. Vos.
4. Als voren van 18 Februari 1929 No. 17 betreffende de overschrijving van een bedrag van f 310 000 uit Hoofdstuk II naar Hoofdstuk I der VIde begrotingsafdeeling, ten behoeve van den Dienst van het Boschwezen en houdende mededeeling van dat besluit aan den Minister van Koloniën.

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(VOORZITTER.)

5. Als voren van 20 Februari 1929 No. 1x tot interneering van den daarin genoemden persoon.
6. Als voren van 20 Februari 1929 No. 2x tot instelling van een Commissie tot voorbereiding van eene verordening op den staat van oorlog en beleg en tot benoeming van de leden der commissie.
7. Als voren van 20 Februari 1929 No. 3 houdende studieopdracht naar Europa aan Tocankoe Mahmoed, tijdelijk ambtenaar ter beschikking van den Gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden.
8. Als voren van 20 Februari 1929 No. 16 tot indienststelling, boven de formatie, van een Inlandsch ambtenaar met den rang en titel van districtshoofd ten behoeve van het regentschap Bandoeng.
9. Rondschrijven van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 22 Februari 1929 No. 342/II betreffende tegemoetkoming voor kampongverbetering.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. Het volgende ter kennisneming ontvangen geschrift.

1. Anoniem schrijven houdende klachten betreffende de bejegening van de Inlandsche hoofden in de Minahassa door Europeesche bestuursambtenaren.

Wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot toepasselijkverklaring van de bij de ordonnantie van 15 Februari 1922 (Staatsblad No. 85) vastgestelde regeling betreffende paal- en vlotwoningen, met eenige wijziging en aanvulling, op de residentie Djambi (Ond. **110**).

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het zevende (aangevulde en gewijzigde) rapport van de commissie voor de verzoekschriften.

Ik maak de vergadering attent op de als noot in het rapport opgenomen mededeeling, luidende:

Doordat adressant zich inmiddels met een nader rekest tot den Volksraad heeft gewend, met betrekking waartoe de commissie het noodig oordeelde nadere gegevens aan adressant te vragen, werd het rekest-Ratoe Mega, dat bij de behandeling van het vorige rapport werd aangehouden, nog niet in dit rapport opgenomen.

Behandeling van verzoekschriften.

Ik verwijs dienaangaande verder naar hetgeen de heer De Hoog opmerkte in de vergadering van het College van 17 Januari j.l. (HG 155).

Het rapport luidt als volgt:

1. Verzoek, gedagteekend Den Haag 25 Januari 1927, van F. H. Bartelds, inzake vergoeding van door een gewezen agent der Weeskamer verduisterde gelden.

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 7 December 1928 No. 2557/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie vestigt er de aandacht op:

- a. dat, blijkens het onder de bijlagen van het rekest opgenomen schrijven van de Weeskamer te Djokjakarta ddo. 23 Maart 1922 No. 1215 W.E., de bemoeienis der Weeskamer met de boedelzaak van wijlen den heer J. Bartelds Jr. ophield door het meerderjarig worden (23 Februari 1921) van adressant en derhalve verband heeft gehouden met adressants toenmalige minderjarigheid;
- b. dat de voogdij-verplichtingen (wellicht een voorloopige waarneming der voogdij), welke dus blijkbaar t. a. v. adressant in verband met diens minderjarigheid op de Weeskamer rustten, uiteraard niet zijn komen te vervallen door het optreden van den executeur-testamentair in den boedel van den overledene;
- c. dat de verduistering der vendugelden door den toenmaligen agent der Weeskamer te Bojolali, die op 1 Februari 1921 in zijn qualiteit als zoodanig over het ten name van de Weeskamer bij de Javasche Bank gestorte bedrag heeft gedisponeerd (verg. den brief van den agent der Javasche Bank te Solo ddo. 31 Mei 1922 No. 95/50) derhalve heeft plaats gehad in den tijd, dat de Weeskamer nog voogdij-verplichtingen t. a. v. den minderjarige had.

Mitsdien spreekt zij, in tegenstelling tot de meening der Regeering als haar oordeel uit, dat de Weeskamer ook na het optreden van den executeur-testamentair nog wel degelijk bemoeienis met de boedelzaak gehad heeft en het Land voor het door den minderjarige geleden geldelijk verlies aansprakelijk moet worden gesteld.

Wat overigens de billijkheid van een schade-loosstelling betreft, wijst de commissie erop:

- d. dat het voor de hand ligt, dat de executeur bij de afwikkeling van den boedel gebruikt heeft gemaakt van de diensten van dengene, die te dien tijde, krachtens de wet zelve, tot behartiging van de belangen van den minderjarige verplicht was, en daarom niet kan worden toegegeven, dat (wijlen) de heer Van Blommestein ten deze te kort zou zijn geschoten;
- e. dat adressant, die eerst 3½ jaar na de verduistering, nl. bij brief van den vertegenwoordiger der Indische Weeskamers te 's Gravenhage ddo. 14 Augustus 1924, daarvan in kennis werd gesteld, onder mededeeling, dat de

vraag in overweging genomen was of het Land al dan niet aansprakelijk kon worden gesteld voor de vergoeding van bedoeld bedrag, en op de beantwoording van die vraag wederom 4½ jaar heeft moeten wachten, zich geheel buiten zijn schuld voor zeer groote moeilijkheden geplaatst zou zien wanneer hij zou trachten langs civiel-rechtelijken weg de geleden schade te verhalen.

Met het oog hierop stelt de commissie voor der Regeering te verzoeken adressant het verduisterde bedrag van f 2551.17 met de daarop sedert gevallen rente ad 6% 's jaars te restitueeren.

2. Verzoek, gedagteekend Sipirok 14 November 1927, van Peter Tamboenan e. a., leden van den hoofdkerkeraad van Angkola en Sipirok, inzake de toelating (art. 177 I. S.) van de Zevende Dag-adventisten in Tapanoeli.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 19 December 1928 No. 2627/A2 heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig zijn voor het verleen van tusschenkomst.

3. Verzoek, gedagteekend Buitenzorg 2 April 1928, van Ch. O. Simon, inzake:

- a. zijn niet-cervolle ontheffing van de waarneming der betrekking van adjunct-accountant bij den belasting-accountantsdienst en
- b. de opleiding tot adjunct-accountant bij genoemden dienst.

Brieven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 6 Juli 1928 No. 1521c/A1 en 11 December 1928 No. 2578/A1 hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verleen van tusschenkomst.

4. Verzoek, gedagteekend Soerabaja 24 December 1928, van D J. van Ligten e. a., houdende bezwaren tegen de vernietiging door den Gouverneur van Oost-Java van een besluit van B. en W. van Soerabaja, waarbij een verzoek van de firma Ruhaak & Co tot oprichting van een montage-inrichting en opslagplaats van ijzer en machinerieën aan het Rustenburgerpad te Soerabaja was afgewezen.

Aangezien de beslissing van den Gouverneur van Oost-Java door dezen genomen werd in zijne hoedanigheid van vertegenwoordiger van het centraal gezag, stelt de commissie voor adressanten te berichten, dat zij in de eerste plaats zich met hunne bezwaren tot den Gouverneur-Generaal zullen hebben te wenden.

5. Verzoek, gedagteekend Reksonegoro 22 December 1928, van Raden Mas Sjechaän, houdende bezwaren tegen

27ste VERGADERING — DONDERDAG 28 FEBRUARI 1929.

Behandeling van verzoekschriften.

de uitgifte in erfpacht van het land Molawahoe (Boeloeng-goehe).

Schriftelijke vraag van den heer R. P. Soeroso van 16 November 1928 heeft op deze aangelegenheid betrekking.

De commissie stelt voor der Regeering te verzoeken den Volksraad t. g. t. mededeeling te willen doen van de op het tot den Directeur van Binnenlandsch Bestuur gericht rekest van gelijke strekking genomen of nog te nemen beslissing en van de gronden, waarop deze berust.

6. Verzoek, gedagteekend Lawarang 27 November 1928, van Said Mahoeseng bin Salim Alatas, houdende bezwaren tegen een uitspraak van de inheemsche rechtbank te Madjene.

De commissie stelt voor adressant, die zich mede tot den Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden gewend heeft, te berichten, dat de Volksraad in zaken van justitie geen tusschenkomst kan verleenen.

7. Verzoek, gedagteekend Tjiandjoer 12 Maart 1928, van Tan Boen Hiap en Tan Kim Tjiok, houdende klachten tegen den wijkmeester der Chineezers aldaar.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 14 Januari 1928 No. 75/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien uit de van de Regeering verkregen inlichtingen blijkt, dat bedoelde wijkmeester met ingang van 10 October 1928 eervol werd ontslagen, stelt de commissie voor adressanten — aan wier wensch daardoor is voldaan — onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief te berichten, dat geen termen aanwezig zijn voor het verleenen van verdere tusschenkomst.

8. Verzoek, gedagteekend Madjalengka 20 Juni 1928, van Mas Partaätmadja, gewezen wedana, inzake het hem verleend niet-eervol ontslag uit 's Lands dienst.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 16 Januari 1929 No. 90/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie vestigt er de aandacht op:

- a. dat bij het besluit van 10 November 1921 No. 4, waarbij adressant werd ontslagen uit 's Lands dienst, bepaald werd, dat nader zou worden uitgemaakt of dit ontslag al dan niet moest worden beschouwd als te zijn verleend eervol;
- b. dat hieruit de gevolgtrekking moet worden gemaakt, dat de tegen adressant gerezen ernstige vermoedens, dat hij zich in zijne functie van wedana had schuldig gemaakt aan verduistering van gelden en vervalsching van registers, niet voldoende werden geacht om reeds aanstonds tot een niet-eervol ontslag over te gaan en er daarom de voorkeur aan gegeven werd den uitslag af te wachten van het nader onderzoek in de tegen hem, in verband met die vermoedens, aanhangig gemaakte strafvervolgung;

c. dat uit het — op 6 Augustus 1926 door den Raad van Justitie te Batavia bekrachtigd — vonnis van den landraad te Madjalengka van 1 Juni 1928, waarbij adressant werd ontslagen van rechtsvervolgung, blijkt:

- 1e. dat niet is nagegaan in hoeverre adressants verweer juist was, hoewel het van dit punt afhankelijk was of inderdaad verduistering was gepleegd;
- 2e. dat niet vaststond, dat er een tekort was en het, als er een was, niet vaststond of daarbij sprake was van kwaad opzet van de zijde van adressant en dat het mogelijk was, dat diens ondergeschikten het geld hadden behouden;
- 3e. dat de administratie der betrokken gelden in handen was van onbekwame personen;
- 4e. dat de mede ten laste gelegde vervalsching van stukken geenszins was bewezen.

Met het oog hierop meent de commissie dat, nu de vermoedens tegen adressant, die 27 dienstjaren had en blijkbaar steeds tot tevredenheid der Regeering had gediend, niet door het gehouden onderzoek werden bevestigd, aan het hem verleend ontslag het praedicaat eervol niet had mogen worden onthouden.

Zij wenscht er hierbij op te wijzen, dat de in de brieven van den Gouvernements Secretaris van 3 April en 18 September 1928 Nos. 664/A1 en 2008/A1 bedoelde mantri 1ste klasse bij het waterbeheer, die door den landraad te Djember vervolgd werd wegens knevelarij, in afwachting van het vonnis niet werd ontslagen uit 's Lands dienst, doch slechts werd geschorst en dat, toen zijn schuld aan het ten laste gelegde niet kon worden bewezen, deze landsdienaar — hoewel hij reeds eerder niet gunstig bekend stond en andere knoeierijen wél vaststonden — wegens ongeschiktheid eervol werd ontslagen uit zijn betrekking.

Een en ander geeft der commissie aanleiding voor te stellen:

- a. der Regeering mededeeling te verzoeken, waarom het besluit van 4 Juni 1928, waarbij adressant niet-eervol uit 's Lands dienst werd ontslagen, eerst bijna twee jaar na de bekrachtiging van het vonnis van den landraad te Madjalengka (6 Augustus 1926) werd genomen;
- b. der Regeering in overweging te geven het aan adressant verleend niet-eervol ontslag uit 's Lands dienst alsnog te wijzigen in een eervol ontslag.

9. Verzoek, gedagteekend Timbangkarta 10 Augustus 1928, van M. Ronosoewito e. a., inzake den afstand van grond ter ontginning.

Eerder verzoek van 11 Juli 1927 en brieven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 6 Januari 1928 No. 37/B en 17 Januari 1929 No. 96/B hebben op deze aangelegenheid betrekking.

De commissie stelt voor adressanten, onder toezending van een uittreksel van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verleenen van verdere tusschenkomst.

Behandeling van verzoekschriften.

10. Verzoek, gedagteekend Koret 30 Juli 1928, van Pak Tjemah e. a., inzake den afstand van grond ter ontginning.

Brieven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 6 Januari 1928 No. 37/B en 17 Januari 1929 No. 96/B hebben op deze aangelegenheid betrekking.

De commissie stelt voor adressanten, onder toezending van een uittreksel van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van verdere tusschenkomst.

11. Verzoek, gedagteekend Djokjakarta 12 Januari 1929, van K. E. Soselisa, amanuensis bij de Prinses Juliana-school te Djokjakarta, om toekenning van een toelage ter grootte van de door hem voor zijn dienstwoning betaalde huishuur.

De commissie stelt voor adressant te berichten, dat hij zich in de eerste plaats tot de Regeering zal hebben te wenden.

12. Verzoek, gedagteekend Rangkasbitong 15 Januari 1929, van Raden Soema Antaredja, inzake den ingangsdatum van het hem toegekend pensioen.

Blijkens het besluit van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 20 Juli 1923 No. 2051/CII is aan adressant pensioen toegekend, gerekend van 1 December 1922, d. i. de maand, volgende op die van de dagteekening van het besluit van den Resident van Bantam van 1 November 1922 No. 12233/2, waarbij het aan adressant in 1919 verleend ontslag uit de betrekking, met ingang van 31 Januari 1919 werd gewijzigd in een eervol ontslag wegens ongeschiktheid.

Adressants verzoek om het pensioen toe te kennen, gerekend vanaf 1 Februari 1919, zijnde de maand, volgende op die, waarin hem bij G. B. van 26 April 1923 No. 25 wegens ongeschiktheid eervol ontslag uit 's Lands dienst, met aanspraak op pensioen, werd verleend, werd blijkens het besluit van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 26 November 1923 No. 3303/CII afgewezen aangezien verzoeker niet diligent is geweest.

Deze afwijzende beschikking werd blijkbaar gegrond op het in Bijblad No. 8421 gegeven voorschrift voor Inlandsche landsdienaren, die op het tijdstip van ontslag uit de betrekking, e. q. ophouden van wachtgeld of onderstand, voor pensioen in de termen vallen zonder daarop rechten te kunnen doen gelden. Bedoeld voorschrift bepaalt namelijk, dat de pensioenen voor hen, die niet op verzoek uit 's Lands dienst worden ontslagen, moeten ingaan met de maand volgende op die van de dagteekening van het pensioensbesluit, doch dat, indien de betrokkene diligent is geweest in de aanbieding van zijn aanvraag om pensioen, d. w. z. indien het verzoek hiertoe door hem is gedaan binnen zes maanden na het ophouden van zijn landsinkomsten, het pensioen daaraan zal kunnen aansluiten.

Het komt der commissie voor, dat de in aangehaald Bij-

blad bedoelde diligentie van betrokkene niet kon worden gevorderd, waar deze, wiens landsinkomsten op 31 Januari 1919 hadden opgehouden, eerst ingevolge het G. B. van 26 April 1923 No. 25 aanspraak op pensioen verkreeg.

In verband hiermede stelt de commissie voor der Regeering in overweging te geven adressants verzoek in nadere beschouwing te willen nemen.

13. Verzoek, ongedagteekend, van Sech Ajoeb bin Mohamad Baloewel, huiseigenaar te Meester Cornelis, inzake zijn aanslag in de oorlogswinstbelasting over de jaren 1925, 1927, 1928 en 1929.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 25 Januari 1929 No. 141/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

14. Verzoek, gedagteekend Menado 28 September 1928, van D. J. Kandou e. a., om gelijkstelling van de bezoldiging der z.g. onopgeleide hulponderwijzers met die van de hulponderwijzers, afkomstig van de normaalschool.

Brief van den Gouvernements Secretaris van 29 Januari 1929 No. 158/A2 heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien uit de bij bovengenoemden Regeeringsbrief verstrekte inlichtingen blijkt, dat op een tot den Directeur van Onderwijs en Eeredienst gericht rekest van gelijke strekking afwijzend is beschikt op grond van de overweging, dat de opleiding van beide groepen van leerkrachten niet gelijk is en een gelijkstelling hunner positie in strijd zou komen met het stelsel der algemeene salaris-regeling, stelt de commissie, welke zich met dien grond kan vereenigen, voor adressant te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

15. Telegrafisch verzoek, gedagteekend Digoel 14 Augustus 1928, en nadere toelichting, gedagteekend Tanah Merah 17 Augustus 1928, van Heroejono en Soekra, om een onderzoek in te stellen naar het overlijden van Koesnin.

Brief van den Gouvernements Secretaris van 29 Januari 1929 No. 30x heeft op deze aangelegenheid betrekking.

Aangezien uit de bij bovengenoemden Regeeringsbrief verstrekte inlichtingen blijkt, dat geen aanleiding bestaat te vermoeden, dat Koesnin is overleden door mishandeling, doch dat zijn dood het gevolg is geweest van verdrinking in een vlaag van waanzin, stelt de commissie voor adressanten te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

16. Telegrafisch verzoek, gedagteekend Digoel 17 October 1928, van Kadarisman e. a., om terugkeer van hunne gezinnen naar Java op 's Lands kosten.

27ste VERGADERING — DONDERDAG 28 FEBRUARI 1929.

Behandeling van verzoekschriften.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 31 Januari 1929 No. 33x heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verleen van tusschenkomst.

17. Verzoek, gedagteekend Madjalengka 14 Maart 1927, van Raden Soerjana, om uitbetaling van schadeloosstelling voor de uitgifte van gronden in erfpacht aan de suikeronderneming Kadipaten.

Brieven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 24 Juli 1928 No. 1652/B en 1 Februari 1929 No. 188/B hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van den B. G. S. van 1 Februari 1929 No. 188/B, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verleen van verdere tusschenkomst.

18. Verzoek, gedagteekend Weltevreden 31 Januari 1929, van H. Hars, inzake grondrechten.

De commissie stelt voor der Regeering te verzoeken den Volksraad t. g. t. mededeeling te willen doen van de op het door adressant tot Haar gericht rekest, gedagteekend Weltevreden 7 Februari 1928, van gelijke strekking, genomen of nog te nemen beslissing en van de gronden, waarop deze berustte.

19. Verzoek, gedagteekend Boemi Djawa 20 Mei 1928, van ingezetenen van een 6-tal kampongs, houdende klachten tegen de wijze van verkiezing van een pasirah te Boemi Djawa.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 1 Februari 1929 No. 195/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verleen van tusschenkomst.

20. Verzoek, gedagteekend Tapatoean, Juli 1928, van Caizar, gewezen mantri-boekhouder bij de B. O. W., inzake het hem wegens ongeschiktheid verleend eervol ontslag uit zijne betrekking.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 2 Februari 1929 No. 202/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor der Regeering af te vragen, of, indien adressant verzoekt om ontslag uit 's Lands dienst, hem op grond van het bepaalde in Bijblad No. 7355 jo. 8722 pensioen zal worden toegekend dan wel de Regeering bereid is hem eervol uit 's Lands dienst te ontslaan, opdat hij in het genot kan worden gesteld van onderstand als bedoeld in art. 3 van Stbl. 1918 No. 110.

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(KOESOEMO OETOYO.)

21. Verzoek, gedagteekend Weltevreden 7 December 1927, van W. van Deth, hoofdamtenaar bij het departement der Burgerlijke Openbare Werken, inzake vermeend onjuiste berekening van zijn diensttijd.

Brief van den Gouvernements Secretaris van 21 Mei 1928 No. 1211/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

Uit het schrijven van den Gouvernements Secretaris van 21 Mei 1928 No. 1211/A1 blijkt, dat de afwijzing van adressants verzoek op de volgende twee gronden berust:

1. dat niet gewettigd is de conclusie, dat den betrokkene bij zijn overgang in burgerlijken dienst zooveel voorpraktijk is medegegeven als overeenkwam met zijn diensttijd als officier, waardoor lid 2 van de toelichting op punt 5 van den bij G. B. van 23 Januari 1925 No. 13 behoorenden staat op hem van toepassing zou zijn;
2. dat zelfs, indien zulks als voldoende vaststaand aangenomen werd, de aftrek van 2 jaar, voorgeschreven in punt 12 van genoemden staat, ten rechte heeft plaats gehad.

De commissie stelt hiertegenover, dat niet weerlegd is hetgeen betrokkene in zijne memorie aanhaalt, nl. dat hij bij zijn overgang naar de Algemeene Secretarie werd gerangschikt naar zijn promotie-jaar als officier, d. i. 1904, en daarom onder den (in anciënniteit) jongsten grootambtenaar van 1904, maar boven den oudsten grootambtenaar van 1905 in de ranglijst geplaatst werd. De daaruit door adressant getrokken conclusie, dat bij zijn overgang in burgerlijken dienst zijn officierstijd ten volle werd medegegeld, wordt door de commissie gedeeld.

Met het oog hierop stelt de commissie voor der Regeering om mededeeling te verzoeken of het juist moet worden geacht, dat op den zoodanig berekenden diensttijd een aftrek van 2 jaar werd toegepast en of dit niet in strijd is met punt 5 van de inpassingsvoorschriften van het G. B. van 23 Januari 1925 No. 13.

De commissie zou hieraan de vraag willen verbinden of de Regeering alsnog geen aanleiding kan vinden Hare beslissing te herzien.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! De kwestie, waarop verzoekschrift No. 10 betrekking heeft, is in het geheel niet nieuw; zij heeft reeds een punt van bespreking uitgemaakt in de vergadering van ons College van 15 Maart 1928.

De zaak is, dat eenige honderden Inlanders uit de afdeling Krawang gevraagd hebben, boschgrond te mogen ontginnen, gelegen in de desa's Tjiasemgirang, Doekoeh en Rantjabango. In 1928 antwoordde de Regeering, dat in geen geval gronden zouden kunnen worden afgestaan aan buiten de drie genoemde desa's woonachtige personen, terwijl Zij thans zegt, dat zij, die in een van de drie desa's woonachtig zijn, de gronden zullen kunnen krijgen — voor hen is de zaak dus geregeld — maar dat zij, die niet in een van de drie desa's wonen, alleen dan grond zullen kunnen krijgen wanneer voor de inwoners van die desa's, van wie

Behandeling van verzoekschriften.

(KOESOEMO OETOYO, DE HOOG.)

velen nog niet in het bezit zijn van bouwland, voldoende grond zal zijn gereserveerd.

Dit antwoord geeft mij zeker eenige redenen tot dankbaarheid; maar waar de Regeering daarbij heeft verklaard, dat de zaak nog in onderzoek is bij den resident van Krawang zou ik deze aangelegenheid voor ons College nog niet als afgedaan willen beschouwen.

De commissie echter stelt voor, adressanten te berichten, dat geen termen aanwezig werden geacht voor het verleenen van verdere tusschenkomst, zoodat wanneer deze conclusie wordt aangenomen de zaak is afgedaan. Daarom zou ik in de conclusie het woord „voorloopig” willen inlassen, of willen voorstellen adressanten nog niet te antwoorden. Mocht het woord „voorloopig” ingelascht worden dan zou de conclusie moeten luiden:

„De commissie stelt voor adressanten, onder toezending van een uittreksel van nevengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat voorloopig geen termen aanwezig werden geacht voor het verleenen van verdere tusschenkomst en de Regeering te verzoeken te gelegener tijd mededeeling te willen doen van de terzake te nemen beslissing en van de gronden, waarop deze berust”.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb deze zaak zooeven reeds met den heer Koesoemo Oetoyo besproken en wij zijn tot de oplossing gekomen, die de heer Koesoemo Oetoyo hier heeft aangegeven. De commissie voor de verzoekschriften heeft dus geen bezwaar tegen de door den geachten spreker aangegeven toevoeging.

Ter toelichting van het door de commissie in haar rapport ingenomen standpunt vestig ik er even de aandacht op, dat naar zij aannam, de Regeering den Volksraad t. z. t. vanzelf in kennis zou stellen van den uitslag van het door den resident van Krawang in te stellen onderzoek. Waar de heer Koesoemo Oetoyo echter de vrees uit, dat deze aangelegenheid misschien in het vergeetboek zou kunnen geraken — welke vrees de commissie niet deelt, maar waaraan zij toch wil toegeven — heeft zij geen bezwaar gemaakt tegen de voorgestelde toevoeging, strekkende om de Regeering te vragen, te zijner tijd den Volksraad in kennis te stellen van den uitslag van het onderzoek, dat door den resident van Krawang zal worden gehouden.

De gewijzigde conclusie van de commissie voor de verzoekschriften betreffende verzoekschrift No. 10 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Ook de aangelegenheid vervat in verzoekschrift No. 17 is niet nieuw en heeft in ons College reeds eerder tot uitvoerige besprekingen aanleiding gegeven.

Het slot van den laatsten brief van de Regeering, gedateerd 1 Februari van dit jaar luidt:

„Mochten bepaalde personen kunnen bewijzen of zelfs maar voldoende waarschijnlijk maken, dat zij

(KOESOEMO OETOYO, DE HOOG.)

door een verkeerden of onwettigen maatregel van Bestuur of de Regeering schade hebben geleden, dan is de Regeering bereid die schade te vergoeden”.

Het betreft hier gronden, die in erfpacht zijn uitgegeven aan de suikerfabriek „Kadipaten” in het Madjalengkasche. De bevolking beweert, dat zij bij verlenging van de erfpacht, welke omstreeks 1904 heeft plaats gehad, niet is gehoord, zoodat van sommige desalieden sawahgronden zijn ingelijfd bij de gronden, die in erfpacht zijn uitgegeven.

De Voorzitter: Dat was dus in 1904, niet waar?

De heer Koesoemo Oetoyo: Juist, Mijnheer de Voorzitter! Als ik haar brief goed begrepen heb, geeft de Regeering dus toe, dat er misschien wel aanleiding bestaat eenigen lieden schadeloosstelling te verleenen. Daarom zou ik aan de conclusie van de commissie toegevoegd willen hebben, dat de commissie speciaal de aandacht van adressant vestigt op het slot van het schrijven van de Regeering, waarop ik zooeven reeds doelde.

De heer Fruin: Kan hij dat zelf niet lezen?

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Bij de behandeling van deze conclusie in den boezem van de commissie is een oogenblik gedacht aan het inlassen van hetgeen de heer Koesoemo Oetoyo thans vraagt. Wij hebben tenslotte echter het voorstel gedaan, aan adressant afschrift van den Regeeringsbrief te zenden zonder meer. Daaruit is alles te lezen wat adressant kan weten en wil weten. Wij hebben n.l. gemeend dat het eigenlijk buiten de bemoeienis van den Volksraad ligt, nog speciale aanwijzingen te geven, vooral in dit geval. Als het ging om ongeletterde desalieden of om personen, die niet in staat zijn, de strekking van een in het Hollandsch gesteld Regeeringsantwoord te begrijpen, zou de commissie wel degelijk aan het College van Gedelegeerden of eventueel aan den Volksraad voorstellen, eenige aanwijzingen te geven in het belang van adressant; de commissie heeft echter vermeend, dat het gezien den persoon, die dit verzoekschrift heeft ingediend, n.l. Raden Soerjana, van wien uit de geheele correspondentie blijkt, dat hij heusch geen ongeletterd iemand is en op de hoogte is van verschillende rechtstermen en uiteenzettingen van Regeeringszijde, zeker niet op onze weg lag om het geven van aanwijzingen aan adressant voor te stellen.

Maar tenslotte zijn dit slechts onbeduidende dingen en daarom zou ik een voorstel willen doen, dat ik in zoo veel gevallen heb gedaan, n.l. om een afschrift van de Handelingen van het College van Gedelegeerden op dit punt aan adressant over te leggen, zooals hij daaruit kan vernemen wat de heer Koesoemo Oetoyo omtrent dit verzoekschrift heeft gezegd en wat ik daarop heb geantwoord.

De Voorzitter: Kan de heer Koesoemo Oetoyo hiermede accoord gaan?

27ste VERGADERING — DONDERDAG 28 FEBRUARI 1929.

Behandeling van verzoekschriften.

(KOESOEMO OETOYO.)

De heer Koesoemo Oetoyo: Ja, Mijnheer de Voorzitter.

De gewijzigde conclusie van de commissie voor de verzoekschriften op verzoekschrift No. 17 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De conclusies betreffende de overige verzoekschriften worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

(VOORZITTER.)

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren nog even in commissie bijeen te willen blijven.

De openbare vergadering gaat te 9.21 uur v.m. over in een beslotene.

28ste VERGADERING — WOENSDAG 6 MAART 1929.

Ingekomen stukken. — Wijziging verpondingsordonnantie 1928.

28ste VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 6 Maart 1929.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Wijziging verpondingsordonnantie 1928 (Ond. **115**). — Nadere aanvulling van de petroleum-accijns-ordonnantie (Ond. **117**).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 18 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, s'Jacob, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Moelia, Roep, Soejono en Soekawati.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven:

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 2 Maart 1929 No. 1x houdende de mededeeling, dat de Gouverneur-Generaal bezwaar heeft om de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925 (Ond. **107**), zooals het ontwerp door den Volksraad is geamendeerd, vast te stellen.
2. Als voren van 2 Maart 1929 No. 2x houdende uitnodiging aan den Volksraad, krachtens art. 89 I. S., om de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925 (Ond. **107**) opnieuw in behandeling te nemen.

Deze brieven worden gedrukt.

3. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 23, 23 en 25 Februari 1929 Nos. 23, 24 en 36 houdende mededeeling van de vaststelling van:
 - a. de ordonnanties tot aanvulling en wijziging van de Locale raden-ordonnantie en de Stads Gemeente-ordonnantie (Ond. **108**);
 - b. de ordonnantie tot wijziging van artikel 81 der herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920 (Ond. **116**);
 - c. de ordonnantie tot wijziging van de artikelen 40 en 83 der herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920 (Ond. **114**).

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

(VOORZITTER, BLAAUW.)

B. De volgende ter kennisneming ontvangen geschriften:

Moties van de Perikatan Perempoean Indonesia houdende verzoeken aan de Regeering betreffende uitbreiding van het aantal meisjes-scholen, de taklik bij huwelijken en toeneming van onderstand aan de weduwen en weezen van Inlandsche landsdienaren.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van artikel 4 der verpondings-ordonnantie 1928 (Ond. **115**).

Mijne Heeren! De heer Blaauw heeft zich opgegeven voor het maken van een opmerking.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb, zooals U terecht opmerkt, het woord gevraagd voor het maken van een opmerking. Het is niet mijn bedoeling, dat op het oogenblik daarop door den betrokken Regeeringsgemachtigde wordt ingegaan; dat is ook niet wel mogelijk nu de Regeeringsgemachtigde niet ter vergadering verschenen is. Het spijt mij wel, dat ik niet eerder heb kunnen kennisgeven, dat ik een vraag zou stellen; ik heb echter de stukken zoo laat ontvangen, dat ik den inhoud en de gevolgen daarvan niet eerder heb kunnen overzien.

Mijn opmerking komt hierop neer. Er is in het Gedelegeerdenverslag een vraag gesteld, waarop in de Memorie van Antwoord het volgende wordt geantwoord:

„Ten aanzien van de in het Gedelegeerdenverslag aangeroerde kwestie met betrekking tot de delegatie van bevoegdheden aan den Gouverneur-Generaal, verwijst de Regeering naar het uitvoerige betoog terzake in de Memorie van Antwoord betreffende de nadere aanvulling van de petroleum-accijns-ordonnantie”.

Nu heb ik de Memorie van Antwoord betreffende deze ordonnantie, onderwerp **117**, zeer nauwkeurig nagelezen, doch tot mijn spijt heb ik daarin geen antwoord kunnen vinden op de vraag, die gesteld is bij onderwerp **115**.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan het op het oogenblik bij het maken van deze opmerking laten; misschien zal de Regeeringsgemachtigde daarin aanleiding vinden om op de een of andere wijze te gelegener tijd daarop terug te komen. Zooals gezegd, op het oogenblik verwacht ik daarop geen antwoord.

De Voorzitter: Het is dus ongetwijfeld Uw bedoeling, dat door mijn tusshenkomst de aandacht der Regeering op Uw opmerking zal worden gevestigd.

De heer Blaauw: Ja, Mijnheer de Voorzitter.

30ste VERGADERING — DONDERDAG 25 APRIL 1929.

Ingekomen stukken. — Toepasselijk verklaring regeling paal- en vlotwoningen op Djambi.

30ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 25 April 1929.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Toepasselijk verklaring regeling paal- en vlotwoningen op Djambi (Ond. **110**: st. 7—9). — Verlof en overtocht mindere militairen naar Suriname en Curaçao (Ond. **119**). — Belasting-ordonnantie en strafverordenings-ordonnantie voor de Inlandsche gemeenten in de buitengewesten (Ond. **111**).

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 16 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, s' Jacob, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Moelia, Roep, Schmutzer, Soejono en Soekawati.

Regeeringsgemachtigden de heeren: La Lau en Maas Geesteranus.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende op leden betrekking hebbende bescheiden:

1. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 16 April 1929 No. 23 houdende benoeming van J. C. van Aalderen, directeur van de Solosche Electriciteit Maatschappij, tot lid van den Volksraad.
2. Afschrift-schrijven van Dr. P. van Hulstijn aan den Gouverneur-Generaal, houdende de mededeeling, dat hij zijn benoeming tot lid van den Volksraad aanneemt.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 11 en 16 April 1929 Nos. 11 en 15 ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie houdende voorzieningen in verband met een nieuwe administratieve indeeling van het gewest Sumatra's Westkust (Ond. **135**);
 - b. een ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van het besluit van den plaatselijken raad Madioen en Ponorogo tot wijziging van een leeningsbesluit van den gewestelijken raad van Madioen (Ond. **136**).

Deze stukken zijn of worden gedrukt.

2. Rondschriften van den 1sten Gouvernements Secretaris Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

(VOORZITTER.)

van 12 April 1929 No. 746/A2 betreffende maatregelen tegen het te loor gaan van gevonden voorwerpen met oudheidkundige waarde.

3. B. G. S. van 22 April 1929 No. 812/Begr. houdende de mededeeling, dat aan den Minister van Koloniën is verzoekt om in het ministerieel ontwerp der Indische regularisatievoorstellen over 1927 alsnog rekening te willen houden met eenige nadere wijzigingen.
4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 12 April 1929 No. 4 houdende opdracht aan den heer R. A. A. Djadjadiningrat om zich op de hoogte te stellen van de organisatie van den middenstand in Nederland, Duitschland en Oostenrijk.
5. Als voren van 13 April 1929 No. 21 tot instelling van een commissie van onderzoek naar de doeltreffendheid van de toegepaste werkwijzen bij de departementen en diensten en naar de doelmatigheid van de personeelsformaties en houdende benoeming van voorzitter en leden dier commissie.
6. Als voren van 13 April 1929 No. 29 houdende o. a. versterking van het politiepersoneel ten behoeve van het detachement veldpolitie te Tangerang en vermindering van dat ten behoeve van de bewaking van de haven Oedjoeng-Genteng.
7. Als voren van 14 April 1929 No. 23 houdende benoeming van C. M. Bakker, H. P. Matthee en Prof. Mr. J. M. J. Schepper tot lid van de commissie, belast met de studie van het vraagstuk van de beperking van den Zondagsarbeid in Nederlandsch-Indische havens.

De sub 2 t/m 7 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. Motie van den gemeenteraad van Tandjoengbalai inzake de voorgestelde sluiting van Tandjoengbalai als ontsephingshaven en van het immigratiekantoor te Tandjoengbalai.

Wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot toepasselijkverklaring van de bij de ordonnantie van 15 Februari 1922 (Staatsblad No. 85) vastgestelde regeling betreffende paal- en vlotwoningen, met eenige wijziging en aanvulling, op de residentie Djambi (Ond. **110**, stuk 7—9).

Zooals de heeren weten, betreft het hier een rechtstreekse behandeling krachtens art. 96 lid 2 van het Reglement van Orde.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

30ste VERGADERING — DONDERDAG 25 APRIL 1929.

Verlof en overtocht mindere militairen naar Suriname en Curaçao. — Belasting-ordonnantie en strafverordening-
ordonnantie voor de Inlandsche gemeenten in de buitengewesten.

(VOORZITTER, LEGERCOMMANDANT, DWIDJOSEWOJO.)

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van een reglement op het verleenen van verlof, na opzending via Nederland naar Suriname en Curaçao, aan militairen beneden den rang van onderluitenant van het Nederlandsch-Indische leger, zomede van een reglement op het verleenen van overtocht van Nederlandsch-Indië via Nederland naar Suriname of Curaçao en omgekeerd (Ond. 119).

Gaarne zou ik van den Regeeringsgemachtigde vernemen, of de redactiewijziging van art. 6, als aangegeven in het slot van de Memorie van Antwoord, beschouwd moet worden als in den tekst te zijn geïnsereerd.

De heer La Lau, commandant van het leger en hoofd van het departement van Oorlog: Ja, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Verder komt art. 7 geheel te vervallen. Mag ik dus voorts ook aannemen, dat in verband daarmee, de vroegere artikelen 8 en 9 thans worden genummerd 7 en 8?

De heer La Lau, commandant van het leger en hoofd van het departement van Oorlog: Zeker, Mijnheer de Voorzitter.

De ontwerp-ordonnantie, zooals die wat betreft stuk 2A in de Memorie van Antwoord en voorts bij de mondelinge behandeling van Regeeringswege is gewijzigd, wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van een ontwerp-belastingordonnantie en een ontwerp-strafverordening-ordonnantie voor de Inlandsche gemeenten in de buitengewesten (Ond. 111).

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Als ik naar aanleiding van de voorliggende ontwerp-ordonnanties het woord vraag, dan is het in de eerste plaats ter voldoening aan mijn behoefte om van deze plaats der Regeering mijn erkentelijkheid te betuigen voor het in het leven roepen van de in die ontwerp-ordonnantie vervatte regeling. Immers, deze regeling is, naar mijn bescheiden meening, te beschouwen als een eerste stap in de goede richting om het Inlandsch gemeentewezen tot ontwikkeling te brengen.

Ik spreek dan ook de hoop uit, dat een dergelijke regeling zoo spoedig mogelijk zal worden getroffen voor Java en Madoera.

Aan dit ontwerp mogen nog vele gebreken kleven, doch

(DWIDJOSEWOJO.)

zulks behoeft geen afbreuk te doen aan onze waardeering daarvan. Trouwens de Regeering heeft in haar Memorie van Toelichting reeds gezegd, dat bij de opmaking daarvan de bedoeling heeft voorgezeten om de regeling voorshands zoo eenvoudig mogelijk te houden. Mocht in de praktijk de noodzakelijkheid van meerdere voorzieningen blijken, dan kunnen deze later alsnog worden aangebracht.

Niettemin zou ik gaarne mijn meening kenbaar willen maken omtrent een aangelegenheid, welke bereids door eenige mijner medeleden in het Gedelegeerdenverslag is naar voren gebracht, nl. de kwestie van de exterritorialiteit t. o. v. de Inlandsche gemeenten. Ik wil dadelijk voorstellen, Mijnheer de Voorzitter, dat ik mij kan vereenigen met de meening, dat bedoelde aangelegenheid een ingewikkeld vraagstuk is, en gevoegelijk losgemaakt kan worden van de thans in behandeling zijnde onderwerpen. Doch ondanks de dienaangaande door de Regeering in haar Memorie van Antwoord gegeven toelichting, blijf ik het onbillijk achten, wanneer niet-Inlanders, die in een Inlandsche gemeente wonen en derhalve mede profiteeren van de aldaar bestaande voordeelen, zooals den goeden staat der desawerken enz., geenerlei bijdrage geven in de kosten der gemeentelijke huishouding. In afwachting van een afdoende oplossing van het onderhavige vraagstuk, zou ik der Regeering daarom gaarne in overweging willen geven om zoo spoedig mogelijk een voorloopige regeling te treffen, volgens welke de in een Inlandsche gemeente wonende niet-Inlanders verplicht worden in de kosten der gemeentelijke huishouding bij te dragen.

De heer Fruin: Welke politieke rechten krijgen ze dan?

De heer Dwidjosewojo: Dat zal bij de tot standkoming van een definitieve regeling terzake opgelost moeten worden. Om moeilijkheden te voorkomen behoeft de verplichting tot het doen van die bijdragen niet door de betrokken Inlandsche gemeente zelf te worden opgelegd. M. i. kan wel op de een of andere wijze een modus worden gevonden om die bijdragen, hetzij vanwege de Overheid (Centrale Regeering), hetzij via een andere autoriteit, in de kas der Inlandsche gemeente te doen vloeien.

Mijnheer de Voorzitter! Dit door mij voorgestane denkbeeld is niet vreemd in ons staatsbestel. Immers een dergelijk stelsel is nu reeds toegepast t. a. v. — voor zoover ik weet — de zelfbesturende gebieden van Java. De Landsonderhoorigen in die gebieden toch moesten vroeger niets bijdragen in de kosten der zelfbestuurshuishouding.

Op de onbillijkheid daarvan werd in den Volksraad door verscheidene leden — waaronder ook ik behoorde — tegenover de Regeering steeds gewezen met verzoek om den onhoudbaren toestand zoo spoedig mogelijk te verbeteren. De Regeering is eindelijk daarop ingegaan. Immers sedert een jaar of vier werd o. m. 10% van de inkomsten- en personeele belasting van bedoelde Landsonderhoorigen door het Gouvernement geïnd en daarna in de Zelfbestuurskassen gestort. Deze maatregel is eveneens ingevoerd in af-

30ste VERGADERING — DONDERDAG 25 APRIL 1929.

Belasting-ordonnantie en strafverordening-ordonnantie voor de Inlandsche gemeenten in de buitengewesten.

(DWIDJOSEWOJO, MANDAGIE.)

wachting van de oplossing der exterritorialiteitskwestie dier Zelfbestuursgebieden.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dus ook de heer Dwidjosewojo is van meening, dat de moeilijke en ingewikkelde kwestie van de exterritorialiteit van deze ordonnanties kan worden losgemaakt en te zijner tijd onder de oogen kan worden gezien.

De heer Dwidjosewojo: Zeker, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Mandagie: Mijnheer de Voorzitter! De beide in behandeling zijnde ontwerpen hebben blijkens het Gedelegeerdenverslag de instemming van meerdere leden, waartoe ook ik behoor, verworven. Wat mijn persoon betreft is deze instemming een uitvloeisel van het besef omtrent de noodzakelijkheid, dat, wil men de Inlandsche gemeenten en vooral die met een in geldhuishouding levende gemeenschap, tot meerderen bloei laten komen, hun het recht tot belastingheffing dient te worden toegekend. Bij de toenemende impopulariteit van de persoonlijke verplichte diensten is de toekenning van dat recht beslist noodzakelijk, omdat daardoor de omzetting van belasting in arbeid in belasting in geld mogelijk wordt gemaakt.

In de Memorie van Toelichting op beide ontwerpen is nog uitdrukkelijk vermeld, dat deze ontwerp-ordonnanties alleen betrekking hebben op de buitengewesten en dat voor Java de organisatie van het desabestuur eerst op andere leest dient te worden geschied, alvorens daar de hierbedoelde bevoegdheden zullen kunnen worden uitgeoefend. Voor de buitengewesten staat de zaak echter anders.

Vervolgens wordt in de Memorie van Antwoord medegedeeld, dat in de praktijk is gebleken, dat de Inlandsche gemeenten behoefte hebben om ter behartiging van hun huishoudelijke belangen belastingen te heffen en straffen te bedreigen tegen de overtreding van haar verordeningen, wat o. m. blijkt uit de omstandigheid, dat in verschillende streken de Inlandsche gemeenten hiertoe reeds zijn overgegaan.

Deze mededeeling heeft mij tijdens het onderzoek in de Commissie aanleiding gegeven tot het verzoek een opgave te mogen ontvangen van eenige heffingen, welke reeds hebben plaats gehad. Ik ben zeer erkentelijk voor het door de Regeering in de Memorie van Antwoord gegeven antwoord, waarbij als voorbeeld verwezen wordt naar het Sumatra's Westkustrapport, deel II, bldz. 131 e. v. en de Mededeelingen van het Encyclopaedisch Bureau, aflevering 28, fol. 195. Een aandachtige lezing van deze passages geeft namelijk een goed begrip van wat de verschillende dorpslasten zoo wel in geld als in natura op Sumatra's Westkust zijn en welke de adatwettige inkomsten en heffingen der marga's in de Residentie Benkoelen.

Met de wetenschap, dat bedoelde heffingen reeds bestaan, kan het niet anders dan toegejuicht worden, dat de Regeering waar thans waarborgen ontbreken, welke voor de uitoefening van het belasting- en strafverordeningrecht niet

(MANDAGIE.)

gemist kunnen worden door deze ontwerp-ordonnanties den bestaanden informeele toestand wil wettigen en de noodige waarborgen wenschte te scheppen voor de uitoefening van bedoelde bevoegdheden.

Verder lees ik in de Memorie van Toelichting het volgende:

„De vraag, waar bedoelde bevoegdheden kunnen en dienen te worden uitgeoefend, wordt beheerscht door het organisatie- en het ontwikkelingspeil van de Inlandsche gemeente, hetwelk tot uitdrukking komt in het al of niet bestaan van een Inlandsche gemeente-ordonnantie, welke op de betrokken gemeenten van toepassing is”.

Voor zoover ik heb kunnen nagaan bestaan er tot dusverre slechts gemeente-ordonnanties voor Palembang, de Lampongsche districten, Tapanoeli, Bengkoelen, Billiton, Z. en O. afdeeling van Borneo, Ambon en Saparoea, Sumatra's Westkust en Banka; ik zou den geachten Regeerings-gemachtigde willen vragen, of het geen *aanbeveling* verdient te doen nagaan, of voor de overige residentien in de buitengewesten dan wel gedeelten daarvan, die daarvoor in aanmerking komen, nog geen Inlandsche gemeente-ordonnanties kunnen worden ingesteld.

Ten opzichte van de Minahassa wordt in de Memorie van Antwoord op een terzake in het Gedelegeerdenverslag door mij gemaakte opmerking gezegd, dat aan de Regeering niet mag worden geweten, dat de Inlandsche gemeente-ordonnantie voor de Minahassa nog niet is vastgesteld, als gevolg waarvan de Inlandsche gemeenten in genoemd gebied de bedoelde bevoegdheden nog niet zullen kunnen uitoefenen, daar het betrekkelijke advies van den Minahassaraad nog niet is ontvangen. Ik kan den geachten Regeerings-gemachtigde verzekeren, dat bij het maken van de opmerking het bij mij niet ging om de schuldvraag, doch dat het stellen van die vraag een uitvloeisel is van den drang, welke bij mij bestaat, om in het belang van de ontwikkeling der gemeenten in mijn land dezen zoo spoedig mogelijk het recht tot het heffen van belastingen toe te kennen.

Intusschen mocht ik uit goede bron vernemen, dat eenige dagen geleden de gemeente-ordonnantie door den Minahassaraad is behandeld. Ik moge de hoop koesteren, dat de Minahassaraad in het belang van de gemeenten deze ontwerp-ordonnantie zal hebben aangenomen.

Omtrent de in het Gedelegeerdenverslag besproken vraag of de bevoegdheid van de Inlandsche gemeenteraden tot het heffen van belastingen al dan niet beperkt moet blijven binnen de grenzen van het adatrecht, sluit ik mij evenals de Regeering aan bij die leden, die meenen dat zulks niet altijd mogelijk of gewenscht zal zijn en dat in elk geval de mogelijkheid opengesteld moet worden, om ook andere niet in het adatrecht wortelende heffingen te doen, daar bedoelde beperking in sommige gevallen een belemmering van de ontwikkeling van de Inlandsche gemeente kan beteekenen.

De Regeering deelt in de Memorie van Antwoord verder mede, dat het meerendeel van de in het leven te roepen belastingverordeningen slechts betrekking zal hebben op thans reeds bestaande heffingen. Uit de mededeeling in de

Belasting-ordonnantie en strafverordening-ordonnantie voor de Inlandsche gemeenten in de buitengewesten.

(MANDAGIE, DIRECTEUR VAN B. B.)

Memorie van Toelichting op bladzijde 5, dat de bedoelde ordonnanties niet automatisch in werking zullen treden voor alle streken in de Buitengewesten, waar een Inlandsche gemeente-ordonnantie werkt, doch dat het aan den Gouverneur-Generaal is voorbehouden, te bepalen, voor welke gebiedsdeelen de regelingen zullen gelden, moet de conclusie worden getrokken, dat bij de invoering van deze regelingen de noodige geleidelijkheid zal worden betracht, en daartoe niet zal worden overgegaan dan na grondig onderzoek.

Dat bij de toekenning van het recht aan de Inlandsche gemeenten, belastingen te heffen en binnen de daarbij te bepalen grenzen op de overtreding van haar verordeningen straf te stellen, ook rekening dient te worden gehouden met de ontwikkeling van de betrokken gemeentehoofden, behoeft wel geen betoog en daarom juich ik het toe, dat in beide verordeningen is bepaald, dat het uitoefenen van bedoelde bevoegdheden onder toezicht geschiedt en wel van de Hoofden van gewestelijk bestuur, door wie ook het vernietigingsrecht betreffende verordeningen van Inlandsche gemeenteraden wordt uitgeoefend.

Het ligt niet in mijn bedoeling, in te gaan op de verschillende belangrijke opmerkingen, welke in het Gedelegeerdenverslag zijn opgenomen; voor zoover ik kan nagaan, heeft de Regeering in de Memorie van Antwoord reeds een bevredigend antwoord daarop gegeven. Voorzoover ze betreffen de mededeeling in de Memorie van Toelichting, dat er binnen de gemeenten sprake is van een zekere exterritorialiteit, waarover ook ons geacht medelid de heer Dwidjosewojo het zooveen heeft gehad, zoodat haar regelingen slechts Inlanders kunnen betreffen, stemt de Regeering in met de leden, die van meening zijn, dat deze kwestie bij de behandeling van de onderhavige onderwerpen beter niet in het geding ware te brengen en voorts, dat de kwestie van de exterritorialiteit ten opzichte van de Inlandsche gemeenten overigens nog een onderwerp van speciale studie uitmaakt. Ik ga hierin met de Regeering mee en zal gaarne de resultaten van het onderzoek afwachten.

De Voorzitter: Ik meen uit Uw rede te hebben opgemaakt, dat U in elk geval de indiening van deze twee ordonnanties toejuicht.

De heer Mandagie: Jawel, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! De heer Dwidjosewojo heeft verklaard, dat hij de in behandeling zijnde ontwerpen goede regelingen vond, omdat hiermede het belang van het Inlandsche gemeentewezen in de buitengewesten, n.l. de autonomie van de gemeenten, wordt gediend. Dit is een verklaring, waarvan ik gaarne nota neem en die tevens bewijst, dat de Regeering juist heeft gezien toen Zij deze ontwerpen indiende. De heer Dwidjosewojo hoopte verder, dat een dergelijke regeling spoedig voor Java zou kunnen worden ingevoerd, doch of dit zoo spoedig het geval zal kunnen zijn, is min of meer een open vraag en dit

(DIRECTEUR VAN B. B.)

zal ongetwijfeld verband houden met de resultaten van het onderzoek naar de toestanden in de desa. Dat deze regeling er tenslotte voor Java zal komen, spreekt wel vanzelf, maar ik kan geen bepaalde toezegging geven, dat dit zoo spoedig zal kunnen gebeuren, als de heer Dwidjosewojo dit wel wenschte.

De kwestie van de exterritorialiteit van bepaalde ingezetenen is inderdaad een ingewikkelde kwestie. Dit heeft de heer Dwidjosewojo zelf erkend en gelijk ook reeds in de Memorie van Antwoord is opgemerkt, ligt deze kwestie niet geheel buiten verband met de andere exterritorialiteitskwestie, die in de zelfbesturen. Er zal dan ook bij de regeling terzake enig verband tusschen het een en het ander moeten worden gelegd. Men zal met de regeling der eene zaak niet behoeven te wachten, totdat de andere kwestie geheel is afgewikkeld, maar voordat hier een zeker standpunt door de Regeering kan worden ingenomen, zal Zij toch wel moeten wachten, totdat Zij beschikt over het rapport van de bekende commissie en ten opzichte daarvan een zeker standpunt heeft ingenomen.

Nu verlangt de heer Dwidjosewojo een spoedige, voorloopige regeling, om de niet-Inlandsche bewoners eener Inlandsche gemeente te doen medebetelen aan de kosten van de verschillende gemeentelijke werken. De heer Dwidjosewojo heeft verder gesuggereerd, dat niet de gemeenten de bijdragen zouden behoeven op te leggen, maar dat dit b.v. zou kunnen geschieden door de centrale Regeering, die dan de opbrengst in de gemeentelijke kas zou hebben te storten. Daarop is een interruptie van den heer Fruin gevolgd, vragende wat daartegenover de politieke rechten van die ingezetenen zouden zijn.

Ik ben reeds begonnen te zeggen, dat dit gansch geen gemakkelijke kwestie is. Er is op de departementale conferentie van dit jaar met de hoofden van gewestelijk bestuur uit de buitengewesten over deze zaak gesproken en men is op de vergadering alras tot de conclusie gekomen, dat het, voor zooveel de zaak op dit oogenblik was voorbereid, nog zeer moeilijk was, hierin eenige uitspraak te doen. De heeren hebben mij toen allen verzocht om deze zaak niet verder te behandelen, maar uit te stellen tot het volgend jaar, waardoor zij gelegenheid zouden hebben, op hun gemak — wat de zaak volkomen waard is — de aangelegenheid te overwegen en ter plaatse te bespreken, teneinde het volgend jaar vermoedelijk met bepaalde uitspraken en voorstellen voor den dag te komen. Ik moet dus den heer Dwidjosewojo antwoorden, dat een spoedige voorloopige regeling op het oogenblik door de Regeering bezwaarlijk is toe te zeggen. Wanneer echter die overwegingen van de hoofden van gewestelijk bestuur in de buitengewesten zouden mogen leiden tot een eenigszins algemeen gedeeld inzicht in deze materie, is de Regeering zeker bereid, een dergelijke oplossing in overweging te nemen.

Ik mag er dan nog wel bij zeggen, dat op het oogenblik voor zooveel het de niet-Inlandsche ingezetenen betreft van een Inlandsche gemeente, die b.v. daarin een onroerend goed in eigendom bezitten, aan den afstand daarvan als regel de voorwaarde verbonden is, dat het onderhoud van

30ste VERGADERING — DONDERDAG 25 APRIL 1929.

Belasting-ordonnantie en strafverordeningen-ordonnantie voor de Inlandsche gemeenten in de buitengewesten.

(DIRECTEUR VAN B. B.)

een gemeentelijken weg bv., die langs zoo'n eigendom loopt, ten laste komt van den grondeigenaar. Er zullen nog andere dergelijke voorbeelden te vinden zijn, maar men ziet hier reeds uit, dat de niet-Inlandsche gemeentenaren, als ik ze zoo noemen mag, niet geheel buiten de gemeentelijke lasten vallen.

Ik hoop, dat de heer Dwidjosewojo met deze eenigszins voor de toekomst gedane toezegging tevreden zal willen zijn.

De heer Mandagie heeft eigenlijk in hoofdzaak zijn instemming betuigd met het Regeeringsstandpunt. Ik kan er niet anders dan dankbaar voor zijn, dat ook aan die zijde de denkbeelden van de Regeering worden gedeeld.

De heer Mandagie heeft tenslotte alleen gevraagd of het geen aanbeveling zou verdienen, voor de residenties, waar op het oogenblik geen Inlandsche gemeente-ordonnantie is, deze spoedig voor te brengen en vast te stellen. Mijnheer de Voorzitter, deze aangelegenheid is en blijft steeds in de aandacht van de Regeering en ook in die van de hoofden van gewestelijk bestuur en zoodra men tot een aannemelijke regeling kan komen — en ik moet er bij zeggen: voor zover het gewesten betreft, waar werkelijk levende Inlandsche

(DIRECTEUR VAN B. B., DWIDJOSEWOJO.)

gemeenten bestaan, wordt een dergelijke regeling voorbereid — zal deze worden vastgesteld.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede de beide sprekers voldoende te hebben beantwoord.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! In tweeden termijn wensch ik slechts te verklaren, dat ik, wanneer ik althans den geachten Regeeringsgemachtigde goed heb begrepen, tevreden ben met zijn antwoord op mijn opmerkingen.

De beide ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen der vorige openbare vergadering, welke ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren zich in de commissies te begeven.

De vergadering wordt te 9.36 uur v.m. gesloten.

31ste VERGADERING — DONDERDAG 2 MEI 1929.

Mededeeling van de aanwijzing van den heer Middendorp als lid van het College van Gedelegeerden. — Ingekomen stukken.

31ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 2 Mei 1929.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Mededeeling van de aanwijzing van den heer Middendorp als lid van het College van Gedelegeerden. — Ingekomen stukken. — Aanvulling van de Binnenschepen-ordonnantie (Ond. 126). — Aanwijzing van den Voorzitter van de landraden te Teloek Betoeng e. a. tot Voorzitter van den Landraad te Kota Agoeng (Ond. 127). — Indienstelling van Maleische- en dictaatstenografen bij den Volksraad (Ond. 128). — Afscheid van den Voorzitter.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, s'Jacob, Kan, Kerkkamp, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Middendorp, Moelia, Roep, Schmutzer, Soejono en Soekawati.

Regeringsgemachtigden de heeren: Van den Bussehe, Bernard, Hardeman, Kiewiet de Jonge, Leegstra, Van Lonkhuyzen, Spit, Ten Broecke Hoekstra en Uljée.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering en deel mede, dat door mij in overeenstemming met de desbetreffende wetsbepalingen in de plaats van den heer Stokvis tot lid van het College van Gedelegeerden is aangewezen het lid van den Volksraad, de heer W. Middendorp.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Regeeringstelegram van 26 April 1929 houdende de mededeeling, dat de heer Meyer Ranneft, resident ter beschikking van den Gouverneur van Midden-Java, tot Voorzitter van den Volksraad is benoemd.

B. Het volgende op een lid betrekking hebbend besluit.

1. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 23 April 1929 No. 28 houdende aanteekening, dat het lidmaatschap van den Volksraad van J. A. Monod de Froideville niet eindigt door zijn afwezigheid uit Ned.-Indië voor meer dan acht maanden.

Wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen.

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 23 en 25 April 1929 Nos. 20 en 22 ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie tot afschaffing van peper-

pacht in de residentie Riouw en Onderhoorigheden (Ond. 137);

- b. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van artikel 6 der ordonnantie op het statistiekrecht (Ond. 138).

Deze stukken zijn geroneografeerd en rondgedeeld en worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 23 en 24 April 1929 Nos. 27 en 21 houdende mededeeling van de vaststelling van:
 - a. de ordonnantie tot intrekking van de reglementen betreffende de heffing van havengeld te Pelaboean Ratoe, in de Tjilaoet Eureunbaai en te Indramajoe (Ond. 123);
 - b. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het algemeen reisreglement (Ond. 121).
3. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 18 April 1929 Nos. 2x, 3x, 4x en 5x tot interneering van de daarin genoemde personen.
4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 20 April 1929 No. 1ax tot opheffing van den ten aanzien van den heer Asser Baars getroffen politieken maatregel.
5. Als voren van 23 April 1929 No. 26, bepalende de wijze, waarop de wet van 20 Maart 1929, betreffende de verschuiving van de begrootingsbehandelingen bij den Volksraad, zal worden afgekondigd en wanneer de wet in werking zal treden.
6. Als voren van 23 April 1929 No. 29 houdende benoeming van G. J. Boot tot Hoofdinspecteur van Financiën.
7. Als voren van 24 April 1929 No. 1x tot aanwijzing van plaatsen in de onderafdeeling Sangihé- en Talaudeilanden (residentie Manado), waar het reizen aan niet binnen die streken woonachtige personen dan wel aan door het Hoofd van gewestelijk bestuur aan te wijzen categorieën daarvan alleen is geoorloofd met een paspoort.
8. Als voren van 24 April 1929 No. 18 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., tot het doen van in dat besluit genoemde uitgaven.

De sub 2 t/m 8 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluit van het Hoofd van het Kantoor voor Reiswezen tot indeeling van de leden der Organisatie-commissie in de eerste groep van reizigers, bedoeld in artikel 2 § 1 van het Algemeen Reisreglement.
2. Als voren van 24 April 1929 No. 815 tot wijziging van het voor de plaats Gorontalo vastgesteld hoteldaggeld voor de 2de groep van landsreizigers.
3. Motie van de afdeeling Karanganyar van de P. G. H. B. betreffende de voorpraktijk van de Inlandsche hulp-onderwijzers.

31ste VERGADERING — DONDERDAG 2 MEI 1929.

Ingekomen stukken. — Aanvulling van de Binnenschepen-ordonnantie. — Aanwijzing van den Voorzitter van de Landraden te Telok Betoeng e. a. tot Voorzitter van den Landraad te Kota' Agoeng. — Indienstelling van Maleische- en dictaatstenografen bij den Volksraad. — Afscheid van den Voorzitter.

(s' JACOB.)

4. Afschrift rekest van L. Grevelink aan den Gouverneur-Generaal.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

E. Zendbrief van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst van 24 April 1929 No. A 3/1/19 ter aanbieding van 50 exemplaren van het „Eindverslag van de commissie van voorlichting inzake het technisch en ambachtsonderwijs“.

De publicaties worden opgenomen in de boekery.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

De ontwerp-ordonnantie tot het verleen van vrijstelling van zegel voor stukken, opgemaakt ter voldoening aan de Binnenschepen-ordonnantie-1927 (Staatsblad No. 289), en de daaruit voortvloeiende uitvoeringsvoorschriften (Ond. 126).

De ontwerp-ordonnantie tot aanwijzing van den Voorzitter van de Landraden te Telok Betoeng e. a. als voorzitter van den Landraad te Kota' Agoeng (Lampongsche Districten) (Ond. 127).

De ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de ordonnantie in Staatsblad 1926 No. 302, in verband met de voorgenomen indienstelling van Maleische- en dictaatstenografen bij den Volksraad (Ond. 128).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen der vorige openbare vergadering, welke ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De heer s' Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Heden is het de laatste dag dat U de vergadering van dit College leidt. Heden nemen wij van U afscheid en wij doen dat met gevoelens van leedwezen, omdat U, in de vier jaren, dat U de vergadering van den Volksraad en dit College als voorzitter hebt geleid, getoond hebt Uw plichten nauwgezet te vervullen en evenzeer, dat U zoowel de eigenschappen bezit, die daarvoor noodig zijn, als de eigenschappen, die noodig zijn om de vergaderingen met gezag en vooral met hart, te leiden, waardoor een prettige onderlinge verhouding ontstaat.

U hebt Uw waardigheid bekleed in het besef van Uw ambtelijke hoedanigheid; partij-overwegingen zijn daarbij

(s' JACOB, REG. GEM. VOOR ALG. ZAKEN.)

niet in het spel geweest. Zij zijn dit zoo weinig geweest, dat Gij niet gearzeld hebt om vóór het einde van het zittingsjaar heen te gaan. Dat is nu eenmaal het lot van den Volksraad en dat doet ons Uw heengaan nu te meer betreuren.

Ik wensch U toe, Mijnheer de Voorzitter, dat Gij de rust, die Ge in het vaderland tegemoet zult gaan, nog langen tijd moge genieten en dat Ge nog menigmaal den Volksraad zult mogen gedenken. (Teekenen van instemming).

De heer Kiewiet de Jonge, Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken: Mijnheer de Voorzitter! Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal, hoewel voornemens van Hare gevoelens jegens U ook persoonlijk te doen blijken, heeft mij niettemin opgedragen, hier namens de Regeering enkele woorden te spreken op dit belangrijk moment waarop U, voor het laatst in het openbaar, het ambt vervult, waarmede Hare Majesteit U, juist voor vier jaar op vier dagen na, wel heeft willen bekleeden.

Is een woordvoerder der Regeering gewoonlijk verheugd, wanneer hij zich kan aansluiten bij de altijd bezonnen en kernachtige zinsneden door den Nestor van dit geacht College geuit, thans is dit in bijzondere mate het geval.

Regeering en Volksraad toch, de twee organen, welke tot gezamenlijke wetgeving voor Nederlandsch-Indië geroepen zijn, gevoelen zich in zekeren zin door den Voorzitter van dezen Raad verbonden. Wanneer nu, als thans het geval blijkt, vanwege elk dier beide organen, met waardeering over de ambtelijke werkzaamheden van een voorzitter wordt geoordeeld, en van beiderlei zijde met hoogachting over diens persoon gesproken wordt, dan mag zulks wel gelden als een bewijs, hoe deze hooge functionaris er, in dit opzicht, in geslaagd is, zijn delicate positie van zoowel dienaar van de Kroon als lid van dit college, op juiste wijze te vervullen.

Zoodanige vervulling van het ambt, Mijnheer de Voorzitter, dankt U, van de zijde der Regeering beschouwd, vooral aan twee kwaliteiten: aan die rustige, maar zoo noodig toch besliste gemoedelijkheid, waarvan gij het geheim bezit, en aan Uw hoogen zin voor Recht.

Door vooral het eerste is het U gelukt, tusschen de leden van verschillenden partij- en landaard in dit College, een atmosfeer van goede onderlinge gezindheid, van, — in den jongsten tijd ten onrechte wel eens betwijfelde — loyale behartiging van het algemeen belang, niet alleen te bestendigen, maar voorzover mogelijk nog uit te breiden. Aan de leiding van den Voorzitter van dezen Raad immers, dankt men grootendeels de gelukkige omstandigheid, dat daarin de partijen en bevolkingsgroepen met elkaar omgaan op een wijze, die, werd zij alom nagevolgd, gansch Indië ten zegen zou strekken.

Door vooral Uw gevoel voor rechtshapenheid en recht, vond de Regeering steeds Uw steun bij Haar streven, om de positie van den Volksraad in de, door den Nederlandschen wetgever gewezen richting, te ontwikkelen, en om die vertrouwensvolle verstandhouding tusschen Haar en

Afscheid van den Voorzitter.

(REG. GEM. VOOR ALG. ZAKEN, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

den Raad te bevorderen, zonder welke zulk een ontwikkeling, naar Haar oordeel, niet mogelijk zoude zijn.

Bij een dergelijke, door dit alles nog slechts summier aangeduide taakvolvoering, Mijnheer de Voorzitter, kan de Regeering U heden doen verzekeren, dat aan Uw werk en aan Uw persoon bij Haar een waardeeringsvolle herinnering blijft voortbestaan, en U doen toewensen, Uw liefde voor Indië, in Uw bekwaamheid voor velerlei arbeid, nog menigmaal succesvol te kunnen toonen.

Mag ik, Mijnheer de Voorzitter, aan de bijzondere positie van den Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken, de vrijheid ontleenen, hieraan nog een persoonlijk woord toe te voegen, dan moge dit zijn een woord van hartelijken dank voor de, voor mij, immer aangename en leerzame samenwerking met U, een samenwerking waarin ik meer dan vele anderen gelegenheid had, de zuiverheid der motieven te leeren kennen welke Uw daden en bedoelingen steeds hebben bestuurd. Aan dien dank verbind ik de verzekering van mijn hoogachting, doch niet enkel voor U, ook voor haar, die een groote kracht in Uw arbeidzaam leven is, voor Mevrouw Neytzell de Wilde.

En ten slotte, Mijnheer de Voorzitter, dank ik U wel zeer, dat U mij wel heeft willen toestaan, over dit punt hier het woord te voeren. (Teekenen van instemming).

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Het is uit naam van de hoofden der departementen van algemeen bestuur, dat ik mij moge aansluiten bij de woorden van hoogachting en waardeering, die èn uit den Volksraad èn namens de Regeering tot U zijn gericht.

Indien ik daaraan enkele woorden toevoeg om te doen uitkomen hoezeer en waarom Uw vertrek ook door ons met leedwezen wordt tegemoet gezien, zou ik daarbij de praktische zijde van het Volksraadwerk op den voorgrond willen stellen.

Het is voor ons en voor onze departementen van groot belang, op welke wijze de Volksraad zijn arbeid regelt. Opzet, indeeling en mate van verzorging van de afdeelvorslagen bepalen goeddeels de meerdere of mindere bewerkelijkheid onzer antwoorden; de indeeling van rooster en agenda heeft grooten invloed op onze persoonlijke voorbereiding tot de mondelinge debatten; de tijdige ontvangst van stenografische verslagen en Volksraadstukken maakt ons een al dan niet doelmatige verdeling van den arbeid mogelijk.

In dit alles speurt men aldra de hand van den voorzitter en gaarne constateeren wij, dat de goede tradities, die zich onder Uw beide voorgangers hadden gevestigd, door U werden voortgezet en ook na de invoering van de Indische Staatsregeling, die op dit gebied haar invloed deed gelden en nieuwe eischen naarvoren bracht, gehandhaafd en bevestigd werden.

Maar wie wat langer in deze zaal heeft rondgezien, weet ook, dat de moeilijke opgaaf om aan een groot aantal

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN, VOORZITTER.)

Regeeringsgemachtigden een zoo gering mogelijk ongerief te berokkenen, een meten en passen vordert en aan den Voorzitter hooge eischen stelt van voortdurende aandacht bij het werk en een diep inzicht in dat werk, terwijl het daarnaast een groote mate van tegemoetkomendheid en welwillendheid vooropstelt. Voor de wijze, waarop U steeds gereed stond, ons de vervulling van onze taak te vergemakkelijken, betuig ik U gaarne namens de beide hoofden van de militaire departementen en namens mijn ambtgenooten onzen welgemeenden dank.

Maar ook over de verhouding van den Voorzitter tot de Regeeringsgemachtigden tijdens de vergadering zou ik een enkel woord willen zeggen.

De Regeeringsgemachtigde is in de Volksraadzaal een bevoorrecht wezen, die mag spreken zoo spoedig, zoo vaak en zolang hij wil en die er van tijd tot tijd ook het zwijgen toe mag doen.

Dat de rechten van den Regeeringsgemachtigde bij U, Mijnheer de Voorzitter, ten allen tijde veilig zijn geweest, behoef ik nauwelijks naar voren te brengen, maar daarnaast staat wat anders, n.l. dat de leiding, die U in de vergadering heeft gegeven van grooten invloed was op het resultaat, dat met de uitoefening van die rechten in gemeenschappelijk overleg werd bereikt.

Ook hier, Mijnheer de Voorzitter, heeft Uw volledige beheersching van de onderwerpen, die behandeling vonden, Uw zuiver aanvoelen van de moeilijkheden, die moesten worden overwonnen, onze taak vergemakkelijkt en het nuttig effect van onze inspanning vergroot. Ook daarvoor ben ik en zijn mijn ambtgenooten U ten zeerste erkentelijk.

Mijnheer Neytzell de Wilde, ik moge eindigen met U de verzekering te geven, dat wij U noode op de voorzittersplaats zullen missen en dat onze beste wenschen voor U en Uw gezin U op Uw reis naar het Moederland vergezellen. (Teekenen van instemming).

De Voorzitter: Mijne Heeren! Het spreekt van zelf, dat ik het op zeer hoogen prijs stel, dat onze nestor, toch eigenlijk nauwelijks geheel hersteld van zijn zware ziekte, zich geroepen heeft gevoeld, om namens de leden van den Volksraad en van het College van Gedelegeerden woorden van afscheid tot mij te richten, woorden, die mij in het hart gegrift zullen blijven.

Ook dank ik den Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken, die hier namens de Regeering sprak, maar zich ook gedrongen gevoelde, om daaraan een persoonlijk woord toe te voegen, en den Voorzitter van den Raad van departementshoofden, die namens de Regeeringsgemachtigden, hoofden van departementen en onderdeelen daarvan, het woord voerde, voor hun hartelijke toespraken, welke voor mij onvergetelijk zullen zijn.

Waar ik thans voor het laatst het woord neem als Voorzitter van den Volksraad, spreekt het wel van zelf, dat ik dit voel als een moeilijk oogenblik, want ik leg thans neer een ambt, dat mij lief was en beëindig hier te lande een ruim 25-jarigen arbeid.

En juist in de huidige tijden is in Nederlandsch-Indië

Afscheid van den Voorzitter.

(VOORZITTER.)

zooveel mooi werk te verrichten, dat als regel gelegd wordt op jonge, krachtige schouders en veelal bestaat in nieuwbouw.

Wie, hetzij als particulier hetzij als ambtenaar, hierheen komt om aan te pakken, vindt allicht werkzaamheden, welke in belangrijkheid verre te boven gaan aan datgene, wat hij op gelijken leeftijd in Nederland te doen zou vinden. Als voorbeeld daarvoor zij het mij vergund, enkele tijdstippen in herinnering op te roepen uit mijn eigen loopbaan, welke, gelijk U kunt begrijpen, gedurende deze dagen meermalen in gedachten voor mij de revue passeeren.

Na eenige jaren praktijk bij de rechterlijke macht hier te lande te hebben meegemaakt, ging ik nu ruim 22 jaren geleden over naar het rechtskundig onderwijs aan de Osvia en stond ik daarbij o. a. ook voor de taak, om aan de leerlingen dier onderwijsinrichting staathuishoudkunde te doceeren, een vak, dat op het punt stond geschrapt te worden, omdat men het niet mogelijk achtte, het bevattelijk en met vrucht aan de leerlingen dier school, gegeven hun vooropleiding en ontwikkeling, bij te brengen.

Toen het mij echter gelukt was, dit vak in stede van langs den gebruikelijken weg der deductieve methode langs dien der inductieve te geven, uitgaande van het economisch-geografisch milieu der betrokkenen, nam de belangstelling der leerlingen zienderoogen toe en begon de leerstof voor hen werkelijk te leven.

Maar Mijne Heeren, ik behoef U wel niet te vertellen, hoevele uren voorbereiding deze lessen der Indische economie mij kostten. Zij zijn echter ook mijzelf later tot in mijn huidige betrekking steeds te pas gekomen.

Na de Osvia mocht ik vanaf 1910 als leeraar en wd. directeur een zestal jaren meebouwen aan de vorming van het rechtskundig onderwijs der nieuw geopende Rechtschool, welke thans sedert korten tijd weder vervangen werd door de Rechtshoogeschool.

Voor een groot deel hebben de door de Rechtsschool afgeleverde leerlingen hun studiën aan de hoogeschool te Leiden kunnen voortzetten en voltooiën; een ander deel is in de praktijk hier te lande gebleven en heeft mede als regel zeer wel voldaan.

Toen ik in 1916 weder bij de rechterlijke macht terugkeerde, rustte op mij onder de directe bevelen van den Procureur-Generaal de taak, om voor het hoogst belangrijke aandeel, daarin voor het hoofdparket weggelegd, mede te werken aan de dringend noodige reorganisatie der politie, den opbouw der centrale recherche en de inrichting der veldpolitie, waarvan de technische plannen aan het departement van Binnenlandsch Bestuur waren opgesteld.

In dien tijd, d. i. in 1919, valt de eerste kennismaking met den Volksraad in mijn qualiteit van Regeeringsge-machtigde voor de gestie van het O. M. en de politie.

In Uw College vonden de regeeringsvoorstellen, welke ik er te verdedigen had, aanvankelijk heftig verzet, zoowel van conservatieven bestuurskant als van linksehe zijde, speciaal van die der N. I. P., welke partij thans ter ziele is.

Het einde van den strijd was echter, dat de Volksraad zijn steun aan de ingrijpende plannen gaf en zoo mede-

werkte aan het tot stand brengen eener onmisbare reorganisatie, waarvan nadien de vruchten zeker wel geplukt werden.

In dezen fundamenteelen opbouw stond ik als de eerste Advocaat-Generaal voor de politie wederom voor een geheel nieuwe taak, met al de bezwaren, doch ook met al de aantrekkelijkheid, daaraan verbonden.

Na daarop eenigen tijd als raadsheer in het hoogste rechterlijke college hier te lande te hebben gefungeerd, wachtte mij nu 4 jaren geleden weder geheel ander werk en wel als Voorzitter van den Volksraad.

Het spreekt van zelf, dat de ondervinding, opgedaan in de uiteenlopende betrekkingen, in verschillende deelen van dit land te voren door mij vervuld, mij herhaaldelijk een krachtige steun bleek voor dit ambt, dat aanraking geeft met alle mogelijke vraagstukken van socialen en economischen aard.

Den weg als Voorzitter van den Volksraad vond ik reeds door mijn beide ambtsvoorgangers gebaad. Ik kon mij dus aanvankelijk rustig inwerken en dit was wel noodig, want heel wat moeilijkheden stonden voor de deur in verband met de uitvoering der beginselen van de grondwetsherziening van 1922 en de daarop rustende wijziging van het Regeeringsreglement, strekkende tot verlegging van het zwaartepunt der bestuursoefening van Nederland naar Nederlandsch-Indië en tot verruiming van de medezeggenschap der ingezetenen in den gang der landszaken.

De invoering van een en ander gedeeltelijk met 1 Januari 1926 en verder geheel bij de opening van den Volksraad in 1927 plaats.

Behalve een groote hoeveelheid voorbereidend werk bracht dit een geheel nieuwe situatie mede, namelijk een middels nieuwe verkiezingswijze en groepeerings daarvoor der bevolking verkregen samenstelling van dit College, met verdere uitbreiding van het aantal leden daarvan; nieuwe bevoegdheden ten aanzien van de begroting en vooral met betrekking tot de taak als medewetgever; en daarmede verbonden het inwerking brengen van het nieuwe College van Gedelegeerden, hetwelk 18 Mei 1927 zijn eerste vergadering hield.

Het gold hier een grooten overgang naar nieuwe toestanden en ik vermeen, dat dit zonder veel schokken heeft plaats gehad; daarbij is — en ik moge hier nog wel eens den nadruk leggen — de loyale steun van Regeeringswege, in dezen steeds ondervonden, ongetwijfeld een belangrijke factor ten gunste geweest.

Het einde van de zitting 1927/1928 bracht voor den Volksraad de verplichting mede, om te adviseeren over het wetsontwerp betreffende de zgn. Inlandsche meerderheid. De Volksraad vereenigde zich ten slotte met de voorstellen, na een uitvoerige, belangwekkende en waardige schriftelijke discussie en mondeling debat.

Het is echter tevens dit ontwerp, dat sedert de gemoederen is blijven verontrusten en waaraan van het begin der zitting 1928/1929 af de van bepaalde zijden tegenover den intusschen reeds 10 jaren bestaanden Volksraad aangenomen eenzijdige en weinig redelijke houding moet wor-

Afscheid van den Voorzitter.

(VOORZITTER.)

den toegeschreven, een houding, welke gelukkig ook hier te lande en zeker mede in Nederland gezaghebbende bestrijding heeft gevonden.

Of deze houding in een koloniaal oostersch milieu verstandig is geweest, zelfs met het oog op de belangen, die men daarmede blijkbaar direct dacht te dienen, is een open vraag. Of zij zou kunnen worden volgehouden zonder onberekenbare schade te doen, lijkt aan gegronnen twijfel onderhevig. Zij heeft zeker verwijdering en verscherping geschapen, waar redelijk samengaan het wachtwoord moest zijn.

Van U vordert zij, Mijne Heeren, evenals vroeger, ja meer dan tevoren het inzicht en de noodzaak, om U als leden van dit College, indien het om de belangen daarvan gaat, sterk aaneen te sluiten, waarvoor verschil in politieke overtuiging geen beletsel mag zijn.

Ik heb echter alle hoop, dat, waar de aanneming van het wetsontwerp door de Staten-Generaal intusschen een feit geworden is, ook de zooeven door mij genoemde houding een verandering ten goede zal ondergaan.

De aanneming van dit wetsontwerp is een bewijs van groot vertrouwen in de inheemschen en hun vertegenwoordigers, wier verantwoordelijkheid belangrijk zal toenemen.

Men hoopt en verwacht, dat zij haar met waardigheid en bedachtzaamheid zullen dragen.

Dat ook zij mogen inzien — wat echter niet alleen voor hen geldt — dat zoovele groote maatschappelijke belangen hier te lande niet scherp tegenover elkaar staan, doch integendeel sterk ineen geweven zijn en een geheel vormen, dat niet straffeloos uiteen gescheurd en vaneen gereten kan worden.

De interne verhoudingen van dit College gedurende de afgelopen 4 jaren en speciaal die tusschen zijn leden en den Voorzitter, zoomede tusschen dezen en de verschillende Regeeringsgemachtigden, die voor algemeene zaken in de eerste plaats, hebben mij steeds reden tot groote erkentelijkheid gegeven.

De leden, de insiders, die dag aan dag den Voorzitter in zijn werk ook buiten de openbare vergaderingen en speciaal in de secties kunnen volgen, weten wel, dat deze waarlijk geen gemakkelijke taak heeft.

Hij moet op de bres staan voor het College zelf en voor de belangen zijner leden.

Voortdurend overleg is noodig met de verschillende Regeeringsgemachtigden in hun moeilijke positie en met zooveelen, die aanraking en voeling met het College hebben, het centraal vertegenwoordigend lichaam hier te lande, en daarbij moeten dikwerf zeer uiteenlopende inzichten tot elkaar gebracht worden. Dit stelt den Voorzitter herhaaldelijk voor den plicht, om moeilijke kwesties met spoed op te lossen en verschaft hem voortdurend inspannend werk.

Welnu, 4 jaar lang hebben mij door Uwen zin voor samenwerking daarbij Uw zoo onmisbare hulp en steun nimmer ontbroken, gelijk ook de verschillende diensten van den Volksraad mij steeds krachtadig bijstonden en dat maakt het afscheid nemen van U allen, voor mij tot een zwaar oogenblik.

Ik zeg U, Mijne Heeren, die zoovele vriendelijke woorden tot mij hebt gesproken, hartelijk dank.

Ik dank U, Mijne Heeren leden en Regeeringsgemachtigden, in het bijzonder voor Uw mij steeds verleende medewerking en de hoofden der verschillende diensten van den Volksraad en hun personeel voor den mij voortdurend gegeven krachtigen steun en ten slotte dank ik dat deel van de pers, hetzij de Europeesche, de Inlandsche of Chineesche, hetwelk door opbouwende critiek en objectieve beschouwingen dit nog betrekkelijk jong centraal vertegenwoordigend College met zijn sedert zoo toegenomen bevoegdheden en plichten „in” — gelijk men dat nog onlangs heeft genoemd — „zijn nuttig en bezonnen werk” (1) heeft geschraagd en bijgestaan.

Ik heb gezegd. (Teekenen van instemming).

De vergadering wordt te 9.40 uur v.m. gesloten.

(1) Koloniaal Tijdschrift Maart 1929. Het Vaderland van 11 en 15 Maart 1929.

32ste VERGADERING — DONDERDAG 23 MEI 1929.

Intreerede Voorzitter. — Nagedachtenis Mr. Dr. Talma. — Ingekomen stukken.

32ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 23 Mei 1929.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Intreerede Voorzitter. — Nagedachtenis Mr. Dr. Talma. — Ingekomen stukken. — Wijziging vendureglement (Ond. **129**). — Bekrachtiging besluit plaatselijken raad Madioen en Ponorogo tot wijziging leeningsbesluit gewestelijken raad Madioen (Ond. **136**). — Achtste rapport commissie voor de verzoekschriften.

Voorzitter: J. W. MEYER RANNEFT.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagic, Middendorp, Moelia, Roep, Schmutzer, Soejono en Soekawati.

Regeeringsgemachtigde: de heer Van den Bussche.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat is ingekomen:

Een afschrift-Besluit van den Gouverneur-Generaal van 15 Mei 1929 No. 35, houdende de aankening, dat de heer J. W. Meyer Ranneft, benoemd tot lid tevens Voorzitter van den Volksraad, op 15 Mei 1929 ten overstaan van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië den voorgeschreven ambtseed heeft afgelegd.

Het besluit wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Door H. M. de Koninging benoemd tot Voorzitter van den Volksraad en dus ook tot Voorzitter van dit College, wil ik naar aanleiding van die benoeming in dezen beperkten kring een beperkt aantal woorden spreken.

Vooreerst woorden van dank voor het in mij gesteld vertrouwen; woorden voorts van warme waardeering voor mijn ambtsvoorganger; woorden tenslotte tot U, Mijne Heeren, om U te verzekeren, dat ik dit ambt aanvaard in het volle besef van de groote verantwoordelijkheid tegenover Land en gemeenschap, die ik hierbij op mij neem, maar tevens met het vaste voornemen, om onder handhaving van de voortreffelijke traditie, die steeds bestaan heeft, van goede samenwerking van U, Mijne Heeren, met den Voorzitter, mijn beste krachten te wijden aan den Volksraad; aan de verzekering van de plaats van den

(VOORZITTER, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

Volksraad in staatsbestel en samenleving en tenslotte aan de ontwikkeling van den Raad.

Mijne Heeren! De eerste plicht, dien ik heb te vervullen, is helaas een droeve plicht. Ik wil U verzoeken U een oogenblik van Uw zetels te verheffen.

(De leden verheffen zich van hun zetels).

Ik wensch een enkel woord te wijden aan de nagedachtenis van het gewezen lid van den Volksraad, tevens gewezen Regeeringsgemachtigde, Mr. Dr. Talma.

De heer Talma heeft als gemachtigde der Regeering den Lande gewichtige diensten bewezen. Hij heeft later in den Volksraad in een voor hem bijzonder moeilijke positie getoond, tegen de moeilijkheden van die positie volkomen te zijn opgewassen. Het woord van den heer Talma was altijd rustig en helder en het had gezag. De heer Talma zelf was bovenal bekwaam. Hij was een figuur, zooals de Volksraad ze noode kan missen. Zoo zal zijn nagedachtenis bij ons blijven leven.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik mij namens de Regeering aansluiten bij de woorden, die U, Mijnheer de Voorzitter, zooveen aan de nagedachtenis van wijlen Mr. Dr. Talma hebt gewijd? Ook de Regeering gedenkt met groote waardeering de talentvolle wijze, waarop de heer Talma in den Volksraad zijn taak heeft vervuld.

De Secretaris deelt mede, dat verder zijn ingekomen:

A. Een afschrift-schrijven van J. C. van Aalderen aan den Gouverneur-Generaal van 25 April 1929, houdende de mededeeling, dat hij zijn benoeming tot lid van den Volksraad aanvaardt.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 26 April, 6, 7 en 10 Mei 1929 Nos. 31, 10, 6 en 15 ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie tot intrekking van artikel 2 der ordonnantie, houdende aanwijzing van tolkantoren voor den invoer van gedistilleerd (Ond. **139**);
 - b. een ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van de bepalingen omtrent de inning en de verantwoording van inkomstenbelasting, personeele belasting en verponding, zoomede voor de uitkeeringen van collecteloon te dier zake (Ond. **140**);
 - c. een ontwerp-ordonnantie ter bekrachtiging van een leeningsbesluit van den gemeenteraad van Magelang (Ond. **141**);
 - d. een ontwerp van wet, houdende machtiging tot het sluiten van een overeenkomst met de Bataafsche Petroleum Maatschappij, betreffende de opsporing

en ontginning van aardolie, enz. in een terrein in het Gouvernement der Molukken (Ond. 142).

Deze stukken zijn gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 25, 27 en 27 April, 1, 6, 8, 8, 9, 11 en 15 Mei 1929 Nos. 32, 35, 36, 18, 13, 49, 9, 15 en 27, al dan niet met bijbehorend besluit, houdende mededeeling van de vaststelling van:

- a. de ordonnantie houdende bepalingen in het belang van de veiligheid bij het opstijgen en landen van watervliegtuigen in de nabijheid van het vliegveld „Morokrempangan” (Ond. 120);
- b. de ordonnantie tot wijziging van de samenstelling van den stadsgemeenteraad van Malang (Ond. 122);
- c. de ordonnantie tot toepasselijkverklaring op de residentie Djambi van de ordonnantie houdende de regeling betreffende paal- en vlotwoningen (Ond. 110);
- d. de belastingordonnantie en de strafverordeningordonnantie voor de Inlandsche gemeenten in de Buitengewesten (Ond. 111);
- e. de ordonnantie betreffende verlof en overtocht van mindere militairen van het Nederlandsch-Indische leger naar Suriname en Curaçao of omgekeerd (Ond. 119);
- f. de ordonnantie tot aanvulling van de Binnenscheppen-ordonnantie-1927 (Ond. 126);
- g. de ordonnantie tot aanwijzing van den Voorzitter van de landraden te Telok Betoeng e. a. als Voorzitter van den landraad te Kota Agoeng (Lampoengeche Districten) (Ond. 127);
- h. de ordonnantie strekkende tot indienststelling van Maleische en dictaatstenografen bij den Volksraad (Ond. 128);
- i. de ordonnantie tot wijziging van artikel 4 der Verpondings-ordonnantie 1928 (Ond. 115).

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 27 April 1929 No. 26 tot ontbinding van de commissie van onderzoek naar de gegrondheid van de door den gepensioneerden majoor der intendancee J. A. Dijkland geopperde bezwaren tegen de door hem ondervonden behandeling.

4. Als voren van 27 April 1929 No. 29 tot vaststelling van de „Regeling voor de medetelling van reeds met pensioen of gagement beloonden militairen diensttijd van het personeel bij het gevangeniswezen en Landsopvoedingsgestichten”.

5. Als voren van 4 Mei 1929 No. 21 houdende machtiging aan den Directeur van Gouvernementsbedrijven, ingevolge artikel 105 I. S., tot het doen van de in het besluit genoemde uitgaven voor den ombouw van radiostations.

6. Als voren van 4 Mei 1929 No. 37 tot nadere aanvulling van de lijst van betrekkingen bij den burgerlijken dienst in Nederlandsch-Indië, waartoe ook benoemd kunnen worden zij, die geen Nederlandsch onderdaan zijn.

(VOORZITTER, BLAAUW.)

7. Als voren van 7 Mei 1929 No. 2x tot afkondiging in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië van het Koninklijk besluit houdende regelen met betrekking tot de taak der Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië ten aanzien van het verrichten van militaire diensten.
8. Als voren van 11 Mei 1929 No. 1a tot overdracht van het dagelijksch beleid der zaken aan den Vice-President van den Raad van Nederlandsch-Indië, den heer Mr. K. F. Creutzberg, gedurende de dienstreis van den Gouverneur-Generaal naar Midden- en Oost-Java.
9. Als voren van 14 Mei 1929 No. 2x tot interneering van den daarin genoemden persoon.
10. Als voren van 14 Mei 1929 No. 4x tot instelling van de zg. Commissie voor Inlandsche Rechtspersonen.
11. Als voren van 14 Mei 1919 No. 32 tot benoeming van Raden Toemenggoeng Achmad, Regent van Batavia, tot lid van de Medebestuurcommissie.

De onder 2 t/m 11 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. Het volgende ter kennisneming ontvangen schrijven.

1. Brief van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur, A. Mühlenfeld, van 4 Mei 1929 No. CD 1/1/20 houdende de mededeeling, dat hij het beheer over het departement heeft aanvaard.

Wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. Schrijven van 's Rijks Muntmeester van 10 April 1929 No. 567 V ter aanbieding van een exemplaar van het muntverslag over het jaar 1927.

Het verslag wordt opgenomen in de boekerij van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling der ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het reglement op de openbare verkooping in Nederlandsch-Indië (Ond. 129).

Ik maak de heeren erop attent, dat de ontwerp-ordonnantie bij Memorie van Antwoord gewijzigd is in Art. 1.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerden-Verslag omtrent dit onderwerp komt de volgende alinea voor:

„Eenige leden zagen de bevoegdheid tot aanwijzing van in pand te geven waarde-papieren en tot het stellen van regelen ter berekening van de waarde dier papieren als een bevoegdheid tot het geven van algemeen geldende regelen ter uitvoering van eene ordonnantie, om welke reden zij er de voorkeur aan gaven, dat bedoelde bevoegdheid door den Gouverneur-Generaal bij regeeringsverordening zou worden uitgeoefend”.

Wijziging vendureglement.

(BLAAUW.)

Het Regeeringsantwoord luidt als volgt:

„De Regeering kan medegaan met het denkbeeld, dat de aanwijzing van de waardepapieren welke als zekerheid tot nakoming van venduschulden kunnen worden aangenomen beter bij Regeeringsverordening zou kunnen geschieden, omdat het hier geldt het geven van algemeene regelen ter uitvoering van eene ordonnantie”.

In de volgende alinea van dit antwoord blijkt dan, dat de Regeering om andere redenen er toch niet toe overgaat, deze aangelegenheid bij Regeeringsverordening te regelen. De gedachtengang van de Regeering in deze zaak kan ik voorsnog niet geheel onderschrijven. Wat uit dit Regeeringsantwoord in de eerste plaats blijkt, is dat ook de Regeering erkent, dat deze stof naar haar aard behoort te worden geregeld bij Regeeringsverordening, omdat het hier geldt het geven van algemeene regelen ter uitvoering van een ordonnantie. Wanneer dan de Regeering niettemin besluit, deze aangelegenheid niet bij Regeeringsverordening te regelen, kan ik daaruit niet anders concludeeren, dan dat Zij de opdracht in art. 81 I. S., waarbij aan den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid wordt gegeven Regeeringsverordeningen vast te stellen, opvat als een facultatieve regeling van de mogelijkheden tot uitvoering eener ordonnantie; met andere woorden, dat het vaststellen van algemeene regelen ter uitvoering eener ordonnantie kan geschieden bij Regeeringsverordening, maar dat dat in het geheel niet noodig is en dat de algemeene regelen ter uitvoering van een ordonnantie ook kunnen worden vastgesteld, in dit speciale geval door den directeur van Financiën, maar ook heel goed door iederen anderen ambtenaar in 's Landsdienst.

Ik geloof voorsnog niet, dat deze opvatting, die tenslotte niets anders is dan een stelling volkomen onaanvechtbaar is. Wanneer deze opvatting van de Regeering juist zou zijn, stel ik mij al dadelijk de vraag: waarom worden aan de Regeeringsverordening enkele eischen gesteld, waarom worden voor de regeling bij Regeeringsverordening in de Wet op de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië waarborgen omschreven die niet gelden voor die andere regelingen? Wanneer de Gouverneur-Generaal een Regeeringsverordening vaststelt, moet hij den Raad van Indië hooren. Wanneer hetzelfde onderwerp wordt geregeld door den directeur van Financiën staat nergens de plicht omschreven, dat de directeur van Financiën den Raad van Indië heeft te hooren. Verder stelt de wet op de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië ten opzichte van de Regeeringsverordening vast, dat zij moet worden afgekondigd in het Staatsblad. Wanneer dezelfde stof geregeld wordt door den directeur van Financiën is het in het geheel niet noodig, dat de regeling in het Staatsblad komt. Het publiek is dan in een zwakkere positie, zou ik zeggen, dan wanneer de stof bij Regeeringsverordening geregeld wordt.

Mijnheer de Voorzitter! Om het niet te lang te maken, zou ik nog slechts terloops willen wijzen op art. 94 I. S., waarin ten opzichte van de Regeeringsverordening bepaald wordt, dat zij blijft gelden, ook wanneer er een hoogere voorziening getroffen is, totdat zij wordt ingetrokken.

Handelingen. Zittingsjaar 1928—1929.

Verder verwijs ik naar artikel 100 I. S., waarin een regeling wordt getroffen voor de schorsing en vernietiging van Regeeringsverordeningen. Betreffende al deze punten kan ik niets vinden ten opzichte van algemeene regelen ter uitvoering eener ordonnantie, getroffen door den directeur van Financiën. Het publiek weet niet hoe het tegenover een dergelijke regeling staat.

Op al deze gronden zou ik, al was het alleen maar, omdat er te dezer zake nog geen zekerheid is, de Regeering in overweging willen geven, in dit speciale geval, waarin men tot de overtuiging is gekomen, dat de stof toch naar haar aard is een stof voor een Regeeringsverordening, deze stof ook bij Regeeringsverordening te regelen.

De motiveering, waarom de Regering dit niet doet, kan ik ook niet zoo heel sterk vinden. De Regeering zegt nl.:

„Inmiddels wijst Zij er op, dat op dit terrein nog geen ervaring is opgedaan en dat zowel de opstelling van een te beperkte als die van een te uitgebreide lijst van waardepapieren bezwaren zou medebrengen. De regeling zal derhalve geleidelijk moeten groeien en in de eerste jaren herhaaldelijk gewijzigd of uitgebreid moeten worden.

Om die reden geeft Zij er de voorkeur aan deze aangelegenheid voorshands geheel in handen van den directeur van het ter zake tot oordeelen bevoegd departement te leggen”.

Wanneer men hieromtrent eenmaal tot een zekere opinie is gekomen dan zal — als ik den gedachtengang van de Regeering goed begrijp — deze stof, nadat zij volkomen klaar gemaakt is door den directeur van Financiën alleen, overgedragen worden aan den Gouverneur-Generaal. Ik zou zeggen, dat waar het een dergelijke moeilijke kwestie betreft, dit is de zaak op haar kop zetten. De eerste tijd is blijkbaar de lastige en de stof zal daarin geheel alleen door den directeur van Financiën worden klaargemaakt en als de stof dan geheel voorbereid is, mag de Gouverneur-Generaal haar regelen. De wet eischt dan verder, dat wanneer de Gouverneur-Generaal een dergelijke materie wil regelen of daarin veranderingen wil aanbrengen, dan ook de Raad van Indië moet worden gehoord en dan treden tevens volledig in werking alle andere waarborgen, die omtrent de Regeeringsverordening zijn voorgeschreven. Ten opzichte van den eersten moeilijken tijd echter, waarin de stof wordt klaargemaakt en waarbij het publiek minstens evenveel belang heeft, worden deze waarborgen blijkbaar van geen waarde geacht. Dat ligt ook opgesloten in de woorden der Memorie van Toelichting, dat om die reden de Regeering er de voorkeur aan geeft de uitwerking van de aangelegenheid voorshands geheel in handen te leggen van den directeur van Financiën. Ik kan, zooals ik reeds zeide, dezen gang van zaken niet bewonderen en om de door mij genoemde redenen zou ik de Regeering dan ook in overweging willen geven alsnog de bevoegdheid van den directeur van Financiën uit het ontwerp te lichten en daarvoor de Regeeringsverordening in de plaats te stellen.

Dank U, Mijnheer de Voorzitter.

Wijziging vendureglement.

(FRUIN, DE HOOG.)

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Door den heer Blaauw is, naar het mij voorkomt, een zeer belangrijk punt aangesneden, n.l. de correctheid in de wetgeving. Deze is m. i. voor Indië nog meer noodig dan b.v. voor Nederland, omdat men hier bij de wetgeving gebonden is aan de regelen van de Indische Staatsregeling en omdat het hier een communis opinio is, dat de rechter het toetsingsrecht heeft, m. a. w. dat de rechter moet nagaan of de regelingen op een wettige wijze tot stand zijn gekomen.

Het is U bekend, Mijnheer de Voorzitter, dat op het oogenblik een zeer belangrijk proces aanhangig is, waarbij de wettigheid van een tot stand gekomen ordonnantie wordt bestreden en welk proces ten gevolge kan hebben, dat het Land verplicht zal zijn ettelijke millioenen terug te betalen, welke het, wanneer het proces door het Land wordt verloren, op onwettige wijze zou hebben geïnd. Met dit voorbeeld voor oogen is het m. i. de plicht van dit College ertoe mede te werken, dat de wetgeving zoo goed en zoo juist mogelijk is.

Het punt, dat door den heer Blaauw is besproken, heeft hij op zoodanig duidelijke wijze naar voren gebracht, dat ik daarover niet veel meer behoef te zeggen. Alleen zou ik nog willen opmerken, dat de Regeering eigenlijk in volle confessie is. Zij erkent, dat het hier gaat om het stellen van algemeene regelen; daarover behoeven wij dus niet te twisten en daarop behoeven wij ook niet verder in te gaan. Het is naar mijn meening thans echter duidelijk — en ook de heer Blaauw heeft dit met kracht van argumenten duidelijk gemaakt — dat de Indische staatsregeling erkent één wijze van delegatie van wetgevende bevoegdheid door den ordonnantiewetgever aan een ander orgaan en dat is de delegatie aan den Gouverneur-Generaal. De Indische staatsregeling kent geen andere delegatie, kent geen delegatie van wetgevende bevoegdheid aan de hoofden der departementen en daarom komt het mij noodzakelijk voor — en in ieder geval zeer wenschelijk — dat de Regeering ernstig overweegt of het niet de voorkeur verdient de regelsbevoegdheid, waarover het hier gaat niet op te dragen aan den directeur van Financiën — ook al mogen misschien practische redenen daarvoor pleiten — doch om zich strikt te houden aan de bepalingen der wet en deze regeling te doen geschieden bij regeeringsverordening.

Dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Bij de behandeling van dit onderwerp zou ik in de eerste plaats willen spreken over de wijzigingen, die gebracht zijn in de regeling ten aanzien van de vendumeesters eerste klas en van het aan hen toegevoegd personeel. Hierbij wil ik dan ten eerste in behandeling nemen de kwestie van het personeel van het vendukantoor en mededeelen hoe de toestand op het oogenblik op het vendukantoor is, voorzover het de ambtenaren daar betreft.

Tot nu toe was het usance, dat aan het personeel van dit kantoor — voor zoover het ambtenaar is, hetgeen de personen waarover het hier gaat, naar ik meen, allemaal

(DE HOOG.)

zijn, — crediet werd verschaft tot een bedrag van ten hoogste één maand salaris. Nu schijnen zich in den loop der tijden — de Regeering heeft daaromtrent in de Memorie van Toelichting eenige inlichtingen verschaft — gevallen te hebben voorgedaan, waarbij misbruiken hebben plaats gehad en waardoor deze bepaling is overtreden. De Regeering spreekt o. a. in haar Memorie van Toelichting van vendupersoneel, dat tot een bedrag van 4½ maand salaris aan crediet heeft genoten. Mijnheer de Voorzitter, dit vind ik ook inderdaad een misstand, maar deze is tenslotte geboren uit gebrek aan contrôle van boven. Wanneer de usance bestaat, dat men aan ambtenaren of bepaalde personen een crediet mag verschaffen tot een bedrag van ten hoogste één maand salaris, dan heeft men van boven af ook te zorgen, dat dit bedrag werkelijk niet wordt overschreden. Ik zal straks aantonen, dat deze waarborgen in de ordonnantie gegeven zijn en dat, bij een juiste toepassing van de instructie, dergelijke overtredingen ook spoedig genoeg zouden zijn ontdekt en verder voorkomen.

Als wij nu de houding der Regeering ten opzichte van het vendupersoneel eens goed beschouwen, dan vraag ik mijzelf af, waarom de Regeering zoo bruusk ingrijpt. Volgens art. 25 van het Vendureglement is de venduhouder bevoegd crediet te verleenen en hij geeft dus volgens die bevoegdheid crediet aan zijn personeel, maar volgens art. 33 van datzelfde reglement is hij aansprakelijk voor het verleenen van crediet. Nu heeft de Regeering aangehaald — en men kan dit inderdaad terugvinden in art. 33 —, dat het Land eventuele schade moet lijden, wanneer de vendumeester kan aantonen, dat hij alle regelen heeft toegepast om een behoorlijk toezicht uit te oefenen en het verlies, dat den Lande moet treffen, buiten zijn schuld is ontstaan. In een geval als dit, waarbij hij zijn personeel crediet heeft verleend, kan dus niet gesproken worden van het niet hebben van schuld aan het niet betalen van het verleende crediet en is de vendumeester tenvolle aansprakelijk. Nu vraag ik mij nogmaals af: waarom grijpt de Regeering bij dergelijke waarborgen zoo bruusk in en neemt dezen menschen het recht om, evenals alle andere ambtenaren, op crediet op venduties te koopen?

Ik zou nog verder willen gaan, Mijnheer de Voorzitter. Ik vond van de week in het Soerabaiasch Handelsblad een bericht uit Makasser, dat men vanwege het departement van Financiën blijkbaar een soort enquête heeft ingesteld bij de verschillende vendukantoren, waarbij men gevraagd heeft, hoe het eigenlijk staat met het vendupersoneel en het door hen genoten crediet. Daarbij bleek, dat te Makasser het personeel van het vendukantoor een crediet genoot tot hoogstens een halve maand salaris en dat achterstand daarbij niet voorkwam. Dit lees ik nu over Makasser en daarom zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde, wanneer hij spreekt van misstanden, zooals die in de Memorie van Toelichting worden genoemd, willen vragen: gaat het inderdaad om een zoo groot, verbreid kwaad als hier wordt voorgesteld, dat men tot een dergelijke intrekking van credietverleening moet overgaan?

Wijziging vendureglement.

(DE HOOG.)

Mijnheer de Voorzitter! Het tweede punt, dat ik naar voren zou willen brengen, is de credietverleening aan de vendumeesters zelf. Wat dat aangaat zou ik weer willen wijzen op het feit, dat ook deze vendumeesters volgens de usance slechts crediet mogen hebben tot een maand salaris. De vendumeesters worden gecontroleerd, wat henzelf aangaat, maar ook ten opzichte van alle credieten, die zij verleend hebben, door den superintendent.

Wat de superintendents betreft, het moge mij vergund zijn in dit verband te verwijzen naar de instructie niet voor de vendumeesters, maar voor de ambtenaren, belast met de toepassing van het reglement op de openbare verkooping in Nederlandsch-Indië, vastgesteld bij de ordonnantie van 28 Februari 1908 (Staatsblad 189).

In art. 21 daarvan wordt gezegd, dat aan het eind van elk kwartaal, de vendumeesters moeten indienen een lijst van de debiteuren, die langer dan drie maanden achterstallig zijn. Deze lijst dient hij in bij den superintendent, wiens taak het is volgens art. 1, laatste alinea van de instructie, om te waken met alle hem ten dienste staande middelen tegen achterstand in de invordering der aan het vendukantoor toekomende gelden.

In de residentie Batavia geschiedt de toezending der bedoelde stukken aan den directeur van Financiën.

In de Memorie van Toelichting haalt de Regeering een geval aan van een vendumeester, die zichzelf tot een bedrag van 12 maanden of meer traktement aan crediet had toegekend. Wanneer de voorschriften van de genoemde instructie behoorlijk waren uitgevoerd, zou iets dergelijks niet mogelijk zijn geweest. Als men nu tekortgeschoten is in de uitvoering van de instructie en in, wat ik zou willen noemen, zijn plicht, is het wel een zeer gemakkelijke, maar m. i. onjuiste methode der Regeering om zonder meer te zeggen: Nu mogen zijzelf geen crediet meer hebben.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom thans tot het derde punt en dat zijn de bewoordingen van de wijziging zelf. De Regeering stelt voor om aan art. 25 een derde lid toe te voegen, luidende:

„De vendumeester is niet bevoegd crediet te verleen aan zich zelf enz.”.

Voor plaatsen als Bandoeng en Batavia, waar men meer vendumeesters heeft, zou hieruit dus te lezen zijn, dat dezen zichzelf geen crediet, maar aan andere vendumeesters wel crediet kunnen verstrekken. Dat is een opvatting, die gesanctionneerd wordt door de wijziging, maar die waarschijnlijk niet in de bedoeling der Regeering ligt.

Mijnheer de Voorzitter! Tenslotte wil ik in dit verband nog op iets anders wijzen. Ik krijg nl. den indruk, dat het product van wetgeving, dat hier voor ons ligt, een beetje overhaast in het leven is geroepen. Ik heb zoojuist aangehaald de kwestie van meerdere vendumeesters op één plaats, maar ik wil ook nog even wijzen op art. 10 der instructie, die ik daareven aanhaalde, en waarin staat:

„De vendumeester mag kooper zijn van roerende goederen, die ten zijnen overstaan in het openbaar worden verkocht”.

(DE HOOG, SOEJONO, DIR. VAN FINANCIËN.)

Wanneer de Regeering van plan is een wijziging te brengen in het vendureglement, had ik verwacht, dat ook een wijziging van deze instructie, die een uitvloeisel is van de ordonnantie zou plaats hebben. Ik zou bijna uit het feit, dat dit niet gebeurt, de overhaasting waarover ik zoo straks sprak willen concludeeren.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Wenscht de heer Soejono het woord over het aan de orde zijnde onderwerp? Het geachte lid had zich slechts voorwaardelijk laten inschrijven.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! Ik had inderdaad een en ander over het ontwerp willen zeggen, maar na het zoo klemmende en duidelijke betoog van den heer De Hoog, kan ik volstaan met daarnaar te verwijzen en mij geheel daarbij aan te sluiten. Ik vind het onbillijk tegenover de bona fide vendumeesters en hun personeel, dat zij geen crediet meer kunnen krijgen.

De Voorzitter: Wenscht de directeur voor Financiën dadelijk te antwoorden?

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

Bij de bespreking van de voor ons liggende ordonnantie heeft de heer Blaauw in de eerste plaats aandacht gevraagd voor de draagwijdte van art. 81 I. S. en daarbij doen uitkomen dat de Regeering zich blijkbaar op het standpunt stelt, dat het inderdaad een vraag is of de uitvoeringsvoorschriften moeten worden geregeld bij Regeeringsverordening dan wel of daarnaast ook een andere mogelijkheid bestaat, een mogelijkheid, die de heer Fruin later heeft genoemd rechtstreeksche delegatie aan departementshoofden en andere ambtenaren. Zooals den heer Blaauw bekend zal zijn is — hetgeen ook bij vorige gelegenheden in dit College is gebleken — deze vraag nog in onderzoek en het ligt zeer zeker niet op het terrein van den directeur van Financiën om over het stadium, waarin dit onderzoek thans verkeert, uitvoerige mededeelingen te doen en de kwestie in den breede te bespreken.

Ik kan echter wel mededeelen, dat de Regeering voorschijnt de vraag, of een uitvoeringsvoorschrift altijd bij regeeringsverordening moet worden gegeven, of dat er ook nog andere mogelijkheden zijn, beschouwt als een vraagstuk van doelmatigheid. Artikel 81 I. S. wijst reeds eenigszins in deze richting, waar het zegt, dat de Gouverneur-Generaal regeeringsverordeningen enz. vaststelt, voorzover deze vaststelling daarbij aan hem is opgedragen. Dat „daarbij” slaat dan op de wet, den algemeenen maatregel van bestuur of de ordonnantie, waarin de betrekkelijke materie wordt geregeld. De mogelijkheid, dat daarnaast een algemeene regeling tot stand komt, wordt overigens niet ontkend.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou in dit verband wel willen wijzen op eenige producten van wetgeving, welke den laatsten tijd den Volksraad zijn gepasseerd. Verscheidene dier ordonnaties bevatten zeer positieve voorschriften, waarbij

Wijziging vendureglement.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

aan een lagere autoriteit is opgedragen een algemeen voorschrift te geven. Ik denk dan in de eerste plaats aan Stbl. 1928, No. 255, de IJk-ordonnantie 1928, waar in artikel 16 wordt gezegd, dat de directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel de noodige technische voorschriften vaststelt voor een behoorlijke uitvoering der bepalingen dier ordonnantie; deze autoriteit bepaalt o. a. de voorwaarden, waaraan maten, gewichten enz. moeten voldoen. Hij stelt voorts het afkeuringsmerk en de goedkeuringsmerken voor ijk en herijk vast, en heeft nog eenige andere bevoegdheden.

Soortgelijke bevoegdheden treft men aan in de verleden jaar tot stand gekomen Verpondingsordonnantie 1928 (Stbl. 1928 No. 342), waar artikel 19, lid 5 bepaalt:

„Door den directeur worden omtrent het onderzoek van boekhoudingen en daaraan ten grondslag liggende bescheiden en de plaats, waar zoodanig onderzoek zal worden gehouden, nadere regelen gesteld”.

De tijd heeft mij ontbroken, om naar nog meerdere voorbeelden te zoeken. In ieder geval is wel duidelijk, dat de gedragslijn der Regeering op het oogenblik niet uitsluit, dat ook aan lagere organen een zekere uitvoeringsbevoegdheid wordt gegeven, ook waar die bevoegdheid het karakter draagt van een algemeen voorschrift.

Zoals ik echter reeds zeide, de zaak is thans in onderzoek en een breedvoerige bespreking ervan ligt niet op mijn weg.

Wat den practischen kant van de zaak betreft stel ik mij dus op het standpunt, dat de mogelijkheid bestaat, een dergelijk complex voorschriften ook te laten geven door een andere autoriteit dan de Regeeringsverordeningen.

Wanneer wij nu het onderwerpelijke voorstel in dit verband bezien, dan blijkt, dat niet alleen naar aanleiding van een opmerking in het Gedelegeerdenverslag, maar ook reeds in de Memorie van Toelichting erop is gewezen, dat de Regeering zich zeer wel rekenschap heeft gegeven van de vraag, of deze materie bij regeeringsverordening moet worden geregeld of wel, dat zij in detail aan den directeur van Financiën moet worden overgelaten. In de Memorie van Toelichting staat dat het doelmatig voorkomt,

„de uitwerking van de aangelegenheid voorshands geheel in handen te leggen van den directeur van Financiën, die gehouden zal zijn in de eerste plaats vast te stellen welke waardepapieren als onderpand kunnen worden aanvaard enz.”.

In beginsel is de Regeering geneigd — en dat is ook in de Memorie van Antwoord tot uiting gekomen — de materie te beschouwen als een stof die, zoo spoedig zij in vasten vorm kan worden neergelegd, tot het gebied der Regeeringsverordeningen zal moeten komen te behooren. Zoals gezegd, het is een kwestie van doelmatigheid, het betreft hier een regeling, die voor het publiek een zekere beteekenis heeft. Het zal tevens aan te bevelen zijn indien aan deze regeling, wanneer zij eenmaal haar beslag zal hebben gekregen, algemeene bekendheid wordt gegeven, want zij vormt een betrekkelijk fundamenteel element in onze toekomstige waarborging der verleende credieten. Het is dus de opvatting, dat de materie uiteraard ook als men

aanneemt dat het al of niet geven van uitvoeringsvoorschriften bij Regeeringsverordening tot op zekere hoogte facultatief is, doelmatigerwijze beter bij Regeeringsverordening kan worden geregeld.

Ik mag hieraan wel toevoegen, dat de heer Blaauw er terecht de aandacht op heeft gevestigd, dat tusschen een regeling, tot stand gekomen bij Regeeringsverordening, en een regeling, tot stand gekomen door toedoen van een lagere autoriteit, inderdaad in menig opzicht verschil bestaat. De eerste wijze van totstandkoming geeft meer waarborgen voor een omvangrijk overleg en de publicatie daarbij geeft het publiek zekerheid van gemak; het publiek weet dan waar het aan toe is. Ook de wijze van intrekking heeft, zooals de heer Blaauw terecht naar voren heeft gebracht, een zekere beteekenis.

Dit alles overwegende blijkt wel dat, wanneer eenmaal de definitieve regeling van deze materie tot stand gebracht moet worden, de Regeeringsverordening daarvoor de meest doeltreffende vorm zal zijn.

Maar in welk stadium is de zaak nu op het oogenblik? Dit is in de Memorie van Toelichting — en nog wat uitvoeriger in de Memorie van Antwoord — naar voren gebracht. Voorloopig weten wij omtrent deze materie nog betrekkelijk weinig. Wij zijn ervan overtuigd, dat aan de persoonlijke borgstelling, die op het oogenblik bij credietverleening op venduties nog een te groote rol speelt, zoo veel mogelijk beperking moet worden opgelegd en dat men zooveel mogelijk moet komen tot een zakelijke zekerheidstelling, waarvan de ordonnantie thans reeds twee mogelijkheden geeft: de hypotheek en het in onderpand geven van spaarbankboekjes. Wij willen deze objecten uitbreiden met het vooropgestelde doel op den duur tot grootere zekerheid te komen. Maar wij weten in de eerste plaats nog niet, hoe het publiek daarop zal reageeren, wij weten nog niet precies in hoeverre wij een dergelijk onderwerp aan den vendumeester kunnen toevertrouwen; dus wij zullen tastenderwijze vooruit moeten gaan. Want, zooals in de Memorie van Antwoord gezegd is, zowel tegen een uitgebreide lijst als tegen een beperkte lijst van waardepapieren bestaan bezwaren. Een te uitgebreide lijst geeft een te grooten rompslomp; wij zouden daarbij steeds moeten letten op koersverlaging van waardepapieren, die als zekerheidstelling aangenomen worden, wij zouden op veranderingen in die koersen moeten reageeren. Wij zouden dat aan het publiek bekend moeten maken, en verder aan de vendumeesters, die, daar ze over het algemeen menschen van zeer bescheiden opleiding zijn, dat niet dadelijk zoo goed zullen begrijpen. Kortom, een uitgebreide lijst levert groote bezwaren op.

Maar een beperkte lijst — en dat zou ongetwijfeld de lijst zijn, welke wij in de Regeeringsverordening zullen moeten neerleggen — heeft aan den anderen kant een bezwaar, omdat men daardoor het publiek in mindere mate dan wenschelijk is in de gelegenheid stelt waarborgen te geven, die door de administratie kunnen worden aanvaard.

Wat voor mij het sterkste spreekt is dat, wanneer na het tot stand komen van deze ordonnantie door het departement van Financiën een regeling zal worden ontworpen en uit-

Wijziging vendureglement.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

gegeven spoedig zal blijken, dat in verschillende gevallen het publiek belang daarmede niet genoeg gediend is en dan op zeer korten termijn wijziging en aanvulling noodig zullen zijn.

Wanneer voor al die wijzigingen — het kan gaan om het vaststellen van het percentage van het surplus van een waardepapier, dat zal moeten dienen als waarborg, of om het opnemen in de lijst van een waardepapier, dat betrekkelijk veel bij het op vendutie koopend publiek aanwezig is, maar waarvan in de ordonnantie niet is gewaagd — een Regeeringsverordening moet worden gemaakt, geeft dat uiteraard onophoudelijk aanleiding tot moeilijkheden en het publiek is dan van die kwestie de dupe.

Het zal niet zelden voorkomen, dat op een vendutie een waardepapier wordt aangeboden, dat nog niet in de lijst is opgenomen zoodat men bij de regeling van thans aan het departement van Financiën vraagt, hoe het daarmede staat en in dat geval kan dan dadelijk een besluit worden genomen. Moet daarvoor echter eerst een Regeeringsverordening worden gemaakt, een voorstel, dat verschillende instanties moet passeeren, dan gaat daarmede zeer veel tijd verloren; belanghebbenden zullen daardoor gedurende dien tijd geen crediet kunnen krijgen en daardoor gedupeerd worden.

Het standpunt, dat in het oorspronkelijke voorstel is ingenomen en ook in de Memorie van Antwoord is gehandhaafd, is dat wij zeggen: laten wij eerst eenigen tijd de zaak aanzien en de regelingsbevoegdheid in deze leggen in handen van het departement van Financiën — dat uiteraard, ook wanneer het gaat om de voorbereiding van regeeringsverordeningen, hier tenslotte de technische zijde van het vraagstuk zal moeten beoordeelen — en wanneer wij dan na eenige jaren hebben gezien hoe de zaak loopt, de materie geheel regelen bij regeeringsverordening, hetgeen het meest overeenkomt met den aard van de stof, die geregeld moet worden.

Wanneer de heer Fruin zich met een beroep op de correctheid in de wetgeving aansluit bij het betoog van den heer Blaauw, zou ik slechts één opmerking willen maken en wel deze, dat men de zaak moet bezien in haar reële beteekenis en wanneer de heer Fruin dan de moeilijkheden, die thans ondervonden worden met de goederengeldregeling in verband brengt met deze kleine zaak, welke thans aan de orde is, geloof ik, dat daarmede het gevoel voor de juiste afmetingen eenigszins uit het oog wordt verloren. Want het gaat hier thans om een zaak, die op het oogenblik nog van uiterst weinig beteekenis is, welke geleidelijk eenige beteekenis zal krijgen, doch zeer zeker niet staat op hetzelfde niveau, waarop de rechtskwestie, die de heer Fruin zooeven naar voren heeft gebracht, gevonden wordt.

Mijnheer de Voorzitter! De heer De Hoog is opgekomen tegen de materiele beteekenis van de voorgestelde wijziging en vindt het wel zeer onredelijk, dat aan een groep ambtenaren — in dit geval de vendumeesters eerste klasse en hun personeel — een recht, dat ieder ander ambtenaar heeft, nl. om bij het koopen op de venduties crediet te krijgen,

wou worden ontnomen en de geachte spreker stelt zich op het standpunt, dat dit niet noodig zou zijn, wanneer maar scherp aan de betrokken voorschriften de hand wordt gehouden en van boven af voldoende contrôle wordt uitgeoefend. Dat klinkt heel aannemelijk, Mijnheer de Voorzitter, doch wanneer nu hier tegenover staat een ervaring van jaren, waarbij telkens weer blijkt, dat groote misstanden zijn ontstaan, doordat aan de bepalingen niet precies de hand is gehouden, en de contrôle niet zoo kon zijn, als noodig was, om de bepalingen effectief te doen zijn, dan gaat men toch eens naar de andere zijde zien en vraagt men zich niet alleen af of door verscherping van contrôle niet te bereiken is, dat deze menschen niet buiten hun bevoegdheid gaan, doch tevens of er niet bepaalde beroepen zijn, waarvan de uitoefening eenmaal medebrengt, dat een algemeen recht niet aan de personen, die bedoelde beroepen vervullen, gelaten kan worden zonder groot gevaar voor de gemeenschap en tevens voor de betrokkenen.

In de Memorie van Toelichting zijn uiteraard maar enkele zeer frappante voorbeelden genoemd, doch juist het onderzoek dat nu al 2 of 2½ jaar gaande is naar het venduwezen, heeft heel duidelijk aan het licht gebracht, dat er tal van Kleinere en grootere ongerechtigheden geschieden, welke niet te coupeeren zijn, omdat de contrôle op het venduwezen niet zoo scherp kan zijn als noodig is om alle ongerechtigheden te kunnen voorkomen. Een aardig voorbeeld daarvan is door den heer De Hoog genoemd. Dit geachte lid heeft opgemerkt, dat er toch een voorschrift is, dat ieder kwartaal de lijst van debiteuren op de vendukantoren moet worden ingezonden, zoodat het volgens dien geachten spreker, wanneer de inspectie van Financiën, of de superintendent die lijsten maar goed nakijkt, niet kan voorkomen, dat ergens een vendumeester 12 maanden crediet heeft of dergelijke onregelmatige handelingen begaat. Doch het geval heeft zich toch wel voorgedaan en dat ging ook niet zoo heel moeilijk, doordat de betrokken vendumeester, die te lang crediet had op zijn naam, eenvoudig met een kleine verandering in zijn naam het crediet voor zich bleef doorboeken, hetgeen den superintendent ontging.

Hoe dit ook zij, waar de credietverleening uitsluitend een zaak is van den vendumeester en waar de contrôle uiteraard niet zoo kan zijn, dat mannetje voor mannetje kan worden nagegaan of de betrokkenen wel recht hebben op de verleening van het crediet, geloof ik, dat wij hierin moeten berusten, dat vervullers van een zeker ambt een bepaalde beperking moeten ondergaan, een figuur, die men toch werkelijk op menig ander gebied ook aantreft. Men mag ook aan de inspectie geen hoogere eischen stellen dan waaraan zij in den loop der jaren heeft bewezen te kunnen voldoen en de contrôle, die de heer De Hoog zou eischen, om de vele kleine ongerechtigheden, die tenslotte dikwijls ontaarden in een groot kwaad, te coupeeren, kan nu eenmaal niet plaats hebben zonder daaraan volstrekt onevenredige bedragen ten koste te leggen.

Het lijkt mij moeilijk om al die kleine gevallen, die mij hier voor oogen staan, naar voren te brengen, maar wan-

Wijziging vendureglement.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN, BLAAUW.)

neer men zich regelmatig verdiept in de verslagen over de vendu-administraties, treft men telkens weer verschillende ongerechtigheden of knoeierijen aan, die alle zijn terug te voeren op het verlenen van crediet aan eigen personeel der vendumeesters en aan de vendumeesters zelf. Inderdaad worden dergelijke knoeierijen vrij dikwijls door de inspectie achterhaald, maar het is zoo verleidelijk voor menschen met een bescheiden inkomen, om op venduties zelf eens een koopje te snappen en in de uitoefening van hun werk deel te nemen aan de vendutie, dat ik geen andere oplossing zie dan die fout in den grond uit te roeien. Het moge wat draconisch lijken, maar toch lijkt dit mij beter dan de oogen te sluiten voor de praktische onmogelijkheid om een zoodanige contrôle uit te oefenen, dat dit middel niet noodig zou zijn.

De heer De Hoog heeft nog op een detail gewezen, waaruit het geachte lid een zeer vluchtige voorbereiding van het voorliggend ontwerp concludeert, nl. dat op een plaats waar meerdere vendumeesters zijn, de een wel crediet kan verlenen aan den ander. Wij hebben daaraan ook gedacht maar tenslotte lijkt dit ons een punt, dat gepasseerd kan worden. Het is toch wel heel iets anders of een vendumeester aan een collega, die toch vrij tegenover hem staat, crediet verleent, of dat hij dit aan zichzelf geeft. Ik zou zelfs in het algemeen willen zeggen, dat de credietverleening aan vendumeesters onderling ook daarom minder veelvuldig zal voorkomen, omdat dan toch de crediet-verleerende vendumeester de volle verantwoordelijkheid moet dragen.

Waar de heer De Hoog er verder nog op heeft gewezen, dat de bepalingen zeer scherp aangeven dat de vendumeester toch verantwoordelijk is voor al zijn handelingen, moet ik anderzijds opmerken, dat juist ook vendumeesters eerste klasse in het algemeen niet zoo kapitaalkrachtig zijn, dat verhaal een zoo groote beteekenis heeft. Helaas is het zoo, dat de financieele verantwoordelijkheid der vendumeesters verre uitgaat boven hun eigen draagkracht; zoo gauw er schadeposten komen, zijn wij al spoedig in het stadium, dat wel in rechten kan worden vastgesteld, dat de betrokkene moet betalen en verantwoordelijk is voor schade-loosstelling, doch voordat de vergoeding werkelijk is binnengekomen, verlopen meerdere jaren en er zijn heel wat vorderingen, die terecht op de vendumeesters zouden moeten worden verhaald, maar tenslotte niet verhaalbaar blijken te zijn. Ook hier zijn de papieren mooier dan de werkelijkheid.

De heer Soejono heeft zich aangesloten bij hetgeen de heer De Hoog heeft opgemerkt en ik geloof ook in mijn antwoord het geachte lid te mogen verwijzen naar hetgeen ik terzake tot den heer De Hoog heb gezegd.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! In het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde heeft mij het eerst getroffen zijn mededeeling, dat de kwestie, wat bij regeeringsverordening kan worden geregeld en wat zou kunnen worden overgedragen, nog in onderzoek is. Dit is ons uiteraard bekend, doch de conclusie, die de geachte

(BLAAUW.)

Regeeringsgemachtigde daaruit trekt, valt mij in verband met deze inleiding wel een weinig tegen.

Wanneer voorop staat, dat de zaak nog niet is uitgevochten, lijkt mij toch de eenige conclusie, die daaruit te trekken is deze: laten wij dan zoolang den meest veiligen weg bewandelen, heenstappen over voorloopige moeilijkheden van practischen aard en zorgen dat de zaak wettelijk in orde is voor het geval het onderzoek te zijner tijd mocht uitvallen in deze richting, dat de uitvoering toch moet worden geregeld bij regeeringsverordening. Niettemin zegt de Regeering na deze inleiding: intusschen mag het wel, het is een kwestie van doelmatigheid, of men de uitvoering bij regeeringsverordening zal regelen, ja dan neen; zij mag ook geschieden krachtens een regeling van een lagere autoriteit. Intusschen zijn daarmede niet bestreden de argumenten, die ik in eersten termijn naar voren heb gebracht. Alleen terloops geeft de geachte Regeeringsgemachtigde een tweetal gronden voor zijn betoog, dat het wel mag.

In de eerste plaats wijst hij er op, dat zelfs in artikel 81 I. S. al een vingerwijzing zou zijn te vinden, dat algemeene uitvoeringsregelen niet bij regeeringsverordening behoeven te worden gegeven, omdat er staat, dat de Gouverneur-Generaal de regelen bij regeeringsverordening vaststelt „voor zoover die vaststelling daarbij aan hem is opgedragen”.

Nu wordt uit deze laatste woorden de *gevolgtrekking* gemaakt, dat voorzoover de vaststelling niet aan den Gouverneur-Generaal is opgedragen, de zaak vrij domein is en dus geregeld mag worden door iederen ambtenaar, die daarvoor in aanmerking zou kunnen komen. Ik geloof, dat deze conclusie uit de laatste woorden van art. 81 I. S. geheel verkeerd is getrokken; tenminste geloof ik dat vooralsnog; ik wil ook voorzichtig spreken, totdat het onderzoek in deze kwestie is afgelopen. Het wil mij toch voorkomen, dat in elk geval tegenover de opvatting van den directeur van Financiën omtrent de laatste woorden van artikel 81 I. S. deze andere opvatting kan worden gesteld, dat het vaststellen van algemeene regelen nooit anders dan bij algemeene verordening mag geschieden, tenzij bij de algemeene verordening zelf de bevoegdheid tot het treffen van deze regelen aan den Gouverneur-Generaal is gegeven; wanneer dus de bevoegdheid tot het treffen van algemeene regelen ter uitvoering niet bij de algemeene verordening zelf aan den Gouverneur-Generaal wordt gegeven, zal het vaststellen daarvan niet door een lagere wetgever dan den ordonnantie-wetgever mogen geschieden. Ik zou uit de bedoelde woorden dus de conclusie willen trekken, dat ook de Gouverneur-Generaal geen algemeene regelen ter uitvoering van een ordonnantie mag treffen, tenzij hem dit is opgedragen, maar geenszins deze, dat als het treffen der regelen niet aan den Gouverneur-Generaal opgedragen is, een ambtenaar van lagere rang de uitvoering mag regelen. Het eerste van de twee argumenten, die tegen mijn betoog zijn aangevoerd, kan ik vooralsnog dus in het geheel niet onderschrijven.

Het tweede argument zegt mij nog minder. De geachte Regeeringsgemachtigde wijst op de gedragslijn, die tot nu

Wijziging vendureglement.

(BLAAUW.)

toe door den ordonnantiewetgever is gevolgd en haalt eenige ordonnanties aan, waarin het uitvaardigen van algemeene regelen is opgedragen aan bepaalde ambtenaren. Het zal U duidelijk zijn, Mijnheer de Voorzitter, dat mijn betoog ook tegen deze gedragslijn gaat. De kwestie is tot nu toe nog niet principieel onderzocht. Men heeft ter wille van het gemak en de practijk maar een bepaalde gedragslijn aangenomen, maar dat wil nog volstrekt niet zeggen, dat die gedragslijn juist is. Integendeel, op het oogenblik zijn wij eerst begonnen de kwestie min of meer principieel aan de orde te stellen en het lijkt mij verkeerd, dat ons wordt voorgehouden, dat wij bij vorige gelegenheden hebben geaccepteerd, wat ons werd voorgelegd.

Maar eigenlijk erkent de geachte Regeeringsgemachtigde, dat deze zaak toch bij Regeeringsverordening moet worden geregeld en hij betoogt, dat het, omdat er nog ervaring moet worden opgedaan op dit gebied en omdat de regelen, die getroffen zullen worden, telkens gewijzigd zullen moeten worden, beter is de uitvoering vooralnog in handen van den directeur van Financiën te laten. De geachte Regeeringsgemachtigde zegt: wij moeten tastenderwijze voortgaan en daarmee wil hij dan eigenlijk tegelijkertijd zeggen, dat de directeur van Financiën dat tastenderwijze voortgaan het best kan doen en niet de Gouverneur-Generaal. Ik geloof, dat dit wel een weinig te zwaar wordt opgevat; de Gouverneur-Generaal is daartoe ook in staat.

Ik geef toe, dat het vaststellen van een Regeeringsverordening een beetje meer moeite en tijd zal kosten dan het wijzigen van een besluit van den directeur van Financiën, maar aan den anderen kant staan er zooveel voordeelen tegenover de Regeeringsverordening, dat ik dat kleine bezwaar op den koop toe wil nemen. In de practijk heeft men overigens reeds meermalen kunnen zien, dat zelfs ook een ordonnantie wel met bekwamen spoed tot stand gebracht kan worden en kan worden afgekondigd; dus ik maak er mij heusch geen zwaar hoofd over of met een Regeeringsverordening zou het ook kunnen gebeuren.

U zult uit het voorgaande wel hebben begrepen, Mijnheer de Voorzitter, dat de geachte Regeeringsgemachtigde mij door zijn rede niet heeft kunnen overtuigen. Ik wil dan ook, mede namens mijn medeleden, de heeren Fruin, Soejono en Kerkkamp een amendement voorstellen, dat ik zeer in de aandacht van dit College wil aanbevelen. Dit amendement luidt als volgt:

Ondergeteekenden stellen voor van art. 1 sub *b* der ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het Reglement op de openbare verkooping in Nederlandsch-Indië de tweede alinea te doen luiden als volgt:

„De zekerheid kan mede worden gesteld door inpand-geving van een spaarbankboekje der Postspaarbank, „mits het bespaarde bedrag minstens even groot is als „dat van het crediet, dan wel van bij of krachtens „regeeringsverordening aan te wijzen waarde-papieren, „waarvan de waarde — berekend volgens daarbij te „te stellen regelen — het bedrag van het crediet met

(BLAAUW VOORZITTER, FRUIN, DE HOOG.)

„een eveneens bij die regeeringsverordening vast te „stellen percentage moet te boven gaan”.

Uit deze redactie blijkt, dat de onderteekenaars van dit amendement tot op zekere hoogte aan de bezwaren van den Regeeringsgemachtigde tegemoet willen komen in zooverre, dat de aanwijzing van de waardepapieren — de geachte Regeeringsgemachtigde heeft ons zoo duidelijk gemaakt, dat dit wel eens in een zeer snel tempo zal moeten gebeuren — kan geschieden krachtens Regeeringsverordening. Dus wanneer de Gouverneur-Generaal het noodig mocht achten, dat de aanwijzing van die waardepapieren door den directeur van Financiën geschiedt, heeft hij daartoe de bevoegdheid.

Wij zijn daartoe gekomen uit de overweging, dat aanwijzing van waardepapieren op zichzelf niet is vaststellen van algemeene regelen als bedoeld in art. 81 I. S. Dat is een daad van uitvoering die met de wetgeving op zichzelf geen rechtstreeksch verband houdt, en als zoodanig wel kan worden verricht door lagere ambtenaren.

Dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Ingekomen is een amendement (Ond. 129 stuk 6), voorgesteld door de heeren Blaauw, Fruin en Soejono, hetwelk reeds door den voorsteller is voorgelezen.

Dit amendement zal worden gedrukt en rondgedeeld en bij dit ontwerp in behandeling worden genomen.

De heer Fruin: Nog een kort woord, Mijnheer de Voorzitter, waarbij ik zou willen beginnen met mij geheel aan te sluiten bij het betoog van den geachten vorigen spreker, met name betreffende zijn opmerkingen over de beteekenis van de woorden „voorzoover de vaststelling daarbij aan hem is opgedragen”. Het komt mij voor, dat het hier is: „safety first” en dat is wat wij in het amendement vragen. Wij willen den zekersten weg kiezen en wij verwachten, dat ook de Regeering ons op dien weg zal willen volgen.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft mij een soort verwijt gedaan, nl. dat ik hier een zeer sterk voorbeeld zou hebben aangehaald en wel dat betreffende het goederengeld, een voorbeeld, dat niet in verhouding zou zijn tot de zaak waarom het hier gaat.

Ik heb dit gedaan, omdat sterke voorbeelden meer spreken dan zwakke. Maar één ding betreurt ik, Mijnheer de Voorzitter en wel, dat dit sterke voorbeeld blijkbaar niet voldoende heeft gesproken tot dezen geachten Regeeringsgemachtigde.

Dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne tegenover hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde hier heeft gezegd mijnerzijds eenige woorden stellen. In de eerste plaats heeft de geachte Regeeringsgemachtigde het

Wijziging vendureglement.

(DE HOOG.)

gehad over de groote misstanden, die in den loop der tijden zouden zijn gebleken. Ik wil dit natuurlijk onmiddellijk op gezag van dezen geachten Regeeringsgemachtigde aannemen, doch het zal dan alleen moeten gaan om het tempo, om de vraag, in welk tijdsverloop deze misstanden zich hebben voorgedaan. En dan zal ook nog moeten blijken of bij een betere contrôle deze misstanden voorkomen hadden kunnen worden, ja dan neen.

Nu zegt de geachte Regeeringsgemachtigde, dat dit zoo gemakkelijk niet is en dat op papier de zaak wel heel mooi lijkt, maar die contrôle in de practijk ten slotte toch zeer moeilijk uitvoerbaar is. Ik zou daartegenover willen stellen, dat deze geachte Regeeringsgemachtigde toch zal moeten toegeven, dat er superintendenten zijn, die zeer behoorlijk contrôle uitoefenen en waarbij misstanden als door hem genoemd zeer zelden voorkomen. Wanneer dit nu mogelijk is bij een deel van de controleerende ambtenaren, nl. de superintendenten, dan lijkt het mij niet juist toe om voor het andere deel, waarbij men te kort schiet in zijn plicht, een regeling te maken, welke ten laste komt van de personen, die aan die misstanden werkelijk nooit deel hebben gehad, nl. de bona fide vendumeesters.

Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft o. a. gezegd, dat de Regeering, zooals in den loop der tijden is gebleken, geen middelen heeft om aan één en ander behoorlijk een eind te maken. Maar er zijn toch administratieve maatregelen, volgens welke personen, als in het geval bijv. zooeven door den geachten Regeeringsgemachtigde aangehaald, waarbij een vendumeester zichzelf crediet geeft door een kleine wijziging in zijn naam, administratief op zoodanige wijze kunnen worden gestraft, dat dit tot een afschrikwekkend voorbeeld wordt voor alle vendumeesters om een dergelijk akal toe te passen.

Het komt mij voor, dat wanneer men zich maar houdt aan de straffen, die men ten opzichte van dergelijke personen in de hand heeft, men daardoor niet alleen een behoorlijke contrôle kan uitoefenen, doch ook een afschrikwekkend voorbeeld kan stellen, zoodat pogingen tot afwijking van hetgeen is voorgeschreven, tot een minimum zullen worden beperkt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb voorts aangehaald de kwestie van meerdere vendumeesters op één plaats en het feit, dat de Regeering in dit voorstel eigenlijk in strijd zou zijn met zichzelf. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft hierop geantwoord, dat dit wel overwogen is, doch dat dit tenslotte niet zoo erg is. Hij gaf vervolgens ter zake een beschouwing, die ik wil stellen tegenover de redeneering, welke de geachte Regeeringsgemachtigde heeft gehouden ten opzichte van het vendupersoneel. De Regeeringsgemachtigde zegt werkelijk te moeten ontraden, toe te staan, dat de vendumeester aan zijn personeel crediet kan geven, omdat die menschen dan in de verleiding komen, iets te koopen en de vendumeester hen uit collegialiteit hun gang zou kunnen laten gaan en meer crediet geven. Dit moet uitgesloten zijn, zegt de geachte Regeeringsgemachtigde. Doch iets later, toen het ging over de kwestie: meerdere

(DE HOOG, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

vendumeesters op één plaats, zeide hij, dat daar geen sprake was van collegialiteit, die ertoe zou drijven de andere vendumeesters hun gang te laten gaan om hun crediet te overschrijven. Dus, in het eene geval wordt de bedoelde gedachtengang veroordeeld en in het andere geval aanvaard. Een dergelijke inconsequentie is mij niet duidelijk.

Tenslotte heeft de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd, dat de kern van de zaak eigenlijk de te groote verantwoordelijkheid is, die de vendumeesters hebben. De Regeering zegt dat men hun daarmede volgens het vendureglement wel kan belasten, maar ten slotte, als ik het zoo eens mag uitdrukken: pluk eens veeren van een kikvorsch; zij hebben bijna niets en daarom kan men hen toch eigenlijk ook niet treffen.

Ik heb daartegenover in de eerste plaats zooeven reeds gewezen op de kwestie van de administratieve straf, die toch wel degelijk preventief kan werken in een dergelijk opzicht. Verder vraag ik: is bovenbedoelde redeneering bovendien niet een beetje scheef gesteld? Men heeft iemand met een zware verantwoordelijkheid, van wien men zegt, dat hij niet evenredig wordt betaald. Nu zou men zeggen: zoek het in een van deze twee richtingen; minder verantwoordelijkheid of betere betaling. Maar de Regeering regelt de zaak zoo, dat Zij iemand een recht, dat alle anderen hebben, afneemt, zonder het inkomen van dien persoon te wijzigen. Wat kan een dergelijke redeneering afdoen aan het groote, principieele bezwaar, waarover ik het zooeven had, nl. dat men bona fide vendumeesters door een fout van enkelingen een recht ontnemt, dat zij tevoren bezaten?

Nu zegt de Regeeringsgemachtigde wel: Wij hebben ons daarbij maar neer te leggen en het te accepteeren, maar moeten de vendumeesters dan het slachtoffer zijn van het algemeen belang? Ik zou desnoods een dergelijke redeneering kunnen aanvaarden, wanneer ik niet ervan overtuigd was, dat de fout niet daar zit waar zij wordt gezocht en dat alle misstanden, zoo niet geheel, dan toch grootendeels, voorkomen zouden kunnen worden door een geregelde, behoorlijke contrôle. Deze is in de voorschriften neergelegd en deze voorschriften zijn bij behoorlijke nakoming ook absoluut voldoende. Daarom kan ik ten opzichte van dit voorstel niet met de Regeering medegaan.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! In antwoord op hetgeen de heer Blaauw heeft opgemerkt, zou ik toch op den voorgrond willen stellen, dat het geachte lid erkent, dat de vraag in hoeverre uitvoeringsmaatregelen bij Regeeringsverordening moeten worden vastgesteld een dubium is en dat juist, waar ook de heer Blaauw zegt: Ik wil mij hier voorzichtig uitdrukken, omdat hieromtrent een onderzoek hangende is, er wel aanleiding bestaat om, waar voorgesteld wordt de onderwerpelijke materie voorloopig op andere wijze te regelen en in uitzicht gesteld wordt om zoo spoedig voldoende ervaring verkregen is, de aangelegenheid bij Regeeringsverordening te regelen, er ook voor den heer Blaauw alle aanleiding zou kunnen bestaan daarmede tevreden te zijn.

Wijziging vendureglement.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

Juist de overwegend praktische bezwaren tegen het in het leven roepen van Regeeringsverordeningen, terwijl de materie nog betrekkelijk weinig kan worden overzien, moeten naar mijn gevoelen hier zwaarder wegen dan het theoretische argument, waarvan het geachte lid zelf verklaart, dat het nog een betrekkelijk onzekere kwestie is.

De heer Blaauw wijst erop, dat er wel eens een spoedordonnantie tot stand is gebracht. Dat is ons natuurlijk bekend, maar is het nu werkelijk redelijk om waar wij verwachten, dat niet zoo heel zelden op korten termijn een beslissing genomen moet worden, ook hier te zeggen: Dan kan er wel een spoed-Regeeringsverordening komen? De aard der maatregelen die bij dergelijke wijzigingsvoorstellen betrokken zijn, is toch waarlijk niet zoo, dat men daarvoor allerlei organen in spoedbeweging mag zetten en zeker niet zoo, dat in de gevallen, waarin daaraan voor het publiek behoefte bestaat, daaraan voldaan zal kunnen worden.

Het gaat hier, zooals ik in eersten termijn naar voren deed komen, in het bijzonder om een groot belang van het publiek, dat ongetwijfeld beter gediend is met de zekerheid van een spoedige totstandkoming van aanvullingen en wijzigingen dan met een theoretische oplossing van een twijfelachtig vraagstuk.

Het amendement door den heer Blaauw ingediend, heb ik nog niet volledig kunnen bezien, maar er bestaat aanstonds natuurlijk nog eens gelegenheid daarover een enkel woord te zeggen. Voorloopig is het niet mijn indruk, dat daardoor aan de bezwaren, die van deze zijde werden geopperd, wordt tegemoet gekomen want, als ik goed verstaan heb, wat het geachte lid daarover mededeelde, zal de kwestie van het percentage, dat als zekerheid aangenomen zou kunnen worden, in de Regeeringsverordening worden aangegeven. Dit percentage zal voor verschillende waardepapieren verschillend moeten zijn, zoodat het in de praktijk ook zal kunnen voorkomen, dat het percentage ten behoeve van een bepaalde soort waardepapieren op korten termijn herzien, verhoogd of verlaagd zal moeten worden.

Ik blijf op het standpunt staan, dat de materie in een stadium verkeert, waarin veel aanvulling en wijziging waarschijnlijk is, totdat een rusttoestand zal zijn bereikt. Is die rusttoestand eenmaal bereikt, dan is inderdaad de aangewezen weg, dat er een regeeringsverordening in het leven wordt geroepen, waarbij de zaak duurzaam wordt geregeld, hetgeen — zooals ik in eersten termijn zeide — ook naar mijn gevoelen in overeenstemming is met den aard van het onderwerp.

De heer Fruin heeft zich aangesloten bij het betoog van den heer Blaauw; bij de bespreking van het amendement zal ik gelegenheid vinden, met een enkel woord op zijn bezwaren in te gaan.

Hetgeen de heer De Hoog in tweden termijn heeft opgemerkt, heeft mij niet kunnen overtuigen. Hij wijst er op, dat er toch gevallen zijn aan te wijzen, waarin de superintendenten hun plicht hebben gedaan, waar dus de zaak in orde is en waarom — zoo vraagt hij — kan dat niet overal het geval zijn?

Mijnheer de Voorzitter! Het is een bekend feit dat in den loop der jaren de aandacht, die de superintendenten aan het venduwezen besteedden en hebben kunnen besteden, is verminderd. Dat komt natuurlijk, doordat in den loop der jaren de algemeene bemoeiingen van de ambtenaren, die met de superintendencie worden belast, van karakter zijn veranderd en vooral zijn toegenomen, zoodat bij mij niet de overtuiging bestaat, dat, reëel gesproken, de superintendenten tegenwoordig nog datgene kunnen doen wat hun bij ordonnantie, en in het bijzonder in de vendu-instructie, werd opgedragen. Binnenkort zal op ander terrein een voorstel worden voorgebracht, waarin duidelijk naar voren zal komen, dat de toestanden zoodanig zijn veranderd, dat de superintendent niet meer kan beantwoorden aan de eischen, die men stelde, toen vele jaren geleden het venduwezen werd georganiseerd.

Het feit dus, dat er nog superintendenten worden gevonden, die in de gelegenheid zijn, allerlei ongerechtigheden te ondervangen, is voor mij niet overtuigend, waar de practijk uitwijst, dat deze mogelijkheid niet algemeen meer bestaat en kan bestaan.

Waar de heer De Hoog dan verder nog eens een beroep doet op de mogelijkheid van contrôle, moet ik daar het praktische argument tegenover stellen, dat in tal van gevallen deze contrôle tekort blijkt te zijn geschoten. Men kan gemakkelijk zeggen dat degenen, die de contrôle moesten uitoefenen, dan maar hun plicht hadden moeten doen, doch de toestanden in Indië zijn nu eenmaal zoodanig veranderd, dat in de Indische administratie men tal van bepalingen aantreft, die doeltreffend in den tijd, waarin zij werden uitgevaardigd, thans onmogelijk meer kunnen worden toegepast. Op het oogenblik is het, naar mijn vaste overtuiging, niet meer mogelijk, op het venduwezen een zóó intensieve contrôle uit te oefenen, dat de gelegenheid, die voor het vendupersoneel tot dusver heeft bestaan om op crediet te koopen, kan blijven gehandhaafd. Ik acht dit een sequel van het ambt der betrokkenen; aan dat ambt kan in den tegenwoordigen tijd niet meer worden verbonden het recht en de bevoegdheid op een vendutie te koopen op crediet. Dit is een beperking, zooals op menig gebied aan ambtenaren in zekere functie moet worden opgelegd, een beperking, die door de omstandigheden is gerechtvaardigd.

Op de verhouding, die ontstaat, wanneer er op één plaats meerdere vendumeesters zijn gevestigd, zal ik niet uitvoerig ingaan. In de stukken is gesproken over collegialiteit binnen hetzelfde bureau en daarbij werd natuurlijk gedacht aan de verhouding van een vendumeester tot zijn personeel. Wanneer op dezelfde plaats echter twee afzonderlijke vendumeesters zijn gevestigd, staan deze tegenover elkaar in een geheel andere verhouding, omdat degene, die het crediet verleent, geen aanleiding heeft tot het betoonen van een bijzondere collegialiteit ten opzichte van zijn ambtgenoot.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou dus in de eerste plaats willen aanbevelen, de ordonnantie, zooals die hier voor ons ligt, te aanvaarden en ik zal nog gelegenheid vinden, over het amendement een enkel woord te zeggen.

Wijziging vendureglement.

(VOORZITTER, BLAAUW.)

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling in tweeden termijn beëindigd.

Aan de orde is de stemming over art. 1 sub a, luidende:

„Aan artikel 25 wordt een derde lid toegevoegd, luidende:

De vendumeester is niet bevoegd crediet te verleen aan zich zelf en voor zoover betreft verkooping, welke ten overstaan van een vendukantoor der eerste klasse worden gehouden, aan het bij dit kantoor bescheiden personeel”.

Art. 1. sub a wordt op verzoek van den heer De Hoog in hoofdelijke stemming gebracht en aangenomen met 12 stemmen voor en 7 stemmen tegen.

V ó ó r stemmen de heeren: Koesoemo Oetoyo, Schmutzer, s' Jacob, Moelia, Soekawati, Dwidjosewojo, Koesoemo Joedo, Bruineman, Kerkkamp, Kan, Ali Moesa en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Mandagie, Roep, Fruin, Soejono, Blauw, Middendorp en De Hoog.

De Voorzitter: Aan de orde is het amendement op art. 1 sub b, onderteevend door de heeren Blauw, Fruin en Soejono (ond. 129 — stuk 6).

De heer Blauw: Mijnheer de Voorzitter! Enkele opmerkingen slechts. Ik wil beginnen met de erkenning, dat het amendement misschien niet op tijd volledig geteekend is maar wijs erop, dat het in ieder geval op het oogenblik nog geteekend wordt door den heer Kerkkamp, wiens naam ik in eersten termijn reeds noemde.

Terloops heeft de geachte Regeeringsgemachtigde betreffende dit amendement een kleine bestrijding gegeven en erop gewezen, dat er in het stadium van onderzoek van de hoofdkwestie toch evenveel reden zou zijn, de in het ontwerp voorgestelde redactie te volgen, omdat de praktijk daarmede gebaat zou zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Het amendement komt aan die praktijk tegemoet voorzoover het bij de theoretische beschouwingen en bij de bestrijding van de hoofdkwestie mogelijk is.

Met de opvatting van den geachten Regeeringsgemachtigde dat het, in afwachting van het onderzoek, beter zou zijn, aan de praktijk haar volle pond toe te kennen, kan ik mij niet vereenigen.

Een andere opvatting is deze. Wanneer wij voor oogen houden, dat het mogelijk is, dat t. z. t. zal kunnen blijken, dat de huidige wijze van handelen onjuist is, zoodat t. z. t. al wat bij regeling van lagere ambtenaren is geschied, zal moeten worden vervangen door Regeeringsverordeningen, is er minstens evenveel voor te zeggen en is het zelfs veiliger, thans een onderwerp als dit bij Regeeringsverordening te regelen.

Ik zal het thans hierbij laten, Mijnheer de Voorzitter.

(KERKKAMP, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

De heer K e r k k a m p: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik in het kort willen toelichten, waarom dit amendement mede door mij is onderteevend. Ik meen, dat de strekking ervan principieel juist is, omdat ik niet geloof, dat het mogelijk is, in verband met de eerste alinea van art. 81 I. S., dat bij wet, algemeenen maatregel van bestuur of ordonnantie aan een ander dan den Gouverneur-Generaal algemeene uitvoeringsmaatregelen worden opgedragen.

Oorspronkelijk is dit hier geschied en ik meen, dat zulks principieel onjuist is.

Daartegen voel ik veel voor de bezwaren, aan de praktijk ontleend, door den geachten Regeeringsgemachtigde hier in het midden gebracht. Maar ik meen, dat aan die bezwaren volkomen is tegemoetgekomen, doordat in het amendement zijn opgenomen de woorden „of krachtens”, zoodat dus daardoor niet uitsluitend bij regeeringsverordening, doch ook krachtens regeeringsverordening waardepapieren kunnen worden aangewezen. Daardoor zal een snelle wijziging van de lijst van de waarde-papieren mogelijk zijn, zonder dat de Regeering daarin betrokken behoeft te worden; Zij kan in de regeeringsverordening de aanwijzing opdragen aan den directeur van Financiën.

Ik meen dus, dat het amendement aan de praktische bezwaren van de Regeering geheel tegemoetkomt en dat is dan ook de reden, dat ik het mede heb onderteevend.

De heer V a n d e n B u s s e h e, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ik behoef over het amendement niet heel veel meer te zeggen, omdat ik reeds duidelijk heb uiteengezet, dat ik het volkomen overbodig vind, terwijl ik het ongewenscht acht, de praktijk moeilijkheden in den weg te leggen op grond van een nog niet uitgevochten theoretisch argument.

De heer Kerkkamp heeft hier nu evenwel betoogd, dat naar zijn oordeel met het amendement geheel is tegemoetgekomen aan de praktische bezwaren, welke van Regeeringszijde naar voren zijn gebracht. Ik hoop, dat de heer Kerkkamp, wanneer ik kan aantoonen, dat dit niet het geval is, daarin aanleiding zal vinden zijn handtekening van het amendement terug te nemen. Dat dit niet het geval is, blijkt reeds dadelijk daaruit, dat de woorden „of krachtens” welke aan het amendement zijn toegevoegd — en waardoor inderdaad de Regeering niet zelf zal behoeven aan te wijzen, welke waardepapieren in aanmerking zullen kunnen komen als zekerheid voor de terugbetaling van het te geven crediet, doch dit ook zal kunnen geschieden door andere autoriteiten —, voorzoover ik zie niet slaan op de woorden „berekend volgens daarbij te stellen regelen”, zoodat de regeling van de dekkingsvoorschriften in elk geval van den aanvang af in een regeeringsverordening zal moeten geschieden. Ook — en dit heb ik zooeven reeds opgemerkt — deze vast te stellen regelen zullen aan mutaties onderworpen moeten zijn. Ik kan mij zeer goed voorstellen, dat bij de eerste regeling in het algemeen wordt aangegeven, dat bepaalde obligaties voor 80% als dekking zullen worden beschouwd terwijl later wanneer blijkt, dat er t. a. v. een soort obligaties, b. v. Nederlandsch-Indische leening bij het publiek

Wijziging vendureglement.

(DIR. VAN FINANCIËN, BLAAUW, BRUINEMAN.)

groot bezwaar bestaat, dat daarvoor maar 80% als dekking wordt aangenomen, overwogen moet worden om het percentage voor deze soort obligaties op 90% of 95% te brengen. Dat is nu maar één voorbeeld. Zoals ik heb opgemerkt is de zaak thans nog niet te overzien, zoodat ik niet kan zeggen of dit geval zich zal voordoen, doch ik ben ervan overtuigd, dat de vast te stellen regelen voor de berekening van de dekking aan mutaties onderworpen zullen zijn en dan blijft tegen een regeling bij regeeringsverordening van de dekking precies hetzelfde bezwaar bestaan, dat ik had tegen de aanwijzing bij regeeringsverordening van de waardepapieren zelf.

Ik kan dus werkelijk aan den heer Kerkkamp niet toegeven, dat in het amendement met de woorden „of krachtens” aan de praktische bezwaren van de Regeering is tegemoetgekomen, al ligt daarin wel een zekere tegemoetkoming, welke echter naar mijn gevoelen niet voldoende is.

Mijnheer de Voorzitter! Nu mag ik nog even spreken over hetgeen de heer Fruin heeft gezegd. Dit geachte lid heeft er zijn spijt over uitgedrukt, dat hij niet nog krachtiger argumenten heeft gebruikt dan hij reeds heeft gedaan. Mijnheer de Voorzitter! Het argument, dat de heer Fruin hier naar voren bracht, staat ver buiten en boven de belangrijkheid van de zaak, die thans aan de orde is en wanneer de heer Fruin nog krachtiger argumenten had aangeroerd, zouden deze er nog verder buiten hebben gestaan.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zoowel in zijn voorafgaande, als in zijn laatste betoog een sterk pleidooi gehouden voor een wetgeving à la minute en zoo langzamerhand zou ik daardoor tot de overtuiging moeten komen, dat het hier een stof betreft, welke, al naar de omstandigheden, soms binnen het uur gewijzigd moet worden. Ik geef toe, dat de practijk soms gediend is met een dergelijk snel en veelvuldig wijzigen, maar aan den anderen kant zou ik er op willen wijzen, dat het publiek er even sterk mede gediend is, wanneer de wetgeving hier te lande op weloverwogen wijze geschiedt en wanneer er ook niet te veel en te snel wordt gewijzigd. In de practijk is, wanneer men tot dergelijke onmiddellijke wijzigingen heeft moeten overgaan, dikwijls achteraf gebleken, dat zulke wijzigingen onjuist waren. Ik zou daarom het geachte College voor willen houden, dat er zeer veel argumenten pleiten voor een wat meer bezadigde wetgeving dan de geachte Regeeringsgemachtigde hier hedenmorgen heeft gepropageerd.

De heer Bruineman: Mijnheer de Voorzitter! Zou ik de vraag mogen richten tot de voorstellers van het amendement, of er hunnerzijds bezwaren tegen bestaan na hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, het tusschen streepjes gestelde, n.l.

„berekend volgens daarbij te stellen regelen” uit het amendement te schrappen, waarmede aan het bezwaar van den Regeeringsgemachtigde zou zijn tegemoetgekomen?

De Voorzitter: Vindt wellicht de heer Blaauw in

(BLAAUW, KERKKAMP.)

het bovenstaande aanleiding om terzake nog een opmerking te maken?

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou hiermede treden op het terrein van de Regeering. Waar deze meent, dat de in te stellen regelen voor de berekening van dergelijke waardepapieren onmisbaar zijn, zijn de aangehaalde woorden in het amendement ook opgenomen. Wanneer dus de Regeering deze regelen hier behouden wil zien, en ik kan daarin volkomen met haar samengaan, meen ik, dat de aangehaalde woorden niet kunnen vervallen.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! De Regeeringsgemachtigde heeft mij persoonlijk geantwoord en getracht mij er van te overtuigen, dat de opname in het amendement van de woorden „of krachtens” niet tegemoetkomt aan de praktische bezwaren, welke tevoren door hem werden genoemd. Als ik het wel heb, Mijnheer de Voorzitter, staat hier alleen, dat er regelen te stellen zijn en de regel der berekening van de aan zekere obligaties toegekende waarde op 80%, door den geachten Regeeringsgemachtigde als voorbeeld genoemd, is naar mijn meening wel zeer bindend. Ik geloof, dat het in de practijk zeer goed mogelijk is andere regelen te stellen, die minder bindend zijn. Ik meen te kunnen verwijzen naar de regelen, die door de Javasche Bank worden gesteld, waarvan niet wordt afgeweken en die ook zoo ruim zijn, dat de Javasche Bank de waardebepaling kan inrichten zooals zij zelf wil. Ik meen, dat ook hier in deze regeeringsverordening volstrekt niet een bepaalde limiet behoeft te worden aangegeven, doch dat dusdanige regelen zouden kunnen worden gesteld, dat den directeur van Financiën de noodige vrijheid van handelen blijft voorbehouden.

De Voorzitter: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

Het amendement-Blaauw e.s. wordt in stemming gebracht en aangenomen met 11 stemmen vóór en 8 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: De Hoog, Mandagie, Roep, s' Jacob, Soekawati, Fruin, Dwidjosewojo, Kerkkamp, Ali-moesa, Soejono en Blaauw.

Tegen stemmen de heeren: Koesoemo Octoyo, Schmutzer, Moelia, Koesoemo Joedo, Bruineman, Kan, Middendorp en de Voorzitter.

Het geamendeerde art. 1 sub b; art. 1, zooals het bij Memorie van Antwoord en bij amendement is gewijzigd, art. 2 en de verordening in haar geheel, zooals zij bij Memorie van Antwoord en bij amendement is gewijzigd, worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

32ste VERGADERING — DONDERDAG 23 MEI 1929.

Bekrachtiging besluit plaatselijken raad Madioen en Ponorogo tot wijziging leeningsbesluit gewestelijken raad Madioen. — Achtste rapport commissie voor de verzoekschriften.

(VOORZITTER.)

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling der ontwerp-ordonnantie, houdende bekrachtiging van het besluit van den plaatselijken raad van Madioen en Ponorogo van 15 December 1928 No. 67/P.I. R., strekkende tot wijziging van het leeningsbesluit van den gewestelijken raad van Madioen van 29 December 1927 No. 56/G.R. (Ond. 136).

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het achtste rapport der commissie voor de verzoekschriften.

Dit rapport luidt als volgt:

1. Verzoekschriften, gedagteekend Soekadana 19 en 25 Mei en 7 Juli 1928, en telegrafisch verzoek, gedagteekend Tandjong-Karang 29 Juni 1929, van Raden Imbo e. a., inzake de wijze van verkiezing van een pasirah te Soekadana.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 13 Februari 1929 No. 269/A1 heeft op deze aangelegenheid betrekking.

De commissie stelt voor adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

2. Verzoek, gedagteekend Krاندji 5 Maart 1928, van een 73-tal opgezeten van het land Teloekpoetjoeng, om spoedige terugkoop van genoemd particulier land door het Gouvernement.

Brief van den Gouvernements Secretaris van 26 Februari 1929 No. 367/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

3. Verzoek, gedagteekend Djokjakarta 5 Juni 1928, van het Hoofdbestuur van „Moehammadiyah”, om intrekking van de Goeroe-ordonnantie 1925.

Brief van den Gouvernements Secretaris van 27 Februari 1929 No. 65x heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressant mede te deelen, dat, blijkens de door de Regeering terzake verstrekte inlichtingen, het verzoekschrift behandeling zal vinden bij de voorgenomen herziening van de Goeroe-ordonnantie 1925, waartoe den Volksraad eerlang eene ontwerp-ordonnantie zal worden aangeboden.

4. Verzoek, gedagteekend Palembang 7 Augustus 1928, van R. M. Akil, houdende bezwaren tegen zijn aanslag in de inkomstenbelasting 1928.

Brief van den Gouvernements Secretaris van 28 Februari 1929 No. 382/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien uit de door de Regeering terzake verstrekte inlichtingen blijkt, dat adressants bezwaren geleid hebben tot eene berekening van zijn aanslag volgens andere grondslagen en dat hij tegen den aldus berekenden aanslag geen bezwaar meer bleek te hebben, stelt de commissie voor t. a. v. dit verzoekschrift over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend Menggala 10 September 1928, van Abdoel Djoenaib, houdende bezwaren tegen een in het district Menggala aan de pasirah's verschuldigde vergoeding voor het uitoefenen van tuinbouw

Brief van den Gouvernements Secretaris van 4 Maart 1929 No. 413/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

6. Verzoek, gedagteekend Pakoeroean 5 October 1928, van Pengiran Jo Sairatoe e. a., inzake vrijstelling van een door den Resident der Lampongsche Districten vastgestelde landbouwbelasting.

Brief van den Gouvernements Secretaris van 4 Maart 1929 No. 413/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

7. Verzoek, gedagteekend Soekadana 8 November 1928, van een 13-tal ingezetenen van de marga Soekadana (onderafd. Sekampoeng, res. Lampongsche Districten), om kwijtschelding van de door den pasirah van de marga Gedong geëischte grondhuur.

Brief van den Gouvernements Secretaris van 4 Maart 1929 No. 413/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

8. Verzoek, gedagteekend Soekadana 13 November 1928, van een 87-tal ingezetenen van de onderafdeeling Sekampoeng (Lampongsche Districten), om kwijtschelding van de door den pasirah hunner marga geëischte grondhuur.

32ste VERGADERING — DONDERDAG 23 MEI 1929.

Achtste rapport commissie voor de verzoekschriften.

Brief van den Gouvernements Secretaris van 4 Maart 1929 No. 413/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

9. Verzoek, gedagteekend Balanipa 24 Januari 1929, van Laka Kama Paoeli en zijn zuster Tibaas, inzake een door hen verloren rechtsgeding, behandeld door de hadat van Balanipa.

De commissie stelt voor adressant, onder aanteekening, dat hij zich tot den Gouverneur van Celebes zal kunnen wenden, te berichten, dat de Volksraad in zaken van justitie geen tusschenkomst kan verlenen.

10. Verzoek, gedagteekend Soerabaja 24 December 1928, en nadere brieven, gedagteekend Soerabaja 4 Maart en 13 April 1929, van D. J. van Ligten e. a., houdende bezwaren tegen de vernietiging door den Gouverneur van Oost-Java van een besluit van B. en W. van Soerabaja, waarbij een verzoek van de firma Ruhaak & Co. tot oprichting van een montage-inrichting en opslagplaats van ijzer aan het Rustenburgerpad te Soerabaja was afgewezen.

Aangezien bij besluit van den Gouverneur-Generaal van 2 April 1929 No. 8 afwijzend werd beschikt op het door adressanten tot de Regeering gerichte verzoekschrift van gelijke strekking, zulks op grond van de overweging, dat volgens de bepalingen der Hinderordonnantie (Stbl. 1926 No. 226) geen hooger beroep van de beslissing van den Gouverneur van Oost-Java bij de Regeering openstaat, stelt de commissie voor t. a. v. het rekest over te gaan tot de orde van den dag en adressanten hiervan mededeeling te doen.

11. Telegrafisch verzoek, gedagteekend Digoel 23 Januari 1929, en nadere toelichting, ondagteekend, van Soekarman en Wirosoedarmomardjo, betreffende klachten van de geïnterneerden te Boven-Digoel.

De commissie stelt voor het rekest ter lezing te leggen ter secretarie van den Volksraad.

12. Verzoek, gedagteekend Pertiwi 12 September 1928, en nader schrijven, gedagteekend Pertiwi 3 October 1928, van Dalom Sepoernja Djaja e. a., inzake de benoeming van Dalom Kasoema Diwangsa tot pasirah van de marga Pertiwi.

Brief van den Gouvernements Secretaris van 9 Maart 1929 No. 467/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien de onderteekenaren, blijkens hunne verklaringen, gesteld op beide door hen aan den Volksraad ingediende stukken — welke der Regeering in originali werden aangeboden en bij bovengenoemden Regeeringsbrief aan Handelings. Zittingsjaar 1928—1929.

het College werden teruggezonden — hun verzoek weder hebben ingetrokken, wordt voorgesteld het rekest ter zijde te leggen.

Daarnaast stelt de commissie voor der Regeering te berichten, dat de Volksraad prijs blijft stellen op het ontvangen van inlichtingen omtrent de juistheid van de door adressanten geuite klachten.

13. Verzoek, gedagteekend Djambi 20 Augustus 1927, van Mohamad Rasid gelar Soetan Palangi, inzake het hem verleend ontslag.

Brief van den Gouvernements Secretaris van 12 Maart 1929 No. 494/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien voor de herplaatsing van adressant het noodige wordt verricht, stelt de commissie voor hem, onder toezending van een afschrift van het Regeeringsschrijven, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

14. Verzoek, gedageekend Bandoeng 25 April 1928, van W. J. Feldmann, inzake vergoeding van door hem, bij de terugvordering van een schuld aan den Lande naar zijne meening geleden schade.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 18 Maart 1929 No. 515/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

15. Verzoek, gedagteekend Magelang 31 Augustus 1928, van Bok Tidjem, inzake grondrechten.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 18 Maart 1929 No. 522b/A2 heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressante, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

16. Verzoek, gedagteekend Sigli 23 September 1928, van Teukoe Ali e. a., houdende klachten tegen den wd. Oelebalang van de IX Moekims Keumangan.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 27 Maart 1929 No. 629/II heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien uit bovengenoemden Regeeringsbrief blijkt, dat de namen, waarmede het verzoekschrift onderteekend is, gefingeerd zijn, wordt voorgesteld het rekest ter zijde te leggen.

Intusschen stelt de commissie, gelet op den ernstigen aard der klachten, voor der Regeering te verzoeken den Volksraad t. g. t. met het resultaat van het terzake ingestelde onderzoek in kennis te willen doen stellen.

32ste VERGADERING — DONDERDAG 23 MEI 1929.

Achtste rapport commissie voor de verzoekschriften.

(KERKKAMP.)

17. Verzoek, gedagteekend Pamakasan 16 Februari 1929, van een vijftal gepensioneerde officieren van het corps Barisan, om verhooging van het hun toegekend pensioen.

De commissie stelt voor adressanten te berichten, dat zij zich met hun verzoek in de eerste plaats tot de Regeering hebben te wenden.

18. Verzoek, gedagteekend Arnhem 12 Februari 1929, van het bestuur der Vereeniging van Oost- en West-Indische gepensioneerde en gegageerde militairen „Voorwaarts”, om toekenning van een jaarlijkse subsidie van f 3000.—.

De commissie stelt voor het verzoek ter lezing te leggen ter secretarie van den Volksraad.

19. Verzoek, gedagteekend Eylau (Duitschland) 21 Februari 1929, van J. B. Scheffler, weduwe van B. van den Brink, in leven laatstelijk tijd. bouwkundig opzichter bij de Bankatinwinning, om verhooging van onderstand.

De commissie stelt voor adressante te berichten, dat de haar toegekende onderstand ad f 1023.80 (inbegrepen den toeslag van 40%) berust op de terzake bestaande verzoekschriften en niet voor verhooging vatbaar is.

De heer K e r k k a m p: Mijnheer de Voorzitter! Vóór ik overga tot een bespreking van verzoekschrift No. 1, zou ik een algemeene opmerking willen maken. Bij de behandeling van de verzoekschriften is geen van de Regeerings-gemachtigden aanwezig, maar toch mag worden aangenomen, dat door de verschillende departementshoofden, wien het aangaat, notitie zal worden genomen van hetgeen hier bij de openbare behandeling der verzoekschriften wordt gezegd.

Verzoekschrift No. 1 is afkomstig van eenige kiezers uit Soekadana, waar een nieuwe pasirah moest worden gekozen. Die verkiezing is formeel geheel in orde geweest. Er zijn op den eenen candidaat uitgebracht 230 stemmen en op den anderen 229, een verschil dus van 1 stem. Ieder zal toegeven, dat, waar ook op andere kandidaten stemmen waren uitgebracht, hier een herstemming in de rede zou hebben gelegen. Desniettemin is aan de hand van de bestaande kiesvoorschriften de candidaat met 230 stemmen, dus met 1 stem meerderheid, benoemd.

Daarna zijn de kiesvoorschriften gewijzigd en nu zou ik er de aandacht op willen vestigen dat een dergelijke wijziging beter tot stand had kunnen worden gebracht, voordat de verkiezing plaats had.

Mijn vrees is, dat zoo onvolkomen kiesvoorschriften niet alleen bestaan in de Zuider- en Westerafdeeling van Borneo, doch ook elders wel voorkomen. Daarom zou ik er de aandacht van de Regeering op willen vestigen, dat het wellicht aanbeveling zou verdienen eens na te gaan of misschien ook in andere gewesten de bestaande kiesvoorschriften moeten worden gewijzigd, want een dergelijke benoeming na een

(KERKKAMP, DE HOOG.)

zoo gebrekkige verkiezing kan niet nalaten een vreemden indruk op de bevolking te maken. Ik meen, dat de Regeering zooveel mogelijk moet vermijden, dat door de onvolkomenheid van door Haar gegeven voorschriften een zekere ontevredenheid onder de bevolking ontstaat.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer D e H o o g: Mijnheer de Voorzitter! Op de opmerkingen van den heer Kerkkamp heb ik eigenlijk niets te antwoorden. Ik veronderstel, dat dit punt door de Handelingen van het College van Gedelegeerden wel speciaal ter kennis van de Regeering zal worden gebracht.

Ik zou den heer Kerkkamp alleen willen wijzen op een kleine vergissing. Het in het verzoekschrift bedoelde Soekadana is niet gelegen in de Zuider- en Westerafdeeling van Borneo; het is Soekadana, afd. Telok Betong, residentie Lampongsche Districten.

De heer K e r k k a m p: Mijnheer de Voorzitter! Dan herstel ik hierbij mijn vergissing.

De conclusie op verzoekschrift No. 1 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De conclusies op de verzoekschriften Nos. 2 tot en met 4 worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer K e r k k a m p: Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van de verzoekschriften Nos. 5 tot en met 8 zou ik het volgende willen opmerken.

Uit de brieven van de Regeering blijkt, dat er in de Lampongs reeds heffingen zijn doorgevoerd alvorens de betrokken margabesturen op normale wijze fungeerden. Ik kan mij begrijpen, dat dit op de bevolking een zeer vreemden indruk heeft gemaakt. De margabesturen zullen worden ingevoerd, maar fungeeren op het oogenblik nog niet. De ambtenaren zijn op de zaak vooruitgelopen en hebben reeds heffingen vastgesteld, die de bevolking heeft moeten betalen. Ik geloof, dat zeer terecht tegen een dergelijke opvatting bezwaren zijn ingebracht door de onderteekenaars van de verzoekschriften Nos. 5 tot en met 8 en ik zou er daarom de aandacht van de Regeering op willen vestigen, dat een dergelijk vooruitlopen op nog komende regelingen zooveel mogelijk vermeden moet worden. Men moet de bevolking geen extra heffingen opleggen, alvorens op normale wijze daartoe kan worden overgaan; zij is toch reeds zwaar genoeg belast.

De heer D e H o o g: Mijnheer de Voorzitter! Ik verkeer in deze kleine moeilijkheid, dat ik niet geweten heb, dat de heer Kerkkamp algemeene beschouwingen zou houden over dit onderwerp. De mededeelingen, die mij gedaan zijn gaan over andere punten, maar ik wil naar aanleiding van hetgeen de heer Kerkkamp gezegd heeft alleen aantekenen, dat in het algemeen de commissie er geen bezwaar tegen heeft de woorden van den heer Kerkkamp te

32ste VERGADERING — DONDERDAG 23 MEI 1929.

Achtste rapport commissie voor de verzoekschriften.

(DE HOOG, VOORZITTER, KERKKAMP.)

aanvaarden, in elk geval ze ter kennis te brengen van de Regeering. Ik moet hier uit het hoofd citeeren, omdat ik mij niet heb kunnen voorbereiden, maar ik heb uit den Regeeringsbrief den indruk meenen te krijgen, dat het hier gaat om een heffing volgens de adat. Indien ik mij niet vergis, betreft het in alle gevallen personen, die gereclameerd hebben, omdat zij geen deel uitmaakten van de gemeenschap, waarvan zij den grond bewerkten, en is het dus niets anders geweest dan een sanctie, welke thans officieel is.

De heer Kerkkamp zegt terecht, dat het op dat oogenblik nog geen officieele heffing was; zij is tenslotte echter toch gebaseerd op de adat. Ik herhaal echter, dat ik af moet gaan op mijn geheugen en op den indruk, die mij betreffende dit verzoekschrift is bijgebleven.

De Voorzitter: De bedoeling van den heer Kerkkamp was alleen de Regeering te wijzen op een wenschelijkheid en deze bedoeling zal ongetwijfeld uit de Handelingen van deze vergadering blijken.

De conclusies betreffende de verzoekschriften Nos. 5 tot en met 8 worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De conclusie betreffende verzoekschrift No. 9 wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Thans een opmerking betreffende verzoekschrift No. 10. Het heeft mijn aandacht getrokken, dat een besluit van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Soerabaja betreffende een weigering van het verzoek van de firma Ruhaak en Co. tot oprichting van een montage-inrichting en opslagplaats van ijzer, is vernietigd door den Gouverneur van Oost-Java. Hier doet zich weer het geval voor, dat een door een college genomen besluit door een enkelen persoon kan worden vernietigd.

De heer Kan: Toch volgens de wet!

De heer Kerkkamp. Dat spreekt vanzelf, want anders zou het niet gebeurd zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Mij heeft het vroeger reeds getroffen, dat een door een publiek lichaam genomen besluit door een enkelen persoon kan worden teniet gedaan. Ik zou de Regeering willen vragen — ik krijg daarop thans geen antwoord, maar dat is ook niet noodig — of het niet gewenscht zou zijn te zijner tijd de Hinderordonnantie op dit punt te wijzigen. Ik zou wenschen, dat wanneer een beslissing door een college is genomen, ook een beroep op een college open staat. Is dat niet het geval, dan zal er toch zeker — naar mijn idee — een hogere instantie moeten zijn, hetgeen dan gevoegelijk de directeur B. B. zou kunnen zijn. Alzoo acht ik het wenschelijk, dat de Regeering een wijziging van de Hinderordonnantie op dit punt overweegt.

(KERKKAMP.)

De conclusie betreffende verzoekschrift No. 10 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Ook betreffende verzoekschrift No. 11 heb ik geen voorstel willen doen om de conclusie van de commissie te wijzigen maar ik zou willen vragen naar aanleiding van deze telegrafische klacht van personen, die geïnterneerd zijn te Boven-Digoel, of er veel van dergelijke klachten bij de Regeering zijn ingekomen en of naar aanleiding van die klachten door den nieuwen Gouverneur een onderzoek is ingesteld. Zoo ja, dan zou ik de Regeering willen vragen of er bezwaar tegen bestaat om het uitgebrachte rapport aan den Volksraad over te leggen.

De conclusie betreffende verzoekschrift No. 11 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Bij verzoekschrift No. 12 doet zich het eigenaardige geval voor, dat eenige ingezetenen van een marga in de Lampongsche Districten aan den Volksraad een rekest hebben ingediend, houdende bezwaren tegen de benoeming van een bepaalden persoon tot pasirah.

Dit rekest is door den Volksraad aan de Regeering gezonden met verzoek om daaromtrent inlichtingen te mogen ontvangen. De Regeering heeft dit rekest doorgezonden naar het betrokken gewest en het is teruggekomen met een aanteekening erop gesteld, waaruit blijkt, dat de ondertekenaars van meening zijn veranderd en hun verzoek intrekken.

Hier treft in de eerste plaats het zonderlinge, dat een aan den Volksraad aangeboden rekest in handen komt van het bestuur en dat daarop zonder meer een aanteekening wordt gesteld, waaruit moet blijken, dat de voorstellers het rekest intrekken. Ook omtrent de bewoordingen, waarin dit is geschied, is nog het een en ander te zeggen. Het klinkt n.l. eenigszins komisch, wanneer men leest, dat de oorspronkelijke klagers thans verklaren, dat zij „soedah soeka” met den nieuwen pasirah. Ieder, die in de Inlandsche wereld bekend is, zal begrijpen, dat achter dit „soedah soeka” wel het een of ander is verborgen. Het is een nieuw opgetreden gezagshoofd niet onmogelijk om te zorgen, dat, op welke wijze dan ook, bij de klagers een dergelijke indruk van welwillendheid wordt gewekt, dat zij hun klacht intrekken, maar het treft dan toch, dat niet alleen door het betrokken Europeesche bestuur, maar ook door de Regeering het rekest zonder meer op deze wijze en met een dergelijke aanteekening erop gesteld aan den Volksraad wordt teruggezonden. Hieruit zou men de conclusie moeten trekken, dat een ieder met deze wijze van afdoening genoegen heeft genomen en dat ook het bestuur ter plaatse heeft gezegd, dat als de bevolking „soedah soeka” met den nieuwen pasirah, de zaak daarmee is afgelopen.

Zie ik de zaak goed, dan zou ik, in de plaats van dat bestuur, toch wel hebben willen weten, waarom nu zoo plotseling de geest van de ondertekenaars van dat verzoekschrift is gewijzigd en of daar niet iets achter schuilt, de

(KERKKAMP, VOORZITTER.)

een of andere intrigue, zooals er in de Inlandsche wereld wel eens voorkomen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb deze opmerking willen maken, opdat men naar buiten wete, dat een dergelijke behandeling van een bij den Volksraad ingekomen verzoekschrift een vreemden indruk maakt, niet alleen op de leden van het College, doch zeker ook in het algemeen daarbuiten.

De Voorzitter: De opmerkingen van den heer Kerkkamp kunnen worden beschouwd als een verdediging der laatste alinea van de conclusie van de commissie.

De conclusie betreffende verzoekschrift No. 12 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Bij verzoekschrift No. 13 betreft het slechts een kleinigheid. Ik zou een kleine wijziging willen voorstellen in de door de commissie genomen conclusie. Het gaat hier over een ambtenaar, die ontslagen is en sedert in 's Lands dienst is herplaatst.

Nu zegt de commissie:

„Aangezien voor de herplaatsing van adressant het noodige wordt verricht, stelt de commissie voor hem, onder toezending van een afschrift van het Regeerings-schrijven, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verleenen van tusschenkomst”.

Juister zou het zijn, dunkt mij, te zeggen, dat voor het verleenen van tusschenkomst thans geen redenen meer bestaan. Het woord „termen” als door de commissie gebezigd, beteekent wat anders. Het is nu eenmaal een feit, dat de Regeering een gunstige beslissing heeft genomen en nu zijn er geen redenen meer voor het verleenen van tusschenkomst.

De gewijzigde conclusie betreffende verzoekschrift No. 13 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De conclusies betreffende de verzoekschriften 14 en 15 worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Verzoekschrift No. 16 komt uit Sigli in Atjeh. Bij onderzoek is gebleken, dat de namen, welke onder dat verzoekschrift voorkomen, gefingeerd zijn. Dat staat in den brief, welken de 1ste Gouvernements-Secretaris tot ons College richtte. Daaruit blijkt echter niet of een onderzoek naar de klachten is ingesteld; er staat alleen, dat een onderzoek heeft uitgewezen, dat de namen der onderteekenaars gefingeerd zijn. Ik zou echter gaarne willen weten of de zaal zelve inderdaad onderzocht is geworden, want al betreft het hier dan klachten, die van anonieme zijde komen, deze zijn van zóó ernstigen aard, dat de commissie er zeer terecht op wijst, dat het haar wel wenschelijk voorkomt een onderzoek in te stellen naar de juistheid van de in het verzoek vervatte klachten. Daarom zou ik de aandacht erop willen vestigen, dat de laatste alinea in de conclusie van de commissie opgenomen, welke als volgt luidt:

(KERKKAMP, DE HOOG.)

„Intusschen stelt de commissie, gelet op den ernstigen aard der klachten, voor der Regeering te verzoeken den Volksraad t. g. t. met het resultaat van het terzake ingestelde onderzoek in kennis te willen doen stellen”.

misschien niet geheel juist is, aangezien op het oogenblik niet bekend is of inderdaad een onderzoek ook naar de klachten is ingesteld.

Met een kleine wijziging zal wellicht aan het bezwaar kunnen worden tegemoetgekomen.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter; De commissie is uitgegaan van de idee dat het ingestelde onderzoek zich wel degelijk naar de klachten heeft uitgestrekt. De twijfel van den heer Kerkkamp is echter even goed op zijn plaats. De commissie wil daarom aan den gedachtengang van den heer Kerkkamp tegemoetkomen door de laatste alinea van haar conclusie te wijzigen als volgt:

„Intusschen stelt de commissie, gelet op den ernstigen aard der klachten, voor, der Regeering te verzoeken, den Volksraad t. g. t. met het resultaat van het klaarblijkelijk ingestelde onderzoek in kennis te willen doen stellen”.

Daarmede wordt geïmpliceerd, dat er een onderzoek over de klachten heeft plaats gehad, en wordt bij de Regeering aangedrongen op mededeeling van de resultaten.

De gewijzigde conclusie betreffende verzoekschrift No. 16 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De conclusies betreffende de verzoekschriften Nos. 17 en 18 worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van verzoekschrift No. 19 zou ik de volgende opmerking willen maken. De conclusie luidt:

„De commissie stelt voor adressante te berichten, dat de haar toegekende onderstand berust op de terzake bestaande voorschriften en niet voor verhooging vatbaar is”.

Ik zou willen vragen of deze uitspraak niet al te positief is. Kunnen wij uitmaken, ook al is een onderstand toegekend volgens de bestaande voorschriften, of deze niet op een of andere wijze voor verhooging vatbaar zou zijn? Is het niet mogelijk, dat op een bepaald punt van het voorschrift wordt afgeweken, hetzij bij wijze van gunst of hoe dan ook? Ik meen niet, dat het juist is, dat het College zich zoo positief over de zaak uitlaat. Ik zou in verband met deze conclusie van de commissie op dit verzoekschrift ook op die onder No. 17 willen wijzen, waarbij besloten is „adressanten te berichten, dat zij zich met hun verzoek in de eerste plaats tot de Regeering hebben te wenden”, en zou aan de commissie willen vragen of zij een dergelijke aantekening niet ook hier op haar plaats acht.

Mij dunkt, dat ook deze adressante zich in de eerste plaats tot de Regeering had moeten wenden, daar deze de bestaande voorschriften heeft uit te voeren.

Achtste rapport commissie voor de verzoekschriften.

(KERKKAMP, DE HOOG.)

In verband hiermede zou ik de conclusie der commissie ten aanzien van verzoekschrift No. 19 gaarne eenigszins zien aangevuld en wel als volgt:

„De commissie stelt voor, adressante te berichten, dat een verzoek als het onderwerpelijke in de eerste plaats tot den Gouverneur-Generaal behoort te worden gericht, doch dat de haar toegekende onderstand berust op de terzake bestaande voorschriften en derhalve niet voor verhooging vatbaar voorkomt”.

Dat is minder positief uitgedrukt en houdt bovendien voor adressante den wenk in, dat zij met het indienen van een nieuw verzoekschrift aan de Regeering vermoedelijk weinig succes zal hebben. Aangezien aan het indienen van verzoekschriften kosten zijn verbonden en deze adressante niet in staat is deze kosten gemakkelijk te dragen, lijkt het mij wenschelijk, zulks in overeenstemming met de meening der commissie, een dergelijke aantekening, zij het minder positief, op te nemen.

De heer De Hoog: Mijnheer de voorzitter! Het heeft bij de behandeling van dit verzoekschrift door de commissie een punt van bespreking uitgemaakt of de conclusie niet zou moeten luiden in den zin, als door den heer Kerkkamp zoeven aangegeven. Wij zijn ten slotte echter tot de slot-som gekomen, die wij in het rapport hebben neergelegd.

De commissie heeft dit gedaan o. m. op grond van de overweging, dat adressanten zich in den regel ook tot de Regeering wenden. In dit geval hebben wij daaromtrent absoluut geen zekerheid en ik wil dien twijfel dan ook niet als doorslaand argument aanhalen, doch wel even naar voren brengen. Voor de commissie gold bij het vaststellen harer conclusie echter als voornaamste argument — en ten slotte hebben haar leden toch ook nog wel eenig inzicht in de bepalingen van het reglement op de weduwen- en weezen-pensioenen — dat de bestaande bepalingen dermate positief zijn, dat een verzoek om verhooging van den onderstand niet voor inwilliging vatbaar is. Vooral is dat niet mogelijk op de gronden, die adressante daarvoor aanvoert, nl. dat zij kinderen heeft op verschillende scholen en dat die kinderen grooter worden, waardoor verhoging van den onderstand noodzakelijk zou zijn geworden.

Nu zou de commissie aan adressante een conclusie hebben kunnen doen toekomen in den geest, zooals de heer Kerkkamp dit wenscht. Daarmede zou de commissie haar echter den wenk hebben gegeven het maar eens te probee-

(DE HOOG, KERKKAMP.)

ren, en waar het rekest, naar de meening der commissie, absoluut niet voor inwilliging vatbaar is en het dus geen zin heeft, het nogmaals door adressante te doen indienen, is de conclusie der commissie in den gegeven positieven vorm gegoten.

Het verzoekschrift No. 17 betreft, naar de meening der commissie, niet een zoo positief geval. Het is bekend, dat de Regeering de kwestie der pensioenen van de Barisan-officieren op het oogenblik doet onderzoeken en daarom leek het wel aan te bevelen, adressanten in de eerste plaats naar de Regeering te verwijzen. Wat verzoekschrift No. 19 betreft, meende de commissie er goed aan te doen adressante niet de minste hoop op inwilliging te geven, in welken vorm dan ook, zulks ter besparing van onnoodige kosten. Ik zou den heer Kerkkamp willen vragen, of hij na deze uiteenzettingen nog aandringt op wijziging der conclusie.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan na de gegeven toelichting met de conclusie der commissie in het algemeen accoord gaan. Ik blijf echter de voorkeur geven aan een redactie, waarbij het slot der conclusie, luidende: „..... en niet voor verhooging vatbaar is.”, gewijzigd wordt in: „.....en niet voor verhooging vatbaar voorkomt”. Een te positieve uitspraak van het College van Gedelegeerden lijkt mij minder juist.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! De commissie heeft er geen bezwaar tegen, dat in de conclusie het woord „is” wordt vervangen door „voorkomt”.

Ik geloof, dat daarmede aan het verzoek van den heer Kerkkamp is voldaan.

De gewijzigde conclusie betreffende verzoekschrift No. 19 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen der vorige openbare vergadering, welke ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren, nog even in commissie blijven te willen blijven.

De openbare vergadering wordt te 10.52 uur v.m. gesloten.

33ste VERGADERING — DONDERDAG 30 MEI 1929.

Ingekomen stukken. — Wijziging ordonnantie houdende muntzuivering in Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. — Wijziging der ordonnantie op het Statistiekrecht.

33ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 30 Mei 1929.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Wijziging ordonnantie houdende muntzuivering in Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (Ond. **133**). — Wijziging der ordonnantie op het Statistiekrecht (Ond. **138**).

Voorzitter: J. W. MEYER RANNEFT.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 17 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, Kan, Kerkkamp, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Middendorp, Moelia, Roep, Soejono en Soekawati.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 16, 23 en 25 Mei 1929 Nos. 14, 28 en 1x ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie regelende de verplichtingen van het regentschap van Lebak met betrekking tot door het voormalig gewest Bantam aangegane geldleeningen (Ond. **143**);
 - b. een ontwerp-ordonnantie tot onteigening van een perceel ten behoeve van de waterleiding te Menado (zittingsjaar 1929—1930, Ond. **3**);
 - c. een ontwerp van wet tot nadere wijziging en aanvulling van de Javasehe Bankwet 1922 (zittingsjaar 1929—1930, Ond. **4**).

Deze stukken zijn of worden gedrukt.

2. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 18 Mei 1929 No. 1x houdende aantekening van het besluit tot eervol ontslag met ingang van 2 October 1929, van den Luitenant-Generaal, Commandant van het Leger en Hoofd van het departement van Oorlog, H. L. La Lau en benoeming met ingang van denzelfden datum van H. A. Cramer tot Luitenant-Generaal, Commandant van het Leger en Hoofd van het departement van Oorlog.
3. Als voren van 18 Mei 1929 No. 2x houdende benoeming van Mr. C. Star Nauta Carsten tot secretaris van de Commissie tot voorbereiding van eene verordening op den staat van oorlog en beleg.
4. Als voren van 22 Mei 1929 No. 2 tot wijziging van de B. B. L. 1925/1928.

De sub 2 t/m 4 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

(VOORZITTER.)

B. De volgende ter kennisneming ontvangen Bescheiden:

1. Een telegram van Soewito en Soeleman, geïnterneerden te Boven-Digoel, houdende eenige wenschen ten behoeve van de geïnterneerden.
2. Afschrift van een tot de Regeering gericht verzoekschrift van de vertegenwoordigers der verschillende onderwijsverenigingen betreffende de vaststelling van het pensioenreglement voor bijzondere onderwijzers en leeraren.
3. Motie van de vereeniging van hogere ambtenaren bij het Boschwezen betreffende het Weduwen- en Weezenfonds voor de Europeesche burgerlijke ambtenaren.

De bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. Mededeeling van den Voorzitter van den Volksraad, dat door hem ingevolge art. 89, lid 2 van het Reglement van Orde ter zijde is gelegd een ongezegeld verzoekschrift (telegram) gedagteekend Lahat 19 Mei 1929 van Abdoelmanap, houdende verzoek om invrijheidstelling van den in preventieve hechtenis gezetten depati van Semendo.

Wordt voor kennisgeving aangenomen.

D. De volgende publicaties.

1. Vijftien exemplaren van de statistiek van de scheepvaart in Nederlandsch-Indië over 1928, aangeboden door den hoofdinspecteur, hoofd van den dienst van Scheepvaart.
2. Vijf en dertig exemplaren van het 12de verslag van de Arbeidsinspectie voor de Buitengewesten.

Worden opgenomen in de boekerij van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie van 27 November 1925 (Staatsblad No. 609) (Ond. **133**);

de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van artikel 6 der ordonnantie op het Statistiekrecht (Staatsblad 1924 No. 517) (Ond. **138**).

Deze ontwerpen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren thans in de commissies te willen bijeenkomen.

De vergadering wordt te 9.03 uur v.m. gesloten.

34ste VERGADERING — DONDERDAG 6 JUNI 1929.

Ingekomen stukken. — Mededeeling van de aanwijzing van Mr. C. C. van Helsdingen tot lid van het College van Gedelegeerden. — Voorzieningen in verband met de definitieve vaststelling der administratieve indeeling van Timor.

34ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 6 Juni 1929.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Mededeeling van de aanwijzing van Mr. C. C. van Helsdingen tot lid van het College van Gedelegeerden. — Voorzieningen i. v. m. de definitieve vaststelling der administratieve indeeling van Timor (Ond. 132). — Voorzieningen i. v. m. eene nieuwe administratieve indeeling van Sumatra's Westkust (Ond. 135). — Afschaffing peperpacht in de residentie Riouw en Onderhoorigheden (Ond. 137). — Intrekking art. 2 der ordonnantie houdende aanwijzing van tolkantoren voor den invoer van gedistilleerd (Ond. 139).

Voorzitter: J. W. MEYER RANNEFT.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 18 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Middendorp, Roep, Soejono en Soekawati.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Het volgende op een lid betrekking hebbend schrijven:

1. B. G. S. van 3 Juni 1929 No. 1298/II houdende de mededeeling, dat bij ministerieel telegram van 27 Mei j.l. ter kennis van de Regeering is gebracht, dat de heer J. E. Stokvis ontslag neemt als lid van den Volksraad.

Wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 28 Mei 1929 No. 27 ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie houdende voorzieningen in verband met een nieuwe administratieve indeeling van de residentie Lampong-sche Districten (Zitt. 1929—1930, Ond. 5).

De stukken worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 25 en 27 Mei 1929 No. 6 en 8 houdende mededeeling van de vaststelling van:

- a. de ordonnantie tot bekrachtiging van het besluit van den plaatselijken Raad van Madioen en Ponorogo strekkende tot wijziging van een leeningsbesluit van den gewestelijken Raad van Madioen (Ond. 136);
- b. de ordonnantie tot wijziging van het Reglement op de openbare verkooping in Nederlandsch-Indië (Ond. 129).

3. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 31 Mei

(VOORZITTER.)

1929 No. 1 houdende de mededeeling dat de Directeur van B. B. mede is aangewezen als Regeeringsgemachtigde bij de beraadslaging over de ontwerp-ordonnantie houdende eenige voorzieningen i. v. m. een nieuwe administratieve indeeling van de residentie Sumatra's Westkust (Ond. 135).

4. Rondschrjven van den Gouvernements Secretaris van 28 Mei 1929 No. 1165/AI betreffende het verleen van buitenlandsch verlof aan desa- of negorijhoofden, die naar Mekka willen gaan.
5. B. G. S. van 31 Mei 1929 No. 1241/C ter aanbieding van een afschrift van het door de Nederlandsch-Indische Groot Loge van de Internationale Orde van Goede Tempeliers over het jaar 1928 uitgebracht verslag betreffende de opiumbestrijding.
6. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 23 Mei 1928 No. 36 tot overschrijving van een bedrag van f 439.000 van Hoofdstuk II naar Hoofdstuk I van afdeling IX der begrooting voor 1929.
7. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 24 Mei 1929 Nos. 4x en 5x tot interneering van de daarin genoemde personen.

De sub 2 t/m 7 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Schrijven van het Hoofd van het Gevangeniswezen van 29 Mei 1929 No. G 11/3/5 ter aanbieding van een lijst van veroordeelden, die gedurende het jaar 1928 schadeloos zijn gesteld wegens te laat ontslag.
2. Schrijven van den Schoolraad voor Christelijke scholen in Nederlandsch-Indië van 31 Mei 1929 No. 218 ter aanbieding van een motie betreffende het nieuwe pensioenreglement (voor Europeesche particuliere onderwijzers).
3. Afschrift-rekest van P. G. Lans aan den gemeenteraad van Soerabaja betreffende zijn ontslag uit den dienst van die gemeente.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. Het volgende boekwerk.

Gedenkboek van de Rechtsschool.

Wordt opgenomen in de boekerij van den Volksraad.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Op grond van art. 21 van de Gedelegeerden-kiesverordening deel ik U mede, dat in de vacature van den heer Moelia door mij is aangewezen als lid van het College van Gedelegeerden de heer Mr. C. C. van Helsdingen.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende eenige voorzieningen in verband met de definitieve vaststelling van de administratieve indeeling der residentie Timor en Onderhoorigheden (Ond. 132).

34ste VERGADERING — DONDERDAG 6 JUNI 1929.

Voorzieningen i. v. m. de definitieve vaststelling der administratieve indeeling van Timor. — Voorzieningen i. v. m. eene nieuwe administratieve indeeling van Sumatra's Westkust. — Afschaffing peperpacht in de residentie Riouw en Onderhoorigheden. — intrekking art. 2 der ordonnantie houdende aanwijzing van tolkantoren voor den invoer van gedistilleerd.

(VAN HELSDINGEN, VOORZITTER.)

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde een enkele opmerking maken naar aanleiding van de onderwerpen 132 en 135. Aangezien de betrokken Regeeringsgemachtigde hier niet tegenwoordig is, kan ik hetgeen ik te zeggen heb niet omgieten in den vorm van een amendement, hetgeen trouwens op dit oogenblik minder wenschelijk zou zijn. Toch acht ik het gewenscht, dat mijn opmerking onder de oogen der Regeering zal worden gebracht.

Ik weet niet of het den anderen leden is gegaan als mij, doch ik heb art. 3 van onderwerp 132 — en deze opmerking is van overeenkomstige toepassing op onderwerp 135 — met groote verwondering gelezen en ben nu niet direct een bewonderaar van de redactie van dit artikel. In de eerste plaats meen ik, dat er ten opzichte van de punctuatie wel het een en ander ontbreekt en voorts geloof ik, dat art. 3 veel te langdradig is geworden en men op een kortere wijze hetgeen vermeld moest worden veel overzichtelijker had kunnen zeggen. Ikzelf heb tenminste wel twee, driemaal dit artikel moeten overlezen, voordat ik begreep, wat eigenlijk de bedoeling was. Tenslotte komt het hierop neer, dat de registers, welke gehouden worden in de residentie Timor in de daarin aangegeven plaatsen, overgebracht moeten worden naar en onder bewaring gesteld van ambtenaren der daarna genoemde plaatsen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou in de redactie verschillende gedachtenstreepjes en komma's willen zien, maar het zou naar mijn meening nog meer aanbeveling hebben verdiend, het artikel geheel uit elkaar te halen. M. i. zou een redactie als door mij hierna aangegeven, veel minder moeilijkheden hebben gebaard. Men had alinea 1 van lid 3 kunnen laten luiden als volgt:

(1) De Registers van den burgerlijken stand en van gemengde huwelijken in de navolgende plaatsen in de residentie Timor en Onderhoorigheden worden — indien zulks niet reeds is geschied — onder bewaring gesteld van den ambtenaar van den burgerlijken stand in de daarachter gestelde standplaatsen:

die van Mokdale naar Baä,
die van Seba naar Baä, enz.

De tweede alinea had dan kunnen luiden:

(2) Hierop zijn uitgezonderd de registers, die krachtens enz. zijn of moeten worden overgebracht ter griffie van den Raad van Justitie te

Dat is een heel wat duidelijker redactie, dan de zeer gewrongen en onduidelijke redactie, die ons nu is gegeven. Voordat wij komen tot den eigenlijken inhoud van het artikel, moeten wij eerst ongeveer 12 regels doorworstelen.

De Voorzitter: Ik heb den heer Van Helsdingen het woord gelaten, maar wil er op wijzen, dat hij door het plaatsen van zijn opmerkingen is ingegaan tegen eenmaal aangenomen en ook zeer wenschelijke regelingen n.l. in de eerste plaats deze, dat niet besproken zal worden hetgeen niet in het Gedelegeerdenverslag is behandeld en in de tweede plaats, dat sprekers zich van te voren aan mij op-

(VOORZITTER, VAN HELSDINGEN.)

geven. Wijl de heer Van Helsdingen echter slechts eenige opmerkingen maakte, waarop geen antwoord van de zijde der Regeering werd verwacht, heb ik hem aan het woord gelaten.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil even opmerken, dat ik de commissie-vergadering niet heb meegemaakt. Ik ben n.l. pas uit Holland teruggekomen en heb het Gedelegeerdenverslag te laat in handen gekregen. Ik kon dus weinig anders doen dan mijn opmerking naar voren brengen op de wijze als thans is geschied.

De Voorzitter: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie, houdende eenige voorzieningen in verband met de vaststelling van een nieuwe administratieve indeeling van de residentie Sumatra's Westkust (Ond. 135).

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot intrekking van de ordonnantie van 12 Augustus 1898 (Staatsblad No. 234) betreffende de pacht van het recht tot het heffen van belasting op peper in de residentie Riouw en Onderhoorigheden (Ond. 137).

Ik maak er de heeren op attent, dat bij Memorie van Antwoord wijziging gebracht is in art. 2 dezer ontwerp-ordonnantie.

De ontwerp-ordonnantie, zooals zij is gewijzigd bij Memorie van Antwoord, wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot intrekking van art. 2 der ordonnantie van 6 Augustus 1924 (Staatsblad No. 354), houdende aanwijzing van tolkantoren voor den invoer van gedistilleerd (Ond. 139).

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren nog even in commissie bijeen te blijven en na afloop der huishoudelijke bijeenkomst zich naar de commissies te willen begeven.

De vergadering wordt te 9.08 uur v.m. gesloten.